
69
E
16

DE PRIMATV PETRI ADVERSVS LVDDERVM IOANNIS ECKII LIBRI TRES.

Multa insunt de Veteri, & Primitiua Ecclesia, ex ipsis concilijs, & originalibus desumpta. Lector lege, & prob[illegible].

RANCOYS PAR LA GRACE de Dieu Roy de France. Aux preuoſt de Paris bailly de Rouen Senechal de Lion & a tous noȝ autres Iuſticiers, & officiers ou a leurs lieuxtenans ſalut, Receu auons lumble ſupplication de noſtre cher & bien aime Cõrad Reſch Libraire iure de luniuerſite de Paris Contenant que pour le bien prouffit & vtillite de la choſe publicque, a grans dilligẽces fraiȝ, & miſes. Il a recouuert vng liure nomme de Primatu Petri aduerſus Ludderum Iohannis Eckij, contenant troys liures, & icelluy faict imprimer, Lequel liure doubte que pluſieurs Imprimeurs ou libraires le voulſiſſent ſemblablement imprimer, ou faire imprimer, Et par ce prẽdre pour eulx ſon merite, & le fruſtrer de ſon labeur, & vaccation ſi par nous ne luy eſtoit ſur ce pourueu de noſtre grace, humblement requerant ſur ce noſtre prouiſion. Parquoy Nous ces choſes conſiderees deſirans ledit liure eſtre cõmunique & manifeſte a chaſcun, & ledit ſuppliãt eſtre aulcunement recompenſe de ſes fraiȝ & miſes. A icelluy auons permis, & octroye permettõs & octroyons que luy ſeul puiſſe par tel imprimeur que bon luy ſemblera, Faire imprimer ledit liure iuſques au temps & terme de troys ans prochainement venant Et ſans ce que pendant ledit temps autre que luy puiſſe faire imprimer ne diſtribuer en noȝ Royaulmes pays, & ſeigneuries ſans le conge vouloir & conſentement dudit ſuppliant, Si vous mandons & Commectõs par ces preſẽtes, & a chaſcũ de vous ſi cõe a luy appartiendra, que de noȝ preſentes graces permiſſion & octroy vous faictes & ſouffreȝ ledit ſuppliant iouyr, & vſer plainement & paiſiblement ledit temps de troys ans. En faiſant ou faiſant faire inhibitiõs & deffẽces de par nous ſur certaines & grãds peines a nous a applicquer & par cry publicque ſy meſtier eſt a tous Imprimeurs Libraires, & aultres quelconques que ledit liure nayẽt a imprimer vendre ne a debiter ſans expres vouloir, & conſentemẽt dudit ſuppliãt cõme dit eſt. Et a ce faire & ſouffrir les contraignies ou faictes contraindre par toutes voyes & manieres deues & raiſonnables, Et en cas de deſbat leſdictes inhibitions deffenſes & contraictes tenans, nõobſtant oppoſitions ou appellations quelconques & ſans preiudice dicelle faictes aux parties oyes bon, & brief droict car ainſi plaiſt il eſtre faict, Non obſtant quelȝconques lettres ſubreptices in.. trees ou a impetrer a ce contraires. Donne a Paris Le. xiiij. iour de dec.. bre. Lan de grace mil cinq cens vingt & vng, Et de noſtre regne le ſeptieſme.

Par le Roy a Voſtre relation.

Ainſi ſigne. Heruoet,

¶BEATISSIMO PATRI AC DOMINO. D. LEONI. X. PONT. OPT. MAX. IOAN. ECKIVS HVMILIS SERVITOR S. OPTAT, ET DE HOSTIBVS FIDEI TRIVMPHVM.

VM EXPENDEREM MAxime facrorum Antiftes Ludderanas de Pontificia poteftate fcriptiones, & ad veteres hyftorias, ac Sanctorum Patrum dicta cõferrem. Repperi Ludderũ ilias malorum congeffiffe, & omnium errorum feces. Nam quæ nouatus contra S. Cornelium Papam. Arrius contra Syluestrum, Theoginus Berinthus, et alij Orientales contra S. Athanafium. Theophilus Alexandrinus contra S. Chryfoftomũ. Diofcorus Alexandrinus contra S. Leonem, Ciriacus Conftantinopolitanus contra S. Gregorium. Paulus Conftantinopolitanus contra S. Martinum, Photius contra Nicolaum, & Adrianum, & omnino omnes omnium ætatum hæretici, in Sanctam fædem Apoftolicam, & ei adhærentes euomuerunt, hæc omnia ipudentius etiã Ludder congeffit, Motus ego rei indignitate, ac hominis perfida infcitia refpondi ineptijs viri, & friuolis obiectionibus, & ex facris litteris, Sanctis Cõcilijs, ac patrũ fentẽtijs, inuictam effe doceo fentẽtiam, Petrum fuiffe vicarium CHRISTI IESV in terris, vniuerfalis ecclefiæ. Cui⁹ iam locũ fedem, & fidem obtinet fanctitas tua, vniuerfo orbi Chriftiano prefidens. Exigebat ergo fumma tua in ecclefia dei autoritas, morum & vitæ innocentia, eruditio tua nõ vulgaris, vt nemini iuftius hũc noftrum dedicarem laborem, quam beatitudini tuæ, ficut in præfentia offero eum ad pedes fanctitatis tuæ vt probanda probes, reijcienda autem expungas, & deleas, ac Eckium minimum ecclefiæ tuæ Sanctæ membrum, fub vmbra alarũ tuarum protegas ac tuearis. Hærefes quoque in vinea domini fuborientes ꝓ paftorali officio coherceas.
D. O. M. incolumẽ feruet S. T. in longos annos ex vrbe kalen. Aprilibus. Anno Gratiæ, XX. fupra fefquimillefimum.

SVMMARIORVM

DE PRIMATV

PETRI ADVERSVS LVDDERVM IOANNIS ECKII LIBRI TRES.

¶SVMMARIA CAPITVM LIBRI PRIMI.

¶CAPVT PRIMVM

¶ Summaria Capitum libri Secundi.

CAPVT PRIMVM

INDEX

¶Summaria capitum libri Tertii.

CAPVT PRIMVM.

¶ Finit Tabula Capitum Summariorum Libri.III.

LEO.PP.X.

Ilecte fili salutem,& apostolicam be=
nedictionẽ. Cũ nostri moris semper
fuerit ingenijs illorum maxime, qui
ad eruditionem iuuãdam aliquid cu=
dunt, fauere, multo magis eos qui do=
ctrinam cum pietate iũgentes pro ca
tholica fide a malarum hæresum dis-
seminatoribus vendicandam ac tutã=
dam, luposq; rapaces a causa domini
arcendos expellendosq; laborant, ex
nostro pastoris officio paterne ãplecti
ac fouere inducimur. Hinc est ꝙ nos
tibi qui (vt accepimus) præclarum opus contra nonnullos Sanctæ
sedi apostolicę indigne detrahentes nuper non minus erudite q̃ sa=
pienter et religiose compilasti, vt illud cum aliquo tuo cõmodo, &
honore libentius edere, & publico dare, propterea q; nostrã beniuo=
lentiam ac eiusdem sedis benignitatẽ erga te propensã cognoscere
possis, specialem gratiã facientes. Motu proprio, & ex certa nr̃a sci
entia licentiam per prę sentes tibi concedimus, & facultatẽ imper=
timur idem opus vbicunq; tibi libuerit per te vel aliũ seu alios im
primendi publicandi atq; vendendi ex nunc inhibentes omnibus
& singulis calcographis bibliopolis, & q̃busuis alijs ad quos quomo
dolibet spectare posset, vbilibet cõsistentibus, sub excõicatiõis latę
sentẽtię, a qua nisi a romano põtifice pręterq̃ in mortis articulo sa=
tisfactione pręuia absolui possint, amissionis librorũ ac ducentorũ
ducatorum auri fabricę principis apostolorũ de vrbe. Tibiq;, & exe
cutori æque applicandorũ penis, ne quisquã eorũ opus ipsum in to
tum vel in partem sine tuo expresso consensu per decenniũ ab ipso
rum librorum emissionis die computandũ imprimere seu vẽdere
quoquomodo audeat vel prę sumat. Mandãtes quoq; venerabilib⁹
fratrib⁹ patriarchis, Archiepiscopis episcopisque in virtute sanctę
obedientiæ, Vicarijs autem eorum ac aliis personis in dignitate ec
clesiastica constitutis, ẽt sub excõicationis pena, Cęteros vero dñ̃os
temporales ac officiales quoscunq; nobis non subiectos benigne re
quirentes, vt tibi in præmissis tam ad cẽsurarũ huiusmodi publica
tionẽ, quã penarũ prędictarũ exactionẽ quotienscunq; a te vel ꝓ
curatore tuo fuerit requisiti assistant, consiliũ quoq;, etiã fauorẽ, cũ
brachij sęcularis auxilio si opus fuerit, & tu duxeris requirẽdum,
præstẽt ac prõpte nr̃o intuitu exhibeãt. Volumus item ha... arũ
exẽplũ in primo cuiusq; voluminis folio imprimi, eiq; ... si p̃ntes
essent plenissimã fidem haberi contrarijs nõ obstãtib⁹ quibuscũq;,
Datũ Romæ apud Sanctum Petrum sub anulo piscatoris, Die
XI. Septemb. M. D. XX. Pontificatus nostri anno Octauo.

In nomine tuo dulcis IESV.

CVR HAERESES ORTAE, ET QVAE CAVSA SCRIBENDI.

CAPVT PRIMVM.

ERISSIMAM esse beati Pauli in fide & veritate doctoris gentium, sententiam, Oportet hæreses esse, nemo Christianus ambigat, & hanc nostro sæculo infœliciter experimur, quod cũ apud sanctissimos patres, non paucas reperiã causas, cur id de⁹ fieri ꝑmittat, qui cũ summũ existat bonũ, malum fieri nõ pateretur, si non maiora bona ex eo eliceret, has p̄stat causas explicare, vt ratio scribẽdi per me suscepta, fiat manifestior. Beatus enim Augustinus lib. de Genesi contra Manicheos hanc adfert rationẽ. Ideo inquit diuina prouidentia multos diuersi erroris hæreticos, esse permisit, vt cum insultant nobis, aut iterrogãt nos ea, quæ nescim⁹, vel sic excutiamus pigritiam, & diuinas nosse cupiamus scripturas. Propterea & apostolus dicit. Oportet hæreses esse, vt probati fiant manifesti inter vos. Hi enim deo probati sunt, qui bene possunt docere, sed manifesti hominibus esse non possunt, nisi cum docent, docere autem nolunt nisi eos, qui doceri quærũt, sed multi ad quærendum pigri sunt, nisi per molestias & insultationes hæreticorum. quasi de somno excitentur, vt de imperitia sua erubescant sibi, & de illa iperitia periclitari se sentiant, qui homines si bonæ fidei sunt, non credũt hæreticis, sed quid eis respondeant, diligenter inquirũt. Septimo quoque lib. cõfessionum ait. Improbatio quippe hæreticorum facit eminere, quid ecclesia sentiat, & quid habeat sana doctrina. ¶ Quæ cùm studiose expenderem, ratus sum quam maxime hanc rationem sæculo nostro conuenire. [illegible]nabiles ecclesiæ episcopi in sacris litteris plæru[illegible]que negligẽtiores sunt, quam ordo & ratio dignitatis expostulet, Immo plærique indigne ferunt, si de ea re sermo fiat, Theologos cõtemptui habentes, magna pars cleri sacram scripturam contemnit, coaceruandis sacerdotijs, dignitatibus & pẽsionibus

ESIMI ADM

intenta. Hi vero qui sacras colũt ex professiõe literas. Theologos dico, quam
idoneæ munere nostro functi sumus, ex eo liquet, quod & grãmatici nos irri-
Theologistæ. dẽtes, Theologistarũ nomenclatura, nos dehonestarũt. Vnde hæreses & no-
stra tẽpestate exoriũtur, vt deus theologorũ excitaret pigritiam, ne tantope-
re inanibus & sterilibus exagitentur quæstionibus, omnes libros de noticijs,
relationibus. formalitatibus, vniuersalibus, motibus, instantibus & similibus
II. Thimo. II. siliquis Theologiam replentes, contra quam Apostolus Tito & Timotheo
præceperat. Stultas & sine disciplina quæstiones deuita, sciens quod generãt
lites. Tantum enim aquæ Philosophicæ, ne dicam sophisticæ, vino theolo-
gico immiscuerunt, vt verum & natiuum saporem ferme perdiderit, stultis
Cyprianus. & spinosis limphatũ quæstionibus. ¶ Consentit beat⁹ Martyr Cyprianus
de simplicitate prælatorũ. hinc hæreses & factæ sunt frequenter, & fiũt, dum
peruersa mens non habet pacem, dum perfidia discordans non tenet vnitatẽ,
fieri vero hæc dominus permittit & patitur manente propriæ libertatis arbi
trio, vt dum corda & mentes nostras veritatis discrimen examinat, probato-
rum fides integra, manifesta luce clarescat, adducit apostolum & subdit. Sic
probantur fideles. sic perfidi deteguntur, sic & ante iudicij diem, hic quoque
iã iustorũ atq; iniustorũ aĩæ diuidũtur, & a frumẽto paleæ separãtur, doctri-
na ergo deus separat bonos a malis & electos probat. Neglígẽtius eñi veritas
Augus̄t. quæritur, ait Augustinus de consensu Matth. & Luc. si mẽdaces aduersarios
non haberet alias causas adfert Augusti. lib. de vera religione, lib. de ciui. deí
Augusti. XVI cõtra Pelagiũ & Cælestium de peccato originali. lib. II Præstat tamẽ
referre verba eius ad Bonifacium, de correctione donatistarum. Non te ista
conturbent fili dilectissime Hæreses enim & scandala futura prædicta sunt,
vt inter inimicos erudiamur, ac sic & fides & dilectio nostra, possit esse pro-
batior, fides vtique ne ab eis decipiamur, dilectio autem vt etiam ipsis corri-
gendis, quantum possumus consulamus, non solum instantes, ne infirmis no
ceant, atque vt ab errore nephario liberentur, sed etiam orantes pro eis, vt ape
riat illis dominus sensum, & intelligant scripturas, quia in sanctis libris, vbí
manifestatur dominus CHRISTVS, ibi & eius ecclesia declaratur. ¶ Cũ
Theologi exci tantur. ergo aliqui theologi ad Endymionis somnum profundissime sterterent, in-
utilibus quæstionibus circa pugnam verborum languẽtes, deus Ludderanis
& alijs erroribus eos excitaturus alloquitur. Quando cõsurges ex somno tuo,
Prouerb. VI. & præcipue pastores videntur excitati, vt teneant vigilias noctis super grege
Vnde nemo ambiget. Theologos exercitio Ludderano, deo propinquius ac-
Psal. XXXIII. cedere, iuxta illud prophetæ. Accedite & illuminamini, quod erudite beatus
Grego. Gregorius ad Anastasium Antiochenum explicat. Et sancta ecclesia iquit,
subtilius in sua semper eruditione instruitur, dum hæreticorum quæstionib⁹
impugnatur, ita vt aperte impleatur, quod per Psalmistam contra hæreticos
Psalm̃. LIII. de deo dictũ est. Diuisi sunt ab ira vult⁹ ei⁹, & appropiquauit cor illius. Nã
dum i[illegible] in prauo errore diuiduntur, cor nobis dei appropinquat, quia erudi-
I. Timo. IIII. ti aduersitat[illegible] intellectum eius subtilius inuenimus, forte enim nos cõpræ
henderũt tempo[illegible] periculosa, quæ sanctus Paulus descripsit ad Timotheũ,
quia in nouissimis temporibus discedent quidam a fide, attendentes spiritib⁹
erroris & doctrinis demonio[illegible] i ypochrisi, quoniam erit tẽpus, ait ad eun-
dem, cum

dem, cum sanam doctrinā non sustinebunt, sed ad sua desideria coaceruabunt sibi magistros prurientes auribus, & a veritate quidem auditum auertent, & ad fabulas conuertentur, in quæ tempora nos incidisse timendum est, in tanta doctrinarum nouitate. Et quis non videt satorem malorum, conari vt capitis firmitatem infringat, quo suppresso, impune possit circuire, quærens quem deuoret. ¶ Quid enim aliud facere videtur, qui caput ministeriale auferunt, aut non iure diuino constitutum affirmant, quam quod viam hæresibus, scismatibus, rebellionib. dissidijs & contentionibus parant ac sternunt. Summū enim sacerdotem in sancta ecclesia sua CHRISTVS posuit, cui ab omnibus est obtemperandum, sicut in vete. te. præcepit. homo quæcunque fecerit in superbia, vt non exaudiat sacerdotem aut iudicem, quicunque fuerit in diebus illis moritur homo ille, & omnis populus cum audierit timebit. Vnde beatus martyr & episcopus Cyprianus ad Corneliū papā vere scripsit. Neque enim aliūde hæreses abortæ sunt aut nata sunt scismata, nisi quod sacerdoti dei non obtemperatur, quod & ad Pupianum testatur, & alio loco ait, hæc sunt initia hæreticorum, & ortus atque conatus scismaticorum malæ cogitantium, vt sibi placeant, vt præpositum superbo tumore contemnant, sic de ecclesia receditur, sic altare prophanum foris collocatur, sic contra pacem CHRISTI & ordinationem atque vnitatē dei rebellatur. Vna enim est ecclesia sicut in Cant. ait. vna est, columba mea, perfecta mea, vna est matris suæ, quare nullus vere Christianus, vnitatem & ecclesiæ pacem scindere debet. Primatum iure humano tantum constitutum asserere, sed se summo pōtifici, dei ordinationi, ac diuino iuri subijcere. Nam & Chore, Dathan, & Abyron, Aaron, & Moses eundem deum nouerunt, pari lege, & religione viuentes, vnum & verum deum, qui colendus & inuocandus fuerat, inuocabant. Tamen quia loci sui ministerium priores transgressi contra Aaron sacerdotem, qui sacerdotium legitimum, dignatione dei atque ordinatione perceperat, sacrificandi licentiam vendicauerint diuinitus percussi poenas statim pro illicitis conatibus penderunt, nec potuerunt rata esse & proficere sacrificia irreligiose & illicite, contra ius diuinæ dispositionis oblata.

Caput aggrediuntur mali. *Deuter. XVII.* *Pape obediendum.* *Cyprianus.* *Cypria.* *Cantic. VI.* *Nume. XVI.*

¶ Hinc ad scribendum moueor, quātum deus mihi dederit, & sua gratia adiuuerit, contra libellum Martini Ludder de potestate Pape, hæresibus plenum, quem non expectato congressu nostro litteratorio (super illa enim materia disputauimus Lipsiæ in ornatissimo illustrium, generosorum, & doctissimorum virorum consessu) ī publicum emisit, vbi pōtificiam in has angustias deducit potestatem, vt iure diuino Papa non plus possit quam plebeius sacerdos. In quo libro audaculus & meam pauperem tangit personam, quasi inuidiose hāc posuerim propositionem aduersus eum. Romanam ecclesiam nō fuisse superiorem alijs ecclesijs ante tēpora syluestri, negam⁹, sed [illegible] m qui sedem beatissimi Petri habuit & fidem successorem Petri, & [illegible] CHRISTI semper agnouimus. Calumniatur me hanc sibi in pu[illegible]lico mouisse inuidiam, cum hanc materiam in nullo dictorum suorum tractarit. Oblitus ille quod in resolutorio suo nihil aliud agere vid[illegible]atur, quam Summi Pontifi. potestatem extenuare, & in conclusione. XXII. sui resolutorij ait. Finge vel latius suadeamus, Romanam ecclesiam esse, qualis erat adhuc tempore Beati Gregorij,

Causa scribēdi *Disputatio Lipsica.* *Propositio.* *Locus Ludde.*

ti Gregorij qñ non erat super alias ecclesias saltē greciæ, clarū est, quod pœnæ canonicæ non obligabant Græcos, sicut nec nunc obligant, & conclus. LXXII. vocat ecclesiam viduam. Quibus manifestarium est, ne non iniuria hanc mouisse materiam, de qua sensi cum pessime sentire. Quod etsi Ludder etiam huius materiæ non meminisset, ponendo tamen conclusionē meam, quæ est catholica, & cōformis sacræ scripturæ & doctrinæ sanctorū patrum, vt ostendemus, plus dedi ei occasionem recte sentiendi, quam errandi, nisi ex constituto tam peruersum animum induerit, vt in omnibus mihi velit dissentire, humilitas etsi aliquando appareat in voce, tamen semper prodit se temeritas, ait Ambro.

Excusatio Eckij.

Ambrosius

¶ Potissimum autem moueor ad libellum hunc impugnandum zelo fidei veritatis, & quod intelligam aliquos, qui sibi videntur esse aliquid i sacris litteris, qui ex schola Diomedis vel Prisciani ad scholam CHRISTI credunt se ascendere. Hi enim vidētes a Luddero adductas Bibliæ & patrum sententias, confestim fastiuantur & decipiūtur, iudicantes peruersum Ludderi dogma esse catholicum & euangelicum, cum non solum errantes, sed & hæretici scripturam rodant, ait Beatus Gregorius lib. XX. Morali. qui & sanctos patres nobiscum laudāt, sed intellectu deprauato, nos eorum laudibus impugnant, ait idem lib. VIII. Nam sic etiam veritatis catholicæ inimici desertores, transfugæ, persecutores, sacris abutuntur litteris, vt videantur solidæ veritati inniti, vti vere & eleganter Cyrillus Alexandrinus ad fratrem Nemesinum in præfatiōe Thesauri docuit. Nam sicut mulierculæ turpitudini deditæ, veste atque auro, cæterisque ornamentis, & turpitudinem suam occultant, & non præuidentes ad pernitiem attrahunt, eodem modo isti vere religionis pulchritudinem fingentes, scripturæ autoritate errores suos communire. Vnde vanam constat esse diuersarij gloriam, sacram iactitantis scripturam, non ad intellectum quem spiritus sanctus efflagitat, qui id beati Hieronymi aduertere debuit aduersus luciferianos. Non sibi blandiantur inquit si de scripturarū capitulis videntur sibi affirmare quod dicunt, cum & diabolus de scripturis aliqua sit locutus; & scripturæ non in legendo consistant, sed in intelligēdo. Non ergo dubito plures seduci errore Ludderano, qui vel nimium sibi fidunt, vel diligentius veritatem querere negligunt, sed qui vigilanter & cum ratione scripturas legunt, ait Cyrillus, dolis illorum non capiuntur, sed veram amplexi fidei professionem, clamant. Benedictus dominus qui non dedit nos in captione dentibus eorum. Præstat eum CHRISTI litteras, CHRISTO duce legere. ¶ Euigilans igitur & ego, præfatum Ludderi libellum appertissimis testimonijs ex Christianissimo prorsus reijciam, nostra probaturus ex sacris litteris, sanctorū patrum sentētijs, ac sanctissimorum conciliorū decretis, quæ non in summis collectarijs regestis, sed ex ipsis fontibus hausimus, iuniores quibus ille pro sua arrogantia nihil tribuit, prætereundo. In quo candidi, synceri & catholici lectoris expostulo iudicium, & imprimis primæ sedis Petri sacri concilij, & omnium bonorum. Nā omnino mihi in mentem venit illud Augustini lib. I. Hipponosticon. Aduersarij fidei catholicæ, dū contra regulam veritatis pugnare nituntur, nos sollicitudine respondendi faciunt cautiores, nos quodā modo excitāt dormiētes, vt arre-

Simplices decipiuntur.

Abuti sacra Grego.

Cyrillus.

Vane iactare sacram scripturam.

Hierony.

Cyril.

Psal. CXXIII.

Autoris institutum.

August.

vt arrepto Clypeo veritatis,falsitati eorũ resistere vigilemus,euãgelica tuba
nostris auribus insonante,vigilate & orate,ne intretis in tentationẽ. Scriptu= Matth. XIIII.
rus autẽ pro virili curabo, ne nimia breuitate obscurus reddar,& sic studioso= Matt. XXVI.
rum praescindam desiderium,nec prolixitate grãdi fastidiosus,vt sic legentiũ
onerem sensum,cum sciam diui Hierony,instituto vtrumque fore reprachẽ= Hieroñ super
sibile. Et quamuis non ignorem,eum qui in publicum prodit, scriptionibus Hiere lib. II.
suis,multorum subire iudicium eodem Hierony. teste,tamen nihil aliud pe= Autoris peti=
to a candido lectore,quam vt semotis affectionibus, synceriter & cãdide iu= tio.
dicet. IESVS enim est mihi CHRISTVS quem redemptorẽ credo,& glo Hierony.
rificatorem spero,hunc laborem a me susceptum ad ipsius honorem, fidei no Protestatio.
strae veritatem defensandam,ac animarum salutem, quare omnia hic dicta,
subiitio iudicio ecclesiae & bonorum,ac sicut debeo,ita lubentissime volo.

¶DE ORDINE SCRIBENDI, SINGVLARITATIS ET SIMVLATIONIS REPRAEHENSIONE.

¶CAPVT SECVNDVM.

T SI NON ME praetereat,quem ordi
nem scribendo obseruare deberem,si natiuam
rerum conditione, genuinamque vim imita=
rer,verum diuersarij assertio indigesto, ac con
fuso ordine proposita efficit, vt inuersa, quasi
puppi contra alueum nauigemus, & lõge alia
ratione,quã natura rei expostularet,nobis agẽ
dum est. Conuenit enim cũ veritate,quod as=
sentitur Roma. pont,esse,fuisse, fore primum,
sed in hoc dissidet,quod negat Roma. ponti.
eẽ primũ iure diuino,quoniã Graeci, Aphri. Diuersarii
Orientales nunquam sub Romana fuerint sententia.
ecclesia, sed huic Primatui repugnet autoritas sacrae scripturae. Concilium
Nicenum, Historię approbatae. M. C ann. Et hoc summis agit viribus, vt
vesanum errorem a multis saeculis condemnatum, Pythagorica,quasi Palui
genesia resuscitet, Papam. s. esse superiorem alijs iure humano, consensu tot
regnorum Christianorum,non autem iure diuino,quo nec Petrus Aposto= Conciliũ Ro=
lus aliis fuerit praelatus,sed omnes Apostoli fuerint aequales, Et quãuis cui= ma. Cõstãtieñ
libet bono Christiano,vt antiquiora praetereamus,sufficere deberet sacrorũ Articuli dam
Conciliorum determinatio Romani. s & proxime sequentis Cõstantien. in nati.
quibus errores praedicti inter damnabiles articulos Ioan. Hus. & Ioan. Vin=
clef. condemnati sunt,qui & a pluribus locorum ordinariis,& a [illegible]js gene=
ralibus Oxonien. Angliae, Parrhisiensi Galliae, Pragensi [illegible]hemiae, prius Oxonien.
fuerãt reprobati. Haec inquam sufficere debent cuique catholico viro,cum Parrhisieñ.
compendio dicere possemus illud Gelasij papae contra Achatium,quicun= Prageñ.
que in haeresim semel damnatam labitur, eius damnatiõe seipsum inuoluit. Gelasi. XXIIII
¶At veritatis protecti Clypeo, & gladio sapientię,reddere rationẽ parati q. I.

 sumus

ſumus, de ea quæ in nobis eſt fide dum inimicus homo non deſinit ſemina
re Zizaniam, denuo iſte error conuellēdus eſt, vt inuicta ſtet fidei veritas,
Boihemi. & Boihemi horum erratuum tenaciſſimi, non inſultent Catholicis. Et ne
ſimplices verborum fucis, & peruerſis ſacræ ſcripturæ allegationibus ſedu-
cantur, ſed in fide eccleſiæ ſtabiles firmiter permaneant. Scientes quia ama-
Luc. XXII. biliſſimus dominus noſter IESVS CHRISTVS orauit ne fides in ea de
Singularitas ficeret, vt & ipſi in vitam ſeruentur æternam. Et cum diuerſarij ſingularita
culpabilis. ti ſtudeant, Summorū Pontificum decreta, Doctores eccleſiæ. A. CCCC.
annis negando, impenſe curabimus, vt antiquiora afferamus, quid autē præ
ſe ferat ſingularitatis ſtudium, cum exteriori honeſtatis apparentia, quam &
Berñ. Ludderus præferre dicitur bea. Bernar. nobis ſignificauit ſuper Canti. dicēs.
Omnibus vna intentio hæreticis ſemper fuit, captare gloriam de ſingulari-
tate ſcientiæ, quod vt cōmode faciant, non ſufficit hæreticos eſſe, niſi & hypo
critæ ſint, vt ſit ſupra modū peccās peccatū. Hi ſunt qui veniūt in veſtimen
Hæretici ſimu tis ouiū, ad nudādas oues, ad ſpoliādos arietes, intus aūt ſunt lupi rapaces. Hi
lant religionē. ſunt oues habitu, vulpes aſtu, actu & crudelitate lupi. Mali ſunt, & videri bo
ni volunt, ne ſoli ſint mali, mali videri timēt, ne parū ſint mali. Et enī minus
ſemper malitia palā nocuit, nec vnquā bon⁹, niſi boni ſimulatiōe decept⁹ fuit
neque enim eſt apud eos virtutes colere, ſed vitia colorare, quaſi quodam vir
tutum minio. O quam egregie S. Berñ. Ludderum ſuis deſcripſit coloribus.
Leo. Sic monet beatiſſimus Leo papa fideles, vt ab hæreticis caueant, nemine fal-
lant (inquit) diſcretiōibus ciborum, ſordibus veſtium, vultumque palloribus.
Non ſunt caſta ieiunia, quæ non de ratione veniunt continentiæ, ſed de arte
fallaciæ, hactenus enim illuſerunt incautis. Vnde liquet quam fallantur, qui
Ludderum ab honeſtate vitæ commendare nituntur, qui tamen nihil deuo-
tionis adducere potētes, manifeſtario vident, quā ſingularis ſit in dictis, mor-
Diuerſarius dax in proximos, in ſuperiores contumelioſus, omnium contemptor & irri-
mordax ſcribē ſor. Non attendunt, quod peculiare eſt hæreticis, vt ſimulata humilitate fide
do. les decipiant ait Bea. Grego. III. Moralium.
Grego. ¶ Hunc autem ordinem ſcribendo obſeruabimus. Primo confeſtim caput
Ordo ſcribēdi. negotij declarabimus, & totius rei fundamentum, euangelicis & irrefragabi-
libus teſtimonijs ſanctum Petrum ordinatum a CHRISTO vicarium ſuū,
& caput eccleſiæ, omnibus fidelibus, etiam ipſis Apoſtolis in hoc prælatū,
Euangelica teſtimonia ita fore intelligenda, ſanctis patribus, & martyribus
teſtabimur. Succedent dein alia ſanctorum doctorum, martyrum, ſummo-
rum Ponti. ſacrorum cōciliorum teſtimonia, quæ Petro tribuant Primatū,
patefaciemus & hunc pulcherrimum ordinem diuinitus datum ſemper in
eccleſia obſeruatum, quod Petri ſucceſſor, Romanæ Præſul eccleſiæ, genera
lis fuit CHRISTI in terris vicarius, totius eccleſiæ militantis caput mini-
ſteriale, [illegible] niuerſarum terrarum orbem, a cuius obedientia ſi quis ſe vnquā
ſubtraxit, velu[illegible]ctæ vnitatis fidelium diruptor, & inconſutilis tunicæ do-
mini IESV ſciſſor, habitus eſt ſciſmaticus a cōmunione fidelium excluſus.
Ruinoſa aduerſarij fundamenta, inartificioſæ ratiōes, flocciſolutiones, inua-
lidæ & ieiunæ obiectiones, liquido, clare ac validiſſime diluentur. Aperie-
tur nihilominus, quomodo decretis & conſtitutionibus monarchæ ſtādum

ſit ac obe-

sit ac obediendum, cum plurimis rarissimis & lectu dignissimis, quae omnia ex ipsis originalib⁹ ex vetustissimis codicibus, plurimo sunt a nobis collecta labore, maxima vigilantia in collationem librorum adhibita. Adesto ergo Candide lector, & intelliges facta promissis pleniter respondere.

¶ LOCI DVODECIM EVANGELII PRO PRIMATV PETRI.

Primus	Locus	Math xvi	capite iii.
Secundus		Ioan. vlti.	xxxiii
Tertius		Luc. xxii.	xlv.
Quartus		Mat xvii.	xlvii.
Quintus		Marc. iii.	xlviii.
Sextus		Ioan. xxii.	L
Septimus		Luc. v.	L
Octauus		Mat. xviii.	L
Nonus		Marc. xiiii	L
Decimus		Ioan. vi.	L
Vndecim⁹		Luc. xxii.	L
Duodecim⁹		Ioan. vlti.	

¶ Habes hac formula. xii. locos ex euangeliis desumptos, sequentibus pro Primatu Petri deducendos, quo autẽ capitulo huius libri quilibet locus tractetur, tertius ordo tabellę indicat

¶ Prim⁹ itaque loc⁹ est Mat xvi. Tu es Petrus, & super hanc Petrã aedificabo ecclesiam meam, cuius sẽsus, licet pro primatu Petri sit clarissimus, tamẽ eã sanctorum patrũ fuisse sententiam hi proferentur testes.

¶ Testes primi Loci Math. XVI.

Cyprianus	Octauum concilium generale	
Hieronymus	Concilium Nicolai	
Origenes	Concilium Calcidonense	
Augustinus	Anacletus	I.
Hylarius	Marcellus	I.
Chrysostomus	Pius	I.

Leo	Iulius	I.
Ambrosius	Gelasius	I.
Beda	Nicolaus	I.
Gregorius	Symachus	I.
Maximus	Alexander	II.
Ignatius.	Leo.	IX.
Cyrillus		

¶ PRIMATVS PETRO PROMISSVS MATH. XVI. PROBATVR SERIE VERBORVM ET EX CYPRIANO GLOSSA ORDINARIA ET HIERONYMO.

¶ CAPVT TERTIVM.

ROBATVRVS sanctũ Petrum a CHRISTO principem constitutũ totius ecclesiæ, & sic iure diuino accipio celebrẽ locum, & cõmunẽ, quo omnes sancti & docti vsi sunt pro asserendo principatu Petri, & est Mat, XVI. vbi sic legitur. Venit autẽ IESVS in partes Cæsareę philippi, & ĩterrogabat discipulos suos dicens: quẽ dicunt homines esse filiũ hominis, at illi dixerunt. Alij Ioannẽ Baptistã, alij autem Heliam, alij vero Hieremiam, aut vnũ ex prophetis Dicit illi IESVS. Vos autem quẽ me esse dicitis. Respõdens Simõ Petrus dixit. Tu es CHRISTVS filius dei viui. Respondens autẽ IESVS dixit ei. Beatus es Simon bariona, quia caro & sanguis non reuelauit tibi, sed pater meus, qui in cœlis ẽ, Et ego dico tibi, quia tu es Petrus, & super hanc pe. edifi. eccle meã, & portæ inferi non præualebunt aduersus eã, & tibi dabo claues regni cœlorum, & quodcũque ligaueris super terrã, erit ligatum & in cœlis, & quodcunque solueris super terram, erit solutũ & in cœlis. Hæc Matth. vbi dñs IESVS apertissime Primatum sancto Petro promisit, qui est via veritas & vita, Ioan. I. Fidelis enim est qui repromisit Ad Hebre. X. quare procul dubio illic promissa dein præstitit, & fidem datam seruauit, tam super ædificatione ecclesię quã datione clauium. Vnde singulariter loquitur Petro, ecclesiã edificãdã super eo, & quod iste sit Germanus sensus ex eo ostendo, quia licet & CHRISTVS sit petra secundum Apostolum, & super eum ædificata est ecclesia dei, tamẽ sensu Germano & prop... [illegible]telligi Petrum ex eo probatur; quoniam cum in dño IESV iam velut princi[illegible] fundamento primario ædificata erat ecclesia, ipse enim erat lapis angularis, frustra in futuro dixisset, ædificabo, sed ædificata est ecclesia, porro si de seipso locutus est CHRISTVS, quid opus erat reuelare Petro, super CHRISTO ædificandam ecclesiam, cum iam paternæ reuelationis etiam domini IESV testimonio factus fuisset auditor, quare pro

Math. XVI.

Sensus loci. Ioan. I. Ad Heb X. Sensus iste probatur ex vi verborum.

prie vera

prie verba accipienda sunt, quod cum Sanctus Petrus tam gloriose fuisset CHRISTVM confessus volens ei gratiam referre, magnam illam pollicitationem exhibuit, vt Petrus futurus esset totius ecclesiæ fundamentum, & sic erecta manet verborum sententia. Tu es Petrus, & super hāc &c. vt idem demōstretur, per tu, & hāc & nō distorqueatur textus quasi quodā æquiuoco dominꝰ IESVS verba sua confuderit, primo demōstrando Petrū dein seipm.

¶ Et quia liberis verbis vtuntur Philosophi, nec offensionem aurium religiosarum pertimescunt, nobis autem ad certam regulam, ait Augustinus loqui phas est, & Hieronymus super epistolā, ad Galathas ait. Quicunque aliter scripturam intelligit, quā sensus spiritus sancti efflagitat, a quo scripta est, licet ab ecclesia non recesserit, tamen hæreticus appellari potest. Idem quoque super illud Sapientis. Ne innitaris prudentiæ tuæ, in eandem descendit sententiam dicens, prudentiæ suæ innititur, qui ea quæ sibi agenda, vel dicenda videtur patrum decretis præponit. Plus autem signate & distinctius, in nostra materia illud generale applicat Leo vniuersis Vieñ. Prouintiæ Episcopis scribens. Hanc petræ sanctissimam firmitatem, deo ædificante constructam, nimis vult impia præsumptione violare, quisquis eius potestatem tentat infringere, fauēdo cupiditatibus suis, & id quod accepit a veteribus nō sequendo. Hunc ergo esse verum & genuinum verborum CHRISTI sensum, non propriæ innitendo prudentiæ, quod diuersarius facit, sed antiquorū patrum & sanctorū probemus testimonijs, qui spiritusancto inspirante scribentes, veram huius scripturæ veritatem nobis explicuerunt.

Theologi loquuntur sicut patres.
Augustinus
Hierony.
Leo.

¶ Et imprimis prodeat magnus ille martyr & episcopus Cyprianus, tantopere ab Augustino, Hierony. Ambros. & Nazianzeno collaudatus, qui plura de fallatia & astutia diaboli prælocutus, libro de simplicitate prælatorum subdit. Qui secundum Apostoli vocem transfigurat se velut angelum lucis, & ministros subornat suos velut ministros iustitiæ, asserētes noctem pro die, interitum pro salute, desperationem sub obtentu spei, perfidiam sub prætextu fidei Antichristum sub vocabulo CHRISTI, vt dum verisimilia mentiuntur. Veritatem subtilitate frustrentur, hoc eo fit fratres dilectissimi, dum ad veritatis originem non reditur, nec caput quæritur, nec magistri cœlestis doctrina seruatur. Quæ si quis consideret & examinet, tractatu longo atque argumentis opus non est, probatio est ad fidem facilis, compendio veritatis loquitur dominus ad Petrum. Ego dico tibi īquit, quia tu es Petrus, & super istam petram ædificabo ecclesiam meam &c. Et eidem post resurrectionem suam dicit. Pasce oues meas, & quamuis omnibꝰ Apostolis post resurrectionem suam, parem potestatem tribuat, & dicit. Sicut misit me pater, & ego mitto vos, accipite spiritum sanctum, Si cui remiseritis peccata remittētur illi, Si cui tenueritis, tenebuntur. Tamē vt vnitatem manifestaret, vnitatis eius originem ab vno incipientem, sua autoritate disposuit. h... erant vtique & cæteri Apostoli, quod fuit Petrus, pari consortio præditi & honoris, & potestatis, sed exordium ab vnitate proficiscitur, vt ecclesia vna monstretur, & infra hanc ecclesiæ vnitatem, qui non tenet, dei legem non tenet, non tenet patris & filij fidem, verbum non tenet salutis, hæc est apertissima Martyris sententia, vnum esse primum in ecclesia Petrum

Probatur sensus ex patribus Cypria.
Matth. XVI.
Ioan. XXI.
Ioan. XX.
Petrus fundamētū ecclesiæ.

a quo vnitas ecclesiæ dispositione CHRISTI proficiscatur, & quod ab eo velut fundamento hæc vnitas oriatur, citauit illud Matth. XVI. Tu es Petrus, probaturus per hoc, Petrũ esse fundamentũ ecclesiæ ¶ Quod si hunc locum apertissimum aliquis nasutulus existimaret esse ambiguũ audiatur Cyprianus in loco apertiori, qui cauillari nõ potest. Libro eni quarto epistolarũ, ad Pupianũ scribit. Quando CHRISTVS dixit ad discipulos Ioan. VI. Nunquid & vos vultis abire. Respondit ei Petrus dicens. Domine ad quem ibimus. Verbum vitæ æternæ habes, & nos credimus & cognouimus, quia tu es filius dei viui, loquitur illic Petrus, super quem edificanda fuerat ecclesia, docens, quia etsi contumax ac superba audire nolentium multitudo discedat, ecclesia tamen Christianorum non recedit. Audis super quẽ edificanda fuerat ecclesia, & ne quis credat excidisse sancto martyri hoc verbum, repetijt illud eiusdem muneris lib. I. epistolarum ad Cornelium papam, & ita intellexit etiam diuersarius Cyprianum, velut ex lib. suo Syngrapham eius in publica disputatione Lipsica legimus, vbi adnotauerat (magna profecto temeritate) etiam sanctum virum falli, quia crediderat ecclesiam fundatam super Petro. ¶ Hunc esse verum & sanum intellectum testatur glos. ordina. quæ est Rabani secundum Tho. alij citant eam esse Hiero. habent quidẽ ait, eandem iudiciariam potestatem alij apostoli, quibus post Resurrectionem ait, accipite spiritum sanctum &c. Habet etiam omnis ecclesia in præsbyteris & episcopis, sed ideo specialiter Petrus accipit, vt intelligãt omnes, quod quicunque ab vnitate fidei & societate eius se separauerit, nec a peccatis solui, nec coelum ingredi potest, & quia ambigis illum locum esse Beati Hieronymi. adferatur propterea in libro indubitato, quem omnes agnoscunt, vt partum Hieronymianum, librum volo. I. contra Iouinianum. vbi quia Iouinianus obiecerat contra laudem virginitatis, quod non super Ioãne, sed super Petrũ fundata esse ecclesia. Bea. Hierony. admittit super Petro fundatam ecclesiã, & ponit rationem huius. Super Petrũ inquit fundatur ecclesia, licet idipsum in alio loco super apostolos fiat, & cuncti claues coelorũ accipiãt, & ex æquo fortitudo ecclesiæ super eos solidetur, tamen propterea inter duodecim vnus eligitur, vt capite constituto, scismatis tollatur occasio. Quid apertius dixisse potuisset, apostolos pares & ex æquo pronunciat fundamenta ecclesiæ ratione dignitatis apostolatus, & tamen libere diffinit caput inter eos constitutum, vt scismatis tolleretur occasio.

Cypria.
Ioan. VI.
Cypria.
Ludder redarguit sanctum Cyprianum.
Glossa ordina.
Rabani.
Hierony.
Hierony.
Petrus caput.

¶ Id voluit expressius bea. Hieronym' lib. I. contra Pelagianos. Quid Platoni & Petro, vt ille enim princeps Philosophorum, ita & hic apostolorum fuit, super quem ecclesia domini stabili mole fundata est, quæ nec impetu fluminis, nec vlla tentatione concutitur. Hoc etsi Critobolus dicat. Atticus tamen non negat, quod indubie fecisset, si Critob. falsum assumpsisset, est ergo Sanctus [illegible] princeps ecclesiæ, & super quem ecclesia ædificata est Beati Hieronymi [illegible]ntia. Quod inceperamus contra Iouinianum nõ finiuimus, ideoque repetamus. Sed cur non Ioan. electus est virgo, ætati delatum est, quia Petrus senior erat, ne a[illegible]huc adolescens, & pene puer, progressæ ætatis hominibus præferretur, & m[illegible]gister bonus, qui occasionem iurgij auferre discipulis debuerat, in adolescentem quem dilexerat, causam videretur præ-

Hierony.

berę

bere inuidiæ, quis iam ita desipit, vt neget Hierony. noluisse Petrum prælatum Ioanni, cuius iam expressam adfert rationem.

¶ Et vt omnis amputetur dubitatio loquitur Hieronymus super dicto loco Matth. XVI. Simoni inquit qui credebat in Petram CHRISTVM, Petri largitus est nomen, ac secundum Metaphoram Petræ, recte dicitur ei, ædificabo ecclesiam super te. quis iam non intelligit, quid beatus Hieronymus intelligat demonstrari per voculam hanc, quia Petrum. Super te ait. Et licet hæc sint sufficientissima, addatur tamē in epistola ad Damasum. Ego inquit nullum primum nisi CHRISTVM sequens, beatitudini tuæ, cathedræ Petri consotior, super illam Petrā fundatam ecclesiam scio, hæc quidem clarissima verba, nullus nisi extremæ desipiat negabit. Citatur & alia glossa ordinaria (autorem eius tamen ignoro). Specialiter illam potestatem deus Petro concessit, vt ad vnitatem nos inuitaret. Ideo enim eum principem Apostolorum cōstituit, vt ecclesia vnum principalem haberet CHRISTI vicarium, ad quem diuersa membra recurrerent, si forte inter se dissiderent. Ecce habes primatum Petri, & rationem cur deus eum instituit. — *Hierony.* — *Hierony.* — *Glos. ordina.*

¶ IDEM PROBATVR EX ORIGENE, AVGVSTINO, AMBROSIO, HYLARIO, CHRYSOSTOMO, BEDA, CYRILLO.

¶ CAPVT QVARTVM.

NTELLEXIT verba Christi in hūc sensum Origenes Adamantius. V de inquit quantū potestatē habet Petra super quā ædificatur ecclesia, vt etiam iudicia eius maneāt firma, qua si deo iudicante per illa, ponderat ad hæc verba CHRISTI ad Petrum Matt. XVI & ad discipulos Matt. XVIII. cōferendo. Illa quæ superius Petro sunt dicta inquit, videntur etiā istis omnibus dicta, sed quoniam oportebat aliquid maius habere Petrum præ illis, ideo illi quidem sic dicit. Et tibi dabo claues regni coelorum, & quæcunque solueris super terrā, erūt soluta & in coelis. Non ergo modica differētia est, quod Petro quidem datæ sunt claues non vnius coeli, sed multorum coelorum, vt quæcunque ligauerit super terrā sint ligata, non tantum in vno coelo, sed in omnibus coelis. Ad eos autem qui multi sunt ligatores & solutores in terra, sic dicit, vt soluant & ligent, non in coelis sicut Petrus, sed in vno coelo, quia non sunt in [illegible]ta perfectione sicut Petrus, vt alligent vel soluant in omnibus coeli[illegible] [illegible]æc Homilia. vj super Matth. Constanter Origenes Petrum Petr[illegible] [illegible]minat super quā ædificata sit ecclesia, eius extollens potestatem iudicij, & acute ponderat maximus scripturæ interpres, CHRISTVM in maiori perfectione & plenitudine promisisse Petro claues coelorum, quan[illegible] alijs Apostolis, & sic Petrum [illegible] [illegible]iuino ac euangelico alijs esse superiorem. ¶ Accedat & illud magnum — *Origenes.* — *Petrus Petra.* — *Matth. XVI.* — *Matt. XVIII.*

ecclesiæ

Augustinus ecclesiæ lumen Augustinus in lib. contra epistolam Donati, vbi dicit in Petro tanquam in Petra fundatam esse ecclesiam, qui sensus inquit, etiam cantatur ore multorum in versibus beatissimi Ambrosij. Vbi de gallo gallinaceo ait. Hoc ipsa Petra canente ecclesia, culpam diluit, & quamuis alicubi exposuerit Petram CHRISTVM, tamen lib. I. retractationum vtramque recenset sententiam, & neutram retractat, sed lectoris committit iuditio dicens. Harum autem duarum sententiarũ quæ sit probabilior eligat lector, & quia beati Ambrosij meminit Augustinus, addamus & alios eiusdem locos. sermone enim. XLVII. de Petro inquit denique pro soliditate deuotionis, ecclesiarum Petra dicitur, sicut ait Dominus. Tu es Petrus & super hanc petram edificabo ecclesiam meam. Petra enim dicitur, quod primus in nationibus, fundamenta fidei posuerit, & tanquam saxum immobile totius operis Christiani compagem molemque contineat, apertissime fatetur. Petrum esse Petram ecclesiarum probans per verba domini ex Matt. allegata, renarrat Gratianus. cap. fidelior. L. dis. ¶ Sed ad Augustinum reuertamur, cui adhuc in duobus locis nõ displicuit Petrum esse Petram, & primum apostolorum, ait enim super Ioan. tract. CXXIIII. Hoc agit (orando pro remissione peccatorum) ecclesia spe beata, in hac vita erumnosa, cuius ecclesiæ Petrus apostolus propter apostolat⁹ sui primatum, gerebat figurata generalitate personã, quod enim ad ipsum proprie pertinet, natura vnus erat homo, gratia vnus Christianus, abundantiori gratia, vnus idemque primus apostolus, sed quando fuit ei dictum Tibi dabo claues regni cœlorũ &c. vniuersam significabat ecclesiã, intelligit iam candidus lector Petrum propter primatum gessisse personam ecclesiæ, sicut quilibet episcopus in concilio gerit personam suæ ecclesiæ, & princeps sui regni. Et in sermone natalis eorum (si saltem liber iste sit Augustini) inquit. Audisti frequenter ipsum Petrum a domino Petram nuncupatum, sicut ait. Tu es Petrus & super hãc Petram edificabo ecclesiam meam. Si ergo Petrus Petra est super quam ædificatur ecclesia, recte prius pedes sanat, vt sicut in ecclesia fidei fundamentum continet, ita & in homine mẽbrorum fundamenta confirmet. Refert ad miraculum a Petro factum dũ Claudum sanaret, Actuum. III. ¶ Et cum maioris auctoritatis existat, quod plurimorum consensu firmatur. Vt beatus Hierony. ait. Addo prædictis primo beatum Hylarium Pictauorum præsulem, qui super eadem verba, apud Mattheum sic ait. O in nuncupatione noui nominis fœlix ecclesiæ fundamentum, dignaque ædificatione illius Petra, quæ infernas leges, & tartari portas, & omnia mortis claustra dissolueret. O beatus cœli ianitor, cuius arbitrio claues æterni aditus traduntur, cuius terrestre iudicium præiudicata authoritas sit in cœlo, vt quæ in terris aut ligata sint aut soluta statuti eiusdem conditionem obtineant in cœlo. Expende fœlix ecclesiæ fundamẽtum ex ipsa nuncupatione Petræ, & ne suspiceris eũ de alio loqui fundamento quam Petro, cui adijcit de Ianitore cœli. ¶ Audiatur preterea os aureum Ioannis Chrisostomi, minime ambigue dicẽtem super eo loco. Quid igitur Petrus omnium apostolorum os, vertex totius cõsortij, cum omnes interrogati essent, ipse solus respõdit. Et quando quidẽ de sententia vulgi quærebat. Omnes responderunt, cum vero de sua eos rogaret sententia, Petrus cõ

[Margin notes: Augustinus — Ambrosius — Augu. c. XXI. — Ambrosius. — Gratianus. — August. — August. — Petrus Petra. — Actuum. III. — Hierony. — Hylarius. — Crisosto. — Petrus os apostolorum.]

festim præsilijt,ac præueniens ait. Tu es CHRISTVS filius dei viui, & infra. Et ego dico tibi,quia tu es Petrus,& super hanc petram ædificabo ecclesiam meam. Hic aperte prædixit magnam eorũ qui credituri erant & sunt multitudinem,& sublimiora ipsum sapere fecit,& ecclesiæ futuræ pastorem constituit,& infra. Et ego dabo tibi claues regni cœlorum &c. Animaduertis quo pacto ipse etiam ad alterem de se opinionem Petrum adducit, & seipsum duabus his pollicitationibus reuelando filium dei ostendit. Namque deus solus concedere potest peccatorum remissionem. Et vt futura ecclesia tot tantisque fluctibus,impetu irrumpentibus,immobilis permaneat,cuius caput & pastor,piscator homo atque ignobilis,terrarum orbe reluctante,adamantis naturam firmitate superet. Ita & pater ad Hiere. dicebat. Sicut columnam ferream, & sicut murum æneum posui te. Sed ipsum quidem gentium pater. Hunc autem vniuerso terrarum orbi CHRISTVS præposuit. Collige huius viri Græci & Orientalis ecclesiæ antistitis sententias, quia futuræ ecclesiæ pastorem constituit,& caput verticem Apostolorum,ridiculum est,quod diuersarius in Lipsica disputatione cauillabatur,verticem non esse summitatem rei,cum in eo sensu certe locutus sit Chrisosto. quia postea eum caput appellat. Nec vnius ecclesiæ iudaicæ dicit præpositum, sed orbi terrarum,nec humano consensu constitutum, sed a CHRISTO, ita dedita quasi opera sanctus & eruditus vir a spiritu sancto edoctus,omnia diuersarij reiecit diuerticula,antequam per eum fuissent conficta.

Petrus pastor.

Hiere. I.

Diuersarij Cauillus.

¶ Eiusdem porro sententiæ est venerabilis Beda in Homilia super illo euãgelio, Math. XVI. Qui enim regnum cœlorum maiori dilectione præ cæteris confessus est,merito præ cæteris collatis regni cœlestis clauibus donatus est,sed nõ frustra vni cõmendatur,quod omnibus intimetur. Petro enim singulariter creditur,quia cunctis ecclesiæ rectoribus Petri forma præponitur, Viden. Petro pr cæteris claues traditas & singulariter,licet i eo communis forma pastorum præponatur.

Beda accepit a Leone.

Alius orientalis verba domini etiam sic accepit. Beatus Cyrillus Alexandrinus lib. II. super Ioan. c. XII. Nec Simon fore sibi nomen,sed Petrus prædicit,vocabulo ipso commode significans,quod in eo tanquam in petra,lapideque firmissimo,suam esset ædificaturus ecclesiã. Is ex nomine probat auspicatum super petram ædificandam ecclesiam.

Cyrillus.

¶ SVPER PETRO AEDIFICATAM ECCLESIAM ADHVC PROBATVR EX LEONE, GRAEGORIO, MAXIMO, IGNATIO, SYNODO OCTAVA, ET CALCIDONEN.

¶ CAPVT QVINTVM.

T SI PRAEDICTI DOCTORES cuilibet fideli sufficiant, vt videant litterali intelligentia, super Petrum ædificatam a domino ecclesiam, quare iure diuino obtinuerit Primatum ecclesiæ, pręstat tamen adhuc plures adducere, vt pateat quomodo omne verum vero consonet, & expressior est iter alios. B. Leo insignis & celeber sacræ scripturæ interpres, qui Canone primo (nam ex originalibus accepi, ne suspitio esset Gratianū errasse, qui reposuit eum distinc. XIX. cap. ita dominus) scribit vniuersis Episcopis prouintiæ. Ita dominus noster IESVS CHRISTVS humani generis saluator instituit, vt veritas quæ ante legis & Prophetarū præconio continebatur, p Apostolicam tubam in salutem vniuersitatis exiret, sicut scriptum est. In omnē terram exiuit sonus eorum, & in fines orbis terræ verba eorum, sed huius muneris sacramentum, ita dominus voluit ad omnium Apostolorum officiū pertinere, vt in beatissimo Petro omnium Apostolorum summo principaliter collocaret, vt ab ipso, quasi a quodā capite dona sua velut in corpus oē diffunderet, vt exortem se mysterij intelligeret esse diuini, qui ausus fuisset a Petri soliditate recedere. Hunc enī in cōsortium indiuiduę vnitatis assumptum, id quod ipse erat dominus voluit nominari, dicendo. Tu es Petrus, & super. h. p. e. e. m. vt æterni templi ædificatio, mirabili munere gratiæ dei i Petri soliditate cōsisteret, verum hanc petræ istius sanctissimam firmitatē, deo ædificante cōstructam, nimis vult impia presumptiōe violare, quisquis eius potestatē tentat infringere. Hęc S. Leo. cuius verba sunt ita aperta, vt grāmatico satisfaciāt lectori, in Petro potestatē hanc principaliter collocatā, & quod a Petro in alios fluit, sicut a capite, īstituto dn̄i, quod recedens a soliditate Petri sit exors diuini mysterij, quod ædificatio æterni tēpli est in soliditate Petri, que omnia significant Petrum iure diuino Primatum ecclesiæ dei obtinere. Hoc idem voluit Beatus Leo in sermone tertio, de anniuersario Pontificiæ suæ assumptionis die. Ego inquit dico tibi, hoc est sicut pater meus tibi manifestauit diuinitatem meam, ita & ego tibi notam facio excellentiam tuam, quia tu es Petrus, id est cum ego sim iuiolabilis petra, ego lapis angularis, qui facio vtraque vnum, ego fundamentum præter quod nemo potest aliud ponere, tamen tu quoque petra es, quia mea virtute solidaris, vt quæ mihi potestate sunt propria, sint tibi mecum participatione communia. [illegible] repetit in sermone secundo de natiuitate Apostolorum, & infra prop[illegible] quod dicitur Beatissimo PETRO. Tibi dabo claues regni coelorum. In Apo[illegible]los alios ius huiusce modi potestatis, & ad omnes ecclesiæ principes, huius decreti constitutio commeauit (subdit verba quæ Beda repetijt). Sed non frustra vn[illegible] commendatur, quod omnibus intimetur. Petro enim ideo hoc singularit[illegible] creditur, quia cunctis rectoribus forma Petri præponitur, manet itaque Petri priuilegium, vbicunque ex ipsius æquitate fertur iudiciū hic superbiæ calcator Christianus Cicero, sanctus & eruditus

Leo.
Gratianus
Psal. XVIII.
Petrus summ⁹ Apostolorum
Petrus petra.
Leo.
CHRISTVS petra
Petrus petra.
Leo.

ditus Pontifex Leo apertissime demonstrat, qua ratiõe CHRISTVS, qua Petrus petra existat.

¶ Suffragatur prędictis beatus Gregorius in Moralibus astruens Petrum esse petram, & super eo ædificatam ecclesiam, ait enim, quia ex sola ecclesia Catholica veritas conspicitur, apud se esse dominus locum prohibet, de quo videatur. In petra Moyses ponitur, vt dei faciẽ contempletur, quia nisi quis fidei soliditatem tenuerit, diuinam præsentiam non agnoscit, de qua solidita te dominus dicit. Super hanc petram ædificabo ecclesiam meam. Sola quippe est per quam dominus sacrificium accipiat libenter &c. Quod si elaberis, quia Grego. hic petram dicat soliditatem fidei assentior libens, quoniam & Petrus est petra, ob soliditatem & indefectibilitatẽ fidei, de quo infra latius, sed accipiamus alium locum minime ambiguum, in epistola ad Mauritiũ Augustum, vbi de Petro loquitur. Ipsi dicitur. Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo ecclesiam meam, tibi dabo claues regni coelorum &c. Ecce claues regni coelestis accepit, potestas ei ligandi & soluendi tribuitur, cura eius totius ecclesiæ & principatus committitur, hic rotundis verbis a domino affirmat principatum totius ecclesiæ Petro commissum. Gratianus quoque distin. XI. præceptis, quamuis plura afferat ex Greg quæ infra non reticebimus. Huic tamen loco congruit, quod ibidem ait Gregorius de autoritate Romanæ ecclesiæ. Cuius autoritas sanctionem omnes teneant sacerdotes, qui noluerint ab Apostolicæ petræ, super quam CHRISTVS vniuersalem fundauit ecclesiam, soliditate conuelli, pondera Apostolicæ petræ, & quod auulsus a Romana ecclesia, conuellitur a soliditate Apostolicæ petræ, & quæ est illa petra, nisi super quam dominus ædificauit ecclesiam suam. Gregorius. Gratianus Grego.

¶ Astipulatur S. Maximus in epistola missa orientalibus (quã tamẽ in originali non vidi, sed Guilh. Anglicus in opere scripto, contra Ioan. XXII. pro Ludouico Bauaro, eam citat) Omnes fines terræ, qui dominum syncere receperunt, & vbique terrarum catholici veram fidem confitentes, in potestatem Romanorum Pontificum, tanquam in solem respiciũt, ex ipso lumine catholicæ & Apostolicæ fidei recipiunt veritatem. Nec immerito, quia Petrus legitur primo perfectam fidem esse confessus domino reuelante, cum dixit. Tu es CHRISTVS filius dei viui. Et infra dicebat tãtæ dignitatis & sapientiæ virum non ab alio coelestis mysterij archana requirere, nisi ab eo potissimum, quem non potuit caro & sanguis instruere, sed cui dominus ipse sua secreta dignatus est aperire. Beatus es iquit Simon Bariona, quia caro & sanguis non reuelauit tibi, sed pater meus qui in coelis est. Hunc enim præ cæteris mortalibus de toto orbe conditor orbis elegit, cui cathedram magisterij principaliter possidendam tenere perpetuo, priuilegij iure concessit, vt quisquis diuinum aliquod aut profundum nosse desiderat, a[illegible] præceptionis oraculum, doctrinamque recurrat, nec illi hum[illegible] offerre quod soluendũ est erubescat, etiã si ipse quod queritur nõ ignoret. Nunquid enim angelus de coelo veniẽs erat nescius docere [illegible] meliũ, quẽ videlicet id quod sibi agẽdũ eẽt, addisceret, destignauit ad Pe[illegible]ũ, poterat plane sanctus angel' docere hoiem gẽtilẽ, quid sibi opus esset ad salutẽ, sed ei nolebat vsurpare of- Maximus. Reperi & alios tres renarrãtes. Maximi.

 ficium

ficiũ,cui docẽdi fuerat cõmissum. Nõ Romanis,sed orietalib⁹ scribit S. Maximus,cathedram magisterij i ecclesia sancto Petro commissam, quam nec angelus domini volebat vsurpare in iussu Petri. Idem sanctus Maximus in sermone quem habemus de sancto Petro,& Paulo incip. Gloriosissimos,sic ait. Hic est Petrus cui dominus sui nominis communionem libenter indulsit,vbi enim sicut Apostolus docuit. Petra erat CHRISTVS, ita quod per CHRISTVM Petrus factus est petra,dicente ei domino. Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo ecclesiam meam. Nã sicut in deserto dñico sitiente populo,aqua fluxit de petra,ita vniuerso mundo perfidię,ariditate lassanti,de ore Petri fons salutiferæ confessionis emersit,conferret non nihil sacerrimi Dionysij dictum cap. vij. parte. iij. de ecclesiastica hierarchia,sed mox ad concilia sacra descendamus.

Maximus.

I. Corinth. X.

Dionys.

¶ Nemo nisi ferreus & trunco stupidior,tantos patres negabit,verum vt nihil desit tantæ assertioni, ostendam hanc intelligentiam etiam sacris concilijs non displicuisse. Nam in octaua synodo generali,actione prima in libello per omnes suscripto(qui fuerat Nicolai papæ)continetur, prima salus est rectæ fidei regulam custodire,dein a cõstitutis dei & patrum nullatenus deuiare,& infra. Non potest domini nostri saluatoris sententia prætermitti dicentis Tu es Petrus,& super hanc petram ædificabo ecclesiam meam. Hæc quæ dicta sunt rerum probantur euentibus * ,quia in sede Apostolica,imaculata est semper obseruata religio,& sancta celebrata deuotio. Iste liber per Adrianum papam fuit missus ad octauum concilium Constantinopolitanum,& omnes se subscripserunt sub illa forma. Sequimur autem sanctam synodum & amplectimur,quam beatæ recordationis papa Nicolaus (cui & ipse domine coangelicæ Summe Pontifex Adriane subscripsisti) ante sanctissimum Petri Apostolorum eximij corpus celebrauit, simul & quam tu ibi ipse nuper egisti, & omnia quæ in his statuta sunt,secundũ decreti vestri moderationẽ,venerabiliter cõseruabimus,recipientes quos recipiũt,& damnantes omnes,qui in illis dãnati sunt. Vide sententiã tribus Concilijs probatam.s. duobus Romanis,& vno Constantinopolitano, quod fuit sub Basilio Impe. Constantino,& Leone filij Aug. miserat ad id conciliũ Adrianus.ij. Donatũ Hostieñ. Episcopum. Stephanũ Ephesinum Episcopum, Marinũ draconũ,Romanæ ecclesię,cum quibus perrexit Anastasius sedis Romanę Bibliothecarius vtriusque linguæ peritus. Vnde Ignatius qui contra photiũ in eodẽ cõcilio fuit restitutus ad Adrianũ papam scripsit. Solus ex toto oĩm magister deus,dicit Petro magno & summo apostolorũ. Tu es Petrus & s. h. p. e. m. Tales enim beatas voces,non secundũ quandã vtique sorte apostolorũ principi Petro,solum circunscripsit & diffininit,sed per eũ & ad oẽs, qui post illum ipsum efficiendi erant summi pastores, diuinissimique sacri Pontifices Romæ senioris,extendi voluit. Epistola huius sancti viri in Synodo,damnato photio,recepta est.

Octaua syno. Nicolai papæ

* Alias effectibus.

Adrian⁹ papa.

Concilia Romana

Concilium cõstantinopolitanum.

Ignatius Photius.

¶ Est præterea canon posteriorum Concilij Calcedoneñ. Si quis Episcopus prædicatur infamis,liberam habeat potestatem appellandi ad beatissimum Episcopum senioris Romæ, quem habemus Petrum, Petram refugij,& ipsi soli libera potestate loco dei, ius sit discernendi Episcopi infamiam

Ponti. Ro. est summus Græcorum testimonio.

miam secundũ claues sibi a deo datas. Aduerte hũc canonẽ, in oriente conditũ appellationẽ Episcopi ad Roma. Ponti. admittentem, quia illic sit Petra refugij, & quæ alia nisi supra quam dominus ædificauit ecclesiam suam.

¶AD IDEM MARTYRES ET SVMMI PONTIFICES INDVCVNTVR. ANACLETVS, MARCELLVS, PIVS, IVLIVS, GELASIVS, SYMACHVS, NICOLAVS, LEO. IX. GERMANVS, ALEXANDER II. CVM EPILOGO.

¶CAPVT SEXTVM.

ANC INTELLIGENTIAM VERBOrum CHRISTI sancti Romani Pontifices tenuerunt non modo a quadringẽtis annis, vti diuersarius calumniatur, sed & antiquissimi martyres, non modo officio, sed omni vita & conuersatione sanctissimi. Et imprimis procedat S. Papa & martyr Anacletus. IIII. post Petrum (ne de ambitione & auaritia eum possis habere suspectum) licet beatus Hieronymus in vita Ignatij scribat eum fuisse. III. a Petro de viris illustrib⁹. Is Canone. XIIII sic habet in originali. In nouo autem testamento post CHRISTVM dominum, a Petro sacerdotalis cœpit ordo, quia ipsi primo Pontificatus in ecclesia CHRISTI datus est, dicente domino ad eũ. Tu es Petrus, & super hanc petrã ædi. ecclesiam meam, & portæ inferi non præualebunt aduersus eam, & tibi dabo claues regni coelorum. Hic ergo ligandi soluendique potestatem prius accepit a domino, priusquam ad fidem populum virtutę suæ prædicationis adduxit, repetit Gratianus. c. in nouo, dist. XXI. qui & alium refert eius Canonem sacrosancta dist. XXII. Sacro sancta Romana & apostolica ecclesia, non ab Apostolis, sed ab ipso domino & saluatore nostro Primatum obtinuit, sicut beato Petro apostolo dixit. Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo ecclesiam meam, & infra prima sedes cœlesti beneficio est Romana ecclesia, quam beatissimi Petrus, & Paulus martyrio consecrarunt, & infra. Ergo hęc apostolica sedes, cardo & caput ecclesiarum, a domino, & non ab alio est constituta. S. Iuo Carnoteñ lib. IIII. Panormiæ refert hunc canonem ex. III. decretali Anacleti, sed breuiorem finit, quam Gratianus. Expressissime hic Anacletus ecclesiam super Petro ædificatam dicit, & Primatum ecclesiæ Romanæ a domino tr[illegible] Omni autẽ probabilitate caret, quod viri sancti, studiosi, & litterat[illegible] pleni, sacrarum litterarum indagatores diligentissimi, qui cum be[illegible] Petro & alijs apostolis, ac apostolorum discipulis fuerunt conuersati, & prædictorum verborũ CHRISTI intellectum ab ipsis non didic[illegible]ent, & præsertim cum intellectus ille fuerit necessarius fidelibus, vt scire[illegible] cui obedire deberent, tanquam summo ecclesiæ prælato.

Anacletus.

Hierony.

Auctor ex originalibus canones sumpsit, vt ex quotta liquet.

Gratianus

S. Iuo.

S. Marcellus.

Petrus iussu dei transtulit se ad Romam.

¶ Porro. Sanctus Marcellus Papa & Martyr vniuersis episcopis per Dardaniam constitutis in decretali incipiente, sollicitudinem omnium, ait. Rogamus vos fratres dilectissimi, vt non aliud doceatis neq; sentiatis, quã quod a beato Petro & reliquis apostolis & patribus accepistis. Ipse enim est caput ecclesiæ totius, cui ait dominus. Tu es Petrus & super hanc petram edificabo ecclesiam meam. Eius enim sedes primitus apud vos fuit, quæ postea iubente domino Romam translata est. Si vero Antiochena, quę olim prima erat, Romanæ cessit sedi, nulla est quæ eius non sit subiecta ditioni, nec ab eius dispositione vos deuiare oportet, ad quam cuncta maiora negotia ecclesiastica, diuina disponente gratia, iussa sunt referri, vt ab ea regulariter disponantur, a qua sumpsere principia, sanctus martyr per illa verba probat caput totius ecclesiæ fuisse Petrũ, sedem iussũ dei ab Antiochia transtulisse in Romam, omnes ecclesias esse subiectas Romanæ, quæ affatim nostra probant Gratianus transcripsit. XXIIII. q. I. rogamus.

Gratianus.

S. Iulius pro Athanasio.

¶ Sanctus Iulius inuocatus a sancto Athanasio Alexandrino, pro eius defensione scripsit oriẽtalibus episcopis, decuerat vos aduersus sanctam Romanam & apostolicam ecclesiam limate & non ironice loqui, quoniam & ipse dominus noster Iesus Christus eam decenter allocutus, ait. Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo ecclesiam meam. Et portæ in n. p. a. e. Et tibi da. c. r. c. habet. n. potestatẽ singulari priuilegio sibi concessam aperire & claudere ianuas regni coelestis, quibus voluerit. Nam si ei detrahere, quæ domini ore sacrata, atque desuper exaltata est, non timuistis, nec mirum si fratrib9 irrogare iniurias minime cessatis. & alia epistola ad eosdem ait. Ipsa omnib9 maior & prælata est ecclesiis, quæ non solummodo canonum & sanctorum patrum decretis, sed domini saluatoris nostri, voce singularem obtinuit principatum. Tu es inquiens Petrus, & super hanc petram ædificabo eccle. meã.

S. Pius.

¶ Pius papa scribit omnibus ecclesijs, cap. I. postea quam ostendit, quomodo Pascha dominico die celebrare debeat, subdit. Instruimus vos authoritate Apostolica, omnes eadem seruare debere, quia & nos seruamus, nec debetis a capite quoquo modo dissidere. Christus enim hanc apostolicam sedem omnium ecclesiarum caput esse præcepit, ipso dicente principi apostolorum Petro. Tu es Petrus, & super hanc petram edificabo ecclesiam meam. Sanctus Papa ex hoc loco Math. XVI. probat Romanam ecclesiã caput aliarum, non credes tam sancto martyri, qui fuit. X. a Petro.

S. Gelasius.

¶ Voluit Gelasius papa Canone. IIII. Cuncta per mundum nouit ecclesia, quod sacrosancta Romana ecclesia, phas de omnibus habeat iudicandi, neque cuiquam de eius liceat iudicare iudicio, & infra. Et hoc nimirum pro suo principatu, quem beatus Apostolus Petrus domini voce tenuit semper, & tenebit. legitur apud Gratianũ cap. Cuncta. IX. q. III. Et canone primo Quamuis vniuersæ terræ per orbem catholicæ & apostolicæ constitutæ ecclesiæ, vnus thalamus Christi sit, tamen sancta Romana ecclesia & catholica, nullis Synodicis constitutis, cæteris ecclesijs prælata est, sed euangelica voce domini & saluatoris nostri primatum obtinuit. Tu es inquiens Petrus & super hanc petram edificabo ecclesiam meam. Nihil his verbis rotundius, a domino obtinuit Roma primatum per hoc. Tu es petrus &c. Renar-

Gratianus

Gelasius.

rat illum Gratianus dist. quamuis licet falso sub titulo Pelagij, quem errorem etiam diuersarius secutus est, etenim meliora non habet, nec legit originalia, nec vidit. Gratiani error & diuersarij.

¶ Symachus Canone. I I I I. Postea quam docuit Romanum Pontificem a solo deo iudicari, & aliquis responderet, etiam omnes homines iudicio subesse diuino subdit. Tu es Petrus, & super hãc petram edificabo ecclesiam meã, & quaecunque solueris super terram, erunt & soluta in coelo, & rursum, patet sanctorum voce Pontificum, dignitatem sedis eius factam toto orbe venerabilem, dum illi quicquid fidelium est vbique submittitur, dum totius corporis caput esse designatur, de hac mihi per prophetam dictũ videtur. Si haec humiliatur, ad cuius fugietis auxilium, & vbi relinquitis gloriam vestram. Attende o Ludderane, Romanae ecclesiae contemptor & humiliator, vbi relinquis gloriã tuã, si haec hũiliabitur, quae est caput totius corporis Christiani. Cui omnes fideles submittuntur. Gratianus refert I X. q. I I I. aliorum. Symachus. Esay. X. Gratianus.

¶ Nicolaus. I. Papa idem manifestissime testatur, scribens Mediolaneñ. Illam vero solus ipse fundauit (inquit) & super petrã fidei mox nascentis erexit, qui beato Petro aeternae vitae clauigero, terreni simul & coelestis imperij iura commisit. Non ergo quelibet terrena sententia, sed illud verbum, quo constructum est coelum & terra, per quod denique condita sunt omnia elemẽta, Romanam fundauit ecclesiam. Illius certe priuilegio fungitur, cuius autoritate fulcitur. Vnde non dubium est, quia quisquis cuilibet ecclesię ius suum detrahit, iniustitiam facit, qui autem Romanae ecclesiae priuilegiũ ab ipso summo omnium ecclesiarum capite traditum auferre conatur. Hic procul dubio in haeresim labitur & cum ille vocetur iniustus, hic est dicendus haereticus. Videat aduersarius tanti Pontificis sententia, se haereticũ esse & contra fidem, qui ante. 600. annos computruit. Intendit enim quod qui Romanae ecclesiae priuilegium conatur auferre, asserẽdo videlicet Papam non esse Praelatum omnium Christianorum, haeretic⁹ est, quia incidit in assertionem erroneam, quae sapit haeresim manifestam, quia ex ipsa & quibusdam veris, quae nulla possunt tergiuersatione negari, sequitur haeresis manifesta, videlicet quod beatus Petrus non fuit a CHRISTO omnibus fidelibus Praelatus. Nicolaus. Diuersarius haereticus.

¶ Leo nonus papa Germanus in libro quem contra Michaelem Constantinopolitanum fecit cap. VII. ait. Taliter sancta ecclesia supra Petram, id est CHRISTVM & supra Petrum Cepham filium Ioannis, qui primo Symõ dicebatur, aedificata est, quod inferi portae disputationib⁹. s. hęreticorum, qui vanos ad interitum ducunt, nullatenus foret superanda, sic pollicetur ipsa veritas, per quã sunt vera, quaecunque vera sunt, portae inferi non praeualebunt aduersus eã, cuius promissionis effectum se precibus impetrasse [illegible] ipse filius protestatur. Dicendo ad Petrum, Symon ecce Sathanas expetiuit, vt cribraret vos sicut triticũ, ego autem rogaui pro te, vt non deficiat fides tua, & tu aliquando conuersus confirma fratres tuos. Erit ergo quisquam tantae dementię, qui orationem illius cuius velle est posse, audeat in aliquo vanam putare. Nonne a sede principis Apostolorum, Romana, videlicet ecclesia, tam per eundem Petrũ, quam per successores suos reprobata, conuicta, atque Leo. Luce. X X I I.

expugnata sunt omnium hæreticorum commenta, & fratrum corda in fide Petri, quæ nec defecit, nec vnquam deficiet sunt confirmata. Hæc Leo. vbi inspice ecclesiam esse ædificatam super CHRISTO & Petro. CHRISTO vt domino, Petro velut eius vicario.

Alexander. II. ¶ Postremo accedat Alexander secūdus. Relatum est inquit, ad huius sanctæ & Apostolicæ sedis apicem, cui summarum dispositiones causarum, & omnium negotia ecclesiarū, ab ipso domino tradita sunt, quasi ad caput. Ipso dicente. Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo ecclesiam meam. Et in alio canone. Cum omnibus discipulis parem ligandi atque soluendi potestatem dominus daret. Petro pro omnibus, & præ omnibus, claues regni coelorum se daturū promisit, quicunque ergo ab vnitate ecclesiæ, quæ per Petrū intelligitur, fuerit alienus, execrare potest consecrare nō potest, primū renarrat post Iuonē, Gratianus. XI. q. I. relatū, alterū in ca. audiuimus. XXIIII. q. I

Iuo Gratianus.

Epilogus hui9 particulæ. ¶ Cum ergo verba euangelij sint apertissima, qua CHRISTVS post confessionem Petri tanta est ei pollicitus, verissimus promissorum redditor inquiens. Tu es Petrus & super hanc petram ædificabo ecclesiam meam. & Petrum esse hanc Petram super qua edificata est ecclesia admittant & affirmēt Sanctus Cyprianus, Hieronymus, Glossa ordina. Origenes, Augustinus, Ambrosius, Hylarius. Crisosto. Beda, Leo, Cyrillus, Grego. & Maximus, qui viri spiritusancto pleni, nobis succum & latentem in sacra scriptura spiritum exhibuerunt, quique eorum doctrina, vniuersam irrigauerunt ecclesiam, ad quorum mentem, sacras litteras interprætari debemus, iuxta illud

S. Clemens. Sacra scriptura secundū partes intelligēda. Clementis, perlatum est nobis, quod quidam in partibus vestris commorātes, sanis doctrinis aduersantur, & prout videtur, non secundum traditionem patrum, sed iuxta suum sensum docere videtur, & infra. Ideo oportet sciētiā ab eo discere scripturarum, qui eam a maioribus secundum veritatem sibi traditam seruat, vt & ipse possit ea quæ rectæ suscipit, competēter asserere, & est

Gratianus. Canon vlt. Clementis, renarrat eum Gratianus. ca. relatum. dist. XXXVII. Vnde si etiam non esset simpliciter necessarium eis credere, tamen horribilis & omnino stulta est temeritas, ipsis contradicere, maxime absque infallibili ratione, quę etiam intelligentes viros aperte conuinceret, cum viris fidedignis omni exceptione maioribus credendum sit, plus, quam vni arroganti fratri, accedit tantæ doctorum illuminationi, & eruditæ interprætationi, grandis conciliorum & summorum Pontificum autoritas, vt nec autoritas doctrinæ desit, nec doctrina autoritati. Nam hi non acceperūt has interprętationes a se, sed a scriptura intellecta, vt eam intellexerunt Apostoli, qui intellectus ab ipsis Apostolis vsque ad hos illuminatissimos viros, serie tractatorum & scriptorum Catholicorum sibimet succedentium & asserentium perue[illegible]orum inuictam secuti sententiam, concludamus hunc locum Math. XVI. verborum CHRISTI, bene probare Petrum constitutum fundamentum omnium fidelium & totius ecclesiæ.

Stultitia antiquis non credere.

¶ OBIECTIONES VIDERI QVATTVOR PETRVM MATH. XVI. NON FVISSE PETRAM, SED ECCLESIAM ¶ CAPVT SEPTIMVM.

VIC TAM RECEPTAE SENtentiæ, pluribus refragati sunt olim ecclesiæ Romanæ hostes,& modo Ludderus, qui existimet his verbis nullã fieri aut promitti Petro prærogatiuam, cuius cauillos plane sophisticos & seductorios, vt diluam⁹ oportet. Conatur autem hoc ex verbis Christi hoc pacto euincere. Dicit enim euangelista. Venit Iesus in partes Cæsareæ Philippi,& iterrogauit discipulos suos. Quem dicunt homines esse filium hominis? &c. Vbi significanter B.Hierõn. dictum obseruat, aliter Christum interrogasse de se, quando hominum aliter, quando Apostolorum sententiã quæsiuit, illos vocat homines. Hos autem deos esse significat, deinde de hominibus quærens, filiũ hominis se appellat, velut vago nomine. At apostolos quærens, me inquit, certam & singularem personam monstrans. Atque vbi de hominibus quærit, nullus designatus Apostolus respondet, ad significandum, quod sine nomine sunt, qui indigna de filio dei sentiunt. Quibus adde & hoc, quod opiniones inconstantes sunt hominũ de Christo. At vbi Apostolos de se interrogat, ibi signatus vnus certus respondet,& constantem absoluit & pronunciat fidei confessionem, vt veram Christi cognitionem, in vnitate & firmitate consistere, quã non multorũ opiniõibus velut arundinẽ agitari doceret. Vides ergo adhuc nihil proprium ad Petrum pertinere, nisi quod commune organum est, omnium Apostolorum.

Ratio diuersarij prima.

Hierony. Chriso.

¶Iam illud vide quod & a laicis obseruatũ didici (est enĩ etiã in laicis spũs Christi) verbum hoc Christi non posse ad solum Petrum dictum intelligi. Quia dominus non solum Petrum, sed omnes Apostolos requisiuit, dicens. Vos autem quem me esse dicitis? non dixit. Tu Petre quem me esse dicis? Nisi ergo per Petrum, omnes discipuli respondissent, certe discipuli non fuissent, nec magistrum audijssent, nec satisfecissent interrogãti, quod est impiũ de Apostolis sentire, relinquitur ergo, quod Christus responsum Petri acceptauit, non pro solo Petro, sed pro toto collegio Apostolorum & discipulorũ, alioquin & alios quoque interrogasset denuo.

Ratio secunda

¶Ex quibus vlterius sequitur. Quod sicut Christus personam respõdentis Petri pro omnibus acceptat. Ita sequenter quoque nõ solum ad Petrum, sed ad omnes, quorum persona Petrus loquitur, dicit. Tu es Petrus, tibi dabo claues &c. Alioquin scriptura non recte intelligitur, nisi præcedentia & sequẽtia recte conferantur, atque vt hoc eo sit certius, non soli Petro a Christo aliquid esse dictum, exponit seipsum Christus cui loquatur, & cui [illegible] clarues, dicens. Beatus es Simon Bariona, caro & sanguis non reuelauit tibi, sed pater meus qui in cœlis est. Obsecro, quid hic potest con..a vel fingi? quid apertius dici, quam quod Petrus in hac persona non est Petrus, non est caro, vel sanguis. Sed est is cui reuelat pater, omni ɔ Petrus extra hominem ponitur,& iam non est vlla persona per se, sed reuelantis patris auditor. Non Simon Bariona, hæc respondet. Non caro & sanguis, sed reuelationis paternæ auditor,

Tertia ratio.

Probatio rõnis

Illatio aduersarij sophistica.

auditor, potest ne hic calumniator vllus, verbū Christi ad Petrū hoiem torquere? quid ergo? is qui auditor est paternæ reuelatiōis, huic dantur claues non Petro, non filio Ioannis, non carni & sanguini, quod si ita est, primum iā sequitur, quod de nullo homine priuato certi sumus, habeat, nec ne reuelationem patris. Ecclesia autem ipsa est, de qua dubitari non licet, cum sit corpus Christi, vna caro, eodem spiritu viuens, quo Christus. Ipsa est Petrus ille auditor reuelationis paternæ, & acceptor clauium, quia hic Symbolum stat firmiter. Credo ecclesiam sanctam, communionem sanctorum. Non vt aliqui iam somniant. Credo ecclesiam sanctam, esse prælatū vel aliud quod fingunt. Totus mundus confitetur sese credere ecclesiam sanctam catholicam non aliud esse, quam communionem sanctorum. Vnde & antiquitus, articulus ille, sanctorum communionem, non orabatur, vt ex Ruffini Symbolo exposito, videre licet, sed glossa aliqua forte, ecclesiam sanctam exposuit communionem sanctorum, quod successu temporū in textum relatum, nūc simul oratur. Sed o necessarium & optabilissimum factum propter eos, qui ecclesiam hodie quiduis vocant, quam communionē sanctorum. Hæc Ludderi obiectio, serie verborum fideliter recitata.

Symbolum. Quarta ratio.

Ruffinus.

QVOD ECCLESIA NON PRIMO ACCEPIT CLAVES, SED PETRVS, ALIQVA TAMEN RATIONE ECCLESIA DICITVR HAS ACCEPISSE.

CAPVT OCTAVVM.

Cauilli Ludderani ab ātiquis reiecti.

Summā dictorum diuersarij.

ET SI INDVCTA ILLA FASTVOSE & arroganter, nihil omnino faciant ad euangelicam sententiam, demptis Hiero. verbis, quare sententiam superius firmatam minime infirmant, velut docti hos cauillos inanes ante plura sæcula luculentissime reiecerunt, at ne indocti & simplices, fucatis istis verborum phaleris, quæ nihil, nisi errorem spirant, & hæresim, decipiantur, præstat illa refellere. Et primo summam obiectionis despiciamus. est enī intentio sua claues esse datas ecclesiæ, non personæ Petri, nec vlli homini priuato, quam blasphemam & hæreticam sententiam primo iugulabimus, dein obiectamenta Ludderana ex ordine diluemus. Totum ergo inductiōis fundamen. falsum esse, his comprobatur. Quoniam cū dicit claues traditas ecclesiæ sanctæ catholicæ, vel intelligit datas ei claues, sic vt singulis membris eius, maxime iustis, quod error est impijssimus & intolerabilis, cum sic laici iusti & mulieres haberēt claues, ius soluendi & ligandi in foro pœnitētiæ Hæc enim potestas non nisi præsbiteris data est sic beatus Ambrosius libro de pœnitētia, ait. Ius ligādi atque soluēdi solis sacerdotibus est permissum. & glos. Mat. XVI dicit, datæ sunt claues omni ecclesiæ in Episcopis & præsbiteris. Nam & veteris le-

Claues Petro datas.

Ambrosius. Glossa ordina.

teris legis sacerdotes soli iudicabant inter lepram & non lepram Leui. XIII. Leuit. XIII.
& Deutro. XVII. Quare & dominus leproso praecepit Math. VIII. Vade Deutr. XVII.
& ostende te sacerdotibus, quod & decem leprosis mandauit Luce. XVII. Math. VIII.
Ite & ostendite vos sacerdotibus. Vnde dicere laicos habere claues coeli, & Luc. XVII.
ius soluendi atque ligandi, est subuertere totum ordinem hierarchicum, ecclesiae sanctae catholicae, & omnia confusioni exponere ac temeritati, an ita desipiat aduersarius, non habeo omnino compertum, tamen videbatur ita dicere in sermone ad populum in arce Lipsensi in principis Georgij absentia, quemlibet paternae reuelationis auditorem habere istas claues, demonstrando astantes, tu si es iustus habes claues, ob quod & alia male sonantia eiusdem sermonis, motus sui pro amore veritatis catholicae facere Lipsensi populo sermones aliquot ad errores illos conuellendo. Si vero dicat claues datas vniuersali ecclesię, vt vniuersitati, & sic omnibus membris coniunctim, & tunc sacerdotiũ, ac omnes sacri ordines abijssent, plus quã in Anaxagorẽ Chaos, sed recte Chorebo stultior iudicatur, quisquis temeraria praesumptione, ita exorbitanter sentire ausus fuerit. In Apostolos insufflauit CHRISTVS dans ei potestatem hanc, non in quemlibet de plebe. Vnde solus sacerdos est idoneus minister poenitentiae sacramenti, & ita cum ecclesia duos complectatur ordines, laicos, scilicet & clericos. vt Beda ait super Lucam, quasi duo latera vnius corporis, certe vnum latus laicorum, omnino claues non habet, quod si claues habent laici, non erunt denegandae mulieribus, quae sunt deuotus sexus secundum Gregorium, sed tunc obstat tibi Apostolus. I. Corinth. XIIII. Mulieres ĩ ecclesia taceant, non enim eis permittitur loqui, sed subditas esse, verum est quod damnatae memoriae Hieronymus Prageñ. ita praedicauit & docuit, licere laicis iustis etiam missam celebrare, consecrare, absoluere, pdicare, sicut ipse in sacris ordinib⁹ nõ cõstitutus, ĩ habitu laici & prolixa barba pdicauit in sacello Bethleẽ Pragę, vt ĩ plenis & autenticis actis cõcilij Cõstan. ĩ articulis p Do. Henricũ de Pyro contra eũ propositis plenius cõtinetur. Sic impij & damnati homines Vualdeñ. volentes eueruare totam potestatem ecclesiasticam, asseruerunt singulos bonos homines habere claues siue potestatem absoluendi & ligandi. Relinquitur ergo velut error per[illegible]mus & condemnatus, quare eius improbationi non est diutius inuis[illegible], vt de nouo condemnetur, Iuxta beatissimi Gelasij decretũ. Maiores [illegible]t nostri diuina inspiratione cernentes necessario praecauerunt, vt quod contra vnamquamque haeresim coacta semel Synodus pro fidei communione & veritate catholica & apostolica promulgasset, non sinerent nouis post hęc retractatiõibus mutilari, ne prauis occasio praeberetur, quae medicinaliter fuerunt statuta pulsandi, sed autore cuiuslibet insaniae ac pariter errore damnato sufficere iudicauerunt, vt quisquis aliquando h[illegible] erroris communicator existeret, principali sententia damnationis eius esset obstrictus, sic Sabelliũ dãnauit Synod⁹, nec fuit necesse, vt ei[illegible] successores postea damnarentur, sed pro tenore cõstitutionis antiquae qui vel prauitatis illius, vel communionis extiterint participes, vni[illegible]ralis ecclesia duxit esse refutãdos. Sic Arrium, sic & Eumonium, Macedonium, Nestorium, Synodus semel gesta condemnans vlterius ad noua Concilia venire non sinit, & est

Error subuersiu⁹ ordinis ecclesiastici.
Excusat se autor cur Lipsiae praedicauerit cõtra Ludde.
Beda.
Grego.
I. Corin XIIII.
Hieroñ. Prag. combustus.
Henri. Pyro.
Vvaldeñ.
Gelasius.
XXIIII q. I.
Haeresis semel damnata non vertitur ĩ dubium.
Sabellius haereticus.
Arrius.
Eumonius.

Canon. III. scriptus vniuersis Episcopis per Dardaniam constitutis, transcripsit Gratianus. c. maiores. XXIIII. q. I. Cũ ergo error iste sæpe damnatus sit per antiquos, vt in procursu aperiemus, & nouissime per Ioan. XXII. In Concilio Auinionẽ. per Bonifacium. VIII. per Concilium Romanũ, per laudabilissimum Constantiense Concilium, ideo non esset, nisi propter simplices diutius in hac materia luctandum.

Gratianus. Ioan. XXII. Bonifa. VIII. Cõstã. cõciliũ.

¶ Dimissa igitur sententia reprobata amplectamur veritatem, quia cum ecclesia sit vna, & vnũ mysticum corpus CHRISTI, sicut Apostol⁹ ait, ad Roma. XII. Multi vnum corpus sumus in CHRISTO, singuli autem alterius membra, & expræssius hoc descripsit. I. Corinth. XII. Sicut enim corpus vnum est, & membra habet multa, omnia autem membra corporis, cũ sint multa, vnũ tamen corpus sunt, ita & CHRISTVS. Etenim in vno spiritu omnes nos in vnum corpus baptizati sumus, & infra. Vos estis corpus CHRISTI & membra de membro. Nam corpus non est vnum mẽbrũ, sed multa. Simile dicit ad Ephes. I. de domino. Et omnia subiecit sub pedibus eius, & ipsum dedit caput super omnem ecclesiam, quę est corpus ipsius, & plenitudo eius, qui omnia in omnibus, adimpletur, cũ concord. propter hanc autẽ ecclesiæ vnitatem corporis mystici, ecclesia dicitur habere quod singulariter habẽt prælati, claues & plenitudinem potestatis, sicut Germani dicuntur habere Imperium, licet vnus solus in sua persona sit imperator gloriosissimus Carolus. V. Austriacus, quare ecclesia dicitur recipere, facere & operari, quæ officialia ecclesiæ membra, aut vnum eorum principale, recipiunt, exercent, vel faciunt, quod & in denominatiõibus corporum naturalium liquet, quibus corpus mysticum assimilatur, quia in illis pars cõmunicat suam denominationem concretiuam toti.

Ad Ro. XII. I. Corinth. XII. Ephes. I. Ecclesia quõ dicitur habere quod habent prælati.

¶ Ita ergo claues datæ sunt toti ecclesiæ, quia date sunt sacerdotibus & prælatis in ecclesia, sicut liquet ex glos. ordi. hoc ca. iam allegato, & ex glos. super Psalm̃. XVII. Attende regulam vnitatis & capitis & corporis, quasi enim vna persona est caput & corpus. Ideoque vna voce vtitur capite cum membris, licet ea quæ dicuntur, ad diuersa referantur. Quod si vis consumatissimam habere rationem Candide & catholice lector. Hanc intuere radicem. Ecclesia non ordinatur in Papam, velut in finem, sed potius cõtra, Pa[illegible] clesiam ordinatur, quia ecclesia non est propter Papam, sed Papa p[illegible] clesiã. Ideo quod Papa accipit a domino pro officio suo, hoc accipit [illegible]pter ecclesiam, licet hoc fiat in sua persona, modo finis imponit denominationem operi, ideo claues licet dentur Papæ, tamẽ dicuntur dari ecclesiæ, quia ecclesia est finis huius dationis, vt sim clarior volo dicere, quod qui claues acceperũt nõ acceperũt in proprium cõmodũ, sed in cõem vtilitatem ecclesiæ, vt licet Sanctus Petrus, vt homo ab alijs distinctus pro se singulariter, & successoribus acceperit plenitudinem potestatis, & claues, tamen nõ in rem priuatam, sed in commodum totius ecclesiæ & omnium fidelium, hoc ius ligandi & soluendi acceperit. Sancto eni Petro data est plenitudo potestatis ecclesiasticæ ad ædificationẽ sanctæ ecclesiæ, iuxta Apostolum. II. Corinth. X. de potestate quam dedit nob[illegible] dominus in ædificationem, non in constructionem. Vnde licet nullus laicus in se recipiat ecclesiasticas claues, tamen sacerdos

Claues quõ datæ ecclesiæ. Glossa. Radix omniũ illorum clarissima explicatio & subtilis. II. Corinth. X.

dos pro se & alijs recipit, cum in eorum vtilitatem claues vertantur, eos absol uēdo. ¶ Hinc euenit vt plura quæ Petro & alijs Apostolis sint dicta, ad suc cessores pertineant. velut August. in epistola ad Esitium, quæ est. LXXX. August.
» In euangelio secundum Marc. scriptum est. c. XIII. Vigilate ergo quia ne- Marc. XIII.
» scitis quando dominus domus veniat, sero an media nocte, an gallicantu,
» aut mane, ne cum venerit repente, inueniat vos dormientes, quod autē vo
» bis dico, omnib⁹ dico, vigilate. Quibus eni omnibus dicit, nisi electis & di lectis suis ad corpus eius pertinētibus, quod est ecclesia, & infra. Non itaque
» sic dictum est Apostolis, Eritis mihi testes in Hierusalem & i tota iudea
» & Samaria vsque in extremum terræ, tanquam ipsi soli quibus tūc loque Actuum. I. batur, tantum munus fuerint impleturi, sed sicut eis solis videtur dixisse quod dixit. Ecce ego vobiscum sum vsque in consummationē sæculi, quod tñ eum vniuersæ ecclesiæ promisisse, quę alijs morietibus, alijs nascētibus hic vsque in sæculi cōsummationē futura est, quis nō itelligit? Sic ergo propter vnitatē ecclesiæ, ipsa dicitur accipere & exercere ea, quæ ministri ei⁹ prælati in ea ac cipiunt & exercent, quodque i totius ecclesię vtilitatē perueniat, non oportet diu imorari de clauibus ecclesiæ datis collectim, qm̄ ois prudēs satis itelligit ecclesiam vniuersam nō cōgregandā pro alicuius absolutione vel ligatione.

¶ PETRVS GESSIT PERSONAM ECCLESIAE. VNDE MVLTA AD EVM DICTA PERTINENT AD SVCCESSORES.

¶ CAPVT NONVM.

IS SANE intellectis, facile liquet, quomodo Apostoli, imo tota ecclesia claues receperit in persona Petri, quo ad plenitudinē potestatis. Vnde in alios ecclesiæ prelatos, deinde deriuatur; velut fluuius p multos deducitur Cyprianus. riuulos, teste Cypria. superius inducto de simplicitate prælatorū, exordium ab vnitate proficiscitur, vt vnitas ecclesiæ mōstretur, sic Petrus non in priuatū commodum, sed vt futurus prælatus ecclesiæ claues accepit, & per eū ecclesia. Sic itelligend⁹ est Aug. Psal. c. VIII August. perperam ab aduersario inductus. Quædam Diuersari⁹ cor dicuntur, quæ ad Apostolum Petrum proprie pertinere videātur, nec tamē rupit sensum habent illustrem itellectum, nisi cum referūtur ad ecclesiam, cuius ille agno Augustini scitur in figura gessisse personā propter primatum, quem i discipulis [illegible] huit sicuti est. Tibi dabo claues regni coelorum, & si qua hmōi. Ita iudas personā sustinet quodāmodo iimicorum CHRISTI &c. Vides qu[illegible] claues ecclesię in persona Petri datas asserit, hæc Ludder, vtere isto dicto & verū inuenies. His eni verbis Primatum Petri astruit & han[illegible]onit rationem, cur personā Retorquentur ecclesiæ gesserit, dein ecclesiā recepisse i perso[illegible] Petri claues, & cur hoc nō verba Augusti fateris, personam Petri accepisse claues nobiscum, licet claues ordinatæ sint ni in Ludder.

in vtilitatem ecclesiæ,& vlterius in æternã beatitudinem,ad quã fideles per pastorem sunt dirigendi. Hæc est vera & Germana Aug. senten. sic Chrys. voluit Petrum os Apostolorum,vice oim respondisse,sic B. Hierony. dicit Petrũ ex persona oim Apostolorum confessum. Tu es CHRISTVS filius dei viui,hoc patet ex verbis superius allegatis super Ioã tract. CXXIIII. Nã quia Primatum tenuit,ideo gessit personam ecclesiæ,& apertius idem ĩ Homilia super Math. XIIII. ait iussit discipulos suos IESVS ascendere ĩ nauiculam,admonet nos intelligere mare esse præsens sæculũ, Petrũ vero Apostolum ecclesiæ vnicæ typum. Ipse enĩ Petrus in ordine Apostolorum primus,in fide promptissimus,sæpe vnus respondet pro omnibus. Ipse denique domino IESV CHRISTO requirenti,quemnã dicerent eum homines eẽ & opiniones varias hoim discipulis respondẽtibus,rursumque Dño dicente & interrogante,vos aũt quem me esse dicitis. Rñdet Petrus. Tu es CHRISTVS filius dei viui,vnus pro multis dedit responsum,vnitas in multis,& ĩ fra. Idem ergo Petrus a petra cognominatus beatus ecclesiæ figuram portãs, Apostolatus principatum tenens,iam quisque nisi trunco stupidior,intelligit qua ratione Petrus personam gesserit ecclesiæ,quia Primatum habuit ecclesiæ,quod diuersarius improbare nititur,cum per hoc maxime probet,& quomodo ecclesia accipiat præcedenti capitulo exposuimus. Vnde August. sententia. Petrus gessit personam ecclesiæ,quia tenuit primatum in Apostolis,si ergo Augustini sententia per Ludderum adducta, Petrus habuit Primatum in Apostolis,certe a fortiori habuit Primatum super alios fideles, & sic super tota ecclesia. Verum est ergo Petrum ĩ sua persona accepisse claues, licet pro tota ecclesia,sicut iam de summo Pontifice sentio. Non tamen me præterit,plæraque esse dicta Petro,vt de ecclesia nequeant intelligi,sed ea vo lo referri in ecclesiam,quæ pertinebãt ad officium prælationis,doctrinã veritatis,vel ad tollerantiam passionum. Sic plæraque fateor non haberent illustrem intellectum,si solum de persona Petri intelligerentur,& non ad successores eius per totam ecclesiæ decursum referantur,quia cum August. in locis supra citatis,dicat Petrum accepisse claues,quia gessit personam ecclesiæ,& gessit personam ecclesiæ,quia Primatum habuit in Apostolis, satis innuit August. quod non soli persone Petri,data sit talis potestas,sed officio suo,perpetuo in ecclesia duraturo,quod est officium vicariatus CHRISTI, officiũ capitis ministerialis,quod influere habet in omnia mẽbra, quod voluit Leo supra allegatus Ita dominus Petro tribuit potestatem,quod ab ipso ĩ totum corpus deriuaretur.

Chrysost. Hierony. Augu.

Non oĩa dicta Petro pertinẽt ad ecclesiam.

Datum Petro datũ successoribus.

Leo.

¶ Sic conuenit vnitatẽ,non vnum claues accepisse, sic cõuenit quod Aug. dixit de Agone Christiano. Non sine causa inter Apostolos ecclesiæ catholicæ [illegible]sonã sustinet Petrus,huic enĩ ecclesiæ claues datę sunt,cũ Petro datę sunt? & lib I. de doctrina Christiana. c. XVII, has igitur claues dedit ecclesię suæ &c. Nam [illegible]s verbis non vult cõmunitatem popularem hanc recepisse potestatẽ,sed quia dum CHRISTVS summo prælato ecclesiæ contulit claues,ecclesiæ quoque ad cun[illegible] vtilitatem dantur,collatæ cẽsentur. Ideo Dominus Gerson ait. Claues su[illegible]t datæ non vni,se vnitati. ſ. finaliter,quoniã claues sunt datæ propter ecclesiam & vnitatẽ eius,tanquam propter finẽ Hanc

Augu.

Gerson.

nimirum

nimirum intelligentiam exponit clarissime Aug. in q noui & veteris testa. q.LXXV. dicens sicut in saluatore erant omnes causæ magisterij, ita & i Petro post saluatorem omnes cōtinētur, quid expressius dici poterat per sanctū patrem, omnes causas magisterij in Petro contineri post saluatorem, itaque & Apostolorū, quod si Apostolorū magisteria in Petro continentur, quanto magis aliorum fideliū. Prædicta omnia cōfirmat Aug. in sermo. de trāsfi. do. Quam conuenienter petra Petro rñdit. Et ego dico tibi, Tu es Petr⁹ &c. quasi dice. super me ædifi. te, qui figurā gerisei⁹ ecclesiæ, quæ in te ædificatur super me, quod dictū si profunde & erudite expenderet Ludder, videret oīa sua fundamēta corruere, & quod ipse contendit probare super CHRISTVM ædificatā ecclesiam, quod est verissimum, nō repugnare, huic quod & supra Petrum sit ædificata, quod nescio quia hebetudine correptus, diuersarius nō intelligit, ait Aug. multū luculenter, & Petrum & ecclesiam ædificari super CHRISTO, quo non attento, etiam i Petro ædificari ecclesiā super CHRISTO, tanquam fundamento primario. Augusti.

¶ Quod ergo singulariter psonæ Petri dictū sit a CHRISTO, liquet ex sanctis patribus superius adductis, aliquibus eorū expresse hoc affirmātibus, vt Leone, Beda, alijs hoc idē significātibus dictis eorū bene ponderatis, & præter superius allegata abunde probat Aug. in sermo. de Aposto. Petro & Paulo dicens. Hic est Petrus in illa discipulorū schola præcipuus ac primus idoneus, qui verba vitæ ex CHRISTI ore suscipiens, iterpres legis, assertor gratiæ, destructor synagogæ, ecclesiæ reparator, & ideo solus iter Apostolos meruit audire. Amen dico tibi, quia tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo ecclesiam meam. His acutissime perpensis manifestum sit, quam inania sunt diuersarij tela, vacuo verborum sonitu crepitantia, cæterum quæ nihil euincant, ad peruersissimi erroris stabilimentum. Augusti.

¶ TRES RATIONES DIVERSARII EX CA. VII. DILVVNTVR ET PLVRES ABSVRDITATES EIVS ET ERRORES MANIFESTANTVR.

¶ CAPVT DECIMVM.

ON TAMEN ERIT SVPEVACAneum, si singillatim responderimus ad torsiones Ludderanas, quibus sacrā scripturam misere lacerat, ne glorietur (vt huiusmodi genus hominum gloriæ est cupidissimum) eas salvas & incolumes trāsijsse. Primo itaque cum post S. patres ponderat aliter CHRISTVM interrogasse de se, qñ hominū, aliter qñ Apostolorum sententiam quęsiuit, recipim⁹, quippe quod institutum nostrum nec promoueat nec impediat Nā B. Hiero. qui hoc dicit statim in eodem capite inquit, ædificabo ecclesiam meam super te, inquit CHRISTVS. Non ergo hoc assumptum nobis Ratio. I. diuersarij diluitur. Hierony.

refragatur, nisi dixeris B. Hierony. mox pugnãtia & cõtradictoria in eodem capite dixisse, at quod de suo fermento addit. Vides ergo adhuc nihil proprie pertinere ad Petrum, nisi quod commune organum est omnium Apostolorum. Illud inquam tanquã figmentum diuersarij nõ acceptamus, quia sanctis patribus adductis aduersum, nam ob synceram illam fidei confessionem, qua sanctus Petrus præsilijt secundum Chryso. ei singulariter potestas cõmendatur secundum Leonem, & ei soli dicitur. Tu es Petrus, secundum Aug. vt hos heroes audiuimus ¶ Porro quod & a laicis obseruatum didicit verbum hoc CHRISTI ad Petrũ non posse pertinere, dico si Ludder est talis doctor, qui discit sacram scripturam a laicis, non mirum est quod tales in foelices edit partus errorum, præterea tacentibus etiã laicis hoc nobis ex euãgelio constat, oẽs Apostolos iterrogatos, sed ex eodẽ liquet solum Petrũ psilijsse & rñdisse ex fidei & deuotiõis ardore, & primo ac singulariter IESVM fuisse confessum, esse filiũ dei viui, cui volens CHRISTVS pro tanta confessione aliquid notabile recõpensare, Respondit B. es Symon Bariona &c. sic Hieroñ. ait. Testimonio de se Apostoli reddit vicem, & laici hoc non ignorant, Petrum ob fidei deuotionem, & ardorũ dilectionem alios respondendo præuenisse, quod si cæteri (velut in cœna dominica) posterius responderint vel ne, ex euangelio non liquet, quia Mat. XV, Marc. VIII. Luc IX. Ioã. VI. vbi huius interrogatiõis meminerũt, hoc nullibi exprimitur, licet multa sint facta quæ non sunt scripta, aut quod fuerint cõtenti respõsione Petri, quod & CHRISTVS non videtur aliorum expectasse sentẽtiam, sed mox ad Petrũ conuersus, alios præoccupãs dixerit. B es Symon Bariona &c. ¶ Iam sequitur falsum esse, quod CHRISTVS responsum Petri acceperit pro toto collegio Apostolorũ & discipulorum, nam tunc omnib. dixisset. Tu es Petrus, su te. e. tibi dabo claues, cum hæc singulariter ad Petrum pertineãt, velut futurum ecclesiæ pastorem secundũ Chryso. & alios, nõ eni alias in isto numero, sed pluratiuo fuisset locutus, sicut vno Petro interrogante Mat. XIX. Respondit omnibus Apostolis. Amẽ dico vobis, qui reliquistis omnia & secuti estis me &c. quod liquet ex toto euangelio quomodo vno interrogante sæpe responderit oĩbus. Hic verbo non fit, quia oratio singulariter ad personam Petri, gemino eius, & patris quoque expresso nomine, vt distinctissime eum descripserit, licet hæc ad eum dixerit, vt futuram publicã ecclesiæ personam. ¶ Sed rem incredibilem proponit Ludder, forte insensatum sperans futurũ lectorem, nam citra omnem apparentiam asserit CHRISTVM ad omnes Apostolos dixisse. Tu es Petrus, tibi dabo &c. quid eni vnquã absurdius dici poterat, an ne ad iudam qui tum aderat Apostolus, dixit. Tu es Petrus, & quomodo ad vniuersos, vel singulos dictum potes cogitare, cum tam distincte dic-- Ego dico tibi. Tu es, tibi dabo, quoniã iuxta Chrysost. Leo. & alios tam syncere confessioni, statim rependit beneficiũ, vnde referre illa verba ad omnes Apostolos more Luddérano est textum & sensum sacri Euangelij & verborum CHRISTI corrumpere & lacerare. Nec sic præcedentia idonee conferuntur sequentibus ed misere disiunguntur. Apostolos enim pluraliter alloquebatur, vos aut. n quem me esse dicitis. vos autem dixi amicos, reges dominantur, vos autem non sic. Amen dico vobis, quãdo misi vos

Chrysost. Leo. Augu.

Euacuatur. II. ratio.

Hierony.

Vbi euangelistæ hoc factũ scripserint.

Ratio. III. ifringitur.

Chrysosto.

Vno interrogãte dñs omnib' Apostolus respondit.

Diuersarij absurditas.

Apostolos pluraliter allocut' dominus.

Omnes

Omnes vos scandalum patiemini. Sic ergo vos orabitis, quicunque non receperit vos, vos autem contristabimini, vobis datum est nosse mysteria &c. cum alijs infinitis quasi, ideo omni habenti igniculum rationis, liquet diuersarium oblitum suæ grammaticæ Theologiæ, quod dũ vni CHRISTVS dixit. Tibi, tu, tibi, quod omnibus præsentibus vult adaptare. Immo omnib⁹ qui futuri erant in ecclesia dei, sic tractãtur sacræ litteræ, cum quis neglecta veterum diligentia, proprio ingenio, pro suo arbitrio, eas vertere & inuertere nititur, dat enim deus scrutatores quasi non sint. Esa. XL.

In diuersariũ i nitẽte proprie sapientiæ. Esa. XL.

¶ Iam seipsum vt arbitror, puerile prodit commẽtum, quod sequitur. Quia exponat seipsum CHRISTVS, cui loquatur dicens. Beatus es Simon Bar iona, crepat hic miris verborum pompis diuersarius, quasi certi⁹ quippiam allaturus, audet verbis ornare munuscula, cum i re nihil suffragetur, & adeo classicum intonat, more puerorum, dum muscas fugitant, ut oret etiam quid possit cõtra fingi vel dici, quia Petrus hic nõ sit Petr⁹, nõ sit caro vel sanguis

Ad probationem rationis. Fastuosus diuersarius.

¶ Sed hic est Luddere, qui tibi etiam non rogatus respondet, quem malles (scio) tacere, aliud autem suadet veritas, & zelus fidei. Age dic vnde tibi delirium istud venit in mentẽ, ex grãmatica tua quam profiteris Theologia, vt dicas Petrũ, hic nõ esse Petrũ cum tã signate & distincte (vt supra meminimus) CHRISTVS illũ ipsum Petrum piscatorẽ illum ipsissimũ (vt ita loquar) expresserit, & antiquum reuocando nomẽ Symon, cuius esset filius explicando, ne de Symone dubitari posset, quia Bariona, nouum item addidit nomen Petrus, & vt omnino coartaret ac constringeret sermonem ad quem dirigeret addidit pronomina disticta. Tibi, tu, tibi, vt accuratissime CHRISTVS videatur dedita opera (contra Ludderana commenta) ipsam personã Petri significare, ab alijs Apostolis discretam, sed quibus firmat hæc extraria audiamus. Petrus in hac persona non est Petrus, nõ est caro & sanguis, sed est is cui reuelat pater &c. vt cap. III. induximus verba eius Sed quæ intemperies diuersarium corripuit, quod verba sensum, & intellectum euangelij & CHRISTI corrumpit, dixerat dominus. Tu es Petrus, dicit Ludder, Petr⁹ in hac persona nõ est Petrus, aduertite o fideles filij lucis & serui CHRISTI per quem creati estis, redempti ac glorificandi, CHRISTVS ait. Tu es Petrus, Ludder negat eum esse Petrum, cui credes an non capiti CHRISTO plusquam illi deraso, CHRISTVS ait. Caro & sanguis nõ reuelauit tibi, hic sacræ scripturæ & verborũ dñi corruptor assumit, ac si dñs dixisset. Petrus nõ est caro & sanguis. Ait diuersarius. Petrus non est iã vlla persona per se, & tñ fatetur, quod est auditor patris, & quis hæc nõ itelligit esse pugnãtia, quod cũ Petrus sit auditor paternæ reuelationis, & tñ non sit persona, nisi forte hic nugator, mathematicã fingat personã, mirabiliter abstrahẽdo, quæ sit ciuis Rei pub. Platonicæ nunquã existentis, vt in veris narrationibus iocatur Lucian⁹, & mihi in re tanta aliquãdo iocari liceat. ¶ Quisquis es Christiane qui hæc legeris, adiuro te, an vllus hæc verba CHRISTI sine calumnia & euãgelij deprauatione, verbum CHRISTI ad alium hominem torquere possit, quam ad Petrum, cum tanta turgeat temeritate diuersarius, quod calumniatorẽ audeat appellare, qui ad Petrũ hæc retulerit, sic [illegible] & cãdid⁹ erit diuersari⁹, sed calũniator erit Cypri. Aug. Hiero. Ambr. Greg. Criso. Beda, Leo, Hylari⁹

Petrus & Petrus. Math. XVI. Ludder iuertit verba CHRISTI. &c. Iocus in Ludderum. Ludder criminatur ecclesiasticos patres,

Maximus, Cyrillus, cum sacratissimis concilijs & sanctis martyribus Ro. Ponti. qui omnes singulariter de Petro intelligunt dicta, tu solus es albæ gallinæ filius, hi omnes errarunt, quis non tantam dedignabitur fraterculi impudentiam. Sed age, tuis verbis te iudico, tuo te peto gladio, inquis enim auditori reuelationis paternæ dantur claues, non Petro, non filio Ioan. Et quomodo hoc dicere audes? quæ vlla dictorū potest esse probabilitas, quis ita te dementauit. Si reuelationis paternæ auditori dantur claues. Nonne Petrus fuit huiusmodi auditor? nonne filius Ioannis? cui non frustra dixit dominus. Beatus es Simon, quam aliam statues personam phantasticam a Petro, cū dominus dixerit, caro & sanguis non reuelauit tibi, sed pater meus, qui est in cœlis, cui ergo reuelauit, nisi Simoni Petro, nisi prophan* velis verba CHRISTI velut niuem in aquam redigere.

Retorquentur verba in Ludderum.

Ad illationem responsio Priuatus hō habet claues.

¶ Sed error iam sequitur damnatissimus, & totius ecclesiastici ordinis subuersiuus, cum ait nullo priuato homini dantur claues, sed soli ecclesiæ, si intelligeret nullum priuatum hominem laicum, habere claues, non esset reijciencda eius sententia, quia omnes sacerdotes sunt publicæ personæ ecclesiæ, saltē in casu, at longe aliter intellexit noster sophista, nolens cuiquam hoī velut Petro ab alijs distincto, dari claues, sed ecclesiæ, & ita ex verbis suis apertissimis liquet, quod priuatam personam non apponit publicæ, sed ecclesiæ, nisi vellet dare personam publicam esse ecclesiam, quod ipse maxime negat, statim in sequentibus, quia aliqui fingant prælatum esse ecclesiam. At quid hic audio Manhu, nullus priuatus habet claues ecclesiæ, non habuit eas Petrus, Non Ioannes, non reliqui Apostoli? Non habuerunt claues Sanct. Augustinus, Ambrosius, Hieronymus, Crisostomus. nō Romani Pontifices, Syluester, Cornelius, Clemens, Gregorius, Leo? Cum nullus peccatorē sine his clauibus absoluat, non habēt eas confratres tui Augustiniani tot hominum audientes confessiones, & miris modis allicientes. Si non habent claues, quid absoluunt, si habēt, cur negas priuatum hominem habere claues, & in priori capitulo abunde dictum est, quomodo claues dicantur datæ ecclesiæ, ratione personarum eas accipientium. Vnde si nullus priuatus habet, sed vniuersitas ecclesiæ, nemo poterit absolui, nisi ab vniuersitate, & nō absoluitur nisi confessus, quare & vniuersitati erit confitēdum, sed quis omnia absurda colligere poterit, quæ ad hāc absurdissimam & hęreticam illationem sequuntur, sed vt ab initio operis præfati sumus. Oportet hæreses esse.

Error intollerabilis Ludderi.

Augustiniani.

¶ PRIVATVM HABERE CLAVES ET PECCATOREM OSTENDITVR CONTRA HAERETICOS, ET NOVVS ERROR DE AMISSIONE FIDEI DETEGITVR.

¶ CAPVT VNDECIMVM.

DIXERAT ADVERSARIVS Magna impietate, nullum priuatum habere claues, ratione huius datur⁹ subdit, quia de nullo priuato homine certi sumus, habeat nec ne, reuelationem dei patris, de ecclesia dubitari non possit, hic venenum pestiferum euomit, quod diu latuit, quasi oporteat sedētes ī cathedra Moysi, quos dominus præcepit audiendos, esse auditores paternæ reuelationis, aut quia nos nō sumus certi quantumcunque audiret reuelationem paternā, tamen non haberet claues, quis hęc Christianus patienter audiet? Is enim est antiquitus error Donatistarum contra quem Beatus Augustinus conflixit, resuscitatus est ille prophanus error per perfidos Vualdenses, & pauperes de Lugduno, quibus etiam sopitis, impij hæresiarchæ denuo eum excitauerūt, Ioannes Vviclef ī Anglia, Ioānes Huss. in Bohemia, & post tot secula per Paluigenesiam Pythagoricam renascitur iā in Saxonia in Ludder, qui plęraque Hussitica reuiuiscere facit, de quibus plura in secūdo libro. Sed vt rationem hæreticorum euacuemus hęc dixerim, Fateor enim ingenue, gratiam & paternæ reuelationis auditionem, esse decentissimum ornamentum ī suscepturis & habentibus potestatem clauium. Sic enim ait Leo, omnibus prælatis formam Petri esse propositam. Sic Rabanus iquit, vt Brixianus refert. Qui enim regem coelorum maiori præ cæteris deuotione confessus est, merito præ cæteris ipse collatis clauibus regni coelorum donatus est, vt constaret omnibus, quia absque ea confessione ac fide regnum coelorum nullus posset intrare. Congruit ergo, decens est, & expedit suscipientem claues, esse in gratia & necessarium est necessitate præcepti, quoniam existens in peccato mortali & suscipiens sacros ordines peccat mortaliter, similiter si vsus fuerit clauibus ī peccato mortali, peccat mortaliter, vt si Ludder ex priuilegio sedis Apost. audit confessiones, & est in peccato mortali, & absoluit centum, centies mortaliter peccat. Non tamen potestas clauium de necessitate existentiæ coexigit gratiam, quasi huiusmodi potestas nequeat subsistere vel fundari nisi ī gratia. Ita enim IIII. articulus Ioā. Vviclef Oxoniæ. Dein Parrhisijs, tertio Pragæ, quarto in Concilio Romano, quinto in concilio Constantiensi fuit condemnatus. Si Episcopus vel sacerdos existat in peccato mortali, non ordinat, non consecrat, non conficit, non baptizat, & octauus. Si Papa sit præscitus & malus, & per consequens membrum diaboli, non habet potestatem super fideles ab aliquo sibi datam, nisi forte a Cæsare, &. XV. Nullus est dominus ciuilis, nullus est prælatus, nullus est episcopus, dū ... in peccato mortali. Ita X. articulus damnatus Ioan. Huss. in eodem concilio. Nullus sine reuelatione assereret rationabiliter de se vel alio, quod esset caput ecclesiæ particularis sanctæ, vel Romanus Pontifex, caput Romanæ ecclesiæ cum tribus articulis sequētibus. Item articu... X damnatus est. Si Papa est malus, & præsertim si est præscitus, tunc vt Iudas Apostolus est. Diabolus, fur & filius perditionis, & non est caput ecclesiæ sanctæ militantis, cum nec

Ad probationem illationis.

August. Donatistarum error, Vvaldensium pauperū de Lugduno Vviclessitarū Hussitarum.

Petrus forma cleri.

Leo.

Rabanus.

Vtens clauibus in peccato peccat mortaliter.

Vviclef quinquies cōdemnatus.

Articuli.

sit membrum eius. ¶ Cur autem isti articuli sint condemnati, reddit rationem Christianissimus Cancellarius Parrhisien. Ioan. Gerson, qui eidem cōcilio interfuit, & inter deputatos fuit pro natione Gallica in eorumdem articulorum examinatione, discussione & iudicatione, dicens. Sed iuste damnatus est error iste, & cur ita? Ne hierarchicus ordo potestatis ecclesiasticæ maneat instabilis, vagus & incertus, cum nemo sciat an amore vel odio dignus sit. Vnde cum habere claues sit ordinis, ea vero quæ sunt ordinis, indelibilia sunt & stabilia, ideo temeraria est vox & impia, priuato non datas fore claues, quia de nullo homine priuato certi sumus, habeat nec ne reuelationē patris. Non adduco absurda, quæ sequuntur, quoniam quilibet haberet rationabiliter dubitare, an esset sacerdos, etiam ordinatus? an ille suus plebanus, Episcopus, vel Papa? An hostia in missa esset per sacerdotem consecrata, & sic adoranda vel non, an in confessione esset absolutus vel non, ex parte sacerdotis? cum infinitis similibus. Vnde hanc temeritatem satis repressit saluator, dum ait. Supra cathedram Moysi sederunt scribę & pharisei. Omnia ergo quęcunque dixerint vobis seruate & facite Mat. XXIII. vbi satis constat illos non fuisse auditores paternæ reuelationis, & tamen præcipit eis obediēdum tanquam certis prælatis. A maiori credendum est nostris, qui dignius habēt sacerdotium, ad Hebr. VI. VIII. IX. & firmiter credendum, quod hanc potestatem clauium habeāt a deo. Quod de ecclesia subdit, de ea non dubitandū, hoc non refragatur nobis, nec ei suffragatur. Hoc tamen adiecto quod ecclesia non est paternæ reuelationis auditrix, Nisi aliquis homo priuatus sit ecclesia, qui huic reuelationi intendat.

Gerson.

Cur damnati.

Math. XXIII.

Ad Heb. VI. VIII. & IX.

¶ Ex hoc patefacta est via alterius erroris euacuandi. Nam dum zelo fidei, & veritatis propositionem istam posuissem in studio Lipsensi disputandam. (Nam id studium vtriusque consensu fuit a nobis electum) quod & feci. Romanam ecclesiam non fuisse superiorem alijs ecclesijs ante tempora Syluestri negauimus, sed eum qui sedem beatissimi Petri habuit & fidem, successorem Petri & vicarium CHRISTI generalem semper agnouimus, diuersarius vt est mordēdi auidus iniuriatur mihi ab initio blasphemi istius libelli. In quo aut insanit inquit, aut multos Pontifices Romanos negat fuisse vicarios CHRISTI, & fore posse, aut quos fidē habuisse nesciamus, atque quod omnium intollerabilissimum est Romanis Pōtificibus, sanctitate, & pietate necessarijs eos onerat, cum apud nos ratus sit, etiam eius vicariatus & Pontificatus, qui sine fide & sanctitate sit, hæc in prima eius tabella.

Excusatio autoris super eo quod false sibi imponitur a Luddero.

¶ His verbis fellitis & meam corrumpit sententiam, & nouos commiscuit errores, etiam ante tempora B. Augustini condemnatos. Nam primo falsissimum mihi imponit quod asseram vicarium CHRISTI, non esse, nisi qui & fide[illegible] habeat, quod ex cōclusione mea nunquam poterit euincere sophismatibus suis & cauillis, frigida enim est illatio, cum qui sedem Petri habuit & fidem, agnoui[illegible]us vicarium CHRISTI. Ergo eum qui fidem non habet, nō est saluatoris vicarius. Quin plane & aperte fateor, eo quod status hierarchicus in sancta ecclesia d[illegible] et esse certus & constans, eo quod ecclesia sit sufficienter a CHRISTO in[illegible]tuta, cum alioquin subditi semper essent dubij & expositi periculo peccati mortalis in obediendo vel non obediendo suis superioribus

Non habens fidem est aliqñ Papa.

superioribus. Ex eo quod non posset eis constare, quando superiores amisissent ius præsidentiæ, vel quando ipsum haberent. Vide candide lector Do. Gersonem de auferibilitate Papæ consideratione. XVI. Ideo nego prælationes hierarchicas fundari in sanctitate vel gratia etiam secūdum præsentem iustitiam, multo minus secundum gratiam prædestinationis, nam illud est tantum fundamētum errorū Vualdensium, pauperum de lugduno. Vvicleffistarum & Hussitarum, quorum detestādo errores, existimo ecclesiasticas prælationes, nec fundari in charitate, nec in fide interiori, quod amissa etiam fide, non mox prælatus perdat pastoralem dignitatem, quod nec fides sit eius necessarium fundamentum, nisi necessitate præcepti. Vnde verior apparet mihi sententia, Papā hæreticū nō esse depositum, sed deponēdum. Ita quod sicut nullus fit iam legitime Papa nisi per electionem Cardinalium, aut aliorum, quibus hæc potestas collata fuerit, sicut Constantiæ est actū, sic non desinit esse Papa eo viuente, nisi per legitimam destitutionē, de quo plura possent adduci, ad hoc non est principale institutum nostrum, sufficiat explicasse mentem nostram, fidem interiorem prælati, quo ad nos non esse necessariam, quam perperam torsit diuersarius.

Gerson.

Papa hæretic⁹ deponendus.

¶ Proinde & hoc falsum est, quod mihi imponit, quasi onerarium Ro. Pontifi. sanctitate & pietate necessarijs. At calumnia illa, ab impostore mihi imposita, satis iam est confutata, quod sciam etiam discolis obediendū, & quod pessimum sit assuescere nō obedire principi, vt Aristoteles i Politicis ait, sed quomodo audet conclusionem meam inuertere, ego dixi de fide, quam tamē non dixi fare necessariam ad Papatum, hic meus malignus interpres, de sua farina addit, quod cēsuerim sanctitatis & pietatis opera necessaria, sed vnde hæc insania ei in mentem venit. Agnosce candide lector, radicem esse infectam, ideo tales protulit fructus, nulla calamitas sola, non vno errore tenetur diuersarius. Existimat enim fidem per quodlibet peccatū mortale tolli, ita quod non habens gratiam, non habet fidem, contra Apostolicam sententiā, fides sine operibus mortua est, & contra illud Pauli. Si habuero omnem fidem, ita vt montes transferam, Charitatem autem nō habuero, nihil sum, vbi expressæ Apostoli cōstituūt fidem sine charitate existere. Suo ergo me depingit, quia cum fidei feci mentionem, mox infert ex suo peruerso errore, me Papam sanctitate & pietate velut necessarijs onerasse, cum ego plane assentiar fidem manere absque charitate, & non tolli in via, nisi per infidelitatē aut hæresim, de visione eorum qui extatice rapiuntur est dubium, & dixi in commentarijs Theologiæ mysticæ & negatiuæ, hoc anno editis super Dionysio, sed de hoc, an fides necessario coexigat gratiam, ostendam Ludderi & Carenstadij sui sententiā sacræ scripturæ & sanctis patribus esse contrariam peculiari opere, sufficiat ostendisse quam malitiose & erroneæ me si[illegible] llet super fide prælatorum.

Excusatio ad aliud false sibi impositum.

Aristoteles.

Error Ludderi amissa gratia amitti fidem.

I. Actu. II.

I. Corint. XIII.

Commentarij Eckiani super Dionysio.

¶ Quod adijcit de ecclesia & sanctorum communione, r. ꝫ est præsentis instituti discutere, quomodo Papa sit ecclesia, quomodo concilium, quomodo vniuersitas credentium. Nam negare non po[illegible] st, quin Papa etiā dicatur ecclesia. Math. XVIII. dic ecclesiæ, de quo stat[illegible] a plura. Hoc tamen in præsentia dixerim, licet Gennadius faciat menti[illegible]ē expositionis Symboli Ruffini, tamen

Solutio quartæ rationis.

Expositio symboli est ruffini.

ni,tamen expositio illa inter opera Cypriani collocatur, tamen crediderim esse Ruffini,quod ecclesiȩ meminit Aquilegieñ,vnde fuit Ruffinus. at hęc extraria proposito nostro,scripsimus olim pulchra super illo articulo, Sanctorum cõmunionẽ,ad abbatẽ Otteburensem. Hæc tñ addiderim. Primo Papã vt singularẽ personã esse filium ecclesiæ,vt Papã eẽ caput ecclesiȩ,dein Papa bene repræsentat totam ecclesiam,tñ nõ est vicarius totius ecclesiȩ,sed est vicarius CHRISTI. Adde quod Petrus gessit personam ecclesiæ,& tamen pro se & successoribus claues accepit. ratione enim capitalis officij & perpetui in ecclesia diffusi Petrus ab Augustino in pluribus locis dicitur personam gessisse ecclesiæ.

Notatu digna.

¶RATIONES QVATVOR DIVERSARII, SVPER PETRO NON ESSE AEDIFICATAM ECCLESIAM, EX COLLATIONE. CAP. XVI. ET. XVIII. MATH.

¶CAPVT DVODECIMVM.

PROSEQVITVR diuersarius,latius intendens firmare sententij errorem,quia CHRISTVS ait. Et super hanc petram ædificabo ecclesiam meam. Si per hãc petrã intelligimus potestatẽ Papæ. Vide iquit diuersarius quid facimus. Primum sequitur,quod ecclesia primitiua Apostolorum non fuit ecclesia, quia Petrus(vt solidis probẽ argumẽtis)anno decimo octauo adhuc fuit Hierosolymis, nec dum viderat Romam,quod ex Paulo ad Galathas clarum fit, qui scribit se post conuersionem sui abijsse primum in Arabiam, dein de post tres annos venisse Hierosolymã,videre Petrum, ac postea post quatuordecim annos ascendisse,& contulisse cum Iacobo,Petro,& Ioanne euangelium præputij, quis autem ita insaniat quæso vel orestes, ecclesiam Hierosolymitanam & catholicam,non fuisse ecclesiam,quia potestas Romanæ ecclesiæ nondum fuit, nec forte fides eius Non ergo supra petram, id est potestatem Romanæ ecclesiæ,sicut decreta quædam exponunt, sed supra fidẽ a Petro,totius ecclesiæ persona,confessam,ædificata est,cum & vniuersalis & catholica ecclesia tanto tempore ante Romanam ecclesiam fuerit.

Ratio quinta Ludderi.

Gala.II.

¶Vlterius Mat.XVIII. in plurali numero dicit,non ad Petrũ,non ad Apostolos sed ad ecclesiam,dicens. Si ecclesiã non audierit, sit tibi sicut ethnicus,& publicanus. Amen dico vobis. Quæcunque ligaueris super terram, ligata erunt & in cœlo,accede nunc,qui voles,& hunc cum illo loco confer, ille sonat,soli Petro datas claues,hic negat,& non soli datas asserit. Quando vtrumque stabit? Concord.. dum est vtique vtrumque verbũ, quod idem CHRISTVS dixit. Si soli Petro collatæ sunt,mendatium est,quod hic dicit omnibus collatas. Quis autem non videat,hunc posteriorem locum esse interpræte-

Math.XVIII. Ratio sexta.

interpraetem,& in hoc rem esse clare expositam,illic vero in Petro vnitatem multorum in ecclesia commendatam? quin vide quoddam mirabile,illic incipit ab omnibus dicens. quem vos me esse dicitis,& finit in vno Petro, dicens. Tues, tibi dabo. Hic contra, incipit ab vno dicens. Si peccauerit in te frater tuus &c. Nonne clarum est per vnum petrum illic, idem voluisse, quod hic per uniuersos, & claues non esse vllius hominis singularis, sed ecclesiae & communitatis,vt firmum sit sacerdotem non suo iure, sed ministerio (quia ecclesiae minister est) ecclesiae clauibus vti,non tanquam suis, aut sibi traditis?

Septima ratio.

¶ Credo iam haec ferme fidem facturam,hanc Mathei autoritatem,neque ad Petrum,neque ad successorem,nec ad vnam aliquam ecclesiã,sed ad omnes ecclesias pertinere,quia quis poterit negare,illi esse claues traditas,qui reuelante patre CHRISTVS confitetur? quo posito,necesse est,vt vbi sit reuelatio patris & confessio CHRISTI, illic & claues, at haec in qualibet ecclesia est,non autem in vllo vno singulari & incerto homine.

Octaua ratio.

Math. XVI.

¶ Quod vt CHRISTVS nobis cõmendaret, statim post gloriosam istam Petri commendationem,cum eum Petrus prohibuit,ne moreretur,audiuit. Vade post me sathana,non enim sapis ea quae dei sunt. Quid hoc est? non sapit Petrus,quae dei sunt? Nonne pater reuelauit ei? Si haec ante cõmendationem Petri facta fuissent,aliquid momenti haberet, Petrum pro sua,& successorum,aut vnius ecclesiae persona fuisse commendatum. At nunc cum post commendationem vituperetur,vt ignarus dei,clarum fit, illum superiorem petrum,qui claues accepit,non fuisse Petrum filium Bariona, sed ecclesiam filiam dei,quae verbo dei genita,verbum dei audit & confitetur perseueranter in finem. Non aliquando non sapiens quae dei sunt,& retro abire iussa,sicut Petrus. Aut si hoc ad Roma. Pontificem & ecclesiam pertinet, quod ad Petrum dicitur. Tibi dabo claues. Iam irrefragabili sequela etiam ad eandem & illud pertinebit. Vade post me sathana, non enim sapis quae dei sunt, quia & haec ad Petrum Romanum ecclesiae futurum Episcopũ dicta sunt. Aut si haec non ad se pertinere putant, iam nulla ratiõe conuincere possunt, ea quae superius dicta sunt ad se pertinere. hoc Ludder.

Nona ratio ducens ad absurdum.

¶ PETRVS VBI FVERIT POST PASSIONEM DONINI, QVANDO INCEPERIT RO. ECCLESIAM, ET CVR ROMAM ELEGERIT IN SEDEM.

¶ CAPVT DECIMVM TERTIVM

D ISTA IN QVIBVS ADEO DIuersarius confidit, paucis dicamus. primo eni male infert contra veritatem catholicam, ecclesiam primitiuam nō fuisse ecclesiam, quia præcesserit Romanam. vnde illa est obiectio Armeniorum scismaticorum, vt meminit Hibernicus. Vnde bene probat assumptione sua, Hierosolymitanam priorem fuisse tempore. Romana quādoquidē Antiochena fuit prior & hoc nemo negat, sed vt fundū negotij eruamus, examinemus, primo quod de annis assumit. Primo enim S. Petrus non propriauit sibi Hierosolymitanam ecclesiam, sed ei præfuit, sicut omnibus alijs, cuius causa inferius tractabitur. lib. secundo. Ideo S. Iacobū ordinauit, vt latius suo loco dicetur. At quando incepit ecclesia Romana, saltem potestatiua & regitiua in Petro, non vacat Meandris, quod assumpsit diuersarius. licet eni Gloss. interlinearis velit S. Paulum ascendisse. XIIII. annos post suam prædicationē in Syria & Cilicia, & prius præterierant tres anni, & ita erunt. XVII. quibus si addatur annus conuersionis post Passionem domini, vt Hystoria scholastica testatur, erunt omnino anni. XVIII. & tot assumit Ludder, at in hoc fœde labitur, quod assumit Petrum tam diu moratū Hierosolymis, quoniam, vt B Damasus in Cathalogo Roma. Ponti. ad B. Hierony. scripto testatur. Petrus sedit Romæ ann. XXV. & aliquot. M. & idem de annis. XXV. scribit B Hieronymus de viris illustribus. sedit aūt prius Antiochiæ eodem Damaso teste & Platina Ann. VII. Mortuus est autem post Passionem dn̄i Ann. XXXVII. quod si. XXV. anni detrahantur cum. VII. a. XXXVII. remanebunt solum quinque anni, quos plus per Pōtum, Asiam, Galatiam, Bythiniam, & Capadociam peregit (nā hæ prouinciæ sibi obuenerant Hieronymo teste) quam Hierosolymis, vbi S. Iacobus fuerat Episcopus.

Hibernicus.
Ratio Armeniorum.
Quo anno incepit Ro. ecclesia post passionem domini.
Glossa.
Scho. Hysto.
Damasus.
Hierony.
Petr⁹ vbi fuerit
Platina.
Hierony.

In	Ponto Asia &c.	Fuit Petrus annis.	V.	XXXVII.
	Antiochia		VII.	
	Roma.		XXV.	

☞ Collige ex dictis Romanam ecclesiam incepisse. XII. Ann. post Passionē CHRISTI, non. XVIII. Sed ad collectionem annorum iam factam ab initio, de decem. XVIII. Ann. verum probas Petrum, & Paulum illo tempore fuisse & conuenisse Hierosolymis, sed sicut Paulus non habuit moram permanendi Hierosolymis, ita nec Petrus, nec Ioannes, secus de Iacobo, qui domicilium suum ibi habuit. Vnde sicut Paulus post. XIIII. ann. ascendit Hierosolymam secundum reuelationem, vt ipse fatetur, vbi glossa ait, nō solum mea dispositiōe, sed dei. Ita S. Petrus cum Ioāne etiam tunc ascenderit reuelante deo, quamuis sedem ibi firmasset. Hæc solum sunt dicta pro eo, quod assumit de. XVIII. ann. quia obiectio Ludderana adhuc procedit de. XII. ann. ideo diluenda est.

Gala. II.

¶ Placet ergo illud omni ætate probatissimum, Petrum in persona accepisse præsidentiam totius ecclesiæ, licet ab initio cathedra non fuerit definita, quoniam & si Hierosolymis fuerit, tamen illam reliquit Iacobo, & post paucos annos Antiochiæ sedit, vbi Christianorum nomen ortum inualuit, sed sede Antiochena Euodio relicta, ad Romam se transtulit, sedem ibi firmauit, in ea vsque in finem perseuerauit. Vnde & potestas illa, absque noua reuelatiōe, nullis Hussiticis, aut Ludderanis cauillis, a Roma diuelli potest, quia iam Romanus Pontifex est verus & immediatus vicarius CHRISTI, licet aliquanto tempore, vicarius CHRISTI non fuerit Romanus Pontifex. Et sic Petrus prius tempore fuit summus Pontifex, quam Romanus Episcopus, quamuis iam quasi prius natura sit Romanus Ponti. quam summus, vt subtilius explicari posset. Probat ergo Ludderus, Romanam ecclesiam non semper fuisse primam, quod admitto illis. XII. annis quamuis iam communiter Romana ecclesia vsurpetur pro vniuersali, potissimū cū iam prochdolor ad illum vnicum patriarchatum redacta sit ecclesia.

Eusebius.

Petrus prius fuit summus Ponti. quam Romanus.

¶ Modo argutatur diuersarius si super Romanæ ecclesiæ potestatem ecclesia fuerit ædificata. Itaque Hierosolymis nō fuerit ecclesia, dico prorsus sophisticus est cauillus. Nam super potestatem Romanam fundata est ecclesia, & illa potestas est Papatus, supræma Pontificia, quæ potestas fuit in Petro illis XII. ann. quamuis nondum esset Romana. Vnde eandem potestatem & prę sidentiam habuit S. Petrus in Asia & Iudea, quam habuit postmodum Romæ, licet antea non diceretur Romana, quare primitiua ecclesia Hierosolymitana fuit ecclesia, quia in petra, in soliditate Petri firmata, cui & Episcopū dedit & ordinauit, habuerunt ergo petram, super quam ædificata erat ecclesia Petrum, non ergo timere debuit Ludderus ecclesiam Hierosolymis, non esse ecclesiam, Petro firmatam.

Euacuatur. V. ratio.

¶ Habes iam in quo vacillat diuersarius, quoniam dicentes Romanę ecclesiæ potestatem esse primam, & quod super hanc ædificata sit ecclesia, ipse intelligit directe, cum tamen debuisset accepisse consecutiue, quæ verba si obscuriora sunt diuersario, statim explico, CHRISTVS nō directe dixit Romanam ecclesiam fore primam, sed quia directe primatum cōtulit S. Petro, & promisit se ædificaturum ecclesiam super eum, secundum intelligentiam sanctorum Math. XVI, sed quia S. Petrus finaliter delegit cathedram Romanam, cui ius illud & successoribus inhesit, ideo consecutiue, ad consecutionem translationis a Petro factæ, Romana ecclesia obtinuit primatum, vnde si Petrus Anthiochiæ mansisset, & ibi firmasset cathedrā & reliquisset successorem, tunc & Antiochena mansisset prima.

Quō super Romana potestate ędificata fuerit ecclesia, non directe, sed consecutiue.

¶ Obijceret acutus. Adhuc iure humano constitutus est Primatus Romanus, quia a Petro qui fuit hō, cadit ergo quod assumitur iure diuino primatū constitutum. Sta paulisper, perperam & sophistice argutaris, hoc est iure Petri, ergo non iure diuino, cum ius diuinum ex epistolis Pauli quoque probetur, vis ne Petrū facere minorem Paulo? Porro sit ita, quod a Petro facta fuit translatio, qui non habuerit pręscribere ius diuinū, tamen hoc fecit iussu dei, & ob id cessit Antiochena ecclesia, testis est Marcellus Papa & Martyr, & renarrat Grat. XXIIII. quæst. I. Rogamus, vbi Episcopis per Aantiochiā

Obiectio.

constitutis scribit. Eius enim sedes primitus apud vos fuit, quæ postea iubente domino Romam translata est. Si vero vestra Antiochena, quæ olim prima erat, Romanæ cessit sedi, nulla est quæ eius non sit subiecta ditioni, pondera Antiochenam aliquando fuisse primam, dein quod cesserit Romanæ, tertio quod iussu domini, non iure humano, facta sit translatio. Quod si etiā translatio facta fuisset mere iure humano Petri (quod tamen iam diximus falsissimum) adhuc non improbaret Primatum in ecclesia dei, sed eius separabilitatem a Romana ecclesia, sicut iam modus eligendi (qui sæpe fuit variatus) est iure humano, vbi Cardinales loco Primatū vniuersi orbis, eligunt Pontificem Romanum, electio vtique est humana, vnio Leonis. X. ad ecclesiam Romanam est iure humano, sed potestas Papæ sic iure humano electi, est a iure diuino, quare si obiectio illa procederet secundum omnia vota obijcientis, adhuc Primatum Petri, de quo disputamus non improbaret, at nec nos concedimus illam translationem iure humano factam, sed diuino iussu, vt S. Martyr ait. Vnde si omnes fideles mundi conuenirent, sine iussu dei, & speciali reuelatione, non possent suppressa ecclesia Romana & humiliata, ei præponere ecclesiam Vuittembergeñ. aut aliam, quod illic i ecclesia ordinatus esset Papa, & supræmus hieracha militantis ecclesiæ, tam prorsus res diuina est Primatus ille ecclesiasticus. In his declarandis fuimus prolixiores, quoniam diuersarius multum præsidij hic locauit, ad errores suos confirmandos, hoc rotundis verbis in disputatione diximus, Hierosolymitanam ecclesiam fuisse primam origine, Romanā vero posteaquā Petrus illuc cōmigrauit, primā fuisse semper dignitate & potestate. ¶ Quod addit diuersarius, supra fidem Petri ædificatā ecclesiam, quis ei i hoc repugnat, quis negat, quis ificiatur, ille prodeat, nominet quē hui⁹ dissensorem. Non ego reperio aliud apud sanctos patres, quā quod CHRISTVS sit petra, Petrus sit petra, soliditas fidei sit petra, & in sequentibus Aug. Leone, & alijs illa latius firmabim⁹.

Electio fit iure humano, & tñ electus habet potestatem iure diuino.

Magnū dictū.

¶ Mouet autem te fortasse, cur ita Roma placuit, vel Petro, vel deo? Nam cur Hierosolyma reiecta sit lib. II. dicturi sum⁹. Quisquis autem es, qui hoc rogaueris, existimo te non latere, dei voluntatem, causam non habere, non tamen desunt coniecturæ humanæ, quibus nostra fragilitas expendere potest pro suo modulo, rationabiliter hoc deum voluisse. Nam beatus Petrus spiritu sancto plenus, & actus. non dubium ibi voluit successorem dimittere. vbi successoris præsentia, ædificandæ CHRISTI ecclesiæ plus posset proficere. illo enim negato, dares Petrum non fuisse sufficienter instructum de suo officio, potissimum i tam arduo, vtili & necessario, scilicet successore deligēdo & ordinando, cum tamen D. IESVS promiserit eis spiritum sanctum paracletum, qui eos doceret omnē veritatem, aut Petrus noluisset facere, quod cognouisset vtilius fore, pro ecclesię sibi commissæ commendatione, at nusquam in orbe terrarum Petrus, & eius successor tantum potuit conferre ædificationi ecclesiæ suæ, sicut in vrbe Roma, quæ tunc & diu post, totius orbis dominium tenuit & principatum, quia sic congruentissime (quod alibi fieri non poterat) ab vrbe Roma fides in vniuersum diffundi poterat, & sic duplex riuulus a Roma temporalis & spiritualis potestatis in orbem terrarum diffunderetur. Et cum circa caput potissimū laborandū sit, vt sic cætera mēbra conuale-

Cur Roma sit electa in sedem Petri.

Ioan. XIIII. & XVI.

bra conualescant. Ideo Petrus pro Roma domina terrarum, & capite ad fidē CHRISTI conuertendam laborauit. Conuersio enim Impe. Constantino mox per omnia regna Imperio subiecta, licuit Christianis templa erigere, & publice sacrificia facere, immo sic citius conuertebantur illa regna ad verā fidem, quando dominam suam viderant eandem recoepisse, vt sicut fuerat eis Roma magistra errorū, sic pari modo fieret eis magistra veritatis, vt pulchre B. Leo etiam meminit. Freti enim Imperiali tuitione, Christianæ fidei propagatores, Imperatore baptizato multo liberius & securius fidem catholicā prædicabant. Vnde & Apostolus Paulus mortem sic euasit temporariā, quādo ad festū dixit. Ante tribunal Cæsaris sto, ibi me oportet iudicari, Cęsarē appello, tunc Festus cum concilio locutus ait, ad Cęsarem appellasti, ad Cæsarē ibis, Actuum. XXV. Hæc etiam forte causa est, solidandi Primatus in ecclesia Romana quod dominus Romæ permisit sanguinem martyrum copiosissime effundi ob id & gloriatur vniuersalis ecclesia, quoniam gloria loci congruit excellentiæ præsidentis. Cum autem diuersarius maximū arbitretur esse argumentum, voluntatem dei, quæ in facto ipso videatur, de⁹ quoque non est testis mendaciȷ́, multi sancti Martyres, & Cōfessores Papæ extiterunt, qui hunc manutenuerunt Primatum, quibus omnino credēdum est. Hæ sunt persuasiones, quomodo rationabile fuit, Petrum transferre sedem suam in Romam, nam ab plures alias quoque rationes id factum, non ambigam, sed fuit consiliarius dei, quod si nulla inueniri posset. sufficeret benedicta voluntas eius, iussus diuinæ volūtatis, vt S. Martyr Marcellus testatur.

Leo.

Actuū. XXV.

¶SEXTA, SEPTIMA, OCTAVA, ET NONA RATIONES DILVVNTVR, ET QVID SIGNIFICETVR DIC ECCLESIAE, QVAE CLAVES MAT. XVI. XVIII. ORIGENIS LAPSVS APERITVR, ET CVR PETRVS SATHAN DICTVS.

¶CAPVT DECIMVMQVARTVM.

ONTVLIT diuersarius ca. XVIII. Mat. ad XVI. iam expeditum, quasi illud suffragari deberet errori suo, sed veritas euangelica non suffragatur, sed refragatur hæresibus, accedamus propius ad negotium, cōtendebat diuersarius claues datas ecclesiæ, non Petro, confirmaturus illum errorē, adducit illud Matth. XVIII. vbi domino dicente dic ecclesiæ, mox dispensat claues, quæcunque ligaueris &c. qua inductione pompatica satis declarat diuersarius, se illud dictum nunquā intellexisse. Nam omnium qui spirant concordi sententia, agitur eo loco de fraterna correctione, si ergo per ecclesiam itellexit, ecclesiam vniuersalem, fidelium communitatem, dic modo, quomodo denunciatio proximi

Mat. XVIII.
Euacuatur. VI. ratio.

 delinquentis,

Dic ecclesiæ nō intelligitur nec vniuersalis ecclesia nec cōcilium.

delinquentis, correctionem præcedens, fieri posset, semper currendo per totam ecclesiam, quis hoc faceret? Quomodo item ecclesia dispersa posset existere in actum iudicij, quod si etiam ecclesiam dixeris, vniuersale conciliū, constat difficillimam eius fore congregationem. quomodo autē CHRISTVS præceptum denunciationis proximi, quod tam sæpe occurrit, dedisset cōstituendo iudicem, qui tam raro posset haberi, sicut est cōcilium vniuersale, vel generale, aut particulare. Iudices autem debent esse tales, qui facile possint adiri, sicut Deutro. XVII. Ideo disponitur, iudices sedere debere in portis.

Deutr. XVII.

¶ Vnde necessario ecclesia eo loco significat indistincte & indefinite ecclesiam, cui denuntio peccatum fratris in me delinquentis, non quidem denunciando toti communitati, sed tunc ecclesiæ sufficienter denuntio, cum prælato ecclesiæ intimatur. Hinc videmus communem praxim ecclesiæ, quod qui non audierit prælatum excommunicatur, quamuis male faciant Episcopi, hanc excommunicandi potestatem, vertentes in tyrannidem & dominium pompaticum, contra mandatum CHRISTI, at de hoc alias.

In episcopos leuiter excōmunicantes.

Quod autem DOMINVS loquatur de ecclesia autoritatiua, liquet ex sequentibus, quod dat Apostolis autoritatē ligādi & soluendi. Nolo tamē per hoc negare, quin etiam conuocatio fidelium legitima, potestatem habeat excommunicandi, præcipue si prælatus corrigit, & ille non emendatur, tunc prælatus dicit congregationi fidelium. adducerem locum B. Gregorij, nisi vererer me dicari diuersario præbiturum nouam ansam mordendi, placeat ei Lyranus, vel displiceat, optime tamen commentatus est. Dic ecclesiæ, id est prælato per denunciationem publicam. Non enim dixit CHRISTVS quæcunque ecclesia ligauerit, hoc erit ligatum, sed Apostolis & eorum successoribus dixit, quæcunque ligaueritis &c. Semper tamen vt dixi, placet mihi non repugnare illa verba, si prælatus hoc faciat conuocatione ecclesiæ suæ. Quod si adeo delicati es Stomachi, quod Lyranum fastidias, credo, vel diuo Chrysost. in Homil. LXI. exponenti, dic ecclesiæ, id est præsulibus & præsidentibus, non exponit vniuersali ecclesiæ vel fidelium communitati, quod vel difficile, vel impossibile foret, si auderem frontoso diuersario iura allegare, adducerem cap nouit de iudic Glossa. II. quæst. I. si peccauit. cap. de præs. XVII. quæst. IIII. Et inuicta est ratio, in tota ecclesia non esse potestatem iurisdictionis executiuam, nam si in ea esset, velut ipsa est Homogena, scilicet per vnam fidem, iam illa potestas esset in viris & mulieribus, in quibus esset fides, quod est omnium absurdissimum, si est velut Etherogenium, id est Episcopi, sacerdotes, diaconi, hoc videtur dici non posse, quia Apostoli tunc Math. XVIII non fuerunt sacerdotes communi sententia, primum in vltima cœna dominica consecrati.

Gregorius.

Lyra.

Chrysostō.

Potestas iurisdictiōis nō est tota ecclesia.

Prælatus est ecclesia contra Ludder.

August.

Gratianus loc⁹ emendatus.

Ioan. And.

¶ Ferme obruisset me obliuio, cum iam ecclesiam ex Chrysosto. & Lyrano dixerim esse prælatum, & superiori obiectione quarta noluerit audire prælatum esse ecclesiam, sed fingi id asserebat, at nos attulimus Chrysost. quem arbitror præponderaturum Luddero, at vt os obstruamus diuersario, addamus & B. Augustinum lib. VII de baptismo cōtra Donastitas. c. LI. transcripsit Gratianus. c. omnibus. XXI. quęst. I. quamuis i superscriptione errauerit, adscribendo Hieronymo, vt recte adnotauit Ioan. And. homo diligentissimus, inquit

mus, inquit autem B. Augustinus. Quibus consideratis, puto me non temere dicere, alios ita esse in domo dei, vt ipsi etiā sint domus dei, quæ dicitur ędificari supra petram, vides aliquos esse domum dei, at non hoc agimus negotium.

¶ Tamen quia nititur ex illo. c. XVIII. dare intelligentiam prioris. c. XVI. quod primo promisit claues Petro. Hic dat omnibus Apostolis, At meminisse debuit diuersarius ille, scripturam sacram itelligere, non esse literarum apices tenere, sed latentem intelligentiam eruere, cum non eedem sint claues Petro promissę, & hic Apostolis collatæ. Hoc enim loco, claues dedit iurisdictionis. scilicet excōmunicandi, suspendendi, interdicēdi, aggrauandi &c. vt rata esset sententia, si ecclesiam non audierit, sit tibi sicut æthnicus & publicanus. Et ita omnibus Apostolis hic promisit ratam fore sententiam, quā ex iurisdictione essent laturi in subiectos. At quod Apostoli per patrem acceperunt, ostendemus inferius cumulatissime, Petrum accepisse in plenitudinem potestatis. Vnde sicut potestatem absoluendi sacramento penitentiæ, non accepit ecclesia, nisi quia in ministris accipit, & ideo vtitur his clauibus, tanquam sibi traditis, quia minister vere habet characterem &c. licet sit minister eccclesiæ & CHRISTI, Vñ propter hoc (quod diuersarius non vult aduertere) dicimus Papam esse caput ecclesiæ non principale, sed ministeriale, a ministerio, accepit enim propter vtilitatem ecclesiæ, velut finem, vlteri⁹ directum in beatitudinem, vnde frustra hic crepat diuersarius in argumento minime neruoso. Hoc tamē addo, quod si omnino litigaret aduersari⁹ easdem esse claues hic & illic, quod tamen non est, quod omnium sententia, hic fundetur potestas excommunicandi, tamen adhuc non haberet intentum. Origene namque teste claues plenius Petro dominus promisit, quā hic Apostolis dedit, & quamuis omnibus Apostolis hic communiter sit data potestas ligandi & soluendi, tamen vt in hac potestate aliquis ordo seruaretur, primo soli Petro promisit in aliorum Apostolorum præsentia, vt ostenderet quod ab eo in alios deberet deriuari, his oīa sublata sūt somnia cucullæ, quod alibi ab omnibus, hic ab vno incepit &c. Quæ ratio expendi non debuit, cum diuersa ratione hic omnino agat, quam alibi egerit.

Redit ad solutionem ratiōis sextæ.

Quare papa caput dicitur ministeriale.

Origenes.

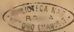
¶ Porro quod annectit ī qualibet ecclesia esse sacerdotes, fateor, & quis hoc vnquam chorebo stultior negauit? quia in qualibet sunt sacerdotes, at falsissimum est, quod reuelatio patris & confessio fidei, non sit in vno singulari, & certo homine, cum verissime fuit in gloriosis martyribus, prædignis confessoribus, quibus omnibus iniuriatur diuersarius negando illo certos & singulares homines habuisse reuelationem patris & confessionem CHRISTI, an non S. Stephanus habuit? an no S. Paulus? an non S. Ignatius? Laurentius, Barbara, Catharina, Bēno vicinus diuersarij, & Misinæ patronus, sic sacras lacerat literas, dum eas in sui erroris robur inualide torquere nititur, falsum est & hoc, vbicunque fuerit reuelatio patris & confessio CHRISTI, ibi sunt claues, non plures sancti confessores fuerunt laici, velut S. Richardus Sueuiæ dux & Rex Angliæ S. Henricus, S. Iodocus, Eustachius &c. qui certe claues non habuerunt. Vnde toto oberrat coe[illegible], cum illa duo non requirantur ad habendum claues, nec sufficiant. In q[illegible]ous tamen solis se fundat diuer

Dilutio rationis septime.

Reuelatio pris fuit ī pluribus.

S. Benno, Misineñ.

S. Richardus Suenus.

Vnde lapsus Ludderi. Origenis error.

sarius,toto hoc processu,forte seductus fuit is Origine(legit enim autores vt ex scriptis eius liquet,sine sale sapientiæ & iudicio) qui Homulia prima super Math. post multa negat Episcopum posse ligare & soluere,nisi habeat ea propter quæ dictum est illi. Tu es Petrus, ait enim Si quis fuerit vt ita dicam Petrus,& non habuerit,quæ in hoc loco dicuntur ad Petrum,& putauerit se posse ligare,vt sint ligata in cœlo,& soluere vt sint soluta in cœlo,ipse se fallit,nō intelligens voluntatem scripturæ,& inflatus incidit in iudiciū diaboli,at forte non legit hæc Ludder, nam vt est iactanticulus & fastuosus frater,iam pridem de tanto fuisset gloriatus autore,legerit an minus? quis nescit Origenem caute legendum fore,vt in quo plurima insint errata, velut recte Iacobus Merlinus adnotauit,alioquin in damnabiles labitur errores, verba enim iam citata impijs fauent Vualden Pauperibus de Lugduno, Vvicleffistis,Hussitis,quare relinquenda est illa sententia,vltricibus flammis digna, & cum sancta ecclesia confitendum sacerdotem habere claues,etiam malum & impium,quamuis malefaciat,si his extra necessitatis articulum vtatur,in eo enim verificatur,illud prophetæ. Maledicam benedictionibus vestris.

Iactantia Ludderi.

Merlinus.

Mala.II.

Solutio.VIII.

¶Fucum alium quo errorem suum obliniat adfert,quia Petrus accipiens fit beatus,& paternæ reuelationis auditor. Sed filius Ioannis increpetur a domino. Vade post me sathana. At quis hoc ignorat Petrum qui claues accepit, appellatum Bariona. Increpatum vero non appellat filium Ioannis, quare ridiculum & exibilandum & hoc cōmenticiū,quod hic fingit hunc esse Petrum,alium filium Ioannis,ad rem ipsam perpendenti contextum sacræ scripturæ liquet Petrum nondum accepisse claues promissas,ideo non mirum, quod de pietatis affectu error subrepsit Apostolo, arbitranti repugnare suæ confessioni, IESVM filium dei esse viui,& tamen occidendum. Hanc supremam diuersarij inductionem,expressis verbis diluit B. Hierony. eo loco in commentarijs inquiens Sed si consideret qui hoc quærit, Petro illam benedictionem & beatitudinem acceptantem,& ędificationem ecclesiæ super eum,in futuro promissam,non in præsenti datam intelligit, ædificabo īquit super te ecclesiam meam, porte inferi nō pręualebunt aduersus eam, & dabo tibi claues regni cœlorum Omnia de futuro, quæ si statim dedisset ei, nunquam in eo prauæ confessionis error inuenisset locum.

Hierony.

Hylarius.

¶Quod si omnino Petrus contra Hieronymi sententiam, beatitudine tunc accepisset,adhuc vel S. Hylarius diuersario satisfaciat, dicens post prædicationem Passionis accipiens diabolus facultatem, opinionis istius Petro infirmauit affectum,sed sciens dominus diabolicæ artis instinctū, Petro ait. Vade retro post me,id est vt exemplo Passiōis se sequatur. In eum vero per quē opinio hęc suggerebatur,adiecit satana,scandalum mihi es, non enim conuenit existimare, Petro Sathanæ nomen & offensionem scādali deputari, post illa indultæ & beatitudinis,& potestatis tanta præconia, sed quia infidelitas omnis diaboli opus est, Petri responsione dominus offensus, cum opprobrio nominis,infidelitatis istius est detestatus autorem. Sanctus vero Chrysost. arbitratur superiora Petrum esse confessa,quia erant reuelata,sed mysterium Passionis nondum erat reue[...]tum,ideo carnali consilio iudicat Petrus,& humano affectu,diuino aduersa[...] consilio, sed tamen CHRISTVS non reiecit eum.

Chrysost.

iecit eum, sicut sathanam vade retro, sed solum ait. Vade post me, id est seque re me, vt voluntario Passionis meæ consilio, nō resistas, quare idē est Petrus cui pater vnum reuelauit & non aliud, & est tota fictio & diuinatio quam di uersarius inducit, quod alius & alius sit Petrus.

¶ Et quod assumit, etiā hoc debere ptinere ad successores Petri, Vade post me sathana &c. perperam infert, credens omnia dicta ad Petrum, pertinere ad successores, cum sic omnes tenerentur ire ad mare cum Petro, Mat. XVII At non nego cum Romani Pontifices sæpe diuinis reluctantur consilijs & præceptis, quod dominus per scripturam eis loquatur, imo per internas quo que inspirationes eos sathana aduersarios appellando, in quo quanto gradus est altior, tanto casus profundior. Sæpe enim humana patiuntur Pontifices non sapientes ea, quæ dei sunt, maxime in his quæ iudicium fidei non respi ciunt, deus nobis omnibus miserrimis peccatoribus sit propitius. Nona ratio di luitur.

¶ ALIAE QVATVOR RATIONES DIVERSARII PETRVM NON IN SVA PERSONA ACCE PISSE CLAVES.

¶ CAPVT DECIMVMQVINTVM.

IN ERRORE SEMEL CONCEPTO perseuerat diuersarius, adhuc contendens, Pe trum non esse petram super quam ædificata es set ecclesia, & hoc quidem astruit cauillo. Si omnino ad vigorem istum grammaticum se recipiunt, quod soli Petro dictum est. Tu es Petrus, Tibi dabo claues &c. Quomodo resi stemus hæreticis, si qui hoc nostro rigore ver borum nixi, nos vrgeant & dicant. Esto ad so lum Petrum hæc dicta sunt, ergo non ad suc cessorem, ergo ecclesiæ claues, cum Petro ve nerunt & abierunt, vbi ergo nunc ecclesia? Non enim ad plures pertinere potest, quod ad vnum dicitur, sicut illud. Cum iunior esses cigebas te, &c quod ad solum Petrum dictum est, vt cum Petro impletum sit & finitum, ad nulllum successorem eius pertinens. Si au tem ad successores & aliquam ecclesiam dictum est, iam nulla ratione prohi beri potest, quin ad omnes dictum sit, immo necessaria rōne ad omnes Apo stolos, qui pręsentes erant, magis quam ad vnius Petri successores, qui non dum erant, dictum accipietur, quod si ad omnes Apostolos, etiam ad omni um Apostolorum, & non vnius Apostoli successores dictum intelligitur. Decima ratio.

¶ Sed respondeat tamen mihi qui potest, quis nam credendus sit habere cla ues, etiam in Roma, ecclesia? An ipsa ecclesia vel Papa? & attende quod di co quando Papa eligitur, an secum affert clau[illegible] vel non? Si affert, ergo erat Papa antequam eligeretur. Si non affert, a q[illegible] accipit? Nunquid ab angelo de coelo? Nonne ab ecclesia? Item quādo P[illegible]pa moritur, cui relinquit claues? Vndecima rō.

aufert eas secū? Si non aufert, cui relinquit nisi ecclesiæ a qua accepit? Quid igitur potest dici contra hanc euidentissimam experientiam, optimam euāgelij interpretem, claues, nec Petro, nec successori, sed soli ecclesiæ datas, a qua tanquam minister accipit vsurus eis sacerdos. Vbi nunc est quod soli Petro dictum esse putatur. Tibi dabo claues. immo vbi nunc est, quod soli Romanæ ecclesiæ claues datæ sunt? necesse est, vt in qualibet ecclesia claues sint.

Duodecima ratio. Rom. IIII.

¶ Dein alia via incedit aduersarius omnia tentans. Adhuc vnum dicam, & vtar Apostoli Pauli argumento Ro. IIII. vbi probat ex circunstantia temporis & facti Abraham, non ex circuncisione, sed ex fide iustificatum, nulla alia ratione vsus quam quod Abraham ante circuncisionē fuerit iustus apud deum per fidem. Si hoc eius argumentum valet, sicut necesse est valere, necesse erit & hoc valere, quod nunc produco in hunc modum. Petrus quando claues accepit a CHRISTO (si omnino personam eius solam contendis accipere) nondum erat Episcopus vrbis Romæ (immo proprie nunquam fuit Episcopus vllius ciuitatis, sed Apostolus Episcoporū institutor, maior omnibus Episcopis) sed erat vnus inter Apostolos, ergo claues non sunt ei datæ, secundum quod postea, vel factus, vel mutatus est, vel loco, vel officio, sicut Abrahæ non est iustitia reputata, qualiscunque post fidem factus est, sed prout fuit Apostolus tantum, & præsertim habens patris reuelationem, quare prorsus nihil hæc autoritas ad Romanum pontificem pertinet, etiam si soli Petro dicta fuisset, quanto nunc minus pertinet, quando nec soli Petri personæ dicta conuincitur.

Tredecima rō. Roma. IIII. Gala. IIII.

¶ Addo & aliud, ait diuersarius similis formæ argumentum, quo Paulus Roma. IIII. & Gala. IIII. vtitur dicens. Quod sicut Abrahæ ex fide reputata est iustitia, ita & omnibus qui credunt reputabitur iustitia, quare & hi sicut Petro habēti reuelationē patris, & CHRISTVM cōfitenti, claues dantur, ita necesse est, omni similiter confitenti, & reuelationem habenti, claues esse donatas, quod nullę nisi ecclesiæ, id est cōmunioni sanctorum conuenire potest, cum nullus singularis fidelis, constanter & certo ac perseuerāter hanc potest habere confessionem, cum nec Petrus ipse in eadem perseuerauit, quin non modo aliquādo, sed mox post acceptas claues errauit. Et tamē non sunt ei claues rursum ablatæ, quia non i sua, sed ecclesiæ persona eas accepit, quod si hæc argumenta nō concludūt, nec illa Apostoli Pauli, quæ allegata sunt.

¶ DILVVNTVR RATIONES PRIORES ET CVR POTESTAS SOLI PETRO ET SVCCESSORIBVS SIT DATA, NON ALIIS APOSTOLIS, ET QVIS DET CLAVES PAPAE, ET QVOD ARGVMENTA APOSTOLI SINT ALIA QVAM LVDDERI.

¶ CAPVT SEXTVMDECIMVM.

AM RIDICVLA RECENSERE nõ auderem candide lector, nisi compertum haberem Ludderanæ farinæ homines pro eorũ iustitia & ruditate, hæc velut inuicta suspicere, ac velut mysteria abstrusa uereri, & ipse qui has nenias deprompsit, tantum in eis confidat, quæ tñ sunt plumis leuiora, vt encomiũ cauat ante victoriam, at huius fastum, aliorum ignorãtiam, simul iugulabimus. Primo enim non rigorem sequimur grammaticum, velut grammaticæ Theologię doctor hic au tumat, & ipse solitus est facere, sed sensum sequimur, quẽ spiritussanctus efflagitat, tot sanctis patribus, tot concilijs, Martyribus, summis pontificibus explanatum, qui tamen a sensu grammatico nõ abhorret. Et verbum istud accipimus Petro dictum pro se, & successoribus suis. Nam vt prius meminimus, aliqua sunt dicta Petro pro se singulariter, aliqua Petro vt priuati totius ecclesiæ, aliqua vero vt repræsentanti quemlibet in ecclesia futurum. Nego ergo verba ista. Tu es Petrus, tibi dabo, sic dicta ad Petrum, vt ad successorem non pertineant, cum eadem ratio militet ĩ successore, quæ ĩ Petro, promisit enim ei deus hic Primatũ, & ob hoc voluit super eum ædificare ecclesiam, & sic dare plenitudinem potestatis, quæ omnia æque pertinent ad successorem sicut ad Petrum, nam ecclesia iam æque eget capite & Primate omnia gubernante, & qui habeat plenitudinem potestatis, sicut tempore Petri, & fortemagis, hoc ipsum & CHRISTVS promisit post resurrectionem dicens. Et ecce ego vobiscum sum omnibus diebus vsque ad consummationẽ sæculi, quare sicut dominus semper fuit cũ Apostolis, ita est & iam cum credentibus, quia Apostoli non semper erant mansuri ait Chrysostomus, constituto enim Primatu in Petro super ecclesia, nullatenus congruebat suæ summæ sapientiæ diuinæ, tam nobilem ordinem, tam vtile ad humani generis institutum, tam statim deficere desineret in suo exordio, causa finali nondum adepta, scilicet salute omnium electorũ, propter quam summa sapientia hunc ordinem & Primatum instituit.

Euacuatio. X. rationis.

Dicta Petro hic pertinẽt ad successorem.

Mat. XXVIII

Cur potestas Petro, data manet in Papa.

¶ Dictum ergo Petro, intelligitur dictum successori, cum pro eadem computentur persona, collata enim huiusmodi iura intelliguntur dignitati, non præcise personæ, vt est apud iureconsultos vulgatissimum. quod tamen poenitus ignorat diuersarius, qui tamen arroganter ĩ actis corã Se Apo. legato se iurisch teologum esse profitetur. Nam sancta ecclesia hoc per Prophetas accepit, semper futuros successores Apostolorum, ei enim dicitur Psalmo. XLIIII. Pro patribus tuis nati sunt tibi filij, constitues eos principes super omnem terram, quod si malueris ad Prophetas, & Apostolos referre potes. Vnde semper duo oportet attendere in prælato, scilicet personam & officium, quod enim ad personam pertinet, cum persona etiam occidit & finitur, quod ad officium pertinet, in successoribus perpetuo perdurat, & prælatus & successor computantur pro eadem persona. Neque eadem est ratio extendendi dictum Petro ad successores, & ad alios Apostolos quamuis Apostoli præ=

Ludder iactat se iuriscatheologum.

Psal. XLIIII.

Duo in pręlato

ſtoli præſentes fuerint, & ſucceſſores abſentes, cũ qui in ius ſuccedit alterius, eo iure quo ille, vti debebit, & durare iſtum Primatum in eccleſia, iferius probabimus, vſque ad conſummationem ſæculi. Vnde ſucceſſor habet ſe per modũ hæredis, & ita ſuccedit in ius defuncti. c. primo de ſolut. c. ad ſedẽ. de reſti. ſpol. Vnde omnino nulla eſt apparentia dictum illud extenditur ad Papam & futuros eius ſucceſſores, itaque & ad alios Apoſtolos omnes præſentes extenditur, quia ſucceſſores eius non fuerint, cauillus plane ſophiſticus, cum nihil referat, ſucceſſorem eſſe vel non eſſe tempore commiſſionis, ſi modo ſuccedat huic in officio. Committit Imperator aliquid principi electori Bauariæ, vt in interregno ſit vicarius Imperij per Sueuiam, Rhenum, Bauariam, Franciam, Orientalem, etiam ſi plures alij duces Bauariæ ſint præſentes, tamen poteſtas illa vicariatus, remanet dumtaxat apud principem electorem & ſucceſſores eius in electoratu perpetuo, non in alijs ducibus, qui ſunt de eadem domo Bauarica. Vnde ineptiſſime iſtæ argutiæ ſophiſticæ, & inanes cauilli adduntur.

Diluitur ratio XI. ¶ At plus confidit in poſteriori ratione, quaſi nemo ſit, qui ei poſſit reſpondere, ſed certe quia in abſtractionibus eſt minus peritus, non erit aptus ad mathematicam, & peius diſpoſitus ad metaphyſicã, ait de ſuo aduerſario Picus. (Picus.) Cum enim aſſumit, in electione Papæ, aut claues ſecum affert &c. Reſpondeo ruſticanum illud & craciſſimum argumentum incedere, ac ſi claues eſſent quid materiale & corporeum, quas clauo ſuſperſas acciperet Papa. (Ruſticanũ argumentum.) Vnde hanc informem & rudem imaginationem eius eliminando, dico. Neque affert ſecum claues Papa, neque eccleſia dat. Sed CHRISTVS dat ei immediate de cœlo, quoniam tota eccleſia ſimul congregata non poſſet dare alicui claues, omnino diuini muneris eſt, & dei donum. (Eccleſia nõ dat claues ſed deus.) Bene de eccleſia exiſtentes aliquid faciunt, ſicut iam Cardinales eligendo, ad quod ſequitur deũ huic dare claues, ſicut nullus hõ dat gratiam, quæ a ſolo deo confertur, tamen preſbyter facit aliquid exhibendo ſacramentum baptiſmi, ad quod ſequitur deũ dare baptizato gratiam, ex pacto quod cũ eccleſia ſua ſancta pepigit, verus dominus dat vicario ſuo poteſtatem, non ſubditi, ſicut Petrus a domino accepit Primatum, non a ſubditis. (Principalis poteſtas vnde.) Papalis enim poteſtas non eſt ab Apoſtolis, non a concilijs, non ab Imperatoribus, niſi aſſentiẽdo, ſed ab ipſo domino IESV CHRISTO, vt inferius oſtendetur, & in hoc differt a temporali poteſtate, vbi conſenſus populi poteſt conſtituere iudicem & dominum, quod dominatus ciuilis ſit quid humanum, ſecus de poteſtate eccleſiaſtica, quę eſt ordo immediate a deo. Non affert ergo Papa electus claues, ſed. D. O. M. vult & aſſiſtit executioni, vt his electus habeat hanc poteſtatem. Ruit ergo diuerſarij ruinoſum fundamentum, quod accipiat ab eccleſia claues quas a deo accipit. Deiecta itaque hac temeritate, ad alia properemus.

Euacuatio XII rationis. ¶ Porro quod addit, argumentaturus a ſimili de Abraham prius iuſtificato quam circumcideretur, quis non videt diſſimilitudinem, qua argumentum prærancidum claudicet. Primo enim a meritis & virtutibus, tranſit ad officia & poteſtatem, quæ eandem argumentandi rationem non patiuntur, dein quod ſuperius ex Hierony. [illegible]tulimus, claues Mat. XVI. nõ eſſe datas, ſed promiſſas, quare velit, nolit, o[illegible]rtebit te futuras circunſtantias expendere, (Hierony.) quas diuerſarius

quas diuersarius ablegat, dein quod asserit, claues non datas Petro secundum quod officio est mutatus vel loco, ego constanter affirmo, dum Petro plenitudo potestatis clauiũ data est, mutat⁹ est nõ solum ordine, sed & iurisdictione, dicente CHRISTO. Petre pasce oues meas. In illa ipsa datione clauium collatum est ei officium, labitur ergo diuersarius, quod prius credit claues traditas, dein officio vel loco mutatas, cum officij sit potestas clauium, quæ indocte & imprudẽter separat. Accedit & illa dissimilitudo, quod mutatio loci, quæ accessit officio Petri, quando primo sedit Antiochiæ, dein Romæ, explicat officij maiestatem, & declarat, vbi permanere debebat, nullum illorum faciebat circuncisio, quo ad iustificationẽ Abrahæ prius iustificato per fidem. Vnde recte tenet Apostoli argumẽtatio de Abraham, quia cum duo fuerint remedia, quorum vtrumque iustificabat & ergo iustificatus per vnũ, tempore Abraham, non iustificabatur per aliud, erat enim locus præuentioni. Vnde nulla est argumentandi conformitas de Abraham in fide ad Primatum Petri. Laudo tamẽ, quod Petrum dicit maiorem omnibus Episcopis, fatebitur ergo Petrum maiorem Iacobo Apostolo, Episcopo Hierosolymitano, sicut Hiero. in Catalogo virorum illustrium refert. Inanis ergo abijt & hæc ratiuncula, quæ nullis solidis nitatur fundamentis, sed sacræ scripturæ locos, minime cohærentes, ineptissime coniungat.

Semper intellige de clauibus iurisdictionis non ordinis.

Hieronymus.

¶ Eiusdẽ farinę est postrema iductio, a similitudine claudicante, velut prior facta, nam non præterit nos, quod Hiero. ait Omnes confitemur & consentimus, vt quod ratio de Abraham inuenerit, hoc de cæteris obseruemus. Et ideo quia reputata est fides Abrahæ ad iustitiam, ita & omnibus credentib⁹ reputabitur ad iustitiã. At quanta absurditate colligit diuersarius Petro habenti reuelationem patris & confessionem fidei, claues dantur, quare & omni habenti reuelationem & confessionem, datas esse claues, quoniam a fide ad iustitiam fit progressio de virtute in virtutem, quod optime conuenit. Hic aũt fit progressio ab actu virtutis ad officium, gratuite a deo collatum, quod deus non ob virtutes tantum contulit, cum etiam ĩ malis sint officia sacerdotalia, dein fides necessaria est volenti iustificari, quia sine fide impossibile est placere deo. Ad Heb. XI. quare est dispositio necessario præuia iustificatiõĩ. At paternę reuelationis auditio, & illa magna confessio, non sunt dispositiones necessarie præuiæ ad clauium receptionem, sed solum sunt dispositiones congruitatis & decentiæ, ad digne & rite claues suscipiendum, suscipiens enĩ claues in peccato mortali peccat mortaliter, vt luculenter inferius probabimus, & hoc est, quod superius audiuimus forma Petri oĩbus pręscribitur &c. Repetit falsum suum dogma diuersarius, neminem habere confessionem fidei, & paternæ reuelationis auditionem constanter & finaliter, quam ecclesiam vniuersalem, quod pauloante apertissime improbauimus. Sanctus enĩ Laurentius, S. Mauritius, S. Sebastianus, constanter vsque in finem confessi sunt deum, maximis expositi cruciatibus. Quod vero Petrus peccauit, errat primo existimãs Petrum claues hic accepisse, dein quod si etiam accepisset, peccato claues non auferuntur, quoniam illa duo, non sunt de necessitate clauium, sed exigũtur ad hoc, vt quis digne v[illegible]atur ministerio clauium. His arbitror quemlibet cerebrum habentem in[illegible]lligere validam esse Apostoli rationem

Ratio. XIII. Enodatur Hierony.

Heb. XI.

rationem & ratam, Ludderi vero disparem, & alienam rationem esse frigidam & ieiunam.

¶ ALIAE DVAE RATIONES LVDDERI, QVIBVS ADDVNTVR QVINQVE EX MALIGNO IVDICIO.

¶ CAPVT. XVII.

ANCTAM ET RECEPTAM A PAtribus sententiam, Petrum esse petram, diuersarius pro sua temeritate iugulaturus, Age inquit, si ista verba. Tibi dabo claues, ad Petrũ & successorem eius pertinent, necesse erit, vt & praecedentia & sequentia, ac vi sententię cohaerentia, ad eosdem pertineant. Cum itaque CHRISTVS, claues noluerit tradere, nisi prius omnibus discipulis de sui cõfessione exploratis, dein non nisi accepto & approbato responso Petri ex reuelatione patris loquentis: clarum est claues nõ esse, nisi eius qui talis est, qualis tunc Petrus fuit, quo sequitur absurdissima absurditas. quod malus Papa vel Episcopus, non esset Papa nec Episcopus, quia non haberet fidem, quę constitueret acceptorem clauium.

Ratio. XIIII.

Ratio. XV.

¶ Deinde sequitur contra textum & sensum eorum, quod nec Petrus claues acceperit, vel retinuerit, quia DOMINVS dicit, quod portae inferi non pręualebunt aduersus vel ecclesiam vel fidem, quam tunc Petrus tenuit. At cõtra Petrum praeualuit etiam ancilla hostiaria, si itaque illorum sententia staret, necessaria omnino sequela sequetur: aut Romanos, & oẽs Põtifices oportere esse sanctos, & habere patris reuelatiõem, nec esse carnem & sanguinem aut eos non esse Pontifices, nec habere claues Nec video quid contra haec dici posset, cum stet clarus textus, quod claues sunt datae, non nisi ei, qui carnẽ & sanguinem non audit, sed patrem coelestem, hoc est sanctum & iustum in spiritu, alioquin omnis Pontifex est sathanas, non sapiens quę dei sunt, & sic redibit hęreticorum nouorum & antiquorum error. Concludit ergo Euangelium hoc loco, nec ad Petrum, nec ad eius successorem, nec ad vllum hominem singularem pertinere, sed ad communionem sanctorum, quae est ecclesia, haec deinceps potest claues committere, tum digno, tum indigno.

¶ Plures obiectiones constituit inferius, dum decreta Summorum Pontificum refellere nititur, de quibus diu hęsitabamus, an in hunc locũ omnes reijceremus, at veriti ne intactas existimaret eas lector & praeteritas, ideo stetit sententia, eas suo loco, vbi diuersarius eas proponit diluere, at cum ad petitionem, reuerendissimi Episcopi Brandemburgen. aliquos articulos mihi oblatos, autoritate doctorea examinassem, quos diui Francisci sacerdotes eidem contra Ludderanos obtulerant. Iugulaui articulum illum, Papam negauit vicarium CHRISTI Petrum negauit principem Apostolorum, vbi suae professio-

Articuli oblati Ekio ab epõ Brãdenburgñ.

professiõis & cucullæ oblitus, totũ hystrionẽ in me agit, at ego pro Christiana patiẽtia, nolo eũ in pñtia remordere, fundamẽta eius sunt ista. Principio inquit, hoc verbum domini. Tu es Petrus &c. Oportet quod habeat vnum primum principalem & proprium sensum, in quo CHRISTVS ipsum protulit. Hic autem, vel est iste, quod per petram intelligitur CHRISTVS ipse, vel Apostolus Petrus, vterque principalis esse non potest, quia ex duobus sensibus nihil probari potest. Si vtrumque Eckius confitetur, iam prorsus nihil probat, quia qua facilitate ipse per petram intelligit Petrum, eadem accipiam CHRISTVM, immo non licet, nisi bono moderamine, quod infra dicam, verbum scripturæ de CHRISTO dictum alteri tribuere. Si autem alterum tãtum sequitur scilicet, quod petra sit Petrus, nec simul permittit aliũ quoque valere, iam hoc impium est, primo quia nusquam ĩ sacris literis Petrus petra dicitur, sed CHRISTVS. I. Corinth. X. Petra autem erat CHRISTVS, & Math. VII. Comparabitur viro sapienti, qui ædificauit domum suam super petram, & infra. Fundata enim erat super petrã, adducatur, vel vnus locus scripturæ. vbi Petrus dicatur petra.

Immodestia Ludderana. Eckiana modestia. Ratio. XVI.

¶ Secundo loco etiam manifeste distinguit Petrum a petra, nã si dominus vellet per petram intelligi Petrum, dixisset. Tu es Petrus & super te ędificabo ecclesiam meam, at cum repetit petram, manifeste indicat, aliud esse Petrum, & aliud petram, quam per pronomen hanc secernit a Petro, demõstrat & exprimit, & sic facile prohibebo, ne quis ex hoc textu possit ostendere Petrum esse petram. Rato. XVII.

¶ Tertio inquit, quæro an Petrus sit pars ecclesiæ, ergo non potest esse petra in hoc loco, quia CHRISTVS dicit super hanc petram ædificabo ecclesiam meam, quare Petrus cum ecclesia ædificatur supra petram, & non est petra ipsa, nisi idẽ ædificetur super se ipsum aut ergo Petrus non est petra super quã ædificatur ecclesia, aut nõ est pars ecclesiæ, quæ ædificatur super petrã. Ratio. XVIII.

¶ Quarto, verbum ædificari, verbum spiritus est, significans per fidem incorporari, & crescere in CHRISTO, ideo non potest cogi ad potestatem regendæ ecclesiæ, quæ sine fide geri potest, nam potest tam Papa quam subditus malus esse, quare ista autoritas prorsus nihil facit ad rem, quia nihil de Primatu & potestate regiminis sonat, sed de fide in CHRISTVM, liquet ex illo Mat. VII. Fundata enim erat supra petram, loquitur de fundatione fidei super CHRISTO valente contra persecutiones, firmatur & ex eo quod Petrus docet Petri secundo, vt super CHRISTVM ædificemur domus spiritualis. Expostulo ergo vnũ locũ ostendi in sacra scriptura, vbi ædificare significet illud somniũ de regimine, quod vbi factum nõ fuerit, nihil est quod dicta patrum sine textu, sine iudicio proferuntur. Non eni licet claro textui contradicere, per quorumcunque autoritatem. Ratio. XIX.

¶ Quinto vellem scire iquit, qua dialectica teneret illa sequela. Ecclesia ędificatur super aliquid (vt Petrũ) ergo illud est vicari⁹ CHRISTI, & prĩceps Apostolorum, ergo si supra fide ędificabitur (sicut verũ est) fides est vicarius CHRISTI. Nõ ergo Petro hic regimen promi[illegible]um est, sed ecclesiæ cõstructio, ĩ spũ fidei descripta, in cuius Petr⁹ person[illegible] õfitetur petrã, & claues accipit, vt vnanimiter dicũt sctĩ pr̃es, hęc iacula[illegible] udderana fideliter renarrata. Ratio. XX.

de accepta stabilis permansit, nullus in ea vnquam sedit hæresiarcha, adeo quod & si non defuerint in ea præsidentes mali. Attamen nõ memini me audiuisse vel legisse per Roma. Ponti. diffinitiue & per sententiam aliquid promulgatum fidei nostræ repugnans, nisi mox diuina fuerit subsecuta vltio, nõ nego tamẽ aliquando fuisse conspersos hæresi, aliquid erronei attentasse. Nõ ne hoc est mirificum opus diuinum, homines enim hoc non possent in tanta rerum mutatione, quod iã Anno. M.D. vbi præsiderũt Põtifices. CCXXIX. a vera fide publice diffiniendo, nullus defecit, hoc omnium ætatum sanctissimi existimarunt viri, non ob aliam (vt arbitror) causam, quã quod supra petram firmata sit, aduersus quam portæ inferi hæreticorum, si nullę Arrij. Sabellij, Macedonij, Nestorij, Phocij, Donati, Heluodij, Ludderi, Hussi. &c. oriantur, semper ipsa manebit incolumis, quod vt verum credas, probatissima afferam testimonia.

Nullus Papa vnquam in fide errauit diffinitiuæ.

CCXXIX. Põti. Roma.

¶ Cyprianus in expositiõe Symboli ait (quam Ruffini esse voluit vt meminimus) quod & probabilius apparet, quod dicat se in Aquilegiẽsi ecclesia baptizatum) de Roma, verum priusquam incipiam de ipsis sermonum virtutibus disputare, illud non importune commendandum puto, quod in diuersis ecclesijs, aliqua in his verbis inueniuntur adiecta. In ecclesia tamẽ vrbis Romæ hoc non depræhenditur factum (loquitur de Symbolo) pro eo arbitror, quod neque hæresis vlla illic sumpsit exordium, & mos ibi seruatur antiquus &c. Addit Franciscus Picus in Theoreumatibus de fide, nec incrementum ibi sumpsit vlla hæresis.

Cypria. Ruffi. Ecclesia Ro. nunquam errabit in fide.

Picus.

¶ S. Iuli9 i Epistola ad Athanasium. Sancta Romana ecclesia, quę semper immaculata permansit, domino prouidente, & Beato Apostolo Petro opem ferente, in futuro manebit sine vlla hæreticorum insultatione, atque firma & immobilis omni tempore persistet. Scito Gratianum perperã hæc verba Iulij coniunxisse verbis B. Hieronymi. c. hæc est fides. XXIIII. quæst. I.

Iulius.

Gratianus emendatus.

¶ Beatus Hierony. in Epistola ad Damasum Papam incip. quoniam vetusto, ait de Romanis profligato a sobole mala patrimonio, apud vos solos incorrupta patrum seruatur autoritas, quæritur B. vir tot hæreses nasci in orientali ecclesia, ideo synceram fidem petit ab occidente. cap. quoniam vestuto XXIIII. quæst. I.

Hieronymus.

¶ S. Agatho Papa omnibus Episcopis Galliæ, & Hispaniæ, hæc sancta & Apostolica mater omnium ecclesiarũ CHRISTI ecclesia, quæ per dei omnipotentis gratiam a tramite Apostolice traditionis nunquam errasse probatur, nec hęreticis nouitatibus deprauanda succubuit, sed in exordio normã fidei Christianæ percepit ab autoribus suis Apostolorum CHRISTI principibus, illibata fidetenus manet. c. a recta. XXIIII. quęst. I. &. c memor sum. ait Sixtus Papa. Memor sum me sub illius nomine ecclesiæ præsidere, cuius cõfessio a domino nostro IESV CHRISTO glorificata est, cuius & fides nullam hæresim fouet vnquam. Siquidem omnes hæreses destruit. c. in sede ait Eusebius Papa. In Sede Apostolica extra maculam semper est catholica seruata religio.

Agatho.

Sixtus.

Eusebius

¶ Gelasius Papa ait ad Anastasium Imp. vt est Christiana fides, quæ est catholica. Catholica autem veraciter illa est quæ ab omnium perfidorum

Gelasius

atque ab eorum successoribus consortibus, syncera pura immaculata communione diuisa est Hoc est quod Sedes Apostolica magnopere taxauit, vt quia mundo radix est, Apostoli gloriosa confessio, nulla rima prauitatis, nulla prorsus contagione macularetur.

Nico. i libello approbato tribus concilijs.

¶ Sic libello subscripto in octauo Concilio actione prima legitur, in Sede Apostolica, immaculata est semper obseruata religio, in qua est integra & vera Christianæ religionis soliditas.

Leo.

¶ Hinc rectissime dixit Leo magnus in secundo sermone anniuersarij suæ ordinationis. Specialis cura a domino Petri suscipitur.

Bernard.

¶ Sic San. Bernardus ad Innocētium scribit Epistola incipiente Oportet. Oportet inquit ad vestrum referri Apostolatum pericula quæque & scandala emergentia in regno dei, ea præsertim quæ in fide contingunt. Dignum namque arbitror, ibi potissimum resarciri dāna fidei, vbi non possit fides sentire defectum, hæc quippe est huius sedis prærogatiua.

Maior pars sacerdotum non errat.

Cyprianus.

¶ Est & hoc pulchrum fidei nostræ priuilegium, quod & si aliquando in cathedris sanctis plures pestilentiales sedent. Tamen semper maior pars corporis sacerdotalis in fide, & lege CHRISTI permanebit, quod pulchræ Cyprianus contra Nouatianum deducit, licet omnis homo mēdax. Dominus tamen verax, quare confessorum maior pars, & melior stat in fidei suæ robore, & disciplina dominicæ veritatis, & sicut per casum Iudæ, dignitas Apostolorum aliorum non est diminuta, ita etiam propter casum aliquorum sacerdotum a fide, alij dignitatē non perdunt. Vnde concludo S. Romana ecclesia Patriarchalis iter alias semper habita est, quæ minus potuit errare. Ita modo omnino non errat, cum tota ecclesia ad eius vnius redacta sit Patriarchatum. Habes ergo candide lector, Ecclesiam Romanam in fide non defecturam, autoribus

Romana ecclesia non errat.

	Eusebio
Ruffino	Gelasio
Iulio	Octaua Synodo
Hieronymo	Cyrillo
Agathone	Bernardo
Sixto	Cypriano.

¶ Redeuntes ergo ad obiectiones friuolas diuersarij dicimus, portas inferi, hæreticæ doctrinæ, nunquam præualituros ecclesiæ Romanæ, quæ non defecit. Neque idoneæ assumit diuersarius, oportere esse Episcopum sanctum, si communis intelligentia istius dicti esset vera, quoniam fateor deberet esse Episcopus sanctus, innocēs, impollutus, segregatus a peccatoribus, sed falso iacto fundamento, erroneum surgit ædificium, quod nos qui sic interprætemur, vt præmisimus, nullum relinquamus omnino Pontificem. Vnde hic veterum mouet errorem, quod per peccatum mortale amittatur fides, quod superius ostendimus erroneum, & omnino dissolutio ex prioribus liquet.

Diluitur rō XVI

Sacræ scripturę plures sensus

¶ Ad ea quæ in maligno. [illegible]dicio affert Ludderus respondeo, eiusdem loci sacræ scripturæ plures esse sen[illegible]s, & spiritum sanctum voluisse studio hanc obscuritatē. Testis est Augusti[illegible]s lib. XI. de ciuitate dei. ca. XIX. Quamuis

itaque diuini

itaque diuini sermonis obscuritas,etiam ad hoc est vtilis,quod plures sententias veritatis parit, & in lucem notitiæ producit,dum alius eum sic,alius sic, intelligit,ita tamen quod in obscuro loco intelligitur,vel attestatione rerum manifestarum,vel alijs locis minime dubijs asseratur. Siue cũ multa tractãtur,ad id quoque perueniatur,quod sensit ille,qui scripsit,siue id lateat,sed ex occasione tractandæ profundæ obscuritatis alia quædam vera dicantur,non mihi ab operibus dei videtur absurda sententia. expende aureum Augustini dictũ candide lector,sacræ scripturæ obscuritatem nõ esse frustra,dein quod plures sententias veritatis parit,ita quod duo sensus super eodem textu allati ambo sint veri,tertio quod sensum obscurum debet ex alijs manifestis probare. Iam dico verbum Mat. XVI. super hanc petram ædificabo ecclesiã meã, geminum habere sensum. Primo enim per petram intelligitur Petrus. Secundo per petram intelligitur CHRISTVS, addunt aliqui per petram intelligi soliditatem fidei,quos omnes sensus dico esse veros. Et primus apparet mihi esse sensus germanus & principalis, licet Petrus propterea non sit petra principalis. Notabilissim⁹ locus. Triplex sensus Math. XVI.

¶ Ad cauillos quos mouet in oppositum, dico ad primum, quod Petrus sit petra,nec oportet quod in alio loco scripturæ Petrus dicatur petra,nam ĩ obscuris est recursus habendus ad clarum textum secundum Augustinum. At hic clarissimus textus habetur,ideo non est necesse aliunde mendicare intellectum,nam si probus ille Syrus aut alius gentilis legeret hæc verba. Tu es Petrus.& super hãc petram ædificabo ecclesiam meam,statim prima animi conceptio esset ecclesiam ædificari super petram,quare iste est sensus genuinus, proprius,germanus,Primarius verborum CHRISTI, velut ab initio c.III.ostendimus. Adde quod licet Petrus non dicatur alibi petra in sacris literis,tamen typus eius est lapis,sicut & aliorum Apostolorum per XII lapides designatorum Ios.III. Et cum petra hic nihil aliud denotet,nisi fundamẽtum alibi nos reperimus,Petrum esse fundamẽtum ecclesiæ cum alijs Apostolis. Apoca. XXI. Et murus ciuitatis habens fundamenta duodecim,& in ipsis nomina duodecim Apostolorũ & agni. Ob id B Hierony. dixit super Petrum fundatur ecclesia, licet ad ipsum ĩ alio loco super omnes Apostolos fiat. Vnde CHRISTVS est principale fundamentum in comparatione ad Petrum, & Petrus est primarium in comparatiõe ad alios discipulos, velut Hierony. vbi supra lib.I.contra Iouini.indicat. Syrus iudex athanasij. Ios.III. Apoc XXI. Hieronymus.

¶ Ad tertium cauillum apertissime nugatur diuersarius hic petram distinguí manifeste a petra,& cum probat,quia alias dixisset, super te ædificabo ecclesiam meam. Dico Primo quod ridiculus diuersarius non debet docere loqui æternam sapientiam dei,in qua sunt omnes thesauri sapientiæ & scientiæ absconditi. Secundo est argumentũ maxime vitiosum,quod per omnia quadrat in adducentem. Simili enim argumento dicerem contra eum,si CHRISTVS esset hic petra,tunc dixisset. Tu es Petrus.& super hanc petram ædificabo ecclesiam meam. Dico tertio quod Hierony. ita intelligit. Tu es Petrus & super te ædificabo ecclesiam meam. Dic[illegible] quarto diuersariũ esse oblitum Grammaticæ,cum magis conueniat id[illegible] demonstrari, si non expressum fuerit aliud demonstrari,& ita tu & han[illegible] idẽ demõstrant. Dico quinto hoc colligi Enodatur rõ. XVII. Primo. Ludder vult eẽ magister xp̃i. Secundo. Argumentum vitiosum Tertio. Quarto Quinto.

hoc colligi ex verbis p̄cedentib⁹ & ſequētib⁹,nā ab initio demonſtrat Petrū.
Tu es Petrus In fine demonſtrat Petrū. Tibi dabo,quare non videtur aliud
demonſtrare in medio,ſuper hanc petram ædificabo eccleſiam meam. Dico
Sexto. Sexto hoc colligi ex ratione & cauſa dicendi,quia dominus pro tam glorio=
ſa confeſſione Petri,voluit ei aliquid præmij referre, quare ad eum qui me=
ruerat & qui fuerat confeſſus CHRISTVM hæc verba referenda ſunt,qui=
bus deus voluit oſtendere quid magni,quod Petro retribueret pro illa confeſ
Septimo. ſione. Dico ſeptimo, non eſſe magnum, ſi hæc verba referantur ad CHRI=
STVM, quia ſi Petrus ex reuelatiōe patris nouit dominum eſſe filium dei vi
ui,nouit ſuper eum primario fundari eccleſiam,& ita domin⁹ nihil magnum
Octauo. ei dixiſſet nouum,prius ſibi ignotum Dico octauo plus eſſe contra Germa=
num ſenſum & proprium,ſi quis per pronomen tertiæ perſonæ demonſtret
Nono. ſeipſum,quam cum demonſtret alium. Dico nono ſi per petram intelligatur
Petrus apparet etiā iſte ſenſus verior,quam ſi intelligatur dn̄s IESVS. Ait
Hierony. enim in futuro,vt ponderat B Hierony. ſed in futuro ædificanda erat eccle=
ſia ſuper Petro,quæ tunc præſenter ædificabatur ſuper CHRISTO. Vnde
ſi demonſtraſſet ſeipſum dominus,tunc potius dixiſſet. Tu es Petrus,& ego
Decimo. ſuper hanc petram ædifico eccleſiā meā. Dico decimo quod CHRISTVS
denotando Petrum maluit dicere ſuper hanc petram,quam ſuper te,ad expri
mendam fundamenti firmitatem,ſoliditatem, & immobilitatem, & tamen
ne crederemus ſolum Petrum eſſe fundamentum eccleſiæ & petrā,ideo pro=
I. Corinth. X. uide Paulus hoc nobis expoſuit,petra autem erat CHRISTVS, licet tunc
loqueretur Apoſtolus de petra quæ erat figura CHRISTI, de qua biberant
Exodi. XVII. patres. Exodi. XVII. Iam audacule & dic te habere ſenſum Germanum &
Grammaticum iſtorum verborum.

Interimitur ¶ Ad tertium cauillum infantilem piget me reſpondere,dico tamen breui=
Ratio XVIII. bus. Petrum eſſe partem eccleſiæ,& nego illationem,ergo nō eſt petra & fun
Fundamētum damētū eccleſiæ. Immo maxime oppoſitum ſequitur,ſi eſt petra & fundamē
eſt pars. tum eccleſiæ,ergo eſt vt ſic pars eius,cum pueri in locis dialecticis nouerint
fundamentum,parietes & tectum eſſe neceſſarias partes integrales domus.
inaniter garrit idem ædificari ſuper ſeipſum,nam & hoc dicere poſſum,& ſu
Papa quō ſub perius oſtendimus,Petrum,vel Papam,vt ſingularem hominem, ſubeſſe ſi=
eſt ſibi ipſi. bi ipſi,vt Papæ. Sicut dux Auſtriacus ſubeſt ſibi ipſi,vt Imperatori Ideo la
Auſtriacus. ta ab eo ſententia,vt Duce Auſtriæ,appellatur ad iudicium eius Imperiale.
Iam non appel Eſt ergo pars Petrus eccleſiæ quia vel fundamentum,vt Papa,vel ſubditus,
latur ab eo.quia vt ſingularis homo,iam vides candide lector,quid eſt relictis verbis ſcriptu
archidux,ſicut ræ & intellectu ſanctorum patrum,pro arbitrio, & praua voluntate textum
nec a rege vel ſacrarum literarum torquere & dilacerare,vt in eam præcipitetur cæcitatē,
pretore. vt oculos habeat,& non videat,intellectū habeat,& patentiſſima pueris ob=
In temerarios. uia non intelligat.

Ratio. XIX. cō ¶ Ad quartum de verbo ædificare,quod ipſe exponit,id eſt incorporari per
foditur. fidem & creſcere in CHRISTO. nego illā interpretationem violentam,be
ne verum eſt,quod iam ædificatus ſuper petrā incorporatur in CHRISTO
per fidem. Attamen illud incorporari per fidem, non præciſe eſt ædificare.
Hiere. I. Sicut Hiere. I. Ecce conſtitui te hodie ſuper gentes & ſuper regna,vt euellas,
& deſtruas

& destruas,& disperdas,& dissipes,& ædifices,& plantes, &. XVIII. subito loquar de gente & regno, vt ædificem,& plantem. Vnde sic ædificauit ecclesiam,quia dedit ei plenitudinem potestatis,ex qua in totam plebem Christianam,diuina munera deriuantur,ad quem velut ad caput omnes recursum haberent. Vnde non dixi vnquam ædificare esse regere,sed quia dominus ædificauit ecclesiam super Petrum,ideo consecutiue habet regimen super ecclesiã. Quod ipse præferre vult clarum textum,autoritati Sanctorũ Patrum,nemo ignorat præferendum textum Glossæ, sed quis ita desipit, qui credat tot sanctos & doctissimos patres i omni Philosophia Ethnica exercitatissimos spiritusancto plenos,non intellexisse clarum textum, & hunc diuersarium, modo intelligere. Hiere. XVIII. Edificare non est regere.

¶Ad illationem,quod licet non valeat de omni ædificatione, tamen super hominem purum ædificari ecclesiam,arguit ipsum esse prelatum & vicarium,quare non potest argumentari de fide. Vnde patet recte sanctos patres affirmasse, Petro hic regimen super ecclesiã promissum,& simul ecclesię ædificationem super Petro,quã libenter fateor in spiritu & fide factam esse,patet ergo voculam ædificare, etiam si non probaret regimen,tamen ei non repugnaret,at iuxta Sanctorum Patrum traditionem,ostendimus per illã probari regimen & primatum Petri super tota ecclesia.

¶DILVVNTVR TRES RATIONES ADDVCTAE ET OSTENDITVR LVDDERVM FALSVM IMPOSVISSE PANOR. ET GLOSSAE.

¶CAPVT. XIX.

OSTREMO ADDVCAM RATIONEM Ludderi,quam ab initio formauit Ipsemet inquit iurecõsulti, Primatus hui⁹ assertores recedunt ab hoc sensu,& negant hoc verbo, Petro datum Primatum consequenter & Ro. Pontifi sicut Glos. in. c. considerandum. l. disti. & Panor. in. c. significasti de elect. Vnde dicunt. Nõ hoc verbo,sed illo verbo, pasce oues meas Petro esse collatum Põtificatum ecclesiæ. Si ergo ipsis iuristis,licet negare tot text⁹ expressos decretorũ & dissentire omnibus quę dist. XVII. XVIII. XIX. XXI. XXII. tam copiose & pertinaciter ex hoc verbo Mathei statuuntur, cur mihi nõ liceat frigidissima decreta appellare Theologo, cum ea negare & annihilare liceat iuristis? persequantur primum seipsos, maioris criminis reos, aut si veniam merentur decretorum negatores & crassatores, sine peccato erit, qui inefficaces asserit,& frigidas decretorum probatiões N eque enĩ ego, ait Ludderus ea negaui, sicut illi, sed frigere tantum ad prob ndum dixi, sicut reuera friget, nisi quod ad locupletandum locum valent, e emplo eorum, quę per vim di- Ratio. XX. Panor.

 cuntur,&

cuntur,& in alienam sententiam trahuntur. Nihil ergo probatur hoc textu, a quo ipsimet discedunt, nihil istis decretis probatur, quæ ipsimet negãt, neu trisque confidunt.

Ratio. XXI. Hierony. ¶ Et mouentur ad hoc satis forti ratione, quæ aduersarios reddat inuictos, scilicet hoc, quod CHRISTVS (vt etiam B. Hierony. eodem loco exponit) non tradit Petro claues, sed promittit dumtaxat. Ideo currendum est ad locum, in quo tradit claues. Et tunc inuenitur illud Ioan. vlti. quod nõ ad Petrum, sed ad omnes dicit, accipite spiritum sanctum, quorum remiseritis peccata &c. Ex quibus verbis liquet non solum, quibus in Petro claues promiserit (nempe toti ecclesiæ) sed etiam quid per claues promissas velit intelligi, nempe remissionem & retentionem peccatorum.

Ratio. XXII. ¶ Et in disputatione Lipsica congressu tertio contra doctores, & sanctos patres, tunc per me citatos, & superius adductos aiebat. Quod si etiam Augustinus, & omnes patres, Petrum intellexerunt per petram, resistam ergo eis

I. Corinth. III. „ vnus autoritate Apostoli Pauli, id est diuino iure, qui scribit. I ad Corint. „ III. fundamentum aliud nemo potest ponere, præterquam quod positum

I. Pe. II. „ est, quod est ISTVS CHRISTVS, & autoritate Petri primæ secundo, „ vbi CHRISTVM lapidem viuum & angularem appellat, docens, vt su„ peraedificemus in domum spiritualem. Alioquin si Petrus esset fundamẽtum ecclesiæ lapsa fuisset ecclesia ad vnius ancillæ hostiariæ vocem, quam tamẽ nec portę inferorum expugnare poterũt. Sequitur ergo quod sancti patres, quando Petrum appellabant petram, hoc loco, vel humana patiũtur, vel

Ambrosius. aliquem alium sensum habent, de quo non pronuntio. Ideo illud Ambrosij libenter admitto, Petrum esse petram, cũ & quilibet Christian⁹ sit petra, propter CHRISTVM, in cuius soliditate firmatur, & vnum cum eo efficitur.

Euacuatur ratio. XXII. Ludderi temeritas. ¶ Diluam primo hoc vltimum sicut extemporarie Lipsiæ respondi, vt notarij iurati nomine principis & vniuersitatis exceperunt. Sed quam modeste & humiliter pater Augustinianus responderit aliorum sit iudicium, cum vnus promiserit tot sanctis patribus se oppositurum, hoc est vere Bohemicũ plus velle intelligere sacram scripturam, quam Summi Pontifices, concilia, doctores, & vniuersitates in magno vigore existentes. Cum tamen spiritussanctus ecclesiam suam nunquam deseruerit, & mirum esset si illam veritatem deus tot sanctis & martyribus occultasset, vsque ad aduentum illius patris, neque euincit quippiam B. Pauli inductio, quod eius dicta sanctis patribus & doctis minime aduersentur. Est CHRISTVS petra, est fundamen-

Petrus negauit ad vocẽ hostiariæ. tum, est lapis angularis, est caput ecclesiæ indubitatum, porro illa nõ debere attribui eius vicario contra sanctorum patrum & martyrum attestationem non est acceptandum, ratiunculam adiecit, nuper i sermone vulgari dissemi natã, de ancilla hostiaria, parcat mihi Reuerẽdus pater, cũ philosophiã Aristotelicam contemnat, & grammaticam tantifaciat, cur hic lynceis suis ocu-

Ex disputatiõe Lipsica. Ambrosius. Gregorius. lis, verbum ædificabo futuri temporis non perspexit. Non enim sponso præsente, vbi filij letabantur, opus erat vicario, neque tunc CHRISTVS ei potestatem dedit clauium, sed potius promisit, ante ergo clauium, & potestatis dationem, ab hostiaria iterpellatus fuit S. Petrus, quod & Ambrosius. Dein Grego. testantur, hæc in disputatione. Et in nouo actu disputationis.

Ego autem

Ego autem eum locum ob hoc induxi, quod oporteat passus sacræ scripturæ concordes ostendere, & cum Apostolus Paulus vnum fundamentũ CHRISTVM posuisset, & nemo aliud ponere posset, Petrum per hoc fundamentum ecclesiæ negari non debere, quia Ioannes & ipse Sanctus duodecim posuerit fundamenta, quod nisi distinctionem acceperis, de fundamento fundamentorum, id est principali, & substituto seu secundario, Paulum, & Ioannẽ non concordabis. Hæc in disputatione fidelissime per notarios ex nobis excepta, quibus illud vltimum satis est dilutum, de Ambrosio, quod assumit Ludderus, quemlibet Christianum esse petram, contra omnium Sanctorũ patrum sententiam, nec sic dabit, quomodo ecclesia ædificetur supra petram, nisi quilibet ædificetur super se ipso, taceo quod sic quilibet esset fundamentum, cum hic appellatio petræ dicat soliditatem fundamenti secundum sanctos.

Concordatur Paulus & Ioã. Apoca. XXI. Non quilibet fidelis est petra Ambrosius.

¶ Iam redeo ad primam obiectionem facillimæ dilutiõis, primo cum citat Glossa. L. dis. considerandum, dico si vult stare autoritate glossæ, statim finiemus negotium, quia fatetur glos. Petrum factum principem ecclesiæ per ista verba, pasce oues meas, non per ista. Tu es Petrus, quod omnes admittimus, neque vnquam legi aliquem aliter determinasse, & pro hoc superius allegauimus Hiero. super Mat. hæc est rei veritas, quod per ista verba. Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo ecclesiam meam. Probatur Primatus Petri sed tunc non est datus ei principatus, probatur autem ex eo, quia deus ibi promisit, qui est indefectibilis veritatis & infallibilis, & igitur promissum constanter seruauit & exhibuit. Idem de Panor. vnde falsum imponit ipsis, quod negent Decreta. Decreta enĩ non negant, sed si aliqua dicunt dominum dedisse ibi Primatum intelligendum est promissiue, merus cumulator distinctionum, cum dis. XVII. Nec vnum verbum fiat de dicto illo. Tu es Petrus Vnde falsum assumit, quod iuristæ negent illa decreta, & falso illo præsupposito, ait & sibi licere, quamuis si etiam aliqui negarent decreta, quod non faciunt, adhuc sibi non liceret, cum allegare inconueniens nõ sit soluere, quare & de vento erunt, & reliqua quæ crepat super eo proposito, frigent diuersario decreta, scio quomodo calescerent, denuo eis falsum imponit, quod ab illo textu discedant, quod nec ad latum vnguem faciunt, de ratione eorum. miror quomodo Ludder fateatur aduersarios reddere iunctos, cum bellatorum sit exarmare hostem, non inuictũ reddere, vnde verum est & nemo negat, claues ibi esse promissas, alio loco datas. Sed ecclesiasticus Theologus, qui solus Byblia tenet, Ioan. vlti. allegat, quod ibi nunquam comperitur. Hoc est verum Ioan. vlti. legi illud, pasce oues meas, & ibi dedit Petro, quod promisit Mat. XVI. vt glos. illa dist. L. considerandum, affirmat. Porro falsum est, quod potestas Petro promissa, fuerit data omnibus Apostolis Ioan. XX. Sed sicut omnibus Apostolis in cœna dedit potestatem super corpus suum verum Luce. XXII. eos ordinando in sacerdotes, ita post Resurrectionem dedit potestatem eis super corpus suum mysticum, & ita completum sacerdotium i eis fecit, & post hoc Petrum inter eos extulit, vt pastorem, vt primatum, vt principem eorum. At quia subdole & nequiter voluit arripere ansam negãdi decreta, quia glossa, & Panor. negauerint ea (quod tamen falsum esse ostendimus) post

Diluitur. XX. ratio. Glossa. Hierony. Panor. Ludderus falsũ ĩponit Panor. Diluitur. ratio. XXI. Iocus ĩ Ludder Ioan. vlti. Ioan. XX. Luce. XXII.

mus) post alia incipit Sanctorũ Martyrum, & Confessorum constituta cõuellere, in fabulas redigere, tanta impudentia, vt qui Summorum Pontificũ sanctitate & eruditione commendatissimor um decreta, ita exibilauerit, viderim neminem. Hac itaque ratione, cum decreta aliquot per nos allata calumnietur, tantæ mordacitati, hærculea audacia occurrendum est.

¶QVOMODO OBSERVANDA SINT ROMANORVM PONTIFICVM DECRETA, ET QVIS SIT CODEX CANONVM APVD ANTIQVOS.

¶CAPVT. XX.

Decreta Sum. Põt. approbata

ILVTVRVS BLACTERAMENTA Luderana contra Summorum Põtificum decreta, videor recto ordie processisse, si initio ostẽderimus in qua veneratione Summorũ Pontificum decreta sint habenda, quantaue obseruantia sint recepta, obiter ergo retexamus ea quæ proposito nostro deseruiunt. Primo ipsos Pontifices audiamus, dein Sanctos doctores.

Leo.

Prodeat ergo primus Leo I. Papa Sanct⁹. ca. hoc vestræ. dist. XI. vestræ indicimus charitati, vt ab Apostolicis institutis, nullo vlteri⁹ recedatis excessu, quia inultum post hoc esse non poterit, si quisquam Apostolicas regulas in aliquo crediderit esse negligẽdas. Et i Codice Canonum dicit. Ne quid vero sit quod prętermissum a nobis forte credatur, omnia decretalia constituta, tam bonæ recordationis Inno. quam omnium prædecessorum nostrorum, quæ de ecclesiasticis ordinibus & Canonum promulgata sunt disciplinis, ita nostra delectatione custodiri mandamus, vt si quis in illa commiserit, veniam sibi deinceps nouerit denegari.

Calixtus.

¶Calixtus Papa & Martyr ait. cap. non decet. dist. XII. Non decet a capite membra discedere, sed iuxta scripturæ testimonium, omnia membra caput sequantur, nulli vero dubium est, quod Apostolica ecclesia mater sit omniũ ecclesiarum, a cuius regulis nullatenus conuenit vos deuiare.

Stephanus.

¶Stephanus Papa & Martyr ait. c. enimuero dist. XIX. Enimuero quia in speculum & exemplum Romana ecclesia, cui nos præesse voluit, præposita est ab omnibus, quicquid statuit, ordinat, perpetuo quidem & irrefragabiliter obseruandum est.

Damasus.

¶Damasus Papa omnibus Episcopis scribit, Obseruetur iquit ab omnib⁹, vt illa semper, quæ Apostolica institutione & patrum traditione sunt constituta, sub metu, irrefragabili autoritate teneantur. Et iterum Omnia decretalia cunctorum prædecessorum nostrorũ constituta, quæ de ecclesiasticis ordinibus & Canonum sunt promulgata disciplinis, ita ab omnibus Episcopis & sacerdotibus generaliter custodiri debere mandamus, vt si quis in illa commiserint,

commiserint, veniam sibi honoris deinceps nouerit denegari. Gratianus refert. ca. omnia decretalia. XXV. quæst. I. Et S. Iuo similiter licet incipiat eũ alio capite. profiteor, tamen Nicolaus Papa dist. XIX. Si Romanorum, citat eum esse Leonis vt paulo supra meminimus, Gratianus, vbi supra alium Canonem. violatores Damasi transcripsit. Violatores Canonum volũtarie grauiter a sanctis patribus iudicantur, & a sancto Spiritu, instinctu cuius ac dono dicati sunt, damnantur. quoniam blasphemare spiritum Sanctum non incongrue videntur, qui contra eosdem sacros Canones non necessitate compulsi, sed libenter aliquid aut proterue agunt, aut loqui præsumunt, aut facere volentibus, sponte consentiunt. Talis enim præsumptio manifeste vnum genus est blasphemantium spiritum Sanctum. Gratianus. Iuo, Nicolaus. Locus gratiani emendatus.

¶ Innocẽtius Papa S. Augustino familiaris. c. quis nesciat. distin. XI. Quis nesciat inquit, aut non aduertat, id quod a principe Apostolorum traditum est, ac nũc vsque custoditur ab oĩb⁹ debere seruari, nec superduci aliquid quod autoritatem debeat generalem aliunde accipere, vel exemplum. Idem Innocen. scribit ad Concilium Aphricanum (vt latius dicturi sumus lib. II.) velut inter Epistolas Augustini legitur, & Gratianus transcripsit. c. quotiens. XXIIII. quæst. I. Quotiens ratio fidei ventilatur, arbitror omnes fratres, & Episcopos nostros, non nisi ad Petrum, id est sui nominis, & honoris autoritatem referre debere, velut nunc dilectio vestra retulit, quod per totum mundũ possit ecclesijs omnibus prodesse. Gelasius Papa ait Canone. IX. Cum decreta venerabiliũ Sanctorũ nos quoque magnopere custodire nitamur, atque sine eorum dispendio etiam illa quæ pro alicuius vtilitatis fortasse compendio videantur laxanda credamus. Cumque nobis contra salutarium reuerentiam regularum cupiamus temere nil licere, & cum sedes apostolica superior his omnibus fauente domino, quæ paternis præfixa canonibus, pro deuoto que studeat tenere proposito, satis indignum, quemquam, vel Pontificum, vel ordinum subsequentium, hanc obseruantiam refutare, quam Beati Petri sedem, & sequi uideat & docere, satisque conueniens sit vt totum corpus ecclesiæ in hac sibi obseruatione concordet, quam illic vigere conspiciat, vbi dominus ecclesiæ totius posuit principatum. Præter constitutionem approbationem, habes hic vnum pro principali instituto, dominum dedisse principatum ecclesiæ Romanæ Innocentius. Innocentius August. Gelasius

¶ Hormisda Papa ait, prima sal⁹ est recte fidei regulã custodire & a cõstitutis patrum nullatenus deuiare, ita scripsit omnibus Episcopis per Hispaniã, Bonifacio notario ex scrinio bybliothecæ Romanæ proferente libellum patrum, sic incipientem, vti supra meminimus. Hormisda. Bonifacius notarius.

¶ B. Gregorius ait dist. XII. præceptis. Præceptis Apostolicis non dura superbia resistatur, sed per obediẽtiam quæ a sancta Romana ecclesia & Apostolica autoritate iussa sunt salutifere impleantur, si eiusdem sanctæ dei ecclesiæ, quæ est caput vestrum communionem habere deside[illegible]tis, non nouũ aliquid præsenti iussione præcipimus, sed illa quæ olim videntur indulta firmamus, cum nulli dubium sit, quod non solũ pont[illegible]calis causatio, & omnis sanctæ spei Romanæ ecclesiæ, & religionis rel[illegible]o ad Sed. Apostoli. quasi ad caput omnium ecclesiarum debuit referri, [illegible]nde normam assumere. Vnde B. Gregorius.

assumpsit exordium, ne caput institutionis videatur omitti, cuius autoritatis sanctionem omnes teneant sacerdotes, qui noluerint ab Apostolicæ petræ super quam CHRISTVS vniuersalem fundauit ecclesiam soliditate conuelli. Si quis hæc Apostolicæ sedis præcepta non obseruauerit, percepti honoris esse hostis non dubitetur. Hæc B. Gregorius vir minime ambitiosus, & cap. hac consona. XXV. quæst. I. hac consona Sanctis patribus diffinitione sancimus, vt qui sacris obedire canonibus nescit, nec sacris ministrare altaribus, nec communionem capere sit dignus, & cap. nulli. dist. XIX. Nulli phas est, vel velle, vel posse transgredi Apost. sedē. sed pręcepta, nunc nostræ dispositionis ministerium, quod vestram sequi oportet charitatem, sit ergo ruinæ suæ prostratus, quisquis voluerit Apostolicis contraire decretis, nec locum deinceps inter sacerdotes habeat, sed exors a sancto fiat ministerio, nec de eius iudicio quisquam postea curam habeat, quoniam iam damnatus a sancta Apostoli. Eccle. sua inobedientia atque præsumptione, & infra. Sit que alienus a diuinis, & pontificalibus officijs, qui noluerit Apostolicis præceptis obtemperare.

Nota pro Primatu.

Adrianus. ¶ Adrianus Papa etiam Reges anathematizauit, quicunque Sedis Apostolicæ decreta violare non formidarent.

Leo. IIII. ¶ Leo. IIII. Canone primo. Ideo permittente domino, pastores hominum sumus effecti, vt quod patres nostri, siue in sanctis Canonibus, siue in mundanis effinxere legibus, excedere minime debeamus. Contra quippe eorum saluberrima agimus instituta, si quod ipsi diuino statuerunt consulto, ita ctū non conseruamus, & iterum sicut Gratianus quoque renarrat. ca. de libellis. dist. XX. Quā ob causam magna voce pronunciare non timeo, quia qui quę prædiximus sanctorum Patrum statuta quę apud nos Canonū nomine prętitulāntur, siue sit Episcopus, siue clericus, siue laicus, non indifferenter recipere conuincitur, nec Catholicam, & Apostolicam fidem, nec sancta quatuor Euangelia, vtiliter & efficaciter ad effectum suum retinere vel credere probatur.

Nicolaus. ¶ Nicolaus Papa Canone. XXXVIII. & repetit Gratian⁹. XXV. quęst. I. Si quis dogmata, mandata, interdicta, sanctiones, vel decreta, pro catholica fide, pro ecclesiastica disciplina, pro correctione fidelium, pro emendatione sceleratorum, & imminentium & futurorum malorum, a Sedis Apostolicæ præsule salubriter promulgata cōtempserit, anathema sit. Idem apertissime hoc declarat ad Episcopos Galliæ, cuius decretum est vulgatissimum & inuincibile, & licet prolixum. c. Si Romanorum. dist. XIX. præstat tamen illud renarrare. Si Romanorum Pontificum decreto cæterorum Opuscula tractatorum approbantur vel reprobantur, ita vt quæ Sedes Apostolica probauit, hodie teneatur acceptum, & quod illa repulit, hactenus vt iefficax habeatur, quāto potius ea, quæ ab ipsa pro catholica fide pro sanis dogmatibus, pro multifarijs ecclesiæ necessitatibus & fidelium moribus, diuerso tempore scripsit, omni debent honore præferri, & ab omnibus prorsus in quibuslibet opportunitatibus, discretione vel dispensatione magistra reuerenter assumi, quamquam quidam vestrum scripserint, haud illa decretalia priscorum Pōtificum in toto Canonum codice is esse descripta, & ideo inter Canones non assumenda,

assumenda, cum & ipsi vbi suę intentioni hic suffragari conspiciunt, vt in illis indifferenter vtantur, & solū nunc ad diminutionem sedis Apostoli. potestatis, & ad suorum augmentum priuilegiorum minus accepta esse perhibeant, & seq. Canone. X.

¶ Si ideo non esse Decretales Epistolas Priscorum Pontificum Romanorum admittendas dicunt, quia in Codice Canonum non habentur ascriptæ. Ergo nec Sancti Gregorij, nec vllius alterius qui ante ipsum fuit, vel post ipsum est aliquod institutum, vel rescriptū recipiendum, eo quod in Codice Canonum non habentur ascripta. Ergo doctrinam eorum & sanctiones, quæ ab omni lingua venerantur, quia in Codice Canonum non habentur ascriptæ, de codicibus abradant, vt quid, vel membranas occupant, post quā non habentur acceptæ. Sed quare multum immoremur, cum nec ipsas diuinas scripturas veteris, & noui testamenti iā recipiemus si istos dixerimus audiendos esse. Etenim neutrum horum i Codice Canonum ecclesiasticorum habetur insertum.

¶ Sed responsuri sunt isti, qui non ad obediendum, sed ad resistēdum potius parati sunt, dicentes, quod inter Canones inueniatur capitulum S Innocentij Papæ, cuius autoritate doceatur a nobis vtrumque testamentum esse recipiendum, quamquam in ipsis paternis canonibus, nullum eorum ex toto contineatur insertum.

¶ Quibus ad hæc asserendum est, quoniam si vetus, nouumque testamentum, recipienda sunt, non quod Codici canonum ex toto habeantur annexa, sed quod de his recipiendis Sancti Papæ Innocētij prolata videatur esse sententia, restat nimirum, quod decretales Epistolæ Romanorum Pontificum sunt recipiendæ, etsi non sunt Codici Canonum compaginatæ, quoniam inter ipsos Canones vnum B. Leonis Capitulum constat esse permixtum, quo ita omnia decretalia constituta sedis Apostolicæ custodiri mandantur, vt si quis in illa commiserit, nouerit sibi veniam denegari (iterserit verba canonis sub Leone recitata)

¶ Dicendo, vero omnia decretalia constituta, nullum de decretalibus constitutis prætermisit, quod non mandauerit esse custodiendum, & rursus asserendo omnium decessorum nostrorum, nullum Romanorum Pontificum, qui ante se fuerunt excepit, cuius ita non præceperit decretalia constituta ab omnibus custodiri, vt si quis i illa commiserit, veniam sibi deinceps nouerit denegari. Itaque nihil interest, vtrū sint omnia nec ne, decretalia sedis Apostolicæ constituta, inter Canones Conciliorum immixta, cum omnia in vno corpore compaginari non possunt, & illa eis intersint, quæ firmitatem his quæ desint, & vigorem suum assignent, præsertim cum Synodalia gesta, inter quæ & ipsi Canones statuti sunt, in Codice Canonum non habentur, sed a nobis omni cultu debito venerentur.

¶ Consonat autem huic beatissimo Papæ Leoni Sanctu & facundissimus in decretis suis Papa Gelasius, ita inquiens decretales epistolas quas beatissimi Papæ diuersis temporibus ab vrbe Roma p[illegible] diuersorum patrum consultatione dederunt venerabiliter suscipiendas d[illegible]ceuimus. In quo notandum, Gelasius.

 quia non

quia non dixit decretales epistolas, quæ inter Canones habētur, nec tantum quas moderni Pontifices ediderunt, sed quas beatissimi Papæ diuersis temporibus ab vrbe Romana dederunt, dictis autem diuersis temporibus, & illa tempora vir sanctus comprehendit, quæ crebrescentibus paganorum persecutionibus, ad sedem Apostolicam deferri causas Episcoporum difficillime permittebant, his itaque diuina fauente gratia prælibatis, ostēdimus nullam esse differentiam, inter illa decreta, quæ in corpore Canonum habētur. Sed. Apo. præsulū, & ea quæ præ multitudine, vix per singula corporū volumina reperiuntur, cum omnia & omnium prædecessorum suorum decretalia constituta, atque decretales Epistolas, quas beatissimi Papæ diuersis temporibus ab vrbe Romana dederunt fore venerabiliter suscipiēdas, & custodiendas, eximios præsules Leonem scilicet, & Gelasium mandasse probauimus, hæc Nicolaus, decretū illud etsi prolixius libenter renarrauimus, quod abūde intētum probet Nicolaus. Loquitur autem (ne & hoc ignores candide lector) de antiquissimo decreto, quo olim vtebantur, in quo Canones habētur XII. cōciliorū & XV. Summorū Pontificum, cuius meminit, & Leo. IIII. in cap. de libellis. distinc. XX. Illud decretum iam in manibus habeo. Domi. Ambrosij Abbatis. Sanc. Emerani Ratisponensis benignitate, meminit huius libri codicis canonum Beatus Gregorius in registro ad Secūdinū seruum dei inclusum lib. VII. Epistola LIII. mihi. col. III. quem ego pro communi studiosorum vtilitate curabo, vt propediem in lucem edatur, potissimum propter Canones Niceni, Calcedonen, & Aphricani Conciliorum, & quia vsus sum hoc codice cōtra diuersariū vt magis assentiatur Pius lector, exemplar me habuisse emendatum & vetustum, subnotabo quod literis maiusculis in fronte libri videtur.

Codex canonū quis sit. Leo. IIII. S. Emeranus Ratisponæ. Gregorius. Codicem canonum Eckius curabit prodire in lucem.

ISTE CODEX EST SCRIPTVS DE ILLO AVTENTICO, QVEM DOMINVS ADRIANVS APOSTOLICVS DEDIT GLORIOSISSMO CAROLO REGI FRANCOCRVM ET LANGOBARDORVM, AC PATRICIO ROMANORVM, QVANDO FVIT ROMAE. Cusanus quoque meminit Adrianum dedisse Canones Carolo.

Cusanus. Nicolaus.

Idem Nicolaus in libro Epistolari contra Photium Constantinopolitanum, & Impe. Michaelem inquit. Decretalia autem quæ a sanctis Pontificibus Sedis Romanæ ecclesiæ sunt instituta, cuius autoritate atque sanctione omnes Synodi, & sancta Concilia roborantur, & inde stabilitatē sumunt cur vos non habere vel obseruare dicitis, nisi quod vestræ ordinationi cōtradicunt. Idem scripsit clero constantinopolitano. Indicate cui potius resistendum sit, an potestati quam in Petro deus omnipotens ordinauit, quamque super ecclesiam sanctam extulit, an ordinationi Gregorij Siracusani, cui millies Ve dicendum est, homini per quem in ecclesia CHRISTI tot scandala veniunt. Possem ego id de Luddero dicere, quod Papa de illo Syracusano dixit. Et infra. Constat enim Sanctam Romanam ecclesiam per B. Petrum principem

Ludder scandalosus.

principem Apostolorum,qui dominico ore Primatũ ecclesiæ suscipere promeruit,omnium ecclesiarum caput esse,& ab ea rectitudinem atque ordinẽ in cunctis vtilibus,& ecclesiasticis institutionibus,quas secundum Canonicas,& Synodicas sanctorũque patrum sanctiones,inuiolabiliter atque irrefragabiliter retinet,requirere & sectari,& infra. Quia vniuersitas credẽtium ab hac sancta Roma. ecclesia quæ est caput omnium ecclesiarum, doctrinã exquirit,integritatem fidei deposcit, criminum, solutionum qui digni sunt, & gratia dei redempti exorant. Oportet nos quibus commissa est,sollicitos esse,& ad speculationem dominici gregis tanto feruentius anhelare,quantũ hunc auidi lupi ad dilaniandum hinc inde patentia ora exquirunt his omnibus satis abunde monstratum credimus quanta fide & reuerentia Summorum Pontificum decreta suscipienda sint a fidelibus, nam hos adduximus Pontifices.

Calistus	CCXVII.	Gelasius	CCCCXCIIII.
Stephanus	CCLXI.	Hormisda	D.XIIII.
Damasus	CCCLXXI.	Gregorius	D.XC.
Innocentius	CCCCLXXX.	Adrianus	D.CCLXXIIII.
Leo.I.	CCCCXLIIII.	Leo.IIII.	D.CCCLI.
		Nicolaus	D.CCCLXII.

VIXERVNT ANNO A NATALI CHRISTIANO.

¶DECRETA.XX.PONTIFICVM AB OMNIBVS SERVANDA PROBATVR AVTORITATE CONCILIORVM ET SANCTORVM.

¶CAPVT VIGESIMVMPRIMVM.

ATISFACERE arbitror priora pro fideli, vt assentiatur Summorum Pontificum decreta fore acceptanda,at ne quispiam temerarius cauilletur,Summos Pontifices, in causa propria indulgentius pronuntiasse,alia adferamus testimonia. Primo conciliorum.

¶Hylarius.I.in Synodo Romana præsenti bus.XLII.Episcopis,definiuit, vt nulli phas sit fine sui status periculo,vel diuinas constitutiones vel Apostolicę sedis decreta temerare. Hylarius in Synodo Romana

¶Agatho qui [illegible]xtam Synodum vniuersalẽ per Legatos [illegible]os instituit,& institutam firmauit,& in ea pronunciari fecit. Sic omnes [illegible]tiones Apostolicæ Sedis accipiendæ sunt Agatho in Synodo.VI.

piendæ ſunt,tanquam ipſius diuina voce Petri firmatæ.

Synodus toletana. Oẽs reliquerũt Arrianam hæreſim.

¶ Inſuper in Synodo Toletana habita Anno CHRISTI 627. tempore Recaredi Regis ex omnibus Epiſcopis Hyſpaniæ,& Galliæ,vbi in primo capitulo ſtatutorum,præmiſſis capitulis fidei Orthodoxæ (quoniam de Arriana hæreſi omnes reuertebantur ad catholicam fidem) ſic deinde legitur. At nunc pace CHRISTI eccleſiæ, CHRISTI miſericordia reparata,omne quod Priſcorum Canonum autoritas prohibet ſit reſurgente diſciplina in hibitum,& agatur omne quod præcepit,permaneant in ſuo vigore conciliorum omnium inſtituta,ſimul,& Synodicæ ſanctorum præſulum Romanorum Epiſtolæ.

Ratione probatur ſuſcipienda decreta. Heb. vlti. Mat XXIII. Obedientia cõſiſtit.

¶ Idem etiam ſancti patres ſemper obſeruarunt,cum enim Roma. Ponti. ſit pater patrum,& vniuerſalis eccleſiæ præpoſitus,vt adhuc latiſſime probabimus,mandat autem Apoſtolus ad Heb. vlti. Obedite præpoſitis veſtris, & ſubiacete illis,& quod CHRISTVS præcepit Mat. XXIII. de ſedentibus ſuper cathedra Moyſi,etiam malis. Omnia quæcunque dixerint vobis facite,quare Papæ,velut capiti fidelium eſt ab omnibus obediendum,qui Chriſtiano nomine cenſentur,conſiſtit autem obedientia potiſſimum ĩ tribus. in exhibitione reuerentiæ,in mandatorum ſuſceptione, & ſubiectione iudicij, quare eius decretales reuerenter ſunt ſuſcipiendæ & exequendæ.

S. Bonifacius.

¶ Ideo Germanorum Apoſtolus S. Bonifacius Martyr, Moguntinus Archiepiſcopus perpendens quãtum eccleſiæ proſit bonus,noleat malus Papa, taliter nos admonet. Pro cuius (Papæ) perpetuo ſtatu vniuerſitas fideliũ,tanto inſtantius orat,quanto ſuam ſalutem,poſt deum ex illius incolumitate ad uertit propenſius pendere,vnde mirum eſſet cum deus prouidit Synagogæ, vt omnes quæſtiões emergentes de lege & cultu dei reſeruabantur Moyſi determinandæ Deutro. XVIII, quare non conſtituiſſet in eccleſia, qui emergentes quæſtiones fidei terminaret.

Hierony. Hiero. ſubiecit ſe Papæ in doctrina.

¶ Exemplum habemus in B. Hieronymo,qui fuit multo doctior Damaſo Papa,adhuc ab eo petit doceri,quid credere eum oporteat,in Epiſtola in fine vbi contra Arrianos ſcribit. Diſcernite inquit ſi placet obſecro,non timebo tres hypoſtaſes dicere,ſi iuberis,& ĩfra. Si rectum putatis tres hypoſtaſes cũ ſuis interpretationibus debere nos dicere,non negamus, & infra. Quamobrem obteſtor beatitudinem tuam per crucifixum,mundi ſalutem,per homuſion Trinitatem,vt mihi Epiſtolis tuis,ſiue tacendarum,ſiue dicendarũ hypoſtaſeon detur autoritas.

Hierony. XXIIII. quæſt. prima. hæc eſt.

¶ Idem Hiero. in profeſſiõe ſua ad Damaſum ait. hæc eſt fides Papa beatiſſime,quam in catholica didicimus eccleſia,quãque ſemper tenuimus,in qua ſi minus perite aut parum caute forte aliquid poſitum eſt, emẽdari cupimus a te qui Petri ſedem & fidem tenes,ſi autem hæc noſtra confeſſio Apoſtolatus tui iudicio comprobatur,quicunque me culpare voluerit, ſe imperitum vel maleuolum,vel etiam non catholicum,ſed hereticum cõprobabit,ita & ego

In Ludderum. ☞

ſententia mea ab Apoſto. Sede probata,diuerſario dicere poſſem,quod vel imperitus,vel maleuolus,v[illegible] non catholicus eſſet.

Cyrillus.

¶ Sic Cyrillum citant,vt membra maneamus in capite, Apoſtolico throno Romanorum Põtificum,a[illegible] no noſtrũ eſt quærere,quid credere, & quid

tenere debea=

tenere debeamus, ipsum venerantes, ipsum rogantes pro omnibus, quoniam ipsius solus est corrigere, repræhẽdere, statuere, disponere, soluere, & loco ei⁹ ligare, qui ipsum ædificauit, & nulli alij, quod suum est plenũ, sed ipsi soli dedit, cui omnes iure diuino caput inclinant.

¶Augustinus lib. II. de doctrina Christiana transcripsit. Gratianus cap in Canonicis dist. XIX. In Canonicis scripturis ecclesiarum catholicarum quam plurimum diuinarum scripturarum solertissimus indagator, autoritatem sequatur, inter quas sane illæ sint, quas Apostolicas Sedes habere & ab ea alij meruerunt accipere Epistolas, vide insignem ecclesiæ doctorem vltra mare Aphricanum iudicio, non Carthagineñ. non Numidiæ, nõ bizazenæ, sed Apostolicæ Sedis subijcit, quæ sint tenenda, vel non, & epistolas eius etiam recipit. August.

¶Refert Card. Brixieñ. Haymarum Archiepiscopum Remeñ de Synodis. cap. II. hoc nos irretractabiliter obseruare debemus, vt Apostolici patres nobis ex Apostolica autoritate præceperũt, per quam & aliorum statuta nobis ad seruandum canonicasse leguntur Nempe beatissimi patres nostri Damasus, & Leo Magnus. quorum alter secundum vniuersale Concilium, alter quartum, id est Calcidonense, Apostolica autoritate firmauerunt, ipsi inquam eadem autoritate, & voce generaliter decreuerunt, omnia decretalia seruanda. Haymarus. Damasus. Leo.

¶Sic B Bernardus Innocentio Papæ scribit. Oportet ad vestrum referri Apostolatum. pericula quæque & scandala emergentia in regno dei, ea præsertim, quæ de fide contingunt, dignum namque arbitror ibi potissimum resarciri damna fidei, vbi fides habere defectum non possit. Ecce sancti viri testimonio habes fidem Papæ in decisionibus fidei indefectibilem, quare eius decreta & sanctiones obseruandæ sunt. Vnde Vvickleffistica lues est, decretales contemnere, & studium eius annullare, cuius articulus Constantieñ. Concilio condemnatus est Decretales Epistolæ sunt Apochryphæ, & seducunt a fide CHRISTI, & clerici sunt stulti, qui eas student. Stat ergo inuicta sententia, decretalia Summorum Pontificum a fidelibus fore obseruanda autoribus Bernardus. Vvickleffista. Constanc. Cõcilium.

Synodo Romana	Bonifacio Martyre
Synodo Sexta	Hieronymo
Synodo Toletana	Cyrillo
CHRISTO	Augustino
Apostolo,	Haymaro
	Bernardo.

¶PONVNTVR DVODECIM OBIECTIONES DIVERSARII CONTRA CANONES ANACLETI.

¶CAPVT VIGESIMVM SECVNDVM.

VM ACTVM SIT A NOBIS, etiã Sanctos Martyres, & Pontifices Romanos. sit accepisse verba Euangelij, vt per petrã Petrum intellexerint, & sit eo loco ei promissus ecclesiæ totius principatus. Innixus tamẽ propriæ prudentiæ Ludder, illa sanctissimorum virorum carpit decreta, insimulans eos ambitionis, iustitiæ, & aliorum vitiorũ, quasi fundamenta ecclesiæ, & quos tota veneratur, tam celebriter ecclesia, viri tã sancti, omnia, mala pro CHRISTO pati docti, & spiritu sancto pleni erroneas sparserint in populũ Christianum doctrinas. Liquidum autem fecimus, vt arbitror, nec Luddero, nec alicui fideli licere aut licuisse, Sanctorum Pontificũ decreta conuellere, vt duobus præcedentibus liquet capitibus, tamen quia debemus esse parati reddere rationem, de ea quæ in nobis est fide, & si sola autoritate vrgere possem diuersarium, autoritate inquam Summi Pontificis, volo tamẽ suscipere defensionem harum constitutionum.

Temeritas diuersarij.

Anacletus. Diuersarius opponit contra Anacletum. Cyprianus. Obiectio prima.

¶ Primo venerandum senem, & Sanctum Martyrem Anacletum, a nobis propositum decreto, in nouo adoritur, & ad ipsum respondet. Si intelligit inquit, quod sacerdotalis ordo cœpit a Petro in ecclesia latina, potest vtrumque sustentari, quemadmodum & B. Cyprianus Epistola. III. Sedem Petri principalem, & vnde sacerdotalis ordo cœperit, appellat, aut si cœpit, quod Petrus, primus inter æquales Apostolos fuerit. Si autẽ intelligit, quod a Romana sede omnis ordo sacerdotalis, primo & solum veniat, ex dictis satis liquet, quam sit erroneum.

Secunda.

¶ Deinde alium accipit Canonem Anacleti incip. sacrosancta. Sanctum Martyrem inter deplorandos interpraetes diuinæ scripturæ, connumerãdo, ascribens tamen hunc Canonem alicui barbarissimo notario, non Anacleto. Improbat autem. cap. hoc pacto. Et super hanc petram, aut petra hoc loco significat fidem spiritus, aut Primatum exterius. Vtrumque enim nequit simul significare. Si fidem iam omnes ecclesiæ super eam sunt ædificatæ, quia CHRISTVS dicit Super hãc petram ædificabo ecclesiam meam. ergo cui cunquæ conuenit dici a CHRISTO, ecclesia mea, ad eandem pertinet, petra & Petrus super quam ędificatur, ita nihil proprium habet Romana ecclesia, sed omnia sunt communia, quia vbi eadem fides, eadem quoque potestas clauium. Fidei enim datę sunt claues & petræ, vt patet. Si potestatem, iam iterum omnes sunt æquales ecclesiæ, quia cuicunque dicitur a CHRISTO, ecclesia mea simul dicitur, ædificabo te supra petram, id est potestatem, quare quælibet ecclesia, hoc verbo erit omnium prima, quia habet eãdem petram, qua Romana ecclesia gloriatur se esse primam, ita quoquo vertas te, semper occurrit & resisti[illegible] bi CHRISTVS, dum ecclesiam suam supra petrã ædificat, nec sinit vlli particula[illegible] ecclesię hanc petram appropriari. Ideo nec Petrum. vides ergo illud vnicum pronomẽ, meam, facere communem petram, communem potestatem, co[illegible]nes claues, communem Petrum, & omnia

communia.

communia. Ita iure diuino, quicquid habet Roma. ecclesia, habet qualibet ecclesia, quantumlibet parua sit. quia ad omnes dicit. & Paulus I. Corin III. Omnia vestra, siue Paulus, siue Apollo, siue Cephæ, siue Mundus, omnia vestra, vos autem CHRISTI. I. Corinth. III.

¶ Confirmat priora, quia ridiculum esset, cum omnium ecclesiarum, idem est Baptismus, eadem Eucharistia, eadem Confirmatio, idem Verbum dei, idem Sacerdotium, eadem Pœnitētiæ, Vnctionis, Matrimonij, & omnia sacramenta. eadē Fides, Spes, Charitas, & vna hæc tēporalis potentia, vni tributa esset, per verbum dei, quod commune est omnibus. Quare vbicunque prædicatur verbum dei, & creditur, ibi est vera fides, petra ista imobilis. vbi autem fides, ibi ecclesia. vbi ecclesia ibi sponsa CHRISTI. vbi sponsa. ibi omnia quæ sunt sponsi. ita fides omnia secum habet, quæ ad fidem sequuntur claues, sacramenta, potestatem, & omnia alia. Tertia.

¶ Quæro etiam si soli sunt Petro datæ claues, & non vniuersali ecclesiæ, cur non vocantur claues Petri? cur non vocantur claues ecclesiæ Romanæ? aut enim hæc communis totius ecclesiæ iniuriam facit Romanæ ecclesiæ in suo priuilegio, sibi soli attrahēti claues aut Romana ecclesia scisma quærit dicēs. Ego sum Cephę & toti ecclesiæ rapit rem, quam ipsamet confitetur communem, patet ergo testimonio omnium publico, non Petro, sed ecclesiæ esse claues traditas. non Romanæ, sed vniuersali & cuilibet. Quarta.

¶ Præter hæc vide, quam recte per petram itelligant potestatem, nam cum potestas esse nō possit, nisi ecclesia sit prior fundata, quæ accipiat potestatem, quomodo ecclesia super potestatem, id est prius ędificatur super posterius? denique potestatem non per petram, sed per claues CHRISTVS intelligit, quas ecclesiæ super petram, id est fidem, prius ædificatæ tradit. Quinta.

¶ Quod autem hic Anacletus Roma. sedem primam vocat, & Alexandrinam secundam, & Antiochenam tertiam, seipsum iterum redarguit, non solum quia iste ordo diu mutatus est. Verumetiā quod sequitur hinc, aut Alexandrinam esse iure diuino secundam, & Antiochenam tertiā, aut nec Romanam primam, quia eodem iure oportet esse primam, quo secundam, & tertiam. at manifestum est quod secundam, & tertiam suo iure ordinat Roma. ergo & se ipsam primam suo iure ordinat. Sexta.

¶ Errat etiam in hystoria, quod Ignatium scribit constitutum a Petro Episcopum Antiochiæ sibi successorem, cū in ecclesiastica hystoria pateat Enodium Petro, & Enodio Ignatium successisse. Septima. Eusebius.

¶ Iterum temerarie inquit, inter beatos Apostolos, quædam fuit discretio potestatis, & licet omnes essent Apostoli, Petro tamē concessum est a domino, & ipsi inter se voluerunt id ipsum, vt reliquis Apostolis omnibus præesset. Obsecro quæ fuit ista discreto potestatis? nunquid Petrus ordinauit Apostolos? nunquid misit eos? nunquid confirmauit eos? vbi legisti, quod a domino concessum est Petro, habere discretam potestatem ab alijs? quādo hoc ipsum voluerunt. Octaua.

¶ Quin hic signa duplex est primatus, honor[illegible] & potestatis. quod Petrus primus fuit in ordine, nemo negat. nam & inter Cardinales, Episcopas, Doctores, Principes, etiam si nullus alteri sub[illegible]us est, tamen necesse est in cō

uentu aliquem primo loco sedere, cum tamen nihil habeat præcipere illis. Ita Petrum fatemur principem Apostolorum, primum ecclesiæ membrũ, caput collegij Apostolici, & alia quæ de eo sancti patres dixerunt, ita vidimus & Romanos Pontifices semper fuisse honoratos, vt successores Petri, & primo loco habitos.

Nona. ¶ Alter autem primatus potestatis, nunquam fuit Petro datus, quia quilibet Apostolorum, sine autoritate Petri prædicauit Euangelium, Episcopos & Præsbyteros ordinauit i locis suis Omnes a solo CHRISTO sunt æqualiter missi, & immediate, hunc Primatũ ambiunt canones & verbis dei abutuntur, nolunt enim vllum Episcopũ in toto mũdo fieri, nisi pallium & autoritatem Romani Pontificis habeat. Et vbi Petrus sese nõ extulit super Apostolos, ibi vnus Apostoli successor, longe minor suo prædecessore (sicut Episcopus Apostolo) non contentus honoris Primatu, omnium Apostolorum successoribus vult dominari in potestate & violentia.

Conclusio Luderi. ¶ Hanc rationem iunctam oppono omnibus, expectans quid cõtra possint mouere, quare pronuntio decreta quæcunque aliter dicunt, statuere contrarium sacræ scripturæ, Euãgelio, Actibus, & Epistolis Apostolorum, in quibus tam crebre, tam aperte, Apostolorum æqualis, & in mundo diuersa commissa prouincia describitur.

Decima. ¶ Addo ad hæc, quod nec in hoc recte & euangelice fit a Romanis Pontificibus, quod Episcopos e Romana ecclesia propagatos, id est ecclesiam latinam sic administrant, vt soli ipsi ordinent & confirment Episcopos omnes. In hoc enim non CHRISTO, sed sibi ecclesias CHRISTI videntur arrogare, cum Apostoli Pauli exemplo deberent etiam alijs committere constitutionem Episcoporum, videlicet Archiepiscopis vicinis, deberent ergo illos deo committere, & nequaquam cogere, vt pro nouo Episcopo ad vrbem mitterent Habet enim hoc speciem non leuem auaritiæ & tyrannidis, qua dominentur fidei eorum, quod Paulus noluit in Corinthios sibi vsurpare. Sufficeret enim semel Episcopum dedisse, & deinde eos gratiæ dei commẽdatos propagationi proprie eos relinquere, aut solum modo curam gerere, ne a fide degenerarent, sicut Apostolus in Galathis monstrauit exemplum. (Confirmatio Episcoporum.)

Vndecima. ¶ Et Cephas, id est caput & principium teneret Apostolatus, vel hic locus ostendit, magis affectu potestatis, quam veritatis studio. Hunc Primatum quæsitum, itaque tam iustius est ille Anacletus fictus, vt Cephan caput interpretetur, contra euidentissimum & Apostolicum testimoniũ Ioãnis Apostoli, qui dicit Ioã II. Intuitus eum IESVS dixit. Tu es Symon filius Ioanna. Tu vocaberis Cephas, quod interpretatur Petrus, melius Leo petram, soliditatem intelligens, vocabulum Cephæ bene nouit, est autem Cephæ teste Hierony. Syrum vocabulum, significans soliditatem, quam Græcus Petrum vel petram, id est saxum, vel rupem firmam transtulit. Sed hic Cephalen Græce, pro Cepha Syriace accepit. (Ioan. II. — Leo. — Hieronymus.)

Duodecima. ¶ Sequitur. Et non solum in nouo testamento est constitutum, sed etiam in veteri fuit, sicut scriptum est Moses & Aaron in sacerdotibus eius, id est primi inter eos fuerunt. Sed quid hic discam, primo qui vnum solum summum sacerdotẽ in veteri lege noui, n[illegible] didici duos fuisse primos, secundo nouam grammaticam,

Grammaticam,in sacerdotibus eius,idem est quod primi inter eos fuerunt, cum hucusque hoc versu Psalmi,intellexerim nihil aliud dici,quam Mosen & Aaron sacerdotes,vel de numero sacerdotum fuisse, sicut Samuel inter inuocantes nomen eius,nihil de Primatu cogitans. Tertio quod summus sacerdos Veteris Legis fuerit figura Romani Pontificis,cum tamen Apostolus Paulus ad Hebreos dicat, CHRISTVM solum fuisse per Summum,& vnum Pontificem significatum.

¶ Vt hoc omittam,quod illis omnia in figura contigisse scimus, & in nouo testamento figuram illam denuo reuocat,vt sit similis figura vtriusque testamenti,nihil iam vtrumque ab vtroque differens. Quid autem hoc est,quod duos primos sacerdotes in Veteri testamento statuit, magno sui Primatus detrimento? Imitare quod dicis,& da etiam nūc duos primos,quomodo enī vnum primum probabis per duos primos.

¶ ANACLETVS DEFENDITVR, ET QVOMODO SVPER PETRAM FIDEI ECCLESIA AEDIFICETVR.

¶ CAPVT.XXIII.

TANTAE TEMERITATIS VIX MIhi hæreticum dabis qui sanctissimorum patrum decreta lacesseret,vilipenderet,& irrideret,velut hic noster aduersari⁹ perfricta fronte ignominiosissime facit. Hussite enim Decretales recentiores respuebant, alias venerabantur,at nos modestia Theologica obseruata,sanctam & solidam defendam⁹ veritatem contra noua somnia & figmenta. Primo ergo dum reputat.c.in Nouo.XXI disti.non esse Anacleti,nisi alicuius Poetici & ficti,ab initio dixi me curaturum quantum fieri potest, vt omnia ex originalibus colligā. Gratianus ita inscripsit, iscripsit & S.Iuo in tertio libro Panormiæ,præterea i originali antiquissimo, vbi decreta per ordinem reponuntur Summorum Pontificum,reperio canonem hunc esse. XIIII. Anacleti,& satis testatur B.Gregorius ad secundum inclusum,canones aliorum Pontificum esse conscriptos,etiam extra Codicem Canonum, cuius supra meminimus. Sanctus enim Anacletus,vir per omnia Apostolic⁹,ecclesiam sibi commissam ampliauit,& salubribus institutis moderatus est. Cum ergo verba eius torqueat Ludderus,non est audiendus. ait enim,verum eum dicere,si de latina ecclesia intelligatur,tunc habeo saltem hoc a diuersario cōcessum (quod toto libello impugnat) Petrum & eius successorem diuino iure (nam de illo loquitur Canon in Nouo) esse superiorem tota latina ecclesia,quare non consensu humano,sed diuino iure Romanus Pontifex præsidet Italiæ,Galliæ,Germaniæ,Hispaniæ,& toti ecclesiæ occidentali. Porro cur non a paulo exortam dicit ecclesiam latinam,cum eū faciat æqualem Petro

Modestiā obseruare vult autor contra imo destum diuersarium.

Gratianus.

Iuo.

Decretum pascasij.

Grego.

Anacleti laus.

Euacuatur obiectio prima.

lem Petro, qui etiam Romæ martyrio coronatus est Adde & hoc cum Cyprianum citat. Ergo & ecclesia Aphricana exorta est a Romana ecclesia, & ei fuit subiecta, cur tunc inferius subducit diuersarius Aphros, ab obedientia Romanæ ecclesiæ cum Græcis, vt secundo lib. aperiemus,

Euacuatur eua sio Ludderana.

¶ Præterea non sufficit torsio ista, nam S. Anacletus probat a Petro incepisse sacerdotium post CHRISTVM, per illa verba. Tu es Petrus, & non distinguit de ecclesia orietali vel latina, quoniam vna est sancta ecclesia catholica, vna sponsa, vna columba, de qua loquitur dominus, & probat Cypri. sæpe de illa vnitate ecclesiæ. Sic & secunda torsio verborū Anacleti textui aduersatur, cum sic capiat, quasi voluerit Petrum esse primum inter equales apostolos, nam sic non accomodaret apte verba Christi, quibus dictum suū volebat probare, scilicet. Tu es Petrus, cum diuersarij sententia verba illa nichil omnino ad Petrum pertineant, quare eum esse primum, his verbis secūdum diuersarium non probat. Cur ergo istum sensum admittit, vide pie lector, quam falsitas sibi minime constet quam confestim diuersarius sibi repugnet. vide etiam ex eo verba Anacleti illum sensum non patiuntur, quia testatur primo accepisse pontificatum Petrum, quare non potest illum, solum primū dicere inter equales. Porro verba Cypriani contra Nouatianos sunt ista. libro. I. Epistola. iij. post ista adhuc insuper Pseudo episcopo sibi ab hæreticis constituto, nauigare audent ad Petri cathedram, atq; ecclesiā principalem, vnde vnitas sacerdotalis exorta est, a scysmaticis & prophanis litteras ferre, nec cogitare eos esse Romanos, quorum fides Apostolo prædicante laudata est, ad quos perfidia non possit habere accessum, vnde non debet torquere diuersarius verba sancti martyris, & illa lacerare, vnum est sacerdotium in tota vniuersali ecclesia diffusum a Sancto Petro exortum. Vnde tertius sensus ille est verus, quem diuersarius non improbat, nisi quod remittit ad superiora, quæ vel fuerunt diluta vel diluenda, quamuis a Petro præside Romano vnitas sacerdotalis melius dicatur exorta, quam ab ipsa sede.

Cyprianus. Alia euasio eliditur. Cyprianus.

Gratianus. Iuo. Cusanus.

¶ Ad secundum canonem sacrosancta, respondeo illū esse Anacleti, ita Gratianus inscripsit, ita Sancti Iuoni panormia lib. IIII. licet Gratianus alios canones Anacleti simul hic miscuerit, quod Iuo non fecit, vt mox dicturi sumus. Cusanus tamen Germanus eruditissimus, illam epistolam ad omnes episcopos scriptam testatur, & incipientem. Benedictus deus, vnde recte Anacletus hic probat primatum Petri, per verba Christi, sicut & in alio canone fecit.

Responsio ad obiec. II. Petra quid significet.

¶ Ad rationem autem quam ad principale adducit, quia non plus facit contra Anacletum, quam contra quemcunque alium sanctum ab initio euocatum, respondebimus obiter, quia tota est sophistica & captiosa. Cum eni primum assumit petram, aut significare fidem spiritus, aut Primatum exteriorem, dico neutrum proprie hic significat, sed vel ipsum Petrum, vel ipsum CHRISTVM [illegible]tiam sæpe diximus, & sic ampullosa illa ratio mox succubuisset in limine. Improbaturus enim receptam sententiam diuersarius, debuit ostendere, Petrum no[illegible] fuisse petram. At ne obmutescat, dabimus ei petram hic quoque posse soliditatem fidei significare, vt ī superioribus hoc suo modo admisimus, per hoc ta[illegible] n non recedentes ab eo quod Petrus sit petr[illegible]

hoc loco

hoc loco proprio & principali sensu & primario. Et cum assumit. Si fidem, ergo omnes ecclesiæ sunt super eam ædificate, & ita nihil habet proprium Roma. ecclesia, sed omnia erunt communia, dico quod singis ecclesias, nõne vna est ecclesia, sponsa CHRISTI, Thalamus immaculatus? Illa enim ecclesia vna sancta Apostolica est ædificata supra petram imobilem fidei, nõ Antiochena ecclesia, quæ cecidit, non Alexandrina, non Constantinopolitana, etenim omnes illæ lapsæ sunt. Vna ecclesia catholica nõ deficiet vsque ad consummationem sæculi. Vide candide lector quomodo inanibus cauillis se diuersarius sophisticauit, & quod dominus suæ ecclesiæ catholicæ dedit, is sua temeritate particularibus ecclesijs ascribit. Non nego tamen omnia ecclesiæ, vel Petro tributa esse communia, id est communicãda, quia Petrus accepit propter ecclesiam, tanquam propter finem, sed quod monstrum fidei datæ sunt claues. quis vnquam ita Euangelij verba corrupit? Tibi dabo claues, tibi, id est fidei, cum omnis homo qui spirat, intelligat tibi, scilicet Petro, & diuersanus prius exponebat, tibi, scilicet ecclesię, at solus diuersarius ea gaudet libertate, vt vertat, & alteret omnia pro libito. Hoc dicunt sancti, propter confessionem fidei, dixit Petro dominus. Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo ecclesiam meam. In Ludderum corrumpentem sacras literas.

¶ De potestate, nemo omnium, quod nouerim, itelligit per petram potestatem, quare illam partem dilemniatis relinquo, hoc verum, quod ędificata ecclesia super Petrum, collata est ei potestas regiminis vniuersalis ecclesiæ, sed ipsa potestas non est petra. Quamuis infantilis rursus excudatur cauillus a diuersario. Si petra dicit potestatem omnes erũt ecclesiæ æquales, quia omnes sunt fundatæ super petram, nam nunquam admittimus, petram esse potestatem, sed quia est petra, habet potestatem. Dato tamẽ illo, rudis est captio, quoniam Romana ecclesia a Petro instituta, cõmunicauit ei iussu domini hanc potestatem immediatius, quam aliæ ecclesiæ, non nisi quodam defluxu acceperunt, ita quoquo vertat se diuersarius inaniter se fatigat, quod nihil proficiat. Et maxime sibi repugnat, & ea quæ astruere nititur destruit, petram dicit nulli ecclesiæ appropriari, & nec Petrum, dabis ergo vniuersalis ecclesiæ Petrum, cur igitur prius appropriabat eum ecclesiæ latinæ? cur tam pertinaciter in suo erroneo libro, contendit Papam non debere dici vniuersalis ecclesiæ Episcopum? Ludder sibi cõtradicit.

¶ Rursus sequitur inerudita & ieiuna captio, de pronomine meam, faciat vt accipit petram communem, & omnino hoc promouet nostrum institutum, Petrum qui & petra, esse commune fundamentum ecclesiæ, qui omnem potestatem pro ecclesia accepit, ita omnia sunt ecclesiæ finaliter, quæ sunt subiectiue in illo vel alio ministro.

¶ Pari etiam sycophantia decipitur sequenti Paralogysmo, cum ab his quæ sunt sacramenta argumentatur ad potestatem iurisdictionis, cum longe diuersa sit ratio, in sacramentis & regimine, expedit enim sacramẽta esse cõmunia, quę sunt in remedium instituta, at rursum expedit iurisdictionis potestatem certis gradibus esse variatã, quousque ascen[d]atur ad caput in quo est plenitudo potestatis, hoc inquam expedit pro confusione & scismate in ecclesia dei tollendo, vacillat quoque diuersarius, cur potestatem Pontificiam solũ temporalem Solutio obiec. III. Ptãs ordinis cõmunis nõ iurisdictionis.

temporalem potentiam appellat, quam non foret ecclesiastica.

¶ Porro argumentaturus de primo ad vltimum ruinosum construit pontē
1 vbi prædicatur verbum dei, & creditur, ibi est vera fides, demones ergo qui
Multi errores Ludderi ī vno argumento.
credunt contremiscunt, habent veram fidem, peccatores credentes verbo dei
habent veram fidem, cur ergo diuersarius diffinit per quodlibet peccatū mor
tale fidem amitti, prosequitur pontem caducum, vbi fides, ibi ecclesia, quid
2 hoc mōstri? quis furor? erit ergo quilibet fidelis ecclesia? & tot erunt ecclesię,
quot sunt fideles? Hæc erronea & absurda sequuntur ex dogmatibus nouorū
3 Theologorum, singularitatibus studentium, prosequitur errorem suum, vbi
fides ibi ecclesia, & vbi ecclesia, ibi sponsa CHRISTI, vbi sponsa, ibi omnia
4 quæ sponsi sunt. Accipe tuum priorem Luddere, prædicatur ei verbum dei
Destruitur rō Ludderi p locū
per Ludderum, ipse credit ei, etiam erranti, ergo est in eo vera fides, ergo eccle
sia, ergo sponsa CHRISTI, ergo habet omnia quę spōsi sunt, & sic habet po-
testatem consecrandi, confirmandi, ordinandi, dispensandi, ordines confirmā
di, ecclesias consecrandi &c. & ita est sacerdos, Episcopus, & Papa, cur ergo
mittit nouitios suos ad ordines. Ista & similia absurdissima sequūtur ad hāc
sterilem nouorum Theologistarum doctrinam falsam. & erroneam, quæ ta
men ignaris & rudibus videtur nescio quæ sublimitas. Id autem admirātur,
quod non intelligunt.

Soluitur adiectio. IIII. & V.

¶ Aliud proponit sophysma, si Petro claues sunt datæ, & non ecclesiæ &c. hic cordatus vir infantiam diuersarij deprehendat, primo male assumit, vel intelligere nequit, Petri personę datas esse claues, & tamē datas ecclesię, quia Petrus accepit pro ecclesia, ibi. PRO. ex Grammatica diuersarijs, dicit circunstantiā finis. Ideo dico nō ītelligere diuersarium, quia claues dicuntur, & Sanctæ Matris ecclesiæ, & Sancti Petri, & nullus facit alteri iniuriam, nec quisquam detrahit honori alterius, sed quia dedignatur peripateticam philosophiam, alioquin sciret, quot modis aliquis habere diceretur, habet ergo claues ecclesia, habet Petrus, claues sunt Petri, claues sunt ecclesiæ, vt superius satis superque aperuimus. Pessime ergo infert diuersarius & inaniter. Si testimonio omnium claues sunt datæ ecclesiæ, non sunt date Petro, quasi communitas non diceretur habere, quod habet caput propter communitatē, quasi Germania non haberet imperium, quia gloriosissimus Domi. Rex Carolus. V. Austriacus illud tenet. Intelligit iam candidus lector, quam minime repugnant, quæ diuersarius existimat maxime dissidere, scilicet Papam habere claues, & ecclesiam habere claues. Quod porro adhuc instat petram nō esse potestatem, iam sæpe confessi sumus, nec diuersarius vnquam legit, vel audiuit ab aliquo petram esse potestatem, sed qui est petra, habet potestatem, quare sua somnia improbat.

Ecclesia habet claues & Petr⁹.

Ignorantia diuersarij.

¶ ANACLETI CANON. SACROSANCTA. DIST. XXII. AB OBIECTIS DIVERSARII DEFENDITVR, ET DE DVPLICI PRIMATV.

¶ CAPVT VIGESIMVMQVARTVM.

NCIPIT TVM ADVERSARIVS verba Anacleti in Canone allegato repræhendere. Vnde cum primo attingit ordinem sedium Patriarchalium, fateor Anacletum hoc fecisse ca. XX. XXI. XXII. quos hic in vnum contraxit Gratianus, perperam autem assumitur. Sedes Romana est prima iure diuino, ergo & Alexandria erit secunda iure diuino. nam ipse Anacletus exacte diffinit hoc negotium, dicens. Prima sedes cœlesti beneficio est Romana ecclesia, satis exprimens iure diuino illam esse primam, at de Alexandria, & Antiochia loquens obticuit illud, cœlesti beneficio, declarans ordinem secundæ, & tertiæ Sedis, non iure diuino, sed ordinatione Summorum Pontificum constitutum. Interimit ergo Anacletus cauillum illum, ecclesia Romana ordinat Alexandrinam, & Antiochiam, quare etiam se ordinauit primam, nam illati oppositum, mox exprimit, cum cœlesti beneficio dicat esse primam. Vnde alius ordo, quia humanus bene poterat mutari per Summum Pontificem, & Concilia, quæ secundum sedem fecerunt Constantinopolitanam, vt in Concilio Constantinopolitano, & VI. Synodo. Refert Gratianus cap. Constantinopolitanæ cap. Rinouantes. dist. XXII. Solu. obiec. VI. Anacletus. Gratianus.

¶ INCREPAT DEINDE Anacletum, tanquam Hystoriæ ignarum de Ignatio, hic dico diuersarium iniuriari viro Sancto, solum, vt mihi apparet, maledicendi libidine. Nam Ignatius tertius fuit Antiochię Episcopus, vt narrat Beatus Hieronymus de viris illustribus, & vndecimo anno Traiani iam senex, & plenus dierum Romæ bestijs obiectus est, quadraginta ferme annis post Sanctum Petrum. Modo Enodius successit Petro, & Ignatius Enodio, vt Eusebius testatur, nec hoc negat Anacletus, verba enim eius sunt ista. Sol. obiec. VII. Enodius successit Petro, Ignatius Enodio. Hierony. Eusebius.

¶ Tertia vero sedes apud Antiochiã eiusdem Beati Petri Apostoli habetur honorabilis, quia illic priusquam veniret Romam, habitauit, & Ignatium Episcopum instituit. Dicit ergo Ignatium Episcopum constitutum a PETRO, sed non dicit eum fuisse immediatum successorem suum, sicut diuersarius falso ei impingit. Vnde constant illa, quod Enodius fuerit Episcopus Antiochiæ, & quod eo mortuo, Sanctus Petrus ordinauerit Ignatium. Rogas autem cur maluerit Sanct. Martyr meminisse Ignatij, quam Enodij, ratio est in promptu, quia Ignatius erat illustrior, & clarus in ecclesia dei ac strennus præsul verbo, opere, ac scriptura potens velut eum commendat Hieronym̃. & æditæ eius Epistolæ declarant, fuerat præterea notior Anacleto, contemporarius eius, sub eodem tandem Imperatore, eodem anno martyrio coronati, nullus ergo error in hystoria committitur, velut diuersarius autumat. Ignatius. Enodius.

¶ PETRVM non habuisse discretionem potestatis super alios Apostolos probare contendit Sol. obie. VIII.

probare contendit diuersarius, quia Apostolos non miserit, non ordinauerit. At de hoc statim plura. In præsentia dico, esto quod CHRISTVS reseruauerit sibi soli potestatem ordinandi Apostolos, at frigida est illatio PETRVM ob hoc non habuisse maiorem potestatem alijs Apostolis. Est enim ignauissimus error, quasi non fuisset alia potestas i ecclesia, quam Apostolos ordinandi. Vnde a DOMINO ista discretio potestatis fuit PETRO promissa, Mathei decimosexto, & tradita, Ioannis vltimo de quo infra. Sed videat quis modestum fratrem, qui autorem huius decreti appellat beluam, tam sobrij magistri auribus prurientes, has nobis tradunt Theologicas veritates.

Mat XVI. Immodestia Ludderi.

¶ Pergit deinde distinguendo de Primatu, miror cum nec mihi, nec doctoribus admittere velit distinctiones, dicens simplicem & vnicum esse scripturæ sensum. Sophystarum esse distinguere, & tamen hic Sophystissime distinguit, & nouum confingit Primatum, contra Sanctorum patrum, immo sanctæ scripturæ intentionem. Vnde hic CHRISTVS in eo non loquitur, cum solum figmentum hominis audiamus, cum quo sperat se elusurum sanctorum patrum autoritates. Ait itaque, Petrum habuisse Primatum honoris, sed non potestatis. Contra quod expresse ait Beatus Cyprianus de simplicitate prælatorum. Hoc erant itaque & cæteri Apostoli quod Petrus, pari consortio prædicti & honoris & potestatis, iisdem ferme verbis vtitur Beatus Hieronymus. Quomodo ergo diuersarius impudenti & intoleranda sua audacia audet equiparare eos potestate, non honore, cum paribus gressibus procedant, honor & potestas in præsentia, quare ficta sua distinctione, non satisfaciet sanctis patribus.

Euacuatio distinctionis de Primatu diuersarij.

Cypria.

Hierony.

¶ VNDE melius docueram eum in disputatione, quod quando Petrus æquaretur alijs Apostolis in potestate, tunc esset etiam æqualis in honore, sed cum præferretur in vno, tunc etiam in altero esset prælatus. Ideo dedi ei aliam veram, sacræ scripturæ consonam distinctionem, & sanctis patribus, Petrum fuisse alijs Apostolis æqualem in Apostolatu, nam sic omnes erant æquales, & honore, & potestate, sic Cypria. sic Hieronym. & omnes voluerunt. Non tamen fuit æqualis alijs Apostolis, regimine prælationis, quia sic solus ipse fuit pastor vniuersalis ecclesiæ a CRISTO institutus, sic vnitas ecclesiæ ab vno incepit, vt Cypria. ait. Quod si quis non nouerit contemplari diuersam potestatem Apostolatus, & regiminis communis pastoralis, necesse est, vt in casses diuersarij incidat errorum & impietatum, Sanctis repugnet patribus, & nec ipsas, nec se, nec sacram (vt spiritus Sanctus efflagitat) intelligat scripturam, sic enim dicentes se sapientes stulti facti sunt.

Autoris distinctio melior quã diuersarij.

Vnde error diuersarij.

¶ Inconcordabile preterea apparet, quod subdit, Petrum habuisse Primatũ honoris, sicut vnus doctor habet primum locum ante alium, ita & Romani Pontifices se... per fuerunt honorati & primo loco habiti. nam quæro primo vbi Romanis Pontificibus Primatus honoris sit tributus, quod nõ simul Primatus potestatis sit ei ...atus, & quod ait nos videre, eos primo loco honoratos, ita vidimus semper eos Primatu potestatis alijs prælatos, quod per omnẽ ætatem...

Ro. Pont. non solũ habuerunt Primatũ locationis.

Sol. obiec. IX.

ætatem,a quocumque Primate Patriarcha, Episcopus in causa depositionis potuit ad Romanum Pontificem appellare,modo non appellatur,nisi ad superiorem,quod lib. II. ex Nicæna Synodo probauimus. Accedit & illud,si Petrus fuisset primus solum honore,& oẽs fuissent qualelibet potestate æquales Apostoli,tunc successor Petri nõ fuisset primus honore,sed senior de collegio,& ita S. Ioan. Euangelista Ephesinus antistes,fuisset prælatus Lino & Cleto in Primatu honoris,sicut fit in conuentu Episcoporum eiusdem Archiepiscopatus,in quibus est ordo in primatu honoris,secundum tempus cõsecrationis,cũ æqualitate potestatis,resistit.& hoc diuersario. Vnde vult tribuere Petro Primatum honoris,nõ ex vocatione,quoniam prior vocabatur Andreas frater eius,qui & senior erat,nec familiaritate consuetudinis,quoniam sic Ioannes fuisset eo prior,nec sanguinis iunctiõe,quoniam sic Iacobus MARIAE sororis matris domini filius,eo fuisset prior. Vnde ex eodem fonte prouenit,Primatus honoris,& potestatis,quod a domino constitutũ agnouerunt totius ecclesiæ pastorem,ideo ei,detulerunt. Et hæc est veritas,non illud figmentum diuersarij. Nicænum cõcilium. Vt Sophroni⁹ scripsit.

¶ Improperat dein aduersarius interpretationem Cephæ,at ego non respuam ob hoc Canonem illum,nam etsi κιφαλ Græce significat caput,& Cephas Syriacũ sit,teste Hiero. Rabanus tamen illa non ignorans,& Cephan caput iterpretatur,ita enim ait lib. IIII. de vniuerso cap. I. Cephas dictus est Petrus,eo quod in capite constitutus sit Apostolorum. Cephalin Græce caput dicitur,& ipsum nomen i Petro syrum, quare & Rabanum ineruditum iudicabit,cum Anacleto,qui tamẽ vtriusque linguæ fuit peritissimus. vicinũ meum Salomonem Constantiensem Episcopum non adduco,qui Rabanũ sequitur,ne eum cõtemnat,quamuis vir fuerit doctus, & probitate morum, ac integritate vitæ conspicuus,magnum ecclesiæ suæ ornamẽtum. Vnde rectissime Euangelista ait cap. I. non secundo,intuitus eum IESVS dixit. Tu es Symon filius Ioanna Tu vocaberis Cephas, quod interpretatur Petrus. Petrus autem significat firmum,stabile,seu fundamentum, & saxum. Adde quod Nicolaus Cusanus harum rerũ diligentissimus,in excitationibus scriptum reliquit Petrum Hebraice significare etiam caput domus,quæ significantia esset maxime conueniens instituto nostro. Primum Apostolorũ vocari Petrum,quasi caput domus,caput ecclesiæ,quamuis Chrysost. velit,per hoc Symonem tũc non appellatum Petrum,sed Cephan, quamuis Cephas interpretetur Petrus,fateor quod consideratio Cusani (cuius suspitionem mihi fecit,huius linguæ peritus) posset ab intentione literæ auerti. Hoc tamen est notatu dignum,quod idem trium linguarum admodũ peritus dixit apud Math. non legi. XVI. cap. Tu es Petrus,sed tu es petra, & super hanc petram ædificabo ecclesiam meam. Licet interpres nolens viro,nomen dare femineum,dixerit,tu es Petrus. Quod si etiam affinitate nominum fuisset sanctus Martyr,& Pontifex deceptus,inter Syriacum,& Græcum,tamẽ cum in re non defecisset, expiabilis error esset vnius voculæ, nec quomodolibet sanctitati suæ derogatiuum, cum suus successor, etiam Sanctus Gregorius primus,non modo Syriacum,sed & Græcum ignorauerit,adeo vt egreferret Græce sibi scribi.

Solu. obiec. X. Hierony. Rabanus. Salomon. Diuersarius al legat ex II. cap. Ioã. quod ẽ i. Cusanus. Chrysosto. Quõ in Hebreo legatur. Grego.

 ¶ Postremo

Sol. XII. obiec. ¶ Postremo loco obiurgat Anacletum super simili adducto de sacerdotio Veteris legis, sed adducta per eum non obstant, quoniam & Aaron fuit sacerdos, & Moyses, & vterque summus suo ordine. Aaron quidē officio fungebatur Primatus, sicut Leuitici. VIII. instituitur. Moyses autem sacerdos dicitur, qui licet non hostias (vt ait Cassiodo.) deo posuit, tamen vota populi, & deuotas pro populo præces obtulit. vsus quoque est Summi Sacerdotis officio, dum Aaron, & filios eius, domino docente consecraret. Exod. XXIX. Et ob id ambo possunt suo ordine dici Summi Sacerdotes. Licet solus Aaron officio fuerit Summus Sacerdos, & dignitate. Dilutus est ergo primus cauillus, quomodo vnus fuerit Summus Pontifex Vete. Leg.

Leui. VIII. Aaron & Moysen. Cassiod.

¶ Alter cauillus de noua Grammatica sic repellitur, nam obliuioni tradidit Ludder quottidianam orationem salutationis diuæ matris MARIAE, Benedicta tu in mulieribus, nisi neget, & ipsam fuisse primam mulierum, ita contradicendi libido aduersarium dementauit, vt hoc quottidianæ orationis non perspiceret. Adde quod Psalmigraphus eos voluit esse primos ex diuo Hierony. qui eo loco dicit. Quamquam vnus legis, alter sacerdotij regulam teneat, tamen vterque aduentum DOMINI sacerdotali præconio nunciauit, expende voculam, regula fuit, ergo alter regula sacerdotij, alter regula legis, & ita ambo fuerunt primi, Hieronymiana intelligentia, quem meliorem habuisse Grammaticam pro exponendis sacris literis, quam Ludderum, arbitror oībus fidelibus manifestarium. ¶ Nō dissimilis est insulsus cauillus qui sequitur, de Sūmo Sacerdote figura Summi Pontificis gratiæ. Liquet autem hoc loco, sicut in toto libello, quam paratus fuerit autor ad conuitia, maledicēdi magister, quomodo tā exquisite quærat, vt habeat quod calumnietur. Vñ S. Anaclet⁹ tali voluit vti ratione. In veteri testamento fuere aliqui primi ī ordine sacerdotali, quare, & hoc conueniet fieri in nouo testamento, quam nos inferius suo loco exornabimus, nec poterit ratio illa cauillari, quoniam legale sacerdotiū fuit figura sacerdotij Euangelici, vt sic verissima sit Apostolica sentētia. Oīa in figura cōtingebāt illis, falsissime ergo ipo nit diuersarius Anacleto, quod unquam cogitauit, velut Monophtalm⁹ videre potest, eū reuocasse figuram cū sacerdotiū euangelicū voluerit esse figuratum & legale, figuram, quæ ergo summa effundit aduersus Martyrem, de simili figura vtriusque testamenti. Et hic cæcitas depræhenditur diuersarij, vel a puero, cum assumit per sacerdotem veteris legis CHRISTVM significatum, Itaque non Papam, vel Episcopum, quid hic crepat? quasi Anacletus non accomodate argumentetur a figura ad figuratū. sed ei imponit, quod reuocauerit figuram Nouimus enim Summos Pōtifices gessisse personam CHRISTI. vt Apostolus ad Heb. c. V. VII. VIII. explicat, quoniam is est sacerdos in eternum secundum ordinem Melchisedech, sed quia eodem autore translatum est sacerdotum, quod fuit figura CHRISTI veri capitis, ita fuit & figura eius vicarij, & qui eius fungitur officio, nā omnis fidelis qui spirat, nouit legale sacerdotium esse figurā, sacerdotij nostri Euangelici. quare non timeat diuersarius [illegible] præiudicium Primatus adduci illud de Moyse & Aarone, cum autem CHRISTVS met ordinauerit vicarium suum non poterunt simul duo Summi Pontifices viatores in ecclesia militante assignari, præter-

In. dicit excelentiam aliqñ.

Hierony.

Diuersarius maledicax.

I. Corinth. X.

Heb. V. VII. VIII.

ri, prætereo immodestiam diuersarij, quod dicit se vri, diuinas literas a porcis tam impudenter conculcari, porcum dicit Anacletum, & se solum interpretem facit sacrarum literarum, cuius extortas & impertinentes expositiones, sæpe iam deuelauimus. Decima obiectio lib. I. I. elidítur.

¶OBIECTIO CONTRA CANONEM LEONIS. I. ITA DOMINVS. ET LEONIS. IIII. DE LIBELLIS.

¶CAPVT VIGESIMVMQVINTVM.

T VT ORBIS terrarum agnosceret diuersarij temeritatem, exacuit linguam suam in Sanctum & eruditum Papam Leonem Magnum, eius constitutionem. Ita dominus dis. XIX. dilacerans, quia Sanctus & eruditus vir humana sit hic passus, cum dixit, hunc exortem diuini mysterij, qui a soliditate Petri recederet. Nam si per soliditatem Petri intelligit fidem, quia Petrus CHRISTVM confessus est Mat XVI. recte & Euangelice dicit. Hæc enim fides est petra, a qua Petrus nomẽ habet, a qua qui recesserit, merito exors est diuini mysterij, verum si per soliditatem Petri intelligit iurisdictionem & potestatem Petri, & Romani Pontificis, quilibet facile capit, quod verbo Euãgelij abutitur, & fallitur. Nonne omnes Apostoli fuerunt in soliditate Petri, & tamen sub Romana ecclesia non fuerunt. Sanctus Stephanꝰ, & alij a Paulo persecutionem passi in soliditate Petri fuerunt, antequam Romana ecclesia fieret. Obiectio diuersarij. I.

¶EADEM humani affectus labilitate dicit in Apostolo PETRO principaliter collocatum munus docendi, trahens ad singularem PETRVM, quod propheta plurali, & indiscreto numero dixit. Sonus eorum, & verba eorum. Obiectio. II.

¶SED & hoc manifeste falsum est, quod Petrus, caput sit totius corporis, a quo dona sua CHRISTVS in omne corpus diffundat, nisi intelligat partem ecclesiæ, quæ docente Petro erudita est, vt est latina & occidentalis ecclesia. Nam etiam per alios Apostolos, præsertim Paulum, dona sua diffudit in nucleo plures, quam per Petrum, vt mihi miraculum sit, tam profunde huius Pontificis mentem fuisse occupatam, vt hæc scribens, non meminisse potuerit Pauli, & aliorum Apostolorum. Si ergo dixisset, per quem dona sua in corpus diffunderet, recte dixisset, sed in omne corpus, nimium est dictum. Obiectio. III.

¶Improbat & istud Leonis cum ait, vt æterni templi ædificatio mirabili munere gratiæ dei in Petri soliditate consisteret. Iterum inquit diuersarius Obiectio. IIII.

per soliditatem Petri, non fidem vniuersalis ecclesiæ, sed potestatem Roma. ecclesiæ significat. & verbum CHRISTI sub persona propria Petri, non autem ecclesiæ, accipit dictum, vt clare ex sequentibus liquet, vbi dicit. verum hanc firmitatem Petri istius sanctissimam deo vt diximus, ædificante constructam, nimis vult impia præsumptione violare, quisquis eius potestatem tentat infringere, fauendo suis cupiditatibus, & id quod accepit a veteribus non sequendo. Ecce se ipsum exponit, soliditatem Petri esse potestatem Romanæ ecclesiæ. Idem, per secretissimam fidem spiritus, & externam iurisdictionis potestatem intelligens, non sine verbi Euangelici iniuria. Non ergo infringit soliditatem Petri, qui sub legibus ecclesię Romanæ non viuit, sed qui non id credit, quod Petrus confessus est. Adfert dein aliqua nuda verba diuersarius, pro erroribus, & somnijs suis confirmandis, iterum Papas ambitionis insimulans, eorum autoritatem inualidās, & subdit. Si enim verum esset, quod hic Leo dicit, & tanquam diuino præcepto eius verbis obediendũ esset, iam tota orientalis ecclesia, ab initio sui vsque ad finem fuisset exors diuini mysterij, quia nunquam sub Romanæ ecclesiæ potestate fuit. Tolerandus ergo error huius Leonis, non autem propter eum alius & verior sensus relinquendus.

Obiectio. V. ¶ Improbat dein. c. de libellis. dist. XX. Leonis. IIII. quem & nos ĩ superioribus pro robore nostro attulimus, In quem effrenis diuersarius debachatur, Vere nimis nihil times. mi Leo inquit, pronunciare, audens humana statuta Euangelijs æquare, & audacter satis affirmat ijs non seruatis, nec fidem catholicam seruari. Si de contemptoribus & hijs, qui sub te sunt diceres, recte diceres, nunc contra quando mores & fidem, traditiones cum Euangelio, verbum hominum, cum verbo dei confundis, nonne hõ es? Quis ferat, vt Euangelium & fidem non seruare putetur, qui sub statutis illis nõ fuerit? Tu cum tuis serua statuta & canones, illis qui sunt ĩ oriente, alia sunt statuta, sed idem Euangelium.

¶ DEFENDVNTVR LEONES. I. & IIII. AC COMMENDANTVR, ET QVOMODO CANONES AEQVANTVR EVANGELIO APERITVR ET PVLCHRE QVOMODO SACRA SCRIPTVRA SIT CONDITA.

¶ CAPVT VIGESIMVM SEXTVM.

VMANA TEMERITAS QVORSVM rapitur? quid non audet superbia & arrogans dicacitas? hic Sanctissimus Leo. I. qui ante MLXX. annos ecclesiæ præsint, ab omnibus humilis, ac integer habitus, magnus ac celeberrimus sacræ scripturæ interpres. Iam primum a Luddero laceratur infamibus titulis, pepercit sancto viro huius iste crudelissimus terrarum vastator Atthila, qui se etiam flagellum dei nuncupabat, sed crudelior illo, diuersarius, Leoni Sancto minime pepercit, asserens Leonem Euangelio iniuriatum, cuius fœlix anima iam cum CHRISTO & Euangelistis, cum choro beatorum spirituum in cœlis regnat, præterit diuersariũ quam inuictus fuerit veritatis catholicæ assertor, qui hæreticos Nestorium, Eutycem Constantinopolitanos, Dioscorum Alexandrinum, Manicheos, & Acephalos cum Conciliabulo Ephesino damnauit, eius autoritate, iussu, & promotione Sancta Synodus Calcedonẽ. in Asia minori congregata est, quod ignorans diuersarius, adhuc iam crassa & inexcusabili laborat ignauia, vt audeat orientalem ecclesiam subducere ex obedientia Roma. Pontifi. At de hoc libro secundo.

Leo. I.
Leonis magni laus & Ludde. temeritas.
Atthila.
Leo hæreticos superauit.

❡ Despiciamus quæ affert contra tam sanctum virum, de soliditate Petri, de qua crepat verbis anxijs & superuacaneis, exposita est omnium doctorũ iudicio, Leonis sententia, cum esse exortem diuini mysterij, qui a Petri soliditate recederet per inobedientiam, quam ibi voluit repræhendere. nam potestas illa adhæret petræ, & consequitur petrã, vt quisquis in ecclesia dei petra existat, illam habeat Pontificiam supremam potestatem, quæ cum sint verissima, S. Leo Euangelio nõ abutitur. Vnde accipio hoc, omnes Apostoli fuerunt in soliditate Petri, sed quod ait, eos non fuisse sub Romana ecclesia, dico sufficere quod quo ad prælationem regiminis vniuersalis, fuerunt sub obedientia Petri, & ita translata sede ad Romam iussu domini, tunc fuerunt etiam sub Romana ecclesia, licet quo ad Apostolatum, omnes fuerunt æquales, vt patet ad Galla. II. Ideo enim S. Paulus ascendit secundum reuelationem cõferre Euangelium cum Petro, & alijs. Sic non obstat S. Stephano, quoniam ille in soliditate Petri fuit, ab eius obedientia non recessit, a quo & ordinatus fuit Diaconus, & licet tunc Romana ecclesia non fuerit, fuit tamen eadem potestas i Petro illo anno primo, quæ postmodum ad Romanam ecclesiam delata est, Petro cathedram in ea locante.

Euacuatur obiec. I.
Apostoli sub Petro.
Gal. II.

❡ Et illam fuisse mentem S. Leonis probo per eius rotundum canonẽ. XLI. in Codice Canonum, ad Anastasium Thessalonicẽ. Connexio totius corporis vnam sanitatem, vnam pulchritudinem facit, & hæc quidem connexio totius corporis vnitatem requirit, sed præcipue exigit concordiam sacerdotum, quibus etsi dignitas communis non est, tamen ordo generalis est. Quo modo & iter beatissimos Apostolos i similitudine honoris fuit quędam discretio potestatis, & cum omnium par esset electio, vni tamen datũ est, vt cæteris præemineret, de qua forma Episcoporũ quoque orta est distinctio.

Leo ad Anastasium.
Notatu digna sententia.

" stinctio. Et magna dispositione prouisum est, ne omnes sibi omnia vendi=
" carent, sed essent in singulis prouintijs singuli, quorum inter fratres habere
" tur prima sententia, & rursum quidam in maioribus vrbibus cõstituti, sol=
" licitudinem eius susciperent ampliorem, per quos ad vnam Petri sedẽ vni
" uersalis ecclesiæ cura cõflueret, & nihil vsquam a suo capite dissideret. qui
" ergo scit se quibusdam præpositum, non moleste ferat aliquem sibi esse præ
" latum, hic clare conspicitur sancti viri intentio, quod omnes diuini myste
rij capaces, vult in vnam connexionem, vnius corporis ecclesiæ constringe=
re. In vnam Romani Pontificis obedientiam, & hic iterum Petrum asserit
reliquis Apostolis a CHRISTO fore præpositum.

Diluitur obiectio. II. ¶ Sugillat diuersarius Sanctum virum, quia munus cõe Apostolicum, trahat ad singularem personam Petri, at in hoc falsum imponit sancto viro, qui hoc numus omnibus tribuit Apostolis, pari consortio honorem & potestatem accipiẽtibus, quod & Dauid voluit. In omnem terram exiuit sonus eorum, cum quo adhuc stat, hoc munus principaliter fuisse in Petro collatũ, velut in principem & caput eorum.

Diluitur obiectio. III. ¶ Correctur' dein S. virum dicit CHRISTVM dona sua per Petrum diffudisse per latinam & occidentalem ecclesiam, tacite negans orientalem ecclesiam a Petro eruditam, cum tamen fors eius fuerit per pontum, Bythiniã, Capadociam, Galatiam, & Asiam minorem, autore Hierony. & septem annis in Antiochia sederit, quæ omnes prouintiæ sunt orientis, dein labitur nõ mediocriter diuersarius, quod existimat solum diffundi dona dei per officiũ docendi, vt suo loco quid sit gregem domini pascere explicabimus. Nonne satis diffudit, etiam si non vbique ꝓdicauit, sed prædicatores misit, sicut Maternum & alios ad Rhenum misit, alios ad Gallias, & Hispanias &c. sicut pulchre ait Bea Bernard. ad Eugenium de consideratione libro. II. Ex quibusdam passibus intentæ sollicitudinis, & sollicitæ intentionis. Neque enim ipsi qui iussi sunt ire in orbem vniuersum, orbem circuierunt præsentia corporis, sed mentis prouidentia, hoc diuersarius non attendit, & ita Petri autoritatem minuit, quia Paul' illo plus prædicauerit. Vnde dona quæ deus per Apostolos diffudit, optimo iure dicitur dedisse per Petrum, velut per caput & principem eorum, vigilantissimum itaque, & doctissimum Pontificem non repræhendat, quasi S. Pauli, suarum Epistolarum fuerit oblitus, male ergo nimietatis sanctum repræhendit, & quasi eo doctior euasisset, normam loquendi ei præscribit, qui facundissimus præsul semper a doctis Christianus Cicero venerat' est. Desinat ergo diuersarius iniurijs & contumelijs sanctũ virum afficere, Scommata & morsus Satyricos in homines conuertat sibi similes, non in sanctos dei, a quibus deus absterſit omnem maculam, & iam nõ erit neque luctus, neque clamor, nec vllus dolor, quoniam priora transierũt.

Hierony.

Bern.

Leo Christianus Cicero.

Ludder contumeliosus in sanctos.

Ludder relinquit textus sanctorum, & assumit glossas iuris in materia fidei.

¶ Vnde mirandum esset, & reuera detestabile, diuersarium tam Apostolici viri textum & verba negare, immo ĩprobare, & tamen glossam decreti eiusdem recipit, & contra me in Lipsica disputatione adduxit. Vide mi candide lector quanta temeritas, negare textum approbati, & docti Summi Pontificis, & præsidium suum locare in glossa, & hac vrgere aliquem cõtra textum expressum. Quod si rigorem Grammaticum, quem diuersarius venatur ex=

penderis

penderis, inuenies glossam esse falsam, textu existente vero, nã iquit CHRISTVM dicendo. Tu es Petrus, & super hãc petram ædificabo ecclesiã meã. per pronomen hanc demonstrasse, verba Petri prius dicta, sed tunc dominus ædificasset ecclesiam suam super verba Petri, quæ multo minora sunt quam persona Petri. Nos autem cum tota fidelium ecclesia, magnum illum suspicimus Leonem, huius veneramur doctrinam, sanctitatem eius iploramus, & colimus, rogantes. D. O. M. vt eius intercessione ad sedes æternæ beatitudinis peruenire mereamur, de ipia falsitate adducta. De oriẽtali ecclesia dicturi summus libro. II.

¶ Pari iniuria affecit Leonem. IIII. quem Platina testatur virum fuisse in omni vita priuata etiam Religione, Innocentia, Pietate, Humanitate, Gratia, Doctrina, Ecclesiastica præcipue insignem. Tantæ præterea prudentiæ & veritatis, vt Euangelij sententia serpentis astutiam, vbi oportebat, & colũbæ simplicitatem imitaretur. Tantæ autem fuit sanctitatis, vt eius orationibus deus annuens, Sarracenorum rabiem compescuerit, suis quoque præcibus serpentem Basiliscum expulit, cuius veneno multi mortalium perierant. Incendium quoque maximum signo crucis extinxit, & in fine, ait Platina, Moritur Leo vir sanctissimus, & optime de ecclesia dei, deque vrbe Roma, ac nomine Christiano meritus, Concilio, auctoritate, diligentia, doctrina, magnificentia præclarorum operum. Tantæ maiestatis virum nihil timet Ludder, temeritatis arguere, eo quod statuta humana Euangelijs æquauerit. Dico autem primo, certum esse Euangelia præualere autoritati Papæ & cuiuscunque in doctrina fidei & morum, quare San. Ioanne Euangelista viuo. Etsi Linus, & Cletus maioris erant potestatis in autoritate regiminis, tamẽ Ioan. quia erat Apostolus & Euangelista, sententia eius præualuisset, in doctrina fidei & morum, sententiæ Papæ cuiuscumque. Nam Apostolis, non Papæ CHRISTVS dedit potestatẽ edendi libros sacræ scripturę. Ita enim promiserat eis dominus, paracletum spiritum Sanctum eos docturum, omnem veritatem. mens est Sancti Augustini de consensu Euangelistarum. Opponis de Marco, & Luca, qui condiderunt sacrę scripturæ libros, & tamẽ non fuerunt Apostoli. Respondeo, quod quia iussu Apostolorũ scripserunt. Marcus enim iterpres fuit Petri, & Petrus sua autoritate legendũ eius Euãgelium tradidit, vt B Hierony. de viris illustrib. refert. Sic Lucas ex Paulo didicit, vt pluribus locis testatur Paul᷒, similiter ex alijs Apostolis, vt prologuio suo testatur, vnde suspicantur aliqui quoties Paulus scribit, secundum Euangelium meum, voluisse significare Euangeliũ Lucæ. Ergo quia Euangelia eorum fuerunt recepta autoritate Apostolica, ideo dignum obtinẽt locum inter alios libros sacræ scripturæ. Quamuis dicentius, Euangelistas immediate a CHRISTO cõstitutos, & ita diuina vel reuelatiõe vel iussu scripsisse, non temere contradicamus, quod. I. ad Corinth. XII. post Apostolos dein posuisse doctores, quos aliqui Euangelistas esse volũt hoc loco, de quo iam nihil diffinimus, primam sequentes sententiam, quæ apparet veritati æquabilior.

¶ Sequitur ex hoc secũdo loco, nullos Canones cuiuscumque Concilij assequi ęqualem ordinem autoritatis, cum Euangelio, aut Apostolica doctrina. nam sic

[Margin notes: Sol. obiec. V. / Platina. / Laus Leonis IIII. / August. / Marcus. / Autoritas sacræ scripturæ. / Hierony. / Lucas. / I. Corinth. XII / Concilia ęqualia Euangelia.]

quomodo intelligenda Apostolatus dignitas.

Galath. I.

Maior est autoritas euangelij quã canonum.

nam sic certissima est Apostolatus dignitas, quod si omnes de mundo cõtradicerent vni Apostolorum, quod plus credendum esset Apostolo, ipsi enim sunt fundamenta certissima doctrinę fidei nostræ, de quo adeo certus erat S. Paulus, vt diceret Galathis. Si Angelus de cœlo euangelizet vobis præter quam quod euangelizamus vobis, anathema sit. Cum hoc tamen stat aliquam scripturam non Apostolicam æquari mãdato ecclesiæ scripturæ sanctæ. Non quod ei æquetur per autoritatem, sed per obseruantiam, quia præcipit illam recipi & teneri. Vnde vocula, sicut in illis non dicit æqualitatem, sed ordinem, quod sunt seruanda sicut Euangelia, scilicet secundum ordinem post Euangelia, & sacram scripturam. Sic & Leo accipiendus est & intelligẽdus cap. de libellis, quo ad obseruantiam obligare vult fideles Canonum, sicut Euangeliorum, licet ipse non neget, maiorem esse autoritatem Euangelij quam Canonum, non ergo confundit verba dei & hominum, vti diuersarius falso ei imponit. Nam & homines sacram scripturam condiderunt loco dei, & Sum. Ponti. est Vicarius dei, imminet solitum errorem, quasi certi fideles sint sub Papa, non omnes, non orientales, non Græci, non Aphricani, quem intollerabilem & ignauissimum errorem lib. II. apertissimis testimonijs reuincemus, orientem esse sub Papa.

Grego.

Grego.

¶ Et quod prædicta sint vera ostendo hoc, quia & canones Conciliorũ sunt traditiones hominum. Illos tamen æquiparat Euangelijs B. Gregorius. Nã Patriarchę Cõstãtinopolitano, & alijs Episcopis Græce scribit. Præterea quia corde creditur ad iustitiam, ore autem fit confessio ad salutem, sicut Euãgelij quatuor libros, sic quatuor concilia suscipere & venerari me fateor, & integerrima approbatione custodio, quia in his velut i quadrato lapide sanctæ fidei structura consurgit, & cuiuslibet vitæ atque actiõis existat, quisquis eorum soliditatem non tenet, etiam si lapis esse cernitur, tamen extra ædificiũ iacet. Idem B. Gregorius Sauino subdiacono scribit. Et sic quatuor Synodos sanctæ vniuersalis ecclesiæ, sicut quatuor libros Sancti Euangelij recipimus. Non quod Sanctus Gregorius confuderit uerba hominum, cum verbo dei, & traditiones hominum, cum verbo dei, sed quia vult vtrumque exacte obseruari, licet maior autoritas sit Euãgeliorum, quã concilij. Vnde Leonis verba (quæ profecto diuersarius non intellexit, quia eũ latuit, quibus Canonibus Pontifices, tunc in omnibus vterentur iudicijs) sunt recte intelligẽda, non sinistre & inique torquenda, tunc statim apparebit veritas eorum, velut iam illam clare deteximus.

¶ IMPROBAT DIVERSARIVS CAP. QVAMVIS. VIGESIMAPRIMA DISTINCTIONE. ET CAP. CLEROS, EADEM DISTINCTIONE.

¶ CAPVT VIGESIMVMSEPTIMVM.

RAETERITIS SANCTIS MARTYribus Pio, & Marcello, sicut multis aliis, quoniam libellus iste diuersarij plus apparet temeritate quadam effusus immature, quã grauiter & consulto editus, venit ad Canonem. quamuis XXI. dist. quem ipse dicit esse Pelagij, nos ostendimus canonem esse laudatissimi Gelasij, qui. XV. fuit ante Beatũ Gregoriũ, ex quo indicat diuersarius illa se tumultuarie, & non ex fontibus concoxisse. Obijcit primo, quia torqueat verba CHRISTI de fide omnino ad potestatẽ iurisdictionis & Primatum, dein solam Petri personam accipit reiecta persona ecclesię, quam vere tunc gessit Petrus, & ita noua Grammatica. Tu es Petrus significat. tu es primus, & tibi dabo claues, id est soli Romanæ ecclesiæ, cæteris ecclesijs nihil habentibus. Præterea si ecclesia Romana significatur his verbis CHRISTI, tunc primitiua ecclesia ante Romanã nõ fuisset ecclesia, & omnes qui claues ex Roma non accepissent, fuissent inobedientes deo, & sic Stephanus cum multis millibus martyrum orientalis ecclesiæ damnati censebuntur. Gelasius. Obiectio. I. Obiectio. II.

¶ Roborat, quod si per verbum CHRISTI potestas Romanæ ecclesiæ intelligatur, & CHRISTVS super hanc petram ecclesiam suam se ædificare promittat, sequitur quod vniuersalis ecclesia non super fidem, sed super potestatem Romanæ ecclesiæ ædificata est. Super quam tunc ipsa Romana ecclesia ædificata est? nõ super petram, id est suam potestatem, nec super fidem, ergo super nihilum. Quare infert decreta illa esse frigidissima, lãguidissima, & poenitus ineptissima ad contentionem. Obiectio. III.

¶ Secundo præcipue hoc impugnat, quod ait Canon. In ijs omnibus quanto gradus celsior, tanto maior autoritas inuenitur. In maioribus siquidem est regendi iubendique potestas, in minoribus obsequendi necessitas. Vide iquit diuersarius, vt necessitatem omnibus imponit, & sibi soli contra charitatis officium libertatem arrogat, sed pessima consequentia. Non enim mox maior autoritas est, vbi gradus celsior est. Petrus enim primus Apostolorum fuit, sed nullam in eos autoritatem habuit vnquam, immo contra. Apostoli in Petrum habuerunt autoritatem, ut Actuum. VIII. scribitur, quod Apostoli miserunt Petrum & Ioannem, qui tunc primores erant inter Apostolos, & tamen missi sunt ab Apostolis, tãquam maioribus ad Samariæ fideles. Labitur ergo hic Pelagius hoc loco satis aperte, quamquam ego credam hos & similes Canones, nihil præter nomẽ de Roma. Pontificibus habere, & ab officialibus & scribis in Theologia parum doctis esse scriptos. nõ enim spirant Euangelium, sed humanum affectum, carnem & sanguinem. Obiectio. IIII. Actuum. VIII

¶ Opponit etiam de Canone Cleros. dis. XXI. quod non credat esse alicuius Papæ, sed videatur esse commentum Isidori. Nam ... mo Metropolim mensuram ciuitatis, & acolitum cerofarariũ, aliosque gradus egregia iustitia describit, & inuenit tamen autoritatem. Pontifex inquit princeps sacerdotium, est vel esse dicitur, quasi via sequentium. Ipse enim Summus sacerdos, Obiectio. V. Isidorus.

ipse Pontifex

ipse Pontifex maximus nuncupatur. Ipse enim efficit sacerdotes, & leuitas, ipse omnes ordines ecclesiasticos disponit, ipse quod vnusquisque facere debet, ostendit. Antea autem Pontifices & reges erant, nam maiorum hæc consuetudo fuit, vt Rex esset Sacerdos & Pontifex. Vnde & Pontifices Romani Imperatores appellabantur. Ex hoc diuinatore iquit diuersarius hodie sumitur a quibusdam, quod Papam Imperatorem, maximumque Pontificem iactant. Ideo non inter Canones sed inter canes hūc deputat, & obijcit de canone primæ sedis. X C I X. dist. cum Canonibus Pelagij, & B. Gregorij eadem. dist. At quia eandē cantilenam sæpe repetit diuersarius lib. I I. explicabimus veram intelligentiam horum Canonum, quos non intellectos, sed deprauatos a diuersario ostendemus. Id modo signum huius accipe pie lector, quod in Canone primæ sedis, verba vltima quæ sunt Gratiani, adducit pro verbis Concilij Aphricani, ita egregie nouit Iuristatheologus canones tractare.

Immodestia diuersarij.

Ludder' lapsus

DILVVNTVR PRIORA OBIECTA.

CAPVT. XXVIII.

VSPECTVM OSTENDIMVS initio statim esse, immo damnatū, qui suspecta habet Romanorum Pontificum decreta, tamen ne pusilli decipiātur istis nenijs & cauillis, præstat respōdere ad obiecta. Et primo diximus, quomodo diuersarius sit deceptus, dicens esse hunc Canonem Pelagij, qui est Gelasij & in originali est vnus Canon ille. & . ca. Sancta Romana. dist. X V. & edidit illum cap. ante. M. & . X X V. annos in Concilio, vt refert Burckardus Vvormatieñ. lib I I I in præsentia. L X X. Episcoporum Dum ergo primo obijcit. Hunc torquere verbum CHRISTI de fide ad potestatem iurisdictionis, & pompam Primatus, dico per ista verba CHRISTI recte probari, sicut assumit Gelasius, ecclesiam Romanam esse prælatam alijs ecclesijs, non quod illa verba directe sonent in Romanam ecclesiam, nam nec Gelasius hoc vult, nec aliquis doctus, sed quia pertinent ad Petrum, cuius sedes est Romana ecclesia, quæ hanc prælationem ex eo hæreditauit. Non tamen meminit hic, potestatis iurisdictionis, sicut diuersarius ei imponit. Deinde non facit iniuste Gelasius, quod illa verba in persona Petri accipit, quod & Hierony. Cypria. Chrysosto. Ambro. & alios Sanctos patres fecisse initio patefecimus. false autē ei imponitur, quod ecclesiæ personam reiecerit, cū nullius reiectionis omnino meminerit, & superius locuplete ostēdimus, quo modo CHRISTVS Petro dederit claues, & simul ecclesiæ dederit, quoniā ista nullam habent repugnantiam.

Gelasius qñ cōdidit hūc canonem.

Burckardus Vvormatieñ.

Vnde non oportebat tam venerabilem Pontificem irridere, qui hereticos tam fortiter repressit, Manicheos in exilium damnauit, Achatij seditiones compescuit,

Manichei Achatius

compescuit, Impera. Anastasium hæreticis fauentem excommunicauit, Vvandalorum Regem Arrianus propensionem, a sacris abstinere iussit. Et vt doctus agnoscatur, & studiosus sacrarum literarum. Hymnos etiam composuit ad imitationem Beati Ambrosij, libros quinque contra Eutycen, & nestorium edidit, duos item contra Arrium, pauperes præterea amauit & clerum. Non ergo decebat tam Augustalem Pontificem, tam Sanctum & eruditum Pontificem scommatibus obruere, ex Grammatica ei illudere. Vnde dico falsum esse Gelasium vnquam exposuisse. Tu es Petrus id est Tu es primus, hoc verum est, ex quo CHRISTVS promisit se ædificaturum ecclesiam super Petro, probatur eum esse primum, quia est consectarium ad illud, sicut ostendimus in superioribus, ita sane ridicula est alia expositio de clauibus Romanæ ecclesiæ datis. Nam nullus ita insanit, vt dicat soli Romanæ ecclesiæ datas claues, alijs nihil habentibus, sicut pro libito suo lacerat diuersarius Sancti Papæ Decreta. sed soli Petro dedit dominus claues principaliter in sua plenitudine potestatis, quas adepta est Romana ecclesia, ex quo delegit ibi cathedram, & per illam iam omnes ecclesiæ recipiunt easdem claues, vocatis eorum Episcopis in partem sollicitudinis, hęc est vera summi Pontificis sententia, non illa in derisum Sanctorum virorum per diuersarium virulente excogitata, & odiose, de quo superius plura, vbi præraucidas ratiunculas diluimus. Vbi etiam diximus de Primatiua ecclesia ante Romanam, de Stephano, & de Martyribus orientis dicturi sumus libro secundo, quia summa iniuria diuersarius hanc eis notam inurere nititur, quod inobedientes fuerint Roma. Pontif. quod est omnium falsissimum, ex maxima, vel malitia, vel ignorantia diuersarij profectum.

Anasta. Impe. Comendatus

Gelasius.

Solu. II. obiec.

¶IN CONFIRMATIONE pergit more solito, verba Canonis deprauare, & ad suam peruersam intelligentiam trahere, quo pateat liberior campus Sanctos viros lacerandi. Ait enim si per verba CHRISTI intelligitur potestas Romanæ ecclesiæ, sequitur quod ecclesia vniuersalis super potestatem illam sit fundata. Dico quod sæpius iam audiuimus, petram non esse potestatem, nec vnquam aliquis dixit. sed petra fuit Petrus, & sui successores super quos ædificauit ecclesiam suam dando eis potestatem regiminis & pascendi, vnde & Romana ecclesia fundata est, sicut tota ecclesia, non super potestate. sed super habentem. quæ ille omnia commiscet. non potens abstrahere, vt diximus. Methaphysicæ minime accomodatus. Inuehitur ergo diuersarius non in sensus decretorum. sed in sensum hominis si sui ipsius, quem sibi pro libito fingit, quare non sunt frigidissima & languida Decreta.

Sol. III. obiec.

¶Cum posteriorem partem Canonis iprobare contendit. In omnibus &c. declarat se opponens plus circa ramos & superficiem versari negocij, quam circa radices, nesciens quando autor decreti loquatur, vel Pontifices per eum adducti. Nam vt dixi iste Canon est Gelasij, non Pelagij, et verba quæ modo controuertuntur, nec sunt Pelagij, nec Gelasij, sed Gratiani. nam in originalibus Pontificum non reperiuntur, quæ ille sine delectu legens, existimat esse verba

Solu. obie. IIII.

Lapsus Ludder

h

Mos Gratiani esse verba Papæ. Est enim mos Gratiani, cum Canonem attulit ex aliquo pontifice vel doctore, vt oportune alium Canonem coniungat, sua verba addere, vt sic conuenienter ad alium canonem descendat. Sed cuiuscumque fuerit illud dictum, est tamen verissimum, quod Theonino dente rodit diuersarius. Ostendamus tamen, quam captiose & inanibus Sophysmatibus id agat. Primo enim cum Gratianus loqueretur de sedibus, quod quanto sedes esset celsior, tanto autoritas maior, refert indiscriminatim ad personas, ignorans decanum maiorem habere autoritatem in capitulo, quam præpositum, cuius tamen gradus est celsior. dein falsum assumit, Petrum nullam habuisse autoritatem super Apostolos, cum etiam Apostolorum, & omnium fidelium fuerit pastor, licet Apostolatu inter se pares fuerint, de quo adhuc plura, sufficiat in præsentia Beatus Gregorius secunda quæstio. V II. Petrus. Petrus potestatem regni acceperat, & tamen idem Apostolorum primus quærimoniæ contra eum a fidelibus factæ, cur ad gentes intrasset, non ex potestate officij, qua posset dicere. Oues pastorem suum non accusent, nec repræhendant, sed ex autoritate diuinæ virtutis, qua gentiles acceperant Spiritum Sanctum respondit, loquitur de eo quod Petrus rationem reddit Actuum vndecimo super conuersione Cornelij, quando ascendit Hierosolymam, vbi indubie & alij Apostoli, saltem Iacobus fuit præsens.

Grego.

Actuum. XI.

Petrus non inferior quia missus.

Arrius.

¶ Dum vero diuersarius intendit probare, Petrum fuisse sub Apostolis a quibus missus fuerat in Samariam. Liquet docto, & erudito viro, hunc fuisse cauillum Arrij hæretici aduersus Sanctum Athanasium. Quia pater misit filium suum in hunc mundum Ioannis sexto, & vigesimo. Ad Galathas quarto &c. Ideo contendebat hæreticus patrem maiorem esse filio in diuinitate. Ita hic diuersarius contendit Petrum fuisse minorem autoritate Apostolis, quod ab eis fuerit missus. Omnes tamen qui fuerunt in senatu vel collegio, nouerunt se non esse maiores his, quos ex eis mittunt ad principem &c. Immo in Senatu Prouinciali communiter maiores mittuntur a minoribus, ad referendum principi conclusa Prouinciæ. Sic Herodes misit tres Magos, vt adorarent puerum, qui nullam in eos habuit potestatem. Pondera tamen mi lector, quid per hoc improbare intendat diuersarius. Hoc inquam. In maioribus est iubendi potestas. In minoribus obsequendi necessitas.

¶ At quis vnquam fuit, vel tam stupidus, vel tam stolidus, qui negasset maiorum esse præcipere, & minorum parere, quod si hoc fundamentum subruatur. Omnis erit pollitia subuersa. Omnis ordo ciuilis, & polliticus destructus.

Diuersarius cōtradicit sibi.

¶ Nec tamen sibi constat diuersarius, si quidem & falsum falso repugnat & vero, nam ex eo quod Apostoli miserunt, & ita habuerunt potestatem iubendi, infert Apostolos mittentes fuisse maiores Petro, at qua rogo illud probabit consequentia nisi quod in maioribus est iubendi potestas, & tamen hanc solidam maximam vult impugnare, sic audabatharum more in tenebris dimicans, dum impugnare veritatem nititur, eam solidiori robore firmat. Neque fidem diuersario quis tribuat, neganti Pontificem vidisse illud decretū,

sed scribam

sed scribam, notarium. Nam diligentissimus fuit Gelasius & doctissimus, qui eruditas pluribus misit Epistolas, vt Platina testatur, & præcipue cum hunc Canonem, vt ab initio docuimus, in concilio promulgauerit, non fuit ea Romanorum Pontificum ignauia, vt condita decreta nō acutissime præviderent. Platina.

¶ Quod ad cap. Cleros attinet, miror primum cur tanta vsus fuerit præfatione, quod non credat eum esse alicuius Romañ. Pontificis, quid oportebat hæc præfari, cum nunquam legerit vel audiuerit, hunc esse Summi Pontificis, sed omnes inscriptiones, quas etiā vidi in antiquissimis codicibus, meminerunt illum esse Isidori. Ob id uane inquit diuersarius, videtur esse Isidori, & recurrendo ad Isidorum mox omnia inuenies, quæ hic citantur libro VII. Ethymolog. quare frustra tentat diuinari, sed hic igniculus est superbię, vult videri, quasi ex serie & textura verborum, possit autorem depræhendere. Et quia ille Canon non est Summi Pontificis, ideo non est necesse defensionem eius a me suscipi, quod noluerim me eius autoritate tueri. Metropolim matrem ciuitatum dici vulgatū est, quasi Mitropolim. De Pōtifice quę subdit, arbitror eum locutum de Pontificibus gentilium, velut Romanis a Numa Pompilio constitutis. Vnde Summa fuit apud eos dignitas, maximum adire Pontificatum, & eosdem olim fuisse summos reges, & sacerdotes ex Hermetis cognomine liquet, qui ob id Trismegistus appellatꝰ est, quasi ter maximus, quod summus esset sacerdos, Philosophus & rex. At hæc extraria sunt ad propositum minime attinentia. Diluitur obiectio. V. Isidorus. Vult videri Ludder. Hermes. Trismegistus.

¶ OBIECTIO ADVERSVS CANONES NICOLAI PAPAE CAP. INFERIOR XXI. DISTINCTIONE CAP. OMNES DISTINC. XXII.

¶ CAPVT. XXIX.

VGILLATVR NICOLAVS PAPA a diuersario super duobus Canonibus. Primus est cap. inferior. distinct. X XI. alter cap. omnes. distinct. X XII. In primo Canone diffinit Pontifex inferiorem non posse absoluere superiorem, sicut non potest ligare, adducens illud Esa. XIIII. Nunquid gloriabitur securis contra eū, qui secat in ea &c. Cōtra istum opponit diuersarius, quia sic apposite tractet scripturas sacras, vt deum faciat ex Papa cæteros Episcopos, non fratres, nō homines saltem, sed instrumenta facit. Nicolaus. Esa. XIIII.

¶ Deinde in fine (ait diuersarius) Romanam ecclesiam matrē vocat omnium eccle- Obiectio. II.

nium ecclesiarum. In quo mirum est, cuius filiæ & disciplinæ fuerunt ecclesiæ Iudeæ, & quæ ecclesia fuerit, quam Paulus vastabat. Siquidem Romana ecclesia tunc erat in lumbis patris sui Petri, qui Hierosolymis erat. Quid quæso Hierosolymitana ecclesia didicit a Romana? Cur meminit Paulus
Roma. XV. Roma. X V. dicens, pauperes sanctos in Iudea, iuste accipere collectam a Romanis, & alijs gentibus, quod spiritualium illorum participes facti essent, quo verbo Apostolus Hierosolymitanam ecclesiam, matrem, matricem radicem signat omnium plane ecclesiarum totius orbis terrarum Romanæ.

Obiectio. III. ¶ Quis negare potest, ecclesiam gentium, posteriorem esse ecclesiæ Iudeorum, & ex hoc illam natam? cum tot in locis hoc de gentibus prophetæ prædixerunt, cum in actibus discipuli dispersi solis Iudeis prædicasse verbum, & de gentium salute, stupuisse legantur. Et Paulus Roma. X V. Iudeorum
Roma. XV. ministrum fuisse CHRISTVM, & gentes misericordiam consecutos, ad ruinam Iudeorum doceat. Sed & CHRISTVS Ioan. quarto. Salus inquid
Ioan. IIII. ex Iudeis, modeste itaque dixisset, matrem ecclesiam. Matrem vero omnium ecclesiarum, hyperbole est nimia.

¶ Contra posteriorem cap. omnes inuehitur quod sit ineptissima palea, deliramentum illudēs ecclesiam CHRISTI. Vñ cum Canō. dicit dignitates omnes a Romana ecclesia exortas, ipsam autem a solo deo fundatam verbo
Obiectio. IIII. CHRISTI. Obijcit primo. Si Romana ecclesia est fundata verbo dei supra petram fidei, supra quam petram alias ecclesias erexit? an supra Harenam? Non credunt idem Romana ecclesia, & aliæ ecclesiæ, nonne sunt ecclesiæ CHRISTI? cur tu resistis CHRISTO dicenti. Super hanc petram ædificabo ecclesiam meam, quid significat ecclesiam meam, non est nisi vna Romana ecclesia, sua ecclesia? Si autem quælibet alia, etiā ecclesia CHRISTI est, & CHRISTVS affirmat eam ædificandam supra petram fidei, impio errore dicitur, ad Romanam ecclesiam pertinere, & non ad alias omnes, quare merito hæc decreta frigidissima dixerim, nā hoc interprete, sic intelligemus Euangelium. Ego supra fidei petram ædificabo ecclesiam meā Romanam. Romana autē ædificabit supra suam sententiā, ecclesias suas, non meas,
In iuristas. quia meam supra fidei petrā ædificabo, eant nunc adulatores, & statuant nobis scripturæ sacræ interprætationem ad Roma. Pontificis scribas pertinere. Deinde vide quid sit in curia Romana iuristas dominari, & sine Theologis ac sacris literis, de sola potestate, & spiritussancti præsentia p̄sumere, hoc est per solam potentiam scripturas tractare.

Obiectio. V. ¶ Iam illud quam Euangelice dictum est, quod cœlestis Imperij & terreni iura Petro commisit, Obsecro. Non est hoc omnibus lachrymis dignum, quod illa pro oraculis suscipere debeamus, non primo impium est, quod Petrus iura cœlestis Imperij teneat, cum solum ministerium verbi teneat i terra. Solus CHRISTVS est dominus cœli & terræ, deinde Imperium terrenum docuit CHRISTVS, & Petrus contemnere, hic non solum non habere, sed etiam iura eius in manu Petri constituit. Hunc secutum est illud malum, quod adulatores Romanum Pontificem, in vtroque regno dominum constituūt, quod nec CHRISTO quidem datum est, qui suum regnum negat esse

gat esse ex hoc mūdo. Mirum autem est, quod Petrus Neronem principem passus est, non modo in Roma, sed etiam in cruce sua, qui potuit ei iura terreni Imperij, aufferre, aut certe friuolum & impiū est, successorem Petri hoc præsumere, quod in Petro non fuisse cernitur.

¶ Sequitur in Canone. Non ergo quælibet terrena sententia, sed illud verbum, quo constructum est coelum & terra, per quod denique omnia condita sunt elementa, Romanam fundauit ecclesiam. Opponit diuersarius, quia aut hæc de sola Romana ecclesia dicuntur, & sequitur omnes alias ecclesias, terrena sententia statutas, & sine verbo dei, sine quo nihil factum est, quod factū est, & sic omnes aliæ ecclesiæ sunt nihil. Aut simul etiam de alijs ecclesijs intelligendum est, esse scilicet eas per verbum dei, quod omnia condidit, statutas, & sequitur huic nihil singulare ad Roma. eccle. dici nisi inanem Pompam syllabarum. Quod si de constitution. ecclesiarum iuxta dignitatis gradus loquitur, non secundum substantiam, patet quam peruerse, hoc verbum CHRISTI de fide totius ecclesiæ vniuersalis, torqueat ad vnius hominis potestatem, CHRISTVS suam ecclesiam supra petram ædificare se dicit, hic vero, non, sed dumtaxat Romanam, hoc est cæteras ecclesias nihil facere, & CHRISTVM negare. Obiectio. VI.

¶ Porro si cæteræ ecclesiæ sunt terrena sententia statutæ, & hanc sentētiam Romanæ ecclesiæ dixit, suo ore sese damnat, suam sententiam terrenam, non diuinam dicens. Et vbi manet, quod vocem Petri, tanquam diuinam, & non terrenam audire oportet? Porro quis constituit ecclesiam Hierosolymitanā, antequam Romana ecclesia esset? An non Petrus verbo dei Romanam ecclesiam constituit? Verum si de dignitatis constitutione loquitur, non de substantia ecclesiæ. Tūc arguo sic. Romana ecclesia est alijs superior diuino verbo constituta, ergo necesse erit, vt eodem verbo cæteræ ecclesiæ sint ei inferiores statutæ, quia non potest statui superior nisi sint quibus superior statui possit. vbi ergo est, quod supra dixit, inferiores cæterarum ecclesiarum ordines a Romana ecclesia instituí, non verbo diuino, quo vult sola cōstitui ipsa? nam quomodo CHRISTVS potuit statui dominus, nisi simul gētes & termini terræ subijcerentur, & mons syon, cui rex præficeretur. Obiectio. VII.

¶ Adde his si quis dicat. Si Romana ecclesia diuino verbo fundatur super omnes. Oportet ergo & eas certas nominari quæ verbo diuino subijciantur. Age, esto ergo hæc sententia diuina, Romana ecclesia est alijs superior, dic vbi scriptum sit eius correlatiuum. Ecclesia Mediolaneñ. est eius inferior, aut vlla alia? Si nulla nominatur, nulla subesse debet, præcepto saltem diuino. Quid hic melius dici potest, quam quod verbum CHRISTI, nec de superiorate, nec de inferioritate ecclesiarum intelligi possit. Sed de sola, eadem, inuictaque fide & potestate omnium ecclesiarum æqualiter. Obiectio. VIII

¶ Sequitur in Canone. Illius certe priuilegio fungitur, cuius autoritate fulcitur. Vide inquit diuersarius, que correlaria inferat verbum CHRISTI, de fide, ad potestatis significationem detortum, priuilegium fit Romanæ ecclesiæ in verbo, quod cōmuniter oībus ecclesijs conuenit, quia CHRISTVS dicit. Super hanc petram ædificabo ecclesiam meam, meā inquit. Si ecclesia alia quælibet est ecclesia CHRISTI, ipsa certe ædificata est super eandem Obiectio. IX.

 petram, &

petram,& nullum est vlli priuilegium. Si non est ecclesia CHRISTI, & sola Romana est ecclesia, priuilegium non stat, quia nulla est ecclesia, cui Romana superior esse possit. Iterum dico pronomen meam, aut significat solam Romanam ecclesiam, aut omnem ecclesiam Si solam, habet priuilegiũ prae caeteris. Si omnem, iterum non habet priuilegium prae caeteris. Eligat ergo quod vult, per hoc verbum CHRISTI Romana ecclesia, aut erit sola, aut non erit prima, digreditur dein ad conuicia, sed haec Theologicam maiestatem non referunt.

Obiectio. X.

Obiectio. XI.

¶ Sequitur in Canone. Vnde non est dubium, quia quisquis cuilibet ecclesiae ius suum detrahit iniustitiam facit. Qui autem Romanae eccclesiae priuilegium, abipso Summo omnium ecclesiarum capite traditum (vide hyatum illum stentoreum) auferre conatur, hic procul dubio in haeresim labitur, super quae diuersarius hystrionem aut parasitum scenicum agens, haec iocatur. Ecclesia Romana non habet ius, sed priuilegium, quod quod est supra petrã fidei aedificata. Hoc enim solius Roma. ecclesiae est, isto autore, deinde petrã fidei intelligit praelationem hanc Primatus terreni. nam haec duo perpetuo miscet & confundit, haec palea. Obsecro quanta patientia est ista tollerare? Primum sicut dixi, si petra fidem signat, eadem est omnium ecclesiarum, nullo reliquo priuilegio. Si autem non omnium est eadem, sola erit ecclesia Romana non habens cui praeferatur. Secũdo si petra fidei dignitatem significat iam sibi ipsi contradicit in eodem verbo, verbumque CHRISTI adulterat fidei significationem in potestatis significationem subuertens, & spiritum in carnem CHRISTVM, ad mundum trahens. Non est ergo haereticus, qui negat hoc priuilegium Romanae ecclesiae, sed ille deprauator est verbi dei, qui per fidei petram, intelligit priuilegium potentiae temporalis.

Immodestia Ludderi.

XII. dilutio Ambrosij.

¶ Quod autem in fine Ambrosium adducit, qui se matrem ecclesiarum asserit sequi Romanam, vtinam & idem faceret cum Ambrosio. Ecclesia Romana mater est, sed non omnium ecclesiarum. Nam & Metropolis quaelibet est mater ecclesiarum, iuxta patrum statuta. Deinde Romana ecclesia, nunquam verbis CHRISTI has contumelias fecit, quas haec palea fecit, sed per petram fidem intelligit, nõ tyrannidis ambitionem Haec diuersarius adhuc etiam multo proteruius adduxit, quoniam plura verba aculeata, studiose omisimus ob beati illius Pontificis reuerentiam.

¶ RESPONDETVR AD OBIECTIONES QVATVOR, ET QVOMODO ECCLESIA FVNDETVR SVPER PETRAM, ET QVOD ROMA. ECCLE. SIT CATHOLICA EXPLICATVR.

¶ CAPVT. XXX.

ON LATEBIT PRVDENTEM LEctorem. cap. inferior proposito non deseruisse licet intentioni diuersarij deseruiret, plura coaceruantis quo mordeat, & lacerãdo eruditionem, vel ignauiam suam ostendat. Obiter ergo in Canonem obiecta diluam. Dum enim Esayam attulisset. cap. X. (non. XIIII. vt oberrat diuersarius) de securi & secante, infert mox Canonem facere deum ex Papa, & tam puerilis est ille cauillus, vt ferme pigeat dilutionis. Symbolum affert propheta pro comparatione dei ad creaturam, quod cum Sum. Pontif. accomodet Canoni, infert quod iam audiuimus, quasi Symbolum dei, non posset esse Symbolum Papæ, & tamen Papa non sit deus. Insignis inscitia diuersarij hic detegitur Symbolicam Theologiam ignorantis, & Sophysta copiose argutatur, hoc est Symbolum dei, & est Symbolum Papæ, quare Papa est deus. Et vt detegatur manifestissime diuersarij imperitia, hoc dicam i Theologia Symbolica sæpius idem esse Symbolum rerum diuersarum hoc astendi in disputatione Lypsica propugnatori Luderano, & similibus erroribus ac hæresibus implicito, Andreæ Carlstadio, ex Augustino lib. IIII. Hyponosticon, vbi iumentum facit Symbolum gratiæ, & dein liberi arbytrij. Et quod plus est, idem est Symbolum rerum contrariarũ seu desperatorum, nonne Leo de tribu Iuda est Symbolum CHRISTI, tamen Leo est etiã Symbolũ diaboli. Ignis Symbolũ est diuini amoris, Symbolum est carnalis concupiscentiæ, sic de aqua, de vmbra, de frigore &c. & inumeris alijs. Non ergo facit ex deo Papam, sed Symbolũ a creatura translatum in deum, transfert in creaturã. Et profecto scienti artẽ Symbolicam hoc videtur necessarium, quod in rebus infimis desumptum ad significandum distantius, potest signare minus distans, at hæc alibi.

Solu. obiect. I.

Ludder lapsus.

Symbolica Mheologi.

Error Carlstadij.

Augu.

Symbola diuersorum & cõtrariorum.

¶ Improperat Canoni, quia cæteros Episcopos non homines faciat, sed instrumenta, hic vides syncere lector, quam se nõ intelligat diuersarius, ex hoc enim, quod secantem Papæ, securim inferioribus Episcopis per Symbolum ascribit, mox insurgit, eum facere alios Episcopos instrumenta, homines, sed age, cum propheta Symbolum deo dedit secãtis hominibus, securus. Itaque homines fecit non homines, sed instrumenta, modo argumentandi ipsius diuersarij, sic sacras tractamus literas, sic alios optime & accomodatissime tractantes, repræhendimus, castigamus & erudimus.

Homines quo modo instrumenta.

¶ Hoc nouerunt omnes boni & docti, omnem causam secundariam & minus principalem esse quasi instrumentũ causę prioris a qua dirigitur, & quia Patriarchę diriguntur a Papa, Primates a Patriarchis, Archiepiscopi a Primatibus, Episcopi ab Archiepiscopis, Archipræsbyteri, ab Episcopis, Plebani ab Archypræsbyteris, vicarij & adiutores a plebanis, & sic semper inferior est, quasi membrum & instrumentum superioris, de ratione autem Physica instrumenti huic loco non attinet, quia solum vtimur instrumento Symbolicæ.

Solu.obiect.II. Hoc bene dicit cap. Non decet cum concord. dist. XII.

¶ Improbat dein Canonem inferior, quia in fine vocet Romanam ecclesiam matrem omnium ecclesiarum In quo mirum est quod somnij obuenerit diuersario, quod Canoni imponit, nullatenus i eo existens, sed finxit, vt liberius carperet. Immo plures sunt Canones sequentes in Gratiano Nicolai, in nullo tamen eorum hoc dictum continetur. At quia est verissimum, & pluribus Canonib. attestatum, ideo Sophysmata Ludderi in contrarium repellamus. Vnde cum primo opponit de ecclesia Iudea, dico quod hoc fuit argumentum, Episcoporum Orientalium hæreticorum quando scripserunt Iulio Papa contra Sã. Athanasiũ, & quæsiuerunt scisma, contra Romanam ecclesiam. Ita enim scripserunt. Domino beatissimo & honorabili patri Iulio, Apostolicæ sedis venerabili Episcopo, Eusebius Theoginus, Theodorus, & Berinthus vna cum reliquis fratribus, & Coepiscopis nostris in Antiochia congregatis. Licet circa omnes Romanam ecclesiam sciamus esse munificam, & Apostolicam habere curam, & semper matrem existere pietatis, quamquam ab oriente ad ea prædicatores veritatis aduenerunt, & infra. Optaremus, nec nos secundo loco habendos cũ ijs, qui ex his partibus ad vos vsque dogmatisantes Apostoli peruenerũt.

I.	Papa
II.	Patriarcha
III.	Primas
IIII.	Archiepiscopus
V.	Episcopus
VI.	Archipræsbyter
VII.	Plebanus
VIII.	Adiutor.

Lapsus Ludder

Argumentum hæreticorum.

Iudea ecclesia mater,

Sol. obiec. III.

¶ Respondeo ergo, quia ecclesia Romana non est mater aliarum, nisi quia est Petri sedes & successorum eius, & Petrus successit CRISTO, ideo facile est videre, Iudeam ecclesiam fuisse filiam Petri, & primo CHRISTI. Bene ergo probat & hoc vult Apostolus, Iudeam esse matrem & radicem aliarum ecclesiarum origine, nam ex iudeis prophetæ, CHRISTVS & Apostoli exierunt, vt interpretatur Paulum Athanasius, ideo pro eis elemosynam petit Paulus ex gentibus. Attamen Romana ecclesia est mater omnium, fidei stabilitate, dignitate, & potestate, quæ adhuc fidem CHRISTI tenet, cum Iudea, Aegyptijs, & Græcia misit. Item verum est ecclesiam gentium posteriorem esse tempore ecclesiæ iudeorum, tamen a deo, Petro medio, constituta est prima, quæ tot periculis quassata, fluctuat, non perit. Salus ergo origine est ex Iudeis, immo dignitas Romanæ ecclesiæ est ex iudeo Petro, quia accepta omnium ecclesiarum mater existit.

Athanasius.

Sensus cap. oẽs dist. XXII.

¶ Amarulentas autem soluturus obiectiones, contra indubitatum Nicolai cap. omnes, ab initio obiter intellectum Sum. Ponti. explanabo, quo facto confestim patebit, omnia obiecta, non studio veri quærendi, sed mordendi libidine fore adducta, Canoni penitus in fundamẽto nihil aduersantia. Vnde quia CHRISTVS per illa verba sæpe renarrata. Tu es Petr', & super hãc petram ædificabo ecclesiam meam. Pollicitus est se ædificaturum ecclesiam super Petrum, & successores, vti Cypria. Hierony. August. Ambro. Greg. Chrysosto. & alij voluerũt superius citati, viri sancti & spiritu dei pleni, hãc pollicitationem præstitit indubiæ dominus Petro, qua exhibita, nactus est Petrus potestatem super ecclesia dei, cuius pastor effectus est. Et quia iussu dei finaliter sibi sedem, & successorem delegit Romę in plenitudine suę pote

statis, it.

statis,ita connexione quadam & consecutiue per vnionem Petri cum ecclesia Romana,ipsa a CHRISTO per Petrum,hanc potestatē accepit,& cunctis alijs est prælata,quod si mansisset Antiochiæ vsque ad diem obitus sui, nisi deus aliter successoribus præcepisset, tunc Antiochena fuisset suprema omnium.

¶ Et ita Petrus factus est Episcopus Romanus iussu domini,quod etiā nūc credo fieri posse,vt si deus mandaret Papæ,vt transferret sedem suam,& omnia quæ sunt sedis, ad ecclesiam Coloniensem pro se & successoribus, quod tunc Coloniensis ecclesia foret suprema omnium. In alijs autem locis, facti sunt & ordinati Episcopi iussu ipsius Petri,ita quod vsus est potestate sua,etiam constituendo Primates testatur hoc Clemens ca. in illis. dist. LXXX. Clemens. In illis inquit ciuitatibus,in quibus olim apud æthnicos primi flamines eorum,atque primi legis doctores erant Episcoporū Primates & Patriarchas B. Petrus poni iussit,qui reliquorum causas Episcoporū & maiora negotia ī fide agitarēt,prosequitur de Archiepiscopis & Episcopis. In fine addit. Neque inter Apostolos par fuit institutio,sed vnus omnibus præfuit,& est Canon. VII. & . VIII. Clemen. pondera inæqualitatem ecclesiarum in ipsa institutione earū. Sic Inno. cap. quis nesciat. dis. XI. declarat quomodo S. Innocen. Petrus per Galliam,Hispaniam,Italiam,& Aphricam,Episcopos īstituit, patet ergo quod illa Primatum, & Episcopatuum institutio, Ecclesiarum distinctio vel unio,fuit voluntaria ad rationabile arbitrium Summi Ponti. & ab eo ordinatorum,quod in hodiernum diem contingit, quando noui eriguntur Episcopatus,sicut ad petitionem Friderici. III. Impera. in Vvienna Pannoniæ erectus fuit Episcopatus,& alter ī noua Ciuitate, hoc quoque ad uerte,nemini esse ambiguum,quin ecclesiam meam,in verbis CHRISTI ad vniuersalem referatur ecclesiam,sed ratiōe petræ,quæ fuit Petrus Roma. Vviennæ Neuenstat. Ponti. pertinet ad Romanam ecclesiam & eius dignitatem declarat, & probat.& quia diuersarius in hoc errat,& ob huius ignorantiam has tenebras nobis offundit,vt hæc in obtutu & prospectu sint pij lectores, neque excidant memoria,hanc depingamus formulam Romana ecclesia prior alijs.

	Petram	ædifica.	Ecclesiam meam
Super hanc	I		
	Petrus		
	I		
	Romana Ecclesia		Vniuersalis.

¶ Non ergo deus ædificauit ecclesiam suam super Romanam ecclesiā,nec super potestate Romanæ ecclesiæ, sed quia CHRISTVS ædificauit ecclesiam suam super petram,super Petrum,per illum habet suam dignitatem & prælationem,quare Petrus specialiter fuit Episcopus Romanus,& tamē pastor vniuersalis ecclesiæ,sic Romana ecclesia est prior in vniuersitate ecclesiarum,alijs ecclesijs particularius. Sic ergo declarat Nicolaus Pont. Romanam ecclesiam esse superiorem alijs,quia Petro eius p̄sidenti CHRISTVS filius dei,

filius dei, verbum patris dedit Primatum super tota ecclesia. At non sic eccle
siæ aliæ hoc ius prætendere possunt, dempta Antiochia, quæ ad certum tem
Marcellus. pus hoc habuit priuilegium, sed cessit Romanæ ecclesiæ, vt ait Marcellus Martyr. His sic prælibatis somnia & præstigia Ludderana propulsemus.

Sol. obiec. IIII. ¶ Primo ergo cum assumit, & alias esse ecclesias CHRISTI & credant, & non sint super harenam ædificatæ. Respondeo argutatori, vnam esse ecclesiam dei, vnam spōsam, vnam columbam, vnam perfectam, vnam formosam per vniuersum terrarum orbem, quæ ędificata est supra petram immobilem. Secundo dico specialiter Romanam ecclesiam esse fundatam super petram, quia Petrus super quem promissa est ædificari ecclesia, licet totius ecclesiæ fuerit pastor, tamen singulariter ecclesiā Romanā in qua sedit, honorauit, & præ cæteris dominus per illum extulit, velut in regno regia, caput aliarum

Platina. ciuitatum constituitur, quare priuilegia habet a deo Romana ecclesia, quæ

Grego. alia non habet, nisi per illam, ita scribit Platina de B Gregorio, quod responderit Michaeli Imperatori, potestatem ligandi & soluendi Petro traditam, eiusque successoribus, non Episcopis Constantinopolitanis, quod equidem non sic accipiendum credo, quasi voluerit illos Episcopos non habuisse claues, sed quia vniuersalem potestatem clauium non habent, vel quia non primo acceperunt a deo, aut quia ministerio acceperunt humanę superioritatis.

¶ Qualis enim est comparatio præsidentis, talis & ecclesiarum adinuicem

Bernar. esse videtur, vt pulchræ Bernard. lib. II. de consideratione ad Eugenium testatur. Indagemus diligentius inquit, quis sis, quam geras pro tempore personam in ecclesia dei, quis es, sacerdos magnus, Pontifex Summus. Tu princeps Episcopo. Tu hæres Apostolorū. Tu primatu Abel, gubernatu Noe,

Papæ laus. Patriarchatu Abraham, ordine Melchisedech, dignitate Aaron, autoritate Moyses, Iudicatu Samuel, potestate Petrus, vnctiōe CHRISTVS. Tu es cui claues traditæ, cui oues creditæ sunt. Sunt quidem & alij cœli ianitores, & gregum pastores, sed tu tanto gloriosius, quanto & differentius vtriusque præ cæteris nomen hæreditasti, habent illi assignatos greges, singuli singulos, tibi vniuersi crediti, vni vnus nec modo ouium, sed & pastorum, tu vnus omnium pastor. Quare liquet Romanam ecclesiam, quam diu est sedes Petri, immediatius esse ædificatam a CHRISTO, & fundatam super petram, quam alias ecclesias (non loquor de immediatione actionis, quia sic omnia immediate fiunt a deo, sed vt negat deriuationē ab alia potestate humana superiori, scimus enim neminem dare claues infimo sacerdoti, nisi deum, tamē

Ecclesia Romana non deficit. hoc facit per Episcopum) Hinc est quod vel alijs ecclesijs deficientibus, vt ī Asia, Aphrica, & Europa Orientali. Aut tarde conuersis ad fidem, vt Anglia, Limania, Polonia &c. Ecclesia Romana hactenus a fide Petri non deficit. Habes ergo candide lector, quomō differenter aliæ ecclesię sunt fundatę super petram fidei, ab ecclesia Romana, quoniam de nulla alia particulari ecclesia dicitur. Et portę inferi non præualebunt aduersus eum, sicut de Roma

Grego. na dici potest quamdiu manet sedes Petri, sicut bene applicat B. Gregorius contra ecclesiam Constantinopolitanam libro. IIII. cap. XXIX. In registro, a qua non solum hæretici, sed & hæresiarchæ exierunt. Vnde cuilibet intelligenti, iam est obuium, diuersarium nunquam penetrasse ad veram intel

ligentiam

ligentiam, quomodo ecclesiæ ædificentur super petram, & ita inaniter calũniari Summorum Pontificum decreta, contra quam Christianum hominẽ decet. Quare scomma quod in decretum ludit, facilliter repellitur, quando assumit, & alias ecclesias esse ecclesias CHRISTI, & ita ædificatas supra petram, quoniam iam declarauimus sæpius, vnam esse ecclesiam vniuersalem, quæ supra petrã fundata est, & omnes ecclesiæ particulares in tantum fundãtur in petra, inquantum coniunguntur Romanæ vt mox probabimus.

¶ Similis calumnia est, quod assumit peruertendo verba decreti sinistra interpretatione, quasi dixisset. Ego ædificabo ecclesiã Romanam supra petrã quæ est mea, Romana ecclesia ædificat alias ecclesias non meas super suã sententiam. Hoc enim delyrium est Ludderanum, non Sancti Pontificis. Vna enim est vniuersalis ecclesia totius orbis a CHRISTO supra petrã ædificata, & ita omnes ecclesiæ instituuntur & destituũtur a Romana, quæ ob præsidentiam Petri Apostolorum Primi, superior omnium est constituta, & sic omnes ædificantur supra petram, sed per Romanam, & hoc fit clarissimum omni recte mentato, audiamus Florentissimum Episcopum Ambrosium, autoritate Sancti Martyris Cypriani hoc diffinientem. XXIIII. quæst. I. aduocauit. Aduocauit ad se Cyprianus Episcopum Satyrum, nec vllam putauit veram, nisi veræ fidei Gratianus, percunctatusque ex eodem est, vtrum nam de Catholicis Episcopis esset, hoc est si cum Romana ecclesia conueniret, hoc Ambro. testatur Cyprianum fecisse, eo quod in illo loco scisma erat ob luciferum, qui se a communione fidelium diuiserat, qui adeo pertinax fuit quod etiam pro fide sua exularet, & subdit. Nam etsi fidem ergo deum tenerent, tamen fidem ergo ecclesiam dei non tenebant, cuius patiebantur velut quosdam artus diuidi & mẽbra lacerari, etenim cũ propter ecclesiã CHRISTVS passus sit, & corpus CHRISTI sit ecclesia, non videtur ab his vera fides exhiberi CHRISTO, a quibus euacuatur passio eius atque distrahitur &c. Expende quisquis hæc legeris Cypriani, & Ambrosij sententiã, qui existimant eum non esse de ecclesia, quę est corpus CHRISTI, propter quã CHRISTVS passus est, qui cum Romana ecclesia non conueniret, quamuis Cyprianus, Satyrus, & Lucifer Aphricanæ fuerint ecclesiæ transmare, quamuis magna temeritate, diuersarius neget Aphros vnquã fuisse sub Romana ecclesia, quod lib. II. euoluemus.

¶ Simile dicit in prædictorum robur Pelagius Papa diui Augustini autoritate. Et enim cum sicut dicimus, ecclesia vna sit, cui in Canticis Canticorum dicitur. vna est columba mea, nullam aliam esse constat, nisi quæ i Apostolica radice est fundata, a quibus ipsam fidem vniuerso orbe propagatam esse, non potest dubitari, quod vt nobis, licet notissimum omnino sit, Beati tamen Augustini testimonio comprobemus. Audite quid in quodam opere suo præclarissimus doctor dicat ecclesiæ. Ait enim, quod si nullo modo recte dici potest ecclesia, in qua scisma est, restat, vt quoniam ecclesia nulla esse potest, quã ea quæ sit in sedis Apostolicæ per successiones Episcoporum radice constituta, quam nullorum malorum hominum malitia, vllo modo valeat extinguere. Vide omnes ecclesias constitutas i radice Apostolicæ sedis, pie lector hic omnes libri ipressi, quos viderim sunt mendosi, ideo ad emunctos codices

Ludder peruertit verba Papæ

Ecclesia Ro. Catholica.

Ambro.

Cypria.

Lucifer hæreticus exul.

Sentire oportet cum ecclesia Romana.

Pelagius.

August.

XXIIII. quęst. I. pudenda.

Locus Gratiani emendatus. Augu. Iuriste non debent dominari Romæ.

ctos codices vetustos & scriptos habe recursum, & inuenies me fideliter hunc locum deprauatum restituisse, volunt ergo hunc esse scismaticum, & scindentem truncam domini, vt Aug. ait de quinque hæresibus, qui cum Romana ecclesia omnium aliarum radice non conuenit. Quod increpat iuristas dominari Romæ neglectis Theologis, apparet mihi diuersarium iustissime facere, quamuis an vnus vel alius ex professiõibus regat, dempto Pontifice Apostolico, me lateat.

¶OBIECTIO ALIA DILVITVR CONTRA CAP. OMNES, ET HIC ATTINGIT AN PAPA HABEAT VTRVMQVE GLADIVM

¶CAPVT. XXXI.

Solu. obiec. v.

ECRETALEM DEIN obijcit, quod affirmet, Petro cœlestis & terreni imperij iura commissa, facile liquet nihil esse tam bene dictum, quod non a malignis interpretibus possit calumniari, vti & capiti nostro domini IESV a perfidis contigit iudeis, diuina verba inuertentibus. Recte ergo alius precabatur dictis suis. Absit malignus iterpres, & insignis ille pictor fuckerorũ tabellis suis suffixit. Citius quis carpet, quam imitabitur, nã vocem Papæ, dicit diuersarius esse blasphemam, Petrum iura cœlestis ĩperij tenere, cũ solum ministerium teneat verbi in terra. Sed misere torquet verba Summi Pontificis, quis enim ita desiperet, vt crederet Petro viatori commissum esse imperium cœli, vt in cœlo iam securus imperaret, & omnia proruitu disponeret, sed quia permissione CHRISTI, quæ solueret & ligaret in terris, erãt soluta & ligata in cœlis, hinc dicitur tenere iura cœlestis imperij si soluendo & ligando, quam potestatem extollens Origenes ait, vide quantam potestatem habet petra super quam ædificatur ecclesia, vt etiam iudicia eius maneant firma, quasi deo iudicante per eam. Et Chrysost. de Petro ait. Ei enim se promittit daturum, quæ sunt propria solius dei, scilicet peccata poluere, & ecclesiam immutabilem facere inter tot persecutionum & tentationum procellas. Ideo recte dixit B. Grego. in Homilia. Grandis honor, sed graue pondus est istius honoris. Sic B. Ambro. ait de dignitate sacerdotali cap. VII. Honor & sublimitas Episcopalis, nullis poterit comparationibus adequari, si regum fulgori compares, & principum diademati, longe erit inferius, quam si plumbi metallum ad auri fulgorem comparares, cum videas regum colla & principum, subn[illegible]ti genibus sacerdotum, & exosculatas eorum dextras, orationibus eorum credant se communiri, & cap. sequen. Nihil est in hoc seculo excellẽtius sacerdotib[illegible], nihil sublimius reperitur Episcopis. Sic B. Greg. ad Hermanum Meteñ. Episcopum scribit, & renarrat Gratianus cap. quis. dubite

Detrahendi libido.

Petrus habet iura cœli.

Origenes. Honor & dignitas sacerdotij.

Chrysosto. Grego. Ambrosi⁹.

Grego. Gratianus.

dubitet. XCVI. distinctio. Quis dubitet sacerdotes CHRISTI, Regum, & principum, omniumque fidelium patres censeri, nonne insaniæ miserabilis esse dinoscitur, si filius patrem, discipulus magistrum, sibi subiugare conetur, & iniquis obligationibus illum suæ potestati subijcere, quo credit nõ solum in terra, sed etiam in cœlis se ligare posse & solui. Et verba ipsa CHRISTI hoc indicant. Tibi dabo claues regni cœlorũ, quid aliud significant hic claues nisi Symbolicæ potestatẽ quandam, & ius quoddã ad cœlos, tale quid & nihil aliud voluit dicere Nicolaus Papa, Petrum accepisse iura cœlestis imperij, vti & B. August. simile quid dicit lib. de quinque hæresibus, de diuina & cœlesti autoritate dimittendi peccata. August.

¶ Porro quomõ Papa habeat se ad tẽporale dominium, & an conferat imperium, an exemerit Reges Galliæ, & Hispaniæ ab Imperio, sicut illorum ambasiatores protestabantur in Concilio Constantiensi, se non venisse ob vocationem Imperatorũ, quasi Imperator aliquod ius ĩ eas haberet, hęc inquã materia latior est, quam vt nos eam attingamus, inquam tot ab antiquiorib⁹ scripta sunt, præsertim posteaquam Henricus. IIII. Gregoriũ. VII. Henricus. V. contra Pascalem II. & Calistum. II. Fridericus. I. potentissimus Impera. Sueuus contra Alexandrum. III. Fridericus. II. Sueuus contra Innocen. III. Honorium. III. Gregorium. IX. Philippus Sueuus contra Innocen. III. Ludouicus Bauarus contra Ioan. XXII. discordijs & dissensionibus maximis laborarũt, pro Ludouico Bauaro multa scripsit Guil. Ockam Anglicus, qui tamen licet Papæ plurimum aduersetur, tamen constanter asserit ecclesiæ Romanæ Primatum iure diuino datum, & oppositum iudicat hæreticum, quem tamen diuersarius adulatorem incusare non potest, quod exterris cum Michaele de Zezenna, Henrico de kelheim, Frãcisco de Escula, fratre bona gratia, in monachio degeret, timore Papæ. Quãmuis ĩ Germanorum annalibus legamus eos prius fuisse absolutos, discordia hystoriarũ venit, quia aliqui sub Ioanne in excommunicatione ex fratribus sunt mortui, sed qui ad benedicti tempora vixerunt, fuerunt ad pœnitẽtiam reuersi, & absoluti. Vnde G. Ockam Ioanne. XXII. mortuo vixit temporibus Benedicti. XII. vsque ad annum secundum Clement. sexti, quare G. Ockam hac nota inurendus non est. In cuius excommunicatione feruntur esse mortui. Habeo adhuc vnum eius libellum contra Papam, nondum a calchographis exaratum.

Hispanus ab Imperio. An Papa habeat ius Imperij. Grego. vij. Pascal. ij. Calistus. ij. Alexan. iij. Inno. iij. Honor. iij. Grego. ix. Ioan. xxij. Ockam licet ĩnfensissimus Papæ, damnat tñ Ludderi errorẽ

¶ Plura & fortia in vtramque partem afferuntur, Zacharias deposuit Hildericum Frãcorum Regem, & Pipinum, Caroli magni patrem substituit c. alius. XVI quæst. VI. Vide Rob. Gaguinum, sic Leo. IIII. transtulit Imperium ex Græcis in Germanos in personam magnifici Caroli magni cap. venerabilem de elec. Gregorius. VII. deposuit Henricum. IIII. & Rodulphũ Ducem Sueuiæ, eligi curauit. Sic Innocent. III. reiecit Philippum magni Friderici Barborossæ filium, & Ottonem Bruniceñ. confirmauit, quo dein deposito, Fridericum. II. eligi procurauit, quo iterum per Papam deposito. Thuringiæ lantgrauius eius iussu electus est, licet per Chunradum Sueuũ apud Franckfordiam victus fuerit, & fugatus, vt hæc latissime in annalibus nostratum leguntur. Sic Benedictus. XI. Luchinum Vicecomitem Mediolani confirmauit.

Zacharias Pa. Hildericus rex Gaguinus. Leo. III. Carolus. Henricus. IIII Rudolphus Sueuus. Philipp⁹ sueu⁹ Otto Brunicẽ. Frideric. sueu⁹.

Mediolaneñ. Staliger. Gonzaga. Carrarieñ. Ferrarieñ. Carol⁹ Boem⁹.

Iani confirmauit, Mastinum Staligerum Veronæ, & Vincentiæ, Philippi-num Gonzagam Mantuæ, Albertinum Rhegij, Carrarieñ. Patauij, Astẽ sem Ferrariæ, & Mutinæ. Sic Clemens. VI. Carolum Boihemiæ Regẽ contra Lud. fecit in Regem Romanorum eligi, sed non obtinuit, tribus etiam post mortem Ludouici suffectis Sic Impe. electus a Papa, confirmatur, inungitur, consecratur, coronatur, & Impera. ei iurat cap. tibi domino. LXIII. distinc. Supplet etiam defectum Impe. in inter regno cap. licet de for. competen. Et ita plures volunt in toto corpore mystico esse vnum caput, tam lay corum, quam sacerdotum, & illud sit Papa habens penes se vtriusque gladij potestatem, quamuis gladium temporalem conuertisse debeat in vaginam, quem nimis sanguinolentum etiam nostra ætate vidimus euaginari, plus laborantes pro patrimonio Petri quam fide CHRISTI dilatanda. Hinc dialogus Iulij, & Genij natus est. Quamuis nemini sit ambiguum, etiam temporibus B. Gregorij ecclesiam habuisse patrimoniũ, vt patet in eius registro lib. I. Epistola. II de Sicilia & lib. V. Epistola. X de partibus Galliæ lib. VI. Episto. XXIII. Et ita volunt Papam habere etiam gladium temporalem in habitu, non in exercitio. Huius sententiæ expræsse fuit Bernard. lib. IIII. de consideratione ad Eugenium, mihi. col. III.

Dialogus Iulij. Patrimonium ecclesiæ tẽpore Grego. Bernard.

Alia sententia. Luce. ij. Math. xxij. Ioan. xix. Actuum. xvj. & xxij. Actuũ. xxv. Luc. xxij. Math. xx. Luc. xij. Ioan. vj. ij. Timoth. ij. Ambrosi⁹. Glossa.

¶ Alijs fortissimis motiuis contra sentientibus, quibus facile non resistatur. nam & CHRISTVS sub Cæsare natus est Luc. II. sic CHRISTVS dixit Math. XXII. Reddite quæ sunt Cæsaris Cæsari. Et cõfirmauit Augustale Imperiũ Ioan. XIX Non haberes potestatẽ illam in me, ait Pylato, nisi datum esset tibi desuper, S. Paulus ciuem Romanũ se dixit Actuum. XVI. & XXII. & Actuũ. XXV. ait. Ad tribunal Cæsaris sto, vbi oportet me iudicari, Cæsarem appello, Ideo dixit CHRISTVS Apostolis. Reges gentium dominantur eorum &c. Vos autem non sic Luc. XXII. & Math. XX. Et iuueni dicenti CHRISTO, dic fratri meo, vt diuidat mecum hæreditatem, respondit. O homo, quis me constituit iudicem super vos Luc. XII. Regnũ quoque a turbis oblatum respuit Ioan. VI. & se regem esse negauit. Apostolus. II. ad Timoth. II. prohibet militantẽ se implicare negocijs secularib⁹, vbi notabilis Glos. Ambrosij. Glos. in cap. quoniam idem. distinc. X. ait Imperium non habetur a Papa. Exercitus olim faciebat Imper. Glos. in capitulo legimus, & capitulo. cum ad verum. XCVI. distinctione. vbi notabilis tex. cum ad verum ventum est, vltra sibi nec Imper. iura Pontificatus arripiat, nec Pontifex nomen Imperatorium vsurpet. Adde tex. & Glos. XCVI. distinctione capitulo. cum duo, & capitulo. nouit de iud. Et Beatus Petrus loquitur Clementi. XI. quæstione prima. te quidem. Et Bernardus Eugenio scribit in Criminibus, non in possessionibus est potestas vestra. Vnde Herodes metuit CHRISTVM assumpturum regnum temporale. Ideo in Hymno canitur. Non arripit mortalia, qui regna dat cœlestia. De quo Augustinus super Ioannem Leo in Homilia, de Epiphania, Chrysostomus, & alij. At non est nostrum tantas componere lites.

Petrus. Bernar. Ambros. August. Leo. Chrysosto.

¶ Vtcumque sit de illo, attamen non erat exibilanda decretalis illa Nicolai cum non sit ita sinistime interpretanda, velut diuersarius, infecti gustus, omnia ama-

nia amara iudicat. Nam cum primo opponit, Petrum non tenere iura coelestis imperij, quia solum teneat ministeriũ verbi i terra. Vide syncere Lector quam ieiunum & captiosum obtrudit cauillum. Quis enim vnquam illa verba Nicolai sic accepit, vt Petrus iura habuerit militantis & triumphantis ecclesiæ. Ministerium itaque Petrus accepit in terra, sed tale quo coeli aperiuntur, quare non inepte dixit, Petrum tenere iura coelestis imperij. Sic & terreni imperij, non referre oportet ad Imperatoriam maiestatem, sufficiat quod hic in terris Pontifex, ius habeat coelos claudendi, & tale ius habeat super Cæsare, Regibus, ac quibuscumque terreno Imperio sub ecclesia splendentibus, quod vbi materia peccati vertitur, omnes subiacent Pontificis Imperio. cap. Nouit. de iudic. Non affero varias huius loci sententias. Non enĩ desunt, qui per illa duo iura Impeirj bonos & malos intelligant. Alij eo applicant, quia potestatem habet spiritualia seminandi, & metendi temporalia, quodcumque horum dixeris, beneuole interpretando, non supercilio Pharisaico lacerando, torquendo, & corrumpendo textum, videbis iniuria tam sanctum, & innocentem Pontificem, a fratre isto, notari impietatis, & blasphemiæ, pari ratione prius adducta, non explico iã quid voluerit CHRISTVS Regnum meum non est de hoc mundo, & cur Petrus Neronem passus est, quoniam si consentirem dicentibus Papam vtrumque gladium habere facile dicerem, Petrum in habitu habuisse, quod Nero exercitio & tyrãnide occupauit, vnde exercitiũ noluit Neroni auferre. sicut nec CHRISTVS, qui velut agnus ad occisionem ductus est, non aperuit os suum &c.

¶DILVVNTVR ALIAE OBIECTIONES, NICOLAVS PAPA LAVDATVR, ET ECCLESIAE ROMANAE, PRIMATVS NOVA RATIONE PROBATVR.

¶CAPVT. XXXII.

ERTIO LOCO OPPVGNAT, illam decretalem quod ait ecclesiam Romanã verbo dei fundatam, cũ nihil sit factum sine illo, piget prosequi has inutiles strophas. Scimus omnia esse a deo, vt prima omnium causa, & quod sine ipsum est nihil, attamen quia verbũ quod est caro factũ, expressit super Petro ædificandam ecclesiam, qui suam dignitatem iussu dei, Romanæ contulit ecclesiæ, ideo verbo dei specialiter ecclesia illa fundata dicitur, non sic aliæ ecclesiæ, non sic om[illegible] alia a deo creata. Alioquin secundum obtusum sensum diuersarij, diceremus ordines mendicantium a CHRISTO institutos, quia sine illo verbo nihil est factum, licet Ludder vellet nullum ordinem mendicantium

Euacuatur obiectio. VI.

Quõ oĩa verbo dei facta.

cantium esse,immo ne dum de ecclesijs Christianis, sed & de Synagogis iu daeorum, Mesquitis Mahumeticis,ecclesijs Hussiticis,& Ruthenicis,& in numeris alijs abhominationibus,dici deberet diuersarij sẽtẽtia,quod essent verbo dei fundatae,quia sine ipso factum est nihil. Sic intollerabili impietate,ac detestanda iustitia seipsum inuoluit diuersarius, dum nihil aliud agit, quam quod Sanctum mordeat Pontificem,qui adhuc iuuenis nullum pietatis omisit genus,& homo minime ambitiosus,in Põtificem creatus,fugit, & latuit in vaticano,vitandi honoris causa,inuentus tãdem nolens,in Apostolico solio locatus est.de quo Platina testatur eum tantae fuisse veneratiõis & maiestatis,tantae fuisse eloquentiae & doctrinae,vt ab omnibus tanquam numen coleretur,& in fine appellat eum vnicum in omni genere virtutis exemplum. Et iam praeteriere anni. DCLX.quod in biuis fuit,& diuersarius audet eum licet immeritum,arguere delyrij,impietatis,insaniae,blasphemiae,arrogantiae,ambitionis,inscitiae,deprauationis verbi dei,quasi verba CHRISTI peruerterit,sine timore dei sacras literas tractauerit cum illusione spiritum ĩ carnem CHRISTVM ad mundum traxerit,quae omnia vel suspicari de tali, & tam digno Pontifice iniquissimum est, vel ab Aethnico, taceo quod Christianus, quod Sacerdos, quod Theologus quod Religiosus ex fratribus mendicantibus, tam virulentam linguam audet in Sanctum Pontificem exercere,

Laus Nicolai Papae.
Platina.
Immodestia Ludderi.

¶ Exprobrat dein Põtifici,quia verba CHRISTI de fide vniuersalis ecclesiae torqueat ad vnius hominis potestatem &c. adhuc desipit aduersarius, & non intelligit,qua ratiõe Roma. ecclesia dicatur fundata istis verbis CHRISTI, quibus tamen totam vniuersalem fundauit ecclesiam. Vnde iniquiter imponit Pontifici,quod dicat solum Romanam ecclesiam fundatam verbo CHRISTI, sed comparando eam ad ecclesias particulares, tunc verũ est,vt explicauimus ab initio huius Canonis ventilati,quoniam sic iure S. Petro a CHRISTO tradito,ipsa est prima,falsum ergo imponit, quod torqueat verba cũ legitimus & germanus sensus verborũ deseruiat,soli Petro,& successoribus suis,vt ab initio saepe probauimus,possit tamen sententia etiam coaptari,confessioni fidei Petri. secundum August.

August.

¶ Accipe sic intelligentiam dictorum omnes in ecclesia sumus vnum corpus,& membra CHRISTI, qui est caput nostrum secundum Apostolum I. Corin. XII. cum concordan.& sic Sanctus Petrus est membrum CHRISTI, & quilibet Pontifex,& tamen cum hoc,adhuc Sanctus Petrus fuit caput ecclesiarum,vicarius veri capitis CHRISTI. Immo quilibet Episcopus est caput in ordine ad sibi subiectos Ita & in praesentia, tota ecclesia vniuersalis est sponsa CHRISTI, & ecclesia Romana,& aliae ecclesiae particulares sunt velut membra. Attamen comparando ecclesias particulares adinuicem,ecclesia Romana cunctis alijs pręfertur,& est caput aliarum,quod tota vis,medulla,ac firmitas in Romana ecclesia contineatur.

I. Corint. XII.

Sol. VII. obie.

¶ Sic ergo ten[illegible]a sententia statutae sunt aliae ecclesiae, quia voluntaria dispositione secundum q[illegible]litatem,locorum,temporum,& personarum,erexerunt ecclesias,vniuerunt diuisas,& vnitas diuiserunt, vt ex hystorijs latissime patet,vocem tamen Petri,licet humanam,oportet tamen audire velut di

uinam

uínam . nam ſic nobis præcipit dominus Luce decimo, qui vos audit, me au dit, qui vos ſpernit, me ſpernit. Vnde hoc eſt ius Euangelicum, quod qui con tempſerit, vel reſpuerit, erit mihi ſicut æthnicus & publicanus. Iure ergo di uino præcipitur audiri vox humana, & pro tanta poteſt dici diuina vox. Infantiliter quoque quærit, quis conſtituerit eccleſiam Hieroſolymitanam? Nam hoc ſcimus ex S. Martyris Anacleti autoritate, Iacobum conſtitutum & ordinatum a Sancto Petro Epiſcopum Hieroſolymitanum, vt legitur apud Gratianum . diſtinctione . LXVII . Et ne pro ſua temeritate ſolita dicat, Gratianum fuiſſe, eſt Canon decimus Anacleti . Porro & Hieroſolymitarum primus Archiepiſcopus Beatus Iacobus, qui iuſtus dicebatur, & ſecundum carnem domini nuncupatus eſt frater, & Petro Ioanne, & Iacobo Apoſtolis ordinatus eſt, ſucceſſoribus, videlicet dantibus formam &c.

Luce.X.

Vox Petri humana audienda vt dei.

Petrus ordinauit Epiſcopum Hieroſolymi.

Anacletus.

Gratianus.

¶ Quis autem non rideat cauillum, qui ſequitur, Eccleſia Romana eſt alijs iure diuino ſuperior conſtituta, ergo eodem iure cæteræ eccleſiæ ſunt ei inferiores ſtatutę. Dico enim ſicut cuilibet eſt obuium, eo ipſo quod Romana eccleſia eſt alijs iure diuino declarata ſuperior, cæteræ ei ſubſunt . nam ſic relatiua ſunt ſimul natura, ſed quia dialectica hallucinatur, ſi aliæ eccleſiæ ſunt inferiores verbo dei, igitur ſunt fundatæ verbo dei. Inualida profecto conſequentia, quaſi inſtituto in aliqua Prouincia domino, oporteat omnes ruſticos & ciuiles eſſe natos, qui futuri ſunt ſub eo. Vn̄ aliud eſt fundari eccleſiā, & eam eſſe inferiorem, quia ex ſuppoſitione fundationis, decernitur inferioritas. Vnde iuſſu Imperatoris Dux Bauarus efficitur dominus omnium Ciuium Rotemburgi, de nouo aliqui ſint ciues iniuſſu imperatoris, tamen iuſſu Impera. Bauarus erit dux eorum. Sic verbo dei & iure diuino Romana eccleſia eſt alijs ſuperior, & eodem iure aliæ ſunt ei ſubiectæ, ſed nō ſequitur, quod eodem iure ſint fundatæ, vt diuerſarius ſophiſticatur, & ita labitur per dialecticæ inſcitiam.

¶ Puerile eſt & hoc, quod infert. Eccleſia Roma. ſuper alias conſtituta, oportere & certas nominari inferiores, quæ ei ſubijciantur, quaſi non ſufficiat in vniuerſum conſtituere dominū, nullo ſubdito nominato in ſpeciali. Sic Epiſcopus efficitur dominus eccleſiæ primum natæ in dioceſi ſua, eſto quod in ſua inſtitutione illa eccleſia non modo non fuerit nominata, ſed nec fuerit, vt de eccleſia montis S Annæ. Abeat ergo in rem malam diuerſarius, cum ſuo erroneo & hæretico cōſilio quod verba CHRISTI nec de inferioritate, nec ſuperioritate eccleſiarum itelligātur, ſed quod eadem ſit fides & poteſtas omnium eccleſiarum æqualiter, hoc enim eſt legem a CHRITSO datam peruertere, pulcherrimum ordinem hierarchicum eccleſiæ deſtruere, omnia cō fuſiōi, temeritati, & erroribus exponere. Sanctius itaque eſt nos obſeruare ea quæ patres noſtri a quingentis, a Mille a Mille quingētis ferme annis obſeruauere, & cucullam iſtam dimittere, cuius conſilio omnis ablata eſſet obedientia, maxima delinquentium impunitas, rebellionibus ... tus conceſſus, vt ſic omnium malorum feces congererentur.

Sol. obie. VIII.

Diluitur. IX. obiectio.

¶ Dixerat Nicolaus Papa. Illius priuilegio fungitur cuius autoritate fulcitur. Obſtat diuerſarius, quia & aliæ eccleſiæ ſint fundatæ ſuper petram. ergo

 illud priuilegium

illud priuilegium commune sit omnibus ecclesijs, sed quod malum, diuersa rium nondum intelligere, quomodo aliæ ecclesiæ ædificatæ sint supra petrã de quo iam sępe diximus. dein cum CHRISTVS dixisset, ecclesiam meam singulariter, diuersarius dissuit tunicam domini inconsutilem, tot partiendo ecclesias. Vnde considera attentius studiose lector quantum malum sit in limine & in vestibulo errare, nam omnia reliqua ruinosa esse oportet. Vna est ergo ecclesia fundata super petram. Licet ecclesia Romana plus alijs particularibus ecclesijs dicatur esse fundata supra petram, quare non est cõmune priuilegium, sed speciale Romanæ ecclesiæ, & iam Ann. D. D. CCCCLXXV. obtentum & cõseruatum, licet tot Imperatores, tot Reges, tot Principes, tot Patriarchę & Archiepiscopi, Gręci & Latini potentissime illud expugnare tentauerint, sed omnes tales rebelles, & inobedientes vbi non resipuerunt, dati sunt in reprobum sensum.

Dissuit tunicã inconsutilem Ludder.

Priuilegiũ ecclesie inexpugnabile.

Obiec. X. euacuatur.

¶ Stat ergo sententia, & aliæ ecclesiæ cum Romana, quæ est caput earum, sunt membra ecclesiæ vniuersalis CHRISTI, non sicut erroneæ existimat diuersarius, quamlibet ecclesiam per se esse fundatam in petra, sed solum in quantum vnitur Petro, & eius successoribus, qui sunt vera petra, super qua CHRISTVS ædificauit ecclesiam suam. Et ita diffutus est sequens paralogysmus de pronomine meam (ecclesiam meam) quoniam nec Romanam, nec vllam ecclesiam particularem demonstrat, sed ecclesiam catholicam. Vide pie lector ab initio huius Canonis uentilati.

Obiec. II. diluitur.

Hęretici ferme omnes contra potestatẽ Papę.

¶ Et pondera quam laboret, sudet & algeat diuersarius, vt euinceret æqualitatem ecclesiarum, capite negato. Hæc communis est & antiqua omnium hæreticorum infirmitas, vt caput adoriantur, quoniam capite saluo, nouerũt suos errores non posse manere incolumes, ideo cupiunt debellare caput, quo deiecto iam impune seminarent hæreses. Sed vniuersali ecclesia supra petrã fundata, do eius nobilissimam, & primariam partem esse Romanam ecclesiam, velut aliarũ caput. Etiam si Armeni, Græci, Rutheni, Hussitæ, & Ludderani rumpantur, verum est ergo Romanæ ecclesiæ priuilegium, quod qui auferre nititur, hæreticus a Sancto & Innocente Pontifice, diffinitur. Desinat ergo diuersarius hoc improbare, ne pro quali sit habendus, hoc Decreto ostendatur.

¶ Ne efficiatur hæreticus, adhuc diuersarius impugnat decretalem. vbi primo falsum imponit sancto Pontifici, solam Romanam ecclesiam fundatam super petra, quoniam ingenue omnis fidelis fatetur ecclesiam catholicam. Vnam sponsam domini supra petram fundatam esset, licet Romana ecclesia in ordine ad alias ecclesias particulares sit specialiter supra petrã fundata. Et in hoc quoque falsum ei imponit quod per petram fidei intelligat prælationem Primatus terreni, sed quia Petro super quẽ CHRISTVS fundauit ecclesiam, dedit hanc dignitatem, & per hunc contulit Romanæ ecclesię, ipse autem Petrus fuit petra, vt ab initio & dein sæpe probauimus. Hoc ergo priuilegio Romana ecclesia in fidei stabilitate firmata, non deficiet i fide, quod euentus rei hactenus p[illegible]auit, vbi superba Constantinopolis in fide cecidit, Hierosolymis, Antiochia, & Alexandria, lapsæ sunt.

¶ Hoc addo iam minorem apparentiam esse negandi Romanam ecclesiam

iure diuin

iure diuino esse supremam quam vnquam fuit M. CCCC. annis post virgineũ partum, quod iam reliquis patriarchatibus deficiẽtibus, solus Romanus patriarchatus adhuc subsistit. Ex quo inuictam summo rationem, contra errorem Ludderanum, quando toties inculcat nobis, quod & Antiochena ecclesia sit ecclesia CHRISTI.

Ecclesia Ro. iã potissimũ dicit iudicari iure diuino supræma.

¶ Ephesina, & Alexãdrina, & sic de alijs, & de qualibet eorũ verũ sit quod CHRISTVS, Super hanc petram ædificabo ecclesiam meam, quia de qualibet earum verum sit, & dixerit CHRISTVS est ecclesia mea, quam indocte & erronẽ hoc faciat, liquet ex eo, quod oportet etiam conferre sequentia. Et portæ inferi non præualebunt aduersus eam, loquitur de ecclesia. Hoc autem dictum, ecclesiæ catholicæ & ecclesiæ Romanæ competit. De Ephesina autẽ Thessalonicensi, Antiochena & alijs id verificari nequit, cum portæ inferorum versutiæ hæreticorum, præuiderint apud Orientales scismaticos, vt infra probabimus, præualuit & infidelium manus, quæ totas extirpauit. Ex his liquet quomodo iniurietur tam Sancto Põtifici, quod sine omni causa increpat eum tanquam adulterantem verba dei, nunquam enim dixit Papa, petram fidei significare dignitatem Primatus terreni, sed ex hoc ecclesia Roma. habet dignitatem, quod est fundata supra petram.

Ro. inuicta cõtra Ludder.

¶ Citauerat postremo Nicolaus beatum Ambrosium, cuius verbis illudere tentat diuersarius, quia etsi Romana ecclesia dicatur a Florentissimo Episcopo mater ecclesiarum, non tamen omnium, sed quis non intelligit hæc sophysmata, hos captiosos cauillos, quasi nesciamus indefinitam in ijs æquipollere vniuersali, & ex loco Ambro. hoc capite adducto c. aduocauit. XXIIII. quæst. I. Vbi satis innuit se in vniuersum intellexisse, quod hunc solum catholicum existimat, qui ecclesiæ consentit. Inanis est cauillus de Metropoli, nã indubitatum est, Metropolim solum esse matrem certarum ecclesiarum sibi subditarum, at Papa est vniuersalis ecclesiẽ Episcopus, vt latius probabimus, sat sit in præsentia, sanctum, impollutum, segregatum a peccatoribus Pontificem, contra tanta crimina, & rabiem maledicendi, defendisse, quæ omnia boni consulas. Depingamus ergo hic in pagella, Summos Pontifices cõtemptos cum eorum canonibus.

Infringitur solutio Ludderi ad Ambro.

Ambros.

Anacletus	CI.	c.Innouo	XXI.
		Sacrosancta	XXII.
Leo	ccccxliiij	Ita domin'	XIX.
Leo.IIII.	vcccl j.	De libellis	XX.
Gelasius	ccccxc iiij.	Quamuis	XXI.
Isidor' doc.		Cleros	XX.
Nicolaus	vccclxij.	Inferior	XXI.
		Omnes	XXII.
Sũmi Põ-	Anni	Canones	Distinctio-
tifices.	Christi.		nes.

¶Fuimus prolixiores in hoc primo loco Candide Lector, explicando & defendendo, quod certissimum & verissimum fundamẽtũ, diuersarius nisus est pluribus cauillis, torsionibus, falsitatibus, sophismatibus euellere & diruere coelum & terra transibunt, verba autem CHRISTI non prateribũt Mat. XXIIII. Curabimus autem impensius, vt loci sequẽtes breuibus absoluãtur.

Mat.XXIIII.

¶Secundus locus Euãgelicus est Ioan. vlti. Pasce oues meas, & quod ex eo probatur Primatus Petri, Ostendam Sanctorum Patrum autoritate, adducentur ergo in sequentibus.

Cyprianus	Gregorius	Beda
Augustinus	Theophilus	Bernardus
Hieronymus	Ambrosius	Concilium Hildrense
Maximus	Leo	Martinus.II.
Chrysostomus	Altuenus	Innocentius.III.

¶PETRVM CONSTITVTVM PASTOREM, ET QVOD PASCERE SIT REGENTIVM ET PRAESIDENTIVN PROBATVR. ¶CAPVT. XXXIII.

CTVM FVIT prolixius iure diuino Petrum obtinuisse Primatum vniuersalis ecclesiæ ex promissione CHRISTI facta Math. XVI. Tu es Petrus &c. & ob diuersarij calũnias latius numus per sanctorum cõciliorum Romanorum Pontificum, & Ecclesiasticorũ patrum testimonia quibus comprobauimus hanc esse verborum CHRISTI intelligentiam. At quia per hoc solum probauimus Primatum esse promissum, ideo forte diuersarius peteret, vbi Primatus fuisset commissus. Etsi ad hoc non posset me adigere cum sufficeret ostendisse Primatum fuisse promissum quia infallibilis veritas, & immensa potestas promittentis, habunde sufficeret. Vt nullum fidem suspicari liceat, CHRISTVM promissa non seruasse, tamen ostendamus hanc potestatem, etiam præstitam S. Petro. Scribit enim S. Ioannes c. XX. Cum ergo prandissent, dixit Symoni Petro IESVS. Symon Ioãnis diligis me plus iis? dicit ei. Etiã domine, Tu scis quia amo te, dicit ei. Pasce agnos meos. Dicit ei iterum. Symon Ioannes diligis me? ait ille. Etiam domine tu scis, quia amo te, dicit ei. Pasce agnos meos. Dicit tertio. Symon Ioannis amas me? Contristatus est Petrus, quia dixit ei tertio, amas me, & dicit ei, Domine, Tu scis omnia, tu scis quia amo te. Dicit ei, pasce oues meas. Hic dominus IESVS CHRISTVS, ecclesiæ suæ prouidit de successore idoneo. Præsentibus enim, Ioanne, Iacobo, Nathanielo, Thoma, & aliis duobus discipulis, soli Petro suarũ ouium custodiam committit, nullum faciens discrimen istarum vel illarum ouium, sed diligentissimo præhabito scrutinio, an eum dilexerit, tertio dixit pasce oues meas.

Sufficit probare dñm promisisse.

Ioan. XX.

Petrus pastor vniuersis.

¶ Hic ergo D. IESVS dedit Petri potestatem prius promissam, & super eũ fundauit ecclesiam. Nihil enim dixit de hoc, Ioanni Apostolo dilecto, nihil sancto & admirabili Iacobo, nihil Thomæ, & aliis discipulis, quibus tamen postea commissæ sunt oues particulares. Petro autem vniuersitas ouiũ commissa est, & ita Primatum a CHRISTO obtinuit totius ecclesiæ, vt sic fieret vnus pastor, & vnũ ouile, ita ait Saluator Ioan. X. En alias oues habeo, quæ non sunt ex hoc ouili, & illas oportet me adducere, & vocem meam audient, & fiet vnum ouile, & vnus pastor. Vbi dominus per ouile intelligit ecclesiam congregãdam ex Iudeis & gentibus, quæ debebat fieri vnum ouile, debebat ergo esse vnus pastor Papa. Hæc loquitur CHRISTVS de seipso, quia ipse erat pastor, sicut sæpe ibi dicit. Ego sum pastor bonus, modo ipse loquitur de pastore futuro, per voculam fiet.

Ioan. X.

Tacite solutionis exclusio.

¶ Et quod per illa verba, pasce oues meas, datus sit primatus prælationis Petro, patebit prorsum de ponderando verba. Quamuis enim dominus, Ioan. XX. omnibus Apostolis in communi claues dederit, & M[illegible]th. XVIII. (licet huius commissionis princeps fuerit S. Petrus). S[illegible]iliter omnibus discipulis præcepit prædicare Euangelium omni creaturæ, apud Marcum per verbum prædicare, apud Matheum per verbum docete, at in his regimen non designatur

Ioan. XX.
Mat. XVIII.
Marc. vlti.
Math. vlti.

Pastore est regentium. non designatur, sicut in verbo pasce, quoniam & reges dicuntur pastores. III. Reg. XXII. Vidi cunctum Israel dispersum in montibus, quasi oues non

III. Reg. XXII habentes pastorem, prophetabat Micheas de fuga futura & dispersiõe populi in Ramoth, Galaad, Achab, Rege interfecto. Hoc idem conuincitur ex

Esa. XLIIII. Esaya propheta. XLIIII. Qui dico Cyro, Pastor meus es, & omnem volũtatem meam complebis, nemo non nouit Cyrum potentissimũ fuisse Regem, qui Astiage auo materno interfecto, transtulit regnum a medis ĩ persas,

Esa. LVI. sic Esa. LVI. Speculatores eius cæci omnes, nescierunt vniuersi, canes muti non valentes latrare, videntes vana, dormientes & amantes somnia, & canes impudentissimi nescierunt saturitatem, ipsi pastores ignorauerunt intelligentiam. Primo taxat speculatores, dein pastores, velut maiores regẽtes, non solum super intendentes Ita etiam notanter seiungit Hiere. II, Sa-

Hiere. II. cerdotes non dixerunt vbi est dominus, & tenentes legem nescierũt me, & pastores præuaricati sunt in me, & sequen. cap. clarissime hoc explicat. Et dabo vobis pastores iuxta cor meum, & pascent vos scientia, & doctrina.

Hiere. XXII. Capite quoque. XXII. Post comminationem factam Ioachim, filiõ Iosiæ, dicit ad subditos. Omnes pastores tuos pascet ventus, vbi indubitatum

Hiere. XXIII. est eum loqui de Regentibus & Principibus, & cap sequen. Ve pastoribus qui dispergunt & dilacerãt gregem pascuæ meæ dicit dominus. Ideo hæc dicit dominus deus Israel ad pastores qui pascunt populum meum. Vos dispersistis gregem meum, & eiecistis eos, & non visitastis eos. In quibus omnibus liquet in scriptura appellatos pastores eos, qui alijs præfuerunt in regimine & dignitate quare Petro constituto pastore, Primatus prælationis, & regiminis ei datus est.

Ezec. XXXIIII ¶ Liquet hoc etiam ex Ezechiele ca. XXXIIII. (nam ad hoc propositum

Cypria. citat eum Cyprianus ad Stephanum Papam lib. III. Episto. XIII.) Fili hominis, ait dominus, Propheta de pastoribus Israel Propheta, & dices pastoribus, hæc dicit dominus deus. Ve pastoribus Israel, qui pascebãt semet ipsos, nonne greges a pastoribus pascuntur? Lac comedebatis & lanis ope-

Officia pastorum negatiue detecta. riebamini, & quod crassum erat occidebatis. Gregem autem meum non pascebatis, quod ifirmum fuit, non consolidastis, & quod egrotum, non sanastis, quod confractum est, non alligastis, & quod abiectum est, non reduxistis, & quod peierat non quæsistis, sed cum austeritate imperabatis eis, & cum potentia, & infra. Propterea pastores audite verbũ domini. Viuo ego dixit dominus deus, pro eo quod facti sunt greges mei in rapinam, & totũ caput est de pastore & pasticia. Modo errantes oues quærere, reportare inuẽtas est regiminis & potestatis, sic consolidare, sanare, alligare, reducere, quæ-

Zach. X. rere &c. Simile caput integrum habes apud Zachariam ca. X de pastore, quibus omnibus clarum est, quam amplum & potestatis plenum sit pasture vocabulum.

¶ Constituto ergo Petro pastore ecclesiæ, datus est etiam ei Primatus super ecclesia, non enim distinxit inter has vel illas oues, & ita omnes videtur subiecisse eius pasturæ, e[illegible] Apostolos Nam his præsentibus & audientibus soli Petro oues tertio commendauit, ob id significantissime vsus est verbo generaliori scilicet pascendi. Nã dando potestates Apostolis, vtitur verbo do-

cendi, prædi

cendi,prædicandi,baptizandi,abſoluẽdi &c. quę omnia & maiora,velut propheticis audiuimus teſtimonijs,includit cum adminiſtratiõe regiminis,vocula paſturæ. Et quid opus eſt plurib⁹ immorari. teſtis eſt ipſa veritas. D. IESVS. Ioan. X. qui autem intrat per oſtium,paſtor eſt. ouium, huic enim oſtiarius aperit,& oues vocẽ eius audiunt,& proprias oues vocat nominatim & educit eas,& cum proprias oues emiſerit ante eas vadit, & oues illũ ſequuntur,quia ſciunt vocem eius, explicatiſſima ſententia, quæ ſit poteſtas paſtoris in oues,quia ipſe vocat eas,& ipſi audiunt vocem eius per obedientiam,educit eas,vadit ante eas &c. Talem paſtorem loco ſuo conſtituit CHRISTVS Petrum,qui præſidentiã & regimen totius ouilis ſanctæ eccleſiæ iure diuino pro ſe & ſucceſſoribus accepit. Ioan. X.

¶PETRVM CONSTITVTVM VNIVERSALEM PASTOREM ECCLESIAE OSTENDITVR EX CYPRIANO, AVGVSTINO, MAXIMO, HIERONYMO, CHRYSOSTOMO, THEOPHILO.

¶CAPVT. XXXIIII.

VM AVTEM NIHIL ſit tam indubitatum,quin ſollicitam recipiat dubitationem & a proteruis etiam cõtraditionẽ. Ideo cõtra verba ſacræ ſcripturæ, contra ſacra Concilia, plura apparẽter opponi poſſunt & captioſe Sicut diuerſarius apud ſuæ farinæ indoctos, ſed ſuperbos homines obtinet,dum ſacrarum literarum teſtimonijs abutitur, & earum obtutu ſimplices ſeducit,ſtultos & inanis gloriæ cupidos inflammat. Euenit enim quod veriſſime Clemens ait Sunt multa verba i ſcripturis diuinis,quę poſſunt trahi ad eum ſenſum,quem ſibi vnuſquiſque præſumpſerit,& quod hoc fieri non debeat,ibi prohibet,diligenter obſeruandum eſt inquit. vt cum lex dei legitur,non ſecundũ propriam ingenij intelligentiam legatur vel doceatur. Et ideo oportet intelligentiam diſcere ſcripturarum ab eo,qui eam a maioribus ſecundum veritatem ſibi traditam ſeruat. Vnde maxime temerarium eſt. immo ſtulta & horribilis eſt temeritas,contradicere ſenſui per Sanctos Patres ad intelligentiam ſacrę ſcripturæ dato. Ideo non innitendo proprio capiti ſententiam prioris capitis eccleſiaſticorum patrum,probemus teſtimonijs. Clemens. Interpręterari ſcripturas ſecũdum antiquos.

¶Et primo hoc fuit de mente S. Martyris & Epiſcopi Cypriani de ſimplicitate prælatorum, dum meminit Petrum alijs Apoſtolis Prælatum, quod ab eo vno, vnitas proficiſcatur exordium & quod ſuper Petrũ ædificata eſſet eccleſia. Addit & hoc,quod eidem & poſt Reſurrectionem ſuam CHRISTVS dixit,paſce oues meas,probaturus quoque vnitatem eccleſiæ eo. lib. adducit illud Ioan. X. Et erit vnus grex,& vnus paſtor,patet Sanctum Martyrem voluiſſe Cypria. Ioan. X.

tyrem voluisse Petrum esse illum vnum pastorem, illius vnius ouilis, totius sanctæ ecclesiæ, consentit Beatus Augustinus pluribus locis. In sermone enim de vinculis Petri, si ipse saltem fuit autor horum. Tanquam pastor bonus tuendum gregem accepit, vt qui sibi ante infirmus fuerat, fieret omnibus firmamentum, & quia ipse tentatione interrogationis negauerat, cæteros fidei stabilitate fundaret, & in quæstionibus Vete. & No. testamenti quæst. LXXV. de Petro ait Ipsum enim constituit caput eorum, & vt esset pastor gregis dñi, & tract. XLII. super Ioan. Ideo Petro, quẽ facere volebat pastorẽ bonum ait, Petre amas me, pasce oues meas. Libro quoque de pastoribus ca. XIII. Immo in ipso Petro vnitatem commendauit, multi erant Apostoli, & vni dicitur. Pasce oues meas, His S. Augustinus commendat vnitatem in vno CHRISTO, & similiter in vno Petro, & prosequitur ad longum suffi ciat demonstrasse locum.

Augu.

Augu.

¶Hanc verborum CHRISTI esse intelligentiam, voluit S. Maximus in sermone Incip. Gloriosissimos de Sanctis Petro, & Paulo habito, iam necessarium reor, & proprias eorum, Apostolorum Petri & Pauli, specialesque virtutes(pro vt ariditas nostræ linguæ, ingeniique tenuitas patitur. Immo vt misericors deus annuit) proloquamur, & infra. Hic est Petrus cui CHRISTVS ascensurus ad patrem, pascendas ouiculas suas, ouesque commendat, vt quos ille pietate, miseratione que redimerat, hic fidæi suæ virtutæ seruaret & recte & arbiter ocultorum dei filius, pascendas oues suas tuendasque commisit, cui nouerat in nutriendo grege dominico, nec studium deesse, nec fidẽ. Hic magnus ecclesiæ doctor luculenter describit Petrum pastorem gregis dominici constitutum a domino.

Maximus.

¶Astipulatur huic nostræ sententiæ B Hierony. ad Eustochium de vinculis Petri (quamuis aliqui dubitent de autore) loquens de institutione huius festi, inducit Constantinum magnum de eadem solennitate Votum esse volumus omnibus CHRISTVM pie colentibus Beatum Petrum Apostolũ a deo nobis datum pastorem & principem, summo studio venerari velle assidue, & maxime in hoc die Kalendarum Augustarum, in quo vt deus, a vobis soliti eramus adorari. vt ipse Pius pastor præcibus deo fusis nos & imperium nostrum adiuuare dignetur. Valete, & infra. Ecce Apostolo poenitenti succurritur, qui est Episcoporum Episcopus. & maior gradus redditur plorãti, quã sublatus est neganti. Quod vt doceã, illud ostendo, quod nullus Apostolorum, pastoris nomen accepit. Soli enim huius nominis potestatem post Resurrectionem suam Petro poenitenti Dominus concessit, & negatus, quã solus habuit, Petro tribuit potestatem, vt non solum recuperasse, quod amiserat, probaretur. Verum & multo amplius poenitendo, quam negando perdiderat, acquisisse. Habes magnum ecclesiæ doctorem, Petrum Episcopũ Episcoporum, potestatem accepisse, quam solus dominus pius habuit.

Hierony.

Constantinus.

¶Plenissimis suffragiis subscribit S. Chrysostomus, qui dum referret verba CHRISTI. ita fundit super Ioanne. Quid tãdem aliis omissis, dumtaxat Petrum affatur, os erat Apostolorum & Princeps, Propterea, & Paulus eum præter alios visurus ostendit, simul vt ei ostenderet, iam sibi fiduciam habendam. Tanquam enim negationis obliuisceretur, fratrum ei curam cõmittit,

Chryso.

nequ.

neque negationis meminit, neque exprobrat. Tantum dicit, si amas me, fratrum curam suscipias, & quam in omnibus dilectionem ostendisti, & qua dilectione, nunc ostende, & animam quam pro me positurum dixisti, pro ouibus meis trade, & infra. Ter autem interrogat & semper idem præcipit, vt demonstret quanti ouium suarum curam faciat, & quod hoc maximum sit amoris argumentum, nam cum magna CHRISTVS communicasset Petro, orbis terrarum curam demandasset, Martyrium prædixisset &c. Audis luculentissimum scripturæ interpretem, CHRISTVM, duntaxat locutum ad Petrum, & ne cauilleris, Petrum personam aliorum Apostolorum gessisse, explicat causam specialem affirmationis temerariæ a Petro factæ, similiter & negationis, quæ proprie ad Petrum pertinent. Et hoc quoque pondera, quod Sanctus Chrysostomus, totius orbis terrarum curam, ei testatur demandatam, & fratrum quoque curam commissam, sed qui sunt alij fratres Petri, nisi Apostoli & discipuli domini, quare & horum cura sibi commissa fuit. Concordat Sanctus Chrysostomus Homilia LXXX. de pœnitentia. Sed eadem nocte Petrus lapsus est & resurrexit post illum grauem casum, rursum eum ad priorem honorem duxit pœnitentia, & ei totum orbem terrarum, ecclesiæ præsidentiam tradidit. Si hæc manifestissima & apertissima verba Sancti viri, aliorum quis torquere nititur, nihil erit reliquum ad aliquid probandum. Chryso.

¶ Sanctus Thomas in conuiuio adducit S. Theophilum dicentem. Finito prandio commissionem ouium mundi commendat Petro, & non alij, aduerte Candide Lector, ouium mundi, & non alij, quare credamus apertissimo textui, clarissimis sanctorum testimonijs, solum Petrum ex Apostolis vniuersalis ecclesiæ pastorem constitutum a CHRISTO, & ita iure diuino. Theophilus.

¶ VNIVERSALIS PASTVRA PETRI PROBATVR EX GREGORIO, AMBROSIO, ET LEONE.

¶ CAPVT. XXXV.

FORTIVS ADHVC NOSTRA roboramus, & accedat imprimis magnus ille & sanctitate conspicuus Gregorius in Homil. XXII. Super illo Marci. XVI. Maria Madalenæ, Maria Iacobi, & Salome emerūt aromata &c. Quærendum nobis est ait Gregori⁹ cur nominatis discipulis Petrus designatur ex nomine. Sed si hunc angelus nominatim non exprimeret, qui magistrum negauerat, venire inter discipulos non auderet. Vocatur ergo ex nomine, ne desperet ex negatione, qua in re considerandū nobis est, Cur omnipotēs deus eum, quem cunctæ ecclesiæ præferre disposuerat, ancillæ vocem pertimesce- Grego.

I. dist. cõsiderandum. re,& seipsum negare permisit,quod nimirum magne actum esse pietatis dispositione cognoscimus,vt is qui futurus erat pastor ecclesiæ,in sua culpa disceret,qualiter alijs misereri debuisset,prius itaque ostendit eum soli, & tunc præposuit eum cæteris,vt ex sua infirmitate cognosceret,quam misericorditer aliena infirma tolleraret. Magnus ille Grego. Petrum dicit futurum pastorem,præsidentia ergo prius erat promissa, sed die resurrectionis nondum commissa. Et si Petrus solum certæ plebis fuisset constituendus pastor, sicut

Grego. alij Apostoli, iam ratio Gregorij non militaret plus de Petro,quam de quo cumque alio Apostolo.

¶ Scribit præterea Sanctissimus Pontifex ad Cyriacum Constantinopolitanum. In scriptis vestris vos magnopere requiẽ quæsijsse narratis, sed per hoc ad pastoralem sollicitudinem vos congrue vouisse ostenditis, quia sicut locus regiminis desiderantibus negandus est, ita fugientibus offerendus est, & sicut scriptum est,nec quisquam sumit sibi honorem,sed qui vocatur a deo

Repetit in pastorali cap. V. tanquam Aaron,& infra. Pastori sanctæ ecclesiæ dicitur. Symon Ioannis amas me,pasce oues meas,ex quibus verbis colligitur,quia si is qui valet,omnipotentis dei oues rennuit pascere,ostendit se pastorem summum minime amare. Gratianus transcripsit cap. in scriptis. VIII. quæst. I.

¶ Adhuc clarius hoc idem explicat B. Grego. Homil. XXIIII. Super illa Ioan. vlti. Manifestauit se iterum IESVS discipulis suis ad mare Tyberiadis,ait enim sic. Captis tam magnis piscibus, ascendit Symon Petrus,& traxit ræte in terram. Iam credo quod charitas vestra aduertat,quid est quod Petrus ræte ad terram trahit. Ipsi quippe Sancta Ecclesia est commissa, ipsi quippe specialiter dicitur. Symon Ioannis amas me? Pasce oues meas, quod ergo postmodum aperitur in voce, hoc nunc signatur in opere, quia ergo prædicare ecclesiæ, nos a mundi huius fluctibus separat, nimirum necesse est, vt ræte plenum piscibus, Petrus ad terram ducat. Nihil expressius dicere poterat Beatus & magnus Papa, quam quod Sancto Petro ecclesia sibi commissa, quod ipsi specialiter dicitur, pasce oues meas, quod si verbum CHRISTI torseris ad particulares oues,quibus prædicauit Sanctus Petrus, vt Apostolus, iam hoc fuisset commune omnibus Apostolis, & ita nihil specialiter fuisse commissum Sancto Petro pro alijs Apostolis cõtra Beatum Gregorium, & alios Sanctos Patres, ac rotundum textum sa-

Grego. cræ scripturæ. Et ne audaculus resistere valeat,addam sole clariora verba B. Gregorij ad Mauritium Impera. Cunctis Euangelinm scientibus liquet, quod voce dominica sancto & omnium Apostolorum principi,Petro Apostolo totius ecclesiæ cura commissa est, ipsi quippe dicitur. Petre amas me, pasce oues meas. qui hic obstrepit,radios solares negare audebit.

Ambros. ¶ Astipulatur Florentissimus Amistes Ambrosius sermone de pœnitentia Petri Apostoli,vbi inter alia sic inquit. Denique imitemur Petrum dicentem alibi. Cum enim tertio interrogaretur a domino. Symon amas me? respõdit tertio. Domine tu scis,quia diligo te,ait domin⁹, pasce oues meas,& hoc tertio,quod quid... dictum ad compẽsationem prioris fecit erroris,qui enim dominum tertio negauerat,tertio confitetur,& quotiens culpam delinquendo contraxerat,totiens gratiam diligendo conquerit. Videte ergo quantum fletus

tum fletus profuerit Petro, antequam fleret, lapsus est, postea quam fleuit, electus est, qui ante lachrymas præuaricator extitit, post lachrymas pastor assumptus est, & alios regendos accepit, qui prius seipsum non rexit. Audis pie lector, Petrum constitutum pastorem, ad compẽsatione͂ prioris erroris, quia ex præuaricatore factus est pastor, & ne euadas eum certarum ouiũ fuisse tantum pastorem, non omnium, adduco tibi alium locũ diui Ambrosij, qui hãc violentam interpretationem non patitur. Ambro.

¶ Ait enim b. Episcopus in sermone de fide Petri Apostoli astruximus superiore dominica, Sanctum Petrum in saluatoris passione sine erroribus pro fessisse, & posteaquam negauit dominum deum, fuisse meliorem, fidelior factus est postquam fidem se perdidisse defleuit, atque ideo maiorem gratiam reperit, quam amisit. Tanquam bonus pastor tuendum grege͂ accepit, vt qui sibi ante infirmus fuerat fieret omnibus firmamentum, & qui ipse interrogationis tentatione mutauerat, cæteros fidei stabilitate fundaret cap. fidelior. L. dis. transcripsit Gratianus. Vides Petrum constitutum firmamentum omnibus & pastorem. Gratianus.

¶ Semper sibi similis S. Ambrosius idem testatur super Lucam. Vbi dum Petrũ pluribus laudibus extulisset, tãdem verborum illorum mentionem faciens. Dicit ei IESVS, pasce oues meas, bene conscius sui (ait Ambro.) nõ ad tempus assumptum, sed iam dudum deo cognitum Petrus testificatur affectum, quis est enim alius, qui de se hoc facile possit profiteri. Et ideo quia solus profitetur ex omnibus, omnibus antefertur. Denique tertio dominus, non iam diligis me, sed amas me interrogauit, & iã non agnos, vt primo quodam lacte vescendos, nec ouiculas vt secundo, sed oues pascere iubetur perfectiores, vt perfectior gubernaret, arbitror his omni sensato esse manifestariũ diuum Ambrosium, sic accepisse Euangelicum scriptum, vt Petrus vniuersalis ecclesiæ princeps sit constitutus. Ambro.

¶ Addamus his maximum illum & Sanctum Pontificem Leonem. I. qui sermone de Ascensione domini ait, Petro Apostolo supra cęteros post regni claues, ouilis dñici cura mãdatur, & sermone tertio de anniuersario die Pontificiæ suæ assumptionis. De toto mũdo eligatur vnus Petrus, qui & vniuersarum gentium vocationi, & omnibus Apostolis, cunctisque ecclesiæ patribus præponatur, & quamuis ĩ populo dei multi sunt sacerdotes, multique pastores, omnes tamen regat Petrus, quos principaliter regit & CHRISTVS. Magnum & mirabile dilectissimi, huic viro cõsortium potentiæ suæ tribuit diuina dignatio, etsi quid commune cæteris voluit esse principibus, nunquã nisi per ipsum dedit, quicquid alijs nõ negauit. Vide Candide Lector sanctũ virum spiritu dei plenum, dicentem multos esse pastores, sed Petrum omnibus esse præpositum, etiam qui regat omnes pastores, vt manifestissimum sit Petrum vniuersalis ecclesiæ descriptum Pontificem. Ide͂ Sanctissimus Papa in Synodo sermone habito dixit Admonente diuinæ vocis imperio, quo beatissimus Apostolus Petrus, trina admonitione mystic[illegible] sanctionibus imbuitur, vt CHRISTI oues, qui CHRISTVM di[illegible] pascat, & ipsius sedis cui per habundantiam diuinæ gratiæ præsumus, pro reuerentia coartamur, ne professio summi Apostoli, non inueniatur in nobis, quia quotiens quis ne Leo. Petrus prælat' pastorum. Leo.

gligenter pascit dominicum gregem cōmendatum, totiens conuincitur summum non amore pastorem, transcripsit Gratianus. XXV. quæst. I. diuinis, tantos autem testes, tam sanctos, rogo quis sine extrema temeritate audebit repellere.

¶PETRI PASTVRA PROBATVR DENVO EX ALTVINO, PLVRIBVS GLOSSIS ORDINARIIS BEDA, BERNARDO, CONCILIO HILDERENSI, MARTINO, INNOCENTIO.

¶CAPVT. XXXVI.

Altuinus.

ENS FVIT ISTA, GLOSSE ORdinariæ, quæ est Altuini Caroli magni præceptoris, & foelicis studij Parrhisień. inceptoris, eo loco super Ioannem, scripsit etenim in quatuor Euangelia. Velut suos commentarios vidimus in originalibus, ait autem sic. Trinę negationi redditur trina cōfessio, ne minus amori ligua seruiat quam timori, & sicut fuit iudicium timoris negare pastorem, sic officiū amoris pascere domini gregem, & ifra. Pascere oues est credentes ne deficiant confortare, terrena subsidia si necesse est subditis prouidere, exempla virtutum præbere, aduersarijs resistere, peccantes corrigere. Liquidum est hic, quomodo pascere ad potestatem pertineat, quoniam est confortare, prouidere, obsistere, corrigere, quæ regimen prætendunt & prælationem.

Pascere quid sit

Glossa.

¶Alia glossa ibidem loquitur de triplici pastu, Ter dictum est pasce īquit, ad significandum, quod habens curam animarum debet subditos pascere, pastu verbi dei & boni exempli, & prout etiam potest subsidio tēporali. Et hoc significātius aperit glos. ord. I. Pe. V. super illo. Pascite qui est in vobis gregē dei. Sicut dominus Petro totius gregis curā habere iussit, ita Petrus sequentibus ecclesiæ pastoribus, iure mandat, vt eum quisque qui secum est, gregem dei sollicita gubernatione pascere tenetur. Alia quoque glos. ord. Ioan. XXI. ait. Amen amen dico tibi, cū esses iunior &c. Per hoc quod dicitur hic, passio Petri futura significabatur, eo quod tunc ecclesiæ præficiebatur, nam in primatiua ecclesia, ille qui populis præficiebatur, primus ad tormenta ducebatur.

Glos.

Beda.

¶Accedat tandem & venerabilis Beda in Homilia dicens. Recte primus Apostolorum de amore requiritur. qui enim regem coelorū maiori dilectione præ cæteris [illegible] est, merito præ cæteris, ipse collatis clauibus, regni coelestis donatus est. [illegible]od enim dicit hic, pasce oues meas, hoc est vtique quod ei ante passionem dixerat apertius. Ego autem rogaui pro te, vt non deficiat fides tua.

Luc. XXII.

¶Subscri-

¶ Subscribit his omnibus sacer Bernardus in sermone tertio de septem pani bus, Vbi ait. Testis est Paulus gentium doctor, qui plus omnibus cum diui na gratia liberauit. Testis est Matheus de Theoloneo electus i Apostolum, cui etiam noui testamenti primum scriptorem esse donatū est. Testis & Pe trus, cui post trinam negationem, totius ecclesiæ pastoralis cura cōmissa est. Fusius hoc agit lib. secūdo de Consideratione ad Eugenium, Cui eni non di co Episcoporum, sed etiam Apostolorum, sic absolute & indiscretæ totę cō missę sunt oues? Si me amas Petre, pasce oues meas. Quas? Illius vel illius ci uitatis populos, aut regionis aut certi regni? oues meas inquit. cui non planū nō designasse aliquas, sed assignasse omnes. Nihil excipitur, vbi nihil distin guitur. Et forte præsentes cæteri condiscipuli erant, cū cōmittens vni. Vnita tem oībus cōmendaret in vno grege & vno pastore, secūdū illud. Vna est co lumba mea, formosa mea perfecta mea. Vbi vnitas, ibi perfectio, reliqui nu meri perfectionem non habent, sed diuisionē, recedentes ab vnitate, inde est, quod alij singuli, singulas sortiti sunt plæbis, scientes sacramētum. Denique Iacobus, qui videbatur colūna ecclesiæ, vna contentus est Hierosolyma, Pe tro vniuersitatem cedens, pulchræ vero ibi positus est suscitare semen defun cti fratris, vbi occisus est ille, nam dictus est frater domini. Porro cedente do mini fratre, quis se alter ingerat Petri prerogatiuæ? ergo iuxta Canones tuos alij in partem sollicitudinis, tu in plenitudinem potestatis, vocatus es. Alio rum potestas certis arctatur limitibus, tua extenditur & in ipsos, qui potesta tem super alios acceperunt. Nonne si causa extiterit, tu Episcopo coelū clau dere, tu ipsum ab Episcopatu deponere, etiam & tradere sathanæ potes. Stat ergo in conuersum priuilegiū tuum tibi, tam in datis clauibus, quam in com mendatis ouibus. Hic tam lucide nostram affirmat sententiam, vt nulla in ductione, nulla applicatione opus sit.

Bernar.

Oēs oues com misse Petro.

In Papa pleni tudo ptātis.

¶ Fassi sunt hoc patres in Hilderēsi Concilio, vt renarrat Gratianus. L. dis. cap. hi qui. Sed exemplo Beati Petri, qui postquam trinæ negationis macu las, confessione diluit amoris, non solum in gradu sui Apostolatus remansit. Verum etiam in pastorem totius ecclesiæ a CHRITSO institui meruit, & ita non soli ecclesiæ latinæ, sed toti ecclesiæ catholicæ prelatus est S. Petrus. Voluit hoc S. Martinus Papa ea. dis. c. Si post. Petr' negauit CHRISTVM & postea princeps Apostolorum factus est, Iuniores adducere nō audeo, In nocentium. III. ad Imperatorem Constantinopolitanum cap. solitæ. de ma ior. & obedi. Paschasium in cap. significasti. de elect. ad Archiepiscopum Pa normitanum. Nicolaum. III. in cap. fundamēta. de elect. lib. VI. Hos enim forte diuersarius contemneret, licet hoc facere nō deberet, vt supra ostēdimus de decretalibus epistolis Romanorum Pontificum.

Cōcilium Hil derense.

Martinus.

Innocen.

Paschasius.

Nicolaus.

¶ Et quisquis est ecclesiæ filius, matrem audiat Sanctam Ecclesiā Catho licam canentem & orantem de S. Petro. Tu es pastor ouium, princeps Apo stolorum, tibi tradidit deus omnia regna mundi, & ideo traditæ sunt tibi cla uea regni coelorum. Istud vnum sanctæ matris ecclesiæ dictum, quorumcū que malignantium ora obstruere deberet, nā reuera, quisquis fuerit, qui hanc ecclesiæ vocem non audierit, erit merito a fidelibus, velut æthnicus & publi canus habendus.

S. mater eccle sia.

 ¶ Constat

Epilogus. ¶ Constat ergo cuilibet Christiano fidei, non proteruia hæretica infecto, Petrum constitutum pastorem totius ecclesiæ a domino IESV, & ita iure diuino omnibus alijs superiorem, quod cum textus sit apertus & luculentus clarissima tamen accessere patrum testimonia S Cypriani, Augustini, Maximi, Hieronymi, Theophili, Gregorij, Ambrosij, Leonis, Bedæ, & Bernardi. Hi præcipui sacræ scripturæ interpretes a tota ecclesia venerabiliter suscepti, hoc sentiunt, hoc prædicant, verba CHRISTI in hanc intelligentiam suscipiunt. Compescat igitur fidelis temeritatem linguæ suæ, & tam sanctis patribus non aduersetur, sed eum quem deus præfecit pastorem vniuerso gregi Christiano, suspiciat vt maiorem, veneretur vt patrem, ne principi maledicens, sibi maledictionem & æternam mortem seminet. Sancte Petre, Ora pro nobis.

¶ OBIICIT DIVERSARIVS PETRVM NON ESSE VNIVERSALEM PASTOREM A CHRISTO INSTITVTVM.

¶ CAPVT. XXXVII.

VM DIVINA ILLA CHRISTI sententia in Petri pastorali institutione super tota ecclesia, sit apertissimis sanctorum patrũ testimonijs explicata. Tanta tamẽ adhuc est hominum temeritas, vt velut olim Gigantes in fabulis narrãtur Iouem voluisse e cœlis deturbare, ita aliqui Sanctum Petrum, qui ante tot omnes Primatum obtinuit, nitũtur sua dignitate & honore priuari, quod hic omnibus neruis facere laborat diuersarius, his potissimum innixus paralogismis.

Obiectio. I. ¶ Primo inquit certissimum est, a Petro nullum Apostolorum esse, vel creatum, vel missum, quare nec verũ est nec possibile Petro omnes oues esse commissas, sed generali sententia omnibus dictum est, pasce oues meas. Non enim dicit omnes, sicut ad omnes Apostolos

Obiectio. II. dicit. Ite in orbem vniuersum, & docete omnes gentes. Verum ego non possum satis admirari, quot tot & tãti viri, contra tam expressas scripturas, tam euidentes experientias omnes oues Petro arrogant, qui tamen vnanimiter confiteri coguntur, singulos Apostolos in suas sortes esse missos, & Paulum de cœlo in Apostolatum gentium vocatum, in quibus omnibus, quomodo Petrum adhuc omnium pastorem asserere audemus? qui nullum illorũ misit, præsertim Paulum, vt ad Gala. I multis verbis contendit. Sunt hæc tam

Marc. vlti. aperta, vt confutatione non egeant. Illi (inquit Marcus) profecti prædicauerunt vbique.

Obiectio. III. ¶ Sequitur ergo, vel Petro & successori suo nõ esse omnes CHRISTI oues cõmissas, aut oues quas non Petrus, sed Paulus & cæteri Apostoli pauerunt,

ad oues CHRISTI non pertinere, quo quid blasphemius, ergo Corinthij, Galatæ, Philippenses, & aliæ gentes, quia nec pascente, nec pastores mittente Petro, pascæ sunt, oues CHRISTI intelligende non sunt, sed quid miror in re tam aperta.

¶ Si dicis, At verbum CHRISTI ad solum Petrum dicit, pasce oues meas respondeo, non dixit omnes oues meas Alioquin peccasset Petrus, si non omnes pauisset solus, sine cæteris Apostolis. peccaret etiam hodie Roma. Pontifex, quod non pascit, nec pastores mittit ad Turcas & alias prouincias. Rñdet obiec.

¶ Quin aliud dicam. Ex isto verbo nihil potest cogi aliud, quam vt Petrus pasceret oues quæ fuerũt ex ouili Iudeorum, & sic nihil ad eum pertinet, nec ad Roma. Pontificem, & successorem eius, aut nõ ad solum eũ pertinet, quod ex Apostolo Paulo ad Gala. II. probo, vbi Petrum vocat Apostolum circũcisionis, & se Apostolum gentiũ. Ergo si quis pertinax esset, nulla vi posset cogi, hoc verbo CHRISTI aliud itelligi, quam pasturam ouium, quæ fuerunt ex circuncisione, aut si extenditur ad Roma. Pontificem, iam nec prohiberi potest, quin ad omnes pertineat, & extẽdi pari negotio ad omnes queat. Obiec. IIII. Gala. II.

¶ OBIECTA DILVVNTVR, ET AN SANCTVS PETRVS POTVIT APOSTOLVM FACERE DVBITATVR, AC QVOMODO VERBVM PASCE OVES, PROPRIE PETRO DICTVM SIT.

¶ CAPVT. XXXVIII.

ACVLA ILLA FACILE depræcabimur, quod nullum habeant, vel fucum, vel nucleum, & cuilibet docto sunt obuia, nam cum primo assumit nullum Apostolorũ vel creatum vel missum a Petro, & ita non fuerit vniuersalis pastor, possem ego in dubium reuocare assumptum, vt mox dicam, tamen primo ego declino illationem. Petrus nullum creauit Apostolum, ergo non fuit pastor vniuersalis. Nam hoc officium Apostolatus apparet mihi priuilegiatum, quod omnes Episcopi, & tota ecclesia non posset constituere vnum Apostolum, sed Apostolatus immediate confertur a deo, quare si sanctus Petrus non posset in Apostolatum, tamen nihilominus Apostoli vt membra ecclesiæ fuerunt Petro subiecti, vt pastori vniuersalis ecclesiæ. Si non intelligis accipe simile S. Vldricus Sueuorum patronus, habuit gratiã sanandi infirmos Bonifacius septimus Papa, nõ potuit in illam gratiam, tñ fuit pastor S. Vdalrici, si cut eum recognouit, & in fine vitæ eum visitauit. Deinde accedit & aliud de missione, quia vicarius quando præuenitur a domino principali, nõ habet potestatem agendi. Sic CHRISTVS principalis præuenit Petrum, per se faciendo Apostolos & mittendo. Solus enim CHRISTVS vocauit Officium apostolatus a solo deo. S. Vdalricus.

Marc. III. Ioan. Math. Missio & vocatio apostolorū.

Apostolos Marci. I. & Mar. III. Et ascendens in montem vocauit ad se quos ipse voluit, & venerunt ad eum, & fecit vt essent duodecim cum illo, & vt mitteret eos prædicare, & Ioan. I. & Math. X. Et Ioan. XX. ait, Sicut misit me pater, & ego mitto vos, & Math. VI. Euntes ergo docete omnes gentes, baptizantes eos &c. Quare nemini dubium fuit Apostolos autoritatem docendi & fundandi ecclesiam per doctrinam officio Apostolat⁹ habuerunt immediate a deo.

Anacletus. Hierony. Eusebius. Remigius. Chryso.

¶ Et quod electio Apostolatus non præiudicet prælationi Petri, probatur primo de San. Iacobo, qui fuit Apostolus, tamen a S. Petro assumptis Ioanne, & Iacobo, ordinatus & constitutus est Episcopus Hierosolymis, vt testatur Anacletus Martyr cap. X. renarrat Gratianus. LXVI. dist. Porro. testis est & B. Hierony. lib. de viris illustribus. Licet Sophronius autor fuerit, Eusebius citat Clemēt lib. VI. dispositionem. Remigius quoque Math. X. hoc idem refert. Suffragatur pulchræ B. Chrysost. Homilia. LXXXVII. super. Ioanne. Quod si quis percunctaretur, quomodo Iacobus sedem Hierosolymis acceperit? Responderem, hunc totius orbis magistrum præposuisse, loquitur ibi de S. Petro cui magisterium totius orbis sit cōmissum. Licet etiā si nullum ordinasset Apostolum Petrus, non sequitur ob hoc eum non fuisse pastorem, nam Papa semper fuit etiam orientalium Episcoporum pastor, vt lib. II. latissime probabimus. tamen non se intromisit de ordinatione Episcopi alterius patriarchatus, nisi in causa discordiæ & depositionis. Vnde hoc vltimum probat Papam fuisse pastorem supræmum, quia alias Episcopi depositi in oriente, non potuissent ad eum appellasse, quia appellatio fit ad superiorem. Quod autem se non intermisit ordinationi Episcoporum, probat nō fore necessarium ad prælationem, vt subditos suos ordinet.

Ludderi imperitia.

¶ Hic aperitur magna imperitia diuersarij, qui ī multis iā iuectiuis īpressis pro constianti argumento assumit. Si Primatus Papæ est de iure diuino, tūc S. Aug. Cypriā. Grego. Nazanzenus, Athana. Basilius, Ambro. Martin⁹ Nicolaus, oēs fuerūt hæretici, quia non fuerunt ordinati a Papa, nec cōfirmati a Papa. Illa inquam est vna trufa & malicia, quia nūquam fuit assertum ab aliquo, illa duo esse de iure diuino si ordinationē epī a Papa, & eius cōfirmatione quia modo Papa, nec eligit, nec ordinat Episcopos solum cōfirmat. Et illa oīa tā electio quam ordinatio, & confirmatio sunt īpertinentia primatui Papæ. Possunt eni variari pro qualitate locorū, personarum, temporū &c. tamen ista tanta iactantia diuersarius audet pronūciare, vt audacter nudis verbis pronunciet, ad meam assertam conclusionem. Primatum Petri & successorum esse de iure diuino, sequi sanctos illos Episcopos fuisse hæreticos, quod omni viro bono & erudito liquet non sequi, nisi secundum deprauatā phantasiam diuersarij, cuius maledictione os plenum est. Et ausim dicere, nunquā me legisse vel audijsse Theologie professorem, qui suæ professionis imemor, tanta fuerint maledicendi & detrahendi libidine.

Ordinatio epī a Papa non est de iure diuino.

Deprauata cōtra Ludderi.

Ludder ad maledicendum parata.

Chryso.

¶ Stat ergo inuicta sententia, Petrum totius ecclesiæ, etiam Apostolorum pastorem constitutum quod præter citata B. Chryso. patenter insinuat, vbi supra dicens. quia Petrus i cœna alteri delegat officiū interrogādi CHRISTVM. s. Ioanni. Hic commissa sibi cura fratrum, nō modo alteri vicem suā

non mandat

non mandat, sed & ipse magistrum interrogat, & Ioannes quidem tacet, ipse autem loquitur. Vide Candide Lector, curam fratrum Petro commissam, & qui fuerunt fratres, nisi Apostoli, & discipuli domini. Et quod ad missionem quidem attinet, testatur Clemens cap. XI Petrum misisse per orbē Episcopos. Episcopos autem inquit, per singulas ciuitates, quibus ille nō miserat, doctos & prudentes, simplices sicut columbas, iuxta domini præceptum, nobis mittere præcepit, quod & inchoauimus, & domino opem ferente facturi sumus, & hoc apparet mihi rectior solutio, Apostolatum a CHRISTO immediate posse dari. Clemens.

¶ Posset tamen alicui videri, non improbabilem esse eorum sententiam, qui a Petro Apostolatum dari potuisse existimant. De Paulo inferius dicturi sumus ex cap. XIII. Actuum. Iam eorum probatio in Mathia audiatur, cuius electio legitur Actuum. I. Arbitrātur ergo electionem quidē fuisse a deo manifestatam, sed a Petro in ordinem & dignitatem autoritate sibi cōmissa fuerit assumptus, probant hoc per B. Dionysium Ariopagitam lib. de ecclesiastica hierarchia cap. V. parte III. Cum ipse quoque supremus discipulus, cū æquali sibi sacerdotali de corde ad sacrum numerum duodenarium discipulorum perficiendum esset progressus, deo reuerēter munus electionis permisit. Ostende inquiens, quem elegeris, eumque quem diuina declarauerat sors in duodenarium sacratissimum suffecit numerum. Perpende syncere lector, sacerrimum patrem Dionysium, Apostolorum synchronon & contemporarium ac discipulum, electionem Mathiæ deo tribuere, ordinationem vero in Apostolum Petro, & illud conuenire videtur textui Actuum. I. quia non dicitur Apostolus a deo, sed ad præces ecclesiæ, exhortatione Sancti Petri factus, Mathiam sorte declaratum esse ad assumendum, & facta declaratione per deū, tunc connumerat⁹ est cū vndecim. Roborat quod duos constituerunt in medio Mathiam, & Ioseph iustum. Si Sanctus Petrus nullā habuisset potestatem diligendi Apostolum, quid tunc illos duos prælegisset, vt ex eis vnus futurus esse Apostolus. Nam si non habuisset potestatem deligendi Apostolum & duodenarium supplendi (ita multum apparenter ratiocinātur) etiam non habuisset potestatem, signandi duos certos, ex quibus vnus debebat fieri Apostolus. Ita de Paulo & Barnaba dicūt iussu spiritussancti eos segregatos, & a Petro assistentibus alijs Apostolis, ordinatis in officio Apostolatus. Allegant huiusmodi sententiæ defensores Chryso. pertractantem verba Lucæ Actuum. I. de Petro Mathiam non eligente. Quid ergo? eum eligere non poterat? vtique poterat, sed ne videretur ipse gratiā dare, ideo nō fecit. Si ista essent Chryso. verba, quæ tamē apud eum me legisse, non memini, certum esset eum fuisse illis astipulatum, quod Petrus potuerit ordinare Apostolum. Et cum ab eis petitur, ergo iam Papa successor Petri in plenitudine potestatis, posset ordinare Apostolum id diffitentur, quoniam potestas sit data Petro in ædificatiōe non in destructionē. II. Corin. X. quare pro fundāda nascente ecclesia in primigenijs, opus fuerit Ap[illegible]olorum officio, quod iā nullus adipiscitur, post adultā ecclesiam, m[illegible]iam ea quasi decrepita, licet in dilatandis ecclesijs, & plantandis, infidelibus conuertendis per imitationem Apostoli dicantur, huiusmodi plātatores. Nam sic Dionysius dicitur Galliarum

Opinio apostolatum etiam a Petro.

Actuum. I.

Diony.

Chryso.

II. Corinth. X.

citur Galliarum Apostolus. Bonifacius, Germanorum. Augustinus, Anglorum &c. Ita docte & acute defendunt suam sententiam, quæ est valde probabilis.

Glos.

¶ Tamen probabiliter mihi apparet sententia quam & diuersarius suscipit, Apostolatum a solo CHRISTO datum. Et ita Mathias Apostolatum acceperit a deo, tamen inualidum est argumentum diuersarij, Petrum ob hoc non constitutum pastorem ecclesiæ. Hoc ego probo etiam ex Glos. Interlineari Actuum. I. in diebus illis, exurgens Petrus in medio fratrum. Glo. pastor pro ouibus loquitur, & Glos. ordina. quæ est Rabani. In medio stetisse dicitur, quasi communi commiseratione condescens, hoc exemplum summẽdum est pastoribus ecclesiæ, quare officium suum declarauit Sãctus Petrus, vt qui pastor esset constitutus a CHRISTO, in medio fratrum exurgeret.

Alij Apostoli non exempti a Petro.

¶ Petro Apostoli, nullibi leguntur exempti a potestate Petri sibi data illis verbis. Pasce oues meas, quamuis fuerint forte exempti, quo ad officium prædicationis, baptizandi, absoluendi &c. quod illa æqualiter commisit Apostolis, tamen non videtur CHRISTVS, eos constituisse pastores, nisi per Petrum, quia præteriens dixit ad Petrum. Pasce oues meas. secundum Chryso. & sic intelligatur Apostolus ad Ephes. IIII. Et ipse dedit quosdam quidẽ Apostolos, quosdam autem prophetas, alios vero Euangelistas, alios autẽ pastores, & doctores, ad consummationem sanctorum in opus ministerij ĩ ædificationem corporis CHRISTI. Alia ergo cõstat ratione constitutos Apostolos, alia pastores, alia Euangelistas.

Chryso.
Ephes. IIII.

¶ Igitur vtcumque sit siue Petrus ordinauerit Mathiam in Apostolum, & alios Apostolos in Episcopos, aut minus, parum refert ad institutum, tamen inualida est crassæ imaginationis illatio, quare nec verum est, nec possibile, Petro omnes oues commissas. Illa inquã prærãcida illatio nihil stringit, quoniam etiam ab alio ordinatus potest subijci curæ & prælationi illius, quod si negas, nullus Episcopus ordinatus in vna dioecesi, migrabit ad aliam, quoniã tunc alterius subijcitur prælaturæ, quam a quo fuerat ordinatus.

Non oĩbus dictũ pasce oues.

¶ Consectarium est quam friuolum sit diuersarij assumptum, cum ait. Generali sentẽtia omnibus dictum est, pasce oues meas. Et ita vult omnes Apostolos æqualiter constitutos pastores. at quam falsum sit, hoc patet ex Ambrosio, Bernardo, Chryso. Leone, & alijs, qui Petrum etiam pastorem Apostolorum constitutum affirmant. & Beda alioquin, in Homilia desuper non dixisset Petrum primum Apostolorum. Similiter ĩ Homilia. Exijt edictũ a Cæsare Augusto &c. Luc. II. & in Homil. Erant pastores in regione &c. Dicit eum summum pastorem. similiter in Homil. vigiliæ Petri & Pauli. Hoc ita contra diuersarium ex quatuor probo.

Beda.

Alij apostoli tũc non constituti pastores.

¶ Primo ex comparatione interrogationis, a qua sermo incepit dicens. Symon Ioannis diligis me plus his, expende lector pie, plus his, quare Petro, vt ab his dictincto, ad quod referebatur comparatio, loquebatur CHRISTVS. Si diligis me, pa[illegible] oues meas &c. Et hoc est inuictum argumentum contra diuersarium Gram[illegible]ticũ, quod soli Petro dixit, & nõ omnibus Apostolis.

¶ Secundo quia præsentibus Ioanne, Iacobo, & Thoma, & alijs, his prætcritis soli Petro dicit, pasce oues meas, quare illud verbũ ad alios pertinere nõ potest, v[illegible]

poteſt,vt ſancti citati voluerunt. ¶ Tertio quia non apparet,quomodo verba iſta fuerint directa ad alios Apoſtolos, cum non omnes fuerint præſentes,nec omnes præſentes fuerint Apoſtoli, vt Nathaniel,quare velle dicere, verba illa Petro dicta,etiam fuiſſe ad abſentes Apoſtolos directa eſt diuinari ſacra ſcriptura abuti,vim facere verbis diuinis, contra eccleſiaſticorum patrum,Romanorum Pontificũ,autoritatem, rectum & catholicum ſenſum. In quo nec æthnicus multominus Chriſtianus eſt audiendus.

¶ Quarta ratione pugnarem,cõtra rationem habentem. Verba per quæ aliquis promouetur ad aliquam dignitatem,vel officium,ad illum cui dicũtur in propria perſona, non in perſona aliorum diriguntur.alioquin vno conſtituto in dignitate,omnes præſentes eiuſdem meriti in eadem dignitate conſtituerẽtur,quod quam ſit abſurdum,dubium nulli exiſtit. Sed Petrus per prædicta uerba paſce &c. Fuit conſtitutus in paſtorali officio, ſicut eſt omnium communis ſententia,quare iſta verba dirigebantur ad Petrũ in propria perſona,& non in perſona aliorum Apoſtolorum. Sed ſcio vnde deceptus fuerit aduerſarius,quod Augu.ait. Hoc ad omnes dictum eſſe,intelligit diuerſarius æque alios Apoſtolos paſtores eccleſiæ a domino conſtitutos,at hic maiorẽ immodum fallitur, non eſt hæc diui Auguſtini intentio, ſed quia ad omnes Apoſtolos dictum ſit in perſona Petri,quod ab eo alios deriuanda erat poteſtas,volens ſicut formam dilectionis Petro præſcripſit paſtorem principi,ſic & ab omnibus paſtoribus dilectionem exigat,ſi gregem ſuum paſcere velint, vt longe proſequitur Tract.CXXIIII. ſuper Ioanne,quod nos quoque admittimus. Vnde Ludder deceptus. Augu.

¶ PROBATVR, PETRVM FVISSE VNIVERSALEM PASTOREM.ET QVOMODO FVERIT APOSTOLVS CIRCVNCISIONIS DECLARATVR, ET SIC TRES OBIECTIONES EX CAPITV. XXXVII. DILVVNT[illegible]

¶ CAPVT.XXXIX.

ONTENDIT DIVERSARIVS DEinde, Petrum non eſſe vniuerſalis eccleſiæ paſtorem, quia ei non omnes oues commiſerat, nos autoritate Sanctum patrum oſtendimus omnes oues Petro his verbis commiſſas. Sed obſtat diuerſarius,quoniã CHRISTVS non dixit,paſce omnes oues meas,at licet non adiecerit voculam omnes, tamen Sanctos patres recte intellexiſſe vniuerſaliter. Probo,quia cõceſſio beneficij & priuil[illegible] definite facta & ſimpliciter,intellig[illegible] vniuerſaliter facta.ca. quia circa.de priuileg. quare etiã commiſſio poteſtatis vel officij intelligitur vniuerſaliter facta, vt omnia intelligantur commiſſa, Omnes oues Petro cõmiſſas

commissa, de quibus est eadem committendi, vel concedendi ratio, maxime quando est verisimile, quod committens in speciali minime concessisset vel commisisset, si hoc fuisset actum, nam qui nihil excepit, & potuit excipere, sic totum concessisse videtur, & ad hunc sensum recipitur illa vulgata teorica. Indefinitam æquivalere vniuersali, CHRISTVS autem indefinite dixit Petro, pasce oues meas, non dixit illas vel illas, vt recte ponderauit San. Bernard. quare illa commissio generaliter debet intelligi, cum omnes æque indigebant pastore.

Indefinita æquivalet vniuersali

Bernard.

¶ Confirmatur adhuc magis specialiter in præsenti casu, applicando indefinitam debere vniuersaliter intelligi in casu nostro, quia sicut iudices, non debent esse icerti, nec tutores, nec procuratores, nec arbitri, ita nec prælati, alioquin subditi essent in magno periculo, nescientes ob illam incertitudinem, quis esset prælatus eorum. Sequitur ergo per illa verba, pasce oues meas, omnes fideles debent intelligi, ne oues pascendæ a Petro, sint incertæ, nisi aliquæ ostendātur exceptæ, quod in præsentia ostendi non potest, vt patebit cauillos omnes diluendo, & ita vsu venire, sæpissime in sacra scriptura, indefinitam vniuersaliter intelligendam, nullus negare ausit, nisi qui eam, vel nō legit, vel lectam non intellexit.

Prælati non incerti.

Solui. obiec. II.

¶ Non obstat fucus diuersarij, non omnes oues Petro arrogandas, quoniam singuli Apostoli in suas sortes missi fuerunt, piget tante inscitiæ respondere. Nemo enim negat vnumquemque Apostolum missum in suam sortem. nā hoc officium respicit Apostolatus, quo CHRISTVS dixit. Sicut me misit pater, & ego mitto vos Sed per hoc nō potest negare prælationē a CHRISTO, quia vnusquisque Apostolorum missus est in sortem suam, ita nec debet negare prælationem a vicario CHRISTI. Nam quod ad rationē Apostolatus attinet, & ipse Petrus sortitus est suas prouincias. Ponthum, Bithyniam, Galaciam, Capadociam, vt Hierony. testatur, de viris illustribus. sed de hoc non impedit eum esse vniuersalem pastorem aliorum, sicut Archiepiscopus propriam obtinet diocesim, & tamen prælatione præest Episcopis per totam prouinciam. Et iam Papa est Pont. Roma. apud Ioannem in Laterano, & tamen est pastor totius ecclesiæ.

Sors Petri.

Hierony.

Solui. obie. III.

¶ Inanis ergo est cauillus, quod ex tam inualidis rationibus infert Petro nō omnes oues esse commissas Et quod dolose subsumit, Corinthios, Galathas, Ephesios, Philippenses, Tessaloniceñ. oues CHRISTI non fuisse, quia Petrus eos nō pauerit, sed Paul⁹. Dico eni hos, & alios fuisse fideles oues CHRISTI. & ipsi recognouerunt Petrum, velut supremum pastorē, qualem & eorum doctor Paulus eū agnouit, vt mox ostendemus. Fuerunt ergo sub pastura prælationis Sancti Petri omnes a S. Paulo ad fidem conuersi, sed somniat forte diuersarius. Petrus eis non prædicauit, ergo eos non pauit, quasi non sit alius modus pascendi, quem prædicatione, cuius oppositum ostendimus ab initio huius materiæ de pastura. Ita pueriliter incepit, quod timet Petro constituto pastore o[illegible]um fidelium, cæteri Apostoli fuissent impediti pastore. Pascit Papa, pascit Ep[illegible]p⁹, pascit plebanus, pascit plebani substitutus, solus tamen Papa est vniuersalis pastor autoritate & potestate, sed nescit diuersarius adhuc pulchritudinē Hierarchiæ ecclesiasticæ, quod plures possunt esse pastores

Non solū docere est pascere.

Plures pastores

pastores subordinari, non se impedientes, sed adiuuantes. De Paulo quomodo fuerit missus a Petro cōfestim dicemus. Omnes ergo pauit Petrus fideles, quod omnes, eius fuerunt subiecti potestate.

Sed quam desipit diuersarius, quod argutatur S. Ro. Ponti. esse pastor vniuersalis tunc peccaret, nō pascendo Turcas, quasi Turcæ essent oues CHRISTI, aut pertinerent ad ipsius ouile, nam oues sibi commendauit dominus, non capras, non fœtidos hyrcos, sed agnos, ouiculas, oues fideles. Turcæ autē sunt hyrci, quare hęc torquere nō debet diuersarius. Fateor tamen ingenue, si speraretur aliquis fructus in Turcia, sicut olim in gentibus, bonū esset & laudabile adhuc seminare verbum dei īfidelibus, & Papam aliquos mittere, qui prædicarent, plantarent, eradicarent, & conuerterent, sicut eleganter scribit Bernard. ad Eugenium Papam, & fortiter hunc adhortatur, sed quod ipse tā strennue admonet, non fuit aggressus. Respōsionis da te inualidatio. Turcis mittendi p̄dicatores. Bernard.

Postremo affirmat diuersarius, ex illo dicto, pasce oues meas, non posse aliud cogi, nisi quod Petrus pasceret Iudæos, sicut a Paulo dictus est Apostolus circuncisionis &c. Accepit vt video diuersarius verbū Apostoli Pauli ad Gala. I I. Cum vidissent, quod creditum est mihi Euangelium, præputij, sicut & Petro circuncisionis, qui enim operatus est Petro in Apostolatu circuncisionis, operatus est, & mihi inter gentes. Quod si intelligentiā Ludderanam imitabimur. Vide quid sequatur, duos fuisse tātum pastores, scilicet Petrum circuncisorum, Paulum præputij, nam medium iter illa in viris nō cadet, quomodo tunc verum erit, quod ille prius contendebat omnes Apostolos ex æquo pastores esse constitutos. Porro si Petrus & præfectus solum ouili Iudaico, quia illa verba non plus cogant, sit ita vt dicit diuersarius, quāuis sit mera diuinatio. Ergo saltem illo intellectu, Petrus fuit vniuersalis pastor conuersorum ex Iudæis, quia dominus non distinxit iter has & illas, nec aliquas oues excepit, sed omnium fidelium cura in Israel fuit Petro commissa. Inter has autem oues Israel, præcipuæ fuerunt Apostoli, quare intelligentia diuersarij, adhuc Petrus fuit pastor APOSTOLORVM, cui tam anxie resistit. Solu. IIII. obie. Galla. I I. Petr' apostol' circuncisionis.

Intelligit autem mediocriter eruditus, diuersarium, non habere catholicum sensum scripturæ sacræ, quomodo Petrus sit Apostolus circuncisionis. Non enim ita accipi debet, vt Paulus tātum fuerit doctor & prædicator gentium, Petrus vero Iudæorum, cum hoc scripturæ sacræ apertissime repugnet. Petrus enim prædicauit Cornelio Gentili in Cæsaria, sicut testatur Lucas Actuum decimo, & alijs amicis & cognatis Cornelij. Vnde obstupuerunt ex circuncisione fideles, qui venerant cum Petro, quia & in nationes gratia spiritussancti effusa est. Audiebant enim illos loquētes linguis & magnificantes dominum. Paulus autem, & Iudæos prædicauit Actuum. IX. Et continuo ingressus Synagogas prædicabat IESVM. quoniam hic est filius dei, & infra. Saulus autem multomagis inualescebat & confundebat Iudæos qui habitāt Damasci, affirmans, quoniam hic est CHRISTVS. Actuum quoque decimotertio, dicitur de Paulo & [illegible] eius, & cum venissent Salaminam, prædicabant verbum dei in Synagogis Iudæorum. Sic & in Antiochia prædicabat Iudæis eodem capitu. Sic & Ironia ingressus Iu- Petrus gentib' prædicauit. Actuum. X. Actuum. IX. Actuum. XIII

Actuū XIIII dictorum Synagogam, illis prædicauit. Actuum XIIII. Sic Romani quibus scripsit Paulus fuerunt conuersi ex gentibus & Iudæis Petrus in Antiochia docuit, & Paulus, vterque Hierosolymis & Romæ. Vnde sensus ille sustineri non potest, quem diuersarius insinuat.

Verus sensus. ¶ Voluit ergo Paulus se plus intentum conuersioni gentium, & Petrum plus conuersioni iudæorum, quamuis vter vtri prædicaret, oportunitate data nullum esset discrimen. Stant tamen illa simul, quod Sanctus Petrus ex Officio Apostolatus sui, Iudæis dispersis in quinque prouincijs prædicabat, sicut meminit in Epistola sua prima, quæ indubitate est Petri, vt Hierony. de viris illustribus testatur. Et Eusebius libro quarto. Et tamen Petrus de vtrisque conuertendis curam generalem, velut summus pastor habebat. Exemplum prius dedimus in Archiepiscopo, & Suffraganeis. Hoc voluit Glos. ordina. dicens. Ita tamen dispensatio distributa est eis, vt Petrus gentibus prædicaret, si causa exegisset, & Paulus Iudæis, quod satis liquet, apud Eusebium, quomodo fundauerint Ecclesiam Romanam declarantem Voluit hic Glos. interlinearis Actuum decimo. Surge Petre, occide & manduca. Glos. recipe in vnitatem corporis ecclesiæ, cuius Petrus princeps, designari voluit hoc Ambro. per plures naues. Luc. quinto vocantur socij qui erant in alia naui, quæ est illa alia nauis, nisi Iudæa. Hi igitur de Synagoga ad nauem Petri hoc est ad Ecclesiam, conuenirent, vt implerent ambas nauiculas. Omnes enim in nomine IESV genu flectunt, siue Iudæus, siue Græcus, omnia & in omnibus CHRISTVS. Sed Candide Lector, vbi creditum est Euangelium circuncisionis Petro, forte reponendum est hoc, & inter alia, quæ Paulus dixit de CHRISTO. & tamen in Euangelio non reperiuntur, quia multa sunt facta, quæ non scripta, velut & illud, prime Corinthio. decimoquinto. Deinde visus est plusquam quingentis fratribus simul, & illud Actuum vigesimo, quoniam ipse dixit, Beatius est magis dare, quam accipere, & illud ad Hebræ. quinto. Qui in diebus carnis suæ, preces supplicationesque ad deum, qui posset saluum illum facere a morte, cum clamore valido, & lachrymis offerens, exauditus est pro reuerentia sua. Glos. interlinearis ibi ait, Hoc non est in Euangelio.

Hierony.

Eusebius. IIII.

Glos.

Ambro.

Multa non scripta.

Glos. ¶ Glos. autem ordina. super epistola ad Gala. non inducta per aduersarium dicit. Creditum est mihi Euangelium fidei principaliter, sicut & Petro, quę principalitas ad officium Apostolatus referri debet, in quo omnes Apostoli sunt æquales, vt superius ex Anacleto, Cypriano, & Hierony. ostendimus. licet non quo ad prælationem Nam friuolū est & maxime temerariū, quod diuersarius ad Galat. ex proprio capite diuinatur, Apostolos decreuisse, vt quia Petrus, Iacobus, & Ioānes viuente CHRISTO fuerant alijs maiores. Ideo eo mortuo, essent alijs minores. Quis enim istam sacrilegam audiat vocem, vt Apostoli quasi inuidi, eos humiliarent domino absente, qui præsentia domini præ... venerabātur. Cur Paulus vocat eos columnas, & qui videbantur esse aliquid, qui ei dederunt dextras societatis, cum quibus contulit Euangelium, cur videre cupiebat Petrum? abeant illa somnia, hominum figmenta, & vanæ coniecturæ, & tres illos Apostolos, sicut viuēte, ita etiam mortuo

Error Ludderi

mortuo CHRISTO, & eo resurgente, fuerunt semper honoratiores ab aliis habiti & venerati.

¶ Tota autem illa resolutio de Apostolatu præputij & circũcisionis, est de intentione Bea. Hieronymi, & Haymo Occulta inquit, Hic oritur quęstio, quid igitur? Petrus si venisset ex gentibus, nõ eos adducebat ad fidẽ? aut Paulus si aliquos ex circuncisione reperisset, non eos ad Baptismum CHRISTI prouocabat? Quæ ita soluitur, vt dicamus principale singulis i iudæos & gẽtes fuisse mandatum, vt qui defendebant legem haberent, quod sequerentur, qui legi gratiam præferebant, non deesset eis doctor & præuius (istas rationes etiam tangit Augustinus) In commune vero hoc eos habuisse propositi, vt CHRISTO ex cunctis gentibus ecclesiam congregarent. Legimus enim & a Sancto Petro gentilem fuisse Baptizatum Cornelium, & a Paulo in Synagoga Iudæorum CHRISTVM sępissime prædicatum. Hæc Hierony. stat ergo inuicta, patrum sententia, Petro non solum pasturam ouilis Iudaici cõmissam, etiam si Apostolatus ei & sors obuenerit in circuncisionẽ. Sicut Episcopus Augustanus est subiectus Archiepiscopo Mogũtino, qui est eius superior, quantũcumque Moguntinus propriã habeat diocesim, cui peculiariter inuigilet, subditis Augustani eum non nisi per viam quærele adeũtibus. Fuit ergo Petrus peculiaris Iudæorum Apostolus, cæterum omnium communis pastor, qui in vno ouili ecclesię erant congregati.

Hierony. Haymo. Augu.

¶ OBIECTIONES OCTO DIVESARII, PER ISTA, PASCE OVES MEAS, NON PROBARI PRIMATUM PETRI.

¶ CAPVT. XL.

ECVNDO DIVERSARIVS resistit probatæ prius sentẽtiæ, rogarẽ inquit, vt adulatores Roma. Ponti. omitterent hoc terribilissimum verbum, allegare pro statuendo eius Primatu, quod nullum aliud verbum sacræ scripturæ Roma. & omnem Pontificem magis terrere posset, primum, quia pascere non significat id quod est esse primum vel principẽ ideo ex ipso nihil aliud probatur, quam quod Roma. Põti. debet prædicare, docereque verbum dei, Quod si hoc debet, iam ei deponend' est, totus iste Primatus, die & nocte i sacris literis ei versandum, pure orandum, periculis & morti p[illegible] [illegible]do laborandum, breuiter tota Roma, vt hodie est, longe in aliam faciem mutãda. Hæc enim verba si Roma. Ponti. aptantur, sequitur irrefragabiliter, doceat verbum dei, aut si non docet, nihil ad eum pertinet.

Obiect. V.

Obiect. VI. ¶ Verum magis obserua, CHRISTVS non imponit pasturam Petro, nisi prius diligat, obsecro te, quid est hoc? Nonne sequitur, quod si non diligat, nō sit audiendus? At quis nos certos faciet, de amore pastores? Dubitamus ergo quem non audiamus? Nam si audire nobis pastorem necesse est, etiam illa amare CHRISTVM necesse est, aut si amare CHRISTVM non est necesse, nec audire pastorem est necesse, cum vtrumque CHRISTVS copularit, nec pasturam nisi amanti commiserit, quid hic faciemus? Scio quod si recte pensaret hoc verbum, quilibet Episcopus, desperaret se medium vnius ciuitatis pastore posse.

¶ Igitur hoc effecimus, quod ita autoritate nihil probatur, nec valet ad probandum Primatum, si autem aliquid valet, tunc hoc vrgebit, non esse Episcopum in ecclesia, qui non doceat, nec docere aliquem debere, nisi diligat. Hoc inquam & non aliud ista verba concludunt, nisi noua Grāmatica vsus dicas. Si diligis me, pasce oues meas, idem sit quod, si diligis te, esto primus super totam ecclesiam. Rectius ergo facies, si hoc verbum CHRISTI, accipias pro exportatione, immo præcepto, non quo oues ad subiectionem, sed quo pastores ad diligendum CHRISTVM & pascendum populum astrin-

August. gantur. Porro dilectio CHRISTI (vt B. Aug. hic exponit) etiam mori pro ouibus CHRISTI requirit.

¶ Atque vtinam hoc verbum ad se pertinere crederent Roma. Pontifices.

Obiect. VII. Hæc est enim totius orbis quærela, quod dilectionem & doctrinam alijs religantes, ad se nihil putant pertinere. Intelligunt enim hæc verba ad populū pertinere, vt per quæ cogere ad subiectionem omnes volunt, & tamē pascua, & auditum verbi (quod verba sonant) nemo vocat. O fœlix ambitio, si quis vsquam inueniretur, qui omnium pastor esse ambiret, quis hunc non libentissime admitteretur? Nunc autem libenter permittunt cuicumque, diligendi & pascendi officium, sibi vero titulum diligendi & pascendi, & quæ titulum sequitur, lucra. s. & honores, reseruant.

Obiect. VIII. ¶ At dicis pascere non potest nisi superior, ergo licet non faciat officium pastoris, non per hoc superioris amittit locum? Respondeo, quid hoc ad me? Quære ergo alia verba, quibus locum potestatis asseras. hæc verba, aut amātem aut pascentem requirunt, aut prorsus nulli conueniunt, nisi iterum noua latinitate, diligere plus his accipias pro eo, quod est præesse cæteris omnibus Et pascere, omnium iura & opes possidere, proinde nihil mirum, si primatū tanto æstu quærunt, quē si verbis in suo significatu acceptis gerere deberent, nec deum ipsum pro præmio essent expectaturi.

¶ Sequitur ex ijs, quod præesse cæteris, & nec diligere, nec pascere, non est

Obiect. IX. Euangelicum neque Christianum officium, sed mundanum & humanum. Dic mihi, si subditi erecti aduersus Pontificem dicerent, nolumus te, audire, nec habere pro Pontifice, quibus velles verbis compescere? Nunquid ijs pasce oues meas? At ipsi dicent, quando autem pascis? quando diligis? Vbi opus & res huiu[illegible] [illegible]? Ergo alio verbo cogendi essent, non isto. Quare sequitur, quod his ver[illegible] nec vlla potestas, nedum primatus committitur, sed potestatem habenti, officium diligendi & docendi imponitur, sicut Petro iā in Apostolatum vocato, Hæc dicuntur.

¶ Dicis

¶ Dicis autem, sufficiat quod per alium doceat & diligat, non est necesse, vt per se solū faciat, respondeo, admitto, sed hoc isto verbo CHRISTI non traditur, & alio verbo hanc licentiam astrui oportet, hoc verbum insuperabiliter concludit, aut pastores esse debere, etiam per seipsos amantes & docentes, aut si non per seipsos amant & docent, nihil hoc verbum ad eos pertinere. Atque ita nihil probatur ex ipso pro Monarchia Romana, sed potius cōtra pugnatur, cum tot amari & pasci ab vno sit impossibile. Obie. X

¶ Videmus quidem officia diligendi, & pascendi a Pontificibus Romanis tradi Episcopis, retento titulo pastoris & amatoris, & Episcopi eodem nomine seruato, tradunt curatis. Curati, capellanis, nomen per omnes transit, & in nullo hæret, sed & fratres mendicātes, sumpto ab illis officio, strennue eos imitentur, Maiores & magistri officium docēdi fratribus terminarijs imponunt ipsi nomine officij contenti. Adeo molestum est verbum dei docere, diligere, & pascere, propter quod vnū, filius dei venit in mundum, misitque spiritum sanctum, & omnia fecit, vt hoc officium esset officiosissimum.

¶ Quod si satis est per alium docere docere, quid amplius facit Episcopus quam laycus? Nonne vel Turca potest iubere aut permittere, vt alius diligat ac pascat? Quid ergo necesse fuit Petro totvicibus repetitis mandare hoc officium, & tam instanter vrgere? Et iste modus euangelij interpraetādi, pasce oues meas, id est permitte, iube, vt alius pascat? Si ille alius item per alium pascat, & tertius per quartum, ac sic sine fine vsque ad neminē, vbi manet verbum CHRISTI? aut qua decētia, cæteri sequaces pascent, quando primores & qui plus ijs debent, non pascunt? Cur CHRISTVS non fecit idem? cur Petrus non etiam otiatus per alios pauit? Igitur si ista verba ad Pontificiam potestatem cogas seruire in neruum res tua ibit, & concludes a tempore Gregorij magni non fuisse pastorem ī Roma ecclesia. Hic enim fere vltimus est eorum, qui sacras literas tractauerūt, quare si gloriaris esse dictum Petro, diligis me plus his, bene, hoc fac & viues, & dilige plus cæteris, pasce plus cæteris. Et induentur arietes ouium, & valles habundabunt frumento, clamabunt & hymnū dicent. Quod si per Diligere plus his, intelliges, maiorē te alijs esse, iam verbo CHRISTI, alienam intrudis intelligentiam. Non enim aliquid iubetur subditis per hęc verba, sed petro non dicit, estote oues sub Petro, sed Petre pasce oues meas, & tamen illud volunt, hoc nolunt. Obiect. XI. Obiect. XII.

¶ QVALES ESSE DEBENT SACERDOTES EXPONITVR, ADVLATORES VITVPERANTVR, PASCERE MVLTIPLEX ASSIGNATVR, SOPHISMATA DETEGVNTVR DIVERSARII.

¶ CAPVT. XLI.

NTEQVAM OBIECTA ILLA DIluā, præfabor in præsentia. Nolle me hoc præsenti libro, aut alias vbicumque, excessus, enormitates, negligentias, tyrannides, & si qua sunt huiusmodi, excusare vel purgare in Episcopis & prælatis ecclesiæ, si officiū eis diuinitus cōmissum min⁹ digne ac legitime exequerētur, de quo deo districtissimam sunt reddituri rationem, nam his adulatoribus principum minatur dominus per Ezechielem cap. XIII. Ve his qui consuunt puluillos sub omni cubito, & faciunt ceruicalia sub capite, vniuersæ ætatis, quod secundum B. Grego. facit, qui male agentibus adulatur. Non enim nescio, quales esse deberent sacerdotes, prælati & ministri, nec me præterit, quales sint.

Protestatio autoris.

In adulatores. Ezech. XIII.

Grego.

¶ Docuit CHRISTVS sacerdotes intrare per ostium, non per symoniam potentiam, inordinatum fauorem, sinistram practicam. Docuit iuste, honeste, pie viuere, non in luxu omnium rerum, non in crapula. In luxu, in pompa, & superbia, non in tyrannide. Docuit populos charitatiue regere, verbo, exemplo, correctione, indulgentia, oratiōe, vt hęc latissime describi possent, & copiose tam ab antiquis, quam a recētioribus est factū, vt facile apud Ambros. Augu. Grego. Bernar. & alios studiosus lector inueniat. Vnde licet omnes prælati, tamen præcipue ecclesiastici, castigatorium illud verbum ante oculos habere deberent. Sapien. VI. Iudicium durissimum ī his qui præsunt fiet. Immo totū hoc caput sextū, tamen quia diuersarius hoc non agit, vt instruat, quomodo pastores de malo regimine & negligentia pasturæ arctissimam debeant deo reddere rationem, vt Bernar. in quadam epistola præ alijs rigide hoc prosequitur, sed rebellionem parat subditorum, & inobedientiam in primates ecclesiasticos, quos nititur ostendere non esse pastores. Ideo his calumnijs obuiandum duxi, & obiectamenta temeraria, & dispellere ac euacuare.

In sacerdotum vitam.

Sapien. VI.

Bernar.

¶ Primo autem cum assumit, illud esse terribile verbum Episcopo. Si diligis me, pasce oues meas, fateor, cum exprimat conditionem pastoris, qualis esse debeat pastor. s. diligens deum, non qui se diligat super vel contra deum, vt copiosissime Augu. ibi explicat, & cum probat primo pascere non sit primum vel principē esse. Dico hoc esse falsum, quia in sacris literis, pascere est etiam regere, gubernare &c. at ergo ille qui est summus pastor omniū, est primus omnium, vt ab initio ostendimus ex Hieremia & Ezech. similiter quia iuxta verba saluatoris Pastoris est aperire ostium, emittere & educere oues, vocare oues, vadere ante eos &c. quæ omnia sunt regiminis, & prædictis, adde Bedam Homil. vlt. supra Ioan. quamuis solertius intuendum, quod eadē pastio gregis dominici, non vniformi, sed multimoda est sollicitudine gerenda, nā & terrena su... necesse est, vt subditis rector, ne desint, diligēter prouideat, & exēpla virtutis simul cū verbo prædicatiōis eiusdem sollicitus impendat, & si quos aut spiritualibus eorum commodis, aduersantes depræhen

Obiectio. V. repellitur.

August.

Beda. Pascere.

derit-

derit,horum violentiç,quãtum valet obsistat. Ipsos quoque cum errauerint subiectos,iuxta Psalmistæ vocem corripiat,iustus in misericordia increpet, neque oleo noxie consensionis corda eorum demulceat,& hoc enim,ad pij officium pastoris pertinet. Idem Beda ait. Cõmissione Petro facta, meas oues commendatas tibi scito,& has quasi meas regere, si me perfecte amas recole, & infra. Pascendas suas oues Petro,hoc est plebes docendas, gubernãdasque commisit. Hic venerabilis Beda aperte pro pascere ponit regere,& prius varios modos pascendi regendique explicauit. Beda.

¶ Iam patet error diuersarij, quia cum verbum pascendi sit amplissimum, & maxima in se munera complectatur,iste constringit & coartat ipsum i solum munus docendi & prædicandi,quare pastorem cogere vult. Si pascat ergo prædicet,doceat &c. Et ex prioribus liquet inualidam esse hanc illationẽ, a superiori ad quodcumque inferius,cum sint plures alij modi pascendi,præter doctrinam,pascit enim si corrigit excessus,si bonos tutatur ab icursu malorum,si pauperibus subuenit,dum commodam ordinat sacramentorum ad ministrationem,dum ecclesiæ viduæ de bono prouidet pastore &c. Debeat etiam prouidere ouibus de pastura,si non habent,sic in primitiua ecclesia passim mittebantur discipuli ab apostolis,ac Summis Põtificibus. Sic Dionysius missus ad Gallias,sic Maternus ad Rheni fluẽta. Sic B. Gregorius Augustinum ad Anglos conuertendos misit,& Grego. II. Bonifacium per Germaniam misit,sic alij alios miserunt. Vnde diuersarius cum sint plures modi pascendi,non debuit pastorem coartare ad vnum officium docendi. Nisi cũ immineret periculũ erroris, & non adsunt,qui laborent,pro extirpatione errorum,ne latius euagentur,profecto tunc non excusarem Episcopum a peccato mortali,si non pasceret verbo & sana doctrina, pro extirpatiõe errorum in suis ouibus. Nam ei præcipitur capere vulpeculam,quæ demolitur vineã ecclesiæ,& lupum abigere a caulis ouium. In hoc ergo euentu nõ video,quo modo Episcopus esset excusatus, qui non pasceret salutari doctrina oues sibi commissas,sed ita in communi,inualida est diuersarij illatio. Error diuersarij de pascere. Canti. II.

¶ Ponderat dein tenorem verborum diuersarius. Ait enim text. Si diligis me plus his pasce oues meas,ex quo infert. Si non diligat,ergo non pascat,nõ sit pastor,non sit audiendus velut pastor &c. Falsam hanc & insulsam obiectionem multipliciter vitare possumus. non enim stringit. Ad obiec. VI.

¶ Primo enim argumentum est captiosum & sophisticum, velut est pueris in dialectica obuiũ. Si diligis me plus his,pasce oues meas. Itaque si me non diligis,non pascis oues meas. A destructione antecedẽtis ad destructionem consequentis,omnino puerilis cauillus Si est hõ, est animal,itaque si non est homo,non est animal. Vide quam ridicule argutatur in dialectica. Sophisticus diuersarius.

¶ Dico secundo huiusmodi illepida consequentia deceptum & sophisticatum etiam S. Cyprianum Martyrem pluribus locis,sufficiat vnus in præsentia ad magnum lib. V. Episto. VI. Post Resurrectionem eni discipulos suos mittens,loquitur ad eos & dixit. Sicut misit me pater,& eg[o] [m]itto vos. Hoc cum dixisset, insufflauit,& ait illis. Accipite spiritum [san]ctum si cuius remiseritis peccata,remittũtur illi,& si cuius retinueritis,tenebuntur,quo in loco ostẽdit eum solum posse baptizare,& remissionem peccatorum dare, qui ha Cyprianus simili sophismate fuit deceptus

 bet spiritum

bet spiritum sanctum, quasi ratiocinaretur. Ergo si non accipiunt spiritũ sanctum, tunc quæ absoluent, non erunt absoluta. Sic plures sophismate isto decepti sunt pro parte Donastitarum argumentantes i Concilio Aphricano. vt eo... n errata elidit B. Augustinus libro. V I I. contra Donatistas de Baptismo.

Donatistæ. Augu.

Non ẽ cõsequẽtia. Si diligis pasce.

℄ Dico tertio, in verbis CHRISTI nullam esse consequentiam vel illationem, quare diuersarius ineptæ argutatur, a negatione vnius vel alterius partis. Immo vocabulo sequitur, non potest hic vti, sine errore, quia si constructiue inferas, si diligit, pascit, male argutaris. quod plures sunt fideles & iusti deũ diligentes, qui tamen non pascunt, sed pascuntur. Neque licet vertere eadem ratione si non pascit, non diligit, quia subditus fidelis non pascit, & tamen diligit, neque affirmatiue licet vertere, si pascit diligit, quoniam multi sunt pastores, deum non diligentes, sed pascentes seipsos, vt cõqueritur dominus per prophetam Ezech. & Hiere. vt audiuimus, fallitur ergo per imperitiam diuersarius, existimans esse connexionem illationis vbi nulla est.

℄ Dico quarto hanc esse Hussiticam cõsequentiã, & pauperum de Lugduno, ac Vualdensium, ac Olim Donatistarum. Si non diligit, non est audiendus pastor. Bene enim hic ostendit CHRISTVS, qualis debeat esse pastor quia diligens deum, & ita est ibi conditio, non illationis, vel connexionis, seu consequentię, vt praue cœpit diuersarius, more Vualdẽsium & Hussitarum, sed est conditio qualitatis, quoniam pastor bonus debet habere illam conditionem & qualitatem, quod diligat deum, sicut de talibus loquitur propheta Hiere. I I I. Et dabo vobis pastores secundum cor meum, & pascent vos pascẽtes cum disciplina. Et ita necesse est amare pastorem CHRISTVM, necessitate præcepti, quia officium suum, nõ digne exequitur sine charitate dei, tamen non est necesse, necessitate existentiæ, quia sine charitate adhuc existit pastor, quia per amissionem charitatis, non desinit esse pastor, quod CHRISTVS etiam in nouo testamẽto satis etiam testatur Math. X X I I I I. Si autem dixerit malus ille seruus in corde suo, moram faciet dominus meus venire, & cœperit percutere seruos suos, veniet dominus serui illius &c. Cum concordantibus. Ludit ergo diuersarius hic Hussitico more, dum quærit, quis nõ faciet certos de amore pastoris, quid molestꝰ es quæso imitare? Nemo scit an amore, uel odio dignus sit Ecclesiastes. I X. Imitares potius Paulum Apostolum, qui non erat certus de omnimoda iustitia sua, dum diceret. I. Corint. I I I I. nihil mihi conscius sum, sed in hoc non iustificatꝰ sum, qui tamen prius dixit. Sic nos existimet homo, vt ministros CHRISTI. Error cõtrarius fuit Marsilij de Padua, pauperum de Lugduno, Vualdensium, Vvicklefistarum, & Hussitarum.

Hiere. I I I.

Math. X I I I I.

Mos Hussiticꝰ

Ecclesia. I X.

I. Corinth. IIII.

Marsilius. Lugdunen. Vualden. Vvicklefist. Hussita.

℄ Constat ergo hoc textu, pasce oues meas, bene probari Primatũ, & debere pastorẽ etiam docere pro tempore, licet plures alij notabiles actus sint & charitatiui, quibus possit pascere, vt expræssimus, quare est pastor, etiã si non doceat, & docet et... si non diligat, licet boni & peruigilis pastoris sit & docere, & diligere, corr... &c. quod etsi iam minus fiat ab Episcopis Germanię nostræ, quod doceant, totus defectus est, quod in ecclesijs Cathedralibus Canonici, ex quibus Episcopus deligitur, uel contemnunt, vel negligunt Theologiam,

Cur epi in Germania non doceant.

logiam,cũ magna Christianæ fidei iactura,nec Episcopi Theologos ĩ præcio habent (quod est venturæ persecutionis prælatorum non paruum iudicium) sed magis armigeros,aut qui professionis sunt humanæ, amplectuntur, cum ego solus sim inter Canonicos ecclesiæ cathedralis Eichsteteñ. Theologica professione insignitus,non desunt confratres,qui id grauiter ferãt, me Theologum eorum numero associatum. Sed vt dixi,vrgentissimus est loc⁹ pro primatu,pasce oues meas,licet diuersarius encomium canat ante victoriam,gloriatus se effecisse,illa autoritate nihil probari,ita se iactat ob præãcidas paralogismos,iam a nobis cõuulsos. Et dato quod valeat,nego sequi,eũ non esse Episcopum,qui non doceat, cum plura alia sint munera Episcopalia,quibus dignitas seruetur sibi incolumis, sicut illud Hussiticum est & falsissimum,nullum docere debere,nisi diligat,licet si bene velit vti suo officio, debeat deum diligere,ne ei exprobret deus doctrinã,iuxta illud Psal. XLIX. Peccatori autem dixit deus,quare tu enarras iustitias meas &c. quare Grãmaticæ Theologiæ doctor,nõ ita ridicule exponet hystrionico more in vertendo verbo & personas. Si diligis me,id est si diligis te &c.

Episcopi contẽnunt Theologos,hoc est futuræ persecutionis signum in clerum.

❡QVOD SIT EPISCOPORVM OFFICIVM. NON DEESSE IAM VERBVM DIVINVM. BVLLA LEONIS PAPAE CONTRA LVDDERVM.

❡CAPVT. XLII.

ROPHETARVM Sanctorum Patrum. Immo CHRISTI secuti sentẽtiam,quid pastore sit ostendimus,quare nullã nouam quærimus Grammaticam,aut extortam interpretationẽ. Vt calumniatur diuersarius, accipiat diuersarius, vt velit suo arbitrio, & libito, exhortatione,comminatione,vel præcepto, nos vsurpamus in sensu, quẽ spiritussanctus efflagitat, & per sanctissimos ecclesiæ doctores, pulcherrima ecclesiæ lumina, ante multos annos est explanatus,licet sibiipsi repugnans, & contrarium sit Ludderi dictum,illud dictum referri ad pastores,& non ad oues,quasi vnquam aliquis constituerit pastorẽ, sine ouibus subiectis,quid ergo pascet,culices? Commissa est ergo Petro pastura,super toto ouili Christiano.

❡Negligentiam Episcoporum nõ excuso,vbi est defectus verbi diuini,vel vbi pullulant errores,sicut iam in Saxonia errores diuersarij,tunc enim deberent sedulo docere,& vt doceretur,curare. Non excuso [illegible] qui pluris faciunt, honorem & dignitatem & lucra, quem officium, [illegible] diligunt deum, sed inanem gloriam,luxum,tyrãnidem,eos excusare nec possum,nec volo. sunt enim tunc secutores mammonæ,habeant zelum iustitiæ, deum diligant, sacra ordinate

Episcoporum negligentia.

Episcoporum officia.

cta ordinate fieri in prouincia curent, excedentes corrigant, vim passos sustẽtent, pauperibus subueniant, clerum in bono regimine teneãt, cõsuetudines noxias extirpent, pensum orationis debitum, religiosa mente persoluant, neminem opprimant, requisiti pro subditorum indigentia, pastorali beneficio subueniant. Ne subditis offendiculo sint, in primis caueant, ne aliquem scandali zent paruulorum, viduarum, & orphanorum, ac pupillorum causas paterne agant, patrimonium CHRISTI, prudenter exponant, non ad pompã nimis, venatoribus & canibus plus impendendo, quam pauperibus, quorum tam magnam curam habuerunt Apostoli, vt Paulo committerẽt Petrus, Iacobus, Ioannes, tantum vt pauperum memor esset ad Gala. II. & inquit Paulus. quod etiam sollicitus fui hoc ipsum facere. Ita etiam testatur ad Ro. XV. Nunc igitur proficiscar in Hierusalem ministrare sanctis. probauerunt enĩ Macedonia, & Achaia collationem aliquam facere in pauperes sanctorum, qui sunt ĩ Hierusalem. Istud esset perfecte pascere populum sibi subiectum, hoc esset Episcopi officium, ad ista facienda admonendi sunt, hortandi sunt, & cum pacientia increpandi, si non fecerint. Ista negligentes, non excuso, no lo consuere puluillos sub cubita eorum.

In episcopos.

Gala. II.
Roma. XV.

Autor nõ vult adulari.

¶ Tamen nostra ætate non deest populo fideli auditus verbi diuini, ideo minus iuste cõqueritur diuersarius super pastoribus, quod sit defectus doctrinæ pascendo, cum tot fiant in omni vico sermones ad populum, vt verbum dei, quasi veniat in contemptum. Ideo Christianissimus Cãcellarius Ioan. Gerson, dubitat, an expediens sit ouibus tam frequẽs diuini, verbi prædicatio. Vnde superior pastor tunc docere debet, vel curare vt doceatur, cum viderit doctrinæ defectum, vel erroris ortum, & sic magis appareret mihi necessarium pastoribus nostro sæculo, vt examinarent prædicanda, quam vt curarẽt prædicationem. Sic Apostoli cum audissent, qui erant hierosolymis, quia recepisset Samaria verbum dei, miserunt ad eas Petrum, & Ioannem, Actuum. VIII. Sic Leo. X. Roma. Põtifex fideles pauit, errores diuersarij circa sacramentum pœnitentiæ, purgationes animarum, & indulgentias excludendo, quod autem & posteritati fiat manifestariũ, quomodo. D. Leo pauerit & docuerit, placuit illius doctrinæ tenorem inferere.

Satis si non nimium prædicatur.
Gerson.

Episcopis plus prædicãda examinent quam prædicent.
Actuum. VIII.
Non affert magnis epithetis Papã autor ne Ludder dicat eum adulatorẽ.

¶ BVLLA LEONIS PAPAE CONTRA LVDDERVM.

¶ LEO EPISCOPVS seruus seruorum dei, dilecto filio Thomæ titu. S. Sixti, ad charissimum in CHRISTO filium nostrum Maximilianum Imperatorem, electum, nostro & Sed. Aposto. legato. Salutem & Apostolicam benedictionem. Cum postquam circumspectio tua Germaniam applicuerat, ad aures nostras peruenisset, quod nõnulli religiosi, etiam ad Euangelizandum verbum dei deputati, super indulgentijs a nobis & Romanis Pontificibus, prædecessoribus nostris ab immemorabili tempore citra cõcedi solitis, publice præ[illegible]ndo, multorũ cordibus imprimerent errores. Idque nobis intelligere nimis g[illegible]e & molestum esset, alijs nostris literis eidem circunspectioni tuæ. (De qua propter eius singularem doctrinam, & in rebus agendis experientiam, specialem in domino fiduciam obtinemus) commisimus, vt

mus, vt autoritate nostra, approbatiōe digna approbares ea vero quæ minus recte dicta essent, etiam per eos qui Romanæ ecclesiæ doctrinam se sequi parατος assererent, reprobare & damnare curares. Et ne de cætero quisquā ignorantiam doctrinæ Romanæ ecclesiæ, circa huiusmodi indulgentias, & illarum efficatiam allegare, aut ignorātiæ huiusmodi prætextu, se excusare, aut conficta protestatione se iuuare, sed vt ipsi de notorio, mendacio conuinci, & merito damnari possint, per præsentes tibi significandum duximus. Romanam ecclesiam, quam reliquę tanquam matrem sequi tenētur, tradidisse Romanum Pontificem Petri clauigeri successorem, & IESV CHRISTI in terris vicarium potestate clauium, quarū est aperire, tollendo illius in Christifidelibus impedimenta, culpam L & poenam, pro actualibus peccatis debitam, culpam quidem mediante sacramento poenitentiæ, poenam vero temporalem, pro actualibus peccatis secundum diuinam iustitiam debitam, mediante ecclesiastica indulgentia, posse pro rationalibus causis concedere, eisdem Christifidelibus, qui charitate iungente membra sunt CHRISTI, siue in hac vita sunt, siue in purgatorio, indulgentias ex superabundantia meritorum CHRISTI & sanctorum, ac tam pro viuis, quam pro defunctis Apostolica autoritate indulgentiam concedendo, thesaurum meritorum IESV CHRISTI & sanctorum dispensare, per modum absolutionis indulgentiā ipsam conferre, vel per modum suffragij illam trāsferre consueuisse. Ac propterea omnes tam viuos quam defunctos, qui veraciter omnes indulgentias huiusmodi consecuti fuerint, a tanta temporali poena secundam diuinam iustitiam pro peccatis suis actualibus debita liberari, quante cōcessæ, & acquisitæ indulgentiæ equiualet. Et ita ab omnibus teneri & prædicari deberi sub excommunicationis latæ sententiæ poena, a qua illā incurrentes, ab alio quā a Romano Pontifice, nisi in mortis articulo, nequeant absolutiōis beneficiū obtinere Autoritate Apostolica earundem tenore presentium decernimus. Et ne quisquam de præmissis valeat ignorantiam allegare, circumspectioni tuæ mandamus, quatenus vniuersos & singulos Germaniæ Archiepiscopos, Episcopos, & alios locorum ordinarios, in virtute sanctæ obedientiæ & sub suspensionis a diuinis poena, moneas, eisque districte præcipiendo mandes. Vt præsentes literas, siue earum transumptum, infra tempus per circumspectionem tuam eis præfigendum, in eorum ecclesijs, dum ibi populi multitudo ad diuina conuenerit, publicare, & circa indulgentias prædictas supradicta sub simili excommunicationis latæ sententiæ poena tenere & prædicare debeant. Et nullus contra ea quouis modo directe, vel indirecte venire præsumat Tibi nihilominus contra præsumentes & inobedientes procedēdi, illosque debitis poenis, quibus tibi videbitur puniēdi, plenam & liberam, etiam per præsentes concedimus facultatem. In contrarium non obstātibus quibuscumque. Et quia difficile foret easdē, præsentes literas, ad singula quęque loca in quibus expediens fuerit deferre volumus, & dicta autoritate decernimus, illarum transumptis manu publici notarij in[illegible]ogati subscriptis, & sigillo alicuius prælati seu personę in dignitate ec[illegible]lesiastica cōstitutæ munitis, vel curie ecclesiasticæ ea prorsus in iudicio & extra, ac alias vbi liber fides adhibeatur, quæ præsentibus adhiberetur, si fuissent ostensæ vel exhibitæ. Datum

tæ Datum Romæ Apud S. Petrum. Anno incarnatiõis Dominicæ. M. D. XVIII. quinto Idus Nouemb. Pontificatus nostri anno. VI.

Marcellus. Symmachus, Theodericus Sex. Ioan. X.

❡ Sana & Catholica, catholici pastoris constitutio, qui si non verbo prædicat, pascit tamen decretis, constitutionibus, & alijs ad pastorem pertinẽtibus, qui si negligens fuerit, deo dicere possum, quod Cõcilium de Marcello Martyre, quando grana thuris Idolis obtulit, & Conciliũ de Symacho Papa dixit. Symachus Papa sedis Apostolicæ præsul ab huiusmodi oppositionibus imperitus, quãtum ad homines respicit, sit immunis & liber, cuius causam totam dei iudicio reseruamus. Ita modeste Synodus Theoderici Regis iussu congregata, de Romano præsule sensit. At quam modeste Roma. Ponti. obuerget diuersarius Immo omnes Episcopos, prudens lector suarum scriptionum facile intelligit. Fœlicem dicit ambitionem. Si quis vsquam inueniretur, qui animum pastor esse ambiret, vnius ouilis vnum esse pastorẽ CHRISTVS veritas prædixit, Ioan X. Et cum nõ omnes mali. Immo maior pars fuerit bonorum, sequens est vsquam fuisse & esse Roma. Pontifices, pastores omnium fidelium, qui si titulos ambiunt solum, & non re pascunt, committo eos iudicio dei. Mox tamen sequenti capite explicabim⁹ & annotabimus plures fidelissimos pastores vniuersalis ecclesiæ.

❡ DE PASTVRA, QVOMODO EPISCOPI DEBENT EI INTENDERE, ET LICET EIS PER ALIOS DOCERE, TAMEN HONESTAS EXIGERET, VT ET PER SE DOCERENT.

❡ CAPVT. XLIII.

Obie. VIII. diluitur.

OPHISTICO MORE diuersarius sibi parat solutionem, quam possit facile infringere, pascere nõ potest, nisi superior, ergo licet nõ faciat officiũ pastoris, tamen per hoc nõ omittit locum superioris. Sed cũ pastor vt ex prophetis & patribus docuimus, plura includat, euenit aliquẽ pascere, qui superior nõ existit, pascit nos quotidie S. Augu. sua doctrina saluberrima, qui tamẽ Apher nullã super me prælationem habuit, proximus meus vel æqualis vel inferior pascit me bono exemplo, & tamen non est superior meus. Hoc autem verum est, cui pastura in vniuersum committitur. Huic ĩtelligitur regimen & superioritas commissa, hinc reges dicũtur pastores apud Prophetas. Captiose ergo assumit, superior pascit, ideo pascere nõ potest nisi superior. Est enĩ sophysma consequentis curr... mouetur, tamen vitiose argutaris, non moueri nisi currentem, ita & infantili... hic argutatur, non mirum de diuersario, quod ĩ has Symplobadas, & pueriles scopulos paralogismis impingit. Quoniam Dialecticam contemnit & respuit, quasi omnis illa sit sophystica, quo fit, vt dum

Sophysma Ludderi, Ludder cotẽnit dialecticã, ideo ĩnuoluitur Sophismatibus.

Sophiſmata negligere ſe credat,maxime cauillis illis, captionibus & ſophiſmatibus irretiatur,& captiuetur,quare omnia quæ a ffert de germano vocabuli ſignificato. ſ.paſcere,friuola ſunt, quod nunquam huius intelligentiam ſit aſſecutus,quã nos ex ipſo ſaluatore,ex prophetis,& patribus ſuperius produximus. Vnde quæ per deriſum affert hyſtrionico more diuerſarius de noua latinitate verbi paſcere,præterimus,tanquam ſomnia lymphaticorum,cũ quicquid in buccam venerit,ſtatim ſine omni pudore, ſine recto rationis libramine proferat. Quale eſt hoc cæcutiens dictum,& minime ſibi conſtans hallucinatio,prælatos nec deum pro præmio expectaturos, ſi Primatum in ſuo ſignificatu gerere debeant,quaſi vllum aliud maius præmium,vel deſiderari,vel expectari poſſit a bono paſtore,quam deus,quis nõ ſentit has inſanas voces temerarias & ſacrilegas,plus in ore,quam pectore natas eſſe. Applica ſi placet de S. Leone.I optimo præſule & ſummo omnium fidelium vniuerſali paſtore,ſicut ei acclamatum eſt in ſacroſancta Calcidoneñ. Synodo,quę vna eſt ex quatuor illis euãgelicis,& Synodis,a toto orbe Chriſtiano approbatis,& eadem ſancta Synodus huiuſmodi ſubſcriptionem legatorum ſuorũ fieri paſſa eſt,vt ſecundo lib. explicabimus. ¶ Ex prædictis liquet quã inane ſit corrolarium quod infert,aliquẽ præeſſe & non paſcere,quaſi aliquis poſſit eſſe præſidens & non paſtor, quod omnino diſſidet, & complicat quid inintelligibile.ſed ex ruinoſis principijs, ruitura cõſurgunt ædificia, Si malus prælatus,ſit a domino adiectus,vt a ſſumã a diuerſario affirmata, negabit ne quiſpiam eum eſſe paſtorem & paſcere,cur tunc D. IESVS ait. Ego ſum paſtor bonus,niſi quia aliquí paſtores ſunt mali,cur aliquibꝰ paſtoribus dicitur Ve,per prophetam Ezech. XXXIIII. Ve paſtoribus Iſrael &c. Paſtores illos Euangelicos voces vel minus,non curo.ſi nõ euangelicę faciunt,viderint ipſi,quomodo arctiſſimã reddituri ſunt deo rationẽ. Quare facile ſubditi nõ felle amaricati proteruiæ,cõpeſci poſſunt,vbi docuerint ſe habere penuriam doctrine,cogitur tunc Ro. Pont. eis prouidere,ſed nõ audio hanc quæſtionẽ motam,niſi a ſciolis & ſibi placentibus,quinimo maior quæſtio eſt in vulgo, ſermones multiplicari,itaque laterẽ lauat,de iſta captioſa ſubditorũ iterrogatione,an paſtor diligat? Vbi quæſo ſubdito mandatur inquirere, an ſuperior diligat? quam hic diuerſarius inſtruit rebellionem ſubditorũ? Quis vnquam audiuit tantam temeritatem,vt ſuperior dilectionis ſuæ ad deum,ſubditis rationem reddere cogatur. Auſim dicere,nullius ſubditi,etiã ſi inſolentia Ludderum ſuperet,eſſe interrogare ſuperiorem? an deum diligat? Hoc enim nouit ſcrutator cordium,& inſpector conſcientiarum,non quilibet e vulgo,immo ſine magna præſumptione,prælatus reſpondere non poſſet,ſe deum diligere,cum nemo ſciat,an odio vel amore dignus ſit,maxime fidelis ſubditus, ita quærere non debet,cum CHRISTVS ei id prohibuerit Math. XXIII. „ Super Cathedram Moyſi ſederunt Scribæ & Phariſei,omnia ergo quæ„ cumque dixerint vobis ſeruatæ, & facite. ſecũdum opera vero eorum,no„ lite facere. Dicunt enim,& non faciunt. Alligant autem onera grauia &c. Iam vides quibus verbis compeſcendi ſint ſubditi in temeraria inſultatione, quod Petrus.I. Petri. II. etiam diſcholis dominis obediendum præcepit. Et omnino pueriliter labitur diuerſarius,quod exiſtimat Petro hic officium do

m cendi

Immodeſtia Ludderi.

S. Leo vniuerſalis Pontifex.

Obie.IX.diluitur.

Aliquí paſtores mali.

ezec. XXXIIII

Subditus nõ inquirat an prælatus diligat.

Eccleſia.IX.

Mat. XXIII.

I. Petri. II.

cendi iniunctum,& quod pascere arbitratur solum pertinere ad doctrinam. Nam docendi officium CHRISTVS non tanta solennitate,nec singulariter Petro,sed omnibus Apostolis simul commisit. Math. vlti Euntes ergo docete omnes gentes,Baptizantes eos in nomine patris & filij & spiritus sancti,docentes seruare omnia,quæcunque mandaui vobis Marc. vlti. Euntes in mundum vniuersum,prædicate Euangelium omni creaturæ. Non ergo Petrus illam potestatem pastoralem prius habuit,sed primo omnium patrũ sententia accepit.

Math. vlti.
Marc. vlti.

Euacuatur. X. obiect.
Per alium docere licitum.

¶ Alium cauillum adfert,quasi deo amabiles Episcopi se tueantur,quia per alios doceant & diligant,concludens pastorem per se debere docere. At hic affirmatissime dico pastorem oportere per se docere,sed sufficit ad hoc quod pascat, vt prouideat subditos, ne careant aut defectum patiantur doctrinæ, alios docentes,sua autoritate si excedant,corripiet & emendet. Hoc enim ad regimen pasturæ pertinet,& quod per alios docere possit,liquet ex domino, qui per Apostolos docuit, & ideo iussit discipulos rogare dominum messis, vt mittat operarios suos in messem suã. Messis quidem multa,operarij pauci Math. IX. Et ita ipse designauit ob hoc. LXXII. discipulos, & misit illos binos ante faciem suam Luc. X. Vnde Chorebo stultior est,qui arbitratur pastorem per se docere debere omnes sibi commissos, nam sic Clementem induximus iussa Petri exequẽtem pro mittendis ad ciuitates pastoribus Quis enim sacrarium literarum lector ignorat, Moysen ductorem fuisse vniuersi populi Israelitici, sicut Petrus vniuersi populi Christiani ductor & pastor fuit,dicente Augustino libro. XXII. contra Faustum cap. LXX. Quid ergo incongruum, si Petrus post peccatum factus est pastor ecclesiæ(loquitur de amputatione auriculæ)sicut Moyses post percussum Aegyptum,factus est rector Synagogæ illius,& tamen in libro Exod. c. XVIII. Legimus
" Ietro dixisse Moysi,quid est quod facis i plebe? cur solus sedes,& omnis po
" pulus præstolatur de mane vsque ad vesperam,& infra. Non bonã rem fa-
" cis.stulto labore consumeris,& populus iste qui tecum est, vltra vires tuas
" est hoc negotium,solus illud nõ poteris sustinere,sed audi verba mea atque
" consilia,& erit dominus tecum. Esto in populo in his quæ ad deum perti-
" nent,vt referas quæ dicuntur ad eum,ostendasque populo ceremonias & ri
" tum colendi,viamque per quam ingredi debeant,& opus quod facere debe
" ant. Proinde tibi de omni blebe viros sapientes,& timentes deum,in quibꝰ
" sit veritas,& qui oderint auaritiam,& constitue ex eis tribunos & centurio
" nes & quinquagenarios & decanos,qui iudicent populum omni tempore,
" quicquid autem maius fuerit, referant ad te, Si hoc feceris,implebis impe-
" rium domini,& præcepta eius poteris sustinere. Huc accedat & legat,quisquis contendat populum doceri deberi per se a pastore,cum minora alijs maiora negocia dumtaxat sibi pastor referuet,minora enim negocia alijs magistratibus per vrbes dispositis demãdantur. Sicut Petrus fecit. LXXX. dis. in illis, Per hoc tñ. [illegible]m excusare epos,si iuerso ordine agãt,& minora & minima oia per se expedire velint. s. tẽporalia. Maiora aũt & maxima. spiritualia & quę dei sunt. cõmittunt vicarijs in Pontificalibus. in spiritualibus. in iudicialibus. Hoc eni est Cymbam aduersus aquam ducere, quos si solos improbaret diuersarius,

Math. IX.
Luc. X.
August.
Exod. XVIII.
Petrus.

baret diuersarius, ob hos & similes abusus, adeo nihil esset quod ei aduersaret, vt etiam haberet me adiutorem, si Apostolica vteretur forma. Episcoporum abusus.

¶ Liquet quam a syllogistica laycorum superbiētium more, plura adducit aduersarius, quæ nec rationis sunt, nec rationi consentanea. Assumit impossibile esse vnum tot pascere, quoniam semper insistit huic vni, quod pascere sit per se docere. Vnde doceat per se pastor vbi opus ast, aut curet vt doceantur, paratus sit reddere rationem omni poscenti, de ea quę in ipso est Spe & Fide. traditur enim titulus pastoralis Episcopo, tanquam vocato in partem sollicitudinis, non in plenitudinem potestatis. vtait B. Grego. cap decreto. II. quæstio. VI. Pastor ergo vniuersalis Papa, habet plenitudinem potestatis Nam quod officium pascendi & amandi in nullo hæreat pastore, titulo apud omnes remanente, existimantes minime sobrie dictum, cum non sit inspector cordium quo ad amorem, & quo ad doctrinam, satis multi reperiuntur curati, qui pascunt verbo & exemplo, Episcopi multi pascunt, fratres mēdicantes, plures optime pascunt. Non locor de illis qui pascunt seipsos, seorsum in tablinis conuenientes, parentes collationes, & eleemosynas pauperum in crapulas expendentes, alijs religiosis patribus panem doloris commedentibus, maxime quando, ob id seniores patres non assumuntur, quod talium collationum sunt exprobratores, CHRISTVS venit i mundum peccatores saluos facere, hoc est omnium principalissimum, cur filius dei venit in mundum, licet multa ob hoc fecerit, docuerit, passus fuerit, vt ad salutem illam humanū genus perduceret. Rustica argumenta diuersarij. Grego. Plures modo optime pascūt. In fratres collationatores.

¶ Sed obstat diuersarius, laycum etiam posse per alium docere. verum nulla est autoritas vel potestas penes laycum, sicut apud Episcopum iubendi aliū docere, licet non in sola doctrina consistat pastura, vt sæpe ostendimus. Ingenue tamen fateor, laudabile esset Episcopis, vt per se etiam docerent, sicut D. Adolphus ex illustribus principibus de Anhalt. Episcopus Merseburgen. non raro sermonē ad populum facit, nam sic docentes Ludderanas iniurias & contumelias vitarent. Omnibus enim ait S. Petrus. pascite qui i vobis est gregem dei, prouidentes non coacte, sed spontanee secundum deum neque turpis lucri gratia, sed voluntarie, neque vt dominantes in clerū, sed forma facti gregis ex animo, & cum apparuerit princeps pastorum, percipietis immarcessibilem gloriæ coronam. Vnde gratia dei tantus est numerus prædicatorum, vt diuersarius descendere non possit vsque ad neminē qui pascat. Et i superiori Germania ad Rhenum, Necharum & Danudiū, mea ætate & paulo supra, plurimæ possim sunt erectæ præbendæ pro his, qui inuigilare debent seminationi verbi diuini. Arbitror ego supremos, medios & infimos prælatos pascere, licet non omnes doceant. Excedentes vel negligentes non excuso, nolo ociosum pastorem, vigilet, pascat, educet, vocet, reducet Ociari non patior pastorem, vt pulchre Beda prosequitur in Homil. Et pastores erant in regione eadē vigilantes & custodientes vigilias noctis super gregē suum. quod si pastor hæc nō fecerit, erit quidem p[illegible]or, sed talis, quē dominus per Ezechiam increpet. Ad obiect. XI. Episcopi debēt docere & prædicare. I. Petri. V. Plures prędicaturæ nouiter erectæ. Beda. Ezech. XIIII.

¶ DECLARANTVR EPISCOPI ROMANI DO m ij CTI A

CTI A TEMPORIBVS GREGORII MAGNI CONTRA IMPVDENS MENDACIVM DIVERSARII.

¶CAPVT. XLIIII.

Ad obiectiones VII. & XII

XCVTERE ADHVC restat vnum diuersarij dictum, horrendum satis, & omnibus Romanis Pontificibus cētum sexaginta duobus a tempore Gregorij iniuriosum. Nam si ista verba pertinēt ad Pontificiam dignitatē, inquit, a tempore Gregorij magni non fuit pastor, quamuis perpetuo errore labatur, quod pascere torquet semper ad docere, tamen ostēdamus & hoc esse falsissimum, & libidine detrahendi Pontificiæ dignitati a diuersario allatum, non meminit diuersarius recentia, quo modo sciet antiqua, quis eni ignorat eruditionem Theologicam Sixti. IIII. Minoritæ. Nicolai. V. omnium literatorum patroni, Petrum de Candia, Alexandrum. V. appellatum, quis ignorat fuisse Theologotator. Nam ob insignem eruditionem, & morum integritatem, a concilio Pisano in Summū Pontificium est euectus, eius adhuc extant egregij commentarij Theologici, quis non audiuit Petrum de Tarantasia ordinis prædicato. celebrem doctorem in Papatu suo Innocentium. V. appellatum. Negligens est lector, qui Innocentij tertij scripta non vidit, de officio Missæ, de Sacramentis, de conditione miseriæ humanæ.

Sextus. IIII. Nico. V. Alexan. V. Innocen. V.

¶ Dum hæc statim essent mihi obuia legēti libellū diuersarij, & quod optime noram, Michaelem de Zezenna cum complicibus, omnem ansam latrādi contra Ioan. XXII. accepisse ex Homelijs & sermonibus eius ad populū confestim itelligere potui, ista a diuersario pronunciata absque examine veri & iudicio, quod tamen i re graui fieri non debet, & cum omnis homo verax esse debeat, ne alteri per calūniā falsum imponat, tñ in primis dedecet Theologum mentiri in famam proximi, Pius. II. maiorum nostrorū memoria sermones ad populum habuit, & orationem exhortatoriam contra Turcas ad omnes fideles in conuentu Mantuano. Vt omnibus autem patentior sit veritas, mox ad Platinā cucurri, vellicatim vitas Sum. Ponti. visurus, quod huic plurimum autoritatis in hystoria tribuat Ludder, & a tempore B. Gregorij incipiendo, de Bonifatio. V. ait. Bonifacius autem Pontifex vir singularis humanitatis & clementiæ, magna in omnes benignitate & gratia vtens, nullum genus officij, quod pastorem bonum deerat prætermisit. De Honorio. I. ait. Honorius autem a rebus externis aliquantulum quietis adeptus doctrina, moribus sanctissimis, omnem prope clerum renouauit Hic habes pasturæ tuæ nomen, d[illegible]trinam. De Theodoro. I. ait. Theodorus Pontificatum iniens, omnia quæ a[illegible] dignitatem religionis Christianæ pertinere arbitrabatur circumspiciebat, vt bonum pastorem decet, docere autem in primis ad pastorem pertinet diuersarij sententia, quia hoc sit officiū officiosissimū. Martinus. I.

Ioan X XII. Ludder Theologus non debebat mentiri. Pius. II. Platina. Bonifa. V. Honor. I. Theodorus. I.

tinus.I. eodem teste, Paulum Constantinopolitanũ ab errore reuocare, nun= Martinus.I.
cijs & literis studuit. De Agathone scribit, quod tante fuerit sanctitatis, vt Agatho.
Leprosum obuium factum, osculo sanauerit, & hic plurimum curauit Con=
stantinopolitanos pascere, & Monothelitarum errores extirpare. De Leone Leo.II.
II. ait. At Leo in quo præter doctrinam & eloquentiam, singularis religio,
mira pietas & clementia fuit, quique omnes verbo & exemplo ad iustitiam
& fortitudinem, humanitatem, benignitatem hortabatur. Non est hoc pasce
re, verbo & exemplo docere. Eadem testatur de Benedicto.II. Benedictus ab Bñdictus.II.
ineunte ætate CHRISTO militans, diuinæ scripturæ ita operam dedit, vt
doctrina & exercitatione in rebus diuinis, singularis tum haberetur. Sancti=
tate sua peruenit Constantinum Impera. Pertharim Longobardorum Re=
gem, & Reginam Rhodolindam. Laudatis Constantino. I. & Grego. II. Constantinus.
De Gregorio. III. scribit. Fuit vir singularis doctrinæ & humanitatis præ= Grego.II.
cipue, Græca atque Latina lingua auditus, mentem diuinæ scripturæ ita cal Grego.III.
lens, vt nemo tum disertior prædicatione atque interpretatiõe rerum occul
tarum & admirabilium haberetur. Præterea vero, ne verbo tantum & cohor
tatione populos nouisse arbitreris, omnia quæ exemplo mouere possunt, ita
assidue obibat, vt iudicare difficile sit, promptior ne lingua quam opere habẽ
dus esset, orthodoxæ fidei. Ita acerrimus defensor fuit, vt ob eam rem maxi=
morum principum graues simultates & inimicitias susceperit &c. Commẽ=
dat deinde eius charitatem in pauperes, captiuos, viduas, pupillos. Vide Can
dide Lector an nullus fuerit pastor in Romana sede, si verba CHRISTI pa
sce oues meas de Pontificia dignitate intelligantur, Zachariam quoque com Zacharias.
mendat, cuius sermone Lintprãdus Longobardorum rex permotus, pacem Stephanus II.
toti Italiæ dedit. Stephanum.II. extollit. Vir erat inquit, singularis religiõis
& prudentiæ, amator cleri, restitutor ecclesiarum, Christianæ doctrinæ, dili
gens prædicator & scriptor, pater pauperum, pupillorum & viduarum defen
sor, & ifra. Stephanus habita Synodo oues suas, atque earum pastores recen=
set, delinquentes castigat, errantes in viam rectã deducit, ignaros docet, quid
deceat Episcopum, quid præsbyterum, quid denique omnes sacros initiatos
proponit, nõ habes hic dignum per omnia pastorem Tam bonus pastor fuit
& Paulus.I. quem tantæ pietatis fuisse scribit, vt noctu cum duobus aut trib⁹ Paulus.I.
familiaribus cubicula pauperum, ægrotantium circuiret, vnumquemque eo
rum, & verbis, & eleemosynis ad recuperandam valetudinem cohortatum,
carceres adiens, plærosque dimittebat, pupillos, & viduas tuebatur, & eleemo
synis sustentabat. Celebrat, & Stephanum.III. Stephanus inquit pastor di= Stephanus.III.
ligentissimus & verus Petri successor, ac CHRISTI incitator moritur. Nõ
minorem laudem tribuit Leoni.III. Ab ineunte ĩquit ætate, ita erat aduoca Leo.III.
tus, & eruditus disciplina ecclesiastica, vt dignus esset, qui cæteris antefer=
retur. Fuit præterea vir castus, integer, pudicus, facundus, doctorum viro=
rum amator, præterea ægrotos visere, eosque ad pacientiam adhortari, elee=
mosynas indigentibus præbere, desperatos consolari, [illegible] ntes in viam re=
ctam deducere, prædicationibus, admonitionibus, quibus plurimum ob elo=
quentiam & doctrinam valebat, ei peculiare fuit. Et quid aliud in optimo pa
store, posset desiderari, laudat & Eugenium.II. quod ita pauperum, pupillo= Eugenius.II.
m iij rum, viduarum

rum, viduarum, causas & vitam tutatus est, vt ab omnibus merito pauperum pater diceretur, & quod huius opera & precibus captiui omnes & exules ex Gallia dimissi sunt, quos ipse suis facultatibus sustentauit, & in vita retinuit.
Grego. IIII. Porro Grego. IIII. ita prædicauit. Grego. Ponti. nobilitate insignis sanctitate clarus, doctrina & æloquentia præcipuus, diligētia ac sollicitudine tum in rebus diuinis, tum in humanis admiratione dignus, nam & populi sui cōmoda mirum immodum curauit, diuites in officio continendo, pauperes pascendo, desperatos consolando, errantes sanis admonitionibus in viam rectā deducendo, Electos in fontem domini doctrina & exemplo, quoad vixit in officio continuit. Agnoscis ne verum iam pastorem, Laudes Leonis. IIII.
Bñdictus. III. superius explicauimus, eius decretum defensando. Nec Benedicti. III. præconia obtinuit. Sacerdotum funeribus semper interfuit, egrotos præterea inuisit, pauperes aluit, desperatos & calamitosos consolatus est. Viduas & pupillos acerrime tutabatur, his artibus vitam arctissime traduxit, an hoc non est
Nicol. I. pascere, inuisere, salere, consolari, tutari, pares laudes profert Nico. I. qui Bulgarorum Regem cum omni prouincia ad fidem CHRISTI literis & sanis
Bulgar. admonitionibus conuertit, eisdemque Bulgaris Episcopos in presbyteros dedit, qui Neophitos in fide continuarent, pulso Photino, cuius fraude Bulga-
Adrianus. II. rij in errorem fuerant lapsi, Adriano. II. hoc laudis exhibet præconium. Adrianus inquit, Pontificatum adoptus, omnia quæ ad honorē summi dei pertinerent, diligenter circumspiciebat, verbis, exemplo, autoritate tum sua, tum maiorum, vnumquemque ad bene beatæque viuendū cohortatus, Photio pulso, Ignatium restituit, Bulgaris, vt in fide continerentur, tres insignes viros misit. Syluestrum subdiaconum, Leopardum Anconitanum, Dominicum Taruisinum. non amplius prosequor hystoriam, quid postea Roma. Pontifices a. D. C. L. annis fecerint, ne perpetuo stylo hystoriæ, lectoris delicatum stomachum nausea afficiam. Sufficiat pluribus ostēdisse verissimos fuisse in Petri sede Episcopos, qui plenissime verbum CHRISTI prosecuti sunt, ipsum diligendo, & oues eius pascendo.

¶ Postremo & hoc ridiculum est, quod subdit. Non enim aliquid mandatur subditis, sed Petro, & quid hoc nostri est? quasi non sufficeret aliquem cōstituere pastorem ouium, nisi, & ouibus præcipiatur, vt sint subditæ, quasi vllus hominum vsquam ita insaniuerit, vt dubitari oues subditas fore pastori, licet & scriptura hoc non obticuerit, oues pro subditis vsurpari. Vnde Psalm.
psal. LXXVIII LXXVIII. Nos aūt populus tuus & oues pascuę tuæ &. II. Reg. XXIIII.
II. reg. XXIIII. Dixit Dauid ad dominū. Ego sum qui peccaui, ego inique egi, isti qui oues
Ioan. X. sunt, quid fecerunt, CHRISTVS, ait Ioan. X. Et oues vocem eius audiunt, quid est hic audire, nisi obedire. Sufficiebat ergo constituere pastorem ouiū CHRISTI, quo constituto, mox consectarium est oues fideles & fore subiectas, iam itaque manifestariū est, has duas Euāgelij autoritates Mat. XVI. & Ioan. XXI. maxime probare Primatum prælationis & regiminis vniuer-
Epilogus. salis, Petri super [illegible], quod omnium sæculorum patribus fuit receptum, probatum & testatissim[illegible], & cum sensus literæ hoc exhibeat, & tot Sancti patres ita intelligant, neque vllus vnquam repertus fuerit qui sensum istum reprobrauerit, vel negauerit, etiam si aliquando aliter fuerint interpretati, iam

ferme

ferme.M D.ann. Ideo nouis his prophetis,verba dei adulterantibus,& lacerãtibus,ac pro libito suo torquentibus ad sinistram interpraetationem, fideles Christiani,fidem adhibere non debent,sed cum sancta matre ecclesia credãt Petrum esse pastorem ouium,principem Apostolorũ, cui deus dedit omnia regna mundi. Soli deo gloria. Haec eni est matris ecclesiae autoritas,ait Augu. August. quod quisquis contra hunc inexpugnabilem murũ arietat, ipse confringitur. Nam & si plures reperiantur qui scripserunt contra Pontifices Romanos,vt Petrus de vineis cõtra Innoc.III.& Honorium,Guillermus Okam contra Ioan.XXII.Cusanus,& Ioan. Antiochenus contra Eugenium.IIII. Hampurgius contra Pium.II.Iacobus Almain,& Philippus Decius contra Iulium.II.& alij, nullus tamen tam insignis fuit temeritatis, qui verba CHRISTI hactenus venticula negasset specialiter ad Petrum & Romanum Pontificem pertinere.

Scribitur cõtra Roma. Ponti. Petr9 de vineis Guil. Ockam. Cusanus. Antiochenus. Hampurgius. Valla.

¶ Tertius locus Euangelicus pro Primatu Petri afferẽdus est. Luc.XXII. rogaui pro te,vt non deficiat fides tua.

¶ TESTES TERTII LOCI SVNT.

Leo.I.	Iulius
Augustinus	Bernardus
Marcus	Chrysostomus
Agatho	Beda
Theophilus	Cyrillus
	Innocentius.

¶ PETRI PRIMATVS PROBATVR EX INDEFECTIBILITATE FIDEI, ET CONFIRMATIONE AVTORITATIVA.

¶ CAPVT. XLV.

VOS ADDVXIMVS IN superioribus Euangelicos locos,& eos praegnãtes,verborũ IESV CHRISTI, quibus Petrus caeteris apertissime praefertur. Neque diuersari9 plurium meminit,sed nõ desunt plures. Addo eni prioribus illũ Luc. XXII. Vbi sic legitur, Ait aũt Dominus Symoni. Symon ecce sathanas expetiuit vos, vt cribraret sicut triticum,ego autem rogaui pro te,vt non deficiat fides tua,& tu ali[illegible] do conuersus cõfirma fratres tuos. A[illegible]ge autem quaeso syncere lector,& perpende, quoniam alijs Apostolis praesentibus,ad solum Petrum dixit CHRISTVS, Rogaui pro te,vt Luc.XXII.

non deficiat fides tua,& hoc perpenſo,quod alij Apoſtoli fuerunt præſentes ſtatim inuincibiliter concludes,Petrum Primatum omnium habuiſſe, cui ſpecialiter hoc dixit,expendas quæſo,quod primo nominatim eum appellat Symon,quaſi ex alijs eum vocando,& diſcretim alloquendo,Symon ait,dein quod communem futuram prædixit eorum tentationem, expetiuit vos. Dein tertio reuertitur ſpecialiter dicēdo,ego rogaui pro te,non dixit pro vobis,& iterum vt non deficiat fides tua,tua dicit,non veſtra. Et ne aliquid dubitationis ſubeſſet,addit,& tu In præſentia aliorum Apoſtolorum. Et vt in dubitatiſſime ab alijs eſſet diſtinctus,addit cōfirma fratres tuos,qui erant diſcipuli & Apoſtoli. Et ſi apertiſſime diceret CHRISTVS. Ego tui,tu aliorum curam habeas.

Pōderatio verborum.

¶ Neque ita accipiendum eſt verbum CHRISTI, quaſi Petrus non eſſet amiſſurus fidem,nam e veſtigio prędixit futuram negationem Petri. Inquit enim Lucas poſt prædicta. Qui dixit ei. Domine, tecum paratus ſum & in carcerem & in mortem ire. at ille dixit. Dico tibi Petre,nō cantabit hodie gallus,donec ter abneges noſſe me,ſed verba ſunt ſatis aperta Domini, quod fides eius non ſit defectura,quoniam vt Chryſoſto. ait, CHRISTVS non dixit,rogaui, vt non reges,ſed ne deſeras fidem. fides enim Petri non defecit,licet enim negarit,quia mox conuerſus,in caſu non manſit, fides quidē intermiſſa,ſed mox reſpirans nō defecit,quod Theophilus aſſumit. Nam & ſi paulolum agitandus ſis,tamē habes reconditum ſemen fidei, quamuis deijciet folia ſpiritus tentatoris,viget tamen radix. Ideo prius prædixit CHRISTVS eius caſum pœnitentiam & reſtitutionem ad priorem ſtatum. Et tu conuerſus &c. Ac ſi diceret,poſtquam me negato ploraueris,ac pœnitueris, corrobora cæteros,cum te principem Apoſtolorum deputauerim. hoc enim decet te, qui mecū robores,& petra eccleſiæ Hæc S. Thomas ex Theophilo & multa plura ex ſuo adducit.

Intelligētia falſa reijcitur.

Chryſo.

Theophilus.

S. Thomas.

¶ Pro Primatu autem Petri facit non ſolum indefectibilitas fidei ſuæ, ſed & poteſtas confirmandi fideles & fratres. Quamuis enim vnus alium commilitonem confortare poſſit adhortando. Vbi etiam minor confortat aliquādo maiorem,ſed qui ex poteſtate ſibi tradita,alium eſt confirmaturus,eſt maior confirmato,& ita Apoſtoli fratres Petri,confirmandi a Petro erāt in hoc eo minores. Non enim dixit. Sicut dux exercitus facere ſolet æqualibus, fratres roborate vos inuicem,adhortamini & fortes eſtote,ſed ſpecialiter Petro hoc confirmationis munus eſt Petro commiſſum,qui niſi alijs ſpecialiter eſſet prælatus,non fuiſſet iuſſus confortare,non dico vulgum, plæbeculam infirmiores,ſed etiam columnas eccleſiæ,fratres, Apoſtolos, diſcipulos. Ob id ait gloſ.interlinea. quæ eſt Bedæ. Sicut ego tuam fidem ne deficiat, orando protexi,ita tu infirmiores fratres,exemplo pœnitentiæ tuæ, ne de venia tua deſperent,conforta.

Petrus confortat alios.

Beda.

¶ Nec patiar aliquem ſacræ ſcripturæ laceratorem, hæc verba torquere ad fidem vniuerſal[illegible]cleſiæ, nam cum fides eccleſiæ vniuerſalis non ſolum ſit indefectibilis,ſed etia[illegible] inuaſibilis,ei non poteſt dici. Et tu aliquando cōuerſus. non enim lapſa ē vniuerſalis fides eccleſiæ, vt conuertatur. Porro & hoc obſtat huiuſmodi diuinatori,quoniā fideles nō ſunt fratres eccleſiæ, ſed filij.

Quod non intelligatur de fide vniuerſalis eccleſiæ.

Hic autem

Hic autem præcipitur, vt fratres cõfirmet. Stat ergo inuicta sententia CHRISTVM orasse pro fide Petri, & quia hoc priuilegium se etiam extẽdit ad sedem Petri, vt inferius probabimus, ita quod in cathedra sua, semper catholica vigeret doctrina, & iudicium sedis Apostolicæ, nulla erroris iquinaretur macula, quæ licet nondum erat, fundanda tamen erat per Petrum. Rogauit enim specialiter dominus pro fide Petri, non sic aliorum Apostolorum, & quia exauditus est, pro reuerentia sua, vt ait Apostolus ad Heb. V. Concludamus, Petrum ob fidei indefectibilitatem & potestatiuam cõfirmationem Apostolis, & sic toti ecclesiæ fuisse prælatum. Et ne quispiam cauillari possit, istum nõ esse sensum sacræ scripturæ, & verborum CHRISTI, quare institutum nostrum non probent, quamuis ille sit germanus, & genuinus intellectus. Volo tamen astruere per viros spiritusancto edoctos, sensum præfatum esse bonum, verum, sanum, & a CHRISTO intentum. Non eni me præterit, nullam scripturam tam claram haberi, quæ nõ possit extorte exponendo in errorem trahi, sed veritas tunc inuenitur, cum planus scripturę sensus, iuxta sanctorum patrum interpretationem quæritur. Inquiramus ergo S. Patres, & primo prodeat magnus ille Leo. I. eruditione & sanctitate conspicuus in sermone tertio, de anniuersario Pontificiæ assumptionis die. vbi sic ait. Commune erat omnibus Apostolis de tentatione periculum, fortitudinis & diuinę protectionis auxilio pariter indigebant, quãdo diabolus omnes exagitare, omnes cupiebat elidere, & tamen specialis cura Petri a domino suscipitur, & pro fide Petri proprie supplicatur, tanquam aliorum status certior sit futurus, si mens principis victa non fuerit. In Petro ergo omnium fortitudo munitur, & diuinæ gratiæ ita ordinatur auxiliũ. vt firmitas quæ per CHRISTVM Petro tribuitur, per Petrum Apostolis conferatur. Perpende optime Lector, & videbis Leonem nedũ sensum, sed & verba tenere sententiæ nostræ. Proprie enim rogauit pro Petro dominus, vt sic status aliorũ certior esset. Sensit hoc idem Leo in Epistola ad Petrum Antiochenum Patriarcham. Vbi post multa de dignitate Petri & prærogatiua sedis eius, ait. Nimirum solus est, pro quo ne deficeret fides eius, dominus & saluator asserunt se rogasse dicens. Symon ecce Sathanas expetijt vos, vt cribraret sicut triticum, ego autem rogaui pro te, vt nõ deficiat fides tua. Et tu aliquando cõuersus cõfirma fratres tuos. Quæ venerabilis & efficax oratio obtinuit, quod hactenus fides Petri non defecit, nec defectura creditur in throno illius in sæculum sæculi, sed confirmabit corda fratrum varijs concutiendo fidei periclitationibus, sicut hucusque confirmare non cessauit.

Heb. V.

Scripturę sacrę sensus.

Leo.

Leo.

¶ Ita Euangelica & veritatis verba intellexit B. August. quæst. LXXV. de quęstionibus Vete. & No. testamenti, Vbi Petrum asseruit principem & caput Apostolorum, & gregis domini pastorem, subdit. Nam inter cætera dicit discipulis Vigilate, & orate, ne intretis in tentationem, Math. XXVI. Et Petro dicit. Ecce sathanas expostulauit, vt vos vẽtilet, sicut triticũ, ego autẽ pro te rogaui, vt non deficiat fides tua, & tu tandẽ conuersus confirma fratres tuos, quid ambigitur? Pro Petro rogabat, pro Iacobo, & Ioãne non rogabat, vt cæteros non taceam, manifestum est in Petro omnes contineri, quia & alio loco dicit. Ego pro his rogo, quos mihi dedisti pater, & volo vt, vbi ego

August.

Math. XXVI.

Ioan.XVII. • vbi ego ſum,& illi ſint mecum Ioan.XVII.quomodo ergo omnes contiꝫ
nentur in Petro,niſi ſicut inferius in ſuo ſuperiori,ſicut ſubditi in ſuo princiꝫ
Cyrillus. pe.Et ob id Cyrillus ait ſuper Ioan. CHRISTVS omiſſis cæteris venit ad
Petrum cęteris prælatum,neque admittam aliquem temerarium,verba D.
IESV infringere volentem,quaſi oratio eius exaudita nõ fuerit. Cũ poſtea
Chryſo. Petrus CHRISTVM negauerit. Nam vt Chryſo.ait.Non dixit,rogaui,
vt non neges,ſed ne deſeras fidem.
Bernar. ❡Beatus quoque Bernard in Epiſtola ſecunda ad Innocen. Papam contra
Petrum Abilardum ait. Oportet ad veſtrum referri Apoſtolatum,pericula
quæque & ſcandala emergentia in regno dei,ea præſertim quæ de fide cõtinꝫ
gunt.dignum namque arbitror ibi potiſſimum reſarciri damna fidei,vbi nõ
poſſit fides ſentire defectum Hæc quippe huius prærogatiua ſedes,cui enim
aliquando alteri dictum eſt. Ego pro te rogaui,vt nõ deficiat fides tua.Ergo
quod ſequitur a Petri ſucceſſore exigitur. Et tu aliquãdo cõuerſus confirma
fratres tuos.Id quidem modo neceſſarium eſt,tempus eſt, vt veſtrum agnoꝫ
ſcatis pater amantiſſime principatum,probetis zelum,miniſterium honore
tis,patet S.Bernar.ſenſiſſe CHRISTVM his verbis prærogatiuam dediſſe
Bernard. Petro,quam adhuc retinet ſedes Petri. Vnde idem Bernar.in ſermone de pri
uilegijs Sancti Ioannis Baptiſtæ ait. Decimus honor eſt aſſertio matris ecꝫ
cleſię,texitur ora chlamydis,vnguentumque profuſum in capite,extremam
veſtimenti fimbriam inundanter perfudit. Hinc enĩ mater & magiſtra omꝫ
nium eccleſiarum eccleſia Romana,cui dictum eſt. Ego pro te rogaui,vt nõ
deficiat fides tua. In honore Ioan.Bap.poſt ſaluatoris nomen conſecrata eſt,
& ſignata. Dignum namque erat,vt ſententiam ſponſi,ſponſa ſequeretur auꝫ
toritas,& ſingularem amicum eius illuc proueheret. Vbi principatum ipſa
conſcendit,electio proculdubio ſingularis eſt,in illa ipſa vrbe Ioannem ven
dicare Primatum eccleſiæ,quam duo cœli luminaria morte clariſſima conꝫ
ſecrarunt,teſtatur apertiſſime deuotus & deo plenus pater,principatum daꝫ
tum eccleſiæ & magiſterium,per verba CHRISTI ad Petrum. Ego pro te
rogaui,loquitur autem vt ego exiſtimo de eccleſia Lateranenſi Romana,Pa
pæ peculiariter commendata,quę in honorem S.Ioannis eſt dedicata.
S.Marcus. ❡Quod ſi nimis tibi recens apparet S.Bernar. accipe teſtẽ vetuſtiorem S.
Marcum Papam ſcribentem S.Athanaſio,& omnibus Aegyptiorũ Epiꝫ
ſcopis,vt Arrianis reſiſterent.Inter alia enim ſic ait. Hæc ſancta & Apoſto
Eccleſia roma. non errat. lica mater omnium eccleſiarum CHRISTI eccleſia,quę per omnipotentis
dei gratiam a tramite Apoſtolicæ traditiõis,nunquam erraſſe probatur,nec
hæreticorum nouitatibus deprauanda ſuccubuit,ſed vt in exordio normam
fidei Chriſtianæ percepit ab autoribus ſuis Apoſtolorum CHRISTI prinꝫ
cipibus,illibata fine tenus manet,ſecundum ipſius domini ſaluatoris diuinã
pollicitationem,qui ſuorum diſcipulorum principi in ſuis fatus eſt Euangeꝫ
• lijs,Petre inquiens,ecce ſathan expetiuit,vt cribraret vos,ſicut qui cribrat
• triticum. Ego [illegible]em pro te rogaui,vt non deficiat fides tua,Et tu aliquanꝫ
• do cõuerſus cõſi[illegible] fratres tuos. Conſideret nãque veſtra excellens prudẽ
tia, quam bonum ſit perſiſtere in diſpenſatione vobis credita, in fide recta,
atque hæreticis & emulis CHRISTI repugnare,& nunquã a veritatis traꝫ
mite declinare,

mite declinare,quoniam dominus saluator omniũ,cuius fides est, qui pro nobis mori non dubitauit,& proprio nos sanguine redemit,qui fidem beati Petri non defecturam promisit,& confirmare eum fratres suos admonuit,quod Apostolicos Pontifices meæ exiguitatis prædecessores confidenter fecisse semper,cunctis est cognitum,eiusdem sententiæ est Iulius, Agatho scripsit Constantino Imperatori, & sexta Synodus acceptauit. Hoc Apostolica CHRISTI ecclesia,per dei omnipotentis gratiã,a tramite Apostolicæ traditionis nunquam errasse probatur &c. Eadem verba in forma repetit, quæ Marcus prius scripserat,repetiit etiam eadem verba Lucius Papa,vt legitur in cap.a recta. XXIIII. quæst. I. Voluit hoc Innocen. III. scribens Episcopo Arelaten.cap. Maiores.de bapt. & eius eff. Maiores ecclesiæ causas, præsertim articulos fidei contingentes,ad Petri sedem referentes intelligit,qui eum quærenti domino,quem discipuli dicerent ipsum esse,respondisse notabis,tu es CHRISTVS filius dei viui, & pro eo dominum exorasse, ne deficiat fides eius.

Iulius. Agatho. Lucius. Innocen.

¶OBIECTIO LVDDERI CONTRA PRAEDICTA.

¶CAPVT. XLVI.

LICET AVTEM SENTENTIA ILLA grauissimis testimoniis adductis sit roborata adhuc tamen diuersarius recalcitrat, & in iudicio per me dato super articulis per Episcopũ Brandeburgeñ mihi oblatis, nititur illum locum euacuare, quia nihil conferat ad Primatum Romanæ ecclesiæ, quod Petri fides non sit defectura, quia fides, & potestas regiminis non sunt idem, cum alioquin quicumque haberent fidem Petri, essent principes. & vicarii CHRISTI, omnes enim habent fidem Petri Ephes. IIII. vna fides &c. Non enim de fide Petri personali locutus est dominus, quia hęc cecidit, sed de fide ecclesię, quã Petrus tenebat. Nam ego (inquit) Petri fidem habeo, & vt. II. Corint. IIII. dicitur. habentes eundem spiritum fidei. Hæc inquam fides nec cadit, nec deficit vnquam, quia in Petro deficiens orta est in latrone.

Obiectio diuersarii. Ephe. IIII. II. Corint. IIII.

¶Porro addit cõfirmationem vsurpari binariam, primo modo potestatiue, & sic non fuerit mens CHRISTI. Secundo consolatiue & exhortatiue, & ĩ hoc significatu vsus fuerit eo dominus. vt. s. lapsos corroboret verbo, quod est fratrum officium, & charitatis, non primatus regiminis. Nisi enim sic intelligatur, absurdum illud sequetur, Papam malum non esse Papam. Sicut Donatistæ & Pighardi dicũt, quia Petro committitur, vt confirmet fratres, nõ nisi conuerso & indefectibilem fidem habenti, nihil ergo facit ad Primatum regiminis fidei indefectibilitas.

¶Hæc apud

Vox est aliud nihil.

¶Hæc apud imperitum vulgum possent habere colorem, sed introspicienti patebunt esse floccis leuiora. Et vt de Philomena ait vulpes. Vox est aliud nihil, nam primo sua verba affert diuersarius, & non munit antiquorum patrum testimonijs, contra nos Sanctos adduximus patres, quomodo verba CHRISTI sunt intelligẽda, & cum in omni re nolle credere antiquioribus stultitia sit. ait Boethius in æditione prima Perihermenias. maxima tamen temeritas est, immo peruersitas nolle credere antiquis ecclesiasticis viris spiritu dei plenis, in his quæ sunt fidei. Despiciamus tamen quid obmurmuret.

Boethius.

Fides manet in sede Petri.

¶Primo negat hic dari regimen, sed commendari fidem, fateor fidem commendari, sed quia singulariter Petro dicitur, eminentia præsignatur, & quod rerum hactenus monstrauit euentus. Veritatis voce fuit prænunciatum, defecit fides in sede Ioan. Iacobi. Marci &c. In sede Petri manet inconcussa, & non labefacta fides. Vnde fides hic Petro commissa specialiter non est potestas regiminis, sed est signum huius potestatis.

Fides Ludder

Athanasius.

¶Quod iactat diuersarius, se habere fidem Petri, obiectiue nõ nego, sic vnũ est Symbolum totius ecclesiæ, tamen non credo, eum fore tam arrogantem, quod dicat apud eum fidem non posse deficere, cum possit fieri hæreticus, & ita est vna fides apud Apostolum sicut & Athanasius ait. Hæc est fides Catholica. Et licet Petrus CHRISTVM negauit, non tamen fidem deseruit, ad quam mox per poenitentiam redijt. Fides autem Romanæ ecclesiæ iam deficere non potest, cum vniuersalis ecclesia ad vnum Patriarchatũ Romanum sit coartata, neque Petrus tamen tunc Papa fuit, sed primo eum Papam constituit, post Resurrectionem suam.

Ludder sophista.

¶De confirmatione satis est obuium, quos cauillos agat & paralogismos diuersarius, nam si voluisset dominus loqui de confirmatione solum consolatoria & exhortatiua, nõ plus pertinuissent illa verba ad Petrum, quam ad alios Apostolos. At quia præsentibus alijs Apostolis, conuersus præcipitur confirmare alios, & ei pollicetur fides indefectibilis. ideo non solum confirmabat Apostolos, sicut vnus socius alium, aut etiam inferior superiorem, quoniam hoc ad omnes pertinebat, sed ex potestate sibi tradita & ex officio Petro incũbebat specialiter & suis successoribus alios cõsolari & exhortari. Vnde & modo Roma. Ponti. debet consolari & exhortari fideles existentes in angustijs, & dolore spiritus, quod si non fecerit, vbi potest, non video quomodo satisfaciat officio suo, de quo arctissimam deo est redditurus rationem. Quare friuole infert diuersarius, sequi hunc non esse Papam, qui non conuertatur, qui nõ credat, qui non confirmet fratres, sed debuit inferre, hunc non digne explere officium suum, non esse bonum Papam, non ydoneæ exequi iiunctum, sicut & omnes similes locos intelligendos docuit Aug. contra Donatistas, & lib. IIII. contra Manicheos de natura boni, ostendit cur dentur hominibus mali prælati. Vtrumque sit, liquidum fecimus ex superioribus, sanctissimorũ patrum testimonijs. Petro promissam indefectibilitatem fidei & confirmationem fratrum ad Primatum, quod abunde comprobat institutum nostrum.

August.

Ratio contra diuersarium.

Nam si exiget a nobis iniquæ diuersarius, expræssa verba CHRISTI, vbi dixerit Petre esto Primas omnium & Summus Põtifex. Dicam cõfestim, sic non posse ostendi in Euangelio, vbi Apostoli facti sunt sacerdotes, quod nullibi inquit

nullibi inquit ad Apostolorũ aliquem, esto sacerdos, & verbum hoc, Luc. XXII. Hoc facite in meam commemorationem, quod pro sacerdotio adfertur, more Ludderano contra Sanctorum Patrum sententiam, posset torqueri ad quemlibet iustum deuote in sacramenti supretione. passionem CHRISTI rememorantem. Quare non imitamur propriæ sapietiæ, aut prudentiæ, sed captiuemus intellectum nostrum in obsequium fidei. At modo alios locos Euangelicos proferamus. In Ludderum. Luc. XXII.

¶SOLI DEO GLORIA.

¶Quartus locus Euangelicus pro Primatu Petri est Math. XVII. Vbi Petrus iussus est dare didrachma, pro domino, & pro se, & quod ex hoc innotuerit nobis Primatus Petri, clarissimis Patrum probatur testimonijs.

¶TESTES QVARTI LOCI MATH. XVII.

Hieronymus	Augustinus	Ambrosius
Chrysostomus	Origenes	Glossa ordinaria.

¶PRIMATVS PETRI PROBATVR EX SOLVTIONE TRIBVTI VBI AEQVATVS EST DOMINO PETRVS.

¶CAPVT. XLVII.

PVD S. MATHAEVM CAPITE XVII. legimus. Et cum venisset Capharnaum accesserũt, qui didrachma accipiebant ad Petrum, & dixerunt ei. Magister vester nõ soluit didrachma, ait etiã. Et cum intrasset domum, præuenit eum IESVS dicens. Quid tibi videtur Symon, reges terræ a quibus accipiunt tributum vel censum, a filijs suis, an ab alienis? Et ille dixit ab alienis. Dixit illi IESVS. Ergo liberi sunt filij, vt autem nõ scandalizemus eos. Vade ad mare & mitte Hamum, & eum piscem, qui primus ascenderit, tolle, & aperto ore eius inuenies statherem, illum sumens, da eis pro me & te. Expendenti verba saluatoris, & contextum scripturæ, liquet CHRISTVM præterijsse absque solutione didrachmi. Volunt autem iterpraetes quæsijsse exactores. An dominus teneretur ad solutionem vectigalis. Pluribus autem discipulis præsentibus, pro se & solo Petro, reliquis Apostolis exclusis, iussit CHRISTVS solui tributum, æquando sibi Petrum. Nam stater duo habet Didrachma, ait hic Hierony. & sic quattuor Drachmas (nam in fœ- Math. XVII. Hierony.

Ambro. mineo genere vtitur ea vocula Ambro. í epistola ad iustum, vt late ibi hoc factum prosequitur) licet neutrum sit ad Græcam rationem. Nomine ergo duorum soluit stateram Petrus, quo facto, non obscure CHRISTVS voluit intelligere, Petrum reliquis Apostolis prælatum, & Apostolorum principem futurum.

¶ Et ne quis existimet hunc esse sensum fictum ostendamus illum maxí-
Mat. XVIII. me conuenire facto & verbis Euangelij. Nam primo istam intelligẽtiam ex facto habuerunt alij Apostoli. Nam Euangelista prosequitur, in illa hora, accesserunt discipuli ad IESVM dicentes. Quis putas maior est í regno cœlorum? Vbi B. Hierony. ait. Post inuentum statherem, post tribu-
Hierony. ta reddita, quid sibi vult Apostolorum repentina interrogatio? In illa hora accesserunt discipuli ad IESVM dicentes, quis putas maior est í regno cœlorum? & respondit. Quia viderant pro Petro & domino idem tributũ redditum, ex æqualitate præcij, arbitrati sunt Petrum omnibus Apostolis esse prælatum, qui in redditione tributi Domino fuerat comparatus Ideo interrogant, quis maior sit in regno cœlorum. Hic præfulgidũ ecclesię lumen S. Hiero. clare explicat, etiam Apostolos habuisse hũc sensum, Petrũ
Ambros. per solutionem tributi æquatũ CHRISTO. Quod & B. Ambro. voluit. Est inquit aliud piscandi genus Apostolicum, quo genere solum Petrũ piscari Dominus iubet. Dicens mitte hamum, & eum piscẽ, qui primus ascẽ
Gratianus. derit tolle, trãscripsit Gratianus cap. est aliud. XXIIII. quæst. I. glossam non adduco ponderantem verba B. Ambro. quod timeo diuersariũ aspernari eam, qui etiam textum, verba sanctorum reycit. Pulchre enim ascendit per hamum ĩtelligi iuridictionem, quod ferro putridæ canes resecẽtur.
Siritius. Allegat Siritium Papam de lapsis dicentẽ. c. quia aliquanti. LXXXII. dist. quia ferre necesse est, vt abscindantur vulnera, quæ fomentorum non sentiunt medicinam. Solus ergo Petrus piscatur, qui solus in plenitudine potestatis accepit iurisdictionem in tota ecclesia dei.
August. ¶ Consensit luculentissimus interpres scripturarum S. August. in quæstionibus noui, & veteris testamenti. quæst. LXXV. Vbi dum Petrum principem Apostolorum vocasset, subdit. Dicũt ergo exactores Didrachmæ (vtitur enim in fœminino genere) ad Petrũ Apostolum, Magister vester non soluit didrachmam &c. quo dicto, magistrum vt pro omnibus discipulis solueret, conuenerunt. Saluator autem cum pro se, & Petro darí iubet, pro omnibus soluisse videtur, quia sicut in saluatore erant omnes causæ magisterij, ita & post saluatorem in Petro omnes continẽtur. Ipsum enĩ constituit esse caput eorum, vt pastor esset dominici gregis. Quid apertius potuit dicere Sacer August. ecclesiæ Doctor clarissimus, non Romæ, sed Hypponæ, transmare, in Numidia, ne assentationis nota ei improperetur, vel quod humana passus sit Papæ cõsentiens Hæc enim diuerticula quærit diuersarius. Clare diffinit Augustinus in Petro omnes contineri etiam Apostolos. ipsum [illegible] caput Apostolorum, pastorem dominici gregis.
Chrysosto. ¶ Suffragatur S. Chryso. super eodem loco dicens. vidisti honoris excellentiã, vide nũc quanta philosophia vtitur. Hunc enĩ locum Marcus, qui Petri discipulus fuit, ideo non scripsisse videtur, quoniã ingens hinc honor magistro

magistro deferebatur (pro me vero inquit & te) quoniam, & Petrus primo genitus erat. Miraris omnipotentiam CHRISTI. Mirare etiã discipuli fidem, qui ad rem ita natura incredibilem, illico paruit, cuius quidem fidei retributionẽ confestim habuit CHRISTO, in insolutione tributi coniunctus (in illa hora adierunt discipuli dicẽtes ad IESVM, quis putas maior est in regno coelorum) humanum quid passi sunt discipuli, quod Euangelista quoque significauit, dicens, in illa hora, quando. s. cæteris oĩbus Petrum prætulit, nam cum Iacobus, & Ioan. primogeniti essent, nihil tamen pro ipsis fecisse videtur. Veriti autem turbationẽ perferri suam (vel vt alia littera habet. Verecundati autem passionem confi teri suam) non aperte Petrum præponi sibi, sed confuse. Quis ergo maior est interrogauerunt, quando certos præferri conspexerunt, nihil tale passi sunt. Cum vero ad vnum delatus honor est, tunc nimirum doluerunt, quamuis non ex hac re solum sed ex alijs quoque multis inflammati fuerunt. Tum quia dixit illi. Dabo tibi claues regni coelorum. Tum etiam quia beatus es Symon Bariona. Tum etiam hic. Da eis pro me & te. Tum denique quia liberius eũ multo, cum CHRIRTO colloqui conspiciebant. Vides Petrum hic omnibus prælatum, honorem ad eum vnum delatum.

¶ Non latuit hoc Origenem Homil. V. dicentem IESVS mittit Petrũ cum hamo compræhendere piscem. In cuius ore dicebat inueniendum esse statherẽ, vt daretur pro se, & Petro ego arbitror, quoniã maximum hũc honorem estimantes in Petrum a CHRISTO collatum, quasi per hoc iudicasset eum cæteris discipulis meliorẽ, cupiebant quod suspicabantur cautè cognoscere, simul aũt & sperabant, quod & cãm ipsam interrogatiõis reuelantes indicerent, hoc ergo ostendere volens Mathæus adijcit, propter illud quod ait. Hunc accipiens da propter me & te. In illa hora accesserũt discipuli ad IESVM dicentes? Quis putas maior est in regno coelorũ, prosequitur adhuc plura Origenes, a Chryso. nõ dissentiens. Voluit hoc glos. ordi. ab initio. c. XVIII. Math. Habes ergo testes irrefragabiles hoc loco probari Primatum S. Petri, sicut audiuimus. Hierony. August. Ambro. Chrysosto. Origenem, & Glossam ordinariam. Origeni. Glos. ordina.

¶ OBIECTIO CONTRA PRAEDICTA ¶ CAP. XLVIII.

T HVIC VERISSIMAE sententiæ, liquidissimus ecclesiasticorũ patrũ sententijs, nescio quo oestro percitus opponit se diuersarius, in maligno suo iudicio, quod ædidit super declaratiõe quorundam articulorum mihi oblatorum ab Episcopo Brandemburgeñ. Primo aũt calumniatur, quod diximus solum Petrum [illegible] quatum CHRISTO. Nam si Petrus est æqualis domino? prius didicimus eum inferiorem, & vicariũ Miratur cur æqualitas Passionis, æqualitas Obi. diuersarij.

 miraculorum,

miraculorum, æqualitas verbi, & multa alia, Petrum non fecerunt principem, quarum quælibet est multo maior, quam æqualitas tributi dati. Similiter omnes homines æquales sunt in humanitate, quæ est omniũ summa & admiranda æqualitas. Ex qua omnis dignitas hominum, & tamen nullus ex hac sequitur Primatus regiminis.

Obiect. II. ¶ Porro æqualitas illa census indicat minoritatẽ Petri, vt quia alij Apostoli liberi a censu fuerunt, modo textus indicat, quod censum dare non sit filiorum Regis, sed seruorum & inferiorum. Ideo CHRISTVS se cum petro subiecit inferioribus, quod alijs Apostolis non præcepit. Sed Apostoli cum idem argumentum conciperent quod Eckius, suspicantes Petrũ ob id primum fore, cœperunt quærere quis esset maior? Acceperũt autem solutionem eiusdem argumenti per interemptionẽ, sequenti capitulo prohibiti, ne quis maior inter eos esse cuperet. Quod si quis dixerit CHRISTVM prohibuisse ambitionem, non maioritatem, eadem ratione dicturus sum a CHSISTO non seruitutem, sed cupiditatem seruitutis præceptum, quãdo dicit. Qui vult maior esse, sit vester seruus, quare potius dicendum est CHRISTVM occasionem ambitionis amputasse, tollendo maioritatem, & præbuisse occasionem humilitatis imponẽdo seruitutem. Ille ergo est maior in ecclesia, nõ qui multa ditiõe dominatur, sed qui multa humilitate seruit, & iste est sensus purus Euangelij. Addit diuersarius verba iniuriosa & conuiciorum plena suæ religionis, & professiõis oblitus, quæ nos velut Dauid hastam, & gladium, & clypeum Goliath despicim⁹, scientes hoc neque Theologi, neque viri boni officium esse, lacerare famã alterius. Porro in fine addit. Ridendum fore. Si dominus, & seruus aliquo casu simul capiantur, simul soluant censum æqualiter, statim hunc seruum cæteris omnibus dominum fieri hoc ipso casu.

Immodestia Ludderi.

Diluuntur obiecta. ¶ Sed qua friuola sint ista, satis ex adductis liquet, nam sine omni autore, ex proprio ingenio & prudentia contemnens ecclesiasticos patres, educit nouum sensum, reijciens intelligentiam antiquorum. Ideo diluamus hæc temeraria. Nam cum primo improbat Petrum æquatum in solutione tributi, quia Petrus sit inferior, ridicula prorsus ratio. Nam textus satis indicat Petrum æquatum in solutione tributi, quare nisi extreme desipiat hoc negare non audet, sed quod æqualem fecerimus Petrum CHRISTO diffitemur, cum omnis homo qui spirat, nouerit dominum maiorem vicario, at quia vices eius tenet, & dominus ei commissurus erat plenitudinem potestatis. In hoc dicitur ei æqualis cum limitatione. Nihil est de æqualitate Passionis, quia & S. Andræas in Cruce obijt. Nihil est de æqualitate miraculorum, cum & S. Ioannes, & S. Mathæus, & alij maxima fecerunt miracula. Nihil de æqualitate verbi, cũ illa multisona Euangelij tuba Paulus eum excesserit. Nihil de ęqualitate in humanitate CHRISTI, quæ omnibus est æqualis, sed ex solutione tributi ad Sanctorum Patrum traditionem. In⸗[illegible]ium dedit dominus, futuri Primatus Petri.

II. ob. diluitur. ¶ Euanidum est & istud, quod dicit ex redditione tributi pro Petro probari minorem cum alijs Apostolis, si enim ob solutum tributum esset minor alijs, ita & CHRISTVS quia soluit tributum esset minor Apostolis. Non

aduertit

aduertit diuersarius patentissima verba textus, datum tributum ob scandali vitationem, vt satis manifestaret se non obligatos ad solutionem tributi. Recte autem vel semel dixit diuersarius, Apostolis idem argumentum fuisse suspicatos, sed perperam inducit CHRISTVM soluisse argumentū per interemptionem, quia tulerit maioritatem Hoc inquam falsum est, & deprauat vbique sacram scripturam. Non enim prohibuit maioritatem, sed maioritati modum addidit ministerij. vt qui maior esset, fieret sicut minor, hoc quidem supponit aliquem esse maiorem dignitate, sed quia in statu altissimo profunda debet esse humilitas. Ideo mādat talem maiorem dignitate esse minorē ministerio & humilitate. Vnde recte dixit Origenes. Sciebāt discipuli hoc interrogātes, quia nō est ęqualitas sanctorū in regno dei, sed qualiter maior, & qualiter minimus, discere cupiebant, quod si sententia diuersarij esset vera, Primatus ecclesiasticus, non solum non esset de iure diuino, sed etiam de iure diuino prohibitus, quo consectariū esset omnes Summos Pontifices, omnes Episcopos peccasse & esse damnatos, quia contra prohibitionem CHRISTI contra Euangelium vsurpassent praelationem in ecclesia dei. Absit autem hoc suspicari de sanctissimis & spiritu dei plenis Episcopis, at de hoc plura lib. II. Neque ad propositum conducit, de domino, & seruo captiuis, quia hic iussu domini, Petrus in solutione tributi ei aequatus est, non extorsione exactoris.

Quomodo maioritas prohibita.

Origenes.

¶ Liquet iam temeritas diuersarij vbi supra assumētis, Petri successor nō sit nisi qui aequaliter CHRISTO, & Petro soluerit tributum Imperatori. Nam si tributi aequalitas probat Primatum in Petro, debet etiam eundē probare in suo successore, ne sit CHRISTO inaequalis, & Petro dissimilis, & sic impij erunt Roma. Pont. statuentes de rebus ecclesię liberis a cēsu vectigali tributo. Exclamat dein, quasi sic interpretari Euangelium, sit dare principibus potestatem exigendi censum a clero, & cū Papa sit summus sacerdotum, maximum debeat soluere censum. Et ita magno boatu imponit mihi illos articulos, quasi eos dixerim. Primus Ro. Pont est haereticus, quia exēplo CHRITI (quibus est aequalis) non pendit tributum. Secundus, clerus totus est haereticus, quia non soluit principibus saecularibus tributum. Tertius iura de priuilegijs, & immunitate ecclesiarum, & rerū, & personarū sunt haeretica, quia prohibent dari censum contra CHRISTVM & Petrum soluentes.

Cauillus Ludderi.

Articuli ficti per Ludder, & falso Eckio impositi.

¶ Possem & ego obliuisci modestiae, & dicere Luddero, sicut Augustinns Iuliano. Mentiris. Hi enī articuli non sunt mei, sed a te conficti secundum nequitiam cordis tui, sed quia probo ex hoc loco Petri Primatū, Ideo ipse infert ex hoc loco hos articulos. At ego ei dico & Hierony. Aug. Ambro. Chrysosto. & originem hoc loco affirmasse Petrum alijs praelatum. Nullum tamen eorum, hos perditissimos articulos intulisse ex eo. Vnde nō debuit maledicax diuersarius, propter sophisticas suas consequentias, inualide, & captiose inductas, alteri imponere articulos hae[illegible]os maxime cum sciret alterum in alto, & basso dissentire illis articulis.

Euacuatio cauilli.

¶ Sed infantissimas eius audiamus inductiones, quia dixi cum sanctis patribus, Petrum praelatum alijs Apostolis in solutione tributi. Infert, Ergo

Sophista Ludder.

& successor Petri debet soluere tributum. Mirum est, quod ille Sophista, non intulit, & Petrus accepit statherem ex pisce quem hamo cœpit, quare & successor Petri debet statherem accipere ex pisce hamo capto, ad soluendum tributum. quis hic non rideat, cũ expresse dominus ostenderit eos nõ soluisse tributum, nisi ob vitationem scandali. Et non nego, Papã, vel Episcopum etiam postea potius debuisse soluisse tributum, quam quod scandalum alicui dedissent. At modo apud Christianos principes, hoc nõ est necessarium, Sophistica est item illatio, tributi æqualitas probat Primatum in Petro. Debet ergo etiam probare in successore Petri. Nam dico, tributi æqualitas probat etiam Primatum in Papa. Non autem tributi, quod Papa de nouo det, sed tributi quod Petrus dedit. Vnde liquet Ro. Pontif. non fecisse contra Euangelium, statuendo pro immunitate ecclesiarum, sed potius ex hoc loco Euangelij probatas fore illas constitutiones, cũ CHRISTVS ait. Quid tibi uidetur Symon? Reges terræ a quibus accipiunt tributum vel censum, a filijs suis an ab alienis? at ille dixit, ab alienis, dixit illi IESVS ergo liberi sunt filij, quo dicto satis declarauit CHRISTVS & se & Apostolos, eorũ que successores liberos fore a censibus. Vnde quod dominus vitandi scandali causa pro se & Petro fecit, non dat occasionem principibus sæcularibus exigendi cẽsum a sacerdotibus, sed potius eis prohibet recipere censum, cum ostendat illum esse indebitum, & filios non debere soluere tributum declaret. Quare inanes sunt cauilli, futiles argutationes, temerarij paralogismi, quibus articulos hos damnatissimos, ex probatione nostra ineptissime deduxit. Pergamus iam & aliũ locum ostẽdere ex Euangelio, Petrum obtinuisse Primatum inter Apostolos.

¶ Quintus locus Marci. III. pro Primatu Petri. Vbi primo loco ab Euãgelista nuncupatur, testes huius loci sunt.

¶ Hieronymus. Chrysostomus. Glossa ordina. Rabanus.

¶ PRIMATVS PETRI IAM ASSERITVR EX NOMINATIONE. ¶ CAPVT. XLIX.

RES EVANGELISTAE scripserunt nomina Apostolorum, velut in catalogo illa recensentes, qui omnes Petrum. I. loco ordinant, satis innuentes Petrum fuisse primũ Apostolorum. S. Marcus cap. III. Sic ait.

Marc. III. Et ascendens in montẽ vocauit ad se quos voluit ipse, & venerunt ad eum, & fecit vt essent duodecim cum illo Et cum mitteret eos prædicare, & dedit illis potestatem curandi infirmitates, & eyciẽdi demonia. ¶ Et imposuit Symoni nomen Petrus, & Iacobum Zebedei, & Ioannẽ fratrẽ Iacobi, & imponit eis nomina Boanerges, quod

ges, quod est filij tonitrui, & Andræam, & Philippum, & Bartholomeũ & Mathæum, & Thomam, & Iacodum Alphei, & Thaddæum, & Symonem Cananeum, & Iudam Iscarioten, qui & tradidit illũ. Matheus aut cap. X. eos enumerat dicẽs. Duodecim aũt Apostolorũ nomina sunt Math. X. hæc. Primus Symon, qui dicitur Petrus, & Andręas frater ei⁹ &c, Luc. Luc. VI. cap. VI. ait. Et cum dies factus esset vocauit discipulos suos, & elegit duodecim ex ipsis, quos & Apostolos nominauit. Symonẽ quem cognominauit Petrum, & Andręã fratrem eius Sic vbique Petrus velut Apostolorum præcipuus. Primo loco ab oĩbus Euangelistis nominatur. Hoc non præterijt Hiero. dicentẽ. Ordinem Apostolorum, & meritũ vniuscuiusque illius fuit, distribuere, qui cordis arcana rimatur. Et glos. ordina. ibi Hierony. Glos. ordina. mẽminit. Voluit Dominus Apostolorum principem prius alio nomine vocari, vt ex commutatiõe nominis, sacramenti viuacitas cõmendaretur. Alia item glos. quæ est Rabani. Symon, id est obediens, qui propter Primatum Apostolici ordinis vocatur Petrus, id est firmus. Rabanus.

¶ Non tñ me præterit, Euãgelistas nõ perpetuo secutos ordinem dignitatis in noĩandis Apostolis, quod ex eorũ variatiõe est cuique apertũ. iõ placuit ĩ tres ordĩes Catalogũ Apostolorũ secũdũ tres euãgelistas distĩguere,

¶ CATALOGVS APOSTOLORVM secundum Euangelistas.

Matheus. X.		Marcus III.	Lucas. VI.
Petrus	1.	Petrus	Petrus
Andreas	2.	Iacobus Zebe.	Andræas
Philippus	3.	Ioannes	Iacobus
Bartholomæus	4.	Andræas	Ioannes
Iacobus Zebedei	5.	Philippus	Philippus
Ioannes	6.	Bartholomęus	Bartholo.
Thomas	7.	Mathæus	Mathæus
Mathæus	8.	Thomas	Thomas
Iacobus Alphei	9.	Iacobus Alph.	Iacobus Alph.
Thaddæus	10.	Thaddæus	Symon Zelotes
Symon Cananeus	11.	Symon Cana.	Iudas Iacobi
Iudas Iscariotes	12.	Iudas Iscari.	Iudas Iscar.

XII. filij Iacobi. XII. Principes plebis Israel. XII. fontes reperti in Helim. XII. lapides in veste sacerdotis. Figura.

XII. panes propositionis. XII. exploratores a Moyse missi. Duodecim lapides a Iordane eleuati, Duodecim lapides altaris.

XII. boues sub mari Aeneo. XII. stellę in corona. XII. fundamẽta.

Duodecim portæ. XII. denarij, Duodenariũ Apostolorũ significant.

¶ Quare ex solo hoc ordine velle probare dignitatem alicuius Apostoli, robur habere non posset, tamen quia in Petro omnes conueniunt satis innuitur illum indubie esse primum omnium, Aut saltem illud est verum, quod Chrysost. Homil. XXXIII, ait. Et Marcus quidem ex dignitate ipsos numero collocauit. Si ergo alij non curauerunt seriem dignitatis contexere, Apostolorum, saltem cum Marcus illam obseruauit, indicat nobis Petrum omnibus esse prælatum. Ob id nos in initio huius capitis a Marco, non a Mathęo exarsi sumus, quod nostro plus cõgrueret instituto Hoc tamen addendum, nullum Euangelistarum in prædicta Apostolorũ nominatione, obseruasse ordinem vocationis, cum apud Ioannem legamus Petrum tertio loco vocatum, quamuis sæpius fuerint vocati, & forte vt nostri doctores existimant, illa non fuit Apostolica, quam Ioan. cap. I. commemorat.

Chrysost.

Notula.

Ioan. I.

Obiectio diuersarij.

¶ Hic tumide satis insurgit diuersarius, quasi omne robur belli, in hac po suerim ratione. Opponit ergo prima de S. Andręa, qui iure vocationis esset primus, sicut Petrus nominatione. Nam sic Paulus vocat antecessores suos & magnos, quia ante eum fuissent vocati. Secundo, quia Ruben prior nominatione inter Patriarchas, & tamen iure diuino non fuit maior eorũ. Tertio, quia Stephanus nominatur prior inter dyaconos, itaque iure diuino fuit rector eorum. Et Lucas ante Ioannem, & Marcus ante Lucam nominatur. Ergo semper vnus fuit rector alterius. Quarto, Sic Iacobus post Petrum ante Ioannem nominatur, ergo Iacobus erit rector Ioannis, & vltimus Apostolus a penultimo regetur. Quinto, quia sæpissime Petrus, Iacobus, Ioannes suo ordine numerantur. Et tamen apud Math. Andręas secundum locum habet. Sexto quia Paulus ad Galath II. postponit Petrũ Iacobi minori Episcopo Hierosolymitano. Sic Andręas primus vocatur & nominatur.

Gal. II.

Euacuantur obiecta.

¶ At quamuis hæc leuicula ex prioribus iã sint euacuata, & breuiter tamen illa denuo retexemus Nam quod primo & vltimo adducit. De S. Andręa, respondemus, ordinem vocationis non dare ordinem dignitatis, secus de nominatione, quia secundum Chrysosto. Marcus nominauit eos ex ordine dignitatis. Secundo, quia & Mathęus nominaturus Apostolos expresse dicit. Duodecim Apostolorum nomina sunt hæc. Primus Petr' Si ergo est primus Petrus, non est primus vocatione, quia sic debuisset dixisse primus Andręas. Ergo loquitur de alio Primatu quam vocationis, & iste est Primatus dignitatis & honoris, ac regiminis. De quo nos loquimur. Et quem nos defendimus, quare iam constat ex vocatione non summi Primatum. De Ruben, nihil est quod faciat, cum secundũ ætatem numerãtur Patriarchæ. Hic autem Chrysostomo teste secundum dignitatẽ Sic & Apostoli non æqualiter ordinantur ab Euangelistis, cuius rationẽ dedimus. Attamẽ apud Marcũ ordo dignitatis venari debet, omnes quoque in Petro con[illegible]dant. Et Mathęus cum primum dicit, quæ omnia nõ vult aduertere diuersarius Grãmaticę, Theologiæ, Doctor. Quod Paulus habita ratione loci, qua de Hierosolymis loquebatur prępo suit in narratione Iacobum Hierosolymitanum Episcopum, nõ probat ex hoc Iacobum

Math. X.

Petrus primus.

cobum fuisse digniorem Petro. Ergo ratio illa persuasiua, Petrum a tribus Euangelistis, Primo loco nominatum, & a Mathæo primum nuncup[illegible] esse, quia Primatum a CHRISTO obtinuit super reliquis Apostolis, cedentibus testimonijs præfatis, quamuis non ignorem hunc locū esse [illegible] lum topicum & probabilem, non Apodixin.

¶LOCI ALII IN VNVM CONFERVNTVR.

¶LOCI			TESTES.
Sextus	Ioan.	XXI.	Bernardus.
Septimus	Luc.	V.	Ambrosius.
Octauus	Math.	XVIII.	Chrysostomus.
Nonus	Marc.	XIIII.	Beda, Augustinus.
Decimus	Ioan.	VI.	Glos. & Cyprianus.
Vndecimus	Luc.	XXII.	Gregorius.
Duodecimus	Ioan.	vltim.	Theophilus.

¶PETRVS PRIMVS APOSTOLORVM PROBATVR EX SEPTEM LOCIS EVANGELICIS.

¶CAPVT. L.

T TANDEM FINEM FACIAMVS colligamus in vnum fascem reliquos locos, quos a Sanctis Patribus depræhēdimus intellectos pro Primatu Petri, ne delicatissimos stomachos lectorum offendamus. Et primo quidem adduco illud Ioan. XXI. Ioan. XXI.
» Symon Petrus cum audisset, quia dominus est, tunica se succinxit, erat enī nudus, & misit se in mare, alij autem discipuli, nauigio venerunt, non enī erant longe a terra, sed quasi cubitis ducentis trahentes rete &c. Quod Petrus solus super aqua ad CHRISTVM peruenit, signare videtur, sibi soli potestatem, super vniuerso orbe traditam. Et quamuis a B. Augustino edoctus, non me præterreat, quantum valeant argumenta Symbolica, tamen accedat & illa persuasio superioribus, maxime cum non sit a me ficta, sed a sancto illo, & deuoto Bernardo allata, qui lib. II. de consideratione ad Eugeniū, sic inquit. Aug.
Sciens Petrus, quia dominus est, i mare se misit, & sic venit ad ipsum, alijs nauigio præuenientibus. Quid istud? Nempe signum [illegible] gularis Pontificij Petri, per quod non nauem vnam, vt cæteri quique suam, sed sæculum ipsum susceperit gubernandum. Mare enim sæculum est, naues ecclesiæ. Inde est quod altera vice, Math. XIIII. & Marc. VI. instar domini gradiens Bernard.

diens super aquas. Vnicum se CHRISTI vicariũ designauit, qui non vni populo, sed cunctis praeesse deberet, siquidem aquae multae, populi multi. Ita cum quisque caeterorum habeat suam, tibi vna commissa est grandissima nauis, facta ex omnibus, ipsa vniuersalis ecclesia, toto orbe diffusa. Solus enim supra mare, iussus est venire ad CHRISTVM, vt daretur intelligi, quod totus orbis, qui per mare est designatus, suae ditiõi parere deberet. Consentit B Greg. Homil. XXIIII. super illo Ioan. vlti. Manifestauit se iterũ IESVS ad mare tyberiadis, sed superius verba eius induximus, quae relegat Candidus Lector.

Grego.

Ambros. Luc. V. Gratianus.

¶ Sacer Ambrosius floridissimus antistes (vt verbis Augustini vtar) aliũ adducit locum Luc. V. Renarrat Gratian' eius verba. XXIIII. quaest. I. Non turbatur. Denique etsi alijs imperatur, vt laxent retia sua. Soli tamẽ Petro dicitur, duc in altum, hoc est in profundum disputationum, quid enĩ est tam altum, quam altitudinem diuitiarum videre, scire filium dei, & professionem diuinae generationis assumere, quam licet mens nõ queat humana, plenae rationis inuestigatione comprachendere, fidei tamen plenitudo complectitur, & prius dixerat. Non turbatur nauis, quae Petrũ habet, turbatur illa, quae iudam habet. Sic & Beda per nauem Petri quam CHRISTVS ascendit, ait ecclesiam significari. Cui August. lib. II. de quaestionibus Euangeliorum cap. II. non dissentit dicens. Quod dominus de nauicula docet turbas, significauit hoc tempus, quando dominus autoritate ecclesiae docet gentes, qui & illud verbũ Petri, exi a me, quia homo peccator sum, quod tamen CHRISTVS non fecit, docere inquit, munus ecclesiasticum non deferendum, peccatorum turbatione. Vnde & alij laxant retia, sed pro vt Petrum facere conspiciunt, in verbo tuo ait, laxabo rete.

Beda. August.

Mat. XVIII.

¶ Sic domino IESV docente fraternam correctionem Mat. XVIII. Si peccauerit in te frater tuus &c. Tunc accedens Petrus ad eum dixit, Domine quotiens peccabit in me frater meus, & dimittã ei. Vbi Petrus tanquam futurus praeses ecclesiae, fraterne correctionis modum diligenter prae alijs quaesiuit Apostolis, & seq. cap. Cum dominus dixisset, quam difficile esset diuitem intrare ad regnum coelorum. Tunc respondẽs Petrus dixit ei Ecce nos reliquimus omnia, & secuti sumus te, quid ergo erit nobis? Vbi Chrysostomus ait. Interrogat Petrus, vt tu inops discas. quoniam in nullo hinc diminutus es, qui enĩ claues regni coelorum acceperat, pro his quae ibi sunt confidit, & pro orbe terrarum interrogat. Iuxta nouissimam translationem sic habet. Quaerit inquam Petrus, ne si id a se perciperes, praesertim cum adhuc spiritussancti gratia non habũdaret, ambiguitate perplexus iaceres, sed vt ab ipso eius magistro, prolata sententia firma spe robores. Nam quemadmodum etiã nos pro alijs disputamus, sic Apostolus quoque ad vniuersi orbis commodum, non dubitauit interrogare.

Chrysosto.

Marc. XIIII.

¶ Instante quoque tempore passionis soli Petro dicit. Symon dormis. nõ potuisti vna ho[illegible] vigilare mecum, Marci. XIIII. quasi dominus voluisset ostendere ipsum prae caeteris ex commisso sibi officio debuisse vigilasse.

Ioan. VI.

¶ Sic Ioan. VI. dum multi discipulorum abijssent retro dixit IESVS ad duodecim. Nunquid & vos vultis abire? Respondit ei Symon Petrus,

Domine

Domine ad quē ibimus? Verba vitæ æternæ habes, & nos credimus & cognouimus, quia tu es CHRISTVS filius dei, dicit glos. Vnus pro omnibus respondet, quod & Cyprianus testatur epistola. III. ad Corneliū Papam, cuius verba superius citauimus. Glos. Cyprianus.

¶ Posset & verbum B. Greg. & Ioan. Patriarchæ Antiochæni exornari vbi pertractant illud Luc. XXII. & Math. XVI. de amputatione auriculæ, Malchi a Petro facta. Augustinum desuper recitauimus, Gregorij vnum verbum adducamus, quod Gratianus renarrat. XXIIII. quæst. I. Si Petrus, vbi inquit. Tollit ergo Petrus aurē, quare Petrus? Quia ipse est qui accipit claues regni cœlorum, ille enim condēnat qui & absoluit, quoniam ligādi atque soluendi idem adeptus est potestatem, tollit autem aurē male audientis, tollit autem gladio spirituali aurem interiorem male intelligentis, caueamus ne cui tollatur auricula, dum legitur Passio Domini. Si autem ad diuinitatem referimus infirmitatem corporeæ passionis exciditur auricula, & exciditur a Petro, qui nō passus est CHRIRTVM prophetam estimari, sed dei filium docuit fideli confessione signari. Grego. Luc. XXII. Augu$t. Grego.

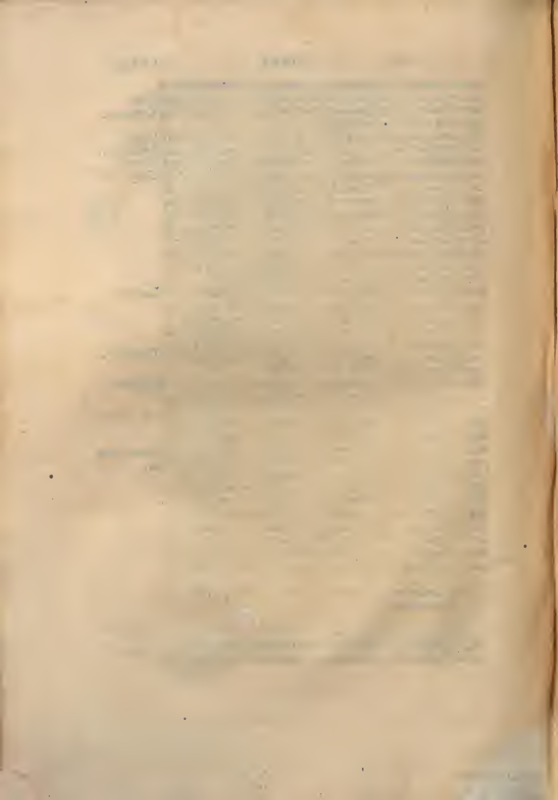
¶ Sed properemus ad finem, & illum nouissimum locū producamus Ioan. vlti. Dixit dominus ad Petrum, Amen amen dico tibi, cum esses iunior, cingebas te, & ambulabas vbi volebas, cum autem senueris, extendis manus tuas, & alius cinget te, & ducet quo tu non vis, & infra dicit ei. Sequere me, quod non modo intellexit de genere Martyrij, sed & ordine magisterij, vt ait Theophi. Inde quidam recensior ait. Sequere me, gerendo vices meas, & in officio pastorali & Martyrio. Ioan. vlti. Theophilus.

¶ Hæc habui Candide Lector ex Euangelicis scripturis, consentientibus Sanctorum Patrum, ac Martyrum interpretationibus, pro Primatu Petri in ecclesia CHRISTI a quo optimo saluatore & amabili domino constitutus est Petrus princeps, & pastor totius ecclesiæ ac omniū fideliū, quē Primatum primo ei promisit Math. XVI. & contulit Ioan. XXI. Varijs autem locis insinuauit & testatam reliquit. Non autem quæsiuimus pompam verborum, flosculos dicendi, sententiarū exornationes, ac phaleras vocularum, & pictæ munia linguæ, alioquin robustissima quæque ab initio, & fine collocassemus, & imbellem turmam in medio, verum Christianæ studuimus simplicitati, flocci habentes illam istructionis pompam, contenti sanam docuisse doctrinam & veram, quam fideles Catholici ab ipsis principibus ecclesiæ Apostolis semper tenuerunt illibatam, a qua nec hodie vllis captiosis sophismatibus auelli se patiantur. Respondi autem & rationibus diuersarij, quantum ad malos, & temerarios attinet, non satis, quā aūt ad bonos & intelligētes, plus quam satis, vt Aug. ad Bonifaciū inquit. Epilogus. Excusatio autoris.

¶ Laus sit omnium bonorum autori D. IESV CHRISTO. reparatori mundi.

τέλος.

¶ Ioannis Eckij artium Decretorum, ac Theologiæ Doctoris, Procancellarij Ingoldstadien. de Primatu Petri Liber Primus explicit.

In nomine tuo dulcis IESV.

¶PRIMATVS PETRI ET ROMA. PONTI. PROBATVR SACRO DIONYSIO, ET CYPRIANO AVTORIBVS.

¶CAPVT PRIMVM.

VM INTER OMNES diuinas autoritates, quæ sanctis literis continentur Euãgelium merito excellat, poterat ergo sufficere fideli & parato veritatem audire & amplecti quod superiori libro sacri Euangelij locis multipliciter disputando versatis, & trutinatis, effecimus, Petrum constitutum primatẽ Apostolorum a domino CHRISTO prælatione, præstat tamen ad obstruendum ora loquentium iniqua, idem sanctorum patrum, ecclesiasticorũ doctorum sententijs, roborare. præter superius enim allegata, euocabimus sanctos patres Primatum Petri affirmantes, tumidas quoque rationes diuersarij iugulabimus, autoritates sacræ scripturæ peruerse ab eo inductas & dilaceratas restituemus. Quod vt ad vtilitatem ecclesiæ, fidelium profectum, & diuini nominis laudẽ facere possimus, ipsam sapientiam & dei virtutem D. IESVM omnium bonorum largitorem. D. O. M. humillimus precibus imploramus, vt qui hæc nobis dedit incipere, adiuuet vt perficiamus, ad gloriã nominis sui, qui est benedictus ĩ secula. Soli deo gloria

¶Ex diuinæ scripturæ tractatoribus primus prodeat sacer Dionysius Areopagita Pauli discipulus & Apostolorum contemporarius, qui capite. III. de diuinis nominibus de Augustissimæ & sacrosanctæ virginis MARIAE corpore scribens ait. Namque & apud ipsos diuino spiritu plenos Põtifices nostros, cum & nos (vt nosti) & plærique ex sanctis fratribus nostris, ad contuendum corpus illud, quod autorem vitæ deũque cœperat, conuenissemus. Aderat autem & frater domini Iacobus, & Petrus su[...]ammũ decus, & antiquissimum Theologorum columen, vbi post contuitũ placuit, vt infinitæ potentem, diuinæ infirmitatis bonitatẽ Pontifices laudarent omnes, quisque pro captu suo. Meminit sacerrimus Dionysius de conuentu Apostolorũ & aliorum sanctorum

ESIMI ADM.

rum sanctorum ad exequias virginales diuæ MARIAE. Liquet autem ex verbis sancti patris, Titum, Timotheum, hieratheum, & se cum multis alijs interfuisse, & horum omnium etiam Apostolorum. Petrum dicit supremũ decus & antiquissimum columen. Id quoque testatus est significantius libro de cœlesti hierarchia, vbi eum appellat verticem Apostolorum, vti eum in-

Dionysius.

duximus, de transitu quoque Apostolorũ ad Timotheũ scribit tunc inquit, Paulus Petro, pax tecum fundamentum ecclesiæ & pastor ouium ac agnorum CHRISTI. Is primitiuę ecclesiæ antistes agnouit Primatum S. Petri pastorem ecclesiæ &c.

Cyprianus.

¶ Cyprianum S. Martyrem & Episcopum adducamus primæ celebritatis doctorem, qui lib. I. Episto. III. ad Cornelium Papam cõtra nouatianos scribit, quod maximum & fortunatum Episcopos constituerant, & ex inuidia ad Romam nauigarent, quorũ perfidiam ita incusat. post ista adhuc insuper pseudoepiscopo sibi ab hæreticis constituto, nauigare audent, ad Petri cathedram atque principalem ecclesiam (vnde vnitas sacerdotalis exorta est) a scismaticis & prophanis, literas ferre, nec cogitare eos esse Romanos, quorum fides Apostolo prædicante laudata est, ad quos perfidia non possit habere accessum. Vide sanctum Martyrem agnoscere Petri cathedram principalem ecclesiam (quamuis ipse foret apher) a qua vnitas sacerdotalis exorta sit. Et cum ortus iste non possit conferri in originem temporis, referendus est ad ori-

Euasio Luddérana nulla.

ginem dignitatis. Vnde non oportet opponere sancto patri, quod ex ecclesia Hierosolymitana vnitas sacerdotalis exorta sit, vti diuersarius in Lipsica disputatione faciebat, cum sanctissimus pater in sacris literis strenue exercitus, ignorare non potuit, Hierosolymam fuisse primam tempore, quare de ortu dignitatis in Petro qui sedem suam Romæ diffiniuit, locutus est S. Martyr.

Cypria.

¶ Idem S. Cyprianus, scribit ad magnum epistola. VI. Ecclesia vna est, quę vna intus esse & foris non potest. Si enim apud Nouatianum est, apud Cornelium non fuit. Si autem apud Cornelium fuit, qui episcopo Fabiano legitima ordinatione successit, & quem propter sacerdotij honorem martyrio quoque dominus glorificauit. Nouatianus in ecclesia non est, fuit autem Cornelius Papa Romanus, cum quo ecclesia fuit. Cui Nouatianus aduersus iudicatur a S. Martyre non esse ĩ ecclesia dei. simile adduxim⁹ superius ex Ambrosio, & Cypriano. c. aduocauit. XXIIII. quæst. I. verba autem prius adducta transcribuntur. XXIIII. quæst. I. dicimus, in eadẽ epistola increpat No-

Nouatiani.

uatianos dicens eos scismaticos ecclesiam dei scindentes. contra pacem & vnitatem CHRISTI rebelles, quia cathedram sibi constituant, Primatũ assumant, præpositos irreligiosa temeritate contemnant, nolebant eni Ro. Pont. vt superiorem agnoscere, quod nisi esset contra ius diuinum, quo Ro. Ponti. est alijs prælatus. Sanctus Cyprianus non dixisset, eos rebelles contra vnitatem & pacem CHRISTI, eo potissimum tempore, quo Roma adhuc erat sub imperatoribus idololatris Valeriano Gallo CHRISTVM non agnoscentibus.

Cypria.
August.

¶ Cypriani epistolam ad quintum in operibus suis non inueni, eam tamen citat Augustinus libro. II. de baptismo contra Donatistas cap. I. in qua hæc Cypriani verba refert. Nam nec Petrus, quem primũ dominus elegit, & su-

per quem ædificauit ecclesiam suam, cum secum Paulus de circuncisione disceptaret, postmodum vendicauit sibi aliquid insolenter, aut arroganter assumpsit, vt diceret se Primatum tenere, & obtemperari a nouellis & posteris sibi potius debere. Nihil expressius dici poterat pro Primatu Petri, nec S. Augustinus illa reijcit, sed approbat.

¶ Idem Cyprianus Antoniano scribit epistola.II.lib.IIII.& transsumitur VII.quæst.I.factus, vbi plurimum Cornelium laudauerat, cui numerus vniuersus Episcoporum per totum mundum concordi vnanimitate consenserit ita subdit. Factus est autem Cornelius Episcopus de dei, & CHRISTI eius iuditio &c. cum Fabiani locus .i. locus Petri & gradus cathedræ sacerdotalis vocaret quo occupato de dei voluntate, atque omnium nostrum consensione firmato quisquis iam Episcopus esse voluerit, foris fiat necesse est, nec habeat ecclesiæ ordinationem, quia ecclesiæ non tenet vnitatem & infra. Et cum post Primatum secundus esse non possit, quisquis post vnū, qui solus esse debet factus est, non iam secundus ille, sed nullus est. Attende Candide Lector vniuersos Episcopos totius mundi in Cornelium cōsensisse, eum primū esse qui se contra eum erigat, non seruare vnitatem ecclesiæ, quod de alio Episcopo quam summo totius ecclesiæ capite dici non posset. Cypria.

¶ Vt autem omnes teneantur iure diuino agnoscere Roma. Ponti. idem satis declarat, contra nouatianos dicens. Qui cathedram Petri super quam fundata est ecclesia deserit in ecclesia se esse non confidat transcripsit Gratianus. XCIII. distinc qui cathedram. Et in confessione Vrbani, Sydonij & Maximi scismaticorum ad vnitatē fidei redeuntiū, scribit ad Cornelium Papā lib. III. epistola. XI. eos fuisse confessos. Syncera mens nostra semper in ecclesia fuit, nec ignoramus vnum esse deum, & vnum CHRISTVM esse dominū, quem confessi sumus, vnum spiritum sanctum, vnum Episcopum in ecclesia esse debere, pondera vnum Episcopum, vnum enī intelligere nequit nisi summum, cū in sola Aphrica Episcopi fuerint catholici, nonaginta sub Fabiano Papa, vt idem meminit Cypria. in episto. III. lib. I. ad Corneliū superius allegata. Hoc quoque proposito nostro suffragatur quod cōtra Corneliū Ro. Pont. Martianū Arletten. Episcopū se erigentem deponendū curauit, quod adulteram cathedram collocaret. Hæresum quoque causam dicturus scribit lib. IIII. Epistola. IX. ad Florentium Pupinianum. Vnde enī scismata & hęreses obortæ sunt & oriuntur, nisi dum Eps. qui vnus est, & ecclesiæ præest, superba quorundam præsumptione contēnitur, & homo dignatione dei honoratus ab indignis hominibus iudicatur. Attēde Lector syncere, quod malum est vnum illum Episcopum negligere & contemnere, quod hinc hæreses oriantur. Hoc quoque notabile est quomodo vnus dicatur Episcopatus, quod sit ab vno in vniuersum orbem terrarum diffusus, at hoc non est institu ti nostri, consule Grego. in registro & Cardinalem Brixieñ. Cypria. Omnes tamen Episcopatus Aphricæ numerauerunt CCCCXXX &. IIII.

¶ PRIMATVS PETRI ET SEDIS APOSTO. FORTISSIME PROBATVR AVTORE S. ATHANASIO IN EPISTOLIS.

¶ CAPVT SECVNDVM.

DERGAMVS VT accepimus celebres adducere patres quorum testimonijs ita firmetur, ita roboretur sententia nostra, vt impudétissimus sit, qui contra audeat mussitare. Scribit S. Athanasius fidei Christianæ defensor acerrimus pro capitulis Niceni Concilij ad S. Marcum Papā dicens. Niceni cōcilij capitula optamus, vt vestræ sanctæ sedis ecclesiæ autoritate (quæ est mater & caput omniū ecclesiarum) ea ad correctionem & recreationem fidelium Orthodoxorum percipere mereamur, quatenus vestra fulti autoritate, vestrisque precib⁹ roborati, illesi ab emulis S. matris ecclesię euadere valeam⁹. Habes pie Lector, Romanam ecclesiam esse matrem & caput omnium ecclesiarum. Hoc non in Italia, non in Gallia, non in Germania, sed in Alexādria trans mare oriētalis patriarcha, fortissimus fidei propugnator, a tota ecclesia receptus, Athanasius testatur & pronunciat, vnū hic te admonere velim, facere Athanasium in prædicta epistola mentionem. LXX. capitulorū Concilij Niceni, cum tamen nos solum habeamus viginti, vt bene quoque meminit huius Gratianus. dist. XVII. cap. vnigeniti. At de hoc forsan lib. illo aliquid dicturi sumus. ¶ Idem S. Athanasius cū Episcopis Aegyptijs scripsit liberio Papæ, inquiens per diuinorum eruditionem eloquiorū, vestra instruēte admonitiōe exhortatoria, super ædificatur orthodoxa CHRISTI ecclesia, Apostolica institutiōe fundata, & a fidelibus patribus firmissime roborata, ad quā oēs beatissimi Apostoli pari honoris & potestatis cōsortio prędicti, populorū agmina conuertentes, pie sanctæque de tenebris ad lumē homines perduxerunt, & in fine subdit. Huius rei gratia vniuersalis vobis a CHRISTO IESV commissa est ecclesia, vt pro omnibus laboretis, & cunctis opem ferre non negligatis. Huic respice lector quam ingenue fatetur is orientalis vniuersalem ecclesiam Papæ commissam, & ne velut lubricus anguis elabatur diuersarius, dicendo hoc esse iure humano. Addit S. Athanasius commissionem factam a D. IESV, & ita iure diuino. Vnde Apostolos honore & potestate æquiparat, & tamen Petrum prælatione præfert.

Athanasius.

Sed. Apo. mr̃.

S. Athanasius.

Vniuersalis ecclesia cōmissa.

Athanasius.

¶ Vnde ijdem ad Felicē Papā scripserūt. Ideo pater beatissime, quia semper antecessores nostri, & nos, a vestra Apostolica sancta sede auxilium hausim⁹ & nostri vos habere curam nouimus, præfatam Apostolicā & summam expetimus, iuxta Canonum decreta, sedem, vt inde auxilium capiamus & infra. Ad eam quoque, quasi ad matrem recurrimus, vt eius vberibus nutriamur, quoniam non potest obliuisci mater infantem suum, sic & vos nolite obliuisci vobis nos commissos, & infra. Ob id vos prædecessoresque vestros Apostolicos, videlicet præsules in summitatis arce constituit, omniūque ecclesiarum curam habere præcepit, vt nobis succurratis. Et infra, vt Apostolica doctrina, nos Apostolorū principe suffragāte Petro ab īminētibus periculis liberare valeat. Attende mi candide lector quā synceriter fateantur veritatē, hi viri sancti, beatissimum patrem appellant Papā, quod velut recens & superbum

Summa sedes.

perbum assentationis nomen, refugit diuersarius, deinde Papam habere curam orientalium. Adde quod Apostolica sedes est Summa, & quod ad eam appellant, vt Canonum Concilij Niceni. Ipsam quoque esse matrem ecclesiarum, annecte prioribus & hoc Romanos Pontifi. in summitatis arce constitutos, quibus coniunge, quod omnium ecclesiarum cura est eis commissa. Et quod suffragium Petri Apostolorum principis implorant.

¶ At multo maiora sunt quæ sequuntur. meminit enim constitutorum in Nicena Synodo dicens. Similiter & a supra dictis patribus est defunctum consonanter, vt si quisquam Episcoporum, aut Metropolitanum, aut comprouinciales, vel iudices suspectos habuerit, vestram Romanam sanctam interpellent sedem. cui ab ipsa domino potestas ligandi, ac absoluendi speciali est priuilegio super alios concessa. Ipsa enim firmamẽtum adeo fixum & immobile præsepe, quoniam ipsam formam vniuersorum titulorum lucidissimam dominus IESVS CHRISTVS veram Apostolicam constituit sedem, ipsa enim est sacer vertex, in quo omnes vertuntur, sustentantur, leuantur, & sicut in CHRISTO Christiani, & in Petro, & in CHRISTO renouantur ecclesiæ. Tu es enim sicut diuinum testatur veraciter eloquium Petrus, & super fundamentum tuum ecclesiæ columna, id est CHRISTI, qui ecclesiam sustinere, & proprijs humeris portare debes, sunt cõfirmati, tibique regni cœlorum claues cõmisit, atque ligare & soluere potestatiue, quæ in terra & quæ in cœlis sunt promulgauit. Tu prophanarum hæresum, & impetitorum atque oĩm i. festantium depositor princeps, & doctor, caputque omnium, orthodoxæ doctrinæ, & immaculatæ fidei existis, igitur ne despicias patrum tuorum pater pietatem, bonamque intentionem. Et sicut illi patres, & prædecessores nostros, a multis liberauerunt oppressionibus, & angustijs, ita nos liberare digneris. Nam fuit semper vestræ sanctæ & Apostolicæ sedi licentia iiuste damnatos, vel excommunicatos potestatiue sua autoritate restituere, & sua eis omnia reddere, & illos qui eos condemnauerunt, aut excommunicauerunt Apostolico punire priuilegio. O sanctissime pater patrũ abscinde blasphemias, & iactantiam vaniloquiorum & insidiantium infestationes nos & fratres nostros opprimentium, atque perdere volentium, qui ad vos, quasi ad caput confugimus, vt vestro suffulti auxilio liberemur.

Ecclesiæ Ro. dignitas.

Papa.

Papa excõmunicat.

Omnia athanasij hæc sunt.

Papa pater patrum.

¶ Quid adhuc vis Ludder nondum sapis, nondum intelligis ecclesiam Romanam primam esse, & supræmam a domino constitutam. Quod si quis nostra ætate, huiusmodi dixisset, quot adulationum, assentationum nominibus eum notasses. Cadit ergo erronea tua & hæretica doctrina ecclesiam Romanam non fuisse alijs superiorem, maxime Græcis, ante tempora B. Gregorij. Mendacij enim te conuincit S. Athanasius cum Aegyptijs & Lybiæ Episcopis, qui plus ducentis annis Gregorium præcesserunt, & tamen de antiquiori tempore testimonium perhibent.

Ludder.

¶ Sed nẽ habeat diuersarius quo hiscere possit, addamus & sequentia. Antiquis enim regulis sancitum est, vt quicquid quamuis in remotis aut longinquis positis prouincijs, super Episcoporum querelis, aut accusationibus ageretur, non prius tractandum vel accipiendum esset, quam ad notitiam almæ sedis vestræ fuisset pronunciatio facta, qua firmaretur vel infirmaretur, in-

deque sumeret normam. Vnde ecclesiæ sumpsere exordium prædicationis, ne passim ab insidiatoribus columnæ euerterentur ecclesiæ. Certum est eni eidem sanctæ sedi vestræ in honorem beatissimi Petri, patrum decreta pecu liarem decreuisse reuerentiam pro rebus inquirendis atque determinandis, quas sollicite decet, iusteque ab ipso præsulum examinare Apostolico verti‑ce, cuius sollicitudo semper fuit, & est, tam mala damnare, quam probare lau‑danda. Quoniam humilissimum vestro Apostolico culmini persoluẽtes ob sequium, vt ipse dominus præcepit, & sanctorũ patrũ decreta statuerunt &c. Vides ne a remotis etiam appellari Papam, ecclesias sumpsisse exordium a Roma, vt superius deteximus in Cypriano, agnoscis ne Apostolicum verti cem Romæ. Quæ si omnia contẽnere velis, vel hic vide orientales & Aegy ptios ex præcepto domini, & ita diuino iure, persoluentes obsequium culmi‑ni Romano, fuim⁹ prolixiores in renarrãdis illis epistolis, quod nemo Chri stianus est, qui Athanasium nõ celebret, cuius Symbolum ecclesia, ad quot‑tidianas præces transtulit, qui satis vicinus fuit primitiuæ ecclesiæ. Iunior ta men Cypriano. Vnde epistolæ eius & confratrum possent totæ iſeri. At nos breuitati studuim⁹, & pauca ex his renarrabimus lib. III. Sed iam velit, nolit, diuersarius cogitur admittere orientales, & Aegyptios fuisse sub Romano Pontifice, etiam ante tempora B. Gregorij.

Priuilegium Sed. Aposto.

¶PRIMATVS PETRI PROBATVR AVTORIBVS EVSEBIO ET A. AVGVSTINO.

¶CAPVT. III.

VDITIS SANCTIS MARTYRIbus Dionysio & Cypriano, & magno illo confes‑sore Athanasio. Iam alia videamus ecclesiæ lumina & accedat huc Eusebius Cæsariensis Episcopus veterum hystoriarum, fidei & reli gionis nostræ impense doctus, is libro secũdo hystoriæ ecclesiasticæ cap. XIIII. sic ait. In ipsis Claudij tẽporibus clementia diuinæ pro uidentiæ, probatissimum omnium Apostolo rum, & maximum fidei magnificentia & vir tutis merito, primorum pricipem Petrum ad vrbem Romam, velut aduersum humani ge‑neris communem perniciem repugnaturum deducit, ducẽ quendam & ma‑gistrum militiæ suæ, sciẽtem diuina prælia gerere, & virtutum castra ducta‑re. Iste adueniens ex orientis partibus, vt cœlestis quidem negociator, merci monia diuini luminis, si quis velit comparere, aduexit, & salutaris prædica‑tionis verbo primus in vrbe Roma Euãgelij sui clauibus, ianuam regni coe lestis aperuit, hic regulam hystoriæ seruans Eusebius appellat Petrum pro‑batissimum Apostolorum, maximum principem etiam primorum, & qui fuerunt hi primi, nisi Apostoli.

Eusebius.

¶Splendidissimum

¶Splendidissimũ illud ecclesiæ lumen Augustinum,vt despiciamus opor tet,quem & si plures locos Euãgelicos interp̃tantẽ lib.primo audiuimus.præ stat tamen alia eius dicta afferre,institutum nostrum promanẽtia. Et primo astipulatur sententiæ nostræ in Epistola ad glorium Eleusium, & fœlicem Grammicum Donatistas,& locatur. C L X I I. in libro Epistolarum, postquam plura in secundum Tigisitanũ dixisset,quod non debeat absentes dãnasse in carthagine,subdit. Tanto magis enim timere debuit,ne pax vnitatis violaretur,quanto erat Carthago ciuitas ampla & illustris. Vnde se per totũ Aphricæ corpus malum,quod ibi esset exortum,tanquam a vertice effunderet,erat etiam transmarinis vicina regionibus, & fama celeberrima nobilis. Vnde non mediocris vtique autoritatis habebat Episcopum,qui posset non curare conspirantem multitudinem inimicorum, cum se videret & Romanæ ecclesiæ in qua semper Apostolicæ Cathedræ viguit principatus,& cæteris terris. Vnde Euangelium ad ipsam Aphricam venit per communicatorias literas esse coniunctum,vbi paratus esset causam suam dicere,si aduersarij eius,ab eo illas ecclesias alienare conantur. Vides studiose lector Augustino placere quod Cecilianus quem defendit contra secundum,paratus erat accipere ius Romæ, & quod ibi semper viguit principatus Apostolicæ cathedræ. Augus.

¶Plenioribus votis agit hoc lib II. de Baptismo contra Donatistas cap. I. dicens Commemorat Cyprianus quod etiam nos in scripturis sanctis didicimus, Apostolum Petrum,in quo Primatus Apostolorum tam excellenti gratia præminet, aliter quam veritas postulabat de Circuncisione agere solitum,a posteriore Apostolo Paulo fuisse correctum,& infra. Puto quod sine vlla sui cõtumelia. Cyprianus Episcopus Petro Apostolo cõparatur quãtum attinet ad martyrij coronam,cæterum magis veteri debeo, ne in Petrũ contumeliosus existuam,quis enim nescit illum Apostolatus principatu cuilibet Episcopatui præferendum,sed & si distat cathedrarum gratia,vna tamẽ est Martyrũ gloria,pars posterior renarratur per Gratianũ.II.quæst. V II. puto,Sed expende quæso dicta,in Petro Apostolorum Primatus excellenti gratia præeminet. Vnde manifestarium est eum nõ loqui de Sõniatorio Primatu diuersarij,locationis,sed de Primatu excellentiorũ gratiæ,quo præeminebat Petrus reliquos Apostolos. Expende & hoc,quod inquit Petrũ & Cyprianum plus differre cathedrarum gratia,quam Martyrum gloria, nam si Episcopatus essent æquales iure diuino, immo vt hallucinatur diuersarius, Episcopos.& simplices sacerdotes esse æquales iure diuino,iam nõ differrẽt, Petrus & Cyprianus Cathedrarum gratia,cuius oppositum hic astruit Augustinus. Augus. Principatus. Petri. Gratianus. Augus.

¶Similis ferme sententia legitur in Augustino lib. V II. de Baptismo contra Donatistas cap. I. vbi de falsis Christianis Nazarenis loquens, præputia carnalia circuncidentibus,subdit. Sicut ergo illi,Petro in Primatu Apostolorum Martyrij gloria coronato,i sua peruersitate,præcisi ab ecclesia remãserunt. Sic isti Cypriano per abundantiam charitatis ĩ sorte sanctorum passionis charitate suscepto,seipsos exules,vnitatis agnoscunt,& contra vnitatis patriam,pro suis calumnijs ciuem vnitatis opponunt, Augustinũ li. X X I I.

contra faustum cap. L X X. superius induximus. ¶ Idem Augustinus con-
August. futaturus duas epistolas pelagianorum, scribit ad Bonifacium Papam. Cum vero non desinant fremere ad dominici gregis caulas atque ad diripiendas tāto præcio redemptas oues, aditus vndecumque rimari, communisque sit omnibus nobis, qui fungimur Episcopatus officio (quamuis ipse in ea præmi-
Fastigiū Papæ neas celsiore fastigio) specula pastoralis. Hic augustinus sub insula Pontificali, vidit Papam præeminere in specula pastorali, quod Ludder non poterit videre in sordida cuculla. Et in eadem epistola superius dixerat. Tanto maior in me tuæ sanctitatis est facta notitia, quanto certior amicitia, neque enim dedignaris, qui non alta sapis, quamuis altius præsidias esse amicus humillium, & amorem repēdere impensum. Habes studiose Lector Aphrum illum Numidianum agnoscētem Papam superiorem Bonifacium, qui plus centum quinquaginta annis præcessit B. Gregorium.

August. ¶ Et ne quicquam ambigas de S. Augustino, adduco locum, quo omnē tollit ambiguitatem, omnem excludit euasionem. Nam in libro quæstionum nouí & veteris testamenti quæst. cap. X X V I I. Certe sanctus Ioannes Ca-
Petrus Ioanni virgini ꝑlatus. stimoniæ fuit custos, condiscipulus autem eius Sanctus Petrus vxorem habuisse cognoscitur, & Primatum vt acciperet inter tot Apostolos, non ei obstitit filiorum generatio. Hūc locum legat diuersarius, & masticando ruminet, Petrum prælatum in Primatu omnibus Apostolis, etiam sancto Ioanni, quamuis Ioan. virgo, Petrus pater esset.

August. ¶ Immo existimat diuus A. Augustinus, nullum Christianum latere, hūc obtinere Primatum. Ait enim tractatu. L V I. super Ioanne. Quis enim nescíat primum Apostolorum esse beatissimum Petrum, quod & glos. interline. Ioan. X I I I. iudicarat. venit ad Symonem Petrum, glos. non post alios, sed prius ad principem Apostolorum. Ideo expauit, quod deus lauet pedes hominis.

August. ¶ De agone quoque Christiano cap. X X X. ait, non enī sine causa inter omnes Apostolos huius ecclesiæ Catholicæ personam sustinet Petrus. Huic enim claues ecclesiæ, regni cœlorum datæ sunt, debet ergo ecclesia catholica correctis & pietate firmatis filijs libēter ignoscere, cum ipsi Petro personam eius gestanti (emunerat facta Petri) videmus veniam esse concessam, eumque correctum & firmatum vsque ad dominicæ passionis gloriam peruenisse, habes causam hic expræssam, cur Petrus gesserit personā ecclesiæ, ob Primatum, quam rationem pluribus declarauimꝰ libro primo, ideo ne acta agamus, ad eundem locum lectorem remittimus.

¶ HIERONYMVM FVISSE CARDINALEM, ET NON RECENS ESSE CARDINALIVM OFFICIVM.

¶ CAPVT. QVARTVM.

SSVRGAT NOBIS IN ADIVTOrium hæreticorũ malleus, barbatus ille Hieronymus, ecclesiæ Romanæ sacerdos, quem ob id non iniuria Cardinalẽ appellamus, etiam si nomen Cardinalis ĩ vita non habuerit, modo rem habuerit, & quia diuersarius negat eum fuisse Cardinalem, quia recens sit Cardinalium nomen, nos etiam hunc lapidem voluamus, primo dicamus, non tam recens esse nomen Cardinalium, quod eius meminerit Stephanus Papa vt ex decreto cõcilij sui Romani cernitur, renarrat Gratianus cap. oportebat. LXXIX. distinc. oportebat, vt hæc sancta domina nostra Romana ecclesia, iuxta quod a B. Petro & eius successoribus, institutum est, rite ordinaretur, & ad Apostolatus culmen vnus de Cardinalibus præsbyteris aut diaconibus ordinaretur. Is fuit Stephan⁹. III. qui rexit anno grãe. D. CCLXXI. & Synodũ collegit in Laterano, occasionem dederat huic constitutioni Cõstantinus, qui violentia Tattonis Nepusini Ducis ex layco ad Papatũ fuerat assumptus. Habes iam testem voculæ, nomen fuisse Cardinalium ante D. CCL. annos, sed & re antea fuisse semper in ecclesia Romana, patet quod vocati fuerunt præsbyteri & diaconi Romano Pontifici assistentes, ad certas ecclesias sub certis titulis, liquet, ex Synodo autentica & approbata Gregorij secundi, qui iunior etiam appellatur, qui Synodum ĩ Laterano celebrauit. Anno gratiæ. D. CCXXIIII. Subscriptio huius Synodi in codice Canonũ autentico ita habetur.

Cardinalium officium antiquum.

Stephanus.

Gregorij. II.

¶ Gregorius Episcopus sanctæ catholicę atque Apostolicæ Romanæ ecclesię, huic cõstituto a nobis promulgato subscripsi.

¶ Sequuntur deinde Episcopi. XXI. Deinde præsbyteri, & Diaconi se subscripserunt.

Subscriptio Cardinalium.

¶ Sisinnius humilis præsbyter sanctę Romanæ ecclesiæ Titu. sancti Laurentij, qui appellatur Lucane. Huic constituto a nobis promulgato subscripsi.

¶ Ioannes præsbyter sanctæ Romanæ ecclesiæ Tit. sanctæ Ceciliæ, huic constituto a nobis promulgato subscripsi.

¶ Sisinnius præsbyter sanctæ Romanæ ecclesiæ Titu. sancti Sixti, huic constituto, a nobis promulgato subscripsi.

¶ Ioannes præsbyter Titu. sancti Marcelli, huic cõstituto a nobis promulgato subscripsi.

¶ Ioannes præsbyter humilis sanctæ Romanæ ecclesiæ Titu. sanctæ Susannæ, huic constituto, a nobis promulgato subscripsi.

¶ Eustrati⁹ humilis præsbyter sanctæ Romanæ ecclesiæ Tit. sanctæ Anastasiæ, huic constituto, a nobis promulgato subscripsi.

¶ Thalasius humilis præsbyter sanctæ Romanæ ecclesie Titu. sanctæ dei genitricis, qui appellatur Calixti trans tyberim, huic constituto, a nobis promulgato subscripsi.

¶ Georgius

¶ Georgius immeritus præsbyter sanctæ Romanæ ecclesiæ Titu. sanctorum Ioannis & Pauli, huic constituto a nobis promulgato subscripsi.
¶ Marinus humilis præsbyter sanctæ Romanæ ecclesiæ. Tit. sanctæ Sauinæ, huic constituto a nobis promulgato subscripsi.
¶ Constantinus præsbyter sanctæ Romanæ ecclesię Titu. S. Ciriaci, huic constituto a nobis promulgato subscripsi.
¶ Gregorius humilis præsbyter sanctæ Romanæ ecclesiæ. Titu. S. Clementis, huic constituto, a nobis promulgato subscripsi.
¶ Epiphanius titu S. Laurentij.
¶ Marinus titu Apostolorum.
¶ Ioan. Titu. S. Priscæ.
¶ Petrus indignus Archidiacon' sanctæ sedis Apostolicę. Gregorius Diaconus, Muschus, Diaconus, Benedictus Diaconus die nona Aprilis Impe. diuo pijssimo Augusto Leone, a deo coronato, magno Impe. anno ei' sexto, sed & Constantino Impe eius filio, anno secundo indit. quarta.
¶ Similia habes in Concilio B. Gregorij. Similiter in Synodo Symachi Papę, vbi subscripserunt LXIIII. præsbyteri habentes Titu. Romæ, qui fuit anno gratiæ. CCCCXCIX. Liquet igitur priscis etiam temporib' fuisse in vsu, vt Titu. ecclesiarum tenerent sacerdotes Summo Pontifici astantes, quos iam Cardinales appellamus, & de horum numero fuit Sanctus Hierony. vt ipse de seipso sæpius & August. pluribus locis scribit.
¶ Antequam pergamus, & hoc quoque admonere volumus studiosum Lectorem, quia anno superiori multa diligentia libri omnes Gregorij castigate ex Parrhisiorum officina prodixerunt. Calcographi forte harum rerũ minus Petri, dum in fine decreta reposuissent Gregorij Magni in Synodo Romana constituta, mox altera pagina addiderunt alia decreta quasi eiusdẽ beati Gregorij, quæ tamen sunt Gregorij secundi, vt ex Codice Canonum apertissime liquet, & ex decreto paschasij. Huius euidẽs argumentũ est, quod Synodus Greg. magni fuit habita tẽpore Impe. Mauricij ãno Impe. eius. XIII. indict. XIIII. V. die Iulij, Synodus Greg. iunioris. in qua Canon. primus est. Si quis presbyteram duxerit in cõiugium, anathema sit &c. celebrata est anno. VI. Leonis, finita die. IX. Aprilis, vbi iter Mauricium, & Leonem intersunt plures quam. C anni. Non desunt qui dicant Syluestrum constituisse in Concilio Romano cap. I. quot testes requirantur ad damnationem Cardinalis, cuius Concilij copiam, dum non habeam, nihil dicere possum. Hoc autem verum est. Cardinalium esse aliquod officium proprium & peculiare quod antiquitus non fuit, at quod sit illud, & quomodo manu teneatur, quia diuersarius nihil dicit. Ideo nos prætenimus. Sufficiat nobis antiquum esse Cardinalium aliquod officium neque adeo recens esse nomẽ, vt diuersarius existimat. At ad institutum. Vnde digressi sumus reuertamur.

Castigatio in Greg. librum.

Synodus Grego. I. Greg. II. Syluester.

¶ PRIMATVS PETRI PROBATVR AVTORIB. HIERONYMO, ET AMBROSIO.

¶ CAPVT QVINTVM.

IVVS HIERONY. præter locos superius libro primo adductos suffragatur sententiæ nostræ pluribus locis, nam primo ī epistola ad Damasium Papam incipiente. Quoniā vetus, & trāscribitur. XXIIII. quæst. I. Quoniam vetus, ait Hierony. Ideo mihi cathedrā Petri & fidem Apostolico ore laudatam censui consulendam, inde nunc meæ animæ postulans cibum. Vnde olim CHRISTI vestimenta suscepi, & infra. Profligato a sobole mala patrimonio, apud vos solos incorrupta patrum seruatur hæreditas, conqueritur in oriente veritatem obnubilari. quæ reluceat in occidente, subdit verba iam citata. Quamquam igitur tui me terreat magnitudo, inuitat humanitas, a sacerdote victimam salutis, facessat īuidia, Romani culminis recedat ambitio, cum successore piscatoris & discipulo crucis loquor, ego nullū primū, nisi CHRISTVM, sequens, beatitudini tuæ consotior, super illam ædificatam ecclesiā scio, quicumque extra hanc domum agnū comederit, prophanus est. Si quis in archa Noe non fuerit, peribit regnante diluuio, & infra. Quicumque tecū non colligit, spargit, liquido vult omnem ecclesiam esse subiectā Romanæ, quod extra hanc domum vult esse prophanas, & quod spargit, qui cum Romano Pontifice non colligat. Quod & Erasmus Roterodamus animaduertit in scholis docte & prudenter inquiens. Hierony. omnino videtur sentire, omnes ecclesias debere esse subiectas Romanæ sedi. Hierony. E. roterodam⁹.

¶ Alia quoque epistola ad Damasium incipiēte oportuna, ait. Ego interim clamito, si quis cathedræ Petri iungitur, meus est, hoc dixit S. pater non in Italia, non in Gallia, aut Pannonia, sed in Barbaro limite Syriæ, in tres partes scissa orientis ecclesia, vt epistola indicat. Hierony.

¶ Aduersus luciferianos disputans ortodoxus ait. Ecclesiæ salus in summi sacerdotis dignitate pendent, cui si non exors quædā & ab omnibus eminens detur potestas, tot in ecclesijs efficientur scismata, quot sacerdotes. Nota candide Lector salutem ecclesiæ pendere in dignitate sacerdotis summi. Et reddit huius causam, propter oborientia scismata plurima. Si non autoritate supræmi hierarchæ in ecclesia illa extirpentur, ideo vult ei dari eminentē potestatem ab omnibus. Hierony.

¶ In epistola ad Augustinum incipiente tres simul epistolas &c. appellat eum principem Apostolorum, nam ab hoc porphyrius Paulum procacitatis redarguerat, quod principem Apostolorum repræhendisset. August.

¶ Beatus Hierony. in expositione Symboli ad Damasium (cuius verba renarrat Gratianus. XXIIII. quæst. I. hæc est fides) ait. Hæc est fides Papa beatissime quam ī catholica didicimus ecclesia quamque semper tenuimus, in qua si minus perite, aut parum caute forte aliquid positum est, emendari cupimus a te, qui Petri sedem & fidem tenes. Si autem hæc nostra confessio Apostolatus tui iudicio comprobatur, quicūque me culpare voluerit, se imperitum vel maliuolum, vel etiam non catholicum, sed hæreticum comprobabit, verba Hierony.

Castigatio Gratiani. babit, verba quæ sequuntur, non sunt Hierony, nec Gratiani, sed Iulij Papæ ad Athanasium, vt infra loco suo recitabimus, quod nota Lector decreti, ne verba Iulij pro Hieronymo cites. præfulgidum iubar ecclesiæ S. Hieronymus licet in oriente, fidem tamen & sedem Petri habet pro doctore, Papam in sede Petri sedentem. Cuius sententiam, catholicam repugnantis, hæreticam, iudicat.

Hierony. ¶ Ad Euagrium scripsit. Non altera Romanæ vrbis ecclesia, altera totius orbis, at cribrabitur hic locus libro. III. quoniam diuersarius hunc pro se adducit. De viris quoque illustribus idem Hieronym̃. ait. Symon Petrus filius Ioannis, prouinciæ Gallileæ vico Betsaida, frater Andreæ Apostoli, & Apostolorum princeps quod alibi sępe facit, & nos posterius plura ex eo adferemus.

Ambro. ¶ Copulabimus Hieronymo Florentissimum Episcopũ Ambrosium, qui & nostram firmat sententiam, libro enim primo de pœnitentia cap. VI. loquitur contra Nouatianos. Non habent Petri hereditatem, qui Petri fidem non habent, quam impia diuisione discerpunt. Exciderant enim ab vnitate ecclesiæ. Vnde extra ecclesiam Romanam existentes, arbitratur Beatus

Ambro. Ambrosius hæreditatis Petri incapaces. Expræssius est quod libro. III. de sacramentis cap. I ait. Non ignoramus, quod ecclesia Romana, hanc consuetudinem non habeat, cuius typum in omnibus sequimur & formam. Hanc enim consuetudinem non habet, vt pedes lauet, & isra. In omnibus cupio sequi ecclesiam Romanam, sed tamen & nos homines sensum habemus, ideo quod alibi rectius seruatur, & nos recte custodim⁹ ipsum sequimur Apostolum Petrum, ipsius inhæremus deuotioni.

Ambro. ¶ Agnouit hoc Ambrosius in Syritio Papa, cum alijs collegis ad eum scribens, recognouimus literis sanctitatis tuæ. boni pastoris excubias, qui fideliter tibi commissam ianuam serues, & pia sollicitudine CHRISTI ouile custodias. Dignumque quem oues domini audiant & sequantur, & ideo quia nosti ouiculas CHRISTI, lupos facile depræhendes, & occurres quasi prouidus pastor, ne isti morsibus perfidiæ suæ, feralique vultu, dominicum ouile dispergant. Agnoscis & tu Candide Lector Papam pastorẽ ouilis CHRISTI, cui sollicitudo ouiũ cõmissa sit. Et ad Theophilũ epistola. LXXVIII. causam Euagrij & Flauij prius in Capnensi Synodo actitatam, præsentibus Aegyptijs Episcopis, censet deferendam ad Roma. Pontificem.

¶ PRIMATVS PETRI PROBATVR AVTORE GREGORIO.

¶ CAPVT SEXTVM.

REGORIVS MAGNVS A DEO pleno ore asserit nostram sententiam, vt vel indoctum, vel maleuolum se statim iudicet quisquis opera eius legens, aliter eum sensisse pronunciat. Vnde scribit vniuersis Episcopis per Dalmatiam constitutis. Sed postquam mores vestri, ita secularibus sunt traducti negotijs, vt obliuiscentes omnem sacerdotalis in vobis honoris tramitem, cunctumque superni metus intuitum, nō quid deo, sed quid vobis placeat studeatis explere, necesse habuimus hæc ad vos destrictiora specialiter scripta transmittere, quibus ex Beati Petri principis Apostolorum autoritate præcipimus, vt nulli poenitus extra consensum, permissionemque nostram, quantum ad Episcopatus ordinationem pertinet. In Salonitana ciuitate, manus præsumatis imponere, & infra. Confidimus enim in omnipotentem dominum, quia quātum ad intentionem nostram attinet, nunquam quod nostram grauare possit animam, sinimus fieri, quod nostram possit grauare ecclesiam.

¶Hoc eo libentius induximus, quod intelligat diuersarius, nec B. Gregorium semel instituto in ecclesia Episcopo, eam deinceps dispositioni dei commisisse, quod tamen faciendum consulit Romano Pontifici diuersarius. Et hoc Gregorius autoritate Petri Apostolorum principis se facere asseuerat. Sic in charta relicta de letania maiore in Basilica S. MARIAE Sexta igitur feria veniente a titulo B. Laurentij Martyris, qui appellatur Lucinæ, egredientes, ad B. Petrum Apostolorum principem dn̄o supplicātes &c. Sic Geradio patritio & exarcho Aphricę scribit. Plurima enim pro pascendis ouibus B. Petri Apostolorum principis vtilitatibus, excellē tiam vestram præstitisse didicimus, ita vt non parua loca patrimonij eius proprijs nudata cultoribus, datitiorum habitatoribus restaurasset. Scribit præterea Episcopo Risinien̄. præterea iudico suggestionem me apud pijssimos dominos summis præcibus plenam fecisse, & virum beatissimū dominum Anastasium Patriarcham concessu vsu pallij, ad B. Petri Apostolorum principis lumina mecum celebraturum solemnia missarum transmittere debuisset. In Ludderum.

¶Et eidem Anastasio Patriarchæ Antiocheno scribit, præterea iudico, quia a serenissimis dominis, quantis valui præcibus postulaui, vt vos honore restituto ad S. Petri Apostolorū pricipis limina venire, & quousque ita deo placuerit, hic mecum viuere cōcedant. Vide quam peruigil pastor curauit Antiochenum Patriarcham depositum restitui, & ad limina, Petri principis Apostolorum venire, ita integre, & in vniuersum Beatus pater Petro Primatum & principatum tribuit.

¶Scribit etiam Theodelindæ Longobardorum Reginæ, quæ ex nobilissimo Bauarico sanguine lucidissima stella prodijt. Cum itaque integritatem nostram ex aperta mea traditione seu professiōe cognoscitis. Dignū est, vt de Theodelinda Bauarica.

est,vt de ecclesia B.Petri Apostolorum principis, nullum vlterius scrupulum dubietatis habeatis. Sed in vera fide persistite,& vitam vestram in petram ecclesiæ hoc est in confessione Beati Petri Apostolorum principis soliditate. Nec tot vestræ lachrymæ, tantaque bona opera pereunt,si a fide vera inueniuntur aliena. Vides iam petram ecclesiæ, confessionem Petri, & ne ausam hic arripiat diuersarius quasi petra sit fides,non Petrus,quamuis satis clarum sit ex verbis Beati viri hanc suam nō esse sententiam,quia vult eam solidare in confessione Petri a qua venit firmitas ecclesiæ.

¶ Tamen nisi diuersarius Euangelium non legerit,moneat eum B.Gregorius Mauritio Imperatori scribens.Cunctis Euangelium scientibus liquet,quod voce dominica sancto & omnium Apostolorum principi Petro Apostolo,totius ecclesiæ cura cōmissa est.Ipsi dicitur. Petre amas me, pasce oues meas,ipsi dicitur. Ecce sathanas expetijt cribrare vos sicut triticum &c.Ipsi dicitur.Tu es Petrus,& super hanc petram ædificabo ecclesiam meam,quid hoc luculentius.

¶ Et ad Ioan. Constantinopolitañ. scribit. Certe Petrus Apostolus primum membrum sanctæ & vniuersalis ecclesiæ est. Paulus, Andreas, Ioãnes,quid aliud quam singularium sunt plebium capita, & tamen sub vno capite,omnes sunt membra ecclesiæ.

¶ Sic Episcopo Vieñ.desyderio,Siagrio,& Augustino scribens idem facit,& in multis alijs epistolis,appellat semper ipsum principem Apostolorum quas omnes referre esset fastidiosum, enarremus epistolas per capita. Sic enim eum laudat in epistola ad

X. Venantium Episcopum Luneñ.
XI. Rusticianum patritiam.
XII. Basilium.
XIII. Secundinum seruum dei inclusur.ter.
XIIII. Ocilianum tribunum.
XV. Brunichildem Reginam Francorum.
XVI. Leandrum Hyspaniarum Episcopum.
XVII. Nekaredum Visigothorum Regem.
XVIII. Innocentium Episcopum Aphricanum.
XIX. Decimum lillabitanum Episcopum.
XX. Quirinum Episcopum Hiberniæ.
XXI. Candidum præsbyterum Galliæ.
XXII. Barbaram,& Antoniam.
XXIII. Sauinellam.
XXIIII. Bassinum Episcopum firmañ.
XXV. Eulogium Alexandrinum.
XXVI. In priuilegio monasterij Suessioñ.
XXVII. Protasium Episcopum.
XXVIII. Martinum Diaconum.
XXIX. Theosticam & Andream.
XXX. Theodorum Medicum Constantinopolinanum.

¶ In quibus omnibus præfert Petrum principatu,alijs Apostolis. Non

erit tamen

erit tamen inutile aliquas prægnatiores afferre. Nam aperte multum hoc testatur ad Eulogium Alexandrinum Episcopum dicens. Suauissima mihi sanctitas vestra, multa in epistolis suis, de Sancti Petri Apostolorum principis cathedra locuta est, dicens, quod ipse in ea nunc vsque in suis successoribus sedeat. Et quidem ego me indignum esse non solum in honore præsidentium, sed etiam in numero stantium agnosco. Sed cuncta quæ dicta sunt, in eo libenter accepi, quod ille mihi de cathedra Petri locutus est, qui in cathedra Petri sedet, & cum me specialis honor, nullo modo delectet. Valde tamen letatus sum, quia vos sanctissimi, quod mihi impendistis, Vobismetipsis dedistis. Quis enim nesciat sanctam ecclesiã, in Apostolorum principis soliditate firmatam, qui firmitatem mentis traxit a nomine, vt Petrus a petra vocaretur, cui veritatis voce dicitur. Tibi dabo claues regni cœlorum &c. Itaque cum multi sunt Apostoli, pro ipso tamen principatu, sola Apostolorum principis sedis in autoritate conualuit, habes quod iam petis pro Primatu PETRI, & pro Primatu Sedis eius. Principatus sedis Apostolicæ

❡ Contra Ciriacum quoque Constantinopolitanum scribit Thessalonicen. Episcopo. Sine Apostolicæ sedis autoritate atque consensu nullas quæque acta sunt in Synodo Constantinopoli, vires habere. Et in fine. Nam si quis (quod non credimus) scripta præsentia, aliqua in parte neglexerit, a Beati Petri Apostolorum principis pace, se nouerit segregatum. XXXI.

❡ Notabilis est illa epistola ad Gulfarum Magistrum militum in Histria. Cognouimus inquit, inter cæteras curas iniunctæ vobis gubernationis illarum partium, præcipuam de animarum lucris, sollicitudinem habeatis, & ita errantium corda, ad vnitatem festinate vos ecclesiæ reuocare, vt quantum ad desiderium vestrum pertinet, nullum illic ab Apostolica segregatum, remanere velitis ecclesia, tantusque vos Beati Petri Apostolorum principis amor accenderit, vt nullæ ipsius, cui a domino omnium creatore, oues sunt traditæ, summo reintegrare cum desyderio cupiatis. Et in alia epistola ad Eulogium, audiamus quid primus omnium pastorum dicit, loquitur de Petro. Ista omnia cum sunt apertissima, non veniunt per nos ponderanda, cum cuilibet, etiam Grammatico satisfaciant lectori. XXXII. XXXIII.

❡ Notabilis est & iste locus ad theotistam patritiam super repræhensiõe Petri a discipulis facta. Ideo eum reparremus, Petrus Apostolorum primus, tanto donorum gratia repletus, tãta miraculorum potestati suffultus, quærelæ fidelium non ex potestate, sed ex ratione respondit, & infra. Si enĩ cum a fidelibus culparetur, autoritatem quam in sancta ecclesia acceperat, attendisset, poterat respondere. Vt pastorem suum, oues quæ ei commissæ fuerant, repræhendere non auderent, & infra. Si ergo pastor ecclesiæ Apostolorum princeps signa & miracula singulariter faciens, non dedignatus est in causa suæ repræhensionis, rationem humiliter reddere, quanto magis nos peccatores, cum repræhendimus, reprẽhẽsores nostros, ratione humili placare debemus. Quia diuersarius crepat super verbis Beati Grego- XXXIIII. Actuum. IX. In Ludderum.

 rij, & ampullosis

rij,& ampullosis verbis iactat Gregorium affirmatorem suæ sententiæ, vt libro. III. Inanem eius & elatam iactantiam euacuabimus. Ideo hic operosius prosecuti sumus sancti viri testimonia, vt patentissimum faceremus eum semper sensisse, Petrum fuisse Apostolorum principem, totius ecclesiæ pastorem, cui omnes fideles in successoribus obedire teneantur.

¶PRIMATVS PETRI PROBATVR AVTORIBVS CYRILLO, CHRYSOSTOMO, ET LEONE.

¶CAPVT SEPTIMVM.

RODVCANTVR ALII IAM fortissimi veritatis propugnatores, in nostram sententiam. Et primo Cyrillus Alexandrinus lib. IX. super Ioan. ait cap. XXXV. discipuli non dubitarunt exclamare per principem consortij sui. Tu es CHRISTVS filius dei viui, & libro. X. cap. XLI. Beatus enim Petrus discipulorum omnium princeps narrâti quæ passurus erat saluatori, resistebat, clamans, propitius tibi esto domine. Et alio loco ait, vt mêbra moueamus in capite nostro, in Apostolico throno Romanorum Pontificum, a quo nostrum est quærere, quid credere & quid tenere teneamur, ipsum venerantes præ omnibus.

Cyrillus.

Cyrillus. S. Thomas. In originali adhuc nô reperi.

¶Cyrillum citat S. Thomas in catena aurea Math XVI. secundum domini promissionem ecclesia Apostolica Petri ab omni seductione, hæreticaque circunuentione manet immaculata super omnes præpositos & Episcopos, & super omnes Primates ecclesiarum & populorum in suis Pontificibus, in fide plenissima & autoritate Petri, & cum aliæ ecclesiæ quorundam errore sint verecundatæ, stabilita ipsa inquassibiliter sola reghat, silentium imponens, & omnium ora obdurans hæreticorum. Et nos necessitate salutis, non decepti superbia, nec vino superbiæ inebriati, typum veritatis & Apostolicæ traditionis vna cum ipsa confitemur, & prædicamus. hic orientalis Episcopus, & Patriarcha, liberé pronunciat ecclesiam Romanam esse primam.

Chryso.

¶Succedat Patriarchæ Alexandrino, aliud Constantinopolitanus Ioan. Chrysostomus, qui a principio super Mathæo ait. Quattuor mirabiles imitatores fecit deus de piscatore, primum ecclesiæ pastorem, de persecutore doctorem gentium & magistrum. De publicano primum Euangelistam, & de latrone primum cœlicolam. Ita citatur ab alijs, licet verba nostræ translationis, qua vtimur non concordent. At sæpius fuit auditus Chrysostomus libro primo, vt minime sit ambigendum de eius sententia.

¶Sanctum

¶Sanctum porro Leonem magnum illum Pontificem, magna grauitate pronunciantem ascribamus sermone. III. de anniuersario die assumptionis suæ. De toto mundo eligitur vnus Petrus, qui & vniuersarum gentiū vocationi & omnibus Apostolis, cunctisque ecclesiæ patribus præponatur, vt quamuis in populo dei multi sint sacerdotes, multique pastores, omnes tamen regat Petrus, quos principaliter regit & CHRISTVS, magnum est mirabile dilectissimi, huic viro consortium potentię suæ tribuit diuina dignatio, & si quid commune voluit esse cæteris principibus, nunquam nisi per ipsum dedit, quicquid alijs non negauit. Quid hic dicere potest contra diuersarius, Petrus ex toto mundo deligitur, vt omnes regat, & tu vis eum artare intra angustias iudeæ. Et quicquid alijs tribuit, hoc fecit per Petrum, hoc iuniores Canones dicunt, alij sunt vocati in partem sollicitudinis, sed Petrus cum successoribus in plenitudinem potestatis. Leo magnus.

¶Præterea idem S. Leo scribit ad Anastasium Thessalonicen. inter alia decreta, velut in Codice Canonum plenius continentur. Connexio totius corporis, vnam sanitatem, vnam pulchritudinem facit, & hæc quidem cō nexio, totius corporis vnanimitatem requirit, sed præcipue exigit concordiam sacerdotum. Quibus & si dignitas communis non est, tamen ordo generalis est. Quomodo & inter beatissimos Apostolos, in similitudine honoris, fuit quædam discretio potestatis, & cum omnium par esset electio, vni tamen datum est, vt cæteris pręemineret. de qua forma, Episcoporum quoque est orta distinctio. Et magna dispositione prouisum est, ne omnes sibi omnia vendicarent, sed essent in singulis prouincijs singuli, quorum inter fratres haberetur prima sententia. Et rursum quidem in maioribus vrbibus constituti, sollicitudinem eius susceperant ampliorem, per quos ad vnam Petri sedem, vniuersalis ecclesiæ cura conflueret, & nihil vsquam a suo capite dissideret. Qui ergo scit se quibusdam præpositum, non moleste ferat aliquem sibi esse prælatum, sed obedientiam quam exigit, etiam ipse dependat, & sicut non vult, grauis oneris sarcinam ferre, ita nō audeat alij importabile pondus imponere, hæc Canone. XLI. Cuius dicta si probe expēderis totam hystoriam & totum neruū negocij nostri reperis enucleatum, nec opus est eum qui certus est, vlterius certiorari. Leo.

¶In sermone quoque secundo sui anniuersarij ait. Manet ergo dispositio veritatis, & beatus Petrus in accepta fortitudine perseuerans, suscepta ecclesiæ gubernacula non relinquit. Sic enim ordinatus est præ cæteris, vt dum petra dicitur, dum fundamentum pronunciatur, dum regni coelorum ianitor constituitur, dum ligandorum soluendorumque arbiter, mansura etiam in coelis iudiciorum suorum defunctione, præficitur qualis ipsi cum CHRISTO societas esset, per ipsa appellationum nomina nosceremus & infra. Si quid itaque a nobis recte agitur rectæque discernitur, si quid a misericordia dei quottidianis supplicationibus obtinetur, illius est operum atque meritorum, cuius in sede viuit potestas & excellit autoritas. Hoc enī obtinuit dilectissimi illa confessio, quæ a deo patre Apostolico inspirata cordi omnium humanarum operationum ī terra trāscendit altitudinem, & firmitatem quæ nullis impulsionibus quateretur, recepit. Quomodo Leo.

adhuc aliquis desipit, Petrum non consecutum Primatũ in ecclesia ob gloriosam confessionem.

Leo. ¶ Et de Natali sanctorum in sermone ait. Beatissimus Petrus princeps Apostolici ordinis, ad arcem Romani Imperij destinatur, vt lux veritatis quæ in omnium gentium reuelabatur salute, efficatius se ab ipso capite per totum mundi corpus effunderet.

¶ Vides Lector Caput Apostolorum, ad caput mundi destinatum, vt totum corpus vegetaretur capitis virtute. Non moror diutius, quoniam nemo sane mentis aliter existimare poterit, quam Leonem affirmatissime vbique nostram probare sententiam.

¶ PRIMATVS PETRI PROBATVR AVTORIB. MAXIMO, BEDA, BERNARDO, ANSELMO, OPTATO, LACTANTIO, PAVLINO, FRANCISCO.

¶ CAPVT OCTAVVM.

Maximus. AXIMVM PRO HAC parte libro primo adduximus, paucas illi⁹ doctoris habemus Homilias. Vtinam deus faciat integra illius opera ad nos peruenire, superest vnus locus ex Homilia de Apostolis. Quãti ergo meriti apud dominum suum Petrus erat, vt ei post nauiculæ paruæ remigiũ, totius ecclesiæ gubernacula traderentur.

Beda. ¶ Venerabilis Beda citatur super Apocalipsi (cuius omnia opera propediem per calcographos in Lucem edentur) & angelo ecclesiæ Ephesi scribe. Sola Romana ecclesia sua autoritate valet iudicare de omnibus, de ea vero nulli iudicare permittitur, transcribuntur hæc verba per Gratianum. IX. quæstio. tertia. Episcopo. Gratianus.

Bernar. ¶ Sanctus vero Bernardus mellifluus verbi diuini præco vbique hanc intonat sententiam, vt ex allegatis libro primo liquet, quibus addamus illud libro secundo de consideratiõe ad Eugenium. Age indagemus adhuc diligentius, quis sis quem geras, videlicet pro tempore personam in ecclesia dei, quis es? Sacerdos magnus, Pontifex summus, tu princeps Episcoporum, tu hæres Apostolorum. Tu Primatu Abel, gubernatu Noe, patriarchatu Abraham, ordine Melchisedech, dignitate Aaron. vide supra libro. I. cap. XXX. & lib. III. Appellatur de toto mundo ad te, id quidem in testimonium singularis Primatus tui, at tu si sapis, non Primatu gaudebis, sed fructu.

Beda. ¶ Idem in epistola ad Eugenium, incipiẽte, auditum est, inquit altiorem locum sortitus est, sed non tutiorem, sublimiorem, non securiorem, terribilis, prorsus

lis, prorsus terribilis est locus iste, locus inquam in quo stas, terra sancta est, locus Petri est, locus principis Apostolorum. vbi steterunt pedes eius, locus illius quem constituit dominus dominum domus suae, & principem omnis possessionis suae.

¶ In epistola quoquoque incipiente, importunus sum peremptoriā dare sententiam ad Episcoporum depositionem, solius Romani Pontificis esse dinoscitur, pro eo nimirum, quod & si alij multi vocati sint in partem sollicitudinis, solus ipse habet plenitudinem potestatis, solus proinde (si dicere audeam) in culpa est, si culpa non feritur, quae ferienda est, & eo impetu quo fuerit ferienda. Bernar.

¶ Et alio loco ait. alij in partem sollicitudinis, tu in plenitudinem potestatis vocatus es. Aliorum potestas certis artatur limitibus, tua extēditur & in ipsos, qui super alios potestatem acceperunt. Et i epistola ad Pisanos incipiente, benefaciat vobis deus, ait, honora tuum, & vniuersitatis patrem. En vniuersitatis patrem appellat Innocentium Papam II. hactenus Bernardus qui & si parum fidei obtineat apud diuersarium, quippe qui eius autoritatem floccifaciat, lubenter tamen eum adduximus, quod fideles multi, qui castioribus sunt auribus, tanto patri assensum praebebunt. Bernar.

¶ Anselmus Canthuariensis eiusdem est sententiae & fidei ad Vrbanum Pontificem dicens. Domino & patri vniuersae ecclesiae, in terra peregrinationis Summo Pontifici Vrbano (II.) Anselmus vita peccator, Habitu monachus, debitam subiectionem &c. Quoniam diuina prouidentia vestram elegit sanctitatem, cui & fidem & vitam Christianam custodiendā, & ecclesiam suam regēdam committeret, ad nullū rectius refertur, si quid contra catholicam fidem in ecclesia, vt eius autoritate corrigatur nec vlli alij tutius si quid contra errorem respondetur, ostenditur, vt eius prudentia examinetur, quapropter sicut nulli dignius possum, ita nulli libentius praesentem epistolam quā vestrae destino sapientiae, quatenus si quid in ea corrigendum est, vestra censura corrigatur & castigetur, & quod regula veritatis tenet, vestra autoritate roboretur. Expende Lector Aselmum existimare Papam esse regulam & amussim veritatis, quam si acceptaret diuersarius iam lis finem confestim haberet. Anselmus.

¶ Cardinalis Brixieñ citat. Optatum lib. II. contra Parmenianum. vna cathedra est priuilegium vnius ecclesiae & primum. Ideo nón adhaerens vnitati cathedrae, non adhaeret vnitati ecclesiae. Cathedra vna est, & negare non audes. scire te in vrbe Roma, Petro cathedram esse collatā, in qua sederat omnium Apostolorum caput Petrus, in quo vno, cathedrę vnitas ab omnibus seruaretur, ne cęteri Apostoli, singulas sibi quisque defenderet, vt iam scismaticus esset, qui contra vnam cathedram, alteram sibi collocaret. Ergo cathedra vnica est, quę est prima de dotibus, & in ea sedit primus Petrus successit Linus, Lino, Clemens, cui Anacletus, & sequētes Damaso Siritius, qui hodie noster socius est. & infra. Contra portas inferi claues salutares legimus Petrum principem nostrū recepisse. Cui a CHRISTO dictum est, tibi dabo claues. Vnde est ergo, quod claues regni coelorum, vobis vsurpare contenditis, qui contra cathedram Petri, vestris praesumptio- Optatus. Cathedra prima.

 nibus, &

nibus & audacijs sacrilege militatis, & infra. Igitur de dotibus ecclesiæ cathedra prima est, quam probauimus per Petrum nostram esse, quæ ducit ad se angelum. Angelus enim qui datur ecclesię, ei non coniungitur. qui se cathedræ Petri non coniungit, & infra. Vos dico abscisos palmites a vitæ. Vos riuum concisum a fonte, non enim potest origo esse riuus, qui paruus est, & non de se nascitur, & arbor a ramo conciso exsecta ante arescit.

¶ Expende Charissime Lector. Vnam solam esse cathedram in ecclesia, quod successione e regione ascendatur ad Petrum, in quo omnes vniantur Episcopi, & quod angelus dei non coniungatur illi, qui non cōiungatur cathedræ Petri.

Lactantius. Roma manente non veniet antichristus.

¶ Vnde ausim hic dicere cum Lactantio, qui optant, vel desiderant tolli Primatum a Roma, & eius desolationem fieri cupiunt, sunt præcursores antichristi. Stante enim Roma non veniet ille miraculorum mendacij artifex, ita enim scribit Lactantius lib. VII. institutionum diuinarum de fine mundi. Etiam res ipsa declarat lapsum ruinamque breui fore, nisi quod incolumi vrbe Roma, nihil istius videtur metuendum. At vero cum caput illud orbis ceciderit, ῥύμη esse cœperit, quod Sybillę fore aiūt. Quis dubitet venisse iam finem rebus humanis, orbique terrarū. Illa est ciuitas, quæ adhuc sustentat omnia, præcandusque nobis deus coeli & adorandus est, si tamen statuta eius & placita differri possunt, ne citius quam putemus, tyrannus ille abominandus veniat, qui tantum facinus moliatur, ac lumen illud effodiat, cuius interitu mundus ipse lapsurus est. Hæc Lactātius quā uis, me non prætereat non omnia eiusdem capitis dicta, ab omnibus probari. Vide si libitum est Augustinum epistola LXXX. ad Esitium.

August. Paulinus.

¶ Lubet ascribere versus S. Paulini de Roma in honorem sancti fœlicis Nolani.

Credas innumeris, vt ingenia dilatari hospitibus, sic Nola adsurgit imaginæ Romæ.
Tu quoque post vrbem, titulo sortita secundos.
Nam prius imperio tantum, & victoribus armis.
Nunc & Apostolicis terrarum es prima sepulchris.

S. Franciscus.

¶ Addatur postremo minor ille S. Franciscus sigillis stygmatum approbatus. fratres, & ordinem suum, immo totum mundum remisit ad obedientiam sædis Apost. & fidem ecclesiæ fortiter, & firmiter tenendam, vt patet in principio & fine regulæ suæ, & primo Cātico de eodem, Franciscus vir catholicus, & totus Apostolicus, ecclesiæ tenere sædem Romanæ docuit.

Omnes hæretici contra Romam.

Et vt semel dicam, euasiones & rationes diuersarij non cœperunt hodie vētilari, sed ab antiquis temporibus, quoties aliqua factio, hæresim nouā constituere proposuit, cœpit cauillari illos locos. Velut Vualdeñ. Marsiliani, Pauperes de Lugduno, Vvicklefistę, Hussitæ, Pighardi, Græci scismatici Armenij, & Aphri scismatici, Bulgari quoque cum ab ecclesia recederet. Sufficiat ergo diuersario caput suum cum hæreticis in itellectu sacrarum literarum, mihi sufficit autoritas ecclesię, Conciliorum, patrum doctorū, & vniuersitatum, qui sacram scripturam intellexerūt pro Primatu Petri, de quo me refero ad omnes præsentes & futuros vere catholicos.

Vvaldeñ. Marsiliani Lugduni. Vvicklefistæ. Hussitæ. Pighardi. Græci.

¶ Primatus

¶PRIMATVS PETRI ET PAPAE PROBATVR PONTIFICVM AVTORITATE, CLEMENTE, ANACLETO, SIXTO, ET IVLIO.

¶CAPVT. IX.

VCVLENTISSIMVS SACRARVM literarum interpretibus mõstrauimus a domino IESV constitutum pastorem super tota ecclesia, expostulat iam series, vt illud idem Summorum Pontificum Augustali autoritate probemus. Et ne diuersarius cauillunietur nos frigidissimis decretis a CCCC annis natis hoc astruere, diuinos & sanctos imprimis adducamus patres, Martyres gloriosos, & charitate dei ardentes, qui eo vixerunt tempore, vbi nondũ charitas refriguit qui æstuabant zelo fidei, & amore dei. Aduocemus autem inter priores magnum illum hierarcham Clementẽ Põtificem, & Martyrem, qui Canone primo refert verba beati Petri, Trado ipsi Clementi a domino traditam mihi potestatem ligandi & soluendi, vt de omnibus, quibuscumque decreuerit in terris, hoc decretum sit & in cœlis, ligabit enim quod oportet ligari, & soluet quod expedit solui, tanquam ad liquidum ecclesiæ regulam nouerit, ipsum ergo audite, scĩẽtes quia quicumque contristauerit doctorem veritatis peccat in CHRISTVM, vbi S. Petrus non loquitur de potestate ordinis. Cum S. Clemẽs dudum esset ab eo sacerdos ordinatus, consectarium est eum loqui de potestate regiminis, quã moriturus Clementi velut successori commendauit. Canonem septimum incip. in illis dudum citauimus Scio quod plures reclamant, quã si illi canones non sint Clementis. Eo quod in his legatur destinari deberi epistolam ad Iacobum Hierosolymis, qui tamen octo annis & amplius ante Petrum Martyrio coronatus est, & hæc est vna ratio, quã allegat Beda, cui epistola Iacobi inter Canonicas sit prima. At dico primo non refer re ista. Sufficere receptos illos Canones pro autenticis a plurimis annis. Secundo, ratio aduersarium non oppugnat cum in primitiua ecclesia frequens fuerit, vt seniores coadiutores assumerent in episcopatu. Et Petrum constat viuentem delegisse Clementem. Sic S. Augustinus non solũ coadiutor assumptus est a B. Seue. Valerio, sed & obtento fauore primatis Chartaginẽ. Episcopus ordinatus est viuẽte Valerio, quod tum fuisse solitum in trãsmarinis & Aphricanis ecclesijs. Possidonius testatur, quibus exemplis motus Augustinus qui prius recusabat, Episcopatũ assumpsit. Contra Concilij Niceni sacratissimi decreta, licet hoc ignorans fecerit, Vnde & ipse Augustinus viuens successorem sibi Episcopum delegit, vt in actione eius ecclesiastica habetur loco epistolæ CX. Eradum præsbyterum successorem mihi volo, & Seuerus Mileuitanus idem fecerat, designato ergo

Clemens.

Canones an sint Clementis

Beda.

Vide c. sequẽti sub Fabiano.

Coadiutores assumpti i primitiua ecclesia.

Possidonius.

Augu. delegit successorem.

gnato ergo Clemente, poterat adhuc pluribus annis superstes viuere Petrus, sed omnino contendas, hanc epistolam scriptam non esse a Clemente quia iniūctum ei fuerit, vt mortuo Petro scriberet Iacobo, quod hystoria non patiatur, neque credibile sit toto octennio Petrū ignorasse Iacobi obitum. At cōtra dico nec egere sanctum Petrum, vel Romanam ecclesiam ambiguis istis argumentis, dū dilucida veritas ex indubitatis certis & approbatis sacris scripturis, & patrum sententijs habeatur absque hesitatione vt quisque catholicus fateatur Petrum, & modo Romanā ecclesiam, primam fore, summæ potestatis & excellentiæ inter cunctas alias sedes, inducamus ergo præter allegata indubitatos Canones Martyrū quos habem9 in manibus antiquissimorum exemplarium.

Anacletus. ❡ Anacletus enim venerabilis Senex, & Martyr fuit auditus in duobus Canonibus, quibus addamus Canonem octauum, vbi præcepit maiores causas referri ad sedem Apostolicā. Canone. IX. statuit ordinationes Episcoporum Apostolica fieri autoritate, Canone item. XVII. constituit summa negotia, post Apostolicam sedem pertinere ad primates.

Sixtus. ❡ Sanctus Sixtus Martyr ait. Memor sum me sub illius nomine, ecclesiæ præsidere, cuius confessio a domino glorificata est, cuius & fides nullā hæresim fouet vnquam, sed quidem omnes hæreses destruit. Intelligo autem aliter mihi non licere, quam vt omnes conatus meos ei causæ, in qua vniuersalis ecclesiæ salus infestatur, impendā transcripsit. Gratianus cap. memor. XXIIII. quæst. I.

Gratianus.

Iulius. ❡ Iulius. I. Athanasio scribit, & omnibus Aegyptiorū Episcopis. Et sancta Romana ecclesia, quæ semper immaculata mansit, & domino prouidēte, & Beato Apostolo Petro, opem ferente, in futuro manebit, sine vlla hæreticorum insultatione, firma, & immobilis, omni tempore persistet. Et ad orientales Episcopos scribit, porro dudum a sanctis Apostolis, successoribusque eorum, in præfatis antiquis statutis decretum fuerat, quæ hactenus sancta & vniuersalis Apostolica tenet ecclesia. Non oportere præter sententiam Romani Ponti. Concilia celebrari, nec Episcopum dānari, quoniam sancta Romana ecclesia Primatem omnium ecclesiarum esse voluerunt, & sicut Beatus Petrus Apostolus fuit primus omnium Apostolorū. Ita & hæc ecclesia suo nomine consecrata domino instituēte Primas & caput sit cæterarum, & ad eam quasi ad matrem atque apicem, omnes ecclesiæ maiores causæ, & iudicia Episcoporum recurrant, & iuxta eius sententiam, terminum summant. Nec extra Romanum quicquam ex his decerni debere Pontificem, prior pars scribitur. XXIIII quæst. I. hæc est fides. nam totus canon non est Hierony. altera pars transcribitur. III. quæst. VI dudum prosequitur Iulius, quibus etsi dignitas communis non est, tamen ordo generalis est, quoniam & inter beatissimos Apostolos &c. vt superi9 Leonem citauimus, nam eadem verba, quæ posuit Iulius repetijt Leo.

Hierony.

Iulius. ❡ Vnde orientales Episcopi hæretici, licet tamen hoc agnouerunt. Eusebius, Theoginus, Theodorus, & Berinthus, & Iulio rescripserunt, licet circa omnes Romanam ecclesiam sciamus esse munificam, & Apostolicam habere curam, & semper pietatis matrem existere.

❡ Idem B.

Idem B. Iulius in secunda epistola ad eosdem scribit. Decuerat vos, vt supra lib. I. cap. VI. & infra. Canonibus præcipientibus nihil extra Romanum Pontificem decerni. Cui hæc & maiora ecclesiarum negotia, tam ab ipso domino, quam ab omnibus vniuersarum Conciliorum patribus, speciali priuilegio sunt tradita, & infra. Quare miror vos tam audaces esse, & tam impudenter egisse, & terminos ac iura B. Petri Apostolorum principis inuasisse. Ideo summopere mihi cui vice Apostolorum principis vniuersalis ecclesiæ cura commissa est, prouidendum auxiliante ipso summo Apostolo, ne deinceps talia fiant. Nempe huic sanctæ sedi præfata priuilegia, ideo specialiter sunt concessa de congregandis Concilijs, tam de iudicijs quam restitutionibus Episcoporū. Ista verba in parte renarrat Gratianus cap. ideo II. quæst. VI. quæ sunt adeo aperta, vt si quid addere vellē, videre solem facibus iuuare. Ait ibidem improbando eos, quod Athanasium in Synodo deposuerant, regula vestra nullas habet vires, nec habere poterit, quando nec ab Orthodoxis Episcopis. Hoc Cōcilium actum est, nec Romanæ ecclesiæ legatus interfuit, Canonibus præcipientibus, sine eius autoritate, Concilia fieri non debere, nec vllum ratum esse Cōcilium, aut erit vnquam, quod eius non fuerit fulcitum autoritate. Alium eius Canonem renarrat S. Iuo lib. IIII. Iulius Apostolicæ sedis Episcopus, omnibus Episcopis, Habet sancta Romana ecclesia potestatem singulari priuilegio sibi cōcessam, aperire & claudere ianuas regni cœlestis. Alium citat Gratianus cap. nolite dist. XL. Satis enim condignum est, quemquam, vel pontificum, vel ordinum subsequentium hāc regulam refutare, quam Beati Petri sedem & sequi viderit & docere, multum enim cōuenit, vt totum corpus ecclesiæ in hac sibi obseruatione concordat, quæ inde autoritatem habet, vbi dominus totius ecclesiæ posuit principatū. Elegans est Canon in decreto Paschasij illius Iulij super eadem re, quem tamen breuitatis studio omittimus.

Iulius.

Gratianus.

S. Iuo.

Gratianus.

PRIMATVS PETRI PROBATVR AVTORITATE MARTYRVM SIXTI, ANICII, ELEVTHERII SEPHERINI, ANTHERII, FABIANI, SIXTI. II. MARCELLI, MELCHIADIS.

CAPVT. X.

RAXIT NOS IVLII AVSTERITAS, sanctitas, eruditio & magnanimitas, vt præmaturę eū adduxim⁹, maxime quod maximum defenderit Athanasium, omnibus catholicis cognitissimum. Studebimus iam obseruare rationem ętatis, & ideo emarginabimus, quo anno gratiæ, quisque vixerit. Et post Clementem, & Anacletum redeo ad S. Sixtum Martyrem omnibus in CHRISTO fratribus scribentem Canone II. placuit. Si quis fratrum pulsatus fuerit in aliqua

Sixtus. CXXIX.

aliqua aduersitate,licenter hanc sanctam,& Apostolicam appellat sedem
Gratianus. & ad eam quasi ad caput suffragium habeat,renarrat Gratianus ca.si quis. II.quæst.VI.& Canone sequente ait S. Martyr. Ab hac enim sancta sede a sanctis Apostolis tueri defendi,& liberari iussi sunt Episcopi,vt sicut eorum dispositione ordinante domino primitus sunt constituti,sic huius sanctæ sedis cuius dispositioni eorum causas & iudicia seruauerunt protectione futuris temporibus sint liberi. Expende Lector nō iure humano,sed domino ordinante,hanc esse potestatem sedis Apostolicæ.

Anicius. CLXXXIX. ¶ Anicius Martyr,& Papa Canone.IIII.ait.si Metropolitanus incorrigibilis apparuerit,ad hanc sedem Apostolicam, cui omnium iudiciorum referri præcepta sunt,eius cōtumacia referatur,vt vindicta de eo fiat,& cæteri de eo timorem habeant,renarrantur a Gratiauo.IX.quæst.III. Si autem,vide Lector & expende,perpetuam esse hanc potestatem in sede Apostolica,qua sancti isti Martyres vsi sunt.
Gratinus.

Eleutherius. CLXXVII. ¶ Porro Eleutherius Papa & Martyr Canone.I.ait. Incipiente,de accusationibus. Quoniam quamuis apud comprouinciales,& Metropolitanas atque primates eorum liceat ventilare accusationes,vel criminationes, nō tamen licet diffinire sine huius sanctæ sedis auctoritate, sicut ab Apostolis eorumquæ successoribus,multorum consensu Episcoporum iam est definitum,nec in eorum ecclesijs alij aut præponantur, aut ordinentur antequam hic eorum iuste terminentur negocia,transumpta, per Gratianum cap.quamuis.IX.quæst.VI. Attende Lector ab Apostolis definitū,quod non fecerunt Apostoli,nisi diuina institutione ormati.
Gratianus.

CCVIII. ¶ Zepherinus Papa & Martyr gloriosus,Canone.I.prohibet Episcopum iudicari absque sedis Aposto.consensu,& dein ait. Ad Romanam ecclesiam ab omnibus,maxime tamen ab oppressis est appellandum,& concurrendum,quasi ad matrem,vt eius vberibus nutriantur,autoritate defendātur,a suis oppressionibus releuentur,quia nō potest,nec debet obliuisci mater filium suum,renarrat Gratianus cap.ad Romanā ecclesiam.II.quæst. VI.Habes in primitiua ecclesia, Apostolicam sedem habitam pro matre fidelium & ecclesiarum.
Gratianus.

Anterius. CCXXXIX ¶ Anterius Papa & Martyr Canone.I. Tolletanæ scribit Prouinciæ,de mutatione Episcoporum. Vnde sanctam sedem Apostolicā,consulere voluistis,scitote eam communi vtilitate,& necessitate,fieri licere, sed non libitu cuiusquam,aut dominatione,Petrus sanctus magister noster, & princeps Apostolorum de Antiochia vtilitatis causa translatus est Romam, vt ibidem potius proficere posset. Eusebius quoque de quadam parua ciuitate,Apostolica autorita*e mutatus est Romam. Renarrat Gratian*. habes cur Petrus transtulit se ad Romam.
Eusebius. Gratianus.

Fabianus. CCXLII. ¶ Fabianus Marco ministris ecclesiæ scribit. Beatus Apostolorum princeps Petrus in ordine Clementis alloquens populum ait. Si inimicus est iste. Clemens alicui pro actibus suis, vos nolite expectare, vt vobis dicat, cum illo nolite amici esse. Vide Candide Lector noluisse S. Petrum hūc habendum pro amico,cui Sum.Ponti.inimicaretur. Habes hic validum argumentum pro epistola Clementis,quod sit approbata, quā tamen sanctus Martyr
Epistola clemētis approbata.

ctus Martyr citat & allegat, quod Fabiani ortus, non longe fuerit ab occasu, & morte Clementis, ideo præsumitur habuisse e vicinia tēporis notitiā huius epistolæ cap. quanto. de præsum. cap. quosdā eo. cū concordantibus.

¶ Idem fabianus in epistola ad orientales, quæ incipit, exigit dilectio vestra. Si enī deuiauerit a fide Episcopus, tunc erit accusandus apud primates suos, quod si incorrigibilis (quod absit) apparuerit, tunc erit accusandus apud sedem Apostolicam, pro alijs enim actibus magis est tollerandus a subditis suis, quam accusandus.

¶ Consentit plenis suffragijs venerandus ille senex Sixtus. II. Martyr & Papa Canone. II. dicens. Quamuis comprouincialibus Episcopis causam scrutari liceat, non tamen diffinire inconsulto Romano Pontifice permissum est, cum Beato Petro Apostolo, non ab alio quam a domino sit dictū quæcumque ligaueris super terram &c. Sixtus. II. CCLXIIII.

¶ Marcellus Papa & Martyr Maxentio Episcopo scribit, & est Canon. II. Synodum Episcoporum absque huius sedis Romanæ autoritate (quāquam possitis quosdam Episcopos congregare) non potestis regulariter facere, neque vllū Episcopum qui hanc appellauerit sedem Apostolicā dānare, antequam hic sententia diffinitiua procedat, rescripsit Gratianus. c. Synodum. dist. XVII. Idem Papa ait. Ad Romanā sedem omnes Episcopi, qui voluerint, vel quibus necesse fuerit, quasi ad caput suum confugere, eamque appellare debent, vt inde accipiant tuitionem, vnde accipiunt consecrationem, renarrat Gratianus. II. quæst. VI. ad Roma. eccle. c. &c. Marcellus. CCCVIII. Gratianus.

¶ Melchiades Papa & martyr Canone. V. ait de Constantino. denique idem præfatus princeps donaria immensa, & fabricam templi primæ sedis Beati Petri principis Apostolorum instituit, adeo vt sedem Imperialem, quam Romani principes possederant, relinqueret, & Beato Petro suisque præsulibus præfuturam concederet. Scio non deesse, qui nolunt hunc Canonem esse melchiadis, sed Syluestri, & ita eum citat Brixieñ. Cardi. quibus ego omnino accedo. Ex duobus potissime motus. Primo quia Canon sequens. VI. Idem vero & VII. decreuit sancta Synodus, loquūtur de Synodo Nicena, quid in ea decretum sit de secularibus negotijs, & quomodo Constantinus noluerit iudicare Episcopos, contra quos tamen libellos susceperat, cuius rei etiam Ruffinus meminit in additione lib. I. ad hystoriā ecclesiasticam Eusebij, sed omnibus est notissimum Nicenum Cōcilium esse celebratum primo post mortem Melchiadis sub Syluestro Papa, & Constantino Imperatore velut omnes consonant. Vnde S. Syluester destinauit ad illud cōcilium Osium Cordubensem Episcopum, victorem & Vincentium præsbyteros Romanos, quare Melchiades non potuit scribere de actis concilij Niceni, post mortem suam. Aliud argumentum est, quod decretum illud omnium ferme Roma. Ponti. habens decreta, vsque ad Paschasium, nihil omnino habet de constitutionibus Syluestri, qui tamen sedit. XXI. ann. Ideo signum est, quod facta est confusio decretorum Melchiadis & Syluestri, & sic cessat argumentnm Laurentij Vallę (de Canone IIII. Melchiadis incip. futuram, & renarrat Gratianus. XII. quæstione prima, futuram) libro de Donatione Constanti. quoniam ex Melchiades. Canones melchiadis ascripti sunt Syluestri. Ruffinus. Nicenum. Syluester. Osius. Valla. Gratianus.

Cusanus negat illum canonem Melchiadis, & dicit fore de mẽte vnius glossę. primo iuncto argumento satis arbitror ostensum cap. IIII. V. VI. VII. esse Syluestri, non Melchiadis. Mallem tamẽ doctioris audire iudicium super eo, aut Romana videre originalia, quia in Codice canonum Syricij decreta, mox canes sequuntur.

¶PONTIFICEM ROMANVM ESSE SVPREMVM PROBATVR PER DAMASVM, INNOCENTIVM, ET CONCILII APHRICANA.

¶CAPVT. XI.

Damasus. CCCLXXI.

AMASVM DOCTVM ILLVM & Sanctum Papam, Hieronymi Synchronon, citat Cardina. Brixieñ. in epistola ad Stephanum Archiepiscopum Mauritaniæ in Concilio Aphricano incip. lectis fraternitatis vestræ literis, vbi asserat super ecclesiam vniuersalem, Papam habere Episcopale ministerium, & Romanam ecclesiam verticem ecclesiarum, & quod vice Petri legatio pro CHRISTO vtitur, quisquis Romanus Ponti. decernit etiam ibi quod in Metropolitano Concilio de omni cõcordia, causæ tractari debent omnium, sed definire summas quęrelas causarũ, vel damnare Episcopos, absque Apostolicæ sedis autoritate minime licet, quam omnes approbare, si necesse fuerit, & eius fulciri auxilio oportet. Nã Synodum sine eius autoritate fieri, non est catholicum, nec Episcopus nisi in Synodo legitima & suo tempore, Apostolica autoritate congregata, definite damnari non potest, nec vlla vnquam rata leguntur Concilia, quę non sunt fulta Apostolica autoritate.

Innocen. I. Concilium Aphrica. CCCCVIII. ¶Ita dum Synodus Cathaginieñ. (in qua. LXII. se subscripserunt Episcopi) ad Innocentium Papam scriberet de gestis contra Pelagium, & Celestium. Hoc itaque gestum domine fratrer sanctæ charitati tuæ intimandum duximus, vt statutis nostræ medio charitatis, etiam Apostolicæ sedis adhibeatur autoritas, pro tuẽda salute multorum, & quorumdam peruersitate corrigenda. Rescripsit illis Innocentiuus Papa in requirendis de his rebus, quas omni sollicitudine decet a sacerdotibus, maxime vero a iusto & catholico tractari Concilio, antique traditionis seruantes, & ecclesiasticæ memores disciplinæ, vestræ religionis vigorem non minus nunc in consulendo quam antea cum prouinciaretis, vera ratione firmastis, qui ad nostrum referendum approbastis iudicium. Sciẽtes quid Apostolicæ sedi (cum omnes hoc loco positi, ipsum sequi desyderemus Apostolum) debeatur a quo ipse Episcopatus, & tota autoritas huius nominis emersit, quem sequentes, tam mala iam damnare nouimus, quam probare laudãda, Id vero quod patrum instituta, sacerdotali custodiẽtes officio, nõ

censetis

censetis calcanda, quod illi non humana, sed diuina decreuere sententia, vt quicquid de disiunctis, remotisque prouincijs ageretur, non prius ducerent diffiniendum, nisi ad huius sedis notitiam perueniret, vbi tota huius autoritate, infra quæ fuerit pronunciatio firmaretur, indeque sumerent cæteræ ecclesiæ, velut de natali suo fonte, aquæ cunctæ procederent, & per diuersas totius mundi regiones, puri capitis incorruptæ manerent, quod præcipere, quos abluere, quos velut in sceno inemundabili sordidatos, mundis digna corporibus vnda vitaret. Expende Candide Lector Episcopatum, & totam autoritatem emersisse a Petro, h omnia ad sed. Aposto. velut ad fontem referenda leguntur illa inter epistolas Sancti Augustini in epistola. XCII.

¶ Scripsit ad eundem Innocentium Papam Beatus Augustinus ex concilio Milenitano. Quia te dominus gratiæ suæ præcipuo munere, in sede Apostolica collocauit, talemque nostris temporibus præstitit, vt nobis potius ad culpam negligentiæ valeat, si apud tuam venerationē, quæ pro ecclesia suggerenda sunt tacuerimus, quam ea tu possis, vel negligenter, vel fastidiose accipere Rescripsit Beatus Innocentius. Inter cæteras Romanæ ecclesiæ curas, & Apostolicæ sedis occupationes, quibus diuersorum consulta fideli ac modica disceptatione tractamus, & infra. Diligenter ergo & congrue Apostolico consulitis honori. Honori inquam illius, quoniam præter illa quæ sunt extrinsecus, sollicitudo manet omnium ecclesiarum super anxijs rebus, quæ sit tenenda sententia, antiquæ S. regulæ formam secuti, quam toto semper ab orbe, mecum nostis esse seruatam. Neque enim hoc credo vestram latere prudentiam, qui id etiam actione firmastis, vere scientes quod per omnes prouincias de Apostolico fonte petētibus, responsa semper emanent, præsertim quotiens fidei ratio ventilatur, arbitror omnes fratres, & Coepiscopos nostros, non nisi ad Petrum, id est sui nominis & honoris autorem referre debere, velut nunc vestra dilectio retulit, quod per totum mundum omnibus posset prodesse ecclesijs, legitur vbi supra epistola. XCIII. vide transmarinos non vnum vel alterum, sed tota Concilia Chartaginense & Aphricanum, alterū Romanum agnoscere Pontificem, velut supræmum ecclesiæ caput. Eiusdem canonē ad Egubinū decentium. arbitror superius scriptum quem renarrat Gratianus. c. quis nesciat. XI. distinc. plura eius capita pro instituto nostro scribuntur in originalibus, quas breuitatis studio præterimus, vnum tamen referam, quo ita statuit. Nemo iudicabit primam sedem, iustitiam temperare desiderantem. Neque enim ab Augusto, neque ab omni clero, neque ab regibus, neque a populo iudex iudicabitur. Renarrat Gratianus. I X. quæstio. III. Nemo,

Margin: August. — Innocen. — Gratianus. — Gratianus.

¶ PRIMATVS PETRI PROBATVR AVTORIBVS LIBERIO, FOELICE, LEONE, GELASIO, ANASTASIO, ET HYLARIO.

¶ CAPVT. XII.

cc ij

IBERIVM ET FOELICEM ROMAnos Pontifices suo ordine præterimus, ideo adhuc in ordinem sunt reponendi. Scribit enim Liberius Papa, dum adhuc integram seruaret fidẽ, Athanasio & Episcopis Aegypti. Olim ab initio tantam percepimus a Beato Petro Apostolorum principe fiduciam, vt habeamus autoritatem pro vniuersali ecclesia, ad rectam fidem defendẽdam.

Liberius. CCCLIIII.

¶ Sic Foelix Papa, quem etsi Beatus Hieronymus, velut propensiorem in Arrianos notat, tamen ab hac nota eum purgabimus libro. III. Is scribit Athanasio, & vniuersis Aegyptiorum, Thebaidarum, Lybiorumque Episcopis. Inspiciamus ergo adiuuante deo, & sancto Petro Apostolo, per quem, & Apostolatus, & Episcopatus i CHRISTO cœpit exordium, & infra. Cum primatuum, & Archiepiscopatuum faceret mentionẽ subdit. Salua in oĩbus Apostolicæ sedis dignitate, quę ei ab ipso domino est concessa, & postea a sanctis patribus roborata, & infra. Antecessores nostros egisse bene nosti Athanasi, quando tu & Paulus Constantinopolitan⁹, Asclepius Gazæ, & Lucianus Adnopolites, ab Episcopis orientalibus, inconsulto sanctæ memoriæ Iulio prædecessore nostro damnati estis, & ad eum, quasi ad totius orbis caput, vt semper huic sanctæ sedi licitum fuit confugistis, & infra. Tali enim priuilegio huius Sanctæ sedis, tu & fratres tui proprias recepistis sedes. His enim & alijs plurimis documentis, manifestum est nullum damnari, aut suis expoliari rebus debere Episcopum, qu' hanc Sanctam sedem interpellauerit, aut sibi defensatricem asciuerit, donec iudicium de eo nostræ Apostolicæ autoritatis, hoc est pricipis Apostolorum Petri agnoscat, quia solum CHRISTVS IESVS, huic Sanctæ sedi Apostolicæ, hoc facere commisit, vtpote, quoniã solus atque præ omnibus præfatus prĩceps Apostolorũ creditus est, atque percipere meruit a rege regum CHRISTO claues regni cœlorũ. Vides Candide Lector sedis Apostolicæ diuinam autoritatem.

Fœlix. CCCLXX.

Autoritas sedes apostolicæ.

Leo. CCCCXLIIII. ¶ Leo sanctus & magnus, est adeo apertus in nostram sententiam, vt nemo nisi Chorebo stultior id negare possit, adduximus plęraque eius in superioribus, possemus totum addere quod ad Anastasium Thessaloniceñ. Episcopum, Papæ per Græciam vicarium scribit. At breuitati studentes transeamus. Increpat enim eum, quod Episcopum incõsulto Roma. Pon. deposuerat, cuius debebat expectasse rescriptũ subdẽs, vices enĩ nostras ita tuæ credidimus charitati, vt in partẽ vocatus sis sollicitudinis non in plenitudinẽ potestatis. Vide in codice Canonum a Canone. XXXI. vsque ad XLI. Renarrat Gratianus. III. quęst. VI. cap. multum Et dioscoro Alexãdrino scribit. Cum Beatissimus Petr⁹ Apostolus a domino acceperit principatum. Et Romana ecclesia in eius permaneat institutis, nephas est credere quod S. Episcopus discipulus illius marcus, qui Alexdrinam primus gubernauit Ecclesiã, alijs regulis, & traditiõib⁹ suis decreta firmaxerit &c.

Gratianus.

ii Renarrat

Renarrat Gratianus cap. cum beatissimus. XXIIII. quæst. I. Idem Leo in sermone habito in Synodo ait. Admonente diuinę vocis imperio, quo beatissimus Apostolus Petrus, trina admonitione mysticis sanctionibus imbuitur, vt CHRISTI oues, qui CHRISTVM diligit, pascat, & ipsius sedis, cui per abundantia gratiæ diuinę præsumpsimus, pro reuerentia coartamur, vt periculum desidiæ quantum possumus declinemus, ne professio summi Apostoli, qua se amatorem domini testatus est, non inueniatur in nobis, quia quotiens quis negligenter pascit gregem domini, cum toties conuincitur summum non amare pastorem. Renarrat Gratianus. XXV. quæst. I. diuinis præceptis. Gratianus. Gratianus.

¶ Astipulatur plenissime Gelasius Papa ca. III. dicens ad Faustum magistrum fungentem officio legationis Constantinopolim. Ipsi sint Canones, qui appellationes totius ecclesiæ ad huius sedis examen voluere deferri, ab ipsa vero nusquam prorsus appellari debere sanxerunt, ac per hoc illā de tota ecclesia iudicare, ipsam ad nullius commeare iudicium, nec de eius vnquam præceperunt iudicio iudicari. Sententiamque eius constituerūt non oportere dissolui, cuius potius sequenda decreta mandarūt. In alio Canone ait. Confidimus quod nullus iā veraciter Christianus ignoret vniuscuiusque Synodi constitutum, quod vniuersalis ecclesię probauit assensus nullum magis exequi sedem præ cæteris oportere, quam primam, quæ & vnamquamque Synodum sua autoritate firmauit, & continuata moderatione custodit. transcripsit Gratianus. XXV. quæst. I. confidimus. Gelasius IX. quæst. III. ipsi sunt. Gratianus.

¶ Idem Gelasius scribit vniuersis Episcopis per Dardanam constitutis. Apostolicam sedem sine vlla Synodo more maiorū absoluit, inique a Synodo condemnatos, sicut sine Synodo habuit quos oportuit damnandi potestatem.

¶ Successor eius proximus Anastasius secundus scribit Anastasio imperatori in epistola incip. diuinum fauorem mihi appropinquasse confido, quod consonantia mea in nominis tui Augustissimi, non dubium præferat auxilium, vt sicut præcelsum vocabulum pietatis tuæ per vniuersas gētes toto orbe præfulget, ita per ministerium meæ humilitatis, sicut semper est, sedes beatissimi Petri in vniuersali ecclesia adsignatum sibi a domino deo teneat principatum. Anastasius. CCCCXCVIII

¶ Sic præsidente Hylario in Synodo Ro. iussit Paulū notarium recitare epistolā Episcoporū Hyspaniæ ad Papam dño beatissimo & Apostolica reuerentia a nobis in CHRISTO colendo Papæ Hylario, Ascanius & vniuersi Episcopi Tarraconeñ. Prouinciæ. Etiam si nulla extaret necessitas ecclesiasticæ disciplinæ, expetendum nobis reuera fuerat illud priuilegium sedis vestræ, quo susceptis regni clauibus post Resurrectionem saluatoris, per totum orbem beatissimi Petri singularis prædicatio vniuersorum inluminatione prospexit, cuius vicarij principatus, sicut eminet, ita metuēdus est, & amandus, proinde nos deum in vobis primitus adorātes, cui sine querela seruitutis, ad fidē recurrimus Apostolico ore laudatā. Inde responsa quærentes, vnde nihil errore, nihil præsumptione, sed Pontificali totum deliberatione præcipitur, post lectionem acclamatum est Adrianus. CCCCLXV.

Mos antiquit⁹ acclamandi in Concilio.

ab vniuerso Concilio. Ordinatio Apostolica inlibata seruetur dictum. VIII. Exaudi CHRISTE Hylario vita dictum. V. dignus Papa doctor dictum. VIII.

¶PRIMATVS PAPAE PROBATVR AVTORIBVS SYMACHO, VIGILIO, IOANNE, PELAGIO, GREGORIO.

¶CAPVT. XIII.

Symachus. CCCCXCIX.

SYMACHVS QVI ANASTASIO successit, quatuor Concilia Romae habuit, inter alia decreuit Concilia sacerdotum ecclesiasticis legib⁹ quotamus decreta per prouincias, quia praesentiam Papae non habent valitudinem perdiderunt, legistis insanissimi aliquando in illis prouincijs maioribus, praeter Apostolici apicis sanctionem, aliquid constitutum, & non de maioribus negocijs ad cōsultationem (si quid occurerit) praefatae sedis arbitrio fuisse reseruatum, deinde Canon meminit, quod Episcopi scientes quod eius primum Petri Apostoli meritum, deinde secuta iussione domini Conciliorum venerandarum autoritas, singularem in ecclesijs dedit potestatem nec antedictae sedis antistitem, minorū subiacere iudicio Subscripserunt Laurentius Mediolanēn. Petrus Rauēnatis &. LXXV. Episcopi. prior pars est Canonis tertij Renarrat Gratianus. distinct. XVII. Concilia.

Gratianus.

Vigilius. D.XXXV.

¶Vigilius Papa scribit Canone. II. Qui se scit alijs esse praepositum, non moleste ferat aliquem sibi esse praelatum, ipsa namque ecclesia quae prima est, ita reliquis ecclesijs vices suas credidit esse largiendas, vt in parte vocatae sint sollicitudinis, non in plenitudinem potestatis. Vnde omnium appellantium Apostolicam sedem Episcoporum iudicia, & cunctarum maiora negocia causarum, eidem sedis reseruata esse liquet, praesertim cum in his omnibus, eius semper sit expectandum consultum.

Vigilius. In Ludderum qui se ficte eleutheriū & Ludderumv ocat.

¶Idem Papa scribit Eleutherio fratri (non Luddero, qui iam se ficto nomine Eleutherium scribit, & nominat, forte pertesus antiquū nomen Ludder conueniens rei) nulli vel tenuiter scienti, vel pleniter sapienti dubium est, quod ecclesia Romana fundamentum sit, & forma ecclesiarum, a qua omnem ecclesiam principium sumpsisse, nemo recte credentium ignorat, non reuoco ad trutinam verba istorū Pontificū, ita aperta sunt & manifesta. quae lecta statim clarescant, & sine inductione, aut interprete, abunde probent intentū nostrum. Renarrat priora verba Gratianus. II. quęst. VI Qui se scit, licet male ascribatur Iulio, cum sit Vigilij, bene similem Canonem habuit

Gratianus restitutus.

nem habuit Leo primus,& in decreto Paschasij recitatur. XXVII.loco.

¶ Ioannes. III. Canone vnico ait. Si Petrus princeps Apostolorum,adiutores Linum,& Cletum asciuit,non tamen potestatem Pontificij,aut ligandi & soluendi normam eis tradidit,sed successori suo Clementi. Renarrat Gratianus. VIII. quæst. I. Si Petrus. Ioan. III. D.LXIII. Gratianus.

¶ Pelagius magni animi Papa huius nominis secundus. Canone. II. scribit Episcopis Constantinopoli cōstitutis. Relatum est ad Apostolicam sedem Ioannem Constantinopolitanum, Episcopum vniuersalem se scribere. Vosque ex hac præsumptione ad Synodum conuocasse generalem, cum generales Synodos conuocandi autoritas, Apostolicæ B. Petri Apostoli sedi, singulari priuilegio sit tradita,& nulla vnquam Synodus rata legatur, quæ Apostolica autoritate non fuerit fulta, qua propter quicquid in prædicto vestro conuenticulo (quia Synodus taliter præsumpta esse non potuit) statuistis ex autoritate S. Petri Apostolorum principis,& domini saluatoris voce, qua Beato Petro potestatem soluendi & ligandi, ipse saluator dedit, quæ etiam potestas in successores eius indubitanter transiuit, præcipio omnia, quæ ibi statuistis, vana & cassa esse, ita vt deinceps nunquam appareant. Similis ferme Canon narratur a Gratiano eiusdē Pelagij cap. multis dist. XVII. Expende duo hic. Primo insanum errorem diuersarij, dicentis Græcos non fuisse sub Romana ecclesia, quod si esset verum, quid ibi præcepisset pelagius sibi non subditis Secundo potestatem generalem a domino accepisse Petrum, quæ transiuit in successores. Pelagius. D.LXXX. Gratianus.

¶ Huius sententiæ meminit cōsone B. Gregorius, vt videre licet lib. VII. Epistola. LXIX. vbi plenissime illa eadem testatur contra Ciriacum Cōstantinopolitanum, qui simili fastu erigebat se cōtra Gregorium, sicut Ioannes contra Pelagium. Vnde idem Gregorius cap. XXXVIII. contra præsumptionem Michaelis Cōstātinopolitani graphice ita dicit. Quisquis Romanæ ecclesiæ autoritatē vel priuilegia euacuare nititur, non hic vnus ecclesiæ, sed totius Christianitatis subuersionē & interitum machinatur, cuius compassione, vel sustentatione vlterius respirabunt filiæ, a quo uis oppresse vnica illa matre suffocata? cuius refugiū appellabunt? ad quē habebunt refugium, ipsa enim Athanasium, ipsa omnes catholicos suscepit, fouit, defendit,& proprijs sedibus pulsos restituit. Ergo diuersarius non solum ecclesiam, sed Christianitatem nititur subuertere, iudicio S. Gregorij, multa scribit in hanc sententiam Mauritio Augusto, Constantiæ Augustæ, Eulogio, Alexandrino, Anastasio, Antiocheno, Aniano Constātinopolitano contra Ioannem Constantinopolitanum. Et similia scripsit Eusebio Thessaloniceñ. Eulogio & alijs contra Ciriacum, forte lib. III. plura ex eo allaturi summus. Grego. D.XC.

¶ Idem B. Gregorius lib. X. registri sui ponit formam abiuratiōis scismatis & hæresis. In qua abiurans promittit Papæ & per Papam Petro Apostolorum principi, se permansurum in vnitate sanctæ ecclesiæ catholicæ, & communione Romani Pontificis per omnia. Renarrat Gratianus I. quæst. VII. Quotiens. Habes ex hac forma dilucida, scismaticum iudicari, qui non tenet communionem Romani Pontificis, multa sancti viri dicta Grego. Gratianus.

 expo suimus

exposuimus libro. I. multa isto libro, dum in ordinem doctorum eum instruximus.

¶PRIMATVS PAPAE PROBATVR AVTORIB. AGATHONE, LEONE, ADRIANO, NICOLAO, STEPHANO, LEONE, SANCTA MATRE ECCLESIA.

¶CAPVT. XIIII.

Agatho. 673.

GATHON PAPA SVFFRAGAtur nobis, dum scribit Constantino quarto Imperatori, Heracleo, & Tyberio Augustis, cum vniuersis Synodis subiacentibus Concilio Apostolicæ sedis, post multa sic ait. Nos autem licet humillimi, summis viribus enitemur, vt Christiani vestri imperij resp. in qua Beati Petri Apostolorum principis sedes fundata est, cuius autoritate omnes Christianæ nobiscum regiones venerantur & colunt, per ipsius Petri Apostoli reuerentiam, omnium gentium sublimissima esse monstretur. Et in suggestiõe quam sextæ Synodo misit Apostolicæ sedis autoritatem, vtpote Apostolorum omnium principis, semper omnis catholica CHRISTI ecclesia & vniuersales Synodi fideliter amplectentes secutæ sunt.

Leo. 851. ¶Leo. IIII. vir sanctus, vt primo libro induximus, is dum Leoninam ciuitatem a nomine suo appellasset & fundasset, sub Petri Apostolorũ principis patrocinio, portis præcationes addidit quæ Primatum Petri testantur. Vnde in secunda porta quæ apud Molem Adriani ducit ad prata. hęc præcatio inerat, deus qui ab ipso huius mundi principio hanc sanctam catholicam, & Apostolicam Romanam ecclesiam ab hostibus custodire & confirmare dignatus es &c.

Adrianus. 862. ¶Adrianus primus de veneratione imaginũ Constantino, & Hiereneo Impe. & toti concilio scripsit. Nam ipse princeps Apostolorum B. Petrus qui Primatus Apostolicæ sedi præsedit, sui Apostolatus principatum, ac pastoralis curæ successoribus suis, qui i sua sanctissima sede successuri sunt, perenniter dereliquit, quibus & autoritatis potestatem quemadmodum a saluatore nostro, & domino deo ei concessa est, ipseque tradidit diuino iussu successoribus suis, quorum traditione CHRISTI sacram imaginem, genitricisque eius Apostolorumque, & omnium sanctorum venerantur imagines, repullulabat tũ error de imaginibus quem olim infoelix Impe. Constantinus infoelici Synodo Constantiana firmauerat, cui primo restitit Paulus Papa, damnauit Stephanus. III. Adrianus denuo suppressit.

Nicolaus. 862. ¶Nicolaus Papa Canone. V. Michaeli Imperatori Græco scripsit, patet profecto

tet profecto sedis Apostolicæ, cuius autoritate maius non est iudicium, a nemine fore retractandum, neque cuiquam de eius liceat iudicare iudicio, iuxta quod Bonifacius Papa ruso, & cæteris Episcopis, per Thessaliā constitutis scribens, nemo ait. Vnquam Apostolico culmini, de cuius iudicio, non licet iudicare. Nemo enim in hoc rebellis fuit, nisi qui de se voluit iudicari, ad idem inducit Gelasium, & ifra. Per principalem igitur Apostolorum Petri, & Pauli dexteram, quam supra exposuimus, & potestatem, & ius habemus, non solum in monachos. verumetiam in clericos, de quacūque diocesi, cum necesse fuerit ad nos conuocare, prior pars. Renarratur ab Iuone lib. IIII. & Gratiano. IX. quæst. III. patet nisi quod est macula in vulgatis libris in quibus Innocentius pro Bonifacio legitur, posterior pars narratur in cap. principalem. eadem causa & quæstione. Iuo. Gratianus restitutus.

¶ Idem Nicolaus ad phocium ait, in epistola incip. postquam, in qua deducit Primatum Apostolicæ sedis, & ex illo Primatu immineat Romano Pontifici, pro omnibus qui Christiano censentur nomine, cura, cuius rationem in ęterno examine reddere habeat, & quod vniuersitas credentiū a Romana ecclesia, doctrinam requirit, integritatem fidei deposcit, & criminum solutionem a qua rectitudinem atque ordinem in cunctis vtilitatibus atque ecclesiasticis institutionibus omnes ecclesiæ exquirūt. Sic Stephanus Papa ait, enimuero quia hi speculā & exemplum Romana ecclesia. Cui nos CHRISTVS pręesse voluit, posita est, omnibus quicquid statuit, quicquid ordinauit perpetuo irrefragabiliter obseruandum est. Nicolaus

¶ Postremo accedat Leo. IX. qui in Synodica ad Petrum Antiochenū scribit, ab Apostolica tua sede nostram catholicam consulendo perpendimus tuam prudentiam, nolle deuiare a dominico, & omnium Sanctorum patrum concordi decreto, quo inuiolabiliter cunctis in orbe terrarum ecclesijs, Sancta Romana ecclesia, & Apostolica sedes caput præponitur, ad quam maiores, & difficiliores causæ omnium ecclesiarum definiendæ referantur, sic omnia veneranda Concilia, sic leges humanæ promulgant, sic ipse sanctus sanctorum, rex regum, dominus dominantiū confirmat, quatenus ibi principalis dignitatis, & totius ecclesiæ disciplinæ. venerabilis apex præfulgeat, ac præcellat, vbi ipse vertex, & cardo Apostolorum Petrus carnis suæ resurrectionem beatam in nouissimo diæ expectat, sic sancta mater ecclesia, quando officium agit de Pōtificæ Romano vtitur hoc Cantico. Qui dum esset Summus Pontifex terrena non metuit, de nullo autem alio Pontificæ quantumuis sancto illo cantico vtitur. Hæc arbitror quemlibet fidelē debere mouere, nisi habeat marmoreum caput Sanctum Petrum pro se & successoribus accepisse Primatum a domino. Leo. IX. Ecclesia.

¶ EXCVSATIO AVTORIS CVR DECRETA RECENTIA A. CCCC. ANNIS NATA ADDVCAT CVM INDVCTIONE INNOCENTII.

¶ CAPVT. XV.

ICET DIVERSARII TEMERITAS me prohiberet,ne ad recentiores Pontifices descenderem,quorum decreta ait esse frigidissima a.CCCC. annis nata, at quia lib.I. ostendimus,cuius inuicti roboris sint omnium Romanorum Põtificum decreta & nõ solum pro diuersario scribimus, sed ad fidelium salutem bonam, & instructionem in cõmuni. Et non spero defuturos aput quos Pontificum ius & præsulum decreta, quæ in publicis leguntur gymnasijs magno stipendio,& plærique doctores insignibus in ipsis ornantur, suam obtineant autoritatem,idcirco vel eis canam & musis si diuersarius nolit auscultare,nã ita recte explebimus iussa Euãgelica,super cathedram Moysi sederunt Scribæ & Pharisei,quæcumque dixerint

Math.XXIII. facite. Math.XXIII.Ideo perpetuo contextu aperiamus hanc sentẽtiam semper constantissimam fuisse i ecclesia, & cum a primitiua ecclesia hoc ostenderimus vsque in mille annos pergamus & hactenus hoc idem strenue obseruatum,& non obseruato ordine ætatis. Primo audiamus Innocẽtium tertium,scribentem decano & capitulo Andegauensi,non enim humana,sed potius diuina potestate coniugium spirituale dissoluitur. cũ per translationem,depositionem,aut cessionem autoritate Romani Pontificis (quem constat esse vicarium IESV CHRISTI.) Episcopus ab ecclesia remoueatur,legitur in cap,inter corporalia de trãsla præl.scripsit idem Innocen ad Bertholdum tertium Zaringiæ ducem ad eum qui nobile Fri-

Friburgum. burgum Brisgogiæ condidit,vbi nos bonam partem adolescentiæ peregimus ca. veuerabilem,de electi. pertinere ad Romanum Pontificem,& ei⁹ autoritatem examinandi personam electam in regem,& vis promouendi ad imperium,qui electum regem inungat, consecret, & coronet. mendosi sunt hic aliqui libri qui inscriptionem habent,duci Thuringiæ,quin constet Thuringiam non esse ducatum,sed Lantgrauium habere quem præsidem prouinciæ dixeris,ideo vera inscriptio est duci Zaringię,nam maximæ semper fuerunt simultates,grauissima odia, inter domum Sueuiæ, & duces Zaringiæ,posteaquam Fridericus de Stauffen,auus Friderici Barbarossæ ab Henrico quarto Imperatore occiso Rudolpho duce Sueuiæ, & eiecto ex Sueuia armis Bertholdo Zaringo eius genero, in eodem ducatu inuestitus est,vnde prædictus Bertholdus.III.qui Conrado fratri in regimine successerat,a Philippicis Sueuis i Moltzhaim multis confessus vulneribus interijt Ad Guidonem comitem montis Pessulani scribit In-

Innocen. nocen.Locus quem elegit dominus Apostolica sedes esse cognoscitur,cũ enim Petrus fugiens vrbem exiuisset volens eum dominus ad locum quẽ elegerat reuocare,Interrogatus ab eo,domine quo vadis, respondit, venio ad Romam iterũ crucifigi,quod itelligens pro se dictum ad locum ipsum protinus est reuersus,legitur i cap pervenerabilem.extra,qui filij sunt leg. & ibi late prosequitur Papam esse vicarium CHRISTI vniuersalẽ. In-

terrogatus Innoc. ab archiepisco. Arelateñ. rñdit, maiores ecclesię causas pſertim articulos fidei cõtingẽtes ad Petri sedẽ referendas itelligit, qui eũ quęrẽti dño quẽ discipuli diceret ipsum esse, rñdisse notabis. tu es CHRISTVS filius dei viui, & pro eo dominum exorasse ne deficiat fides eius, reponitur in cap. maioris. extra de bapti. & eius effectib. Semper sibi & veritati similis Innocen. scribit Patriarchæ Antiocheno, cum ex illo generali priuilegio quod a Beato Petro, & per eum Romanæ ecclesiæ dominus noster indulsit, Canonica postmodum manauerint instituta, continentia, maiores ecclesiæ causas ad sedem Apostolicã perferendas, ac per hoc trãslationes Episcoporum, ac sedium mutationes ad summum Apostolicę sedis antistitem, de iure pertineãt, nec super his quicquam præter eius assensum debeant immutari. Idem Innocẽ. adsumit cap. ad honorem. de aucto. & vsu pall ij. vulgatam sententiam superius quoque adductã ex Leone, Symacho, B Gregorio, B Bernardo, ait enim sanæ solus Romanus Pontifex in missarum solemnibus pallio semper vtitur, & vbique quoniam adsumptus est in plenitudinem ecclesiasticæ potestatis quæ per pallium significatur, de ratione pallij gestandi, vide singulariter Beatum Grægorium in epistola ad Maximum Episcopum Salonitanum. In registro libri. VIII. Epistola cap. XXIX. Al ij autem eo, nec semper, nec vbique, sed in ecclesia sua, in qua ecclesiasticam iurisdictionẽ recuperant, certis debent vti diebus quoniam vocati sunt in partem sollicitudinis non in plenitudinem potestatis. Ratio Pallij gestandi.

¶PRIMATVS PETRI PROBATVR AVTORIB. NICOLAO, PASCHALI, BONIFACIO, ET CONSTANTINO IMPERATORE, DE QVO PLVRA ET EIVS DONATIONE.

¶CAPVT. XVI.

NICOLAVS. III. IN CA. FVNDAmenta. de electi. lib. VI. loquens de fundamentis ecclesiæ militantis in montibus sanctis, mox repetit verba sancti Leonis. Huius autem muneris sacramentis, ita domin' ad omnium Apostolorum voluit officium pertinere, vt in Beato Petro Apostolorum omnium summo principaliter collocaret, vt ab ipso quasi quodam capite dona sua, velut in corpus omne diffunderet. hunc enim in consortium idiuiduæ vnitatis adsumptũ id quod ipse erat dominus voluit nominari dicendo. Tu es Petrus &c. vt ęterni templi structura, deo ædificante constructa, mirabili munere gratiæ dei in Petri consisteret firmitate. Et infra dicit de Roma quod sit per sacram Beati Petri sedem caput totius orbis effecta. Nicolaus.

Paſchalis. ſecta. Paſchalis Papa ad Archiepiſcopum Panormitanum ſcribit cap. ſignificaſti. de elect. aiunt in concilijs ſtatutum non iueniri, quaſi Romanæ eccleſiæ legem conſilia vniuerſalia præfixerunt, cum omnia concilia per Roma. eccleſiæ auctoritatem & facta ſunt, & robur acceperint. & in eorũ ſtatutis patenter Romani Pontificis excipiatur autoritas. Bonifacius octauus in prohemio ſexti ſcribit doctoribus & ſcholaribus Bononienſibus ſacro ſanctæ Romanæ eccleſiæ quam in perſcrutabilis diuinæ prouidentię altitudo vniuerſis diſpoſitione incommutabili prætulit eccleſijs, & totius orbis pręcipuum obtinere voluit magiſtratum, regimini præſidentes, ſollicitamur curis continuis & aſſidua meditatione vrgemur, vt iuxta creditæ nobis diſpenſationis officium ſubditorum comodis intendamus. Idem Bonifacius VIII. ob id condemnauit Pauperes de Lugduno, vt patet in extrauaganti, vnam ſanctam eccleſiam catholicam, & Apoſtolicam vrgenti fide credere cogimur. extra quam nec ſalus eſt, nec remiſſio, & plura proſequitur de vnitate eccleſiæ, & infra. Igitur eccleſiæ vnius, & vnice vnum corpus, & vnum caput, non duo capita, quaſi monſtrum. CHRISTVS videlicet & CHRISTI vicarius Petrus Petrique ſucceſſor, dicẽte domino ipſi Petro, paſce oues meas inquit, & generaliter nõ ſingulariter has, vel illas, per quod ſibi Comiſiſſe intelligitur vniuerſas, ſiue ergo Græci, ſiue alij ſe dicant a domino Petro eiuſque ſucceſſoribus non eſſe commiſſas fateantur neceſſe ſe de ouibus CHRISTI non eſſe, dicente domino, in Ioãne, vnum ouile, & vnicum eſſe paſtorem, & in fine. Porro ſubeſſe Romano Pontifici, omni humanæ creaturæ declaram⁹, dicimus, diffinimus. & pronunciamus omnino eſſe de neceſſitate ſalutis, ſufficiat hęc attigiſſe ex recẽtioribus Pontificibus, quum abunde intẽtum ex eccleſiaſticis patribus, & martyribus poſt ſacras literas oſtenderimus, addamus pauca ex Romanis Impera. primo vulgata eſt Conſtantini donatio, & legitur. XCVI. diſt.

Bonifaci⁹. VIII

Conſtantinus. Conſtantinus, at mox inſtabit diuerſarius hanc eſſe inanem paleam ſine grano, quam dantes Florentinus, & Laurentius Valla diu triturarunt, multi præterea ex iure conſultis dubitant an ſit facta, vt Leupoldus Bebenburgius de iuribus imperij explicat, & qui credunt eam eſſe factam adhuc dubitant an valuerit. l. legatus. ff. de offic. præſby. & l. conſtitutione. ff. Bald. in. l. Barbarus Philippus. ff. de offic. prætor, videantur notata docto in capite ex ore, de his quæ fiunt a mai. par. ca. & ca. ex inſinuatione. de Symo. At vt cunque ſit tantæ dubietatis Pelagum, hic non expiſcabimur. Quia vt Cardinalis Cuſanus inquit, iſta quæſtio nõ eſt ſoluta hactenus, nec ſoluetur veriſimiliter vnquam. Conſtat enim Exanchatum Rauennæ ſemper manſiſſe imperatori vſque quo Longobardi hunc vi cœperunt. Sed & hoc conſtat, dum Pipinus a Stephano. II. Papa inuocaretur. Aſtulphum Longobardorum eo compulit, vt omnia ab imperio vſurpata relinqueret, quæ Pipinus S. Petro donauit. Sicut in geſtis eiuſdem ſtephani in particulari omnia bona donata continentur. Sic deſyderio Longobardo plures huiuſmodi ciuitates per vim occupante. Karolus magnus ad petitionem Adriani ſecundi eas iterum recepit, & S. Petro ſolemniter donauit, nõ eſt noſtrum tantas componere lites. hoc tamen dico nouiſſime Bartholomęũ

Pincernum

105

Pincernum de monte arduo a Græco in latinum transtulisse hanc donationem, dein dici donationem illam tractã ex hystoria S. Syluestri, & hystoria S. Syluestri per Gelasium approbata est. dist. XV. Sancta Romana, licet non exprimat quam hystoriam approbet, cum plures circunferantur Syluestri, & est satis ampla approbatio quod legi possit, diuersi etiam, diuersa loquuntur, non displicet Beato Hieronymo Constantinũ ab Eusebio Nichomediæ Episcopo baptizatum. Vide Vincentium lib. XXIIII. hystoriarum in fine, addo etiam hoc vt mirabere. Ex Augustino apertissime collegi Constantinum Imperatorem fuisse Christianum tẽpore Melchiadis Papæ, ait enim ad glorium Eleusinum, felicem Grammaticum, & alios epistola. CLXII. vbi ait, dein diximus aliquanto post maiorini ordinationem quam contra Cæcilianum nephario scelere leuauerunt erigẽtes altare, contra altare, & vnitatem CHRISTI discordijs furialibus dissipantes eos petisse a Constantino, tunc Imperatore iudices, Episcopos qui de suis quæstionibus quæ in Aphrica exortæ pacis vinculum dirimebãt arbitrio medio iudicarent, quod postea quam factum est, præsente Cæciliano, & illis qui aduersus eum nauigauerant iudicante Melchiade, tunc Romane vrbis Episcopo cum collegis suis, quos ad præces Donatistarum miserat Imperator, in Cæciliano nihil probari potuisse, ac per hoc illo in Episcopatu confirmato, Donatum qui aduersus eum tunc aderat, improbatũ. Quibus rebus peractis cum illi omnes in pertinacia scelestissimi scismatis permanerent, post apud arelatum memoratum imperatorem eandem causam diligentius examinandam terminandãque curasse, illos vero ab ecclesiastico iudicio prouocasse, vt causam Constantinus audiret. Quo posteaquam ventum est vtraque parte assistente Innocẽtem Cæcilianũ fuisse iudicatũ, atque illos recessisse superatos, & in eadem tamen peruersitate mãsisse. nec me præterit quid Leo. VIII. in Synodo Romana cũ subscriptiõe Episcoporum & clericorũ, ac ciuium Romanorũ Ottoni. I. Saxoni restituerit. sed quid dicere debeo, vel antiquorũ negligentia aut quod sæpe volentes, vel coacti a iure concesso recesserũt, aut scribentiũ pro diuersis effectibus varietas, vt raro aliquid vetustatis adferatur, quod non possit per ingeniosum controuerti, veluti illa hora legi quendã pulchris motiuis conãtem probare Imperium non translatum a Græcis ad Karolum magnum, nec Karolum fuisse vnquam Impera. Romanorũ, sed patriciũ, vt. LXIIII. dist. Adrianus. Et in antiquissimis codicibus nõ aliter legimus, quã quod Rex fuerit Francorum, & Longobardorum, ac patricius Romanorũ. me præterit quomodo inuitus huc rapiar, remotius euagando quam fuerit instituti mei, non nescius quod librum exigeret iuste magnitudinis, & nos plura habemus recondita in vtramque partem apud nos latentia, sed rogemus deum optimum max. vt det ecclesiæ Romanæ, & Imperio pacẽ, concordiam, & vnitatem, ne pessima illa tẽpora redeant Henricorum, & Fœdericorum, Ludouicorum, quæ periculosissima, maxima attulere fidelib⁹ incommoda. impijssimis agentibus adulatoribus, qui vtrimque procurarunt cristas erigi, cecidit interea nobilissima Sueuorũ domus, nondum restituta, iam hæc dixisse contenti.

Constantinus baptizatus.

¶PRIMATVS PETRI PROBATVR EX IVSTINIANO, VALENTINIANO, MARCIANO, PHOCA, ET KAROLO.

¶CAPVT. XVII.

T SIT AMBIGVA CONSTANTINI Donatio, nos academicorum more nihil decreuimus, neque opus est, vt nos dubijs iuuemus argumentis, cum certa, & constantia nobis satis suppeditent, & auxilientur. Prodeat ergo ī primis Iustinianus Impe. (inter claros) de sum. trini. & fide catholica, vbi dum Ioā. VI. Papa Imperatori scribit, vt laboret pro vnitate fidei dicens. Inter claras sapientiæ mansuetudinis vestræ laudes Christianissimæ principum puriore luce, tanquam aliquod sydus irradiat. Quod amore fidei, quod charitatis studio, Edocti ecclesiasticis disciplinis Romanæ sedis reuerentiam conseruatis, & ei cuncta subijcitis, & ad eius deducitis vnitatem, ad cuius autorem hoc est Apostolorum primum domino loquente preceptum est, pasce oues meas, quam esse vere omnium ecclesiarū caput, & patrum regulæ, & principum statuta declarant, & respōdet Iustinianus &c. Sanctissimo Archiepiscopo almę vrbis Romę, & Patriarchę Ioāni, reddētes honorē Apostolicæ sedi, & vestræ sanctitati, quod semper nobis ī votis fuit, & est (vt decet patrē) honorantes vestrā beatitudinē oīa quæ ad ecclesiarum statū pertinent festinamus ad noticiam vestræ deferre sanctitati, quoniam semper fuit nobis magnum studium vnitatē vestrę Apostolicæ sedis, & statum sanctarum dei ecclesiarum custodire, qui hactenus obtinet, & immote permanet, nulla intercidente contrarietate, ideo que oēs sacerdotes, vniuersi orientalis tractus, & subijcere, & vnire sedi vestræ sanctitatis properamus. In pñti ergo quæ cōmota sunt. Quāuis manifesta, & indubitata sint, & secundum Aposto. sedis vestræ doctrinam, ab oibus semper sacerdotibus firme custodita & prædicata. necessarium duximus, vt ad noticiam vestræ sanctitatis perueniant. Nec enim patimur quicquā quod ad ecclesiarū statum pertinet quamuis manifestum sit & indubitatum quod mouetur, vt non etiam vestræ innotescat sanctitati, quia caput est omnium ecclesiarum sanctarum, per omnia enim, vt dictum est, properamus honorem & autoritatem vestræ sedis crescere, ad longum dein prosequitur suæ fidei protestationem, & quod hanc omnes sequantur sacerdotes, Exceptis quibusdam Monachis, cum nestorio adhuc sen tientibus. Expende Lector Iustinianum in Græcia agnouisse Romanam ecclesiam esse caput omnium ecclesiarum, & ei subijcit omnes sacerdotes. Et ne crederet aliquis hoc esse nouum ostēdit prius semper fuisse, quia statum hunc hactemus obtinet, qui immote permanet. dein Ioānes Papa denuo prosequitur multa quæ faciunt pro Primatu sedis Apostolicæ, quæ

Iustinianus

nos breuitati

nos breuitati studentes libenter omittimus, in auct. quoque, vt Roma. eccle. col. III. ait. Iustinianus & legum originem anterior Roma sortita est, & Summi Pontificatus apicem apud eam esse, nemo est qui dubitet. Vnde & nos necessarium duximus, patriam legum, fontem sacerdotij, speciali nostri numinis, lege illustrari, ecce Iustinianum affirmare neminem esse qui dubitet. Ro. Ponti. esse summum. & tamen non fuit cētum annis post B. Gregorium, sic Valentinianus ad Theodosiū ait. Beatissimus Romanæ ciuitatis Episcopus, cui principatum sacerdotij super omnes antiquitas contulit locum habeat, ac facultatem de fide iudicare, hi qui fuerūt anno gratiæ. CCCLXXX. perhibent testimonium, Papam ab antiquo habuisse principatum, sic Marcianus S. Leoni scripsit. Leoni Archiepiscopo Romæ gloriosæ ciuitatis. Tuam sanctitatem principatum in Episcopatu diuinæ fidei possidentem, post Mauricium Phocas Imper. designatus contra Ciriacum pro Romano Pontifice determinauit, cōtra quē prius scripserat B. Gregorius, placida Augusta filio Augusto scribit, quia Roma maxima ciuitatum, & domina omnium terrarum. Ideo Petrus in ea principatum ordinauit diuini Episcopatus. Karolus item Romæ contra Leonem. III. cessauit inquirere, quia intellexit Apostolicam sedem a nemine iudicandam, vt Platina refert. & in concilio Karoli Imperatoris legitur. in memoriam B. Petri Apostoli honoremus sanctam Romanam & Apostolicam sedem, vt quæ sacerdotalis mater est dignitatis, ecclesiasticæ esse debet magistra rōnis, quare obseruāda est cū mansuetudine humilitatis, & licet vix ferendum ab illa sede sancta imponatur iugum, tñ feramus & pia deuotiōe tollamus. Sic omne verum vero consonat, vt manifestarium sit Papam Roma. Pontif. omnium esse primum, & supremum.

Iustinianus.

Valentinianus

Marcianus.

¶PRIMATVS ROMANI PONTIFICIS PROBATVR EX CONCILIO NICAENO, ET IBI DE NVMERO CANONVM CONCILII.

¶CAPVT. XVIII.

T NIHIL OMNINO NEGLIGAMUS, quod ad tanti fundamenti ecclesiastici assertionē pertineat, præstat iam sanctissimorum conciliorum sententias, & Canones adducere. Si Summi Pōtifices, & Martyres diuersario suspecti videantur. Vnde cum sancta Nicæna Synodus omnium cōsensu sanctissimæ autoritatis decernatur, a qua nullo fideli liceat recedere, & de qua legitur in Calcidonensi Synodo, quod spiritus sanctus manifeste patribus consedit. Et quod Romanus Pontifex sit supræmus, probatur ex eodem concilio, in quo talis legitur Canon. placuit, vt si Episcopus accusatus

pus accusatus fuerit, & iudicauerint congregati Episcopi regionis ipsius & de gradu deiecerint eum, & appellasse videatur, & confugerit ad beatissimum Romanae ecclesiae Episcopum, & voluerit audire, & iustum putauerit, vt renouetur examen scribere his Episcopis dignetur, qui in finitima & propinqua prouincia sunt, vt ipsi diligenter omnia inquirant, & iuxta fidem veritatis definiant. Quod si quis negat causam suam iterum audiri, & deprecatione sua moueri Episcopum Romanum, vt e latere suo praesbyterũ mittat. Erit ĩ potestate epĩ quid velit, & quod existimet. Et si decreuerit mittendos esse qui praesentes cum Episcopis iudicent, habentes autoritatem eius a quo destinati sunt, erit in eius arbitrio. Si vero crediderit sufficere Episcopos, vt negatio terminum imponat, faciet quod sapientissimo concilio suo iudicauerit. Et ita retulit Zozinius Papa (qui fuit vicesimus quartus ante Beatum Gregorium) ĩ commonitorio dato faustino Episcopo potentianae plaebis, Philippo, & Asello praesbyteris legatis Apostol. sed. ad concilium Carthaginense, & legit Dauid notarius ad iussum Aurelij, vbi & sanctus Augusti. interfuit, & responsum eius in Codice Canonum plenius continetur. Vnde ex hoc liquet plures fuisse Canones concilij Nicaeni quam. XX. & satis liquet ex beato Athanasio qui idem concilio interfuit cum sene Alexandro Episcopo quod fuerunt. LXX. capitula sicut scribit ad Marcum Papam, qui fuit successor Syluestri, & Iulius Papa fatetur se, ita reperisse in scrinijs. Et sic soluitur apparẽs repugnãtia, quę posset suboriri alicui de numero Canonum concilij Nicaeni, quae aliquãdo mouerat patres Aphricanos, quam etiam diluit dudũ Gratianus. dist. XVII. cap. septuaginta. & seq. hoc adde temporibus Syluestri etiam fuisse legatos a latere, patet ex illo Canone Nicęni concilij, quare nõ est res noua vt superius probauimus ex Cardinalibus, quia illos praesbyteros in senatu Pontificis arbitror semper fuisse, vt liquet praeter supradicta. Ex subscriptione concilij habiti sub Gregorio magno, & hic ex Nicęno cõcilio, quẽ ordinem senatorium Romanae ecclesiae a Petro durasse crediderim, sicut in Apocalipsi viderat Ioannes viginti quatuor seniores adstãtes agno &c. Vnde inuenio eos tempore Syluestri, sub quo celebratum est conciliũ Nicęnum appellatos fuisse Cardinales, vt superius meminimus. Non tamen me praeterit quod Innocen. IIII. in concilio Lugdunensi pro insigni Aristocraciae maiestatis in ecclesia, dedit eis Pileum rubeum seu galerum, sed quid excurro hoc volui annotare, sicut hodie sunt legati aliqui Papae. Aliqui vero specialiter a latere, ita fuisse tempore Nicęni concilij ex Canone liquet. Porro prosequamur ea quae nostro proposito deseruiunt, Iulius Papa in defensione S. Athanasij contra scismaticos orientales ecclesiae Episcopos (quos eadem epistola citatos testatur ad Romam) plurium meminit Canonum Hi tamen potissimum nobis deseruiunt. Et omnes Episcopi qui ĩ quibusdam grauioribus pulsantur, vel criminantur causis, quoties necesse fuerit libere Apostolicam appellant sedem, atque ad eam quasi ad matrem confugiant, vt ab ea sicut semper fuit, pie fulciantur, defendãtur & liberentur, cuius dispositioni oẽs maiores ecclesiae causas & episcoporũ iudicia, antiqua Apostolorum, eorumque successorum, atque Canonũ autoritas,

B. Concilium Aphricanum in quo legati Papae & S. August.

Capitula cõcilij Nicaeni.

Legati a latere tempore Syluestri.

ritas,reseruauit. Expēde quęso lector semper hoc fuisse quod p̄res ĩ cōcilio agnouerūt antiquorū esse institutū, Roma. sed. esse matrem omnium &c. Alius Canon. Quoniā culpantur Episcopi, qui aliter erga fratres egerint quā eiusdē sedis Papæ fieri placuerit, placuit vt accusat⁹, vel iudicatus a cō prouincialibus in aliqua causa licenter appellet, & adeat Apostolicæ sedis Pontificem, qui aut per se, aut per vicarios suos eius tractari negotium procuret, & dum iterato iudicio Pontifex causam agit, nullus alius in eius loco ponatur aut ordinetur Episcopus, quoniam quamquā comprouincialibus Episcopis accusati, coram eisdem Pontificis acta scrutari liceat, non tamen definire inconsulto Romano Pontificæ permissum est, consonat. XV. Canon interpretationi Zozimi. Alius Canon sequitur. Si quis putauerit se a Metropolitano grauari, apud primatē diocęseos, aut penes vniuersalis Apostolicæ ecclesiæ Papam iudicetur. Alius Canon placuit, vt si accusatus, vel damnatus Episcopus appellauerit Roma. Pontifi. id statuendum quod ipse censuerit. Et in quibusdam alijs Canonibus vniuersalibus dicitur. Salua in omnibus Romanæ ecclesiæ autoritate. Alius Canon. Et prouincialis Synodus retractetur per vicarios vrbis Romæ Episcopi Si ipse decreuerit. Alias primates accusatum discutientes Episcopū non ante sententiam proferant damnationis, quam Apostolica fræti autoritate, aut reum seipsum, aut per Innocentes, & Canonice examinatos regulariter testes, conuincatur. Idem cōcilium statuit, antiquitas teneat omnem talem ordinationem graduationem, quæ apud æthnicos fuit ĩ primatijs, diffinitum inspirante spiritu sancto. Repetit Iulius & Hismarus Remensis contra Laudeñ. cap. XV. modo in Capitolio fuit Summus Pontifex. Ob id in concilio Calcedoneñ. Episcopus Nicęnus fuit prelatus Episcopo Basianopolitano, vt legitur actione. XII. eiusdem concilij. Et in epistola formata eiusdem concilij, sicut renarrat Burckhardus Vvormacieñ. in suo decreto, & meminit Gratianus. LXXIIII. dist. In nomine domini. Ego. N. Episcopus humilis, in nomine patris, & filij, & spiritus sancti, & in vnitate sanctæ ecclesiæ, in qua Petro datum est, ius ligandi, & soluendi. Hæc omnia refragantur diuersario, qui non vult ante Beatum Gregorium orientales fuisse sub Romano Pontificæ, quum tamen Nicæa vrbs sit Bythiniæ, Asiæ minoris prouinciæ, secundum strabonem, ptolomæū, Melam, Dionysium, & alios, & cum decretum ibi sit posse Episcopum in causa depositionis appellare Summum Ponti. constat Roma. Episcopum esse supræmum ecclesiæ monarcham, hæc de Nicęno concilio. Gratianus.

¶PRIMATVS ROMANAE ECCLESIAE PROBATVR EX CONCILIIS CALCEDONENSI CONSTANTINOPOLITANO, SYNODO. VI. ET EPHESINA, ET IBI DE LEONE CASSANTE CONCILIVM EPHESINVM PRIMVM.

¶CAPVT. XIX.

Calcedonenſe.

AETERVM COMMENDATISSImum concilium fuit Calcedonenſe. d c. & XXX. Epiſcoporũ cuius Canon iſte legitur. Si quis Epiſcopus prædicatur infamis, liberam habet poteſtatẽ appellandi ad Beatiſſimum Epiſcopum Antiquæ Romæ, quem habemus Petrum, petram refugij, & ipſi ſoli libera poteſtate loco dei ſit ius diſcernendi Epiſcopi infamiam ſecũdum claues ſibi a deo datas. In eodem concilio acclamatum eſt Papę Leoni Magno, Leo ſanctiſſimus Apoſtolic⁹ & œcumenic⁹ patriarcha viuat per multos annos.

Leo.

Et ſyncere lector vt vetuſtatis te comonefaciam, ſcripſerat Leo epiſtolam ad Flauianum Conſtantinopolitanum Patriarcham, qui eius ſententia fretus in concilio Conſtãtinopolitano Neſtoriũ & Euthycem dãnauerat. Sed Theodoſio Impe annuẽte Synodus Epheſina diſtoro Alexãdrino iniquitatis miniſtro præſidẽte indicitur, vbi Euthyces reſtituitur, Flauianus damnatur. Leo Papa Romanus excommunicatur, ad quos errores deſtruendos Calcedonenſe concilium opera Leonis in Bythinia conuocatur, adiuuãte Martiano catholico Imp. vbi lecta eſt illa Leonis epiſtola. Et dixerunt vniuerſi patres, hæc eſt patrum fides, hæc Apoſtolorum fides. Hæc omnia credimus, Orthodoxi ita credimus anathema ſit, qui non ita credit, Petrus per Leonẽ locutus eſt. Et quia magna diſceptatio fuit in eo concilio ſuper Primatu Pontificis Romani, eo quod Dioſcorus excommunicauerat Leonem. tamen libere pronunciauit concilium illud Aſiaticum, Romanum Pontificem eſſe primum.

Epheſina Synodus.

Acclamatio cõcilij calcedo.

¶ Vnde ſuper allegationibus, tam Romanæ, quam Conſtantinopolitanæ eccleſiarum Primatus ſic decreuit, ex his quæ geſta ſunt, vel ab vno quoque depoſita perpendimus. Ante omnia quidem Primatum, & honorem præcipuum ſecundum Canones. Antiquæ Romæ reuerendiſſimo Epiſcopo conſeruari. Oportet autem reuerendiſſimum Archiepiſcopum Regiæ Conſtantinopolis vrbis nouæ Romę, iiſdem primatus honoribus dignum eſſe, & poteſtatem habere ordinare Epiſcopos in Aſia Pontica, & Thracia diœceſibus, ſecundum hunc modum, vt decreto facto a clericis vniuſcuiuſque Metropolis, & poſſeſſoribus clariſſimis ſuper hæc, & a reuerendiſſimis Epiſcopis prouinciæ omnibus, aut pluribus eligi quantumcũque præfatæ eccleſiæ Metropolitanæ dignam eſſe probauerint, referri autem ab omnibns eligentibus ſanctiſſimo Archiepiſcopo Conſtantinopolitano. Vtrum ſic ſi velit. hunc qui electus eſt deductũ, ſic ordinare. aut ſecundum eius promiſſionem in prouincia Epiſcopatus mereri decretum, & infra. Quæ autem videntur, ſanctum & vniuerſale concilium docere dignetur. Reuerendiſſimi Epiſcopi dixerunt, hæc iuſta ſentẽtia, hoc omnes dicimus, hoc omnibus placet, & quod inter loquuti ſumus tota Synodus comprobauit Habes in oriente deciſum. Romanum Pontificem eſſe ſupremum. Nam Calcedon quoque in Bythinia eſt, in Aſia minori, & Va-

lentinianus

lentinianus indixerat concilium in Nicæa, sed ad instantiam legatorum Papæ transtulit in Calcedona ob publicas necessitates magis idoneam. vides hic Patriarchatum Constantinopolitanum, qui eundem habet honorem per Thratiam, Pontum, & Asiam, quem Roma. Ponti. in suo Patriarchatu, sicut Nicenum concilium subiecit Alexandrino Patriarchatui, Lybiam, Aegyptum, & Thebaida. accedat & aliud magnum concilium Constantinopolitanum a. C L. Episcopis contra Macedonium, & Eudoxium hęreticos sub Theodosio imperatore Nectario Archiepiscopo Cõstantinopolitano, vbi primo omnes Canones Nicæni concilij fuerunt approbati, & Canone. I I. dicitur. Verum tamen Constantinopolitanus Episcopus habeat honoris Primatum, post Romanum Episcopum, propterea quod vrbs ipsa sit iunior Roma. Renarrat Gratianus. dist. X X I I. Constantinopolitanæ etenim sedi senioris Romæ propter Imperium illius ciuitatis digne patres priuilegia reddiderunt, eadem intentione permoti, omnes reuerendissimi Episcopi æque sanctæ sedi nouæ Romæ priuilegia tribuerunt rationabiliter iudicantes. Imperio & senatu vrbẽ ornata, æque priuilegijs senioris Romæ frui, & in ecclesiasticis, sicut illam haberi negotijs, & secundam post illam existere, & ab hoc Nicænum fuit allatum concilium, & per hoc concilium & Calcedonẽse fuit mutatus ordo Patriarchatuum. Quia apud Martyres, & alios Romanos Pontifi. Alexandria fuerat secunda sedes post Romanam. Sicut libro primo ostendimus ex Anacleto. dist. X XII. Sacrõ sancta. Et Leo Papa diu egre tulit in Calcedonensi concilio Constantinopolitanam prælatam Alexandrinæ. Sexta Synodus primo quidem Constantinopoli sub Constantino. I I I. patre congregata. dein post. I I I I. annos sub Iustiniano filio renouauit constitutionem concilij iam memorati dicens Canone. XLI. renouãtes sancti concilij Cõstantinopolitani decreta petimus, vt Constãtinopolitana sedes similia priuilegia, quæ Roma inferior accipiat. Et in ecclesiasticis negotijs magnificetur, vt illa secunda post illam existens, post quam Alexandrina sedes numeratur, deinde Antiochena, Et postea Hierosolymitana. Transcripsit Gratianus cap. renouantes. dist. X X I I. In his omnibus ituere ab antiquo ante tempora beati Gregorij Romanam ecclesiam fuisse superiorem alijs ecclesijs. Cuius contrarium, tam firmiter diuersarius asserit. Alterius Synodi Constantinopolitanæ canon habet, veneramur secũdum scripturas, & canonum diffinitiones sanctissimum antiquæ Romæ Episcopum primum esse, & Maximum, & ex eodem concilio sexto scripserunt ad Agathonem de gestis eiusdem concilij, nos quidem tibi, qui in prima sede vniuersalis ecclesiæ sedes, & stas super fidei firmam petram, quæ a nobis in Synodo gesta sunt præsentauimus, concilium sacrum Ephesinum non discrepat a prioribus. In quo Petrus Rauennæ Episcopus ait. Quod stipiti rami quod capiti membra, quod soli radij, quod fonti riuuli, hoc Apostolicæ sedis reuerentiæ debent omnes ecclesiæ, quas vbique terrarum religio christiana fundauit, doctus facile explicat hæc Symbola, quomodo faciãt pro Primatu Romanæ ecclesiæ.

Constãtinopolitanum cõcili.

Mutatio patriarcharum.

Synodus sexta.

Ephesinum.

¶PRIMATVS PETRI PROBATVR EX SARDICENSI CONCILIO ET QVOMODO ILLVD SIT APPROBATVM, ET CVR APHRIS FVERIT SVSPECTVM, DE ARIMINENSI CONCILIO REIECTO.

¶CAPVT. XX.

Sardicense.

Sardica vrbs ē Thraciæ iuxta Aemū. ptolo. lib. III. cap. XI.

ACRVM ITEM SARDICENSE concilium quod non diu post Nicænum concilium celebratum est, in Sardica, Osio præsidente canone. VII. confirmauit decretum concilij Niceni supra memoratū, posse Episcopum a suo gradu deiectū appellare Summum Pontificem. Renarrat Gratianus. VI. quæst. IIII. Osius dixit. Idē canone. III. ait. Si in aliqua prouincia aliquis Episcopus cōtra fratrem suum Episcopum litem habuerit. Vnus ex duobus ex alia prouincia aduocet cognitorem, quod si aliquis Episcopus iudicatus fuerit in aliqua causa, & putat se bonam causam habere, vt iterum concilium renouetur, si vobis placet, sancti Petri memoriam honoremus, vt scribatur ab his, qui causam examinauerunt Iulio Romano Episcopo, & si iudicauerit renouandum esse iudicium renouetur, & det iudices. respondit Synodus placet. Scias tu studiose Lector Osium istum fuisse Cordubensem Episcopum Hyspaniæ, & cum Victore, & Vincētio præsbyteris Romanis nomine Syluestri præfuit cōcilio Niceno, ille idē sub Iulio Papa præfuit concilio Sardiacensi, cum Vincentio de Capua, & Calipedio Neapolitano, legatis sedis Apostolicæ. Non me præterit quid calumniator obijcere posset, quia Beatus Augustinus illud concilium nō reputauit catholicum, sed Arrianum, immo cum collegis suis. CCXVI. Episcopis recusauit acceptare statuta illius concilij. At ego sic respondeo, ecclesiam Aphricanam in hoc non bene egisse, quod concilium illud non acceptauit, non moueor verbis Augustini reputantis concilium illud Arrianum, quia eidem interfuit, S. Athanasius, Arriani dogmatis euersor, & se subscripsit, fuit enim. XVI. in ordine, qui erroribus Arrianis nō acquieuit. Et testatur hoc Bonifacius Papa Roman⁹ (ab Augustino quoque laudatus) ad Eulalium Alexandrinum Episcopum, quomodo Aphri, in hoc errauerunt. Vnde reducti sunt ab illo errore. Nam cum in Sardicensi concilio fuerint Episcopi ex Asia, Aegypto, Græcia, Aphrica, Italia. Hyspania, ipsum fuit receptum, & approbatum, in octauo concilio generali. Vnde & Nicolaus Papa scribit Michaeli Imperatori Constantinopolitano Canon. XV. Quod dicitis, neque Sardiacense concilium, neque decretalia, vos habere sanctorum Pontificum, vel recipere, non facile vobis facultas credendi tribuitur. Maxime cum Sardicense concilium, quod pœnes

Osius.

August. cur suspectum fuit cō ciliū Sardicen.

Sardicēse cōciliū approbatū.

vos in

vos in vestris regionibus actũ est, & etiam ecclesia recipit, qua ratione cõuenerat, vt hæc sancta Constantinopolitana ecclesia abijceret. Et vt dictũ est non retineret. Sed moueris candide Lector quid impulerit Augustinũ & senem Aurelium. Ad suspicandum concilium illud esse Arrianum, afferã tibi remotiora. Quia Osius in extremo vitæ suæ suspectum se reddiderat de Arriana perfidia, & diffamauerat, & quia potissimum suis auspicijs actum erat Sardicense conciliũ. Ideo non mirũ, si sancti patres Aphricanæ ecclesiæ, absque fermento malitiæ, se difficiles fecerunt, ad illud concilium acceptandum. Quod vt planius agnoscas. Non fastidias prolixiorem negotij narrationem. Constantius Augustus Constantini magni filius, Arriana hæresi infectus apud Arimininũ Italię numerosam vtriusque orbis Synodum Episcopalem collegit, sicut vir eruditissimus Sulpicius Seuerus in chronicis suis refert, & aduersus fidem catholicam cupiẽs venena reuoluere. Ecclesiam dei tyrannica vsurpatione turbauit, denique coacti patres, vel metu principis, vel tauri præfecti pręsentia, cui executio taliter fuerat delegata, vt si maior pars concilij, in Arrianorum sentẽtiam consentiret, ipse consulatus insignia mereretur. Poene omnes Episcopi qui ibidem fuerunt subscripserunt. Sed postea iterum diuino inspirante præsidio, quamplurimi agentes poenitẽtiam, datis quoque libellis ad sanctam ecclesiam, de qua plus necessitate, quam voluntate discesserant, redierunt. Vnde & ab inæternum ab omnibus catholicis Ariminensi concilio recte dicitur anathema, quod si quis dicere neglexerit, Catholicus non est. Hũc ergo Osium (prædictus sulpicius refert) in longa Synodi disceptatiõe placuit missa Episcopali legatione, debere perquiri. Vtrum in sancta & venerabili Nicæna congregatione, in qua præsens fuerat, Omousion, sicut nos catholici recte confitemur vnius cum patre substantiæ filium, an certe sicut Arriani obtendunt Omoneusion quod est similis cum patre substantiæ filium. CCCXVIII patres nostros confiteri decreuissent, qui siue per longam ætatem desipiens, siue pro assentatiõe principis huiusmodi respõsum reddidisse perhibetur. Vtramque partem recte intendere, quæ cõfessa fuerit siue Omiousion siue Omousion cuius sententiam, quoniam ita stulte prolata est, ab omnibus catholicis, etiam Arrianis, vno ore irrisa est, & refutata ob id etiam in ciuitate Corduba, in qua Episcopatum tenuit. Post hanc responsionẽ nomen eius inter catholicos Episcopos antecessores eius minime recitatur. Hæc ergo Osi diffamatio absterruit Aphricanos patres. Nam cum. XXI. sint Canones eius concilij, sedecim ad eius propositionẽ sunt recepti, reliqui quinque ad gaudentij, Alipij Ianuarij, & Aerij suggestionem sunt æditi. Quare autor suspectus, re nondum bene cognita ipsos quoque Canones suspectos fecit Aphricanis patrib⁹, neque hoc mirum esse alicui videri debet. tot tunc hæresibus exurgentibus, adeo vt etiã Hieronymo suspectus esset Augustinus ab initio, & ipse quoque Augustinus subdubitabat. Aliquando de Hieronymo, quare nullus mirari debet, si Osius a Catholicis confutatus, Aphris fuit, cum omnibus suis decretis suspectus.

Ariminense concilium.

ὁμούσιον.

Primatus

¶PRIMATVS PETRI PROBATVR EX CONCILIO SYLVESTRI, MARCELLI, SYMACHI ET HORMISDAE.

¶CAPVT. XXI.

CCEDAMVS AD CONCILIA ROmana. Syluester, is qui primus Roma. Ponti. non sine sanctitate, sine tamen Martyrio decessit, conuocatis post Nicænum concilium CLXXVI. Episcopis Romæ inter multa alia salubriter constituta, vltimo canone sanxiuit. Nemo iudicabit primam sedem, quoniam omnes a prima sede iustitiā desiderant temperari, subscripserūt huic cōcilio. CLXXVI. Episcopi, cum Constantino Imperatore, & matre Sancta Helena.

Marcellus. Romæ coacta est Synodus aduersus Marcellum Papam, qui humana passus tempore Diocletiani mortis timore idolis sacra fecerat, & posuerat thura. Obtulit se humillimus pater correctioni Synodi. Sed nullus eorum qui aderāt sententiam in eum proferre ausus erat, dum ei sæpissime omnes dicerent, tuo ore iudica causam tuam, non nostro iudicio, & iterum ei dicunt. Prima sedes non iudicatur a quoquam. Renarrat Gratianus. dist. XXI. Nunc autem bene aliqua addit, quæ non reperio in originali. Non est opus, vt quis calumniator obijciat mihi concilium Aphricanum contra Pelagium, & celestum habitum.

Concilium Aphricanum. Nam gloriosissimis Imperatoribus Honorio, Augusto. XII. & Theodosio octauo Con. Kalen. Mayas Carthagine, in secretario Fausti. Cū Aurelius Episcopus consedisset, adstantibus Diaconibus, placuit oībus Episcopis, & sequitur Canone. XVII. vt præsbyteri Diaconi, & cæteri inferiores Clerici, in causis quas habuerunt. Si de iudicijs Episcoporum suorum quæsti fuerint, vicini Episcopi eos audiant. & inter eos quicquid est finiant adhibiti, ab eis ex consensu Episcoporum suorū, quod si & ab eis prouocandū putauerint, non prouocent nisi ad Aphricana cōcilia, vel ad primates prouinciarum suarum, Ad transmarina autem qui putauerit appellandum, a nullo intra Aphricam in communione suscipiatur, transcripsit Gratianus. II. quæst. VI. placuit, ad facile excutere, quod loquitur de clericis, & inferioribus. Nicænum concilium de Episcopis, quod si contendas eos etiam exercuisse in Episcopo, vt in affiario respondebimus libro tertio

Non appellare ad Papam.

Symachus. Symachus quoque Papa Romano concilio præsidens concilio suo secum do præsentibus episcopis. LVIII. & astantibus sibi Diaconibus, Anastasio, Hormisda, Ioanne, & Arapito. Inter alia decreuit Eulalio Episcopo Syracusano dicente. Quod si cuiuslibet prouinciæ sacerdotes ītra suos terminos cōcilio habito, quicquid sine Metropolitani sui antistitis, vel autoritate statuerint irritum esse debere patres sancti sanxerunt. Quātomagis

cap. bn̄. dist. 96

quod in

quod in Apostolica sede, non existente præsule, qui prærogatiuam, merito Beati Apostoli Petri per vniuersum orbem Primatus obtinens sacerdotij, statutis Synodalibus consueuit tribuere firmitatem, a laycis licet consentientibus aliquantis Episcopis, qui tamen Pontifici, a quo consecrari probantur, præiudicium inferre non potuerunt, præsumptum fuisse cognoscitur viribus carere non dubium est, nec posse inter ecclesiastica statuta vllo modo censeri. Loquitur de statuto facto per Basilium patricium vicarium Odoacris Regis in præsentia aliquorum Episcoporum de electione Summi Pontificis, & eius autoritate, quod ibi in concilio fuit retractatum, postremo clerici, abbates Hierosolymitani, Antiocheni, & secundæ Syriæ deprecationem, & supplicationem porrexerūt Hormisdę Papę, & Iustino Impe. in qua inter alia dicunt de fide ecclesiæ, hauriræ aquam cum leticia ex fonte salutis. Esayas propheta exclamat fontes salutis, Euangelicas veritates, & prædicationes manifeste ostendens. Ex quibus Beati Apostoli, & eorum qui per ordinem fuerunt discipuli, & sapiētes ecclesiæ doctores. Salutarem aquam fidei haurientes omnem sanctam ecclesiam dei irrigarunt quæ in petra summi Apostolorum subnixa, rectam in influxibilem confessionem custodiens, fiducialiter cum eo ad vnigenitum dei filium, omni tempore exclamauit dicēs. Tu es CHRISTVS filius dei viui. Liquet iam etiā orientales agnouisse Petrū summū fuisse Apostolorū, & super eū velut petram ædificatam fore ecclesiam, & ad Papam habuerūt recursum velut successorem Petri. Vnde ei conquæruntur quæ ab hæreticis patiantur, & Papa eos consolatur, sicut epistolæ inuicem missæ testantur.

Statuta laycorum.

Hormisda.

¶PAPAE PRIMATVS PROBATVR EX CONCILIIS LATERAN. ROMANO, LVGDVNEN. CONSTANTIEN.

¶CAPVT. XXII.

ONCILIA RECENTIORA adferamus quæ etsi aspernetur diuersarius pro sua temeritate, at quia CHRISTVS sponsam suam ecclesiam non derelinquit. cuius fidem promisit indefectibilem, & cum qua mansurus sit vsque ad cōsummationem sæculi, ideo non absterrebit nos quin accedāt, & nostro ordini diuersarij falsam sentētiam expugnatura. Primum concilium Lateranē. generale in Laterano habitum sub Innocen. III. In quo saluberrimum constitutum est præceptum de confessione quotannis facienda tempore paschæ. In eo fuit etiam condemnata sententia abbatis Iochini vbi de ecclesia Romana inter alia ait. Quæ disponente domino cunctorum fidelium mater est, & regina, legitur cap. damnamus. de fum. trin. & fid. catholi.

Lateranē.

& fide catholi. & alio Canone eiusdem concilij ait. Antiqua patriarchaliũ sedium priuilegia renouantes, sancta & vniuersali Synodo approbãte sancimus, vt post Romanam ecclesiam quę disponente domino super omnes alias ordinariæ potestatis obtinet principatum, vtpote mater vniuersorum CHRISTI fidelium, & magistra, Constantinopolitana primum, Alexãdrina secundum, Antiochena tertium, Hierosolymitana quartum, locum obtineãt, seruata cuilibet propria dignitate. Ita quod postquam antistites eorum a Romano Põtifice receperint pallium, quod est plenitudinis officij Pontificalis isigne præstito sibi fidelitatis, & obedientiæ iuramento licenter. & ipsi suis suffraganeis pallium largiantur, recipientes pro se professionem Canonicã, & pro Romana ecclesia sponsionẽ obedientiæ ab eisdẽ, dominicæ vero crucis vexillum ante se faciant vbique deferri, nisi in vrbe Romana, & vbicunque Summus Pontifex, præsens fuerit, aut eius legatus, vtens insignis Apostolicæ dignitatis. In omnibus autem prouincijs eorundem iurisdictioni subiectis ad eos cũ necesse fuerit, prouocetur solius appellationibus ad sed. Apost. interpositis, quibus est ab omnibus humiliter deferendum. Hic sacrum concilium testatur Romanam ecclesiam obtinuisse pricipatum super alias ecclesias, & ab omnibus appellari posse ad Romanam sedẽ. Sic Alexander. III. in concilio Romano diffiniens cur a duabus debeat eligi partibus, quum in alijs ecclesijs ad electionem Episcopi sufficiat maior pars, & reddit rationem, quia in alijs ecclesijs quod in dubium venerit superioris poterit iudicio diffiniri. In Romana vero ecclesia speciale aliquid constituitur, quia non poterit ad superiorem haberi recursus. habes Synodum affirmãtem alias ecclesias habere superiorem, sed non Romanã. legitur cap. licet. de electi. Tertio i concilio Lugdunẽ. sub Gregorio decimo, vbi contra Gręcos fuit diffinitum spiritum sanctũ procedere a patre, & filio, ait Synodus, hoc professa est, hactenus prędicauit & docuit, hoc firmiter tenet, & prædicat, profitetur & docet, sacrosancta Romana ecclesia, mater omnium fidelium, & magistra, hoc habet orthodoxorum patrum, atque doctorum latinorum, pariter & Gręcorum, incommutabilis, & vera sententia. Quid ambigis, Romana ecclesia omnium fideliũ mater est, & regina. cap. I. de sum. trini. & fid cath. in. V I. Idem concilium in alio Canone ordinans formam eligendi Summũ Pontificem. inter alia ait. Cum igitur de creatione vicarij IESV CHRISTI successoris Petri rectoris vniuersalis ecclesiæ, gregis dominici directoris, omni priuatæ affectionis inordinatione deposita, & infra, vt eorum ministerio acceleretur vtilis, & pernecessaria totius mundi prouisio, idoneo celeriter eidem ecclesiæ sponso dato, sacra Synodus. Hic libere pronunciat Papam vniuersalis ecclesiæ rectorẽ tã quod pertinaciter adhuc negat diuersarius noster. cap. vbi periculum. de elect. lib. VI. sic aliud concilium Lugdunense sub Inno. IIII. celebratum ait. pro humani generis redemptione de summis coelorũ ad ima mundi descendens, & mortem tandem subiens temporalẽ dei filius CHRISTVS, ne gregem sui præcio sanguinis gloriosi redemptũ ascensurus post Resurrectionem ad patrem absque pastore desereret ipsius curã Beato Petro Apostolo (vt suæ stabilitate fidei cæteros in Christiana religione

Patriarchæ au toritas.

Concilium Roma.

Concilium Lugduñ.

Lugduñ.

ligione firmaret, eorumque mentes ad salutis suæ opera accenderet deuotionis ardore) commisit. Vnde nos eiusdem Apostoli disponente domino, licet immeriti successores, & ipsius redemptoris locum in terris, quamquam indigne tenentes, circa gregis eiusdem custodiam, sollicitis excitati vigilijs, & animarum saluti iugi attentione cogitationis intendere, submouendo noxia, & agendo profutura, debemus, vt excusso a nobis negligentiæ somno, nostri que cordis oculis diligentia sedula vigilantibus, animas deo lucrifacere, sua nobis cooperante gratia, valeamus. Habes Petro vniuersalem curam gregis commissam. Vnde ob hoc Ioan. XXII. rationabiliter condemnauit Marsilium de Padua. Bonifacius octauus Pauperes de Lugduno. Et laudatissimum Constantiense Concilium Ioannē de Vvicleff Anglicum, Ioannemq; Huss, & Hieronymum Boemos. Vnde ex. CCXXIII. articulis contra Vvicleff, depositis sacrū & laudabile Cōcilium Constantiense condemnauit. XLV. & Nonus articulus fuit iste, post Vrbanum sextum non est aliquis recipiendus in Papam, sed viuendū est more Græcorum, sub legib⁹ proprijs articulis. XXXVII. ecclesia Romana est synagoga sathanæ, nec Papa est īmediatus vicarius CHRISTI & Apostolorum. Articulus. XLI. non est de necessitate salutis credere Romanam ecclesiā esse supræmā inter alias, qui declaratus est esse erroneus. Si per Roma. ecclesiam intelligatur vniuersalis ecclesia, aut Conciliū generale, aut pro quanto negaret Primatum Sum. Pont. super alias ecclesias particulares. Sic arti. Ioan. Huss similis sunt perfidiæ. Articulus septim⁹ Petrus non est, nec fuit caput ecclesiæ catholicæ. Articulus nonus Papalis dignitas a Cæsarea inoleuit, & Papæ perfectio, ac institutio a Cæsare emanauit. Articulus. X. nullus sine reuelatiōe assereret rationabiliter de se vel de alio quod esset caput ecclesiæ particularis sanctæ, vel Roma. Pont. caput Ro. ecclesiæ. Articulus. XI. Nō oportet credere quod iste quicunque est Roma. Pontifex sit caput cuiuslibet ecclesiæ particularis sanctæ, nisi deus eum prædestinauerit. Articulus. XV. obediētia ecclesiastica est obedientia secundum adinuentionem sacerdotum ecclesiæ præter expræssam autoritatem scripturę. Artic. XXVI. Non eo ipso quod electores vel maior pars eorum consenserit viua voce secundum ritus hominum in personam aliquam, eo ipso illa persona legittime est electa, vel quod eo ipso est manifestus & verus successor vel vicarius Petri Apostoli. Arti. XXVII. Non est scintilla apparentiæ, quod oporteat esse vnum caput in spiritualibus regens ecclesiam, quod semper cum illa militante ecclesia conuersetur. Isti articuli ferme omnes a tā laudatissimo vniuersali Concilio Constātiensi condemnati sunt de sententia diuersarij, ideo eius doctrina est tāquam reprobata ac condemnata abijcienda, nec est opus vt error semel reprobatus denuo abijciatur. Ait Gelasius Papa. cap. Maiores. XXIIII. quæst. I. vnde non licet alicui fideli post tanti concilij definitionem hoc reuocare in dubium. Cum in eo maximo scismate extincto, omnia regna in vnam redierunt concordiam, & obedientiam Martini. V. Consentientibus Germanis, Italis, Gallis, Hyspanis, Anglis, Vngaris, Dacis, Polonis, & Scotis, in præsentia, & iudicio doctissimorum, & probatissimorum vi-

Ioan. XXII. Marsilius. Constantieñ. Concilium. Huss. Vvicleff.

Huss.

Error semel damnatus.

Laus Concilij Constantieñ.

rorum Ioannis Gersonis, Petri Cameraceñ. Iacobi de Forentia, Nicolai Dinckelspuel, Henrici de Pyro, Ioan. de Vercellis, Symonis de Perusio, Petri de Anchorano, Ioã. Reghusim Archiepiscopi, Conradi de Susuto, Ioannis Antiocheni. Et aliorum Eruditissimorum virorum. Vnde qui negat mihi hoc Concilium, erit mihi, sicut Aethnicus, & publicanus.

¶PRIMATVS PAPAE PROBATVR EX CONCILIIS FLORENTINO, ET ROMANO, ET DE GRAECIS REVERSIS.

¶CAPVT. XXIII.

ONSTANTIENSE CONCILIVM maximam autoritatē & famam consequutum est, quod tanti scismatis facta est extirpatio, & quod tres obedietię sub Ioã. XXIII Gregor. XII. Benedicto. XIII. ad vnionem venerunt post multa fatigia Concilij Pisani, & Romani. Ita dein fuit laudatum Concilium Florentinum, quod in eo facta est vnio ecclesię Graecę dudum scismaticę cum ecclesia latina, vbi etiã rex Armeniorum iterum redijt in gremiũ ecclesiae, quod Concilium sub Eugenio. IIII. celebratum est, vbi huiusmodi sententia legitur. Deffinimus Sanctam & Apostolicã ecclesiam, & Romanorum Pont. omnem tenere Primatum, & ipsum Romanum Pont. successorem esse B. Petri principis Apostolorum, & verum CHRISTI vicarium. Totiusque ecclesiae caput, & omnium Christianorum patrem, ac doctorem existere, & ipsi in Beato Petro pascendi, regendi, & gubernãdi vniuersalē ecclesiã a dño nostro IESV CHRISTO plenam potestatem datam, sed quia non solum super isto puncto Graeci, tunc subdiderunt se & vniuerũt Rom. ecclesiae. Sed & super multis alijs, quos tamen Graeconicos errores adhuc videtur intitulari diuersarius noster. Ideo consultum apparet, & alia recensere eius Concilij decreta velut Blondus florius Forliuiensis narrat. Cuius viri verba ea de re referre constitui, quoniam non solum Concilio interfuit, sed Pontificis secretarius, ac scriba constitutionem ipse perscripsit, & mãdato Ponti. per vniuersum Christianum orbem ecclesijs legendam, tenendamque trãsmisit. Is igitur lib. XIII. decadis sic scribit. Ioanne Paleologo Imperatore cum ea Graecorum multitudine, quam secum aduectam ostendimus, apud Põtificem Eugenium Ferrariae constituto habitae sunt singulis prope diebus publicae disputationes. Huic latinis occidentalibusque rerum diuinarum iurisque Pontificij peritioribus, qui apud Pontificem accerti, cõuenerant, opiniones, ritusque Graecorum ordine expositos, improbantibus, illis econtra tueri, aut aliter saniorem que in partem quam a nobis acciperentur interpretari annixis.

Florentinum Concilium.

Grẽcorũ vnio.

Et cum

Et cum multos menses ea durasset contentio, nec certus appareret tantæ rei finis, ferrariam pestis iuasit, quæ quum curiales maxime popularetur Pontificem perpepulit, vt concilio translato, Florentina demigraret, vbi sexto postquam applicuerat mẽse, post multas perniciosissimasque partiũ disceptationes, ad eam deuentum est conclusionem, qua serio enarrata fa=cillimum intellectum est, qualia fuerint, quæ tot pręstantes vtriusque partis viros mensium quindecim disputatione distinuerunt eã vero ex decreto quod summo partium consensu Latinis pariter & Gręcis scriptum literis, per vniuersum orbem misimus, verbis suis referemus. Cõuenientes nãque Latini, & Græci in sacrosanctam oecomenicam Synodum Florentinam magno studio inuicem annixi sunt, vt inter alia articulus ille de diui=na spiritus sancti processione summa cum diligentia & assidua inquisitiõe discuteretur. Prolatis vero testimonijs ex diuinis scripturis plurimisque auctoritatibus sanctorum doctorum orientalium & occidentalium. ali=quibus ex parte, & filio quibusdam a patre per filium procedere dicen=tibus spiritum Sanctum, & eandem intelligentiam accipientibus omni=bus sub diuersis iocalibus, Græci quidem asseruerunt quod id quod di=cunt, spiritum Sanctum ex patre procedere, non hac mente proferunt, vt filium excludant. Sed quia eis videbatur (vt aiunt) Latinos asserere spiri=tum sanctum ex patre, & filio, tanquam ex duobus principijs, & duabus spirationibus procedere, ideo abstinuerunt a dicendo, quod spiritus Sanctus a patre procedat & filio. Latini vero affirmauerunt non se hac mente dicere spiritum sanctum ex patre filioque procedere vt excludant patrem, qui sit fons ac pricipium totius deitatis filij, scilicet, & spiritus sancti, aut quod id, quod spiritus sanctus procedit ex filio, filius a patre non habent quod ponant duo principia seu duas spirationes, sed vnam esse asserant, vnicamque spirationem spiritus sancti prout hactenus asseruerũt. Et quoniam ex his omnibus vnus & idem eliciatur veritatis sensus tandem in infra scriptam sanctam, & deo amabilem, eodem sensu, & eadem mente, sententiam, vna=nimiter concordarunt & consenserunt. In nomine igitur sanctæ Trinita=tis patris & filij, & spiritus sancti, hoc sacramento vniuersali approbante concilio, diffinimus, vt hęc fidei veritas ab omnibus Christianis credatur & suscipiatur, sicque omnes confiteantur quod spiritus sanctus ex patre & filio æternaliter est, & essentiam suam suumque esse subsistens habet ex patre simul, & filio, & ex vtroque æternaliter tanquam ab vno principio, & vnica spirationum procedit, declarantes quod id quod doctores sancti, & patres dicunt ex patre per filium procedere spiritum sanctum. Ad hanc intelligentiam tendit, vt per hoc significetur filiũ quoque esse, secundũ Gręcos quidem causam, secundum vero Latinos principium subsistentiæ spũs sancti, sicut & patrẽ, & quoniã omnia quæ patris sunt, pater ipse vnigenito filio suo gignendo dedit, pręter esse patrẽ, hoc ipsum quod spũs san. proce=dit ex filio ipse filius æternaliter habet a patre, a quo etiã ęternaliter genit⁹ est, diffinimus insuper explicationẽ illorum verborum, filioque procedit, veritatis declarãdę grã, & iminẽte, tũc necessitate licite, & rõnabiliter fuisse apposità. Itẽ in azimo seu fermentato pane triticeo corpus CHRISTI

veraciter cõfici, sacerdotesque in altare ipsum corp⁹ dñi cõficere debere, vnũquemque, scilicet iuxta suæ ecclesiæ siue occidentalis siue orientalis ecclesiæ consuetudinem, item si vere pœnitens in dei charitate decesserit. Antequam dignis pœnitentiæ fructibus de commissis satisfecerint & obmissis, animas eorum pœnis purgatorij post mortẽ purgari, & vt a pœnis huiusmodi releuentur prodesse eis fidelium viuorum suffragia, scilicet sacrificia, orationes, elemosynas, & alia pietatis officia, quæ a fidelibus pro alijs fidelibus fieri consueuerunt, secundum ecclesiæ instituta, illorum quoque animas, qui post baptisma susceptum nullam omnino peccati maculã incurrerunt. Illos etiam qui post contractam peccati maculam, vel in suis corporibus, vel ex eisdem exutæ corporibus prout superius dictum est, sunt purgatæ. In cœlum mox recipi & intueri clare ipsum deum trinum, & vnum, sicuti est, pro meritorum tamen diuersitate. Alium alio perfectius, illorum autem animas qui in actuali, & mortali peccato, vel solo originali decedunt. Mox in infernum descendere, pœnis tamen disparibus puniendas. Item diffinimus sanctam Apostolicam sedem, & Romanum Pontificem successorem esse Beati principis Apostolorum, & verum vicariũ IESV CHRISTI Totiusque ecclesiæ caput, & omnium Christianorũ patrem, & doctorem existere, & ipsi Beato Petro pascendi, regendi ac gubernandi vniuersalem ecclesiam a Domino nostro IESV CHRISTO plenam potestatem traditam esse. Quemadmodum & in gestis Oecomenicorum conciliorum, & in sacris Canonibus continetur, renouantes insuper ordinem traditum in canonibus veterum venerabilium Patriarcharũ vt Patriarcha Constantinopolitanus secundus sit post sanctissimum Romanum Pontificem, Tertius vero Alexandrinus, Quartus autem Antiochenus, Quintus Hierosolymitanus saluis videlicet priuilegijs omnibus & iuribus eorum, ingenti hæc vnio Pontifici Eugenio, apud omnes nomẽ professos Christianum, gloriæ fuit. Hæc Blondus repetit dominus Marcus Vigerius Saonẽ Cardinalẽ eruditus, in suo decachordo. Hoc idẽ sæpe testatum est, in nouissimo cõcilio Romano celebrato anno gr̃e. M.D.XI. sub Iulio secundo, vbi in ipsa conuocatione concilij, dicit Sanctã Romanam ecclesiam, magistram fidei, veritatis alumnam, omnium errorum expertem, vnicam, & immaculatam diuina institutione sanctorum autorib⁹ conciliorum Canonumque omnium testimonio ecclesiarum cunctarum Primatum tenente fidelium matrem &c. Et in monitorio contra tres Cardinales ait. Cœlestis latitudo potentiæ, diuina prouidentia cuncta disponens, vt ecclesiæ triumphanti militantem ecclesiam similem faceret, voluit Summo Pontifici CHRISTI vicario, dominici gregis pastori, adesse in regenda, & gubernanda vniuersalis ecclesiæ monarchia. Cõsiliarios, & ministros sanctæ Romanæ ecclesiæ Cardinales. Et in vltima Bulla cõuocationis Cardinalium a Pisis ad concilium Romanũ ait. Saluator dominus noster IESVS CHRISTVS &c. factus passibilis pro ipsius humani generis saluatione cuius sic redempti, & a potestate diaboli liberati, Curam beato Petro cœlestis regni claugero Apostolorũ principi, & successoribus suis, commisit omnem potestatem, & principatum super omnes tribuendo,

Concilium Lateran. nouissimum.

tribuendo,eumque caput vniuersalis ecclesiæ constituit. Omiseramus circa œcomenicum concilium Florentinum,de Græcis addere. Quod Platina meminit,abeuntibus Græcis Armenios etiam cum fide nostra conuenisse sublatis crebris disputationibus eorum erroribus, promulgatisque Eugenij literis super ea re quę rationem concordiæ ostenderent. Cum inscriptione,datū in sacrosancta œcomenica sessiōe cōcilij Florentini quod in Cathedrali ecclesia habitum est. Anno domini. MCCCCXXXIX. die. XXII. Nouēbris,ita hæc inuicta veritas a tot sæculis per omnes ætates salua mansit,& incolumis. Platina.

¶PRIMATVS PETRI PROBATVR EX ORATIONIBVS ECCLESIAE DE SANCTO PETRO ET IN CONSECRATIONE ET CORONATIONE PAPAE.

¶CAPVT. XXIIII.

ACCEDAT HOC VLTIMO LOco sancta mater ecclesia. Cuius vocem omnes fideles audire debent, nam vt Ambrosius in Symbolo ait. Non habebit deum patrem,qui noluit habere ecclesiam matrem, orat autem Sancta mater ecclesia pro Romano Pontifice in die Sanctæ parasceues, deus omnium fidelium pastor, & rector famulum tuum Leonem,quem pastorem ecclesiæ tuæ præesse voluisti. Non euades negando præces illas ecclesiæ. Quoniam sic Celestinus Papa contra Pelagianos vtitur orationibus ecclesiæ. Confirmando actitata in concilio Aphricano. Vnde iniuriose,& falso diuersarij propugnator mihi aliqua proposuit,ac si pręculas ecclesiæ negarem,quod nūquam feci. Nec vnquam admissurus sum dei gratia coadiuuante,& me subleuante. Porró in consecratione Romani Pontificis orat ecclesia,iccirco huic famulo tuo Leoni quem Apostolicæ sedis præsulem & Primatem omnium qui in orbe terrarum sunt sacerdotum,& vniuersalis ecclesiæ doctorem dedisti,& ista tribuas ei domine cathedram Pontificalem ad regendum ecclesiam tuam, & plębem sorti stuę intra mundi limites vniuersi. Et in coronatione eius prior Episcoporum Cardinalium tertiam dicit orationem, deus qui Apostolum tuum Petrū inter cæteros Apostolos Primatum tenere voluisti, eique vniuersæ Christianitatis molem super humeros eius imposuisti, respice quæsumus propicius hunc famulum tuum Leonem, quem de humili cathedra violenter sublimatum in thronum eiusdem Apostolorum pricipis sublimam⁹, vt sicut profectibus tantæ dignitatis augetur,ita virtutum meritis cumuletur. Quatenus ecclesiasticæ vniuersitatis onus te adiuuante digne ferat.

Sic prior Diaconorum dans ei pallium dicit. Accipe pallium sanctã plenitudinem Pontificalis officij ad honorem oipotentis dei. Et Papa confirmaturus Episcopũ dicit. Mandata coelestia efficaci ter gerim⁹, si nostra cum fratribus onera partiamur. Et in natali die sancti Petri canit de Petro Sancta mater ecclesia. Regem adoremus dominum, qui in coelo, & in terra primum sancto Petro donum dedit ius ligandi atque soluẽdi, ob hoc in sacerrimo Canone Misse, dum sacerdos pro dei ecclesia orat, i primis quae tibi offerimus pro ecclesia tua sancta catholica, quam pacificare, custodire adiuuare, & regere digneris, toto orbe terrarum. Mox orat pro Papa quasi vniuersalis ecclesiae pastore, vna cum famulo tuo Papa nostro Leone (nomen enim Papę exprimi debet, vt Gelasius tradidit ante mille annos) adiecto dein pastore inferiore vocato in partem sollicitudinis, & antistite nostro, libro prio plura fuere audita de hoc testimonia ex autoritate ecclesiae, sed nolumus velut deridiculus fidicen, qui corda semper aberrat eadẽ, eadẽ retinere. Credo itaque cuilibet fideli non temerario, proteruo aut pertinaci, persuasum iam esse Petrum habuisse Primatum a CHRISTO, quem tenent successores eius Romani Pontifices, quod post Euangelica dicta libro primo, ostendimus id libro secũdo autoritate sancti Dionysij, Cypriani, Athanasij, Eusebij, Augustini, Hieronymi, Ambrosij, Gregorij, Cyrilli, Chrysostomi, Leonis, Maximi, Bedae, Bernardi, Anselmi, Optati, Lactantij, sancti Francisci, sanctis istis doctoribus copulauimus, Sanctos Martyres Romanos Pontifices, diuos Imperatores, & sacerrima concilia, quae omnem Christianum Pium, & fidelẽ ad assentiendum merito astringere debent, & cogere ad credendum, hanc potestatem Pontificiam Petri & successorum esse a deo, ideo credo Pontificem Romanum, sicut locum Petri, ita & principatum nunquam perditurum. Vnde inanissimi sunt cauilli, quos in contrarium duxit ille haereticus Marsilius de Padua in libro defensorij pacis, fundat nempe se ex textu S. Augustini. I X. dist. ego solis. Resoluit eñ se ad hoc punctum (quod & diuersarius noster facit) quia autoritatibus sanctorum doctorum, credere non arctamur, nisi inquãtum se fundant in sacra Biblia. Haec autem sentẽtia est periculosa, post sanctae ecclesiae probabilium doctorum approbationẽ. Vnde potius debebat acquiescere cap. ecclesiasticarum. X I. dist. quam ita praesumere, & in Chrysopasso praedestinationis late prosequuti sumus quid faciat doctorum approbatio, nunc ad alia pergamus.

Epilogus.

QVOD SANCTVS PETRVS FVERIT EXECVTVS OFFICIVM PRIMATVS SVI.

CAPVT. XXV.

VCTORITATIBVS plurimis iã testatũ reliquim̃. B. Petrũ accepisse Primatũ totius ecclesiæ, quem & successores probe tenuerunt. Superest vt rationibus quoque id astruamus. sed antequam hoc faciamus, erit forsan non inutile ostendere Petrum fuisse vsum & executum officium sui Primatus. Quod & breuibus facturi sumus. Petrus vsus Primatu.

¶ Primo enim interrogante CHRISTO An Apostoli cũ alijs discipulis qui abierãt retro abire vellent. Respondit Symon Petrus. Domine ad quem ibimus, verba vitæ æternæ habes. Ioan. VI. Sic interrogante IESV. Vos autem quem me esse dicitis? Respondit Symon Petrus dicens. Tu es CHRISTVS filius dei viui. Mat. XVI. dicẽte item domino. Et vos estote parati, quia qua hora nõ putatis, filius hominis veniet, ait ei Petrus. Domine, ad nos dicis hãc parabolam. An an omnes? Luc. XII. CHRISTO item dicente, quomodo diuites non facile regnum cœlorũ ingrederentur, tunc respondens Petrus dixit ei. Ecce nos reliquimus omnia, & sequuti sumus te, quid ergo nobis erit? Math. XIX. & Luc. XVIII. Sic dum discipuli impleuerũt ambas nauiculas piscibus, & Petrus hoc videns procidit ad genua IESV, dicens. Exi a me domine, quia homo peccator sum. Luce. V. discipulis quoque in mari laborantibus, domino apparente & dicente. habete fiduciã. Ego sum nolite timere. Respondens autem Petrus dixit, domine si tu es, iube me venire ad te super aquas. Math. XIIII. Transfigurante se domino in monte. Respondẽs Petrus dixit ad IESVM. domine bonum est hic esse. Si vis faciamus hic tria tabernacula. Math. XVII. Quum CHRISTVS dixisset de noxa proximo remittenda. Tunc accedens ad eum Petrus, domine quotiens in me peccabit frater meus, & dimittam ei. Math. XVIII. ita sepe in Euangelica hystoria plus omnibus Apostolis legitur vel respondisse, vel interrogasse dominum. Vt verissime a Chrysostomo os Apostolorum, a Dionysio vertex Apostolorum appelletur. Caput enim respondit & interrogat pro subditis. post Resurrectionem quoque interrogauit dominum, de Ioanne dicens. Hic autem quid? Sed & post Ascensionẽ officium sibi a domino creditum fideliter, & strenue est executus. Nam mox post eius Ascensionem præsentibus alijs Apostolis, præsidentiæ suæ actũ exercuit. Exurgens enim Petrus in medio fratrum dixit. Viri fratres oportet impleri scripturam quam prædixit spiritus sanctus per os Dauid &c. Actuum. I. in tanto fidelium numero præsente etiam MARIA matre domini. & tota ecclesia, sanctus Petrus sui officij munus obiuit, & Mathiam in locum Iudæ substituit. Sorte prius diuinitus data, vt meminimus. Et in die Pẽthecostes omnes Apostolos defendit. Stans Petrus cum vndecim eleuauit vocem suam, & loquutus est eis. viri iudei & qui habitatis hierusalem vniuersi, hoc vobis notũ sit, & aurib⁹ percipite verba mea &c. Actuũ II. Sic populo admirante de claudo sanato ad portã speciosam. Videns Petrus respondit

Primo. Secundo. Tertio. Quarto. Quinto. Sexto. Septimo. Octauo. Nono. Decimo. Vndecimo. Duodecimo.

trus respondit ad populum, viri Israelitæ, quid miramini in hoc. &c.

Decimotertio. Actuum III. Captis Apostolis Ioanne, & Petro, & in cõcilio statutis in medio tunc repletus spiritu sancto Petrus, dixit ad eos, principes populi & seniores Israel audite, si nos dijudicamur hodie in benefacto hominis infir

Decioquarto. mi. Actuum IIII. Ananiam præterea, & Saphyram spiritui sancto mentientes. Petrus solus sententia mortis damnauit, dicens ad Ananiam. Cur tẽtauit sathanas cor tuũ, mentiri spiritui sancto, & fraudari de præcio agri.

Decimoquito. Actuum. V. Symone Mago volente pro pecunia emere potestatem dandi spiritum sanctum per impositionem manuum. Petrus dixit ad eum, pecunia tua tecum sit in perditionem, quoniam donum dei existimasti pecu

Decimosexto. nia possideri. Actuum. VIII. Similiter dum Apostoli concilium conuocassent super obseruantia legalium, eo quod aliqui Pharisei credentes dicerent oportere circũcidi conuersos, & seruare legem Moysi, in eo concilio velut præsidens. Beatus Petrus proposuit dubium discutiendum, ait enim Lucas. Conuenerunt Apostoli & seniores videre de verbo hoc. quum autem magna inquisitio fieret. Surgens Petrus dixit ad eos, viri fratres vos scitis quoniam ab antiquis diebus deus in nobis elegit per os meum audire gentes, verbum Euangelij, & credere &c. Actuũ. XV. Et quamuis Sanctus Iacobus pronunciauerit in concilio, vt mox sequitur, tamen hoc fuit quoniam Petrus deferebat Iacobo in sua ecclesia residenti, tamen Petrus fuit princeps huius decreti de legalibus, non Iacobus, vt testatur Beatus

Hierony. Hieronymus Ad Augustinum in epistola incip. Tres simul epistolas. vbi ait. In sententia Petri Iacobum, & omnes præsbyteros simul transijsse, subdit. Hæc non debent esse molesta lectori. Sed mihi, & illi vtilia vt probemus ante epistolam Paulum non ignorasse Petrum principem huius esse decreti, legem post Euangelium, non esse seruandam.

¶RATIO PRIMA PRO PRIMATV PAPAE SVMPTA EX CONFORMITATE ECCLESIAE MILITANTIS AD TRIVMPHANTEM.

¶CAPVT. XXVI.

VPEREET VT HANC nostram sententiam rationi consentaneam ostendamus, quam tot solidissimis scripturarum & sanctorum patrũ testimonijs firmauimus. liceat tamen hic præfari, neminem debere a me expetere acribologiam mathematicam in hoc negotio, demõstrari eni nequit, quod voluntate dei optimi max. contingenter cõstitutum est. At probabiles rationes adducturi sumus, quæ cuilibet fideli non frontoso satisfacere debent, vt redigat itellectum suũ in captiuitatem, i obsequiũ CHRISTI. Et primo

¶ Et primo quidem ita roboro sententiam iam sæpe adsertam, quoniam ecclesia illa militans, in terra quæ adhuc peregrinatur per fidem a domino, est exemplata & effigiata ad instar cœlestis ecclesiæ triumphantis, in cœlo per gloriam, iuxta illud Apocalipsis. XXI. Vidi ciuitatem Sanctam Hierusalem nouam descendentem a deo paratam, sicut sponsam ornatam viro suo. At nemo fidelis dubitat talem ordinem principatum esse in cœlo vbi mansiones multæ sunt, Ioan. XIIII. & deus est omnia in omnibus, iuxta illud Iob. XXXVIII. Nunquid nosti ordinem cœli, & rationem eius pones in terra. Vnde CHRISTVS, non reliquit talem post se confusionem, in sancta ecclesia sua, quum ea, quæ a deo sunt ordinata sint, ad Roma. XIII. Adstitit enim regina ecclesia a dextris eius, Circundata varietate ministrorum. Psalm. XLIIII. Ibi enim sunt minores clerici, Subdiaconi, Diaconi, præsbyteri, Archipræsbyteri, Episcopi, Primates, & horũ omnium caput Papa, quare non oportet confundere iure diuino clerum, & Episcopũ, quod quilibet Curatus sit Episcopus, Hac ratione vsus est, vt videtur. Beatus Paulus vas electionis Ad Ephe. IIII. Et ipse dedit quosdam quidẽ Apostolos, quosdã autem prophetas. Alios vero Euangelistas. Hanc rationem attigisse, videtur sacer Dionysius de ecclesiastica hierarchia. Nostra eni hierarchia a deo traditis ordinibus sanctæ disposita sanctis, & cœlestibus hierarchijs conformis est. Nam ibi sunt principatus, virtutes, dominationes, throni, vt testatur etiam Apostolus, liquet hoc in elegantissima Pyramide, quẽ cõmentarijs nostris super mystica Theologia Dionysij adiecimus, varietatem illam ordinum pulcherrimã Dionysius explicat. cap. III. Cœlestis hierarchiæ, & vtriusque hierarchiæ cõformitatem duobus libris expressit. Vnde consectarium est, sicut in cœlis est verum caput CHRISTVS, habet tamen caput ministeriale etiam in terra. Hac ratione vsus est Beatus Gregorius Nazanzenus in Apologetico, vbi inter alia sic ait. Malum est & inutile, vel omnes fieri velle rectores, vt nullus qui regi debeat, iam superfit, vel rursum regendi officium neminem velle suscipere, per quod, scilicet claudicare continuo, & labefactari poterit omne corpus ecclesiæ Nemine quoque gubernante. Et vbinam a nobis, vel quomodo, aut a quibus colitur deus, quo pacto sacrosancta mysteria ad instar cœlestis imaginis cœlebrabuntur, per quæ vtique in terris adhuc positi, cœlestibus ordinibus sociamur, erit sine dubio illud quod dictum est, vt non sit rex, neque princeps neque sacerdotium, neque sacrificium, & omnia illa nobis quoque accident, quibus pro imensis sceleribꝰ prior ille populus cõdemnatus est. Expẽde, ad instar cœlestis imaginis, & quod patet, nam reputat auferri a nobis principatum sacerdotij. Vsus est hac ratione Beatus Bonifacius. I. In epistola ad Eulalium Alexandrinum Episcopum de reconciliatione Aphrorum. Quomodo ecclesia ad instar cœlestis militię, disparem habeat concordantiam hierarchicam, in qua ad vnũ primum S. papam Romanum deuenitur, vsus est, hac ratiõe Beatus Gregorius magnꝰ vniuersis Episcopis Galliarum, ad hoc diuinæ dispositiõis prouisio gradus & diuersos ordines constituit esse distinctos, vt dũ reuerẽtiam minores potioribus exhiberent, Et potiores minoribus dilectionem impenderent,

Ratio prima.
Hac rõne vsus Paulus,
Dionysius.
Nazanzenus.
Bonifacius.
Gregorius.

impenderent, vna concordiæ fieret ex diuersitate contextio, & recte officiorum moles gereretur administratione singulorum. Neque eni vniuersitas alia poterat ratione subsistere nisi huiusmodi magnus eam differentię ordo seruaret. Quia vero creatura in vna eademque qualitate gubernari, vel viuere non potest cœlestum militiarum exemplar nos instruit, quia dum sunt Angeli, sunt Archangeli, liquet quod non æquales sunt, sed i potestate, & ordine (sicut nostis) differt vnus ab altero. Si ergo inter hos, qui sine peccato sunt istam constat esse distinctionem quis hominum abnuat huic se dispositioni libenter submittere. Cui noui etiam angelos obedire. Hinc etenim pax & charitas, mutua seuice complectũtur, & manet firma concordiæ in alterna & deo placita dilectione synceritas. Quia igitur vnũquodque, tunc salubriter completur officium. Cum fuerit vnus ad quem poscit recurri præpositus. Vide in registro lib. IIII. epistola. LII. renarrat Gratianus. cap adhoc. dist. LXXXIX. vsus est hac ratione B. Bernardus de consyderatione ad Eugenium Papã lib. III. vbi Graphice ita construit.

Bernardus.

Nec vilem repútes formam hanc, quia in terra est, exemplar habet e cœlo. Neque enim filius potest facere quicquam, nisi quæ viderit patrem facientem, præsertim cum sub Moysi nomine dictum sit. Vide omnia quæ facias, secundum exemplar quod tibi in monte mõstratum est, viderat hoc qui dicebat, vidi ciuitatem sanctam Hierusalem nouam, descẽdentem de cœlo, a deo paratam, ego enim propter similitudinem dictum reor, quod sicut illic seraphin, & cherubin, ac cęteri quiqueusque ad angelos, & archãgelos ordinantur sub vno capite deo, ita hic quoque sub vno Summo Pontifice, Primates, vel Patriarchæ, Archiepiscopi, Episcopi, Pręsbyteri, vel Abbates, & reliqui in hunc modum, non est paruipẽdendũ quod & deum habet autorem, & de cœlo ducit originem. Quod si dicet Episcopus, nolo esse sub Archiepiscopo, aut Abbas, nolo obedire Episcopo, hoc de cœlo nõ est, nisi tu forte Angelorum quempiam dicentem audisti, nolo sub Archãgelis esse, aut ex alio quolibet inferiorum ordinum aliquem non ferentem sub esse cuipiam. c. nisi deo. Hæc Bernardus, qui cæteris exactius hanc tornauit rationem & instruxit, quæ diuersarius diuerticula quærit & euasiones, libro tertio non reticebimus, hac rõne videtur vsa alma facultas Theologica famosissimi studij Parrhisini contra Ioannem Tarnaceñ. Ita enim refert Ioan. maioris amœni ingenij doctor. Primus articulus fratris Ioannis Angeli, prædicatus Tornaci fuit iste. fratres præsenti Episcopo & admissi sunt proprij sacerdotes & vere curati, & melius quam præsbyteri parrochiales, quia facultatem suã habent a summo Pontifice, & dicti præsbyteri ab Epõ solũ. Sequitur qualificatio facultatis facta ante. XXXVIII. annos. Quicquid sit de prima parte propter equiuocationem illius termini proprij, dicit tamen facultas quod proprio i se & quo ad omnes reliquas partes & probationem partis vltime qua dicitur, ab Episcopo solũ, est scandalosa, in fide erronea, hierarchi ordinis destructiua & pro conseruatione eiusdem ordiuis publice reuocanda & abiuranda. Vnde apparet esse extremam hæresim velle dissoluere pulcherrimum ordinem ecclesiæ a deo institutum, & sic potestatem ecclesiæ imminuere. Et hæc est prima ratio &

communior

communior, quæ pro hac sententia afferri solet.

SECVNDA RATIO PRO PRIMATV PAPAE EX SIMILITVDINE AD SYNAGOGAM. TERTIA ITEM EX BONITATE REGIMINIS MONARCHIA.

CAPVT. XXVII.

ASTRVITVR HOC IDEM ALIA ratiõe communi & tali, decet esse illum ordinem ecclesiasticum sub vno capite Papa, non solum ad imitationem Cœlestis ecclesiæ vti prior ratio deduxit, Sed etiam ad similitudinem synagogæ, cum ecclesia sponsa CHRISTI, & quæ ex latere eius fluxit, sit excellentior synagoga. In qua omnia in figura contingebant ipsis, Corinth. X. Ideo tanto maior est vnitas in ecclesia, quãto sacerdotium Euangelicum est excellentius legali, & quanto figuratum est excellẽtius figura, licet inter illa sit quædam similitudo. Ad regimen Synagogæ fuit Monarchicum, vbi constitutus est vnus summus sacerdos, qui præerat omnibus sacerdotibus, tantaque erat illi data potestas, vt qui ei non obtemperaret, morte dignus esset. Velut eleganter Sanctus Martyr Cyprianus, in epistola ad Cornelium inducit illud Deutrono. XVII. Et homo quicunque fuerit, in diebus illis morietur homo ille, translatione vulgata, sic legitur. Et facies quodcunque dixerint qui præsunt, loco quem elegerit dominus, & docuerint te eius legem, sequerisque sentẽtiam eorum, nec declinabis ad dextram, neque ad sinistram, qui autem superbierit, nolẽs obedire sacerdotis Imperio, qui eo tempore ministrat deo tuo ex decreto iudicis morietur homo ille, & auferatur malum de Israel. Constitutus autem est Aaron Summus Sacerdos iussu domini Leuit. VIII. & ibi a Mose cõsecratus est. Vnde ita accurate a sacra scriptura, & hystorijs Summi Pontificis descripti sunt legales, quorum Catalogum referre libet, vt si hystoriæ non in omnibus concordarent.

Secunda ratio.

Deut. X VII.

CA	TALOGVS PON	TIFI	CVM SYNAGOGAE
1.	Aaron.	20.	Elchias.
2.	Eleazar.	21.	Asarias.
3.	Phinæes.	22.	Zaraias.
4.	Abisue.	23.	Iosedech.
5.	Bocci.	24.	Iosue.
6.	Ozy.	25.	Ioachim.
7.	Heli.	26.	Elizaphat.
8.	Achitob	27.	Ioiade seu Iudas.
9.	Achimelech.	28.	Ioannes.
10.	Abiathar	29.	Iadus.
11.	Sadoch.	30.	Onias.
12.	Achimaas.	31.	Symon Iustus.
13.	Azarias.	32.	Eleazarus.
14.	Ioiada.	33.	Onias.
15.	Azarias.	34.	Symon.
16.	Amarias.	35.	Onias magnus.
17.	Achitos.	36.	Symon.
18.	Sadoch.	37.	Onias Pius.
19.	Sellum.	38.	Mathathias.

CA:	TALOGVS PON	TIFI:	CVMSYNAGOGAE
39.	Iudas Machabeus.	46.	Antigonus.
40.	Ionathas.	47.	Annas.
41.	Symon.	48.	Ismael.
42.	Ioannes Hircanus.	49.	Eleazarus.
43.	aristobol⁹.I.rex & sacer.	50.	Symon.
44.	Alexāder vel Iamirs.	51.	Cayphas.
45.	Hircanus.		

¶DEVS autem multo maiorem curam habet Euangelici sacerdotij & ecclesiæ suæ sanctæ quam synagogæ. Ideo & maiorem vult seruare ī ea vnitatem, quod non esset, si tota ecclesia non regeretur sub vno capite Papa.

¶Tertia porro succedat ratio. Suffragatur enī proposito nostro, quod regimen monarchicum sit optimum secundū Arist.III.Poli.& XII.Metha. Quare deus tale regimen in ecclesia sua ordinauit, & per Prophetas multifariam prædixit. Quod pulcherrimo ordine, & miravarietate in ecclesia est distinctum. Si enī Regina Saba mirabatur, videns omnē sapientiam Salomonis, habitacula seruorum, & ordines ministrantiū, vestesque eorū, & pincernas, & holocausta, quę offerebat in domo domini, nō habebat vltra spiritū quanto magis ordo ministrātiū, & præsidentiū, in ecclesia dei, mirandus est, sicut sapiens ait de ea. terribilis est, vt castrorū acies ordinata, ideo hoc promisit deus per prophetā, suscitabo super eas pastorem vnum. Ezec.XXXIIII. & pastor vnus erit omnium vestrum. Ezec.XXVII. Est enim vnum ouile, vna ecclesia, erit ergo, & vnus pastor. Ioan.X. quod & Iohel præuidit, cōgregabūtur filij Iuda, & filij Israel pariter, & ponēt sibi caput vnū. Iohel.I. Nolunt eñ entia male disponi, neque pluralitas principatuū bona est Aristot. ait. Hoc a Symbolis ostendit B.Hiero. ad Rusticum monachū. Renarrat Gratianus.VII.quęst.I. In apibus princeps vnus est, & grues vnam sequuntur, ordine litterato. Imperator vnus. Iudex vnus Prouinciæ. Roma autem condita, duos fratres simul Reges habere nō potuit, & parricidio dedicatur. In Rebeccæ vtero, Esau, & Iacob bella gesserunt, singuli ecclesiarū Episcopi, singuli Archiepiscopi, singuli Archidiaconi, & omnis ordo ecclesiastic⁹, suis rectoribus nititur. ¶Suffragatur pdictis quod CHRISTVS maxime desideraui vnitatem ecclesię rogans patrem, vt vnū simus, & ideo Apostolus Paul.I.ad Corin. ait, idipsum dicatis omnes, & nō sint in vobis scismata Sed

Tertia ratio.

Iohel.I.

Hierony.

ta. Sed cum variæ quæstiones in fide & ritibus ecclesiasticis emergãt, nisi esset Primatus apud quem omniũ harum dubitationum fieret definitio, iã ecclesia innumeris esset subiecta scissuris, erroribus, tempestatibus, discordijs, diuideretur vnitas ecclesiæ. Et í vnaquaque diocæsi propria oriretur hæresis, vt verissime dixerat. S. Thomas aquinas, qui hanc supræmã potestatem negant in ecclesia, scismatici sunt, diuisores ecclesiasticæ vnitatis. Vnde fides nr̃a miserabilior esset quacũque lege, & secta in mundo, quod occurrentib⁹ dubijs, vel discordijs, non haberemus vnum primũ, ad quẽ tuto possemus recurrere, qui indubitate in his quæ sunt fidei veritati consonam pronunciaret sententiã, quomodo optimus legislator & perfectissimus CHRISTVS, suam ecclesiam ita dereliquisset viduam & desolatã. Cui tamen nihil defectus admisisse testatur per Prophetam Esayam. Quid vltra debui facere vineæ meæ, & non feci, quare ad scismata vitanda, ad errores p̃scindẽdos oportet quod sit in ecclesia vnus supræmus Rector, & Doctor, apud quem etiam autoritas sit, & summa summarum in dubijs fidei definiendis, & quãuis dulcis IESVS sit verus spõsus ecclesię, & oĩm fidelium caput, tñ oportet adesse caput ministeriale, quod nobiscũ conuersetur, quod possimus accedere, & nostras necessitates ei exponere. Hoc est Papa, Romanus Ponti. successor Petri Domini IESV CHRISTI in terris vicarius.

S. Thomas.

❡ROBORATIO PRIORIS RATIONIS QVOD BONVM SIT VNVM OMNIBVS PRAEESSE.

❡CAPVT. XXVIII.

Grego.

OCVPLETABIMVS prædictã rationem ex epistola B Grego. ad vniuersos Episcopos Galliæ. Cuius supra quoque meminimus, ait enim. Quia vnũ quodque salubriter, tunc cõpletur officium, quum fuerit vnus ad quẽ possit recurri præpositus, icci rco oportunum esse perspeximus in ecclesijs, quæ sub regno præcellentissimi filij nostri Chilberti Regis sunt secundum antiquam consuetudinem, Fratri nostro Virgilio Arelateñ. ciuitatis Episcopo vices nostras tribuere, quatenus, & catholicæ fidei integritas deo protegente, sollicita deuotione seruetur. Et si inter fratres consacerdotesque nostros, aliqua euenerit contentio autoritatis suæ vigore. vicibus sed. Apost. functus, discreta moderatiõe cõpescat. Si ergo S. Greg. pro meliori regimine, & vt salua maneret fidei integritas, voluit per Gallias, vnum præesse, quanto magis prudentissimus legislator in perfectissima lege Euangelica, præpositum cunctis aliquẽ constituit, qui nihil necessarium in synagoga neglexit, sicut iam superius Esayam induximus, quanto magis ecclesiam sponsam suam non deseruit. Hac ratione videtur vsus fuisse Leo. IX. aduersus præsumptiones Michaelis Constantinop. dicens. Ipsa corporeorũ

Leo. IX.

compositio

compositio membrorum nos doceat qualiter ecclesia ītelligi debeat, ipsa enī est corpus CHRISTI, & Apostolus dicit. I. Corinth. VI. Vos estis corpus & mēbra de mēbro, & sicut in vno corpore multa mēbra sunt, oīa tñ non habent eundem actum, ita multi vnum corpus summus in CHRISTO singulariter alter alterius membra, & infra. Si totum corpus oculus, vbi auditus, & alij sensus, nunc autem disposuit deus, sicut voluit corporis membra singula officio suo apta. Membrum enim officio suo non contentum, sed cupiens eripere alienum conturbat corporis ordinem totum, velut si visus voces, auditus calores discernere tentet. Sic singulorū ornamēta non sunt alij congrua, sed vnūquodque requirit sua, & abijcit aliena. Expende illam rationem, quia sumus omnes vnum corpus in vna spe vocatiōis vocati, & in illo corpore sunt diuersa membra, etiam officialia, & quodlibet debet esse suo officio contentum, ne totus ordo ecclesiastici corporis turbetur. Et ex illa membrorum diuersitate, ordo hierarchicus deprehenditur, qui fastigiatur in apicē Papatus, quia debet esse ordo concordantiæ membrorum. Concordantia autem non est sine vno & pluribus. Plura enī concordant, vnū est sibi idem, si non adfuerit vnū, non erit concordia. Sed discordia, habet ergo corpus illud ordinem concordātiæ, quando est in vno capite, & in pluribus membris, posset latissime extēdi illa ratio vsus est, & hac ratione Bea. Bernardus lib. III. de consideratione ad Eugenium, erras si vt summam, ita & solam institutam a deo vestram Apostolicam potestatem existimas. Si hac sentis, dissentis ab eo qui ait. Non est potestas nisi a deo, proinde quod sequitur, qui potestati resistit, ordinatiōi dei resistit. Etsi principaliter pro te facit, non tamen singulariter, denique idem ait, omnis anima potestatibus sublimioribus subdita sit, nō ait, sublimiori tāquam in vno, sed sublimioribus tanquam multis. Non ergo tua sola potestas a deo, sunt & mediocres, sunt & inferiores, & quomō quos deus cōiunxit, non sunt separandi, sic nec quos subiunxit, comparandi. Monstrum facis si manu submouens digitum facis pendere de capite, superiorem manu brachio collateralem. Tale est si in CHRISTI corpore membra aliter locas, quam ipse disponit, nisi tu putas alium esse qui posuit in ecclesia quosdam quidem Apostolos, quosdam autem prophetas, alios vero Euangelistas, alios Doctores, & pastores, ad consumationem sanctorum, in opus ministerij, in ædificationē corporis CHRISTI. Atque hoc corpus quod tibi ipsi Paulus suo vere Apostolico figurans eloquio, & capite cōuenientissime aptans, totū ex eo compactū perhibet, & connexum per omnem iuncturam subministrationis, secundum operationem in mensuram vniuscuiusque membri augmentum corporis faciens in ædificationem sui in charitate, improbet si pater illas exemptiones, quæ iam solitæ sunt fieri, vbi subditus eximitur a potestate superioris & īmediate subijcitur Ro. Pont. Adduximus superius B. Hiero. cōtra Iouinianū, vbi affirmat Petrum cōstitutum principem Apostolorū. Cuius causam subdit, vt capite constituto scismatis tolleretur occasio, quare solide nostra persistit sententia, Primatum a deo in ecclesia constitutum.

Bernard.

Roma. XIII.

Math. XIX.

Ephes. IIII.

Exemptiones.

Hierony.

¶RATIO QVARTA EX SVCCESSIONE RO. PONT. EX OPTATO, ET AVGVSTINO DEDVCITVR ADIECTO SVMMO PONT. CATALOGO. ¶CAP. XXIX.

EPTEM LIBRIS DISPVTAT hocne gotiū opt. tus Mileuitanus Epiſcopus apher, vt ſcribit Cardinalis Brixieñ. Germanus doctiſſimus,& illic concludit. Cunctos Catholicos Epiſcopos vnitatem Cathedræ neceſſario tenere debere. Et libro ſecundo, contra Parmenianum (contra quem,& Auguſtinus ſcripſit,fuerunt enim ſynchroni)eodem renarrante decidit. Non eſſe dubium ſedem Romanā per omnes ſucceſſores connumerādo vſque ad Petrum qui primus ibi ſedit, cōtinuari, & per illud CHRISTO iungi. Sic elegātiſſime Auguſtinus fortunatus. Et aliquis ad generoſum ſcripſerūt Cōtra Donatiſtas, & numeratur inter epiſtolas Auguſtini. C L X V. Si enim ordo Epiſcoporū ſibi ſuccedentiū conſiderandus eſt,quanto certius & vere,& ſalubriter ab ipſo Petro numeramus Cui totius eccleſiæ figuram gerenti,dominus ait. Super hanc petram ædificabo eccleſiam meā, & portæ inferi non præualebunt aduerſus eam,enumerat dein per ordinem Romanos Pontifices a Petro vſque ad Anaſtaſium. Subdens in hoc ordine ſucceſſionis,nullus Donatiſta reperitur Epiſcopus. Sed ex tranſuerſo ex Aphrica ordinatum miſerunt,qui paucis præſidens Aphris in vrbe Roma. Motenſium vel cucubitarum vocabulum propagauit. In illum autem ordinem Epiſcoporū,qui ducitur ab ipſo Petro vſque in Anaſtaſium qui nunc eandem Cathedram tenet,etiam ſi quiſquam traditor ſurrepſiſſet per illa tempora,nihil præiudicaret eccleſiæ,& innocētibus Chriſtianis,quibus dominus prouidens ait,de ꝑpoſitis malis,quæ dicunt facite. quæ autem faciunt,nolite facere,dicunt enim,& non faciunt,vt certa ſpes ſit fidelis, quæ non in homine. Sed in domino collocata nunquam tempeſtate ſacrilegi, ſciſmatis diſſipetur. Hæc omnia profunde expēſa, quod Donatiſtis ſucceſſionem Epiſcoporum nō in Aphrica. Apher Aphris. Sed Romæ obijcit,quod hic vult probare Euāgelium gentibus,& orbi terrarum annunciatum,quod certa ſpes ſit licet,in domino collocata,fidem nō diſſipari,etiam ſi traditor Romæ ſederit. Verba tamen Romani Pontificis,ſunt audienda,opera fugienda. Vnde Sanctus Auguſtinus, nobis occaſionem dedit retexendi ſucceſſionem Epiſcoporum Romanorum a Petro, vſque ad Dominum Leonē. X. iam eccleſiæ vniuerſali præſidentē,qui eſt. C C X X I X. in ordine. quam ille ad ſuæ ætatis Papam Anaſtaſium extendit, adiecta eſt formula. Quotto anno CHRISTI quiſque Cathedram Sanctam rexerit. Et hoc eo quidem conſilio quod in ſuperioribus ſæpe meminimus conſtitutionem antiquiſſimorum Pontificum,vt ſic in promptu habeat Lector Candidus hanc pagellam,qua confeſtim agnoſcat, quo tempore quiſquis eorum fuerit.

August. — Mat. X X I I I. — August.

Anni CHRISTI.

ANNI Christi.	Numer°	PONTIFI. NOMEN.	Anni vitæ.	Mēſes	DIES.
33.	1.	Petrus.	25.	7.	0.
70.	2.	Linus.	11.	3.	12.
81.	3.	Cletus.	11.	1.	11.
92.	4.	Clemens.	9.	2.	10.
101.	5.	Anacletus.	9.	2.	10.
110.	6.	Euariſtus.	9.	10.	2.
119.	7.	Alexander.	10.	7.	2.
129.	8.	Sixtus.	10.	3.	21.
139.	9.	Teleſphorus.	11.	3.	22.
143.	10.	Iginus.	4.	3.	4.
147.	11.	Pius.	12.	0.	0.
159.	12.	Anicetus.	9.	4.	3.
168.	13.	Sother.	9.	3.	21.
177.	14.	Eleutherus.	21.	6.	5.
189.	15.	Victor.	10.	3.	10.
208.	16.	Zepherinus.	9.	0.	0.
217.	17.	Calixtus.	5.	2.	10.
222.	18.	Vrbanus.	8.	2.	12.

ANNI	Numer°	PONTIFI.	Anni	Mēſes	DIES.
Chriſti.		NOMEN.	vitæ.		
230.	19.	Pontianus.	9.	5.	2.
239.	20.	Antherus.	3.	1.	21.
242.	21.	Fabianus.	13.	11.	11.
255.	22.	Cornelius.	3.	10.	10.
258.	23.	Lucius.	3.	12.	10.
261.	24.	Stephanus.	3	3.	0.
264.	25.	Sixtus.	2.	9.	3.
266.	26.	Dionyſius.	6.	2.	4.
272.	27.	Felix.	4.	3.	15.
276.	28.	Eutichianus.	8.	10.	4.
284.	29.	Caius.	11.	4.	0.
295.	30.	Marcellinus.	9.	4.	0.
304.	31.	Marcellus.	5.	6.	21.
309.	32.	Euſebius.	2.	6.	25.
311.	33.	Melchiades.	4.	7.	9.
		Hucvſque Martyres			
315.	34.	Sylueſter.	21.	0.	0.
336.	35.	Marcus.	2.	8.	0.

ANNI	Numer°.	PONTIFI.	ANNI	Menses	DIES.
Christi		NOMEN.	vitæ.		
338.	36.	Iulius.	16.	4.	0.
354.	37.	Liberius	16.	7.	2.
370.	38.	Felix.II.	1.	4.	2.
371.	39.	Damasus.	18.	2.	10.
389.	40.	Siritius.	15.	11.	25.
404.	41.	Anastasius.	3.	0.	10.
408.	42.	Innocentius.	15.	2.	20.
424.	43.	Zozimus.	1.	8.	25.
425.	44.	Bonifacius.	3.	4.	7.
438.	45.	Celestinus.	8.	0.	0.
436.	46.	Sixtus.III.	8.	0.	9.
444.	47.	Leo.	21.	1.	13.
465.	48.	Hylarius.	6.	3.	10.
471.	49.	Simplitius.	15.	1.	7.
486.	50.	Felix.III.	8.	11.	19.
494.	51.	Gelasius.	4.	8.	17.
498.	52.	Anastasius.II.	1.	10.	24.
499.	53.	Symachus.	15.	6.	22.

ANNI	Numer°.	PONTIFI.	ANNI	Menſes	DIES.
Chriſti		NOMEN.	vitæ.		
514.	54.	Hormiſda.	9.	0.	18.
523.	55.	Ioannes.	2.	8.	0.
525.	56.	Fœlix.IIII.	4.	2.	13.
529.	57	Bonifacius.II.	2.	0.	26.
531.	58.	Ioannes.II.	2.	4.	0.
533.	59.	Agapitus.	1.	0.	0.
534.	60.	Siluerius.	1.	5.	12.
535.	61.	Vigilius.	17.	6.	26.
552.	62.	Pelagius.	11.	0.	19.
563.	63.	Ioannes.III.	13.	0.	0.
576.	64.	Benedictus.	4.	1.	28.
580.	65.	Pelagius.II.	10.	3.	10.
590.	66.	Gregorius.I.	13.	6.	7.
603.	67.	Sabinianus.	1.	5.	9.
605.	68.	Bonifacius.III.	0.	8.	28.
606.	69.	Bonifacius.IIII.	6.	8.	12.
613.	70.	Deuſdedit.	4.	0.	0.
617.	71.	Bonifacius.V.	5.	0.	10.

ANNI	Numer⁹.	PONTIFI.	ANNI	Menses	DIES.
Christi		NOMEN.	vitæ.		
622	72.	Honorius.	12.	11.	17.
634.	73.	Seuerinus.	1.	0.	0.
635.	74.	Ioannes.IIII.	1.	9.	18.
636.	75.	Theodorus.	6.	5.	8.
643.	76.	Martinus.	6.	1.	28.
650.	77.	Eugenius.	3.	0.	0.
653.	78.	Vitellianus.	14.	6.	0.
667.	79.	Adeodatus.	4.	2.	5.
672.	80.	Donus.	1.	2.	5.
673.	81.	Agathon.	2.	6.	15.
676.	82.	Leo.II.	0.	10.	17.
677.	83.	Benedictus.II.	0.	10.	12.
679.	84.	Ioannes.V.	1.	0	10.
680.	85.	Conon.	0.	11.	3.
681.	86.	Sergius.	14.	8.	14.
695.	87.	Ioannes.VI.	3.	3.	0.
698.	88.	Ioannes.VII.	2.	7.	18.
701.	89.	Sisinnus.	0.	0.	20.

ANNI	Numer°.	PONTIFI.	ANNI	Menſes	DIES.
Chriſti		NOMEN.	vitæ.		
705.	90.	Conſtantinus.	7.	0.	15.
708.	91.	Gregorius.II.	19.	9.	25.
729.	92.	Gregorius.III.	10.	8.	24.
740.	93.	Zacharias.	10.	2.	15.
750.	94.	Stephanus.II.	5.	1.	0.
760.	95.	Paulus.	10.	10	0.
770.	96.	Conſtantinus.II.	1.	1.	0.
771.	97.	Stephanus.III.	3.	5.	28.
774.	98.	Adrianus.	23.	10.	18.
798.	99.	Leo.III.	20.	5.	9.
819.	100.	Stephanus.IIII.	3.	7.	10.
822.	101.	Paſchalis.	7.	3.	17.
829.	102.	Eugenius.II.	4.	0	0.
833.	103.	Valentinus	0.	0.	40.
833.	104.	Gregorius.IIII.	16.	0.	0.
849.	105.	Sergius.II.	11.	3.	0.
851.	106.	Leo.IIII.	8.	3.	6.
860.	107.	Benedictus.III.	2.	5.	9.

ANNI	Numer⁹.	PONTIFI.	ANNI	Menses	Dies.
Christi		NOMEN.	vitæ.		
862.	108.	Nicolaus	9.	2.	20.
871.	109.	Adrianus.II.	5.	9.	12.
877.	110.	Ioannes.VIII.	10.	0.	2.
877.	111.	Martinus.II.	1.	5.	0.
888.	112.	Adrianus.III.	1.	3.	0.
890.	113.	Stephanus.V.	6.	0.	9.
896.	114.	Formosus.	5.	6.	0.
901.	115.	Bonifacius.VI.	0.	0.	15.
901.	116.	Stephanus.VI.	1.	3.	0.
902.	117.	Romanus.	0.	3.	21.
902.	118.	Theodorus.II.	0.	0.	20.
902.	119.	Ioannes.IX.	2.	0.	0.
904.	120.	Benedictus.IIII.	3.	4.	0
907.	121.	Leo.V.	0.	0.	4.
907.	122.	Cristophorus.	0.	7.	0.
907.	123.	Sergius.III.	7.	3.	15.
914.	124.	Anastasius.III.	2.	2.	11.
916.	125.	Lando.	0.	6.	0.

ANNI	Nume=	PONTIFI.	ANNI	Menses	Dies.
Christi	rus.	NOMEN.	vitæ.		
917.	126.	Ioannes.X.	13.	2.	3.
930.	127.	Leo.VI.	0.	6.	15.
930.	128.	Stephanus.VII.	2.	1.	12.
933.	129.	Ioannes.XI.	4.	10.	15.
937.	130.	Leo.VII.	3.	6.	10.
941.	131.	Stephanus.VIII.	3.	4.	15.
944.	132.	Martinus.III.	3.	6.	14.
948.	133.	Agapitus.II.	9.	7.	10.
958.	134.	Ioannes.XII.	4.	10.	5.
962.	135	Benedictus.V.	0.	2.	5.
962.	136.	Leo.VIII.	1.	4.	0.
963	137.	Ioannes.XIII.	6.	11.	15.
969.	138.	Benedictus.VI.	1.	6.	0
971.	139.	Donus.II.	1.	6.	0.
972.	140.	Bonifacius.VII.	0.	6.	12.
973.	141.	Benedictus.VII.	8.	5.	0.
981.	142.	Ioannes.XIIII.	0.	8.	0.
982.	143.	Ioannes.XV.	0.	4.	0.

ANNI Christi	Numer⁹.	PONTIFI. NOMEN.	ANNI vitæ.	Menses	DIES.
982.	144.	Ioannes.XVI.	10.	6.	10.
992.	145.	Gregorius.V.	2.	5.	0.
994.	146	Ioannes.XVII.	0.	10.	0.
995.	147.	Syluester.II.	4.	1.	0.
999.	148.	Ioannes.XVIII.	0.	5.	0.
1000	149.	Ioannes.XIX.	4.	4.	0.
1004.	150.	Sergius.IIII.	2.	6.	0.
1006.	151.	Benedictus.VIII.	11.	11.	0
1018.	152.	Ioannes.XX.	9.	0.	9.
1027.	153.	Benedictus.IX.	10.	4.	9.
1033.	154.	Syluester.III.	0.	0.	49.
1038.	155.	Gregorius.VI.	2.	3.	0.
1040.	156.	Clemens II.	0.	9.	0.
1040.	157.	Damasus II.	0.	0.	23.
1040.	158.	Leo.IX.	13.	2.	6.
1053.	159.	Victor.II.	2.	3.	14.
1055.	160.	Stephanus.IX.	0.	4.	0.
1056.	161.	Benedictus.X.	0.	8.	20.

ANNI Christi	Numer°.	PONTIFI. NOMEN.	ANNI vitæ.	Menses	DIES.
1057.	162.	Nicolaus.II.	3.	6.	26.
1061.	163.	Alexander.II.	11.	6.	0.
1073.	164	Gregorius.VII.	12.	1.	14.
1085.	165.	Victor.III.	1.	4.	0.
1086.	166.	Vrbanus.II.	3.	4.	0.
1100.	167.	Paschalis.II.	18.	5.	7.
1118.	168.	Gelasius.II.	1.	5.	0.
1120.	169.	Calixtus.II.	5.	10.	0.
1126.	170.	Honorius.II.	5.	5.	3.
1131.	171.	Innocentius.II.	14.	8.	8.
1145.	172.	Cœlestinus.II.	0.	5.	0.
1146.	173.	Lucius.II.	0.	11.	4.
1147.	174.	Eugenius.III.	8.	7.	20.
1155.	175.	Anastasius.IIII.	2.	4.	24.
1157.	176.	Adrianus.IIII.	4.	10.	0.
1161.	177.	Alexander.III.	21.	0.	19.
1181.	178.	Lucius III.	4.	2.	0.
1185.	179.	Vrbanus.III.	1.	11.	0.

ANNI	Numer⁹.	PONTIFI.	ANNI	Menses	DIES.
Christi		NOMEN.	vitæ.		
1186.	180.	Gregorius.VIII.	0.	0.	52.
1186.	181.	Clemens.III.	2.	0.	16.
1188.	182.	Cœlestinus.III.	6.	7.	11.
1195.	183.	Innocentius.III.	18.	4.	24.
1214.	184.	Honorius.III.	10.	7.	13.
1225.	185.	Gregorius.IX.	14.	3.	0.
1240.	186.	Cœlestinus.IIII.	0.	0.	18.
1242.	187.	Innocentius IIII.	11.	6.	6.
1254.	188.	Alexander IIII.	6.	6.	0.
1262.	189.	Vrbanus IIII.	3.	1.	4.
1265.	190	Clemens.IIII.	3.	9.	21.
1271.	191.	Gregorius.X.	4.	2.	10.
1275.	192.	Innocentius.V.	0.	5.	2.
1275.	193.	Adrianus.V.	0.	0.	40.
1276.	194.	Ioannes.XXI.	0.	8.	0.
1280.	195.	Nicolaus.III.	3.	8.	0.
1280.	196.	Martinus.IIII.	4.	1.	0.
1284.	197.	Honorius.IIII.	2.	1.	0.

ANNI	Numer°.	PONTIFI.	ANNI	Menses	DIES.
Christi		NOMEN.	vitæ.		
1286.	198.	Nicolaus.IIII.	4.	1.	0.
1290.	199.	Cœlestinus.V.	0.	5.	1.
1291.	200.	Bonifacius.VIII.	8.	9.	17.
1300.	201.	Benedictus.XI.	0.	9.	0.
1302.	202.	Clemens.V.	8.	10.	15.
1317.	203.	Ioannes.XXII.	19.	3.	27.
1336.	204.	Benedictus.XII.	7.	3.	17.
1343.	205.	Clemens.VI.	10.	6.	8.
1353.	206.	Innocentius.VI.	10.	0.	0.
1363.	207.	Vrbanus.V.	8.	5.	0.
1371.	208.	Gregorius.XI.	8.	0.	0.
1379.	209.	Vrbanus.VI.	11.	8.	0.
1390.	210.	Bonifacius.IX.	14.	9.	0.
1405.	211.	Clemens.VII.	15.	0.	0.
1402.	212.	Benedictus.XIII.	21.	0.	0.
1404.	213.	Innocentius.VII.	2.	0.	0.
1407.	214.	Gregorius.XII.	2.	7.	0.
1409.	215.	Alexander.V.	0.	8.	0.

ANNI	Numer°	PONTIFI.	Anni	Mẽſes	DIES.
Chriſti.		NOMEN.	vitæ.		
1410.	216.	Ioannes.XXIII.	4.	10.	0.
1415.	217.	Martinus.V.	14.	3.	0.
1430.	218.	Eugenius.IIII.	15.	0.	0.
1438.	219.	Felix.V.	9.	0.	0.
1447.	220.	Nicolaus.V.	8.	0.	0.
1455.	221.	Calixtus.IIII.	3	3.	0.
1458.	222.	Pius.II.	5.	11.	26.
1464.	223	Paulus.II.	6.	10.	0.
1471.	224.	Sixtus.IIII.	13.	0.	0.
1484.	225.	Innocentius.VIII.	5.	11.	0.
1492.	226.	Alexander.VI.	11.	0.	8.
1503.	227.	Pius.III.	0.	0.	27.
1503.	228.	Iulius.II.	9.	4.	0.
1513.	229.	Leo.X.	8.	8.	13.
	230.				
	131.				
	232.				
	233.				

❡DISCORDANTIA SCRIBENTIVM DE SVCCESSIONE ROMANI PONTIFICIS, ET GEMINVS CATALOGVS IMPER. ET REGVM, ADIICITVR.

❡CAPVT. XXX.

LACET TAMEN HANC adijcere coronidem, & paucis monere lectorem, non omnes concordi sententia hanc successionem posuisse, vt passim in hystoricis occurret, Eusebius Linum post Petrum ponit. Cui statim Clemens successerit, quod etiam Augustinus in præfata epistola facit. Et Anicetum præponit, nec Felicem secũdum inter Episcopos numerat. Platina nouissimus scriptor Summorum Pontificum enumerat Ioannes. X X I I I I. quia in numerum redegit Ioannem octauum, qui mentitus sexum ex moguntia natus, malis artibus Papatum acquisiuit, & de Felice inferius plura, verum nos in præsentia discutere nolumus hanc hystoriæ diuersitatem, & quia ad petitionem B. Hierony. Papa Damasus misit ei Catalogum Ro. Pontif. vsque ad sua tempora, quam ego repperi Bamberge in monte Monachorum, in satis vetusto codice. Cum supplemento, vsque ad Formosum. Cui Platina satis alias concordat, & vetustus codex Decretorum. Roma. Pont ex Monasterio S. Georgij in Prifelmingen. Ideo hunc ordinem sum sequutus, adiecti sunt Papæ etiã intrusi, & scismatici, ac depositi. Et ista formula quidã Argentoraceñ vsus est, quẽ placuit in hoc etiam imitari, & quia sæpius mentio facta est Impe. placet eiusdem tabulam annectere, quamuis non per omnia cõcordet, nec sexto Aurelio, nec Beneuenuto imolẽsi, qui vitas Cæsarum scripserunt. Sed tabellã Argentoraceñ. imitabimur, quæ est vt arbitror Mathiæ Schurerij. Vvimphelingij mei municipis.

Eusebius. August.

Platina.

Damasus.

Prifelmingen.

S. Aurelius. Beneuenutus.

Anni mundi

ANNI	ANNI	ROMANORVM	Anni		DIES.
MVNDI	Christi.	REGES.	VITAE		
4446.	751.	Romulus.	37.		1.
4485.	714.	Numa Pompilius.	41.		2.
4526.	673.	Tullius Hosti.	32.		3.
4558.	641.	Ancus Martius.	23.		4.
4581.	618.	Tarquinius Priscus	35.		5.
4616.	583.	Seruius Tullius.	34.		6.
4650.	549.	Tarquini⁹ superbus	35.		7.
	CON=	SVLES IMPERA=	TORES.		
5153.	46.	1. Caius Iulius Cæsar.	4.		7.
5158.	41.	2. Octauian⁹ August⁹.	56.		6.
ANNO	Numer⁹	IMPERATORVM	ANNI	Menses	DIES.
Christi.		NOMINA.	VITAE		
15.	3.	Tiberius.	23.	0.	0.
38.	4.	C. Caligula.	3.	10.	8.
42.	5.	Claudius.	13.	8.	20.
56.	6.	Nero.	14.	7.	8.
71.	7.	Galba.	13.	7.	0.
71.	8.	Otto.	0.	3.	0.

ANNO	Numer⁹	IMPERATORVM	Anni	Menses	DIES.
Christi.		NOMINA.	VITAE		
71.	9.	Vitellus.	0.	7.	0.
72.	10.	Vespasianus.	10.	0.	0.
81.	11.	Titus.	2.	2.	20.
82.	12.	Domicianus	15.	5.	0.
99.	13.	Nerua.	1.	4.	0.
100.	14.	Traianus.	19.	6.	0.
119.	15.	Adrianus.	21.	0.	0.
140.	16.	Antonius Pius.	23.	3.	0.
163.	17.	M. Antonius.	19.	1.	0.
182.	18.	Comodus.	13.	0.	0.
195.	19.	Helius pertinax.	0.	6.	0.
195.	20.	Seuerus.	18.	0.	0.
213.	21.	Bassianus Cara.	6.	0.	0.
219.	22.	Macrinus.	1.	0.	0.
220.	23.	M. Aureli⁹ Antonius.	4.	0.	0.
224.	24.	Alexander.	13.	0.	0.
237.	25.	Maximinus.	3.	0.	0.
240.	26.	Gordianus.	6.	0.	0.

ANNO	Numer⁹	IMPERATORVM	Anni	Menſes	DIES.
Chriſti.		NOMINA.	VITAE		
246.	27.	Philippus.	7.	0.	0.
253.	28.	Decius.	1.	3.	0.
254.	29.	Gallus cum filio.	2.	0.	0.
266.	30.	Valerianus.	15	0.	0.
270.	31.	Claudius.	1.	9.	0.
273.	32.	Aurelianus.	5.	6.	0
278.	33.	Tacitus.	0.	6.	0.
278.	34.	Probus.	6.	4.	0.
284.	35.	Carus.	2.	0.	0.
286.	36.	Diocletianus.	20.	0.	0.
307.	37.	Galerus.	2	6.	0.
309.	38.	Conſtantinus.	30.	10.	0.
339.	39.	Conſtantius.	24.	6.	12.
363.	40.	Iulianus	2.	8.	0.
365.	41.	Iouinianus.	0	8.	0.
366.	42.	Valentinianus.	12.	6.	0.
378.	43.	Valens.	4.	0.	0.
382.	44.	Gratianus.	6.	0.	0.

Chriſtiani iã publicæ admiſſi.

ANNO Christi	Numer°.	IMPERATORVM NOMINA.	ANNI	Menses	
686.	63.	Iustinianus.II.	10.	0.	
696.	64.	Leo.	3.	0.	
699.	65.	Tiberius.III.	7.	0.	
712.	66.	Philippicus.	1.	6.	
713.	67.	Anastasius.	3.		
717.	68.	Theodosius.III.	1.		
718.	69.	Leo.II.	14.		
742.	70.	Constantinus.V.	35.		
776.	71.	Leo.III.	5.		
781.	72.	Constantinus.VI.	10.		
792.	73.	Nicephorus.	9.		
801.	74.	Carolus Magnus.	14.		
815.	75.	Ludouicus.	25.		
841.	76.	Lotharius.	15.		
855.	77.	Ludouicus.II.	21.		
876.	78.	Carolus.II.	6.		
882.	79.	Carolus.III.	12.		
894.	80.	Arnulphus.	12.	6.	

Nō sunt veri Imperatores.

ANNO	Numer°.	IMPERATORVM	ANNI	Menses	
Christi		NOMINA.			
960.	81.	Ludouicus.III.	6.		
913.	82.	Berengarius.	4.		
917.	83.	Berengarius.II.	4.		
921.	84.	Hugo.	10.		
933.	85.	Lotharius II.	2.		
935.	86.	Berengarius.III.	11.		
962.	87	Otto.I.	12.		
975.	88.	Otto.II.	17.		
987.	89.	Otto.III.	18.		
1004.	90.	Henricus primus.	21.		
1024.	91.	Conradus.	15.		
1039.	92.	Henricus.II.	19.	2.	
1057.	93.	Henricus.III.	48.	0.	
1108.	94.	Henricus.IIII.	20.	0.	
1128.	95.	Lotharius.	11.	0.	
1139.	96.	Conradus Sueuus.	15.	0.	
1153.	97.	Fridericus Sueuus.	37.	0.	
1190.	98.	Henricus Sueuus.	10.	0.	

ANNO	Numer⁹	IMPERATORVM	Anni	Menses	DIES.
Christi.		NOMINA.	VITAE		
1204.	99.	Philippus Sueuus.	12.	0.	
1210.	100.	Otto quartus.	2.	0.	
1212.	101.	Frideric⁹.II.Sueu⁹.	33.	[illegible]	
1245.	102.	Conradus Sueuus.	12.		
1257.	103.	Conradus Sueuus.	10.		
1273.	104.	Rudolph⁹ Hasphurg⁹.	19.		
1292.	105.	Adolphus.	6.		
1298.	106.	Albertus.	10.		
1309.	107.	Henricus.VII.	5.	8.	
1315.	108.	Ludouicus.IIII.	32.		
1347.	109.	Carolus IIII.	32.		
1379.	110.	Vventezelaus.	22.		
1401.	111.	Rubertus.	10.		
1411.	112.	Sigismundus.	27.		
1438.	113.	Albertus.II.	2.		
1440.	114.	Fridericus.III.	52.		
1493.	115.	Maximilianus.	26.		
1519.	116.	Carolus.V.			

Vnde Carol⁹ quintus paternā ducit originē.

¶ IN HAC TABELLA CAESARES ASSVMPTI AB IMperatoribus non omnes ponuntur, nec ij qui electione constituta, fuerunt coronati, sed vt lector tamen plenius habeat quod petat, non enim hic hystoriam scribimus, aliam damus tabellam, in qua nomina dumtaxat Imperatorum, Cæsarum, & Regum sunt descripta.

Impatores

REGES ROMANI	AVGVSTI CAESA.
Romulus, & Remus	Aelius Pertinax.
Numa Pompilius.	Didius Iulianus.
Tullius Hostilius.	Seuerus Pertinax.
Ancus Marcius.	Baßianus Antoni. Caracalla.
Tarquinius Priscus.	Macrinus Opili° cum Albinio & Diadumeno filijs.
¶ Augus. Cæsa. & Impera.	Aurelius varius Heliogabalus.
	Seuerus Alexander.
C. Iulius Cæsar	Iulius Maximinus Thrax.
Octauianus Cæsar Augustus.	Gordianus.
Marcus Antonius.	Philippus Iulius.
Cl. Tiberius Nero.	Philippus Saturninus filius.
C. Caligula.	Decius Panno.
Titus Claudius.	Virius Gallus Hostilianus.
Domicius Nero.	Velusianus filius.
Sergius Galba.	Licinius Valerianus.
Saluius Otto.	Galienus filius.
Aulus Vitellius.	Claudius secundus.
Vespasianus Flauius.	Quintilius frater.
Titus Vespasianus.	Aurelianus.
Domicianus Flauius.	Tacitus.
Nerua Cocceius.	Florianus.
Vlpius Traianus.	Probus.
Aelius Adrianus.	Carus.
Antonius Fuluius Pius.	Diocletianus.
M. Antonius Verus.	Galerius Maximianus.
Lucius Aurelius, Comodus.	Constantius.
Lucius Antonius, Como.	Galerius.

Imparores.

AVGVSTI	CAESARES.
Licinius.	Philippus.
Maxentius.	Anaſtaſius ſecundus.
Alexander Phrix.	Theodoſius tertius.
Conſtantius magnus cum filio.	Leo tertius.
Conſtans.	Conſtantinus quintus.
Conſtantius.	Leo quartus.
Syluianus.	Conſtantinus ſextus.
Iulianus.	Nicephorus.
Iouianus.	Scauratius filius.
Valentinianus.	Michael
Valens.	Carolus Magnus.
Gratianus.	Ludouicus Pius.
Valentinianus frater.	Lotharius.
Theodoſius Archadius.	Ludouicus ſecundus.
Honorius.	Carolus ſecundus Caluus.
Theodoſius Iunior.	Carolus tertius.
Valentinianus.	Arnulphus.
Marcianus.	Ludouicus tertius.
Leo.	Conradus Francus.
Zeno.	Berengarius primus.
Anaſtaſius.	Berengarius ſecundus.
Iuſtinus maior.	Henricus Saxo.
Iuſtinianus.	Hugo Frantius.
Iuſtinus minor.	Berengarius.III.
Tiberius ſecundus.	Lotharius Francus.
Mauritius.	Rudolphus Burgundus.
Phocas.	Albertus filius Berenga.
Heraclius.	Otto.I.
Conſtantinus.III.	Otto.II.
Conſtantinus.IIII.	Otto.III.
Heracleon.	Henricus.II.
Iuſtinianus ſecundus.	Conradus.II.Francus.
Leo ſecundus,ſeu Leontius.	Henricus.III.Sueuus.
Tiberius tertius.	Henricus.IIII.

Imparores.

AVGVSTI	CAESARES.
Henricus. V.	corum pater.
Lotharius II.	Adolphus de Nassau.
Conradus Sueuus III.	Albertus Austriacus.
Fridericus primus Sueuus.	Henricus septimus Litzelburg⁹.
Henricus sextus Sueuus.	Ludouicus quartus Bauarus.
Philippus tertius Sueuus.	Fridericus Austriacus victus.
Otto quartus.	Guntherus Sthimartzemburgius.
Bertholdus Zaringus.	Carolus quartus Bohemus.
Fridericus II. Sueuus.	Vventzelaus filius.
Henricus Thuringus.	Rubertus Bauarus.
Vvilhelmus Sollandus.	Sigismundus Bohemus.
Conradus quartus Sueuus.	Albertus secundus Austriacus.
Alphonsus Castiliensis.	Fridericus III. Austriacus.
Richardus Cornudieñ.	Maximilianus. I. Austriacus.
Conradinus Sueuus.	Carolus. V. Austriacus.
Rudolphus Haspurgus Austria=	

¶SEMPER HANC FVISSE VNIVERSALIS ECCLESIAE SENTENTIAM PROBATVR, ET DE DIVERSARIO FRATRE ALIQVA.

¶CAPVT. XXXI.

ONFORMITER ERGO AD RAtionē Augustini instrui potest fundamentum, Quod a temporibus Apostolorum vsque ad tēpora nostra prælati, & Doctores ecclesiæ sibi continua serię succedentes, & populi eis subiecti, de fide non suspecti senserunt, ab omnibus catholicis firmiter est tenendum. Ita enim argumentatur D. Augusti. contra Faustum, libro. XI. cap. V. excellētia Canonicæ autoritatis veteris, & noui testamenti, quæ Apostolorum, cōfirmata tēporib⁹ per successiōes Episcoporum, & propagationes ecclesiarū, tanquam in sede quadam sublimiter constituta est. Cui seruiat omnis fidelis & pius intellectus, & iterum palam est, quod in re dubia ad fidem valeat autoritas ecclesiæ catholicæ, quæ ab ipsis fundatissimis sedibus Apostolorum, vsque in hodiernum diem succedentium sibimet Episcoporum serie, & tot populorū consentione confirmatur. Renarrat Gratianus cap. palam dist. VI. Et quod ecclesia hoc semper tenuerit secūdum successionem Roma. Pont, prolixe hoc libro monstrauimus, ab omni autem verisimilitudine alienum videtur quod Sancti Martyres, Pontifices, & Doctores, cum concilijs in prioribus citati doctrinæ Euangelicę, rerum gestarū, traditionum, & consuetudinum vniuersalis ecclesiæ fuissent ignorantes, nescientes quid circa rem adeo ecclesiæ necessariam. Apostoli senserint, & discipuli eorum, cum sacris concilijs. Et sicut Prælati & Doctores catholici eam tenuerunt. Sic & populus catholicus. Immo recedētes ab hac sententia semper habiti sunt, vel hæretici, vel scismatici, vt Armeni, Graeci, Rutheni, Bohemi, Posteaque se ab ecclesia Romana abduxerunt. cum ergo non legatur a temporibus Apostolorum, vel discipulorum eorūdem vsque ad tempora patrum, quicunque populi christiani, assertioni nostræ contradixerint, tenendum est, & pronunciandum indubitate hanc esse sententiam vniuersalis ecclesiæ, quæ in his quæ sunt fidei errare non potest, Nec obstat si quis pertinax argutetur, plures Sanctos adductos loqui de Petro, non de Romano Pontifice eius successore, hæc calumnia facile vitatur, quoniam nō minor cura erat CHRISTO de sua sponsa ecclesia, Petro mortuo, quam eo viuente, si ergo ab initio voluit Sanctum Petrum habere Primatum ecclesiæ loco sui, tanquam vicarium, a maiori ecclesiā suā muniuit, & gubernauit tali capite post Petrū, sicut maior est facta multitudo fidelium post Petrum in ecclesia, modo multitudo nō ordinata magnā parit confusionem, & acute probat dominus Armacanus, in quæstionibus Armeniorum.

Augustinus.

Armacanus.

Armeniorum, CHRISTVM hanc ſucceſſionẽ Epiſcoporum deſignaſſe.cum autẽ Math. XXIIII. Amen dico vobis,quia non præteribit generatio hæc,donec omnia fiant.cœlum & terra tranſibunt,verba aũt mea non tranſibunt.repetit Marc. XIIII.& Luc. XXI. Vbi per,verbũ, non intelligit verbum vocale,a ſe prolatum,ſed ſpirituale effectum ſuorũ verborum,qui nunquã tranſibit. Ita videtur loquutus de gñatione ſpirituali, de ſanctitate & ptãte Apoſtolica ordinis per ſua verba genita.illam igitur poteſtatem eccleſiaſticam,tam in collegio,quã in capite(quoniã tota ad vnã generationẽ ſpiritualẽ pertinet)non defuturã ante aduẽtum ſuum prædixit. Et quia eſt gñatio vniuoca,quo ad ſpũalem ædificationem cõſectariũ eſt,ſucceſſores Petri eſſe eiuſdem ratiõis,& poteſtatis, quo ad plenitudinẽ regiminis,ſicut Petrum. Et hanc poteſtatẽ Petri manere in ſucceſſoribus vſque ad conſummationẽ ſæculi,fidelis ambigere non debet. Ideo quæ ad regimen pertinent,quicquid dixit Petro etiã ad ſucceſſores referẽdum eſt. Summæ enim ſniæ non conuenit,tam nobilem ordinem,aut tam vtile ad generis humani ſalutem inſtitutũ, Statim deficere ſineret,ĩ ipſo ſui principio,dum cauſa finalis huius inſtitutiõis,hoc eſt ſalus humani generis,nondum eſſet adepta.quæ cauſa potius exigit permanentiã illius ordinis,& iã magis in illa confuſa multitudine vbi refriguit charitas,quam in paucitate exordij,vbi cor eorum erat ardẽs audire dñm. Et vt aliquando finem faciamus,venio ad diuerſariũ F. Ludder cõi,& catholicę ſnię repugnantẽ,ſi negat Papã iure diuino præeſſe toti eccleſiæ catholicæ.vñ tunc habet mẽdicitatis priuilegium? Vnde hũc habitum religionis Auguſtinianę quẽ deſert? Vnde ipſe,& fratres habent ius audiendi confeſſiones, publicæ prædicandi. Contra voluntatem communiter Archiepiſcoporum, Epiſcoporum,& Curatorum. Cum Sum. Ponti. fratres ſua autoritate defenſauerit, hactenus, contra prælatos & curatos, & ita fratres priuilegijs onerauerit, vt de diuerſario,& ſibi ſimilibus dicere poſſit illud Moyſi. Incraſſatus eſt dilectus,& recalcitrauit,icraſſatus,ĩpinguatus,dilatatus. Deutr. XXXII. Si ergo Papa non habet iure diuino hanc poteſtatẽ,ſed humano,vt diuerſarius autumat,& iam Archiepiſcopi, Epiſcopi,& curati frequenter diſſenſerunt,& diſſentiunt(niſi quod deferunt autoritati Papæ, in hoc CHRISTO principaliter deferentes,a quo credunt eum habere poteſtatem) ideo diuerſarij ſententia per ſummam iniuſtitiam fratres illa ſibi vſurpant, vt Romanus Pontifex male eis,curatis contradicentibus largiretur,quod abſit.nam tunc omnes ordines mendicantes eſſent in ſtatu dãnationis æternæ, alienum ius indebite, contra ſalutem propriam, & aliorum vſurpantes,quod eſſet parum catholicæ loqui,& ſentire de tot bonis Patribus Sanctorum illorum ordinum. Irreligioſa autem eſt omnino diuerſario reſpõſio,quia libere pronunciat, ſe velle nullum ordinem mendicantium eſſe. Nam vt Græci aiunt. Sermo eſt nuntius intelligentiæ, & eloquutio, vt Alcuinus ait,eſt interpres mentis. Ideo vt ſermo diuerſarij indicat,mẽs eſt ei parum adfecta ad religionem,quod graue ſit ei ferre cucullam,aut mendicitatem faſtidit. Nos autem autoritatem Euangelicam ſequuti,ſacerrima concilia, Sãctorum Martyrum decreta, & Pontificum eccleſiaſticorum Doctorum

In Ludder.

In fratres.

In Ludderum.

Græci.

Concluſio.

rum Doctorum sententias, communem ecclesiæ vsum, & traditionem, concludimus Romanam sædem, & Apostolicam, ob diuinum priuilegiū Petro traditum a CHRISTO, & eo iubente Romam translatum, cui ac cessit loci dignitas sæcularis in augmentum fidei, vt pax seruaretur, & ob tot tormenta Sanctorum præsulum, quorum plures quam. XXX. propter fidem nostram sanctam Martyrio fuerunt coronati, esse primā omnium dignitate. Cui, & eius præsidenti cæteri Pontifices omnes, obedire debent, & subesse in his, quæ sunt fidei, ad gloriam dei omnipotētis, & exaltationem Sancti nominis sui, & fidei catholicæ Dominus IESVS CHRISTVS sit benedictus in sæcula. AMEN.

LAVS ET GLORIA SIT IESV CHRISTO SANCTAE ECCLESIAE CAPITI, ET BEATORVM CORONAE.

In nomine tuo dulcis IESV.

¶SEX RATIONES LVDDERI PRO PRIMATV PETRI.

¶CAPVT PRIMVM.

ON SVFFICIT nostra roborasse, nisi & aduersantia tela elidamus Ludderi, quib⁹ & nostra ipetere, & sua tueri nititur quod facturi, hũc ordinẽ obseruemus. Primo sex rõnes diuersarij ostẽdemus esse inanes, & inefficaces, quibus probat Primatum illum, dein examinabimus eius rationes, autoritates, & excusationes contra catholicam sententiã inductas. Tertio loco cauillos diluemus, quibus nobis obstrepit diuersarius aliqua argumenta nostra infirmando. Cur autẽ rationes suas demoliar ista est causa, quia cum sint inanissimæ, reputat per has etiam hæreticis & scismaticis efficaciter posse resisti, & rationes sanctorum patrum ĩ duobus primis libris enarratas reijcit, & sic de colũnis marmoreis vult supponere columnas arundineas, & fidem nostrã irrisui exponere hæreticis & infidelibus, qui crederent nos tam fragilibus teneri & duci rationibus, quod manifestarium faciemus eius ratiões inefficaces declarando. Soli deo gloria.

¶Prima ratio sua inualida est ista, Papam esse superiorem alijs probatur ex voluntate dei, quam ipso facto videmus, nõ enim potuisset Papa venisse in hanc monarchiam sine volũtate dei, hanc rationẽ exclamat, & quod hac sola ratione gloriosissimus Martyr Cyprianus per multas epistolas confidẽtissime gloriatur, contra omnes Episcoporum quorumcunque aduersarios, sicut. III. Regum. Legimus quod decem tribus Israel discesserunt a Roboam filio Salomonis, & tamen quia volũtate dei, sine autoritate factum est, ratum apud deũ fuit Confirmat. quia Theologi omnes ponunt operationem esse signum voluntatis dei, non minus quam præcepta & prohibitiones. Ideo non video inquit, quomodo sint excusati a scismatis reatu, qui huic voluntati contrauenientes sese a Romani Ponti. autoritate subtrahunt, hæc est vna, mihi insuperabilis ratio, quæ me subijcit Romano Pont. & Primatũ eius fateri cogit.

ESLMI ADM.

Ratio.II. ¶ Secunda Si iuxta præceptum CHRISTI cedere aduersario iubemur,
Math.V. & qui angariarit nos mille passus, eũdem esse cum illo, & alijs duobus mil libus, quanto magis si Roma. Pont exegerit in suo Primatu, cedendum si ue iuste, siue iniuste egerit, nam incomparabiliter minor res est, Primatus iste, quam vt vnitas, & charitas, & humilitas, propter ipsam per nos dissol= uatur, ideo non dubito peccare eos qui in dissensionem sese tradunt, & spiri tus æternam vnitatem propter hanc temporalem terrenam excellentiam fugiendam dissoluunt, ferenda enim sunt omnia quæ peccata non sunt.

Ratio.III. ¶ Tertia quod si propter peccata nostra, nos de⁹ voluerit præmere multis principibus, sicut in Prouer. dicit Salomon. Nunquid resistendũ est flagel lo dei propter peccata inquit populi, multi principes eius, proinde qñ non est nostrũ diffinire, irata ne an propicia deus voluntate, nobis quoscunque principes dederit, hoc nostrũ est, voluntatẽ eius pio simplicius timore susci pere, quo mõ etiã si sub thurca nos esse vellet, thurco subeẽ libẽter debem⁹.

Ratio.IIII. Roma.XIII. ¶ Quarta. Ro.XIII. Apostolus dicit. Omnis anima potestatibus subli= mionbus subdita sit, non enim est potestas, nisi a deo, quæcũque ergo a deo sunt, ordinata sunt, itaque qui resistunt potestati, dei ordinationi resistunt. qui autem resistunt deo, ipsi damnationem sibi acquirunt, hac ergo causa omnium robustissima, nos Roma. Ponti. subiecti sumus, quia enim nulla potestas est, nisi a deo, ideo nõ oportet hanc dei ordinationem impugnare, sed quanta, quanta est. humiliter sustinere.

Ratio.V. I.Pet.II. ¶ Quinta est B. Petrus dicens vt subditi simus oĩ humanæ creaturę, quia sic est voluntas dei. At humanam creaturam vocat magistratus, hominũ arbitrio institutos, vt clarum est ex sequentibus, vbi dicit, siue regi, tanquã præcellenti, siue ducibus, tanquam ab eo missis. Cum autẽ Ro. Ponti. po= testatem arbitremur, humano decreto statutam, & ordinante deo sic robo= ratam, sine crimine non est, qui sese suæ autoritati subduxerit.

Ratio.VI. ¶ Sexta adhoc facit vnus ille consensus omni fidelium qui hodie sub Ro mano Ponti. sunt, nam cum potestas illa sit res temporalis, & lõge submit= tenda vnitati fidelium, non sine fœdissimo crimine esse poterit, si propter rem temporalem hunc tot fidelium consensum communẽ despexerit, hoc est CHRISTVM negauerit, & ecclesiam contempserit? An possibile est CHRISVM non esse inter tot ac tantos Christianos? Si autem CHRI= STVS ibi est, & Christiani, cum CHRISTO, & Christianis staudũ est, inquacunque re, quæ contra dei præceptum non fuerit. Hæc inquam ra= tio fortis & insolubilis est. ¶ Ex quibus possunt multæ aliæ formari. quin huc potest vniuersa scriptura duci, & quæ vbique charitatem, humilitatẽ, vnitatem spiritus, & timorem dei, commmendet, non violandas esse pro vlla re mundi, nedum pro vnius vno Pontificatu, vel Primatu, etiam si so= lo iure humano esset institutus. Et hac ratione longe melius stabiliretur Romani Ponti. monarchia, si voluntatem dei & consensum fidelium, non tantum subditi, sed & Romani Pontifices attendere & timere cogerentur, quam dũ velut iure diuino teneant, vi & terrore extorquent. non nisi odiũ sibi accendunt in subditis, & sese per securitatem in tyrannidem paulatim confortant.

¶ Ratio prima

¶ RATIO PRIMA LVDDERI EVACVATVR DE VOLVNTATE DEI ET LAPSVS EIVS APERIVNTVR.

¶ CAPVT .II.

EGENTI MIHI HAEC VERBORVM porteta & ianem pompã, quibus aliud dicit, aliud intendit. mox succurrebat illud Chrysostomi super Matheo. Sed caue inquit ne Hærodi efficiaris similis & dicas, vt & ego veniens adorem eum, cũque veneris, iterimere coneris. Timeamus igitur ne q̃n schema supplicum atque adorantum geramus, opere vero exiftam⁹ inimici, sic noster diuersarius velut Herodes simulat se reuerẽtiam, & obediẽtiam exhibiturum Summo pont. & tamen nihil aliud agat, quam vt destruat & labefactet Ro. Ponti. potestatem. Et vt Plautinus Euclio, ait. Altera manu fert lapidem, panem ostentat altera. Est enĩ qui nequiter se humiliat, & interiora eius sunt plena dolo, ait Sapiens Eccle. XIX. Et quod Hieremias ait, in ore suo pacem cum amico loquitur, & occulte ponit ei insidias, nam proponit ac si vellet astruere Primatum, quæ si constarent, iam actum esset de eo, latet anguis in herba, quod vt manifestarium fiat curramus per omnes rationes eius prærãcidas. ¶ Et ab initio vna fidelia oẽs dealbabimus, potius vno concilio omnes iniungamus dicẽtes has rõnes eque astruere dominium Imperatoris Thurcarum, aut Tartarorum, sicut Ro. Pont. at obijcies. dicere quidem in cõmuni, non contingit sufficienter &c. Ideo vnamquamque specialiter iugulabimus, adeo manifestarijs, & acutissimis telis, vt poeniteat eum huiusmodi fragilia induxisse.

Chrysost.
Eccle. XIX.
Hiere. IX.

¶ Primo enim cum assumit de voluntate dei, dico argumentũ esse vitiosum, nam tota ratio militat & currit æquo marte de Phalaride Dionysio, Thurca, immo sic non liceret aliquem molestare in potestate. Vnde volũtate operationis deus vult Thurcam modo & prius Saladinũ obtinere terram sanctam Hierusalem, sepulchrum domini, & ergo pro reuerentia voluntatis diuinæ non est Thurcæ resistendum. Agnosce syncere lector fragilitatem immo errorẽ huius rationis. Applica ergo Cain ad Abel, & videbis quantũ claudicet, quomodo aũt voluntas diuina que in oĩbus est honoranda, per operationem signetur, alterius est speculationis, nam & volũtas dei fuit CHRISTVM crucifigi, & tñ crucifigentes grauiter peccarũt, voluntate dei factum est, quicquid factum est. Voluntati enĩ eius quis resistet, ad Ro. IX. per hoc tamen nõ excusantur quæcũque crudelia facinora, per oẽm ætatem facta, non lapsus Adæ, non fratricidium Cain, non adulterium Lamech, nõ totius mũdi iniquitas diluuio absorpta ꝑter Noę &c. & ita currendo per omnia gesta in sacra scriptura, & in Aethnicis contenta, Vnde liquet arundine fragiliorem esse hanc rationem.

Rõ. I. soluitur.
Roma. IX.

Ratio vertitur contra proponētem.

¶Fallitur ergo maiorem in modum diuersarius(si ita sentit vt loquitur) existimans hanc rationem efficaciter resistere scismaticis,quod quam puerile cōmentum sit,ex hoc liquet,quod scismaticus diceret,placet mihi hec rō modo patiaris,vt contra te quoque ea vtar,volūtas dei quam in ipso facto videmus,& operatione est ratio non resistendi,& ex ipsa operatione liquet nos,Bohemos,Moschobitas,Ruttenos,Grecos,Armenios,non esse sub potestate Romani Ponti. Voluntati ergo diuinæ in hoc non est resistēdum. Vide vitiosum esse argumentum quod reciprocum appellat A.Gellius lib.V.noct.atticarum,& conuersionem Cicero ad Herennium,quod æque facit cōtra proponentē,velut contra respondentē.desipit ergo diuersarius,quod existimat hanc rationem potentem comprimere temeritatē resistentium,quæ maxime eos roboraret ī eorū praua & peruersa pertinacia.

A.Gellius. Cicero.

Ad Cypria.

¶Sed vt videatur aliquid egisse magnum illum citat Cyprianū qui hac ratione glorietur contra omnes Episcoporum aduersarios,neque meminit vllius loci,quippe probe noui Cyprianum eo tempore a diuersario,vel negligenter,vel in paucissimis lectum,vt disputatio Lipsica probauit.& ego oculatus testis sum,quomodo solum eū vellicatim percurrerit,sed ad propositum,nego Cyprianum fundamentum suum in hoc collocasse,nam sic ex operatione & facto,probasset tyrānidem etiam persecutorum, fateor tamen omni probationi posse occurrere illam rationem. Legi sæpius,& relegi Cypria.non memini me hoc in eo legisse pro potestate,& dignitate sacerdotali confirmanda. Nam loci vbi eam tuetur sunt,epistola.III.lib.primi ad Cornelium,epistola.VI.ad magnum lib.II.epistola.XI.ad Cornelium,epistola.IX.lib.tertio ad Rogatianum,epistola.II.lib.IIII.ad Antonianum. Et eodem libro epistola.IX.ad Puppianum,& in tractatu de simplicitate Prælatorum,non memini quod in hac ratiōe se fundet,sed voluit forte diuersarius sic fastinare lectorem,vt eum induceret ad sibi credendū tanti Martyris,& Doctoris autoritate.

Loci vbi cypri. tuetur sacerdotes.

¶Quod vt plane agnoscas,intuere locū sequentē,in quo diuersarius aperte sacræ scripturæ contradicit,dicit enī decē tribus Israel discessisse a Roboam sine autoritate,licet cum voluntate dei. Contrarium huius legitur ī hystoria Reg.nam.III.Reg.XI. sic legitur.factum est in tempore illo,vt hieroboam egrederetur de Hierusalem,& inueniret eum Abias Silonites propheta in via,opertus pallio nouo. Erant duo tantum in agro. Apprehēdensque Abias pallium suum nouum quo coopertus erat,scidit in duodecim partes,& ait ad Hieroboam,tolle tibi decē scissuras. Hæc enim dicit dominus deus israel. Ecce ego scindam regnum de manu Salomonis,& dabo tibi decē tribus. Porro vna tribus remanebit ei propter seruū meū Dauid,& Hierusalē ciuitatem,quā elegi ex oībus tribus Israel,& infra. Auferam aūt regnum de manu filij eius,& dabo tibi decem tribus,filio aūt eius (Salomonis) dabo tribū vnam, vt remaneat lucerna Dauid seruo meo cū ctis diebus corā me in Hierusalē ciuitate quā elegi,vt esset nomen meum ibi. Te aūt assumam,& regnabis super omnia,quę desiderat aīa tua,erisque rex super Israel,dein pollicetur ei quod velit manere cū eo,& ædificare domum fidelem &c.si audierit præcepta dei,hæc cap.XI.

Lapsus Ludder III.Regū.XI.

¶Capite

❡ Capite vero. XII. dicitur videns itaque populus, quod noluisset eos audire rex. Respondit ei dicens, quæ nobis pars in Dauid, vel quæ hereditas in filio Isai, & infra, factum est autem cum audisset omnis Israel, quod reuersus esset Hieroboam, miserunt & vocauerunt eum congregato cætu, & constituerũt eum regem super omnẽ Israel. Et cum Roboã vellet pugnare contra filios Israel. Sequitur factus est autem sermo domini ad semiam virum dei, dicens, loquere ad Roboam filium Salomonis Regem Iuda, & ad omnem domum Iuda, & Beniamin, & reliquos de populo dicens, hæc dicit dominus, non ascendetis neque bellabitis contra fratres filios Israel, reuertatur vir in domum suam, a me enim est factum verbum hoc. quibus omnibus pensatis, liquet Hieroboam iussu & autoritate dei accepisse regnum super decem tribus Israel, quod viuente Salomone ei promisit, & in signo dedit decem scissuras, & diuersarius noster audet dicere, hoc factum sine autoritate dei. Scio sanctum quendam doctorem diuersius tractare hunc locum, candidus tamen lector satis intelligit me synceriter textum induxisse. III. Reg. XII.

❡ Porro falsissimum est quod adducit. hoc factum voluntate dei sine autoritate, quare ratum fuit apud deum. Nam & parricidium Herodis, & necatio innocentium fuit voluntate dei, sicut ipse exponit, id est sine voluntate dei fieri non potuit, deus tamen ratum non habuit, ita de quibuscũque alijs, quod si aliter intelligat voluntatem dei, iam seipsum inuoluet, nã quod proprie est de voluntate diuina, est de iure diuino, nam eo ipso quod deus vult aliquem ad aliqualiter fieri teneri ipsa voluntas dei est, tunc lex diuina. Desinat ergo diuersarius exclamare illam rationem toties claudicantem esse insuperabilem, & quod dicit non excusatos a scismatis reatu contrauenientes huic voluntati diuinæ. Lapsus Ludder

❡ Perpende Candide Lector quam infantiliter hic labatur diuersarius, & prorsus non intelligat, quæ loquitur, nam satis exposuit se loqui de voluntate dei, quam nos accipimus ex operibus dei, & contrauenientem huic voluntati operationis accusat reum scismatis, quasi vllus hominum vnquam huic voluntati dei potuerit contrauenire, cum mox alleget Apostolum. Voluntati eius quis resistet & per Psalm. Omnia quæcunque voluit fecit. Psalm. CXIII. Quod si recte fuisset intuitus doctores, quos allegat inuenisset voluntatem signi operationis dei, esse beneplacitum voluntatis diuinæ, de quo ait Apostolus. vt probetis quæ sit volũtas dei bona beneplacẽs & perfecta ad Roma XII. Non ergo timeat diuersarius aliquos contrauenire huic voluntati diuinæ cum B. Augusti. dicat. III. lib de trini. dei. nihil enim fit quod non de interiori atque intelligibili aula summi imperatoris egrediatur secundum ineffabilem iustitiam, vbi eni non operatur quod vult, dei omnipotentis sapientia, quæ pertingit a fine, vsque ad finem fortiter & disponit omnia suauiter Sapien. VIII. Et in Enchiridio ait, non fit aliquid nisi omnipotens fieri velit, vel sinendo vt fiat, vel ipse faciendo, & apertius quidem hoc ostendit de libero arbitrio Augusti. cum ait. Nihil enim constitutum superat voluntatem dei, quoniam illa voluntas dei semper impletur, ait idem in Enchiridio, aut de nobis, aut a nobis. Lapsus manifestissi. Ludder. Psal. CXIII. Roma. XII. August. Sapien. VIII. August.

Hoc & Ioseph dixit fratribus suis. Num dei possumus resistere voluntati
Gen̄.L. Gen̄.L. Vnde Glossa hoc probe nouit super illo Psalm̄. Iustus dominus ĩ
omnibus operibus suis. Glos. hoc est apud deum velle quod facere. Conclu
Augus. dit ob hoc August. lib. I I. de ciuitate dei, cap. I I. illa voluntas sua, quę cum
eius præscientia sempiterna est, profecto in coelo & in terra, omnia quæcū
que voluit, non solum præterita & præsentia, sed etiam futura fecit. Vnde
manifestissimum est, quomodo exorbitet diuersarius admittēs aliquos cō
trauenire voluntati diuinæ, quæ sit operatio dei, signum voluntatis diuinę.
Fuimus prolixiores ĩ hac nihili. & flocci ratione euacuanda, tum quod ita
iactabunde diuersarius eam profert, dicens eam ĩsuperabilem, quam etiam
elementarius Theologus videt inanem, & seipsam destruētem, tum quod
sequentes in tam arenoso fundamento iaciantur. Hanc rationē dixit Luder
insuperabilem, & eum cogentem vt subsit Ro. Pont. tamen anno. 1520.
publicata Bulla contra eū, nihil aliud egit, nisi vt nō subesset Papę, & alios
ab obedientia eius detraheret, sic falsitas sibi nunquam constat.

¶DILVVNTVR RATIONES. I. ET. II.

¶CAPVT. III.

ON DISSIMILI ARVNDINE, & pugiōe cereo pugnat in secunda ratione, nam cum ab initio velat & obnubilat eā fuco quodam. Euangeliū adducens Math. v.
Math. v. quod cedere debeat quis aduersario, & quod cum angariante vadat quis ter mille passus nisi timerem me nauseam, & fastidium facturum lectori, explicarem prolixius horū verborum medullam, at nolumus (vt est in prouerbio) omnem mouere lapidem, & dicimus mox diuersarium peccare in limine, quod est imprimis vitiosum, incipit enim
Si iuxta præceptum &c. Nam dico illud non esse pręceptum, sed consiliū,
& hoc intelligendo, vt Hierony. accipit, & textus præcedens cōcordat, de
benefaciendo inimico, & ei reconciliando, secus esset iuxta diui Augustini
sententiā, at hoc omittamus. Contradicet diuersarius communi sententiæ
Hierony. Theologorum, quia in Euangelio omnia sunt præcepta, non assentiar ei,
August. quia sic omnes oporteret ingredi monasterium, & Apostolus ait, de virginibus præceptum non habeo. Concilium autem do: &c. I. Corinth. VII.
Nihil his expressius, virginitatē noluit esse præcepti, sed consilij, at de hoc
alias plura. Constat iam quam improuide, & inartificiose argutetur sophi
I. Corint. VII. sta noster a consilio, ad præceptum.
Illatio vitiosa. ¶ Porro quam cæcutiat ex hoc liquet, quod illatione illa frigida probaret
Danielem male fecisse orantem pro liberatione populi a captiuitate Babilonica, quia debebat cedere aduersario, & angarianti mille passus debebat

associari,

associari,& alijs duobus millibus. Neque Christiani deberent excutere iugum Thurcæ, aut alterius infidelis, neque eis resistere, quoniam etsi sit disparitas cultus, est tamen idemptitas rationis, quam maleuolæ autem assimilat Pontificiam potestatem iniustitiæ, quia aduersario, & angarianti mille passus. Venenum dein apertius emittens siue iustæ, siue iniustæ egerit Papa, quasi Papa iniuste agat, potestatem monarchicam sibi a deo traditam exercendo, sed ita insibilat serpens. Euam hoc est, indoctam plebæculam seducturus.

¶ At despiciamus eius confirmationem, quia principatus est res incomparabiliter minor, quam charitas, & humilitas. Audi audacule, hic te in ius voco, dissoluitur ne vnitas fidelium principatu dissoluto, quomodo ergo mansit vnitas, vt ita dicam vnitissima fidelium, & Apostolorum in primitiua ecclesia, vbi diuersarius negat fuisse primatum illum regiminis & dignitatis. Porro ante tempora S. Gregorij non fuit maxima fidelium vnitas tot millibus martyribus pro fide CHRISTI alacriter morientibus, negat, tamen ante illa tempora ecclesiam Romanam habuisse primatum in resolutorio suarum conclusionũ de indulgentijs, quid ergo hic contra fingere potest diuersarius, nisi ampullas verborum. Vnde si non esset principatus ille iure diuino cõstitutus, non diceret renitẽtem principatui, resistere vnitati & charitati, nam vnitas habetur etiam inter æquales. Dein licet Franci, & Hispani se subtraxerunt ab obedientia ĩperij, saluo vinculo vnitatis, & charitatis Christianæ, ita & de principatu Papali dicerent, si esset a solo iure humano (quod est hæreticissimum) iã vnitate & charitate salua possent se subtrahere ab obedientia Papæ, & sicut temporalia iam exercẽt ope regis, sine Imper. ita & spiritualia per Primates perficerent, sine recursu ad Summum Ponti. & tamen dicerent se seruare vnitatem, & charitatẽ Christianam nobiscum, quia vna Fides, vnus Dominus, vnũ Baptisma. Vides ergo studiose Lector quam facili vmbone repellantur machinæ illæ diuersarij imbelles, fragiles & exarmatæ, & omnia dicit ferenda, quæ peccata non sint, consilij est, non præcepti. Immo ipse diuersarius est impacientissimus ferendo, at de hoc alias.

¶ Adeo autem venenosa & maledicta est. Tertia ratio diuersarij, vt vix me contineam, quin eam pro meritis tractem, & modestiæ Theologicæ rationem habens, mititer agam cum ea, & interimendo suppositum rationis non dabo, potestatem hanc pontificiam datam a deo in flagellum, sed nobis in bonum, & ædificationem, quinimmo deus non nisi iratus auferet nobis, vt non sit rex, neque princeps, neque sacerdotium, vt citat Grego. Nazanzenus, in Daniel. cap. III. Paulo diuersius legimus, non debuit ergo diuersarius, ita detrahere Pontificiæ potestati, quod diceret eam datam in flagellum, ex qua tanta bona proueniant fidelibus, vt lib. primo, & secundo diximus. Rõ. III. diluitur Nazanzenus. Dañ. III.

¶ Dein & hoc non caret veneno detractionis, quod comparat Papalem potestatem Thurcæ, quod si non est principi maledicere, sacerdoti dei detrahere, rebellionem parare, seditionem iter fideles commouere, & omnia infera & supera interturbare, hoccine est viri Christiani, religiosi, mendi- Ludder detractator.

cantis, Theologi officium, heccine charitas Christiana vnitatis conseruatiua, siccine honor, & ordo ecclesiæ illibatus defensatur.

¶ Porro si omnia tam assumpta, quam tacite præsupposita, essent concessa, consectarium esset vnũ magnum absurdum, si quia licet patienter ferre debeamus flagella nobis a deo inflicta iuxta illud Esdræ. III. cap. X. fortiter fer qui tibi congerunt casus, & quod Sanctus Paulus ait, tribulatio patiẽtiam operatur. Patientia autem probationem, probatio vero spem. ad Roma. V. Patientia enim nobis necessaria est, vt voluntatem dei facientes reportetis promissionem. II. ad Thimot. III. tamen pro huiusmodi flagellis licet deum deprecari, vt auferantur iuxta illud Psalm. Ad dominum cũ tribularer clamaui, & exaudiuit me. & quæ leguntur. II. Paralip. X. & III Reg. VIII. Immo deus aliqñ affligit suos, vt præcibus, & orationibꝰ ad eũ cõuertamur, iuxta illud Psal. Imple facies eorum ignominia, & querẽt nomen tuum dñe, Psalm. LXXXII. & cognoscetur dominus iudicia faciens. Psalm. IX. Liceret ergo rogare dominum pro auferẽdo hoc flagello, principatus Papalis, quod est plane impiũ, & sanctæ matri ecclesiæ aduersum, quæ in illo sacratissimo Missæ officio singulis diebus orat. D. O. M. pro huius conseruatione dicens. In Canone, imprimisque tibi offerimus, pro ecclesia tua sancta catholica, quã pacificare, custodire adiuuare, & regere dignetis toto orbe terrarum, vna cũ famulo tuo Papa nostro, quare iniqua est cõparatio de Thurca sub quo Christiani existentes rogare possent, vt ab eiꝰ regimine liberarẽtur, quod Christiano nõ licet de Papa, vt iã dictũ est.

Esd. III cap. X.
Roma. V.
II. Thimo. III.
III. Reg. VIII.
Psal. LXXXII.
Psal. IX.
Oro pro Papa.

¶ Non suffragatur diuersario, propter peccata populi multa principes terræ, & est Prouerb. XXVIII. nam hoc plus ei refragatur, quam conducat, pluralitas enim principatuum mala, ideo hic sapiens indicat propter peccata populi diuidi regna, sicut regnum Salomonis fuit diuisum filio Roboã, & Hieroboam. vnus ergo principatus saluatur in ecclesia, nisi peccatis hominum exigentibus, aliqui scismatici deficiant, & secedant.

Prouerb. 28.

¶ RATIONES. IIII. V. VI. LVDDERI EVACVANTVR

¶ CAPVT QVARTVM.

Ratio. IIII diluitur.

IS RECTE PENSATIS, ARBItror cuilibet catholico liquere languẽtes diuersarij rationes, vt nec volare, nec ire possint, sed egre reptent, & ex prioribus sequentes executiuntur, de quarta enĩ satis superque dictum fuit circa primã, quod illa non plus probet principatum Papæ quam Neronis, quare vt nimium generalem dicimus eam non specialiter probare de Papa, quam de quocunque alio principe, quod si in isto iaceret suum fundamentum, cõsectarium esset,

vt iisdem

vt iisdem causis posset destrui Papatus, sicut alius principatus quemadmodum communitas Suicerorum, Venetorum, & Florentinorum, reges non agnoscunt, hoc quod nullus Christianus admittet. Porro de suo addit diuersarius, & hoc etiam si iniusta esset, semper tacitæ sugillans Pontificiam potestatem tanquam iniquam, sed hoc parcat ei dominus.

¶ Euanida est & quinta ratio quod vt verum sit, applica eam communitati Venetorũ, & statim erit falsa, aut omnes Veneti peccabunt, non se subijciendo imperatori, talibus sophismatibus irretire nititur diuersarius, simplicem popellum. Et quod ad verba sancti Petri attinet. I. Pet. II. nõ est assecutus veram intelligentiam diuersarius, nam hoc dixit Petrus in primitiua ecclesia instruens fideles, quod si quis fuerat sub dominio alicuius principis ante Baptismum, per fidem noluit illum liberari ab illo dominio, & hoc fecit S. Petrus vt ait Glos. interlinearis ibidem, ne in hoc fidei, Christianæ religioni posset detrahi, quod per eam subtraherentur iura cõditionis. Vnde in hoc crudelissimi tyranni sunt inexcusabiles, quod cum nihil detraherẽt imperio, neque alicui essent molesti Christiani, sed psallerent, vt eleganter & vere rescripsit Plinius ad Traianum Imper. quæ & hodie in epistolis eius legitur, adhuc tamen seuissime per omnia tormentorũ genera, per exquisita supplicia in sanctos dei viros insontissimos, debachati sunt, properam ergo diuersarius huc per capillos trahit verba S. Petri, & cum hoc falsum assumit Primatum hunc Papalem humano decreto statutum, cum lib. primo & secundo locupletæ probauerimus eum esse a domino IESV constitutum. Ratio. V. I. Pet. II. Plinius. In tyrannos.

¶ Pari ægritudine laborat sexta ratio, nam cum primo assumit illũ communem consensum fidelium in potestatem Romani Pont. quero ex eo, cũ vnuscuiusque rei pars potentissima sit principium, quomodo ille cõsensus habuit initium aut quando, & profecto, si etiam sit marmoreus, non poterit aliud inuenire, nisi sicut in superioribus libris docuimus, quod ex sacra scriptura, Apostolica traditione, conciliorũ declaratione, Papa a fidelibus habitus sit summus, ideo suscipientes fidem, cum hoc fecerunt obediẽtiam Summo Ponti. quod & Impe. Christiani confirmarunt assentiendo, non nouum ius condendo, vt dilucide in superioribus diximus, sed placet quod subdit diuersarius despicere hunc consensum fidelium sit CHRISTVM negare, & ecclesiam contemnere, nam hoc vero, sicut vtique est verum, nõ potest excusare Græcos, & Bohemos Romanum Pont. contẽnentes, quia iuxta eius interpretationem, CHRISTVM in hoc negarunt, ecclesiam contempserunt. Porro si iste sit iure humano dũxtaxat cõstitutus, velut asserit, dicat mihi quomodo iuris humani violator (potissimũ si Papa esset nobis solum datus in flagellũ) possit dici CHRISTVM negasse, propter traditiones hominum, quas ipse tam licẽter carpit, negat, reijcit & deridet, vt vidimus libro primo de constitutiõibus Anacleti, Nicolai, Leonis magni, Leonis quarti &c. Et quod ad consensum attinet, si ob consensum communem fidelium nephas arbitratur repugnare huic Primatui, dicat mihi cum pacientia, cur non recipit Constantiense concilium laudatissimum? vbi æqualis consensus communis fideliũ concurrit. Ex Italis, Germanis, Francis, rõ. VI. soluitur. Redargutio Ludderi. Cur ergo Ludder iã tibi contradicis, & Bohemos, & alios scismaticos laudas. Lapsus Ludder

Francis,Hyſpanis,Anglis,Hungaris,Dacis,Polonis,Scotis,Norvvegijs &c. Quomodo ergo ſine fœdiſſimo crimine eſſe poterit Ludder,qui hunc tot fidelium communem conſenſum deſpexerit.

Porro & illud quod annectitur ieiunũ eſt,nõ eſſe poſſibile iter tot Chriſtianos non eſſe CHRISTVM &c. Eſt enim vitioſum argumentum,tantundem probat pro reſpondẽte,ſicut pro opponente. Si enim priores rationes,& iſta fuiſſent adductæ contra Græcum in concilio Florentino,conuerſione fuiſſet vſus,Græci,Bulgari,Rutteni,Moſthobitæ,Armenij,nõ conſentiunt,nec ſe ſubijciunt Papæ,& non eſt poſſibile inter tot,& tantos Chriſtianos non eſſe CHRISTVM,igitur cum CHRISTO & Chriſtianis ſtandum eſt,& Papa ab illis dimittendus. Vides iam ruinoſa diuerſarij fundamenta,quibus tamẽ adeo crepat,ac ſi mathematicas afferret demonſtrationes ac loricata auxilia,cum eum nõ pudeat in priori egra ratione ridicula ſubnectere,hæc inquam ratio fortis eſt,& iſolubilis,cum adeo ieiuna ſit & ibecillis,vt vix digna fuerit,quam tractarem. Volui tamen inſolentiæ hominis occurrere,& prima ratione,& ſecunda ſatis docuimus,ſi non eſſet primatus iſte de iure diuino,ſi infringeretur,non ob hoc infringi vnitatem &c. Nam indubiæ & Græci & Orĩetales A phri quos dicit(licet falſo)non fuiſſe ſub Papa,adhuc ſeruarunt humilitatem,vnitatem fidei,charitatem Chriſtianam,abſque Papatu Roma,ſecundum eũ,cur ergo iam ex his contendit aſſerere Primatum,cum poſſint eſſe ſine eo,ſecundum diuerſarium,ſed veriſſimum eſt quod philoſophi dicunt,falſum non ſolum vero diſſentit,ſed etiam falſo,hæc de fragilibus,& inartificioſis ſuis rationibus,ab initio libri Falſigraphi poſitis.

Conuerſio rationis in Ludderum.

In Ludderum.

EXCVSATIO LVDDERI CVR DECRETORVM MEMINERIT.CCCC. ANNORVM.

CAPVT.V.

B INITIO PERNICIOSI LIBELli pollicetur diuerſarius,poſt diſſolutas autoritates pro communi aſſerta ſententia ſolitas induci,robuſtiſſimas allaturum rationes contra eandem,antequam aũt hoc præſtet excuſat ſe ſuper forma propoſitionis ſuę qua dixit Romanam eccleſiam alijs eccleſijs ſuperiorẽ probatur ex frigidiſſimis Romanorum Ponti.decretis intra.CCCC.annos natis &c. formidans nimium ſalis ſe apposuiſſe,ideo ſuper hoc palliatam affert excuſationem,de qua prius experiamur. Sciebam iquit hæc offenſura,& manifeſtiſſime enim falſa videri omnibus,certum enim eſt ex decretis Romanorum Ponti. ante mille annos certatum pro hoc Primatu. Ego autem hoc ſpectaui,quod Romana eccleſia nunquam fuit,

quam fuit,nec eſt,nec erit vnquam ſuper omnes totius orbis eccleſias,licet ſuper plurimas ſit,nec enim fuit vnquam ſuper Græciæ, Aphricæ, Aſiæ, eccleſias,nec eorum Epiſcopos confirmauit,ſicut modo noſtros confirmat vt ſatis probant hyſtoriæ. Deinde ſunt ſine dubio Chriſtiani in oriente, cum CHRISTI regnum ſit orbis terrarum iuxta Pſalm̃.II.& tamen Epiſcopi eorum non inſtituuntur,non confirmantur e Roma, nec eſt neceſſarium.

❡ Deinde ab hoc tempore cœperunt multiplicari leges,& iura. Nam & Grego.IX.Bonifacius.VIII.Clemens.V.niſi conſarcinaſſent,& alias receiſas,& alias additas Epiſtolas ſcholis legendas,ac docendas tradidiſſent,ſine dubio tot maria gloſſarum, & infœliciſſimum iuris ſtudium, non eſſent,delituiſſent autem tam decreta, quam decretales magno eccleſiæ lucro,& Euangelij commodo,intra arcas Romani Ponti. Nunc autem quę facies eccleſiæ,vigore iſtorum legum,ſatis plus videmus,nec hoc ſatis,indies augeſcunt eiuſmodi libri,& tamen nihil faciunt, niſi quod plures animabus laqueos ponunt,inde diſpenſationum,confeſſionalium,idultorum, exemptionum,turpiſſimæ nũdinæ. Inde Epiſcopatuum, ſacerdotiorum, officiorum,palliorum,amatorum rapinę & venditiones impudentiſſime, inde cenſuræ,minæ,fulmina ius,fraus,dolus,& infinita monſtra, quorum nullum aut ſaltem rarum eſſet,ſi epiſtolæ huiuſmodi,ſicut oportuit, intra annales & regeſtas manſiſſent ſepoſitæ,& Euangelio locũ in publico reliquiſſent. Pſal.II. In canoniſtas. Abuſus Romę

❡ Proinde traditiones Romanas nunquam ita ſenſit mundus,vt in annis iſtis.CCCC.ideo totum earum pondus,& omnem vim Grego.IX. tribuendum exiſtimo,per quem velut natæ ſunt & ortæ, ab hinc enim vſus eorum robur accepit,& inualuerunt,vt legibus iſtis & traditionibus,iſta ſunt omnium officia,ſtatuta eccleſiæ,ordines in vnũ chaos confuſa,intra iſtos. CCCC.vt Babylone ipſa confuſior ſit hodierna eccleſia,nemo in ſuo ordine incedit,quilibet ſibi exvrbe legem emit,qua viuat,ille exēptus,iſte priuilegiatus,ille familiaris, iſte officialis,iſte neſcio quo titulo,omnes libertatem quilibet eſſendi,faciendi,audiendi,habent,per has Roma leges, Romæ aliud curatur,quã vt hac eccleſiæ ſumma calamitate roboretur factas & dominatio ſua,in omni indiuiduo ſuo ſola. Et hunc eccleſias occaſum, ſi qua non gemimus,ſi dolemus,ſi quærulemus hæretici ſumus,irreuerentes in Romanam eccleſiam,ſumus ſcandaloſi,ſeditioſi,procaces ſumus, quia videlicet quærulari non poſſumus,in Romani Ponti.tum iura,tum poteſtatem,immo tantas iiurias populi dei,ſimul tangamus. Nam hic fons eſt aut perpendæ aut eccleſiæ ſeruandæ. Cum autem hodie omnia ſint in vrbe iquinatiſſima,& corruptiſſima,& agentibus impijſſimis adulatoribus, de ipſis nihil liceat vel mutire,niſi quod portenta iſta laudent,iuſtificent, glorificent,quid mirum,ſi ſub venerabili Roma.eccleſię nomine,tot mala inundauerint in omnem eccleſiam pleno impetu,& pręcipiti,& cui nemo reſiſtere poſſit gurgite. In Romam. In Romam.

❡ Denique eo deuenit legum Romanarum ſtudium, Et euangelij neglectus,vt neceſſe habuerint ſtatuere in nouiſſimo cõcilio. Animam hominis eſſe Concilium Romanum.

nis esse immortalẽ, quid putas hoc decretum idicat? Ita vnusquisque i sen su suo abundet, mihi decretorum autores sunt Greg. I X. Bonifacius. VIII. Clemens. V. & extrauagantium Pontifices, quod his agentibus in publicum sparsa & præcepta sunt, & omnia stabilita, quæ si instar epistolarum Grego. August. Hierony. Bernardi, & aliorum, vel in Bybliothecis, vel arcis pro cuiusque arbitrio consulenda, citra vllum præceptum fuissent relicta, fœlicior esset ecclesia, nũc vero quando summis articulis fidei ęquantur, ab adulatoribus autem, & præferuntur, fructum illarum habemus, ordinis ecclesiastici confusionem, conscientiarũ horrendas carnificinas, Euãgelij ignorantiam, scelerum impunitissimam licentiam, adulatorum Romanensium odiosissimam tyrannidem, donec id meruerint, vt sub vasto cœlo non sit odiosius nomen, & graue olentius, nomine Romanæ curiæ.

Fructus Canonum.

Romanum nomen.

¶ Ex his credo intelligi, me non fuisse tam crassæ ignorantiæ, vt nescirẽ longe ante. C C C C. annos decreta Romani Ponti. nota, alioquin quomodo certos. C C C C. annos, & nõ plus aut minus potuissem recitare, quomodo iudicare quod essent frigidissima? quomõ hystorias allegare? quomodo textum scripturæ cõtrarium asserere, nisi diligentissime omnia prauidissem & contulissem.

¶ Ex his indicijs volui nasuto lectori satisfactum, vt me non sine causa, sic posuisse cognosceret, nec ignorantiam, sed de industria sic loquutum fuisse. Simul vt insidiosæ, & adulatoriæ propositioni Eccij per omnia par referre volui, qui cum astruxisset ante tempora Syluestri Romanam ecclesiã, fuisse alijs superiorem, & ego persuasissimum haberem, Eccium non esse tam impudentem vt publicæ mentiretur, nec tam ignarum hystoriarum, vt hæc vera crederet, insidias suspicatus sum, vt qui morem sophistarum, & lubricitates istorum protheorum probe callerem, qui si volent falsum facient verum, & verum mutent, in falsum, cum interim in alijs eum loquẽdi rigorem exigant, vt nec vera dei tuta coram eis sint, proinde volui animosiorem reddere, ac ante diem triumphabundũ reddere, sicut ipse me formidabundum nisus est facere. Hæc diuersarius Ludder ad verbum quasi.

¶ ANTE GREGO. IX. LIBROS IVRIS FVISSE IN FREQVENTI VSV OSTENDITVR, DE GLOS. IVRIVM, EXEMPTIONIBVS, MALIS MORIBVS, ROMANIS ABVSIBVS, ETIAM OMNIVM DVCVM.

¶ CAPVT. VI.

ALLIATAM ISTAM ET CONfictam diuersarij excusationem, quis est tã stupidus qui non videat, taceo temeritatem quam prodidit, nam cũ propositio sua meæ contradiceret, & expresse. CCCC. annorum terminum posuisset, re nondum perfecta, sicut & alia temere effutit. Certior autem deinde factus de antiquioribus decretis, incipit oblinire propositionem suam, ne error suus manifestarius deprehendatur, vt autem me verum dicere agnoscas Candide lector, & nunc meditatam & fictam deprehendas Ludderi excusationem, euidens argumentum est, quod resoluturus suam propositionem, suo peruerso libello ab initio postquam renarrauerat propositionem meam, subinde & suam ponit. & numerum istum annorum omittit, & cur quæso iam eam omisit, nisi quia repugnantem veritati vidit, sed singula eius dicta temeritatis plena despiciamus. Dolus Ludderi. Palliatio Ludderi.

¶ Sciebam inquit primo, hæc omnia manifestissime falsa videri omnibus, at ego dico non solum videri, sed & esse falsissima & hæretica, velut monstrauimus. Certum est inquit decretis Romanorum Pontificum ante mille annos certatum pro hoc Primatu, sed audi Luddere, ante mille annos sancti fuerunt viri & Euangelici, ipsis etiam sanctis admirationi. Nam nec Beatus Gregorius tam antiquus est. Venis ergo ad Hormisdam, Symachum, Gelasium, Leonem magnum, Hylarium, Innocentium, Damasum, Bonifacium &c. & dein ad sanctos Martyres. XXXIII. quod si tanti & tam sancti viri suis decretis Primatum asseruerunt, impudentissimum est & improbissimum te, pro singularitate tua, tam sanctis & tam antiquis, integris, innocentibus, humilibus, diuitiarum contemptoribus, deo amandis patribus repugnare. Porro quod assumit Græcos &c. nõ fuisse sub Romanam ecclesiam, dicturi sumus capite sequenti. Primo. Secundo. Primatus ante M. annos.

¶ Obiecturus suum lapsum de. CCCC. annis explicat quomodo Greg. IX. Bonifacius &c. iura pontificia disseminarunt, hic aperte prodit inscitiam suam diuersarius, & quod antiquitatis nullam prorsus habeat cognitionem. Illos enim tres increpat Summos Pont. qui decretales, Sextũ & Clementinas promulgarunt, quasi prius non fuerint iuris Pontificij libri plurimi ante Grego. IX. quam iam in vsu habeantur. Nam præter Gratiani decretum, fuerunt, decretum Burckardi Vvormacieñ. Germani qui Gratianum præcessit vti in superioribus meminimus. Item tria decreta Iuonis, cuius nouissimum Panormia inscriptum, dudum fuit a calcographis impressum de decreto Paschasij, de codice Canonum, de antiquis floribus decretorum diximus in superioribus lib. I. & Codice Canonum testatur Leo. IIII. vsos fuisse in omnibus iudicijs. cap. de libellis. distinc. XX. Ideo Secundinus licet inclusus quærebat ex Beato Gregorio an ne decreta Pontificum essent propagata vltra Hormisdam, & respondit Gre Lib. iuris ĩ vsu ante Gregoriũ nonum. Decreta varia. Leo. Secundinus.

go. vsque ad vigilium deducta. Vnde inique facit diuersarius, quasi non liceant Pontificibus per successionem facere constitutiones, sicut antiqui semper prioribus addiderunt, & ipse fatetur mundũ istis temporibus multo deteriorem factum, modo vetus est verbum. Ex pessimis moribus optime nascuntur leges. Vnde semper præceptum fuit decretalia recipere, vt Nicolaus Papa probat Episcopis Galliæ. cap. si Romanorum. distinc. XIX. & ob hoc improperat Imper. Michaeli quod non habebat decreta Sanctorum Pontifi. vt meminimus. libro secundo, capitulo vigesimo. Vnde si ob iurium promulgationem abijcit Grego. nonum, omnes antiqui Pontifices veniunt reijciendi, qui decretalia constantissime seruari voluerunt.

Nicolaus.

¶ Vituperat dein glossarum maria non est instituti mei omnem voluere lapidem, & hoc quidem quod ius Pontificium est glossis locupletatum, cõmune est ei tum omni professione, nam & in medicinis, philosophia, oratoribus & Poetis, habent prægrandes commentarios & in legali sapiẽtia (vbi tamen Imper. Iustinianus. L. tanta circa nos §. hæc igitur omnia. capitu. de ve. iur. enu. prohibuit tam præsentes quam futuros, legibus commentarios annectere) habemus Acurseos, Odofredos, Albericos, Cynos, Bartholos, Baldos, Dinos, Raphaelos, Imoleñ. Iasones, Salicetos, cum alijs plurimis, & post tot ecclesiæ lumina & glossarum maria in Theologia, incipit diuersarius commentari Paulum, non quod hunc laborem improbem, si a more maledicẽdi & Cynica sua Theologia desisteret, sed quod exprobrat Canonistis glossas, cum iam hoc literario sæculo & superioribus, in muneri prodeant in omni scientia commentarij.

Glossæ iuris.

Iustinianus.

¶ Exemptiones sugillat, quasi sub hoc sæculo natas, cum tamen Sanct. Bernard. libro. III. de consideratione ad Eugenium, conqueratur super exemptionibus, qui Grego. IX. præcessit centum annis Et quamuis nõ solum exemptionum, sed & quarumcunque aliarum rerum sit abusus culpabilis. tamen exemptiões rationabiliter factas esse laudabiles, patet ex inculpato Summo Pontifi. Beato Gregorio viro spiritu dei pleno, qui exemit monasterium Beatorum Ioannis, & Stephani Classitanæ ciuitatis, a iurisdictione Episcopi Rauennateñ.

Exemptiones.
Bernardus.

Gregorius.

¶ Quæ autem diuersarius vrbi Romanæ tribuit vitia quod in ea omnia sunt inquinatissima, & occupatissima, de his quia Romæ non fui, dicere non possum, sed hic primo dico nos scire etiam temporibus Beati Hieronymi (qui fuit ante. M. CL. ann.) corruptos fuisse mores Romæ, dein & hystoriæ produnt, licet nulla hæresis ex Romana prodijt cathedra. non tamen defuere deprauatis moribus Põti. qui a Deo iudicantur, vbi districtã sunt reddituri rationem secundum quod in corpore gesserunt, præterea sæpe audio pessima iueniri Romæ & optima, homines honestissimos & impurissimos, de quibus tamen nihil mihi constat præter auditum. Quod autem omnia mihi placeant, quæ audio Romæ fieri, ingenue fateor, plurima displicent, vt plane agnoscat Eccium inadulabilem fore diuersarius.

Romæ mali mores.
Hierony.

At quod propter aliquos abusus, negem a domino Apostolico, quod deus ei dedit,

ei dedit,tota canit scriptura, omnes clamant doctores. Vniuersa obseruauit ecclesia,non faciam. Video enim diuersarium esse Chamitam denudãtem verenda patris. Venerabor potius Romanum Pontifi, vt DOMINI IESV vicarium,omnium fidelium patrem totius ecclesiæ pastorem.qui si iniuncto muneri,minus satisfaciat,est qui iudicet, quamuis in hoc plus esset ei condolendum,quam insultandum,& deuotis supplicationibus pro eo apud deum orandum,quod plus prodesset,quam procax,superba,maledica,& insolens diuersarij scriptio,qui nondum tamen iuxta Euangelicam normam eum corripuit,sed mox dicit ecclesiæ, omnia in Innocentẽ Pontificem regerendo. Cum a tot annis simus experti,omnibus hystorijs attestantibus,omnes rebelles huic catholicæ sententiæ,seditiosos,superbos,singulares scismaticos, fuisse damnatos & in reprobum sensum datos.

Ludder chamita.

In Ludderum. Detractores Pontif.

¶ Nullis ergo abusibus qui fidei nostræ sanctæ non repugnant, & hæresim non sapiunt. patiar me auelli a veritate Euangelica & Apostolica,quã quam de abusibus iudicare sit difficillimum, tum quod Apostolicus non est semper culpabilis,neque possit semper seruare mundũ collegium,mundam familiam. Cum collegium sacratissimum Apostolorum Iudam tulerit,tum semper maior est quærela de abusibus,quam abusus sint in se, nã & passi aliquid,acerbius id ferentes,amarius loquuntur,plures ex leuitate, rem etiam iustam sinistra interpretatione calumniantur, adde quod infecta natura ad malum prona,ad detrahendum parata est & procliuis,suggerit cacademõ,vt caput ecclesiæ debilitet,odia pastoris gignat,rebellionem in subditis paret,obedientiam subtrahat,& vnitatem ecclesię diuidat,vt sic fracto & imminuto ecclesiæ regno,diabolicum suum regimen dilatetur & firmetur,& vt fieri solet,quod layci oppido clericis sunt infesti, Nouus semper aliquid adijcit autor.

Pro Papa.

Abusus amari⁹ rephenduntur.

Fomes ludderi.

Demon cõtra Papam.

¶ Porro si abusus criminari pergis, scimus quia necdum Romæ confusio est,sed & in toto orbe terrarum,cum totus mundus in maligno positus sit, nam & sæcularium principum aulæ suas patiuntur Harpyas, Capinopolas, erustatores, ac harpagatores, sed nec vllus reperitur fratrum conuentus,in quo non Leopardi habitent cum agnis,lupi cum ouibus,columbi cũ serpentibus. Non ergo negarim plura perperam agi a plærisque curialium officiarijs,sed plures sunt egregiæ eruditionis & integerrime vitæ Romę, quibus ista displicent,liberum ergo scriptoribus calamum inuicia acuere, modo id cum sale fiat,non cum furia,cum fructu,non cum destructiõe,ex amore, non ex inuidia, aut maledicentiæ morbo, Et quod ait Cicero,cõtumelia careat obiurgatio.

Apud reges & duces abusus.

Cicero.

¶ Habent enim Germani principes sua cum Romana sede compactata (vt vocant) tum annatis,pallijs,ac beneficijs cõferendis,in quibus si illis fides seruata non fuerit.iusta est causa exhortandi Pontificem, vt pacta seruentur illesa, vt suis modum imponat,& eos propter quos male audit sanctitas sua corripiat. Hoc enim debebat expectare Ludder, donec Cæsar Episcopi & principes catholici cum Pontifice, mutuo auxilio & consilio de reformanda cogitarent ecclesia,tam in clero,quam in fratribus, & mo-

Ludder sic debebat agere.

nachis atque laycis, tam de religione, quam de superstitione, & quod denunciationem publicam iuxta Euangelium Domini IESV pręceptum, fraterna pręcederet correptio, hoc enim satius esset, quam rem tragicis agere conuitijs, ciuilia & intestina mouere bella Summo Pontifi. oblatrare, plebem inficere, tumultum excitare, & spiritum inuidię, vt magnus habeatur, & veneretur vno ore in prælatos ecclesiæ euomere, at maiorum & prudentum committo iudicio, ego pro meo paupere sensu iudico Si diuersari⁹ etiam zelum haberet (quod ex nullo indicio conijcere possum) tamen non haberet zelum secundum discretionem.

¶CONSTITVTIO CONCILII ROMA. DE STVDIO PHILOSOPHIAE ET POESIS ET CANONISTARVM EXCVSATVR.

¶CAPVT. VII.

D QVOD SVBINDE dicit Romanarum legum studium eo deuenisse, vt necesse habuerint statuere in nouissimo concilio, animam hominis esse immortalē. corrupte & truncate adfert constitutionem, & sic tacite sacrum sugillat concilium. Anno enim domini. M.D.XIII. die. XIX. Decēbris, æditus est Canon in concilio Laterañ. sub domino Apostolico Leone. X. lectus per Archiepiscopum Gnezeñ, oratorem regis Poloniæ, in quo refert quosdam Philosophantes temere asseuerare, animā hominis, saltem secundum philosophiam esse immortalem, dein sacrum cōciliū renouat constitutionem concilij Vieñ, quod anima sit immortalis, multiplicabilis secundum corpora &c. sed quærit diuersarius, quid putas hoc decretum indicat? hoc inquam indicat quod sequitur, omnibus philosophis in vniuersitatibus studiorum generalium, vel alibi publicæ legentibus, districtæ præcipiendo mandamus, vt cum philosophorum principia, aut cōclusiones in quibus a recta fide deuiare noscatur, auditoribus suis legerint, quale hoc de animę īmortalitate, aut vnitate, & mūdi ęternitate, ac alia huiusmodi, teneantur eiusdem veritatem religionis Christianæ omni conatu manifestam facere, & persuadendo pro posse docere, ac omni studio philosophorum huiusmodi argumenta, cum omnia solubilia existant, pro virili excludere, atque resoluere. En primum propter quod renouata est constitutio, & infra. Cum non sufficiat aliquando tribulorum radices præscindere, nisi & ne iterum pullulēt funditus euellere, ac eorum semina, originalesue causas, vnde facile oriuntur remouere. Cum præcipue humanæ philosophiæ

næ philoſophiæ ſtudia diuturniora, quam deus ſecundum verbum Apo- ſtoli euacuauit & ſtultam fecit, abſque diuinæ ſapientiæ condimento, & quæ ſine reuelatæ veritatis lumine in errorem quandoque magis inducũt quam in veritatis eludationem, ad tollendam omnem in præmiſſis erran di occaſionem, hac ſalutari conſtitutione ordinamus & ſtatuimus, ne quiſ piam decætero in ſacris ordinibus conſtitutus, ſæcularis, vel regularis, aut alias ad illos a iure arctatus in ſtudijs generalibus, vel alibi publice audien do philoſophiæ, aut poeſis ſtudijs, vltra quinquennium poſt Grammati- cam & dialecticam, ſine aliquo Theologiæ aut iuris Pontificij incumbat Verum dicto exacto quinquennio, ſi etiam illis ſtudijs inſudare voluerit liberum ſit ei. Dum tamen ſimul vt ſeorſum Theologiæ aut ſacris Cano- nibus operam nauauerit, vt in his ſanctis & vtilibus profeſſionibus, ſacer- dotes domini inueniant. Vnde infectas philoſophię aut poeſis radices pur gare & ſanare valeant, & hos Canones per ordinarios locorum, vbi gene- ralia ſtudia vigent, & rectores vniuerſitatum eorundem ſtudiorum ſingu lis annis in principio ſtudij, in virtute ſanctæ obedientiæ mandamus.

¶Quam ſaluberrimam conſtitutionem pro Euangelica doctrina, pro theologico ſtudio, ſicut eam Iacobus Vuimphelingius noſter agnouit vti liſſimam, hic noſter diuerſarius ſugillat, & Euangeliũ neglectum ait Ro- manis legibus, profert etiam multa temeritate fructus iuris Pontificij, & eam facultatem totam contaminat, maculat & reijcit, in qua tot optimi vi ri integerrimi per omnem ætatem verſati ſunt Hoſtieñ. Innocentius, Io- an. Andr. æ, Antonius de Butrio. Panor. Dominicus Genimianus, Zaba- rella, Archidiaconus. Felinus. Et i toto orbe terrarum, in omnibus regnis Chriſtianis, præcellentiſſimi vigent in ea profeſſione viri, qui primos, & puriſſimos proferunt fructus, quia fructus iuſti lignum vite Prouerb. II. Vnde cum arbores ſint bonæ fructus proferent bonos. Luc. VI. Quare in communi hortor eos, vt profeſſionem famam, & honorem defendant, ſic & Romanam curiam ſequentes, & qui pinguiſſima recipiũt beneficia ab ea. Eckius his non leditur qui Romam nunquam vidit, nec vllam gratiã ex- pectatiuam a Roma habuit. Anno. 1520. Ianuario.

¶Sed quam frigidũ eſt quod ſequitur, ſe nõ ignoraſſe, longe ante. CCCC. annos decreta Romanorum Pont. nata, immo conſtantiſſime credo diuer ſarium huius craſſiſſime fuiſſe ignorantiæ, quod ſolum reſpexiſſe videtur ad tempus editorum, decreti, decretalium, & ſexti, ac clemẽtinarum. Cum multo maiori inſcitia laboret, Græcos, & Aphros nunquam Roma. Pon ti. fuiſſe ſubiectos aſſeuerans, & quod experiar eũ, Canones antiquos nun- quam vidiſſe. Audet tamen homo vane iactabundus glorificari ſe omnia diligentiſſime peruidiſſe, ac contuliſſe, qui ſciam quam ieiune, vt vix per tranſennam viderit, quod inferius ex Nicæno concilio manifeſtabimus, quod tam inſolenter iactitat, & nunquam vidit, ſic fumum venditat, quod hyſtorias citet, & ſcripturas, quas quomodo tractauerit partim lib. primo, partim lib. præſenti manifeſtabimus, omnino frigidis ſe iuuat palliationi- nibus, vt quod per imprudentiam meminerit. CCCC. ann. quoquomodo diluat, & pœnicillo coloret. Arrogantia Ludder.

¶ Prodit autem apertissime inscitiam suam, cum existimat mendacium esse ante Syluestri tempora, Romanam ecclesiam fuisse alijs superiorem, & quod non ita senserim, cum verba patētissima sine inuolucris posuerim, existimans hoc esse contra hystorias, contra scripturas, cum lib. II. ostenderim, quod & hoc loco facturus sum, illud esse verissimum. Vnde nihil sophismatis subfuit in propositione mea, sed timuit timore, vbi nō fuit timor. Maxime ob eam rē temeritatis arguendus est diuersarius, qui iactitat scripturæ sanctæ autoritatem secū esse, qua probetur Primatus ecclesiasticus nullus esse, at euanidā esse eius iactantiā, statim reuincemus, dū ostenderimus quā abutatur sacris literis, ac sanctis patribus, vt nisi modestia Christiana in eum vterer, suis eum depingerem coloribus, at ne ei similis efficiar in maledicentia, ego in omni mansuetudine, & mititate pacificis verbis rationes eius iugulabo autoritatum in oppositum adductarum, verum & catholicum sensum ad intentionem sanctorum patrum dabo, quoniam D. IESVS audiēdus est in principibus ecclesiæ, nō Ludder, quia qui vos spernit me spernit, qui vos audit me audit Luc. X. Hoc vnū verbum amabilis dñi nostri IESV saluatoris, redēptoris, glorificatoris nri, mouere deberet diuersariū, ne tam impie & procaciter loqueretur de decretis iussis & mandatis Sum. Ponti. Vnde dignus est iuxta mandatum domini, qui pereat de populo, contrahamus vela in re omnibus notissima, & dimittamus eos, qui ad CHRISTI vicarium dicunt, scientiam viarum tuarum nolumus, præstemus id quod sumus polliciti.

Luce. X.

¶ APHROS FVISSE SVB RO. PONT. PROBATVR EX VERBIS LVDDERI, ET EX CYPRIANO.

¶ CAPVT. VIII.

NIHIL EST TAM FALSVM, nihil tam iniquum, quod audaculi nō tentent temeritas non asserere nitatur, quod in præsentia manifestabimus, diuersarius veritatis hic affirmat se hoc spectasse, quod Roma. ecclesia nunquam fuit, nec est, nec erit vnquam super omnes totius orbis ecclesias, licet super plurimas sit, nec enim vnquā fuit super Græciæ Aphricæ, & Asiæ ecclesias, nec eorum Episcopos cōfirmauit, quod quā sit intollerabilis error, quilibet vel mediocriter antiquæ eruditionis ecclesiasticę doctus intelligit, & quia non me præterit, qua insolentia iactitet hūc locum diuersarius, vt quo sæpe vtatur popularibus conuiuijs, disputatione publica lipsica, in maledicis suis scriptionibus, in excusatione sua vulgari ad illustriss. sacri Roma. Imper. principem electorem D. Fridericum Saxoniæ ducem &c.

ducem &c. Ideo accuratius studebimus & de Aphris, & Græcis, ac Orientalibus, ostendere, eos fuisse sub Roma. Põtifice, cuius oppositum Ludder, vel ex ignorantia, vel ex malicia, tam temere asserit.

¶ Primum autẽ probemus de Aphris, fideles semper fuisse subiectos Romano Ponti. & antequam digrediamur, aperire oportet, quomodo diuersarius sui oblitus, sibi non constet, sed contradicat, nam superius cum improbaret Anacletum Martyrẽ. c. in nouo (vt lib. I. meminimus) inquit, si ĩtelligit sacerdotalem ordinẽ cœpisse a Petro in ecclesia Latina, potest vtrũque sustentari, quemadmodum. & B. Cyprianus epistola. III. sedem Petri principalem, vnde & sacerdotalis ordo cœperit appellat, & Aphri tñ sunt latini, quare ad Aphros relata sedes Petri, fuit principalis etiam diuersarij sententia, quod hic tam audenter negat. At iam probemus Aphricę ecclesias omnes Romano subiectas Ponti. non solum ecclesia pacata & Christianissimis principibus requiem dantibus ecclesię, sed eo etiam tempore, quo Roma. Pont. nihil per potentiam facere potuit, præ tyrannide Imperatorum gentilium.

¶ Liquet ex B. Martyre Cypriano, qui aduocans Satyrum percunctat' est. Vtrum nam de catholicis Episcopis esset, hoc est si cum Romana ecclesia conueniret. Renarrat B. Ambros. XXIIII. quæst. I. aduocauit. verba Cypriani ad Antonianũ adduximus lib. II. quæ renarrat Gratianus. VII. quæst. I. factus. Cyprianus. Ambro.

¶ Et nisi Aphri fuissent sub Episcopo Roma. cur Antonianus scribẽs ad Beatum Cyprianum petit, ut exemplum earundem literarum ad Cornelium Papam transmitteret, ut deposita omni sollicitudine, iam sciret eum cum Cornelio, hoc est cum ecclesia catholica communicare, quid ĩquam petijt numidicus Apher trans mare mitti ad Romanos epistolã, nisi quia Romanum Ponti. agnoscebat vt superiorem, & quod deferens cathedram Petri non sit catholicus habendus. Vide epistola. II. lib. IIII. Cyprianum. Antonianus.

¶ Sic epistola. VI. lib. I. ad magnum. Ecclesia vna est, quæ vna intus & foris esse non potest. Si enim apud Nouatianum est, apud Cornelium non fuit. Si vero apud Cornelium fuit, qui Episcopo Fabiano legittima ordinatione successit, & quem propter sacerdocij honorem, Martyrio quoque dominus glorificauit, Nouatianus in ecclesia non est. Iam iterum S. martyr negat eum esse de ecclesia, quia non est cum ecclesia Roma. Cornelius enĩ Romanus Pont. fuit.

¶ Dum quoque Cyprianus decreuisset lapsos ad communionem admittendos ante solita tempora ob imminẽtem persecutionem. Vacante tñ sed. Apostolica Fabiano martyrij gloriã adepto, scripsit tamen & consuluit clerum Romanum, qui dum per literas hoc probasset, ait lib. III. epistolarũ quæ literæ per totum mundum missæ, & in noticiam ecclesijs omnibus & vniuersis fratribus perlatæ sunt, vbi dum secti sunt, cesi, lapidati &c. Ro. coluerunt ecclesiã, & quod ipsa probauerat, licet suo prẽside priuata, Christiani in vniuerso mundo acceperunt. Electo autẽ Cornelio mox Aphricana ecclesia eum super eodem consuluit.

¶ Electo quoque Cornelio dicit eadem epistola eum iudicio dei, Episco-

 pum factum

pum factum & coepiscoporum testimonio, quorũ numerus vniuersus per totum mundum concordi vnanimitate consensit, satis ĩtelligitur omnibus Episcopis per vniuersum eum praefuisse, nam quod omnes suffragia dederint ad eius electionem, nemo nisi Oreste insanior dicet, & tota illa epistola abunde testatur dignitatem Roma. ecclesiae.

¶ Et Aphros fuisse sub Romano Ponti. Cornelio, vbi nondum Papa habebat aliquam iurisdictionem temporariam Romae Imperatoribus infidelibus adhuc tyrannidẽ exercẽtibus duodecim⁹ enĩ Papa fuit ante Syluestrum, liquet ex epistola. VIII. Cypria. lib. IIII. ad Cornelium Papam, vbi inquit, nos enim singulis nauigantibus, ne cum scandalo vllo nauigarent, rationem reddidisse scimus, & hortatos esse, vt ecclesiae catholicae matricem & radicem agnoscerent ac tenerent. Sed quoniam latius fusa est prouincia nostra, habet etiam Numidiam, & Mauritaniam sibi cohaerentes, ne in vrbe scisma factum absentium animos incerta opinione confunderet placuit, vt per Episcopos retenta a nobis rei veritate ad comprobandam ordinationem, tua facta autoritate maiore, tunc demũ scrupulo omni de singulorum pectoribus excusso, per omnes omnino in prouincia ista positos, literae fierent. sicut fiunt, vt te vniuersi collegae nostri & communicationẽ tuam, id est catholicae ecclesiae vnitatem pariter & charitatem probarent, firmiter ac tenerent, haec Cyprianus, aegre tulerat enim Cornelius Papa literas ad Clerum Romanum destinatas, & non ad se, super quo Cyprianus

Cypria.

se excusat, quod ex Aphrica nauigãtibus in Italiam, cõmiserat, vt matricẽ & radicem ecclesiae catholicę agnoscerent ac tenerẽt quia ĩtellexit ecclesiã Ro. quam adierunt, vbi apertissimum est Aphros agnouisse Roma. ecclesiam, vt matricem & radicem, dein quia dissentio erat ĩ electione Summi Ponti. Romani, ne fieret confusio per prouincias latissimas Aphricae, ordinauerunt Episcopi, vt retinerent antiquam ordinationem, donec fierent certiores de maiori Romano Ponti. & firmato ac praeualente Cornelio literae per omnes prouincias mitterentur, vt haberent communionem cum Cornelio, in quo. seum velut superiorem agnouerunt, quod nullus vnitatẽ ecclesiae catholicae & charitatem seruare probaretur, qui Romano Ponti. non adhaeret.

¶ Ob id epistola. III. lib. I. ad Cornelium, scismaticos, licet ab ecclesia reiectos, adhuc meminit ad Romam nauigantes ex Aphrica, similiter & foelicissimum, sed quid fecisset Romae, si Aphricana ecclesia non fuisset sub Romana.

¶ Insuper si Aphri non fuerunt sub Romano Pont. cum tunc Cyprian⁹ tanto mari a cornelio auulsus, excusat se, quod de fortunato pseudoepiscopo non statim scripserit, ait enim quod non statim scripsi, non ea res erat, quae ad noticiam tuam deberet festinato, statim quasi magna aut metuẽda pręferri, maxime quando & fortunati nomen satis nosses &c. cum haec in tua noticia esse considerẽ, non putaui celeriter, & vrgenter hereticorũ ineptias tibi nunciandas. Certe nisi Cornelius fuisset agnitus vt superior, quid opus fuisset ista excusatione, vbi se ad alios Episcopos Italiae, Galliae, vel Asiae isto modo excusauit? nisi quia Cornelium Summum Pont. agnoscebat. &

vniuersali

vniuersalis ecclesiæ pastorem. vnde meminit eadem epistola, Episcopos ex Synodo destinasse literas ad Roma. Ponti. quod erat Primatus inditium quod actitata omnia ad sedem Apostolicam referrent.

¶Et in epistola. II. Synodus Cartagineñ de actis in ipsa scribit, adijciẽs quod credimus vobis quoque paternæ misericordiæ contemplatione placiturum. Vide inferiores desiderare paternam complacentiam super actis Ita mittentibus Cypriano & alijs catholicis Episcopis Felicianum achoIytum ad Cornelium Papam, fœlicissimus hæreticus eum præuenerat (eadem epistola) quid is concursus quid ea præueniendi contentio, nisi superioritatem eius ad quem concurritur, significat, cum quisque studeret alterum præuenire, vt a superiori approbaretur.

¶Sic tota Synodus Chartagineñ. XXVIII. Episcoporum tuetur se autoritate decreti a Cornelio editi cõtra scismaticos lib. I. epistola. IIII. quod stultissimum fuisset, nisi Aphricani Romanum Ponti. Cornelium, velut primum & vniuersalem Episcopum habuissent. Huc Cyprianum, & Synodos sui temporis libenter adduximus, quod Apher fuerit, Aphrorũ primas, eruditione, grauitate morum conspicuus, ac martyrio gloriosus, cuius autoritate merito præmitur diuersarius, & nostra fortissime roboratur sententia, Aphris superiorem fuisse Romanum Pontificem.

¶APHROS FVISSE SVB PAPA PROBATVR EX AVGVST. EVARISTO, DAMASO, LEONE, INNOCENTIO.

¶CAPVT. IX.

YPRIANI AVTORITATEM CVI libet fideli sufficere arbitror, at fortificabimus pluribus nostrã sententiã, vt inuicta sit tam pluribus autoribus firmata. Primo enĩ cum Cęcilianus Chartaginen. a conciliabulo hæreticorum fuisset reiectus & expulsus post varios tractatus. causamque diu & sępe ĩ Italia, Gallia, & Aphrica agitabatur, restitutus fuit sedi suæ Cecilianus Chartagine per melchiadem Pont. Romanum, & restituere non potuit, nisi superior, meminit Augustinus depositionis illius & restitutionis in epistola ad Glorium Eleusium & Felicem epistola. CLXII. Donatũ ibi testatur depositum, & latam contra eum sententiam, quamuis plurimi Episcopi ei adhesissent, ob id laudat Papam Melchiadem, vt supra meminimus, & colũna. VI. eiusdem epistolæ. Iterum Augustin. docet, quomodo Aphri iudicati fuerint ab Episcopis vrbis Romæ. Vnde septuaginta Episcopi fuerunt in condemnatione Cæciliani, quorum sententiam retractauit Melchiades. August.

¶Et si ad

Euaristus. ¶ Et si ad crepundia venerimus ecclesiæ, reperimus Euaristum. V. Papã a Petro, Episcopis Aphrorum præcepisse, vt septẽ sint Diaconi apud Episcopum, qui si sint, quasi oculi ipsius Episcopi, qui non dedisset mãdatum, nisi sibi subditis.

Damasus. ¶ Ad quod post martyrum tẽpora, Aphri fuerunt sub Papa, liquet ex epistola Damasi ad Stephanum Mauritaniæ Archiepiscopum, & vniuersos Episcopos Aphricæ, incip. Lectis fraternitatis vestræ literis, & quia eius meminimus, lib. II. cap. X. nolumus eam repetere.

Innocen. ¶ Porro Chartaginẽ. conciliũ. LXVIII. Episcoporum, scripsit de actis suis ad Inno. Papam, & inter alia ait. Hoc itaque gestum domine frater sanctæ, charitati tuæ intimãdum duximus, vt statutis nostris medio charitatis, etiam Apostolicæ sedis adhibeatur autoritas pro tuenda salute multorum, & corrigenda quorundam peruersitate. Responsum Innocẽ. fuit adductum lib. II. An adhuc maius testimonum postulat. Petit Synodus Aphrycana (cui Sanctus Augustinus interfuit) adhiberi autoritatem Apostolicæ sedis, pro corrigenda aliquorum peruersitate, quid implorarent eius autoritatem, nisi esset superior, & quomodo coherceret peruersos, si non esset superior.

¶ Ad eundem Inno. scripsit concilium Mileuitanum LXII. Episcoporum, meminimus lib. II. ad quem locum sedulum remitto lectorem.

¶ Et cum in concilio Mauri. Cæsarieñ. egissent de primoso deponendo, decreuit Synodus. Oportere literas destinari ad venerabilem fratrem senem Innocentium, vt agnoscat requisitum primosum in concilio, & minime fuisse repertum legitur. cap. LXIIII. in concilio Aphricano. innumera huius rei possem afferre testimonia ex epistolis Augustini, & mirum est, quod tam oscitanter diuersarius legit doctores antiquos ecclesiæ, cum alios tamen contemnat, quia scolasticos ipse Ecclesiasticos sequatur doctores.

Leo. ¶ Sic S. Leo vniuersis Episcopis per Aphricã mãdat Canone suo. XLIX vt sacramentum communionem, virginitatis habentibus propositũ, Barbarica violentia corruptis, non prohiberẽt, & quia epistola illa loco Canonis posita, frangit ceruicem diuersarij, ideo præstat vel initium eius in medium afferre. Leo vniuersis Episcopis per Cæsarien. Mauritaniam constitutis. Cum de ordinatiõibus, quædam apud vos illicite vsurpata, crebrior ad nos commeantium sermo perferret, ratio pietatis exigit, vt pro sollicitudine. quam vniuersæ ecclesiæ ex diuina institutione dependimus, rerum fidem studeremus agnoscere, vicem curẽ nostræ, proficiscenti a nobis & cõsacerdoti nostro potenti delegantes, qui secundum scripta, quæ per ipsum ad vos direximus. de Episcopis quorum culpabilis ferebatur electio quid veritas haberet, inquireret. Vnde quia idẽ plenissimæ noticiæ nostrę, cuncta reserauit, & sub quibus qualibusque rectoribus, quædam CHRISTI plæbes in partibus prouinciæ Cæsariensis habeantur, syncera nobis relatione patefecit, necessarium fuit, vt dolorem cordis nostri, quo pro domini corum gregum periculis æstuamus. Datis nunc quoque ad dilectionẽ vestram literis, promeremus, mirantes tantum apud vos per occasionem tem

poris impacati

poris impacati aut ambientium præsumptionem, aut tumultum valuisse popularem, vt indignis quibusque, & longe extra sacerdotale meritum constitutis, pastorale fastigium & gubernatio ecclesiæ dederetur. Non est hoc consulere populis, sed nocere, nec præstare regimen, sed augere discrimen. Integritas enim præsidentium est salus subditorum, & vbi est incolumitas obedientiæ, ibi est sana forma doctrinæ, principatus quem aut seditio contulit, aut ambitio occupauit, etiam si moribus atque actibus non offendit, ipsius tamen initij sui perniciosus est exemplo, & difficile est, vt bono peragantur exitu, quæ malo sunt inchoata principio. Hæc Leo placuit grandiloquas recensere sententias tanti Pontificis, licet tota epistola sit notatu dignissima, sed quis est tam impudens, qui iam audeat dicere Aphros nunquam fuisse sub Romano Ponti. Cum Leo ex iniuncta sollicitudine sibi vniuersæ ecclesiæ, legatum miserit, super electionibus Episcoporum inquirentem, quod vide quomodo sine superioritate ei licuerit, taceo de ordinationibus & constitutionibus in eadem epistola Aphris datis, modo condere leges est superioris. Addo quod noluit aliquem ordinari in locum lupicini eiecti, nisi causa ipsius legittime prius fuisset discussa, quæ omnia superioritatem apertissime probant.

¶ Sic Innocen. Papa diem Paschæ quando celebrari debeat, Aphricanis præscribit ecclesijs Canone. X L. Ait enim Innocen. Aurelio, Charitatis nostræ officium nullo interuallo dirimitur, etiam si charta nullos apices ferat. Viuit enim spiritalis alternis in cordibus gratia, & amorem nostrum confouet sacerdotalis ipsa vnitas, & infra. Has ergo literas de ratione paschali, alterius dico futuri anni præscripsi. Nam cum ante diem. X I. Kalen. Aprilium pene luna. X V I. colligatur &c. pondera ex hoc & multis alijs decretis antiquorum Pontificum, quanta laborauerunt diligẽtia quot tannis Pascha celebrando. Innocen. Pascha.

¶ Et dum modus rebaptizandi in Aphrica inualesceret. Congregato concilio Romæ. C X V. Episcoporum, prohibuit huiusmodi rebaptizationes. & lapsis remediũ pœnitentię constituit per Aphricam, velut hoc eius prolixum decretum Anastasius Diaconus in concilio recitauit.

¶ ADHVC PROBATVR APHROS FVISSE SVB ROMA. PONTIF. ET QVOMODO APIARIVS SIT RESTITVTVS CONTRA CONCILIVM CHARTAGINEN.

¶ CAPVT DECIMVM.

Gregorius.

D TEMPORA BEATI GREGOrij recurramus, & inueniemus Aphros fuisse Romano Pont. subiectos, scribit vir sanctus ad Gemiadum exarcham Aphricæ, vt in registro legitur, & præcepit admoneri Aphricanorum Concilium, vt Primatem non ex ordine loci, postpositis vitæ meritis, faciat constitui, quoniam apud deũ non gradu elegantior, sed vitæ melioris actio comprobatur, præcipit dein Primatem in ciuitate residere, vt Donatistis resistere possit. & hoc mandat, vt Numidiæ Episcopi non prohibeantur adire Romam. Superioris autem est præcipere, quomodo ergo vir tam sanctus & tam doctus præsumpsisset præcipere aliquid Primatibus & Episcopis Aphricæ, si ei non fuissent subiecti.

¶ Expressius hoc legitur in epistola ad Ioannem Episcopum Syracusanum, in quodam crimine Bizazenus primas fuerat accusatus, & pijssimus Imper. eũ iuxta statuta Canonica per nos voluit iudicari, sed acceptis decem auri libris, tunc Theodorus magister obstitit, vt minime fieret. Tamen pijssimus Imper. admonuit. vt trãsmitteremus, & quicquid esset Canonicum faceremus, sed videntes contrarietates hominum, eandẽ causam inire noluimus Nunc autem idem primas, aliqua de concilio loquitur, & valde dubium est. Vtrum pure, an certe, quia a Coepiscopis suis impetitur, nobis modo talia loquatur. Nã quod se dicit Apostolicæ sedi subijci, si qua culpa in Episcopis inuenitur, nescio quis ei Episcopus subiectus non sit, cum vero culpa non exigit omnes rationem humilitatis æquales sunt, hic Gregorius quod Canonicum & regulare fuerat, debebat egisse contra Primatem illum Aphricæ Bizazenum. Nam quod fuerit Aphricanus liquet ex concilio Aphricano, sub Zozimo, vbi numerantur Primates Numidię Bizacenæ, Mauritaniæ Zitifeñ, &c. & agnouit ille primas se subiectum Roma. & Apostolicæ sedi, quod affirmat B. Gregorius omnes Episcopos sedi Apostolicæ fore subiectos.

Zozimus.

¶ Idem scribit Victori, & Columbo Episcopis Aphricę, vt Donatistarũ tyrannidi, velut boni pastores resistãt, præcipiendo, vt & Paulum Episcopum cum festinatione mittant, vt causas tanti facinoris agnoscat, & sic medicinam nephandissimo facinori imponere possit, hic pastor Roma. pro grege Aphricano fuit sollicitus.

¶ Conquerente Crysonio Episcopo, parrochias suæ diocesis ab Episcopo Valentione occupatas, mãdat B. Gregorius Victori, & Columbo Episcopis Aphricæ, vt si querela manifesta cõstiterit, absque mora ablatas parrochias restituat, excusatione cessante, fauente iustitia &c. Hæc apertissima sanctorum testimonia, quibus quilibet hominis vsum rationis assentit diuersarius non vidit, audet tamen gloriari, se omnia diligentissime preuidisse & contulisse, dum conclusionem posuerit.

Lapsus Ludder

¶ Insuper scribit ad Columbum Episcopum, Numidiæ pro Paulo Episcopo, mandans

ſcopo,mandans vt eum ab oppreſſoribus iniquis defendat.

¶ Cum Dodoneus Dyaconus Numida fuiſſet cōquæſtus ſe iniuſte pu nitum,committit B.Greg.eidem Epiſcopo Columbo,quid in eum agere debeat,aut in eius aduerſarium,pro vt merita cauſæ dephenderit. Et quia obruor multitudine teſtimoniorū ex epiſtolis B. Grego. Videat Candid' Lector,ea quæ B pater Dominico Carthagineñ. Epiſcopo ſcripſit. VIII. epiſtolis,Colūbo Numidię. VI.& vna epiſtola vniuerſis epiſcopis Aphricæ Gaudentino exarcho. VII.epiſtolis Innocentio præfecto & aliis. Epiſtolæ Gregorij.

¶ Et vt ſemper fortiſſima ſupereſſe præſidia diuerſarius ſciat ad aciem ad uerſam cōfringendam.& ne ſit homo qui ſpiret,qui negare poſſit Aphros fuiſſe ſub Romano Pontif adducam hoc quod Zozimus Papa ad Concilium Chartaginenſe miſit Fauſtinum Epiſcopum plæbis potentianę,Prouinciæ Italiæ,Piceni,Roma.eccleſiæ legatum,cum Philippo,& Aſello præſbyteris quibus,& aliqua in mandatis dedit, aliqua per ſcripturam agenda,& tractanda in eodem Concilio. Vbi & Concilij Nicæni de poteſtate Pont. Romani decretum eſt acceptum,adfuerunt i eodem Concilio vtriuſque Numidiæ primates,Bizacenæ,Mauritaniæ,zitifenſis,Mauritaniæ Cæſarię. Tripolitanus,Coloſitinus,Neapolitanus,& Epiſcopi Prouinciæ conſularis,ita quod eidem Concilio ſubſcripſerūt ſe epi,CCXVII. Zozimus.

¶ Zozimo autem mortuo ad Bonifacium ſcripſerunt,& dum Chartaginenſe tertio celebrarent Concilium Honorij Auguſti temporibus in cōmonitorio ad Donatiſtas dato Theaſio,& Euhodio legatis Concilij,i quo decernitur,vt & literæ deſuper ad Epiſcopum Roma.eccleſię in legatorū commendatione mittendæ ſint. Bonifacius.

¶ Et proximo Concilio quarto Stilicone,& Anthemio. IIII. Conss.recitate ſunt Innocentij Papæ literæ in Concilio,& decreta illius recepta. Eodem Cōcilio diffinitū eſt,vt quicūque ad comitatū pergere velit,cauſam ſuam,vel Chartagineñ. vel Romano Pontifi. inſinuare procuret,teſtatur hoc epiſtola ab omni Concilio Aphricano,ad Bonifacium vrbis Romæ Epiſcopum miſſa,in qua fatetur Concilium ſe recepiſſe mandata,& literas nomine Pontificis.

¶ Et hic habes argumentum inuictum contra obtuſitatem errantium,& neſcientium Aphros fuiſſe ſub Romano Pontifi. Nam Appiarius per cōſilium Aphricanum fuerat deiectus a Siccenſi eccleſia,qui appellans Romanam eccleſiam,& ſedem Apoſtolicam per Zozimum fuit reſtitutus au toritate decreti Concilij Nicæni,ob id primo actum eſt de illo decreto,& miſit Concilium ad Conſtantinopolim,Antiochiam,& Alexandriam, pro originali autentico decretorum Concilij Nicæni,quoniam & Aphricani non habebant niſi.XX, Canones Nicænos,ſicut nos habemus,ſed re diligenter perpenſa,Concilium aliud Chartagineñ. abſolutionem Appiarij per Zozimum Papam factam admiſit,& ſucceſſori hoc ſcribit eius. Rogantes tamen ne Appiarius ad primam eccleſiam redeat propter ſcandalum,ſed datæ ſunt ei literæ commendatitiæ,quod in omnibus aliis eccleſijs ſacerdotio fungi poſſet. Vnde paruo illo tempore poſt reſtitutionē Appiarij a Zozimo factam,Aphri habiti ſunt rebelles,ſed re fœliciter terminata,& literis

nata,& literis illis missis ad Bonifacium Papam. Bonifacius deinde notabilem scripsit epistolam ad Eulalium Alexandrinum Episcopum de reconciliatione Aphrorum. Et quia Augustinus actioni illi interfuit, placet pro eius amore recensere sententiam, seu votum, quod aiunt, quando rogatus fuit in Concilio huius negocij. Augustinus Episcopus ecclesiæ Hipponeñ. Prouinciæ Numidiæ dixit. Et hoc nos seruaturos profitemur, salua diligentiori inquisitione Concilij Nicæni. Rogabatur super eo an Episcopus deiectus posset appellare sed. Aposto. sicut esset constitutio in Concilio Nicæno.

Responsum Augustini.

¶ Multas turbas fecit Appiarius inter Summum Pontifi. Nam sub Celestino denuo abiecerunt Appiarium & obsecrauerunt ipsum solemni legatione & literis, ne Episcopos prouocantes, ad se ex Aphrica admittat ad communionem. Summi tamen Pont. vsi sunt iure suo &. VI. actione Concilij. VIII factum Zozimi, & Bonifacij fuit approbatum, quis vult iam iudicare pro diuersario qui gloriatur se omnia diligẽtissime peruidisse, & negat Aphros fuisse vnquam sub ecclesia Romana, sed ita euenit in præcipiti agentibus, & vanam gloriam quærentibus, ego iã ad. IIII. mensem laboro, licet multæ aliæ incercedant occupationes, & existimo me nõ fuisse indiligentem, tñ nec dum omnia me peruidisse ingenue fateor. Vnde oportet nos meminisse fragilitatis nostræ.

¶ Et vt prisci moris ecclesiæ pœnitus inscium ostendam diuersarium, illud etiam probabimus Aphricanam ecclesiam fuisse subiectã sedi Apo. non solum vt vniuersalis ecclesiæ pastori. Verumetiam vt patriarchæ Romano, sed quia & Græcos attingit hæc moles. Ideo prius cõtra infœlix diuersarij mendacium, probemus Græcos fuisse sub Roma. Pont.

¶ GRAECOS FVISSE SVB ROMA. PONT. PROBATVR SYNODO CONSTANTI. HIGENIO, INNOCEN. LEONE, GELAS.

¶ CAPVT. XI.

T SI ALIQVANDO CONSTANtinopolitanus Patriarcha superbiẽs, scismaticæ se Romano Pont. opposuerit, vt hystoriæ indicant, tamen omnes & recte sentientes de fide, fuerunt subiecti Pontifici Rom. & velut obedientes ecclesiæ filij, eum agnouerunt, quod & ipsa Synodus Constantinopolitana agnouit, venerandum secundum scripturas, & Canonum diffinitiões sanctissimum Romanæ antiquæ Episcopum, primum & maximum esse Episcoporum.

¶ Ponamus ergo lucernam istam non sub modio, & ostendamus Græcos bonos. & synceros Christianos sub Romano Pont.

no Pont.aliquando & semper fuisse, nam de scismaticis & hæreticis hic nihil dicimus, quod illi in reprobum sensum dati, non modo Papam, sed & deum contempserunt. Vnde fidem amittentes, tandem etiam Imperium perdiderunt, sicut pulchre Ioan. Maioris Baptistam Mantuanũ inducit,

Hinc est orta lues, quæ Thracia regna vetusque
Græcorum Imperium vertit, Bizantia regum
Vrbs opibus constructa mari prætenta duobus
Aegeo Euxinoque fretis, stipata sedebat
Sceptra tenens, paruo qua gurgite Bosthphorus vndam
Colligit, hanc scytica irrumpens Othomannus ab arcto
Insidijsque captam, ferro violauit & igne
Arx erat Europes, & inexpugnabile quondam
Romanæ fidei vallum Mahumetica contra
Arma minas: Asiæ frenans, Libiæque tumultum.

¶ Imprimis ergo pro repetita habere velim superiora oĩa, pro quanto huc scopum de ecclesijs Græcis tangunt, quibus addãtur hæc in præsentia Higinius Papa Canone. III. Athenien. scribit. Alium in erroris societatẽ sectantem vel a sui propositi tramite recedentem, vt Aposto. sedis inobediẽtem, suscipere non possumus, nec impedire recte credentes, vel sanctorum patrum iussionibus obtemperãtes permittimus docet hic Higinus Athenieñ. sanctus Papa & Martyr, quem in communionem recipere Apostolicæ sedis non possit. Higinius.

¶ Beatus Innocen. Papa Rufo & Eusebio Macedoniæ Episcopis ostendit. cur recepti sit Bonosiani, Cathari, & Nouatiani, & qualiter recipi debeant, per manus impositionem, absque reordinatiõe, & Canone. XXXV scribit Rufo, Gerontio, Sophronio, Flauiano, Prosdotio, Etaristeæ Episcopis per Macedoniam constitutis, mora Episcoporum nostrorum Maximiani, & Eumenij, vel potius importunitas temporum fecit, vt vos iteratis de Bubalio, & Tariono quærimoniam, & nos iterum in homines per ditissimos insugeremus, sed vt possum paucioribus verbis tantorum malorum meditabor compendium, & strictim quę in volumine literarum vestrarum conspexerim retractabo &c. Constat illos Græcos recurrisse ad Roma. Ponti. contra Bubalium, contra quem & prius sententiam fuerant Romæ consecuti, vt latius in eadem epistola continetur. Innocen.

¶ Ita & Alexandro Antiocheno scripsit de restituendis Paulino & Euagrio. Achatium autem prius iudicio Apostolico reiectum, permittit concilio eius restitui, & pulchra est alia eius epistola, quam lubet recensere. Et onus, & honor nobis a tua fraternitate impositus necessarij tractatus causas induxit, quo literis vel commonitorio verbo, vt dat spiritussanctus gratia, respondere possimus reuoluentes itaque autoritate Nicænæ Synodi, quæ vnam omnium per orbem terrarum mentem explicat sacerdotum Quæ censuit de Antiochenæ ecclesiæ a cunctis fidelibus ne dixerim sacerdotalibus esse necessarium custodire quam super diocesim suam prædictam ecclesiam non super aliquam prouinciam recognoscimus con- Epistola. Inno.

 stitutam,

stitutam. Vnde aduertimus non tam pro ciuitatis magnificētia, hoc eidem attributum, quam quod primi Apostoli sedes esse monstretur, vbi & nomen accepit religio Christiana, & quæ conuentum Apostolorum apud se fieri celeberrimū meruit, quæque vrbis Romę sedi non cederet, nisi quod illa in trāsitu meruit, ista susceptū apud se consumatū que gaudet. Itaque arbitramur frater charissime, vt sicut metropolitanos autoritate ordinas singulari, sic & cæteros non sine præmisso conscientiæ que tua sinas Episcopos procreari, in quibus hunc modum certe seruabis &c. habes hic & modū datum a Romano Pont ordinandi Episcopos Antiocheno, & in eadem epistola tradit aliqua statuta de Metropolitanis & de Arrianis.

Leo. ¶ Leo sanctus Dioscoro Alexandrino scribit, necesse est autem vt quædam pars populi sua deuotione priuetur, si vnius tantum missæ more seruato sacrificiū ferre non possunt. nisi prima diei parte conuenerint. Studiose ergo fraternitatem tuam admonemus familiariter, vt quod nostræ consuetudini ex forma paternæ traditionis insedit, tua quoque cura non negligat, vt per omnia nobis fide & actibus congruamus, propter quod remeante filio nostro Possidonio præsbytero hanc ad dilectionem tuam epistolā dedimus perferendam, qui nostris processionibus atque actiōibus frequēter interfuit, & totiens ad nos missus, quid ī omnibus Apostolicæ sedis autoribus teneret agnouit, hic Papa Roma. dat modum sacrificij diuini Dioscoro Græco.

Gelasius. ¶ Gelasius condemnauit Achatium Græcum, quod aliquos moleste ferre intelligens scripsit Fausto magistro fungenti legationis officio Constātinopoli, & rationem facti ostendit, & suam autoritatem probat, iter alia dicens, i hac ipsa causa Thimoteus Alexādrinus, Petrus Antiochenus, Petrus, Paulus, & Ioānes, & cæteri nō solum vnus sed plures vtique nomē sacerdotij præseferentes, sola sedis Apostolicæ sunt Autoritate deiecti. Expende lector autoritate Roma. Ponti. Græcos deiectos.

¶ Idem scribit Episcopis per Dardaniam constitutis (qui Græci sunt) & renarrat Gratianus. XXIIII. quęst. I. maiores, & eisdem Episcopis scribit cap. XXXV. quia per ambitiones illicitas non pudet quosdam ecclesiarū iura turbare, ac priuilegia quæ Metropolitanis vel prouincialibus Episcopis decreuit antiquitas, temeraria præsumptiōe iuadere, propter quod etiā communionis Apostolicæ desiderant tenere discidium, quod scilicet ab eius autoritate diuisi, vel impune proprias vsurpationes exerceant, non respicientes quia æterno iudici rationem, tam de catholicæ synceritatis iniuria, quam de traditionum præiudicijs paternarum, non sine perpetuę dānationis interitu sint reddituri, si in hac obstinatione permanserint, charitatem vestram duximus instruendam, vt vos omnes in communi fratres per Dardaniam, siue per contiguam quamcunque patriciam constituti, vos sub Metropolitanis vestris esse meministis &c. sequitur de modo subijciendi Metropolitanis & constituendi &c. quod nisi Gelasius cognouisset se vniuersalis ecclesię pastorem, nō suscepisset sibi curam gregis dominici in Dardania, nec acquieuissent ei Episcopi ī Dardania, si nō superior fuisset eorum.

¶ Græcos

¶GRAECOS FVISSE SVB PAPA PROBATVR AVTORITATE PELAGII, LEONIS, ANASTASII, GREGO.

¶CAPVT. XII.

T NE QVISPIAM CONTRA mutire audeat, & adhuc cum aduersario negare Graecos fuisse sub Romano Ponti. ostẽdamus non solum priores pontifices, sed & succedentes continue, habuisse Primatum super Graeciam. Vnde accedat ĩ primis Pelagius. II. magni Gregorij antecessor scribens Episcopis Constantinopoli congregatis. Relatum est enim ad Apostolicam sedẽ Ioan. Constantinopolitanum Episcopum vniuersalem se scribere. vosque ex hac praesumptione ad Synodum conuocasse generalem, cum generales Synodos conuocandi autoritas Apostolicae B. Petri Apostoli sedi singulari priuilegio sit tradita, & nulla vnquam Synod' rata legatur, quae Apostolica autoritate non fuerit fulta, quapropter quicquid in praedicto vestro cõuenticulo (quia Synodus taliter praesumpta eẽ non potuit) statuistis ex autoritate S. Petri principis Apostolorum, & D. saluatoris voce, qua B. Petro potestatem ligandi & soluẽdi ipse saluator dedit, quae etiam potestas in successoribus eius indubitanter transiuit, praecipio omnia quae ibi statuistis vana, cassata esse, ita vt deinceps nunquam appareant. legitur. cap. II. Pelagius.

¶Hoc testantur omnia opera Leonis illius magni, quem leniter sup. capite attigimus, scribit enim ad maximum Episcopum Antiochenum, Romam ecclesiam esse petram, ideo admonet eum, quia dignum sit eum Apostolicae sedis in hac sollicitudine esse consortem, & adhoc agendum agnoscat tertię sedis priuilegia. Vnde idem S. Leo missis Caterio & Asclepiade dat communionem Episcopis poenitentibus, vt maneant in suis sedibus, mandat quoque ecclesiam Eusebij non inuadi, quae omnia superioritatem Roma. Ponti. declarant super ecclesia Constantinopolitana, quae fuit arx & regina Graeciae. Leo.

¶Anastasius. II. optimus Pontifex in epistola ad Imper. incipiente, exordium Pontificatus mei &c. inter alia scribit, gloriosissimo & clemẽtissimo filio Anastasio Augusto, Anastasius Episcopus vrbis Romae. Exordium &c. & infra. Illud vero peculiarius pro amore imperij vestri & beatitudine quae consequi poterit regnum, pro Apostolico officio praedicamus, vt sicut decet & spiritussanctus dictat monitis nostris obedientia praebeatur, vt bona omnia vestra rempub. consequantur, sicut in Exodo promittitur. Si audieris vocem domini dei tui &c. haec me suggerentem frequẽtius non spernat pietas tua. Ante oculos habẽs domini in Euãgelio verba, qui Anastasius.

audit vos me audit,& qui vos spernit,spernit eũ qui me misit,nã & Apostolus concinens saluatori nostro,ita loquitur,quapropter qui hæc spernit, non hominem spernit,sed deum qui dedit spiritum sanctũ in nobis pectus clementiæ vestræ sacrarium est publicæ fœlicitatis,vt per instantiam vestram,quam velut,vicarium præsidere iussit in terris, Euangelicis Apostolicisque præceptis non dura superbia resistatur,sed per obediẽtiam quæ sunt,salutifera impleantur,aduerte quisquis hæc legeris Romanum Pontif.non solum Græcis,sed & Imperatori Græcorum fuisse superiorem.

Gregorius. ¶ Ex pluribus locis B. Grego. liquet,Græcos fuisse subiectos Romano Ponti. Nam Ioanni Episcopo Rauennæ scribit lib. IIII. registri epistola XIIII. Sed vt quicũque quodlibet ex superbia arripiat,hoc ergo tollerare non possum,tamen de hac re iam Diacono nostro scripsi Constantinopolim,vt omnes qui sub se etiã vicenos ac quadragenos Episcopos habet, requirere debeat.

¶ Et lib. IIII. epistola. XXXIIII. ad Constantiam Augustã scribit, Salonitanæ ciuitatis Episcopus me ac responsali meo nesciente,ordinatus est & facta res est quæ sub nullis anterioribus principibus euenit,quod ego audiens ad eundem præuaricatorem, qui inordinatæ ordinatus est,protinus misi. Vt omnino Missarum solemnia, celebrare nullo modo præsumeret, nisi prius a serenissimis dominis cognoscerẽ,si hoc fieri ipsi iussissent,quod ei sub excommunicationis interpositione mandaui, & contẽpto me atque despecto,in audaciam quorundam sæcularium hominum,quibus denudata sua ecclesia,præmia multa præbere dicitur, nũcijsque missas facere præsumit atque ad me venire noluit. hic Grego. Episcopo Salonitano Græco,maximo nomine, sub pœna excommunicationis mandauit suspensionem ab officio,magnæ temeritatis fuisset vir sanctus,si non subiectum suspendere voluisset a diuinis.

¶ Liquet hoc ex epistola. L. ad Ioan. Episcopum Corinthiorum, æquitatem atque sollicitudinem Secũdini fratris nostri & Coepiscopi,quæ olim nobis bene est cognita,etiam series iudicati & scriptorum nostrorum monstrauit,in qua re valde placuit,letosque nos reddidit,quia in causa Anastasij quondam Episcopi,quam ei examinãdam iniũximus,vigilantiam suã & diligenter exercuit,& cognita crimina (vt iustitia poscebat & oportuit) vindicauit.sed his in omnibus gratias omnipotenti deo referimus,qui desistentibus quibusdam accusatoribus,cognitioni eius veritatem, ne tantorũ causa facinorum latere potuisset,ostendit,quoniam vero in eadem sententia,in qua suprascriptum Anastasium iuste damnatum constat atque depositum,sic quasdam supradictus frater,& coepiscopus noster vltus personas est,vt nostro arbitrio reseruaret,mandat dein ei,vt Paulum Euphemium Thomam Clemantiũ in pristinum locum restituat expende Grego. Romani autoritate depositum Anastasium Græcum Episcopum, eius autoritate complices Anastasij per Corinthiorum Episcopos restitutos.

¶ Libro. VII. scribit Ioanni Syracusano Episcopo, nam de Constantinopolitana ecclesia (quod dicunt) quis dubitet eam sedi Apostolicæ esse subiectam,quod & dominus pijssimus Imper. & frater noster Eusebius. eiusdem ciuitatis

dem ciuitatis Episcopus assidue profitentur.

¶ Et eodem lib. præcepit Episcopo Thessalonicensi, & alijs Episcopis Græciæ, ne adhereant Ioan. Cõstãtinopolitano in peruerso nomine oecomenici patriarchæ constituendo addens sine Apostolicæ sedis autoritate atque consensu, nullas habere vires, quæ ibi acta sunt. vnde in fine addit, nã si quis quod non credimus scripta poenitentia aliqua in parte neglexerit, a B. Petri Apostolorum principis pace se nouerit segregatum, sed quid præciperet Beatus Grego. sibi non subiectis.

¶ QVOMODO PHOCAS EXTINXIT SCISMA INTER PAPAM, ET CONSTANTINOP. QVOMODO LAYCI SE SVBSCRIPSERVNT CONCILIIS, ET QVI GRAECI FVERVNT A PAPA CONDEMNATI.

¶ CAPVT. XIII.

ONTENTIO ISTA CIRIACI erigentis se contra B. Gregorium, primo post eius obitũ fuit extincta sub Bonifacio. I II. & Phoca Impe. de qua re sic ait Platina, Bonifacius. III. patria Romanus a Phoca Impe. obtinuit, magna tamen cõtentione, vt sedes B. Petri Apostoli, quę caput est omniũ ecclesiarũ, ita diceretur, & haberetur ab omnibus, quem quidẽ locum ecclesia Constantinopolitana sibi vendicare conabatur, fauẽtibus interdum malis principibus, affirmantibusque eo loci primam sedem esse debere, vbi Imperij esset caput. affirmabant Romani Ponti. vrbem Romam. Vnde Constantinopolim colonia deducta est. caput Imperij merito habendã esse, cum etiam Græci ipsi literis suis, principem suum Romanorum Imperatorem vocent, ipsique Constantinopolitani etiam ætate nostra Romei vocentur, omitto quod Petrus Apostolorum princeps successoribus suis Pontif. Romanis regni coelorum claues dederit, potestatem a Deo concessam reliquerit, non Constantinopoli, sed Romæ, illud tantum dico multos principes maxime Constantinum comparandæ Synodi ac dissoluendæ, confutandi, vel confirmandi ea quæ in Synodis decreta erant Romanæ sedi tantummodo concessisse, merito igitur sed. Romana cęteris antefertur, cuius integritate & constantia, cunctæ hæreses confutatæ sunt & explosæ. Platina.

¶ Nicolaus quoque Papa, mandat Michaeli Imper. Constantinopolitano, vt ipse cum Græcis Sardicense recipiant conciliũ. Accedunt (vt multa alia omittam) laycorum subscriptiones in Synodis, nam & hoc te nõ lateat candide lector non solum, & Episcopos, & Præsbyteros, & Diaconos Nicolaus. Layci subscripserũt in cõcil.

concilijs subscripsisse, sed & laycos, non æquidem vt approbent (quod dudum autoritate Synodi, & Imperiali decreto fuerat prohibitum) sed velut testes Vñ actione. IIII. Concilij. VIII. sic legitur Senatores magnificentissimi & gloriosissimi principes per Bahanum patricium, & præpositum dixerunt ad Concilium. Imperatores nostri sancti miserũt seruos suos, qui Senatus vocantur, qui voluntate dei honoratus est, vt simus discreti eorum que gerũtur, auditores, si vultis ergo a nobis, sicut se habet ordo Synodic⁹, in fine sanctæ huius vniuersalis Synodi exigere proprias subscriptiones, per me indignum seruum sanctorum Imperatorum nostrorum, cuncti fratres mei, & compatricij dicunt sanctissimo domino nostro patriarchæ, & sanctissimis vicarijs senioris Romę, & Orientalium sedium, nisi audiuerimus & ab ipso Photio stante in cõspectu nostro, & Episcopis eius, vt in cõspectu nostro obseruãtur ora ipsorũ ex Canonicis, & Synodicis preceptionibus, non scribet manus nostra vnam literam in Synodo. Audiat iudicata per Nicolaum Papam in Synodo Romana, etsi nihil contradixerint, sanabitur mundus ex condescensione ipsorum, si autem hoc factum non fuerit, scimus quia nostri non egetis ad subscribendum in fine a nobis gestorum, Habes Candidissime Lector Constantinopolitanos audire debere iudicata per Romanum Ponti. erat enim Photius scismaticus & rebellis Papæ Nicolao.

Synodus. VIII.

Photius.

¶ Vnde vt nihil prætereat studiosum Lectorem, hoc quoque sciat, Paulũ Constantinopolitanum appellasse ad Romanum Pont, Iuliũ contra Arrianos, & eum fuisse restitutum, Flauianus Constantinopolitanus appellauit ad Leonem magnum, & fuit restitutus contra Dioscorũ & Euthicen, quam sententiam etsi Leo exequi non poterat, tamen fuit approbata in cõcilio Calcedoneñ, & mandata executioni, Ioannes Alexandrinus prouocauit ad Roma. Pont. & fuit restitutus ac defensus per Gelasium Papam cõtra Achatium & Petrum, Chrysostomus Constantinopolitanus prouocauit ad Innocentium Papam, semel fuit restitutns, & denuo iussus restitui de quo statim plura. Vnde Gelasius excommunicauit Impe. Anastasium quod Achatium & scismaticos tueretur. Vnde Platina quoque in vita Gelasij ait. Cum vero intellexisset Petri, & Achatij seditionibus multa flagitia & parricidia in ecclesijs Græciæ cõmitti, confestim eo misit, qui hos si non statim pœniterent, in perpetuum damnarent.

Paulus.

Flauianus.

Qui fuerint restituti a Papa.

Ioan. Alexan.

Chrysost.

Achatius.

Platina.

¶ Theodorus Phirrum Constãtinopolitanum excommunicauit, quod Acephalorum hæresim instauraret, licet fictæ pœnitens in communionẽ fuerit receptus.

Theodorus.

Acephali.

¶ Paulus Constantinopolitanus Phirro suffectus a Theodoro quoque excommunicatus fuit, quod orthodoxæ fidei normam recipere recusabat. in quem errorem, & constantius Imper. descendit.

¶ Martinus. I. in Theodori locum suffectus, statim legatos Constantinopolim misit, qui Paulum adhortarentur, vt omissis erroribus suis, aliquando veritatis callem ingrederetur. Is autem non modo Pontifici bene monenti. nõ obtemperat. Verum etiam legatos eius in diuersas ĩsulas relegat, quamobrem indignatus Martinus Synodum. C. & L. Episcoporum Romæ habuit

Martinus.

mæ habuit in qua Paulum omni anathematis vinculo damnatum digni tate priuauit,& Cyri Alexandrini,Sergij,& Pyrri,damnationem renoua uit,quæ sententia diuinitus fuit approbata.

¶Ignatio Constantinopolitano appellante Nicolaum Papã,contra Photium fuit restitutus inuito primũ Michaele Imp. vt Canone eius.LXIIII legitur Adriano exequente. Nicolaus.

¶Gregorio Constantinopolitano Monotheletarum errore imerso, Agatho Papa Concilium indicit.CCLXXXIX.Episcoporum,& eum vocat cum Machario Antiocheno, Gregorio redeunte ad gremium ecclesiæ Macharius pertinax in errore persistit,qui & anathematizatus est, & reiectus,Theophanio in eius locum suffecto. Et fuit hæc sexta vniuersalis Synodus Constantinopoli habita sub pijssimo Imp.Constantino.IIII. interfuit legatus sed. Apostolicæ Ioan.Portuensis. Agatho. Synodus.VI.

¶Gallicanus Constantinopolitan⁹,assensu Iustiniani.II.in Synodo Cõstantinopoli vnam naturã statuit in CHRISTO,& negauit MARIAM Theotocon,& Sergij Papæ Apochrisarius stolide nimis subscripsit, quæ omnia Sergius condemnauit. Nota Põtificũ executiones cõtra hæreticos. Sergius.

¶Dum Pphilippicus per tyrannidem Imperium arripuisset. Cyro pathriarca catholico in exilium relegato,Ioan. Monachum hæresiarcham suffecit, at Constantinus vtriusque sententiam condẽnauit,& vsum imaginum in ecclesia approbauit. Constantinus.

¶In errorem Philippici dum Leo Imper.descendisset,& reiecto Germano Anastasium male sentientem de fide & imaginibus Patriarcham constituit,sed Gregorius iunior eundem officio priuat & semouet,& Grego. III.mox vt Pontificatum inijt,Leonem illum.III.Imper.Imperio simul & communione fidelium priuauit,quod sanctas imagines & sacris ædibus abrasisset,& statuas demolitus esset,& tabulas incendisset. Philippicus. Grego.iunior. Leo ipe.pulsus.

¶Paulus primus Constantinum Imper. damnat, quod sacras demolire tur imagines,& abrogato Constantino, Nicetum hæreticum constituisset Patriarcham. Paulus Papa.

¶Martinus.IIII.excommunicauit Imper. Constantinopolitanũ, quod in Concilio Lugdunĩ. se cum suo imperio ad fidem Orthodoxam reuersurum promisit,& non fecit. Martinus.IIII.

¶Et tandem finem faciam.Celestinus primus Romanus pont. præsedit in tertia vniuersali Synodo in Ephesо.CC. Episcoporum Nestorio Constantinopolitano Episcopo condemnato,quia MARIAM Christotocon tantum dixit, non Theotocon, quæ fuit approbata in magno Calcedonẽ. Concilio,vt habetur vltima actione illius Concilij, vbi & Cyrillus Alexandrinus interfuisse memoratur. Ephesina autẽ synodus posterior ob hoc fuit reprobata,quia vicarij missi a S. Leone Papa nolebant subscribere,& protestati sunt contra Dioscorum Romanam ecclesiam non accepturam illa decreta,hinc forte venit,quod in consecratione Põtificis, post letanias & præcationes sanctorum,epistola Latinæ, & dein Græcæ in Missa legitur. Vnde Dyaconus Græcus,& Subdiaconus intersunt consecratiõi.hęc prolixius probauimus Romanum Ponti. fuisse superiorem Græcis.quod Celestinus. Ephesina synodus. Cyrillus. Ephesinum cõciliabulum.

tam pertinaciter

tam pertinaciter negat diuersarius, contra tot apertissima decreta, contra tot certissimas hystorias.

¶ APHROS ET GRAECOS ALIQVOS FVISSE SVB PAPA PROBATVR, ET QVOMODO THESSALONICEN. FVERIT VICARIVS PAPAE.

¶ CAPVT. XIIII.

CTVM EST IAM PLVRIBVS luculentissimis testimonijs Aphricę, & Grecię ecclesias, dum recte fuerunt fidei & incolumis, semper Romã. ecclesiæ fuisse subiectas, at vt fortius vrgeamus diuersarium ne hiscere possit, & hoc quoque ostẽdamus Aphricæ ecclesias, & maioris partis Græciæ pertinuisse ad Romanum Pontif. non modo velut ad vniuersalem pastorẽ ecclesiæ, sed quia specialiter ei subsunt, vt patriarchæ Romano. Volo dicere, vt mẽtem meã sine inuolucris explicem, illas ecclesias fuisse sub Romano patriarchatu, etiam vt distinguitur contra alios, Antiochenum, Constantinopolitanum &c. Nam primo omnes Septentrionales, & Occidẽtales ecclesias pertinere ad Ro. patriarchatum potestatem ex epistola Agathonis Papæ ad Constantinum Imper. Heracleũ & Liberum. A A. omnes nos exigui præsules ecclesiarum vestri Imperij Christiani famuli in Septentrionalib. & Occiduis partibus constituti, licet parui ac simplices, fide tamen per dei gratiã stabiles, & infra. Numerosa multitudo nostrorum vsque ad Occeani regiones extenditur, at hæc in confesso sunt omnium, id quod sumus polliciti præbemus. Aphricam ergo pertinere ad Roma. Patriarchatum potestatem. Ex Innocẽ. primo in epistola ad Decẽtium Episcopum Eugubinum, quis enim nesciat aut nõ aduertat id quod a principe Apostolorũ Petro Ro. ecclesiæ traditum est, ac nunc vsque custoditur, ab omnibus debere seruari, nec superduci, aut ĩtroduci aliquid, quod aut autoritatem nõ habeat, aut aliũde accipere videatur exemplum, præsertim cum sit manifestum, in omnem Italiam, Gallias, Hyspanias, Aphricam, atque Syciliam, ĩsulasque interiacentes, nullum ĩstituisse ecclesias, nisi eos quos venerabilis Apostolus Petrus, aut eius successores constituerunt sacerdotes.

Agatho. | Innocen.

Flauianus. ¶ Ideo Flauianus Constantinopolitanus Leoni Papæ scribit, omnibus qui sub tua reuerentia constituti sunt deo amantissimis Episcopis. Loquitur de his qui specialiter Rom. sunt subiecti Pont. Ita & Leo. III. scribens Carolo magno dũ nominasset decretum constitutum consensu Orientalium, & Græcorum Patriarcharum addidit & omnium Romanorũ ponti. intelligens de Episcopis suo Patriarchatui subiectis, at hęc iniquis fore cõ munia,

Leo. III. | Carolo.

munia, nihil probare de Græcis, nihil de Aphris, & ego semper didici ab vniuersalibus inchoandum in disciplinis, volui ego ab ouo ordiri hystoriã & ab initio liquere, sic veteres locutos, vt de Romano Patriarchatu, cum præcisione loquerentur, satis tamen tempestiue de Aphris, & Græcis institutum probabimus. Et quidem primo ex veteribus liquet, Thessalonicẽn. Episcopum vices habuisse Apostolicæ sedis per Epirum veterem, nouum Illiricum, Macedoniam Thessaliam, Achaiam, Datiam, vtramque Ripperensem, & Mediterraneam, Misiam, Dardaniam, & Breualum, ita quod ferme totam Europam, cum Aphrica Occidentali, Patriarchatus Romanus sub se habuerit. Et hoc ita esse liquet ex epistola Leonis Sancti & magni & docti Papæ, ad Anastasium Episcopum Thessaloniceñ. incipiente, quanta. Quanta fraternitati tuæ a Beatissimi Petri Apostoli autoritate commissa sunt, & qualia etiam nostro tibi fauore sint credita, si vera ratione perspiceres, & iusto examine ponderares multum possemus de iniunctæ sollicitudinis deuotione gaudere, quoniã sicut prædecessores mei prædecessoribus tuis, ita etiam ego dilectioni tuæ priorum secutus exemplum, vices mei moderaminis delegaui, vt curam quam vniuersis ecclesijs simpliciter ex diuina institutione debemus. Imitator nostrę consuetudinis adiuuares, & longinquis a nobis prouincijs, præsentiam quodammodo nostræ visitationis impenderes, & continẽti oportuno quæ prospectu promptum tibi esset agnoscere, quid in quibusque rebus, vel tuo studio componeres, vel nostro iudicio reseruares, nam cum maiora negotia, & difficiliores causarum exitus liberum tibi esset, sub nostræ expectatione sententiæ suspendere, nec ratio tibi fuit, nec necessitas, in id quod mensuram tuam excederet deuiandi, abundant enim apud te, monitorum scripta nostrorum, quibus te de omnium actionum temperantia, frequenter instruximus, vt cõmendatas tibi CHRISTI ecclesias per exhortationem charitatis, ad salubritatem obedientiæ prouocares, quia etsi plerumque existunt inter negligentes, vel desides fratres, quę oporteat maiore autoritate curare, sic tamen est adhibenda correptio, vt semper sit salua dilectio, & infra. Venit ad nos cum Episcopis prouinciæ suæ frater noster Atticus veteris Epiri Metropolitanus antistes, & de dignissima afflictione, quam pertulit lachrymabili actione conquæstus coram adstantibus Dyaconis tuis, qui quærelis flebilibus, nihil contra referendo ea quæ nobis ingerebantur, fide non carere monstrabant &c. & infra. Vnde sicut multum nos ea quæ a te pie sunt curata letificant, ita nimium ea quæ sunt perperam gesta contristant, & necesse est post multarum experimenta causarum, sollicitius prospici, & diligẽtius precaueri, quatenus per spiritum charitatis & pacis, omnis materia scandalorum de ecclesijs domini, quas tibi commendauimus auferatur, præeminente quidem in illis prouincijs Episcopatus tui fastigio, sed amputato totius vsurpationis excessu, dat deinde formam & in multis agẽdi, & subdit. In euocãdis autem a te Episcopis moderatissimum esse te volumus, ne per maioris diligentiæ speciem, fraternis glorieris iniurijs, & infra. Ita vt præstituto tempore non vltra quindecim dies, qui conuenerint retardentur. Si autem in eo, quod cum fratribus tractandum diffiniendumve credideris,

Tgessalonicẽ. vicarius Papę.

Patriarchatus Romanus.

Leo.

diuersa eorum fuerit a tua voluntate sententia, ad nos omnia sub gestorum testificatione ferentur, vt remotis ambiguitatibus, quod deo placeat decernatur. Aurea est epistola lectissimis sententijs referta, arbitror mecum satisfecisse pollicitationi meæ, Episcopum Thessalonicen. fuisse vicarium Summi Pontif. per maiorem partē Græciæ, vnde etiam autoritatem habuit super primates Græciæ, sed limitatam, vt grauiora ad sed. Apostolicā referret.

Gregorius. ¶ Inde apud Beatum Gregorium legimus Corinthiorum Episcopum recepisse Pallium ab ipso. Ait enim in epistola ad Ioannem Episcopum Corinthiorum lib. I I I. registri. Pallium vero, sicut per epistolam vestram. quam per Andream, & fratrem, & Coepiscopum nostrum suscepimus, postulastis direxim⁹ quo ita vos vti necesse est, sicut prædecessores vestri vsi, concedētibus nostris prædecessoribus approbātur. Expende, Pallium præstitit Romanus, & non alia ratione, nisi sicut Patriarcha suo Episcopo.

¶ AVTORITATE. PAPAE VBIQVE EPISCOPOS INSTITVI, ET DE VSV RATIONE, ET COLLATIONE PALLII.

¶ CAPVT. XV.

T QVIA INCIDIMVS IN PALlij acceptionem a Romano Ponti. quam vt rem nephariam, & maxime perniciosam & ambitiosam calumniatur diuersarius. Vnde ausu temerario negat confirmationem episcoporum Græciæ, vel Oriētis e Roma acceptis. Et quamuis hoc in superioribus ostēderimus, sæpe restitutos esse Græciæ Episcopos per Romanum Ponti. Et quod hoc euidenter asserat, adduco epistolam S. Iulij ad Orientales Episcopos, vbi post multa increpando eos, quod Sanctos dei Athanasium, Paulum, Marcellum, Asclepium, & Lucianum persequerentur ait. quia nullus debet præsumere, quæ sibi non videntur concessa, quam culpā potuissetis nullo malo incidere. Si vnde consecrationem honoris accipitis inde legem totius obseruantiæ sumeretis, & B. Petri Apostoli sedes, quę vobis sacerdotalis mater est dignitatis esset ecclesiæ magistra rationis. Pondera vnde accipitis consecrationem honoris.

Episcopi cōfirmati a Papa.

Iulius.

Marcellus. ¶ Inde S. Marcellus Papa ait. Ad Romanā sedem omnes Episcopi qui voluerint, vel quibus necesse fuerit, quasi ad caput suum cōfugere, eamque appellare debent, vt inde accipiant tuitionem atque consecrationem, quod omnibus minime negare conuenit Episcopis.

¶ De Thessalonicen. iam audiuimus quomō vt vicarius Papæ cōfirmauerit, licet Papa Corinthium tunc per se confirmauerit, & alios restitutos.

¶ Ob hanc

¶Ob hanc rē Orientales Episcopi scripserunt Iulio Papæ, vt Episcopos ab eis ordinatos, confirmaret, inquiunt enim, quibus agnitis, si nostris placitis magis, quam eorum machinationibus assentire, vt ordinatos Episcopos in damnatorum locum firmare eligitis, pacem vobiscum & communionem habere volumus, de Pallio illi nondum meminerunt.

¶Sed probemus autoritate illius humillimi, minime auari Pontificis sancti Gregorij magni, Pallia semper fuisse data, describit autem rationē pallij ad Maximum Episcopum Salonitanum Græcum. Itaque pallium ad sacra missarum solemnia vtendum ex amore transmisimus, cuius vos volumus per omnia gentium vendicare, huius enim indumēti honor, humilitas atque iustitia est, tota ergo mēte fraternitas vestra se exhibere festinet in prosperis humilem, & in aduersis (si quando eueniunt) cum iustitia erectum, amicū bonis contrariū malis: nullus vnquam faciem pro veritate loquentē præmēs, misericordiæ operibus iuxta veritatem substātiæ insistēs (expende quod ait pro more trasmisimus, ergo iā a sanctis patribus & martynbus hoc idem fieri erat solitum) sequitur infirmis compatiens, beneuolentibus congaudens, aliena damna propria deputans, de alienis gaudijs tā quam de proprijs exultans, in corrigendis autem vitijs seuiens, in fouendis virtutibus auditorum animos demulcens, in ira iudicium sine ira tenens, ī tranquillitate autem securitatis censuram non deserens, hæc est frater charissime Pallij accepti ratio, quam si sollicite obseruaueris, quod foris accepisse ostenderis, intus habes. — Pallij probatio / Pallij ratio.

¶Ioan. V. Romanum Pont. ante. D.C C C. annos testatur Platina scripsisse librum de Pallij dignitate, sed pergamus testimonia adferre vberiora de Pallio ex Papa minime ambitioso Gregorio. — Ioan. V.

¶Scribit Sebastiano Risiñ. de collato Pallio Anastasio Patriarchæ Antiocheno, ait enim. Præterea indico suggestione me apud pijssimos dominos summis præcibus plenam fecisse, vt virū beatissimum dominū Anastasium Patriarcham concesso vsu Pallij, ad B. Petri Apostolorum principis limina mecū celebraturum solēnia missarū transmittere debuissent.

¶Vniuersis quoque Episcopis per Dalmatiā constitutis de natali Salonitano Epō super restitutione Honorati Archidiaconi sui scribit, quē obdurato adhuc corde cōtumaciter ad eundē reuocare gradū, si forte postponeret, vsu eū Pallij (qui ab hac sede cōcessus est) pro cōtumacia tot vicibus ad missa priuari pcipimus. Si vero etiā amisso Pallio, adhuc in eadē pertinatia perseuerauerit, a dñici quoque corporis & sanguinis participatiōe submoueri, equū em est, vt asperos de iustitia sentiat, quos erga se politos ī charitate contēpsit, hic pro magna pœna priuari quem pcipit Pallio collato. — Gregorius.

¶Maiori austeritate beatissimus Gregorius vir licet humillimus executus est Pallij vsum & autoritatem aduersus Ioannem Rauēnę Episcopū, & quia pluribus super eo contendit congeramus omnia lib. II. registri increpat eundem super illicita vsurpatiōe Pallij, quod in Letanijs solemnib⁹ gestat, cui obijciens B. Gregorius ait, quod de Metropolitano in quibuslibet mundi partibus sit auditum, extra missarum tempus vsum sibi Pallij vendicasse, & infra. Admoneo quatenus nisi decessorum meorum muni- — Gregorius contra Rauēnaten.

ficentia,tibi hæc per priuilegium attributa docueris, vt in plateis Pallium vlterius non præsumas portare, ne non habere & ad missas incipias, quod audacter & in plateis vsurpas. Vide S. patrem nolle admittere Rauennaten. Pallij vsum in plateis & letanijs,alioquin vult eum priuare priuilegio portandi illud in missa.

¶ Ita lib. I I I I. admittit ei in tribus Letanijs Pallij vsum f. S. Petri, Ioan. Baptistę,& Apollinaris,donec subtilius vtriusque aliquid cognoscat,& statim epistola I I I I. sequenti denuo exprobrat ei Pallij vsum,extra ecclesiā, & testatur se scripsisse Dyacono suo Constantinopoli,vt experiatur sicubi vsus sit,vt in letanijs cum Pallijs ambulent,nā absit inquit,vt per me Rauennateñ. honor ecclesiæ in aliquo iminui videantur.

¶ Et lib. V I I. post Ioan. decessum Mariano Episcopo constituto,mandauit Castorio notario,vt diligenter inquireret, quod solemnes Letaniæ essent Rauennæ,quia Florentinus Dyaconus deposuerat ī vsu esse omnib⁹ Letanijs Pallium gestare.

¶ Sic scribit Ioan. Episcopo primæ Iustinianæ,manifestum bonitatis liquet esse indicium,in vnius electione cunctorū conuenire cōsensum,quia igitur suscepta fratrum & Coepiscoporum nostrorum relatio,ad locū vos sacerdotij totius Concilij vnito consensu,& serenissimi principis voluntate declarat accersiri,gr̄as omnipotēti deo creatori nostro,magna cū exultatione retulimus,qui vitā actusque vestros,ita de p̄dictis fecit esse probabiles,vt oīm vos (quod est valde laudabile) faceret placere iudicio,quib⁹ nos quoque in personā fraternitatis tuę per oīa cōsentimus, atque oīpotentem dn̄m depcamur,vt charitatē vestrā sicut sua gr̄a elegit, ita in oībus protectione sua custodiat. Palliū vero ex more transmisimus,& vices vos Apo. sedis agere,iterata innouatione decernimus. Expende Gregoriū consentire ī personā electi,ei palliū mittere,& vices suas archiep̄o gręco cōmittere

Arelaten. ¶ Sic scribit Virgilio Episcopo Arelateñ. quod vero in literis iuxta antiquum morem vsum Pallij,ac vices sedis Apostolicę postulasti &c. Gessit eñ Arelatē. Episcopus vices Ro. Pont. per Gallias,vt supra meminimus iterum iam meminit antiqui moris Pallij dandi ex vrbe.

Brunichildis regina. ¶ Notabilis est epistola ad Brunichildem Reginam Francorum,quę petierat Pallium pro Siagrio Episcopo,sed Gregorius recusabat,quia is qui Pallium venerat recepturus, erat scismaticus, dein Siagrius non petierat Pallium,ideo ait Gregor. quia prisca consuetudo retinuit,vt honor Pallij, nisi exigentibus causarum meritis, & fortiter postulanti dari non debeat. Commisit tamen negocium Candido præsbytero suo.

Leander Hyspanus. ¶ Leandro quoque Hyspaniarum Episcopo scribit præterea ex benedictione B. Petri principis Apostolorum Pallium vobis trāsmisimus,ad sola missarum solemnia vtendū,quo trāsmisso valde debui,qualiter esset vobis viuendum admonere,sed locutione supprimo,quia verba moribus anteitis,non ergo contemnat Pallium diuersarius,insigne Episcoporum,ne-

In Ludderum. que auaritia excogitatum dicat,quod tā S. patres humiles diuitiarum contemptores ante tot annos dederunt.& super quo B. Gregorius adeo aduersarius est Ioanni Rauennateñ. Redeamus institutum,fortius roborando,

Græciæ

Græciæ aliquam partem & Aphrica pertinuisse ad Patriarchatum spe= cialiter Romanum absque eo quod omnes ecclesiæ sunt Ro. ecclesiæ sub= iectæ, velut Patriæ ecclesiæ. Nam in Concilio Arelatensi per. S. Sylue= strum vocati sunt Episcopi Aphricæ, & Siciliæ, Italiæ, Galliæ, Germa= niæ, Hyspaniæ, quia erat Concilium totius Patriarchatus Romani, misit illuc Syluester Claudianum & Habitū praesbyteros, Eugenium & Qui= natum Dyaconos. Græciæ sub Papa. Conciliū Arelateñ.

¶ Allegarē cap. placuit. II. quæst. VI. at quia Gratianus addit de suo cro= co, quod in originalibus non reperitur, immo possem probare nūquam fuis se in originalibus, ideo supersedeo.

¶ Damasus Papa in epistola ad Stephanum Archiepiscopum præsiden tem Concilio Mauritaniæ, & vniuersis Episcopis Aphricanæ Prouinciç scribit epistolam incip. Lectis fraternitatis vestræ &c. in qua dicit, super ec clesiam vniuersalem, Papam habere vniuersale ministerium, & Roma. ec clesiam verticem esse ecclesiarum & quod vice Petri legatiōe pro CRHI STO vtitur quisque Rom. Pont. Et quod in Metropolitano Concilio de omni concordia causæ tractari debent omnium, sed diffinire summas quæ relas causarum, vel damnare Episcopos, absque Apostolicæ sedis autorita te minime licet, quod omnes a approbari si necesse fuerit, & eius fulciri auxi lio oportet, nam Synodum sine eius autoritate fieri non est catholicum. Damasus.

¶ GRAECOS SAEPE FVISSE SCISMATICOS PROBA= TVR, ET VNDECIM DISCESSIONES ENVMERANTVR.

¶ CAPVT. XVI.

ICET ARBITROR cuilibet bono iā satis esse persuasum, Græcos, & Aphros fuis se Ro. Pont. subiectos, tamen Græci incon sutilem domini tunicam, sæpius scindere tē= tarunt, ideo non mirum quod in disputatio ne Lipsica dixi aduersario, Græcos inobe= dientes Ro. Pont. & eccle. Ro. fuisse hæreti cos, scismaticos & viros Belial. vñ solēt. XII diuisiones Græcorū a Ro. eccle. numerari. Diuisiones Græcorum:

¶ Prima fuit quando Eusebius Antioche= nus cum Concilio suo deposuit. S. Athana sium, & alios sanctos viros, vt iam sæpe me= minimus, quos dum Iulius Papa citaret ad Romā, ipsi se subtraxerunt ab obedientia Ro. eccle. Iste Eusebius cū Eusebio Nicomedieñ. fuerāt prin= cipales, & sederunt quinque hęretici Constantinopoli per ordinē. Eusebi⁹ primus Nicomediē. Macedoni⁹ heresiarcha, Eudosius Arrianus, Demo philus Euagrius, quo mortuo accepit sedē Greg. Naziāzenus, cōtra Cano nes, ne hęretici iterū eam iuaderent, qui in cōcilio post, XII. ānos cessit, & Nectari⁹ vir catholic⁹ ordinat⁹ est sub Damaso papa, cui Chrys. successit I. Nazianzenus. Nectarius.

2. Nestorius. Cyrillus — ¶ Secunda diuisio Orientalium fuit facta sub Celestino per Nestoriū vocatū ab Antiochia ad Cōstantinopolim, sed opponente se Cyrillo Alexādrino cum Synodo Aegyptiaca, anno. III I. in Concilio Ephesino, fuit recepta epistola Cyrilli, & reprobatus Nestorius.

3. Dioscorus. Leo. — ¶ Tertia diuisio fuit sub S Leone per Dioscorum Alexandrinum successorem Cyrilli in dignitate, non in religione, qui Euticis hæresiarchæ sententiam in Conciliabulo Ephesino. I I. approbauit, Anatholio suo Archidiacono in locum Flauiani Constantinopolitani sublimato. & Leone Cōciliabulum improbante scripsit Dioscorus libellum contra Leonem, & eū excommunicauit, sequebantur eum ferme omnes Oriētales, & durauit septem annis, terminata fuit illa dissentio in Concilio Calcedonē. opera B. Leonis & Marciani Imper.

4. Achatius. — ¶ Quarta diuisio facta est per Achatium Constātinopolitanum, qui per Imper. Zenonem curauit Petrum Magnum hæreticum Episcopum ordinari Alexandriæ. Et Petrum hæreticum Antiochiæ sub Simplicio Papa. Achatio duo successerūt hęresiarchę Macedonius, & Thimotęus, inobedientia illa durauit vsque ad tempora Iustini Imper. vbi Ioannes Constantinop. Patriarcha misit Schedam Synodicā Hormisdæ Papæ, & fuit Orientalis ecclesia vnita Romanæ.

Vnio Græcorum cum Papa

5. Ioan. Constantinop. Gregorius. — ¶ Quinta diuisio facta fuit per Ioannem Constantinop. qui cōuocata Synodo determinauit se esse œcumenicū Episcopū, cui restitit Pelagius. I I. Griacus Ioannem secutus est contra quem & Ioan. B. Gregorius. Extincta est illa diuisio sub Bonifacio. I I I. vt meminimus.

6. Sergius. — ¶ Sexta diuisio facta per Sergium hæresiarcham Monothelitarum, quē plures in sede secuti sunt hæretici, Pyrrus, Paulus, Petrus, Pyrrus, Thomas, Ioannes, Constantinus, Theodorus, Finita est hæc scissio sub Agathone Papa, & Constantino. I I I I. in sexta vniuersali Synodo, de quo cap. sexta Synodus. dist. X C V I.

Vnio Gręcorū

7. Titus. — ¶ Septima diuisio facta per Tytum Constātinopolitanum sub Ioan. VI. Papa, quem multi secuti sunt hæretici, & pepererunt nouam hæresim Iconomacorum, negantium adorationem imaginū, cœpit hæc lues sub Gregorio secundo, & durauit vsque ad Adrianum Papam, & Constantinū. V. vbi extinctis hæresibus Orientales ecclesiæ i septima Synodo vnitæ sunt Romanæ ecclesiæ.

Vnio Gręcorū

8. Nicephorus. — ¶ Octaua discessio facta est per Nicephorū Cōstantinopolitanum suggerente Leone Imper. qui reuocauit errorem de imaginibus, & durauit vsque ad Methodium Patriarcham, qui subiecit se obedientiæ Roma. Pontifi.

9. Photius. — ¶ Nona & pessima diuisio facta fuit per Photium Patriarcham factum expulso. S. Ignatio, & licet Photius deponeretur per Nicolaum Papam, & Basilium Imper. tandē in. VIII. Synodo sub Adriano. I I. facta fuit vnio Photio condemnato, qui callide decepto Imp. redijt ad sedē suam, ita quod plena vnio primum facta est, post mortem Photij.

10. Michael. — ¶ Decima diuisio facta fuit per Michaelem Constantinopo. instinctu Constantini. V. pessimi Imper. tempore Leonis. IX. Michael excommunicauit

nicauit omnes Episcopos Latinos, quia Nicænos patres adderent in Symbolo, qui a patre filioque procedit, durauit hæc pessima diuisio vsque ad Innocen. III.

¶ Vndecima discessio fuit facta per Adronicum Imper. filium Michaelis Paleologi, recidentem in errorem Constantini. V. & perseuerauerunt a temporibus Phocij, pro maiori parte in illo errore de spũ sancto, & quod crediderunt latinam ecclesiam hæreticam vsque ad Concilium Florentinum sub Eugenio. IIII. celebratum, in quo Ioan. Pelagius Imper. Græcorum, cum Patriarcha obedientiam fecerunt Romanæ ecclesiæ, & se ei vniuerunt, sed dicuntur reuersi ad vomitum. Vnde per Thurcam Constantinopolis omnino surrepta est de manibus Christianorũ, & potest dici. XII. discessio. Vndecimus. Eugenius.

¶ Et mirandum est profecto diuersarium ægretulisse, quod dixerim Grecos hæreticos, qui Roma non audiuerunt ecclesiam, nam & S. Thomas librum scripsit de erroribus Græcorum, de quibus breuitatis gratia, nihil iã dicturus, quoniam sunt plurimi & iã. D.CC. annis quasi in hæresibus perstiterunt, ideo B. Bernardus de ipsis ait lib. III. de consideratione ad Eugenium. Ego addo & de pertinatia Grecorum, qui nobiscum sunt & nõ sunt iuncti fide, diuisi pace, quamquã & in fide ipsa claudicauerint a semitis rectis, hos scismaticos, & nos pro hæreticis habẽtes, diuersarius voluit catholicos defendere, quis credat monacho. S. Thomas. Bernar.

¶ ORIENTALES ECCLESIAS SVBESSE PAPAE PROBATVR AVTORITATE ORIENTALIVM, ATHANASII, ET IVLII.

¶ CAPVT. XVII.

NVICTIS VT ARBITROR Argumentis actũ est, Aphros & Græcos Romanæ & Apostolicæ sedi fuisse subiectos, vt non possit non omnibus hystoriarũ Ignarus videri diuersarius, & antiquæ in ecclesia obseruantiæ, qui id tam temere, tam arroganter non modo negauit, sed & cõtrarium pro fundamento suscepit erroris sui, nonne similis erit stulto, qui edificauit domum suã super arenã, & descendit pluuia, & venerunt flumina, & flauerunt venti, & irruerunt in domum illam, & cecidit, & fuit ruina eius magna, Math. VII. At ne quicquam obstrepet, quoniam & Orientales ecclesias exemit a Romani Ponti. iurisdictione, ideo producamus easdem fuisse sub Papa, quando extitere catholicæ. Omnes enim scismatici, aut ob hæresim, aut ambitionem quæsierunt occasionem recedendi ab obedientia sedis Apostolicæ.

❡ Sententiam ergo nostram firmant Orientales Episcopi Eusebius, Antiochenus, Theogenus, Theodorus, & Berinthus cũ Coepiscopis suis scribentes Iulio Papæ (vt iam sæpe meminimus) de Athanasio, Paulo &c. dãnatis, ita subdiderunt postquam petierant Papam approbare eorum condẽnationem Sic aliter egeritis, & eis amplius quam nobis consentire iudicaueritis, contraria celebrabimus, & vobiscum deinceps, nec congregari, nec vobis obedire, nec vobis vestrisque fauere nolumus, sed per nos quicquid melius elegerimus, agere conabimur. In quibus verbis cum minẽtur se recessuros ab obedientia sedis Apostolicæ, si Papa nolit consentire in condẽnationem per eos factam apertissime dant intelligere se prius fuisse sub sedis Aposto. obedientia.

Iulius. ❡ Sed non territus pomposis verbis Iulius eis respondet, & eos citat ad iudicium sedis Romanæ. Ait enim quapropter cum omni festinatione vos omnes ad huius sanctæ sedis reuerentiam volo concurrere, quatenus gestorum apud vos integritatem, per vos ipsos possitis ostendere, & infra. Qua de re ecclesiasticam sequentes regulam vos & illos Romæ regulariter ad iudicium die statuta, non sub angusto temporis spacio, vt excusatio locum non inueniat, literis & apochrysarijs euocauimus. Illique vocatione suscepta ad diem præstitutum venere, sed vos ne vestris mendacijs caperemini, vestraque calumnia enudaretur, venire distulistis, nec his machinationibus solummodo contenti estis, sed etiam videtes oues pastoribus desolatas, lupos pro pastoribus super eos posuistis, decuerat ergo, vt ad regularẽ conueniretis conuocationem, quod de his, & alijs vestris præsumptionibus redderetis rationem, quo occurreret veritas, si falsitas displiceret, & nullus dubitat, quod ita iudicium nocens subterfugit, quemadmodum cum innocẽs absoluatur requirit. Vellem enĩ vos magis ad iam dictam Canonicam cõuenire vocationem, vt coram vniuersali Cõcilio redderetis rationem. Cur Synodum ad statutum ecclesiarum & fratrum in Antiochiam subuertendum, & Nicæni magni Concilij distructionem fecistis, aut cur nobis inconsultis, Episcopos ad eam conuocastis, ad quem nec maximus Hierosolymitanus venit, nec nostra interfuit legatio. Canonibus quippe iubentibus in Nicæna Synodo, non debere præter sententiam Romani Pont. vllomodo Concilia celebrari, nec Episcopos condemnari, aut cur in prædictorum loco fratrum, alios adulteros posuistis, antequã penes nos, aut apochrysarios nostros causa eorum Canonice esset examinata &c. Audet diuersarius dicere Orientales nunquã fuisse sub Roma. Ponti. Cur ergo appellant ad Iulium? Cur alijcitantur ad Iulium? Cur Synodus eorum est inualida, neglecto Sum. Pont. Cur Episcopi Romano Pont. ignorante substituti, adulteri dicuntur & lupi? Cur volui causam prius per se examinare Iulius, aut per apochrysarios suos, stultissimus ẽ profecto, qui adhuc hiscere audet, Orientales non fuisse sub Romana ecclesia.

Nicæna Synodus.

Iulius. ❡ Et aperte hoc testatur Athanasius transmarinus cum vniuersis Episcopis Aegyptijs ad Marcum Papam, vere nouimus Apostolatus vestri cor gratia spiritussancti in tantum esse accensum, vt omnibus oppressis fucurratis, quanto magis nobis, qui licet exigui ordinis tamen verbi sumus vo-

bisque

bisque obedientes, cùm omnibus nobis commissis, & sumus & esse semper volumus. Expende vestri sumus, vobis obedientes sumus. Ideo dein ad Iulium appellarunt Marco mortuo.

¶ Et nisi Iuliũ insignis temeritatis notes, oportet te fateri, Orientales fuisse sub Pont. Romano. Ait eni ad Orientales Episcopos. Et nos scitote deinceps hunc typum, non esse passuros, vt ea quæ specialiter ad hanc sanctã pertinent sedem, sicut iudicia Episcoporum, maiores causas, vos patiamur nobis inconsultis, inuadere, absque status vestri periculo, sed si quis ab hodierna die, & deinceps, Episcopum præter huius sanctæ sedis sententiam, damnare, aut propria pellere sede præsumpserit, sciat se irrecuperabiliter eẽ damnatum, & proprio carere perpetim honore. Eosque qui absque huius sedis sunt eiecti sententia, vel damnati absque huius sanctæ sedis autoritate, scitote pristinam recipere communionẽ, & in proprijs restitui sedibus quoniam & prius a tẽpore. S. Apostolorũ, hæc huic sanctæ sedi concessa sunt, & postea in memorata Nicæna Synodo, propter prauorum hominum infestationes, atque hæreticorum persecutiones, & insidiantium molimina fratrũ, sunt concorditer ab omnibus roborata, vt magis singuli prouideant, ne talia audeant perpetrare, & caueant si non propter domini, & amorẽ fratrum, tamen propter opprobrium hominum ruborem suum atque canonicam vltionem saltem hæc timore & verecundia compressa, silentio comprimantur, amputato scilicet totius vsurpatiõis excessu, quia nullus debet præsumere, quæ sibi non videntur concessa. Arrige aures, nullum episcopum damnandum, præter sedis Romanæ consensum, & quomodo auderet tãta comminatione scribere Orientalibus, sibi non subditis, sed hoc vrgentissimum, quod ait Apostolorum temporibus Romanã ecclesiam hoc habuisse priuilegium, qui non longe a primitiua vixit ecclesia, qui tempus Martyrum vidit, & hoc a Nicęna Synodo Orientali dicit roboratum, nõ ergo de nouo aliquid constituit Nicęna Synodus, sed quod prius erat ex sacris literis cognitum, & antiqua traditione sanctorum obseruatum, voluerunt & ipsi obseruari & custodiri, quæ omnia ignorat noster diuersarius, Audet os leuare in cœlum, contra Primatum Romanæ ecclesiæ, & mentiri, Orientales nunquam fuisse Romano Ponti. subiectos. Ideo Sanctus Athanasius cum Episcopis Aegyptijs. Libiæ, & Thebaidas ingenue fatẽtur se subesse Romano Pontifi. vt in epistolis quoque ad Liberium, & Fœlicẽ testati sunt ante. M. C L. annos, quos & superius sæpe euocauimus, ideo in præsentia omittamus, & his vetustiora adducamus.

¶ ORIENTALES EPISCOPOS PROBATVR EX VICTORE, ZEPHERINO, FABIANO, MARCELLINO, EVSEBIO, FOELICE, SIXTO, GREGO. ET IVSTINIA. IMPER.

¶ CAPVT. XVIII.

S. Victor.

NASCENTE. QVASI ECCLEsia Orientales fuisse subiectos Rom. Pont. probatur ex eo quod Victor. I. Martyr & Papa scribit Theophilo Alexandriæ Episcopo, & Aegyptijs decretali. I. celebritatē sanctæ Paschæ die dominica agi debere & prędecessores nostri statuerunt, & nos istud eadem die solemniter celebrare mandamus quia non decet vt mēbra a capite distrepent Expende S. Martyrem ante. M. CCC. XX. annos reputasse Alexandrinum patriarchā & Episcopos Aegyptios esse membra, & Romanum Pontificem, esse caput

S. Seuerinus. ¶ S. Seuerinus Papa & martyr Episcopis per Aegyptum scribit Canone. II. Nunciatum est sedi Apostolicæ per apochrysarios nostros, quosdā fratrum nostrorum Episcoporum ab ecclesijs & proprijs sedibus pelli, suaque eis auferri suppellectilia, & sic nudos & expoliatos ad iudicia vocari, quod omni caret ratione, cum constituta Apostolicorum eorumque successorum & præcepta Imperatorum, ac constitutiones legū, fieri idipsum prohibeāt, & Apostolicæ sedis autoritas idipsum fieri vetet. Vnde postea mandat eos restitui. Cur autoritatem sed. Aposto. allegaret non subditis aut cur gregis Aegyptiaci curā susciperet, nisi esset vniuersalis pastor, quid mādare attētaret, nisi eos sibi nouisset subditos.

S. Fabianus. ¶ S. Fabianus Martyr cuius hodie, & S. Sebastiani solemnia agimus, scribit omnibus Orientalibus Episcopis Can. III. Literis vestris intercætera insertum inuenimus quosdam regionis vestræ Episcopos a vestro nostroque ordine discrepare, & non per singulos annos in cæna domini chrysma conficere. Errant vero qui talia excogitant, & mente vesania potius, quam recta sentiente hæc audiunt, sicut ipsius diei solemnitas per singulos annos est celebranda, & de anno in anno renouanda, & fidelibus tradenda, cū alijs præceptis, & mandatis ibi decretis, pondera apochrysarios fuisse Romæ.

Apochrysari⁹. sedis tempore Martyrum in diuersis prouincijs, Tempore Zepherini ante. M. CCC. annos, sunt autem apochrysarij responsales a Græco ἀποκρίνομαι, id est respondeo, & erant legati sedis Apostolicæ, inde apochrysis responsio.

S. Marcellin⁹. ¶ Marcellinus Papa & Martyr, Orientalibus Episcopis scribit & decernit clericum a layco non esse accusandum.

S. Eusebius. ¶ Eusebius Papa & Martyr fratribus Episcopis per Alexandriā, & Aegyptum respōdet. In scripturis vestris reperimus, quosdam Episcopos vestris in partibus, a proprijs ouibus accusatos, aliquos videlicet ex suspitione & aliquos ex certa ratione, & idcirco quosdam esse suis rebus expoliatos, quosdam vero a propria sede pulsos, quos sciatis nec ad Synodum prouintialem, nec generalē, posse conuocari, nec in aliquo iudicari, antequam cuncta, quæ eis sublata sunt, legibus potestati eorum redintegrentur, præcipit, deinde formam tradit, quomodo de his in iudicio agendum sit. Vide Euse-

bium

bium superiorem Alexandrino & Aegyptijs, quibus mandata dat & praecepta.

¶Foelix.II. patrum imitatus autoritatem & antequam traditionē scribit Anastasio Alexandriae Episcopo, & Aegyptijs. Cum ad iudicium venerit quis si voluerit & necesse fuerit, induciae ei petenti a Patribus constitutae, absque īpedimento concedantur, & iudices a se electi tribuantur &c. & eisdem scribit. Nullus seruus, nullus libertus, nullus īfidus, nullus criminibus irretitus, nullus calumniator, nullus qui inimicitijs studet, nullus qui frequenter litigat, & ad causandum, vel detrahendum est facilis, nulla infamis persona, & omnes quos ad causanda publica crimina, leges publicę non admittunt, permittantur accusare Episcopos. S.Foelix.

¶Sixtus.II. & ipse Martyr, ac diuini Laurentij afformator. oībus Orientalibus Episcopis scribit. Statuentes decernimus, vt hi qui non sunt bonae conuersationis, & quorum vita est accusabilis, vel quorum fides, vita, libertas, nescitur, nō possint domini sacerdotes accusare, nec viles personae ad eorum accusationem admittantur. S.Sixtus.

¶Sic B. Gregorius ad Eulogium Alexādrinum Episcopū scribit lib.VI epistola.LX. Ad hanc vnitatem cordium, etiam vestrae sanctitatis meritis ligamur, quos autoris sui salubriter sequi instituta cognouimus, & semper ad magistri sui gremium, vnde illic praedicatio salutaris exorta est, tota se conferre deuotione sentimus. Alludit ad praedecessores, Petrum magistrum Romae, & Marcum discipulum Alexandriae. Collige Alexandrinum recurrere ad gremiū magistri, & sic Roma. ecclesiae sequuntur plęraque mandata in eadem epistola. S.Gregorius.

¶Idem B.Grego. scribit Isicio Hierosolymorum Episcopo, vt in ecclesia sua quaedam compescendo, quaedam tollerando mitiget.

¶Et Ioanni Episcopo Larisseo frater noster Adrianus Thebanę ciuitatis Episcopus ad vrbem Romanam veniens lachrymabiliter est conquestus, de quibusdam capitulis se a fraternitate tua, nec non a Ioāne patriae Iustinianae Episcopo, non legitime neque Canonice condemnatū. Cumque per diuturnum tempus, nullā diuersae partis videremus huc aduenire personam, quae eius debuisset obiectionibus respondere, necessario cognoscendae veritatis intuitu, ea quę penes vos acta sunt, relegenda tradidimus. Ex quibus cognouimus Ioan. & Cosmam Dyacones &c. prosequitur capitula in quibus minus legittime processerint cōtra Adrianum, ideo decernit eum reuocandum in propriae dignitatis ordinem, iniungens si quam causam habeant mouendi contra Adrianum, quod hoc faciant coram suis responsalibus Constantinopoli. vel accedant Apostolicam sedem, renarrat Gratianus. XVI. quaest. I. frater noster. Et vt finē faciamus probat hoc luculētissime Iustinianus Imp. dicens in. L. reddentes. C. de sum. trini. ideoque omnes sacerdotes vniuersi Orientalis tractus & subijcere & vnire sedi vestrae sanctitatis properauimus.

¶Quis ergo existimabit haec sciens, sanctissimos Martyres ac patres, ea fuisse praesumptione, vt temerario ausu, pręcepta dare attentarēt, leges imponere, delicta cohercere, contra eorum sentētias damnatos restituere, nisi illi forent

illi forent sibi subiecti sub potestate Romanæ sedis positi, in quos Imperium sumpsisset ab ipso domino nostro IESV CHRISTO, quare cõcludamus Orientales semper fuisse sub Romana ecclesia antequam hæresim induerunt? & Romanis vixerunt legibus.

¶ORIENTALES FVISSE SVB PAPA OSTENDITVR EORVM CONCILIIS, ET QVOD CONCILIA A PAPA AVTORITATEM HABEANT OSTENDITVR, LEGATI QVOQVE PAPAE IN CONCILIO NICAENO CALCEDONEN. CHARTAGINEN, VI. VII. VIII. EPHESINO ET SARDICENSI RECENSENTVR.

¶CAPVT. XIX.

T NON SOLVM ORIENTALES ecclesiæ fuerunt subiectæ Roma. Pont. sed & hoc i synodis apud eos habitis hoc decreuerunt & statuerunt, vt in Nicæa & Calcedoneñ. in quibus decretum est posse Episcopum apellare ad sedem Apost. vt supra quoque meminimus, modo appellare non licet nisi ad superiorem & maiorem. Fuit autem Nicæa ciuitas Asiæ minoris i Bithinia, & quamuis Occidentales Episcopi pauci interfuerint, maior tamẽ pars fuit Orientaliũ & Asiaticorum, vt ex subscriptionibus liquet. subscripserunt enim se Episcopi Aegypti, Palestinæ, Phenitiæ, Isauriæ. Arabiæ, Mesopotaniæ, persidis Capadociæ, vtriusque Armeniæ, Paphlagoniæ. Ponti, Galatiæ, Asiæ, Libiæ, Phrigiæ, Liciæ, Cilitię, Pysidię, Pamphiliæ, Neson, Bythiniæ.

Nicæa.

¶Similiter & Calcedonum in Asia est sita e regione Bizantij nouæ Romæ (quæ prochdolor Thurcæ regia est) in qua acclamatum est Romano Pont. S. Leoni, quod sit oecumenicus & vniuersalis Episcopus ecclesiæ catholicæ, quæ ambo laudatissima, & omni ætate approbata Cõcilia fuerũt congregata, & roborata autoritate Romani Pont.

Calcedoneñ.

¶Vnde ad concilium Nicænum misit S. Syluester Osiũ Cordubensem Episcopum Hyspaniæ (de quo superioribus plura) & Victorem, & Vincẽtium præsbyteros vrbis Romæ. Ad Calcedoneñ. Concilium missi sunt Paschasius, & Lucensis Episcopi, Bonifacius præsbyter. Et quia audet diuersarius in libello quem hactenus improbauimus, contra Paschalem dicere de. cap. significasti. de elect. Concilia non esse facta nec robur accepisse a Roma. ecclesia, quia inquit Ludder, quis hoc ferat quæso. Nunquid Nicænũ Concilium robur accepit, aut factũ est autoritate Ro. ecclesiæ? Nũquid & multa alia per Augustinũ & olim Cyprianũ in Aphrica habita?

Osius.
Legati Papæ ad Concilia
Paschasius.
Lapsus Ludder

¶Hic

¶ Hic diuersarius quia superbia elatus, omnia existimat se scire, crassissimam prodit ignorantiam suam, vt nec minimam guttam sapiat de antiquis Concilijs. Nam etsi particulares Synodi prouinciales bis in anno, ex antiqua patrũ institutione celebrarentur, nullius tamen Synodi rata erant decreta nisi Summi Pont. interuenisset autoritas. Vnde recte mentitur diuersarius, audens dicere Concilia Aphricana sine autoritate Papæ habita per Cyprianum & Augustinum, nam Cyprianus, vt Primatum prior, potuit conuocare Synodum, sed Augustinus cum non esset primas, nullam Synodum collegit. Tũ decreta in Aphricanis Concilijs miserunt ad Roma sedem, velut supra diximus de Milleuitano Concilio, & alijs, & liquet ex epistolis Augustini. XCII. & XCIII. Ostendimus in superioribus ad Concilia Aphricana interuenisse autoritatem Romanorum Pont. Anastasij, Innocentij, Zozimi, Bonifacij.

¶ Et vt diuersarius errores suos intelligat, & aliquando resistat, adduco ei facta in prima actione Concilij Chartaginen. cui Sanctus Augustinus & Alipius interfuerunt cum Osio, ita enim scriptum ibi inuenio, post consulatum gloriosissimorum Imper. Honoratij. XIII & Theodosij. VIII. Augustorum. VIII. Kalen. Iun. Chartagine in sacrario Basilicę fausti, cũ Aurelius Papa vna cum Valentino primæ sedis prouinciæ Numidiæ. Faustino Episcopo ecclesiæ Potentianæ prouinciæ Italiæ Picini, legato ecclesiæ Romanæ, sed & legatis diuersarum prouinciarum Aphricanarum, id est Numediarum duarum, Bizacene, Mauritanię, Zitifen. & Mauritanię Cæsarien. sed & Tripolis, & Vincentio Colositano, Fortunatio Neapolitano, & cæteris Episcopis Prouinciæ proconsularis residẽtibus. CCXVII. nec non Philippo, & Asello præsbyteris atque legatis Romanæ ecclesię, consedisset adstantibus Dyaconibus &c. Daniele notario recitante professionem Concilij Nicæni, mox incepit legatus Roma. ecclesiæ vt sequitur, Faustinus Episcopus plebis Potentianæ Italiæ Prouinciæ Piceni legatus Roma ecclesiæ dixit iniuncta sunt nobis a sede Apostolica aliqua per scripturam, aliqua etiam in mandatis, cum vestra beatitudine tractanda, sicut gestis superioribus meminimus, hoc est de Nicænis Canonibus, vt cõseruentur & constituta eorum, & consuetudo, de his ergo primitus si beatitudini vestræ placet, tractemus & postea cætera quę acta, vel ichoata sunt (intellige in prioribus Concilijs Aphricanis) inserta firmabuntur, vt & sedem venerandam rescriptis vestris intimare possitis, atque nos ammonuisse apud venerabilem papam euidẽter clareat, licet & capitula actionum iã inserta sint gestis, de ipsis ergo, vt superius dixi, quid vestræ beatitudini placeat agere debemus. Veniat ergo commonitorium in medio, vt scire possit vestra beatitudo, quid in eo contineatur, vt ad singula respõdeatur &c. Habes præter superius allegata de Cornelio Innocentio, quomodo & autoritate Zozimi conatu fuerit Concilium Aphricanum. Zozimo autem vita functo Bonifacius eundem Faustinum ad Concilia Aphricana misit. De Nicæno autem Concilio iam diximus. Quomodo omnium sententia autoritate S. Syluestri fuerit coactum. Taceat ergo diuersarius, & iniuriam sedi Apostolicæ factam diluere nitatur publica reuocatione.

Aphricanum Concilium.

¶ De hoc

Ordo sedendi i concilijs.

¶ De hoc autem te certiorem facere volo, licet certa esset ordinatio ecclesiarum, vt quisque locum suum obtineret, ciuilitati tamen studētes, aliquādo digniores venerati sunt senium & experientiam, sicut in Concilio Constantinopolitano, subscripsit se Nectarius Constant. ante Thimoteū Alexandrinum (cuius opera coacta fuit Synodus) & ante Cyrillum Hierosolymitanum, cum tamen in dignitate ambo eum praecederent. Tunc enim Constantinopolis nondum erat Patriarchatus, sed sub S. Leone primo data est ei secunda sędes post Romanam, diu reclamante Leone, tamen legati Sed. Apostolicę, etiam si cessissent alijs in ordine, tamen semper fuerunt primi in subscriptione.

VI. Synodus.

¶ Sic in sexta Synodo fuerunt legati Papae, Theodorus, & Gregorius praesbyteri, Ioan. Dyaconus, & Constantinus Subdyaconus sub Agathone Papa. In septima Synodo Petrus Archipraesbyter, Petrus Praesbyter & Abbas monasterij S. Sabinae. In octaua missus est, Donatus Ostiensis Episcopus Stephanus Ephesinus Episcopus, Marinus Dyaconus ecclesiae Romanae, Anastasius ille doctus Romanae sed. Bybliothecarius, licet tarde illis venientibus, Synodus dixerit, quoniam dudū expectati fuerunt vicarij senioris Romae, & amplius expectare non sit iustum, incongruum omnino putamus despicere fluctuātem CHRISTI & saluatoris nostri ecclesiam per dilationum dispensationem, quae illi debetur, hinc ergo velut ex necessitate discutiamus.

Synodus. VIII

Ephesina Synodus.

¶ In secunda Synodo Ephesina fuerunt a Leone destinati Iulius Episcopus, Hylarius Dyaconus, & Dulcicius Notarius, qui intelligentes fraudem Dioscori, noluerunt intrare Synodū, licet requisiti, nec voluerunt decretis eis ostensis subscribere. Tunc tamen Talasius Caesareae Capadociae patriae Episcopus, decreuit in actis Synodi procedendum, cum Ambasiatoribus Archiepiscopi Romani, vocati nollent venire. pondera mi lector, quo honore Graeci, & orientales Roma. habuerunt Pontificem, nam etsi Episcopi essent scismatici & haeretici, tamen per vnum annum expectauerunt legatos Romani Pont.

Talasius.

Sardicen. Concilium.

¶ Ita & ad Sardicen. Concilium missus fuit, Osius Corduben. Fortunatianus Aquilegien. & Vincentius de Capua, legati sedis Apostolicae, taceat ergo diuersarius quaeso, tam impudens dicere mendacium, Cōcilium Nicaenum & alia sancta Concilia, nō fore autoritate Summi Pont. vel cōgregata vel roborata.

¶ DE CAVSA CONCILII CALCEDONEN. EIVS SVBSCRIPTIO ET QVOD ORIENTALES SVB PAPA FVERINT PROBATVR.

¶ CAPVT. XX.

T AVTEM VIDEANT OCVLI testes, modũ subscribendi in veteribus Cõcilijs, placet huc annectere subscriptionem Calcedonen. Concilij, quantum ego de ea potui in præsentia habere, quod vt faciam his moueor potissimum rationibus. Nam cum diuersarius neget Ecclesias Greciæ, & Orientis fuisse sub Romano Pontifice apertius eius falsitas & temeritas detegatur Leo eñ sanctitate magnus, eruditiõe cõspicuus. cõtra conciliũ Ephesinum. II. iniussu suo Theodosio annuente a Dioscoro Alexandrino coactum Eutycete heretico exaltato contra sanctum virum dei Flauianum Catholicum Patriarcham, auxilio Marciani Imper. Catholici Theodosio mortuo, Concilium illud Calcedonen. indixit, quod est vnum de quatuor sacris Concilijs, in quo roborati sunt Nicæni Concilij Canones. Romanus Ponti. Summus in ecclesia declaratus pastor vniuersalis, & acclamatum est (pro more illius ætatis) ab vniuerso Concilio. Leo Sanctissimus Apostolicus, & Oecumenicus Patriarcha viuat per multos annos. Appellatio quoque Episcoporum ad Roma. sædem admittenda, decreta, Euthyces damnatus. Hæresis nestoris abiecta. Manicheorum libri combusti. Et quia Dioscorus in Concilio Ephesino, ausus fuerat excommunicare Leonem Papam, hanc præsumptionem Sancti patres adeo detestati sunt, vt sine vlla restitutione hunc damnarent, quia præsumpserit excommunicationem dictare aduersus sanctissimum & beatissimum Archiepiscopum magnæ Romæ Leonẽ. Renarrat Gratianus cap. in tantum. dist. X X I.

Calcedonen. Concilium.

¶ Aspice ergo & Pondera Candide Lector maximi huius Concilij subscriptionem, recognoscentis Roma. Ponti. esse vniuersalis ecclesiæ pastorem, cum paucissimi fuerint ex Occidente, sed vel ex Græcia, Asia, aut Aphrica. Vnde hoc vnum Concilium sufficere debet ad diuersarij errorem eliminandum, quod si ipse, quid huiusmodi habeat pro sui erroris cõfirmatione, quomodo gestiret, & exultaret, quam pompaticis, & ambusosis verbis creparet.

Marcellinus Metropolit.
Iulianus Ypopetanus.
¶ Prouinc. Lidiæ.
Florentinus Sardeonen̄.
Meneccratis Corasen.
Patritius Crassen.
Policarpus Gabalen.
Paulus Tripolitanus.
Helias Vendutanus.
Consinios Hierocæsarien.
Amaxios Selgonnen.
Andreas Satalenus.
Dionysius Attanens.
Gemellus Stratonicens.
Alcimedes Eiladens.
Leucyos Appollosieri.
¶ Prouinc. Pamphiliæ.
Epiphanius Pergens.
Theophilus Adriassu.
Neon Smyssu.
Diodorius Lysanien.
Paulus Poglonien.
Marcellinus Isindonen.
Macedon maginens.
Moras Codroij Lonens.
¶ Prouinc. Pamphiliæ alteri⁹.
Amphilocius Sidesensis.
Gaios Suedionen.
Eudoxius Ellelonens.
Martianus Corallen.
Eusebius Cottinen.
Obremus Coratien.
Romanus Myrrenus.
Aristoclitos Olymponen.
Eudoxius Chomaten.
Palladius Capidalen.
Cyrinus Pataren.
Stephanus Lymmyren.
Zenodotus Telmisu.
Cronton pasitidonen.
Philippus Barbaren.
Theodorus Antipollenus.
Leontius Araxenus.
Antipatros Caumenus.
Cratinos Panorittanos.

Andræas Ptoleatanus.
Nicollos Acrassutanus.
Ramanus Babonen̄.
¶ Prouinc. Lycaoniæ.
Onesiphorus Iconen̄.
Neoptolemos Gonen.
Paulus Deruen̄.
Plutarchus Lystron.
Eugenius Canon. Rufos sides.
Tyrannos Imadinen.
Aschalias Ladandien.
¶ Prouinc. Pysidiæ.
Pergamios Antiochenus.
Eutropius Adadonen.
Paulus Philomeden.
Longinus Apamemus.
Theoctistus Tyren.
Eorticius Metropolitanus.
Cyros Simimaden̄.
Libanius Pallathonen̄.
Alexander Seleucen.
Olympius Zizopolitanus.
Photianus Salagassitanus.
Messalinus Laodicen.
Bassones Neaspolitanus.
Florentius Adrianopolitanus.
Musomius Limenen.
Maximinus Zozilonen.
¶ Prouinc. Cæsariæ.
Cretomianus Aphrodisius.
Dionysius Antiocenus.
Ioannis Alisdonen.
Placulus Lassu.
Panias Eristodonen.
Dionysius Latomenus.
Menandros Eracleos.
Eupithius Stratonicen.
Ioannis Amizonen.
Tygchanius Appolonen.
Theodoretus Alabanden.
Ioannis Enidien.
Calandio Halicarnassen.
Per Paulianum Præsbyterum.
¶ Prouinc. Phrigiæ Salutaris.
Marianus Sinaliden.

Eusebius Durrleñ.
Myros Bylandeñ.
Mocymus Epsu.
Phylippus Lyciados.
Epiphanius Mardaieñ.
Eberrytius Ieraspolitanus.
Quiriacus Eucarpeñ.
Eustochius Docimui.
Basilius Nacholieñ.
Aquila Auroclenus.
Strategius Polibateñ.
¶ Prouinc. Phrigiæ Pacatianæ.
Numechius Laodiciastrimitarias.
Danihelus Cadoneñ.
Dotertus Sebasteñ.
Eulalius Sibrien.
Mathias Temesiañ.
Paulus Aristensis.
Charis Dyonisipolis.
Gennadius Acmoneñ.
Thomas Theodosiopolit.
Phylippus Ageyrassidera.
Ioannis Trapezittanus.
Euandros Diodias.
Gennandius Mosineñ.
¶ Prouinc. Ioneson.
Ioannis Rodij.
Florentius Motyleneñ.
Eufrontius Chiu.
Barachos Naxeñ.
¶ Prouinc. Cypri.
Olympius Constantien.
Per didymum Episcopū Labiteñ.
Epaphroditus Camassensis.
Eliodorus Amathuntos.
Sotheras Theodosianen.
Didymus Lapitensis.
Proechius Archenoensis.
Eonynus Gythienus.
¶ Prouinc. Aphricæ.
Valerianus Basianen.
Valerianus Aphrus.

CCCLXII.

¶ PLORA CHRISTIANAE, QVIA OMNES ISTOS EPIscopatus, cum tot animabus subditorum perdidimus &c. Paucis Armenis & in montibus Arabiæ exceptis, qui hodie agnoscunt Roma. Pontificem & reuerētur, apud quos anno superiori, nomine fœdis Apostolicæ fuit
1518. Ioan. Franciscus de potentia Minorita, Pallium Archiepiscopo præsentādo & eos in fide confirmando. Hoc adijcere volo huic suscriptioni, in primis quod non omnes præsentes Concilio qui fuerunt. D. C. sunt hic annotati Nam & B. Augustinus meminit Iulianum Hipponen. Episcopum antecessorem suum fuisse i Nicæno Concilio, quem tamen in subscriptione non reperio, sic hic contigisse arbitror, neque enim adscripti sunt patres Libiæ, Thebaidos, Daciæ, Italiæ &c. at plures non potui reperire.

Ex ptolomęi. ¶ Dein ad rationem Cosmographicam videbantur mihi quædam nomina ciuitatum restituenda, at vetustatem exemplaris reueritus, hoc facere non audebam, quare fideliter transcripsi, sicut in codice reperi, nihil immutans. Sæpe etiam Græcam rationem secutus est is qui transtulit subscriptionem. Volui ergo consulere doctis, qui si non totam, tamen partem haberent illius subscriptionis.

Conclusio. Iustinianus. ¶ Concludamus ergo Aphros, Græcos, & Orientales catholicos, fuisse semper subiectos Romano Pont. quibus omnibus accedat quod Iustinianus scripsit Ioanni viro beatissimo ac sanctissimo Archiepiscopo, & Patriarchæ Veteris Romæ. Reminiscentes huiusmodi legis prærogatiuam, non solum in accidentalibus partibus Romanæ ecclesiæ condonamus, sed

Leamanditos per Papa Dyaconū.
Ammonius Latapis.
Arlianus Selinuntonieñ.
Per Paulum Subdyaconum.
Natalis Philadelphitanus.
Tyrannus Germaniceñ.
¶ Prouinc. Pheníces.
Photius Truensis.
Damianus Synodensis.
Paulus Ptolemydus.
Olympius Ardapolitanus.
Paulus Prophiritanus.
Thomas Paneados.
Petrus Byblitanus.
Per Photium Pureutenum.
Eustachius Perithopolit.
Theodorus Tripolitanus.
Praclides arcis.
Alexandrus Amparadij.
Porphirius Betriopolit.
Per Zelosen. Dyaconum.
Phosphorus Arhosiadeñ.
¶ Prouinc. Mesopotaniæ.
Symeon Amidensis.
Noe Cæphaneñ.
Maras Azetineñ.
Zebennos Mantiropol.
Galumas in relles.
Eusebius Suphanieñ.
¶ Prouinc. Palestinæ. I.
Iuuenalis Hierosolymitanus.
Elycon Cæsarieñ.
Per Zozimū Episcopū Medineñ.
Leontius Ascalonitanus.
Photinus Diospolitanus.
Paulus Anthedoneñ.
Praclios Agotupolitanus.
Panciatius Abdiadensis.
Polycronius Anepatudensis.
Stephanus Iamnieñ.
¶ Prouinc. Palestinæ. II.
Seuerianus Schytepolitanus.
Amianes Capitoliados.
Zebinos Pellisitanos.
Ioannes Gadarieñ.
¶ Prouinc. Palestinæ. III.
Berillus Eliensis.
Aretas Elusitanus.
Musonius Zooronen.
Martianus Cliotanus.
Niz tiras.
Martianus Gasæ.
¶ Prouinc. Palea sepiri.
Atticos Nicopolitanus.
Marcus Euryas.
Peregrinus Phinicenus.
Euticios Adrianopolit.
Laudius Aschanneñ.
Sotyricus Cergirasnesitan.
Ictetos Dodoneñ.
Ioannis Pritticeñ.
¶ Prouinc. Metropoli Epiri.
Zenobius Bortroensis.
Lucas Doracieñ.
Eusebius Appollonieñ.
Petrus Ecinieñ.
¶ Prouinc. Thessalia.
Constantinus Demetrias.
Martyrios Gorgineñ.
Gemiadius Enossutanus.
Cyrillus Subretanus.
Euphrates Eulenterien.
Demetrius Laupenneñ.
¶ Prouinc. Bythiniæ.
Eumonius Nicodemonen.
Anastasius Nicænus.
Iulianus Co.
Eleutherius Calcedonen.
Lallinicus Appamenus.
¶ Prouinc. Galathiæ. I.
Eusebius Ancyranus.
Iulianus Tabianus.
Meliphtoggos Iuliopolit.
Yperechius Aponotanien.
Achatius Cimitanus.
Leucadius Muyzitanus.
Euphrasius Galatinen.
¶ Prouinc. Galatiæ. II.
Theoctistos Pisinuntos.
Per Phocium Archidyaconum.

Theoctirtos.

catus nihil peto, nisi vt contra hanc veritatem, nō cogar scripturas & verbum dei illudere. Sit Romanus Pont. quicquid voluerint, modo autoritate scripturæ sacræ, id non abstruant, sed & scripturas eorum sensui aptari patiar, modo ne hunc esse Germanum, & solum sensum contendant. Sat ergo est quod frigidissimis decretis primatus asseritur, qui feruentissimis dei verbis negatur, sed audiamus iterum eundem in cōmentario super epistolam ad Titum.

¶ Idem est ergo præsbyter qui Episcopus, & antequam diaboli instinctu studia in religione fierent, & diceretur ī populis. Ego sum Pauli, ego Apollo, ego autem Cephæ, Communi præsbyterorum Concilio gubernabantur. Postquam vero vnusquisque eos, quos baptizarat, suos esse putabat, nō CHRISTI, in toto orbe decretum est, vt vnus de præsbyteris electus superponeretur, ad quem omnis ecclesiæ cura pertineret, & scismatum semina tollerentur, putat aliquis non scripturam, sed nostram esse sententiā, Episcopum, & præsbyterum vnum esse, & aliud ætatis, & aliud officij esse nomen. relegat Apostoli ad Philippen. verba & cætera, quæ supra ī epistola ad Euagrium induxit. Et in fine. Sicut ergo præsbyteri sciunt se ex ecclesiæ consuetudine, ei qui sibi præpositus fuerit esse subiectos. Ita Episcopi nouerint se magis consuetudine quam dispositionis diuinæ veritate præsbyteris esse maiores, & in communi debere ecclesiam regere. Hæc ille.

¶ Vide ergo an propositio mea male, vel bene dixerit, esse contra scripturarum textum Romanam ecclesiam esse alijs superiorem, cum etiam sit contra ipsa decreta. Nam & hæc Beati Hieronymi verba recitantur. dist. XCV. cap. Olim. atque si ibi non approbarentur, tamen quia solidis pugnat diuinæ scripturæ armis, etiam si totus mundus, & Angelus de cœlo contradixerint, nihil dixerint. Atque ita satis puto, & probatam nostram propositionem, & dissoluta omnia argumenta, quę vel fingi contraria possunt. Stat sententia fixa, non dispensatiōis diuinæ veritate, sed ecclesiæ cōsuetudine, Episcopos esse maiores præsbyteris. Hæc Ludder in damnato & hæretico libello.

¶ EPSCOPATVM ESSE ORDINEM VLTRA SACERDOTIVM PROBATVR EX DIONYSIO, GLOS. ORDI. ANACLETO, EVSEBIO CANONIBVS APOSTOLORVM QVI SVNT APPROBATI.

¶ CAPVT. XXII.

NGREDITVR QVAM MAGNIFICE, ac basilicæ noster Thraso, & sacras temerarius corrumpit literas, vt erroneam & dānatam, quibusuis coloribus depingat sententiam, at si recte quis expendat Hieronymi verba, quæ tragico inducit cothurno diuersarius, quibus ambiguum illud scolasticum tangitur, an Episcopatus sit ordo supra sacerdotium, quod Theologiæ interpretes controuertunt, cum iuris Pontificij professoribus, quamuis non sit opus hoc in præsentia discutere, quoniā datis his omnibus, quæ diuersarius ex Hieronymo assumit, quod olim Episcopus nō differebat a sacerdote, tamen ex hoc non reuincit propositum suum, quoniam etiā si omnes sunt æquales sacerdotio, adhuc potest vnus omnibus alijs præesse administratione, & regimini, qui gubernacula teneat. Et Temonem fluctuantis nauiculæ, sicut modo omnes Episcopi, Archiepiscopi, & Papa, omniū iudicio pares sunt ordine, tamen Romanus Pont, cunctis præfertur regimine & potestate, quare nec Hierony. nec inducta per eum obuiant proposito nostro, & friuola est diuersarij ampullosa iductio, quod credit Petrum, Paulum, Ioan. Lucam, aduersari conclusioni nostræ primariæ.

¶ Sed age etiam ipsum dubiū quod tāgitur discutiamus, ne maneat aqua pluuiantibus in tenebrosis nubibus, vbi ego in eam descendo sententiam, Semper iure diuino Episcopatum fuisse superiorem sacerdotio, etiā Apostolorum tempore, principum, & fundamētorum ecclesiæ. Moueor quod

Dionysius. sacer Dionysius Apostolorum contemporarius & discipulus, qui B. Hieronymum ferme. C C C. annis præcessit optime nouit primitiuæ ecclesiæ institutionem, ac traditionem Apostolorum, modo libro de ecclesiastica hierarchia, sacrorum ordinum mysteria tradit, & ordinationes solum tradit, præsulis, sacerdotis, & dyaconis, itaque iure diuino in primitiua ecclesia tres fuerunt ordines sacri, tradit ibi Dionysius quomodo diuersa sit eorum ordinatio. Idem quoque S. Dionysius enumerat munera peculiariter Episcopo tributa iure diuino, ait enim quo circa diuina lex Pontificalium ordinationum sanctimoniam, & diuini confectionem vnguenti, sacramque altaris consecrationem reuerentissimorum Pont. officijs, atque virtutibus, æterna sorte distribuit. Est igitur pontificalis ordo, qui consumanti virtute suffultus, perficientia quæque hierarchiæ pcipuo, & proprio peragit munere, sacramentorumque disciplinas exponendo tradit, edocetque pro ratione constantes & sacros ipsorum ordines atque virtutes, & inspiciēti Dionysium illum antiquissimum Theologum, nō potest esse dubium.

¶ Iuri autem diuino hoc videtur consentaneum, quoniam CHRISTVS Luc. I X. Math. X. & Marc. I I I. constituit Apostolos. X I I. quibus dedit potestatem super oīa demonia, & vt languores curarent, & misit illos prædicare regnum dei, & sanare īfirmos. post hæc autem designauit dominus alios septuaginta duos, & misit illos binos ante faciem suam in omnem ciuitatem

etiam in Orientalibus partibus, in quibus ecclesiasticæ vrbis Romæ possessiones sunt. Datum. X V I I I. Kalen. Maij Capuæ Balisario Consule, scribitur in Au vt eccle. Roma. col. I I I. His omnibus retusum arbitror diuersarij mendacium negantis illos vnquam fuisse sub Romano Pontifice. At nunc descendamus ad alios errores eius conuincendos.

¶OPPONIT DIVERSARIVS EX B. HIERONYMO PRAESBYTEROS ESSE EPISCOPOS.

¶CAP.VT. XXI.

IVERSARIVS AD HAERETICAM sententiam suam confirmandam, incipit offerre testimonia, quę iuxta Corticem verborum saltem, etiam si nihil faciant ad rem, consentire videantur suæ temerarię assertioni, primus est ergo Hieronymus in epistola ad Euagriū, sic scribens legimus in Isaya fatuus fatua loquitur, audio quendā in tantā prorupisse vecordiā, vt Dyacones præsbyteris anteferat. Nam cum Apostolus perspicue doceat, eosdem esse præsbyteros, quos Episcopos, quid patitur mensarum & viduarum minister, vt super eos tumidus se efferat, ad quorum præces corpus & sanguis CHRISTI conficitur? quæris autoritatem? Audi testimonium Paulus, & Thimotæus serui IESV CHRISTI, omnib⁹ sanctis, qui sunt Philippis, cum Episcopis, & Dyaconibus, vis & aliud exemplum? in actibus Apostolorum ad vnius ecclesiæ sacerdotes, ita Paulus loquitur attendite vobis & vniuerso gregi, in quo spiritussanctus posuit Episcopos vt regatis ecclesiam dei, quam acquisiuit sanguine suo. Hierony.

¶At ne quis contentiose in vna ecclesia plures esse Episcopos contendat, aliud audiat testimonium, in quo manifestissime comprobatur, eundem esse Episcopum atque præsbyterum, propter hoc reliqui te Crete, vt quæ deerant corrigeres, & constitueres Episcopos per ciuitates, sicut tibi mādaui, si quis est sine crimine, vnius vxoris vir filios habens fideles, non in accusatione luxuriæ, aut non subditos, oportet enim Episcopum esse sine crimine, sicut dei dispensatorem, & ad Thimotęum noli negligere gratiam quę data est tibi per prophetiam, & per impositionem manuum præsbyterij.

¶Sed & Petr⁹ in epistola prima pręsbyteros qui in vobis sunt, precor ego compręsbyter, & testis passionū CHRISTI, & futuræ quæ reuelanda est gloriæ particeps, regite gregem CHRISTI, & inspicite non ex necessitate, sed voluntariæ iuxta deum, quod quidem Græce significantius dicitur ἐπισκοποῦντες. Vnde & nomen Episcopi tractum est, parua videntur tantorum testimonia virorum? Clangat tuba Euangelica, filius tonitrui, quem IESVS plurimum amauit, qui de pectore saluatoris doctrinarum fluenta potauit,

uitatem & locum, quo ipse erat venturus, sed sicut in Apostolis est forma Episcoporum, sic in septuaginta duobus est forma præsbyterorum, ait glo. ordi. Cuius rei testis est nobis, & alius Apostolorum discipulus, & contemporarius S. Martyr Anacletus Canone. XIIII. dicens ipsis quoque decedentibus (Apostolis) in loco eorum surrexerunt Episcopi quorum ordinatio, prætaxato debet fieri ordine, & infra. Videntes autē ipsi Apostoli messem esse multam & operarios paucos, rogauerunt dominum messis, vt mitteret operarios suos in messem suam. Vnde electi sunt septuaginta discipuli, quorum typum gerunt præsbyteri, atque in eorum loco constituti sunt, in ecclesia. Gratianus transcripsit. cap. in nouo. dist. XXI. quare Episcopi ab initio ecclesiæ, institutione CHRISTI differebant a sacerdotibus, sicut Apostoli a discipulis. Anacletus.

¶Et hunc diuersum ordinem sacerdotij forte voluit S. Paulus cū ad Romanos diceret. Habentes donationes secundum gratiam, quæ data est nobis differentes. Vnde differentes semper fuerunt gradus ī ecclesia dei, quod præter superiora colligitur ex eo quod scribitur Actuum. VIII. Cū Philippus a Hierosolyma ad Samariam descendisset, & multos prædicando ad fidem conuertisset, quos baptizauerat, Apostoli qui erant Hierosolymis, miserunt ad Samariam Petrum, & Ioannem ad eos confirmādos vbi glossa dicit, quod solis Episcopis licet, ideo Philippus non confirmauit.

¶Hoc S. Eusebius Papa & Martyr, qui & ipse B. Hierony. præcessit testatur Confirmationis sacramentum ab alijs perfici non potest, nisi a summis sacerdotibns, nec a tempore Apostolorum ab alijs, quam ab ipsis Apostolis scitur esse peractum, nec ab alijs quam qui eorum tenent locum, vnquam perfici potest aut fieri debet. Habes hic Candide Lector in administratione sacramenti confirmationis, semper Episcopos fuisse discretos a præsbyteris a tempore Apostolorum. Eusebius.

¶Hoc indicant sacratissimi Apostolorum Canones. Vbi Canō. I. disponit Episcopum a duobus, aut tribus ordinari Canon. II. decernit præsbyterū ab vno Episcopo ordinari, quod si autoritate Isiodori (cui alioquin parum tribuit diuersarius) inquis Apochriphos esse illos Canones, ego ei respondeo, quia Isiodorum autorem appellet non grauem, & iunior est Isiodorus, veterem ego S. Martyrem & Papam temporibus Apostolorum satis vicinum S. Zepherinum adferam, qui iam senio confectus Anno gratiæ. CCVIII. Pontificatum iniit, is decreuit sexaginta sententias Apostoli præscripserunt, cum alijs pluribus Episcopis, quas seruandas esse censuerunt. Canones etiam illi sunt recepti & approbati i. VI. Synodo. Renarrat Gratianus. cap. placuit. XVI. dist. Porro Isiodorus non ait eos esse Apochriphos, sed refert ab alijs eos sic tractari. vnde fatetur eos Synodali autoritate approbatos. Vnde etiam, & sexta Synodus approbata fuit, & recepta per Agathonem Papam, & Adrianum Papam. Apostoli. Canones Apostolorum. Isiodorus. Zepherinus. VI. Synodus. Agatho.

¶Euidentissimum autem huius signum est, quod degradatus, & qui Episcopatum resignauit, confert ordines, licet non ordinis executionem, quare in eo impressus est character inauferibilis. cap. I. de ordi. ab Episcopis, qui renūnc. Episc. nisi enim quippiam inueniretur in illo renunciante, vel degradato

gradato indelibile, Papa posset huic aufferre potestatẽ ordinandi, sic quod attentans nihil ageret, & hoc apparet mihi verissimum de iure diuino Episcopum superiorem sacerdotio etiam ordine.

❡RESPONDETVR AD HIERONY. CVR OLIM NOMINA EPISCOPI ET PRAESBYTERI FVERINT MIXTA. SED RES ESSE MIXTAS SIT HAERESIS ARRIANORVM.

❡CAPVT. XXIII.

IQVIDVM IAM FORE ARBItror, etiam si Hieronymiana sententia præferatur. adhuc eam nobis non aduersari instituto nostro, quoniam si hoc etiam verum esset, quod diuersarius magna temeritate delyrat, in qualibet ciuitate debere esse Episcopum proprium iure diuiõ, & sic pares essent ordine omnes sacerdotes, cum Episcopis, adhuc non esset consectarium, Papam nõ habere, Primatũ inter omnes, sicut modo, quãuis ordine omnes Episcopi sunt æquales, tamen Papam dignitate prælatione, & regimine omnibus præferimus, quoniam prælationis excellentia, sacerdotalis ordinis inequalitatem non parit. At pergamus ex ordine verba Hieronymi expendere, vt sic dilucidum fiat, quod diximus eum nobis non repugnare.

❡Et quantum ad causam dicendi attinet (nam hinc sumenda est dictorũ intelligentia secundum Hylarium) non fuit principale institutum ipsius explicare, quomodo Episcopus a sacerdote differat, sed eorum refellere errorem. qui dyaconum præsbytero æquabant, hoc egreferens vir sanctus sacerdotes dignificat, vt sic eos diaconis præferat, & quia diuersarius totam inducit epistolã Hierony. quasi solus nouerit ecclesiasticos patres (ita eñ se & sui iactitant) ideo volumus ea Paulo altius digerere. (Ad Hierony.)

❡Primo ait Apostolum perspicue docere eosdem esse præsbyteros quos Episcopos, sed aduertat fidelis, nullibi negare Hieronymũ, Episcopatum fuisse ordinem vltra sacerdotium, sed solum voluit temeritatem quorundã superbientium dyaconorũ repræhendere, qui se sacerdotibus conferebant. Et quamuis exploratum sit Hieronymum non omnia ex sententia scripsisse (quod imprimis aduertere debet Hieronymianæ lectionis studiosus) id quod in epistola ad Augustinum expræsse testatur. Vnde frequenter expositiones aliorum renarrat. Et ne quicquam reliquum sit, quo quis hesitet hoc quoque non est prætereundum, semper fuisse re ipsa distinctionẽ Episcopi a sacerdote, iuxta allegata, & probata prioris capitis, tamen nomina illa propter eorum interpretationem fuerunt mixta, ita vt nomen Episcopi (Hierony.)

præsbytero

præsbytero tribueretur. Nominis enim interpretatione Episcopus dicitur superintendens in specula positus, vt ex Græca ratione liquet. Et B. Augustinus testatur lib. XIX. de ciuita. dei. cap. XIX. ob hoc Apostolus ait, qui Episcopatum desiderat bonum opus desiderat, exponere voluit, quid sit Episcopatus. quia nomen est operis, non honoris. Græcum enim est, & inde deductum vocabulum, quod alijs præfectus superintendit, & curam gerit eorum, quibus præficitur? Nam ἐπίσκοπειν, Græce si velimus, Latinæ superintendere possumus dicere, sic præsbyter πρεσβύτερ, senior dicitur quare secundum nominis interpretationem in adiectiua significantia, præsbyteros appellabant Episcopos, Paulus, Petrus, & Lucas, quod significanter exprimit Hierony. dicens appellabant, quantumcunque esset in re distinctio, sed postmodum ad scismata vitãda, necessarium fuit etiam nomina distinguere, & separare, vt qui inter alios sacerdotes esset Hierarcha, diuinissimarum functionum princeps, is dumtaxat Episcopus diceretur. August.

¶ Accipe huius rei simile. Ducis vocula primo fuit cõmunis oĩbus præfectis bellorum, qui Duces dicebantur secundum nominis ĩterpretationem a ducẽndis exercitibus, & ita ab actione, tamen paulatim inualuit, vt natalibus claros significaret, proximos post regiam dignitatẽ, vbi pueri, nec dũ exercitum conspicati, duces appellantur & sunt. Vnde aliud est cum voculã aliqua vtimur significatiõe a qua est imposita, & ad quam est imposita, quod elementarius puer dialecticus nouit, & nos in parte argumentatiua scommatis quinque de centum, late explicauimus, sic Apostoli nomine, & qui dignitatem Apostolatus habuerunt, & qui mittantur potissime in fide fundanda, significantur. Dux.

¶ Iam arbitror constare diuersarium frustra tam pomposis verbis exclamare, quasi vel Hierony. Petrus, Paulus, aut Lucas, vel Ioannes negassent vnum Episcopum iure diuino alijs prælatum, eo quod tunc morem loquẽdi communem imitati, secundum adiectiuam termini significantiam, appellarunt præsbyteros Episcopos.

¶ Et ne dubites syncerissime Lector, in ista declaratione nostra, ego addam inuictum robur, quod præmat etiam ceruicem diuersarij, quia dicere Episcopum non esse superiorem sacerdote est damnata hæresis Arrianorum, testis est clarissimus Beatus Augustinus libro de hæresibus articulo LIII. quia Arrius cum esset præsbyter, doluisse fertur, quod Episcopus non potuit ordinari, & in Arrianorum hęresim Lapsus, propria quoque addidit dogmata, dicens, Orare pro mortuis, vel offerre nõ oportere, nec statuta ieiunia solemniter celebranda esse, sed cum quisque voluerit ieiunandum, ne videamur esse sub lege dicebat etiam Episcopum nulla differẽtia debere discerni a sacerdote, hic Augustinus Epiphanij, & Philastri autoritate, errorem Arrianorum dicit fuisse illam confusionem Sacerdotij, & Episcopatus, quare caue Luddere sacris literis non abutaris, & damnatam hæresim Arrianorum non defendas. Hæresis Arrianorum. August. Errorem istũ de ieiunio tenet etiam Ludder.

¶NON ESSE RECENS PAPAM SANCTISSIMVM APPELLARI, SED ET PAPAM EPISCOPOS APPELLARE SANCTOS.

¶CAPVT. XXIIII.

PORRO QVOD ADMONET Papam esse præsbyterum & Coepiscopū, fateor, nec arbitror aliquem Papam erubescere hunc titulum, qui multo humiliore iam vtitur, seruum seruorum dei se scribens. qui & Episcopos fratres appellat. At quam turgeat diuersarius liuore & rebelliōe, liquet ex eo quod imponit Romanis Pont. quomodo nomen superbissimum hæreditent a recentibus. vt quod se sanctissimos, summos maximos, scribant. Primo non memini me legisse vnquam Papam se appellasse sanctissimum, vel maximum Dein fateor, quod patitur ab alijs se vocari sanctissimum summū &c. Istud quoque admitto, sed falsissimū est, quod diuersari⁹ audet dicere ista nomina fore recētia, cum antiquitus sancti patres & Martyres, multo maioribus, & pluribus titulis magnificis vsi sint, quam modo fiat, non modo ad Romanos Pont sed ad quoscunque alios Episcopos, non enim me præterit, quod nominarunt aliquando Papam consotium, sacerdotem, compręsbyterum, Patrem, Fratrem, Episcopum, Archiepiscopū, Patriarcham, Summum, Pontificem, tamen & præstabiles sæpe dedere titulos, vt liquet legenti epistolas sanctorū, quibus appellant confratres suos beatissimos, sanctissimos, venerabilissimos, nimium venerabiles, vere sanctos, & merito venerabiles.

Sanctissimi appellantur Papę ab antiquo.

¶Hoc quod tam frequens est in libris sanctorum, inuidia excecatus non vidit diuersarius. Nam Sanctus Hieronymus vir inadulabilis scripsit B. Augustino, vere Sancto & beatissimo Papæ, & Beatus Augustinus scribens Bonifacio Papæ lib. I. contra duas epistolas Pelagianorū, acceperam beatissime, ac venerande Papa Bonifaci Sanctitatis tuæ. &c. Sic scripsit Aphricanum Concilium, Domino beatissimo, & honorandissimo fratri S. Innocentio Papæ. Similiter scripsit Concilium Milleuitanum, Sic ad Bonifacium scripsit Augustinus, Summum Episcoporum, ita in actis Concilij Chartagineñ. frequens est sanctitatis, nomen beatitudinis, beatissimi, sanctissimi.

Hierony. August. Aphrica.

¶Orientales quamuis scismatici, qui S. Athanasium eiecerāt, adhuc appellabant Iulium Papam Beatissimum dominum, & patrem, quid si quis iam scriberet Papæ, sicut illi sancti, & inadulabiles viri. Anastasi⁹ & Aegyptij Episcopi scripserūt Foelici Romano Pont. domino ter beatissimo, & honorabili sancto patri Foelici. sanctæ Apostolicæ sedis vrbis Romæ Papæ Athanasius, & vniuersi Aegyptiorum Thebaidorum, & Lybiorū Episcopi

Orientales. Athanasius. Ter beatissim⁹

Episcopi in sancta Synodo Alexādrina grātia dei cōgregati, vestro sancto suggerimus Apostolatui &c. Vide Candide Lector ante. M.C. annos salutatum esse Ro. Pont. ter beatissimum, a tam sancta Synodo, & calūniator audet dicere hoc esse nomen recens ac superbū, quod Papa beatissimus, sanctissimus dicatur, quod est tam frequens i ecclesiasticis patribus. Eadē S. Synodus in fine appellat Papam sanctissimum patrem patrū. Sic. VIII Synodus in subscriptione libelli Nicolai Papę scripsit. Sequimur Sanctā Synodum, & amplectimur, quam beatæ recordationis Papa Nicolaus fecit, cui & ipse domine coangelicæ Summe Pontifex Adriane subscripsisti. VIII. Synod⁹.

¶ Sacra Synodus Calcedoneñ. sępe appellat Leonem Papā sanctissimū. Vnde de Dioscoro deponendo tractātes, Paschasius legatus Leonis Papæ ad Synodum dixit, Volumus discere a sanctitate vestra qua pœna dignus sit? Sancta Synodus dixit, iubet reuerentia vestra, vt vltione Canonica cōtra eum vtamur. Respondit consentitis an aliud placet? Sancta Synodus dixit, etiam consentimus, nullus dissentit, totius Synodi vna est voluntas. Calcedoneñ.

Iulianus Episcopus Hipponeñ. dixit ad legatos Leonis, petimus vestram sanctitatem, in eo quod magis inter cæteros eminetis, habentes locū sanctissimi Papæ Leonis iustam in contumacem promulgare vindictam, ac regulis insitam contra eum ferire sententiam, omnes enim nos, & S. Synodus concors efficitur, vestræ sanctitatis sententiæ. Paschasius dixit quod placet beatitudini vestræ vnanimiter proferatur. Maximus antiochenus Episcopus dixit, quod videtur sanctitati vestræ censendum, in hoc cōcordes efficimur. Iam vides Lector communem fuisse sanctitatis appellationem, non solum ad Romanum Pontif. sed & ad quoslibet Episcopos, quomodo ergo tam insolens est, diuersarius, vt audeat dicere nomen illud super bum ac recens. Iulianus. Paschasius. Maximus.

¶ In gestis quoque. VIII. Concilij actioñ. IIII. adduximus superius de modo subscribendi per patricios, vbi appellarūt Papam sanctissimum dominum nostrum, Patriarcham & sanctissimos vicarios senioris Romæ, in eodem Concilio diffinitum est, ne aliquis præsumat Patriarchas moueree a sedibus suis, præcipue sanctissimum Papam senioris Romæ. Renarrat Gratianus cap. diffinimus. dist. XXII. & actione III. eiusdem Concilij lecta per vicarios senioris Romæ Adriani Papæ epistola, sancta Synodus dixit. Canonica, ordiata, & plena iustitia est, epistola, quæ lecta est sanctissimi Papæ Adriani. VIII. Conciliū. Gratianus. Adrianus.

¶ Sic Ascanius, & vniuersi Episcopi Tarracoheñ. Prouinciæ ad Honorium Papam scribentes, appellarunt eum beatissimū, & Apostolica reuerentia in CHRISTO colendum patrem. Ascanius.

¶ Romanus clerus vacante sed. Apost. per Martyriū S. Fabiani scripsit Cypriano, & in fine epistolæ optamus te beatissime ac gloriosissime Papa in domino semper bene valere. Vnde conijcio ego titulos illos resectos ex epistolis Cypriani, ne ita in immensum cresceret liber. Romani.

¶ Immo Romanus Pont. Episcopis sibi subiectis sanitatem tribuit, velut Nicolaus Papa scribit Hignaro Remensi Archiepiscopo Excellētissim⁹ Rex Carolus Apostolatum nostrum consuluit, quid agendum sit de his Nicolaus.

qui communicant cum his, qui cum Engeltruda sępe damnata communicant, quapropter beatitudini tuæ iniungimus, vt super hoc autoritate nostra fretus, curam de his sumere studeas, & quia docta diuinitus sanctitas tua &c. Vide quod meminit eius sanctitatis & beatitudinis.

S. Paulinus. ¶ S. Paulinus ad Delphinũ Anastasium Papam vrbis sanctum appellat, & sperat se ad sanctitatem & beatitudinem Delphini vẽturum, inscriptio est, beatissimo & merito venerabili fratri Delphino, & appellat eum bene dictum patrem.

¶ Et quia Ludder multum arroganter pollicetur quomodo possit præstare iuristo Theologum. Ideo si tam oscitanter legit patrum scripta, legisset vel imperatorias leges. L. reddentes. cap. de sum. trini. & fid. catho. Victor, Iustinianus, Pius, Fœlix, inclytus triumphator semper Augustus Ioanni sanctissimo Archiepiscopo almæ vrbis Romæ, & Patriarchæ reddẽtes honorem Apostolicæ sędi, & sanctitati vestræ quod semper nobis ĩ voto fuit, & est (vt decet patrem) vestram honorantes beatitudinem, omnia quæ ad ecclesiarum statum pertinent, festinamus ad notitiam deferre vestræ sanctitatis Vide nunc Candide Lector Imperatorem ante. M. ferme annos appellasse Papam sanctissimum, beatitudinem, & sanctitatem ei tribuisse. Sic Honorius August. scripsit ad Bonifacium Papam. Victor Honorius inclytus triumphator semper Augustus, sancto ac venerabili Bonifacio Papæ vrbis æternæ, scripta beatitudinis tuæ debita reuerentiæ congratulatiõ. suscepimus.

¶ Vnde cuicunque, vel frontoso aut audaculo satisfactum arbitror, non esse recens nec superbum, nomen sanctissimi, sicut iste calumniator contendit, sed ab antiquis temporibus hanc fuisse semper consuetudinem, licet se ipsos Papæ se non sic appellent, sed potius seruos seruorum, quem titulum primo sibi asciuerat B. Damasus S. Hieronymi familiaris, licet eum sequentes, illo titulo vti neglexerunt vsque ad Gregorium magnum, qui denuo vsus est illo titulo, quem omnes Pontifices vsque in hanc diem secuti sunt. Vnde præsumitur illa diuersarij calũnia proficisci ex pestifera ĩ præpositos contumacia, sicut iniquitatis magister damnatæ memoriæ. Ioan. Huss. vt Ro. Pont. mire inuidiosum faceret, & hunc quoque posuit articulum XXIII. Papa non debet dici sanctissimus, etiam secũdum officium. Is autem pestilens articulus a sacratissimo Constantieñ. Concilio iudicatus est ad ignem, & cineres.

Cham. ¶ Cessat ergo diuersarius summum ecclesiæ parentem in terris, Papam Romanum Pont. calumniari, ne super eum veniat maledictio Cham reuelantis verenda patris nudata, non est nomen recens. sanctissimi vt arbitraris mi Ludder, antiquum est & frequẽs, neque est nomen superbum, & arrogans, quod non ei tribuitur pro sua persona, sed pro officio quod gerit, quia est domini IESV in terris vicarius quod nisi resipueris Ludder, facies te suspectum Hussitici Veneni, sicut de Episcopi & sacerdotis comparatione, ni mutaueris sententiam Arrianorum hæresi inquinaberis, nam ista tua doctrina est, non solum totius ecclesiastici ordinis, & hierarchici, sed etiam totius ecclesiæ subuersiua. Audi magnum testem S. Martyrem

Cyprianum

Cyprianum, omnium testimonio receptissimum ad Cornelium Papam scribentem. Quod si ita res se habet frater charissime, vt nequissimorum timeatur audacia, vt quod mali iure atque æquitate non possunt, temeritate atque desperatione perficiant. Actum est de Episcopatus, vigore, & de ecclesiæ gubernandæ sublimi ac diuina potestate, nec Christiani vltra, aut durare aut esse possumus, & plura quæ sequuntur, tibi ergo autoritate Cypriani fultus dico, nolle te vltra durare Christianos, nisi venenatã hanc doctrinam abieceris. Cyprianus.

¶ RELIQVA VERBA HIERONI. EXPLICANTVR, GRATIANI QVAE SIT AVTORITAS TRADITVR, ET PRINCIPALE RVRSVS PROBATVR.

¶ CAPVT. XXV.

D HIERONY. REDEO, QVANDO affirmat electum & cõstitutum, factum in remedium scismatis, hoc inquam verissimũ est, nam eadem ratio hoc constituendi fuit ab initio ecclesiæ inter ipsos Apostolos, nõ alium voco testem quam ipsum Hieronymum lib. I. contra Iouinianum (quem locũ libro primo quoque adduximus) vbi loquitur de S. Petro super quẽ ędificata fuerat ecclesia, subdit tamen propterea inter duodecim vnus eligitur, vt capite cõstituto scisma tis tollatur occasio, quæ verba altius expensa, clare indicant, vnum talem alijs præsbyteris in Episcopum præpositũ, in remedium scismatis, quod hoc CHRISTVS ab initio fecit, vt scismatis tolleretur occasio, quare semper illud fuit s. Episcopum discretũ a p̃sbytero re, quantumuis esset vocularum mistura. Indicãt verba allata ex Hieronymo, vbi excipit ordinationem in quam non potest præsbyter, in eam tamẽ potest Episcopus, & hoc fore de iure diuino liquet, vt supra assumpsimus, quod degradatus non potest arceri, quin si de facto aliquem ordinet, ille sit ordinatus, quod si potestas ordinandi ei competeret solo iure humano, iam humanus constituto posset ei auferri. Et si iure diuino præsbyter est æqualis Episcopo, cur tunc præsbyter, si attentat conferre sacros ordines, nihil operatur. Hierony.

¶ Porro quod Hierony. ait non alteram esse Romanam ecclesiam, & alteram totius orbis, libenter recipimus, quoniam vna est columba, vna perfecta, vna sponsa CHRISTI, vt lib. I. ostendimus. At quod orbis maior est vrbe, nemo i hoc ambigit, orbem esse maiorem quo ad merita, virtutes scientiam, & secundum vigorem consuetudinis non potestatis, volo dicere Consuetudo orbis præualet consuetudini vrbis, sed non est supra potestatẽ vrbis. Et quod illa sit intentio Hierony. de consuetudine liquet ex eo, quia Hierony.

ibi loquitur de abusu consuetudinis, qua dyaconi præferebant se præsbyteris, alioquin si totus mundus coueniret, non posset vni homini conferre tātam potestatem quantam habet Papa, vt superius lib. I. ostendimus, si posset capere diuersarius, rotunde ei dicerem Maior est autoritas orbis extensiue & executiue, sed non intensiue, non quod in orbe quia potestatem habeat in spiritualibus, quam non habeat Papa, sed quam non exequitur.

¶ Consentimus quoque Hieronymo non referre, quo ad ordinem, meritum, & sacerdotiū, an sit Episcopus Romæ Rhegij, Constantinopoli &c. quia æqualis est ordo omnium, ideo paupertas, vel locus isignis, alium alio facit sublimiorem, sed in potestate regiminis, ostendimus Romanū Pontificem alijs superiorem, quod Hierony. nullibi negat, subdit enim, omnes Apostolorum successores sunt, per hoc Episcopatum denotat esse superiorem simplici sacerdotio, qm̄ sacerdotes successores sunt septuaginta discipulorum.

In Ludderum. ¶ Frustra hic crepat diuersarius, quasi non permittatur ei sentire cum Petro, Paulo, Ioanne, Luca. quis enim est qui ei non permittat sentire cum sanctissimis fidei nostræ fundamentis, immo quis est, qui non maxime desideret eum cum illis sentire. Contra quis non molestæ ferat? Quis non defleat eum torquere verissima sanctorum dicta, illa corrumpere, & lacerare, ac corruptam eis tribuere intelligentiam, secundum desideria cordis sui. Non enim illi sunt irreuerentes, non seditiosi, non comburendi, sed qui sanctissimorum patrum scripta in peruersas tradunt sentētias, sinistras apponunt interpraetationes, falsas fingunt pro arbitrio glossas, & in summa aliter sacram intelligūt scripturam, quam spiritus sanctus efflagitet, quod diuersarius nisi ab incœpto desistat, strennue agere videtur. Vnde hęretici omnes ferme clamarunt se sentire cum Euangelio, sacris literis, cum remotissime a vera intelligentia declinarent, quare non sufficit allegare Euangelium, non Petrum, non Paulum, non Ioannem. Hoc enim nobis cum hæreticis commune est, sed veram & probatā adductorum intelligentiā.

In hæreticos.

¶ Sed ridiculum est, quod sequitur apud diuersariū de decretis, loquitur de decreto Gratiani, quod ipse alioquin solet irridere, iā adducit illud pro se, quia Gratianus renarrat verba illa Hieronymi in. c. legimus. XCIII. dist. quasi plus valeret illa sententia, quia a Gratiano repetita, quam quod a Hieronymo dicta, miranda nostri iuris iuristo Theologi inscitia. Decretum Gratiani dicit approbatum, adhuc ignorans qua autoritate recipienda sunt a Gratiano conscripta. Memor fuisset vel sui propugnatoris Andreæ Bodenstain Carlstadij, cui cum obijcerem Canonem decreti, statim magno boatu obiecit, Decretum non esse approbatum. Vos ergo alios expugnaturi, primo inter vos concordiam pascimini, quoniam omne regnū in sediuisum, desolabitur. Concilietis ergo pugnantia. Dein vobis resistentes adgredimini. At quæ sit decreti Gratiani autoritas, liquet ex Panor. i procemio decretalium per doctores communiter cap. II. de rescriptis, & ibi eos renarrat Felynus, non enim plus probat mihi capitulum in Gratiano, quam is cuius nomine est inscriptum. Itaque Canon legimus, quia est Hieronymi, mihi non plus probat, quam Hieronymus, at quæ sit Hieronymi intelligentia nos aperuimus.

Gratianus. Ausus fuit illud comburere 1521. i Nouēbri

Panor.

Felynus.

¶ Sic verba

¶ Sic verba B. Hieronymi super epistola Pauli ad Titum.cap.I.ex prio= ribus discutiuntur, nam verba Episcopi, & præsbyteri aliquanto tempore fuerunt promiscua, quę dein signatę distincta fuere, sicut res ipse erant dif= ferentes, quare inaniter iactat diuersarius quasi Romanum Pont. alijs esse superiorem sit contra decreta iureconsultorum, quasi capitula per Gratia= num ex commentarijs patrum sumpta sint decreta, quamuis etiã si essent decreta, falsum esset illa Pontificiæ dignitati repugnare. Sic Thraso iactat se solidis pugnare sacræ scripturæ armis, & nos iam diximus, omnes hære= ticos sibi hoc arrogare, sed quam bene quis pugnet ex sacris literis, hic labor hoc opus est. Scimus ergo etiam si angelus de coelo contra Euangelium di xerit, anathema esse, tamen recte diuersario sacris literis repugnamus. Ab= sit ergo vt fixa stet Arrianorum peruersa hæresis, Episcopum iure diuino, non præferri simplici sacerdoti. Hierony.

¶ Quod quamuis inuictissime nostram assertionem in superioribus pro= bauimus, tamen ne hiscere possit proteruus in contrarium addamus, San= cti Martyris Anacleti testimonium, qui plus. CCL. annis pręcessit Hie= ronymum, & vicinus fuit temporibus Apostolorum, vtpote qui eis super stitibus vixerit, is Canone. XIX. ait. Episcopi Apostolorum, præsbyteri quoque. LXXII. discipulorum, locum tenent. Episcopi autem non in ca= stellis neque modicis ciuitatibus debent cõstitui, sed præsbyteri per castel la, & modicas ciuitates atque villas ab Episcopis debent ordinari, & infra. Episcopus nõ ordinetur ad modicã ciuitatem, ne vilescat nomẽ Episcopi, sed ad honorabilem nominandus est. Vide Candide Lector quantum in= tersit inter Episcopum, & præsbyterum in ipsis, quasi initijs ecclesiæ. Anacletus.

¶ Consentit Leo magnus Canone. XXXVII. Illud sane ad sacerdotalẽ pertinet dignitatem, inter omnia volumus Canonũ statuta seruari, vt non in quibuslibet locis, neque quibuscunque castellis, & vbi ante non fuerint, Episcopi consecrentur. cum vbi minores sunt plæbes, minoresque conuen tus, præsbyterorum cura sufficiat. Episcopalia autem gubernacula, non ni si maiorib⁹ populis, & frequẽtiorib⁹ ciuitatib⁹ oporteat præsidere. ne quod sanctorum patrum diuinitus inspirata decreta vetuerunt, viculis & posses sionibus obscuris, vel solitarijs municipijs, tribuatur sacerdotale fastigium, Illum idem statuit Aphricanum Concilium ad propositionem Foelicis Seleucitani Episcopi. Expende syncere Lector & veritatis amice, S. Leo= nem ante. M. L. annos non primum, sed autoritate decretorum sanctorum patrum diuinitus inspiratorũ, & ita a primitiua ecclesia dixisse, vt præsby= teri castellis & municipijs dati sunt, sed Episcopi solum insignioribus locis Stat ergo inuicta ecclesiæ sententia, Episcopum pręsbytero iure diuino su periorem, a qua Hieronymus & sacra scriptura minime dissentiunt. Leo. Aphricanum Concilium.

¶ OBIECTIO LVDDERI EPISCOPVM NON ESSE SVPRA PRESBITERVM, ET QVOMO= DO A PLEBE DEBEAT ELIGI.

¶ CAPVT. XXVI.

EPOSITIS ALIQVOT NEBVLIS Ludderanis, iam fidenter & alia eius ruinosa despiciamus fundamenta, Tertium inquit addo decretum. dist. XCV. ca. Episcopus. Episcopus in quolibet loco sedēs, stare p̄sbyterum non patiatur, & iterum alio loco cap. Episcopus. Episcopus in ecclesia in consessum presbyterorū sublimior sedeat, itra domum vero collegam presbyterorum se esse agnoscat, hæc ibidem esse decreta Concilij

Verba Ludderi

Chartaginen. IIII. dicuntur, quæ certa hæretica sunt, scandalosa, & seditiosa, vt vocāt, si Episcopi iure diuino presbyteris sublimiores sunt, quos esse collegas Episcoporum statuunt, multo magis, si vnus Episcopus cæteris sublimior est, deleant ergo primū sua decreta, quæ nos cogunt discere, vt quid dānant in nobis, quod ipsi nos docēt, patet itaque reipsa æquales Episcopos interse, & præsbyteros solo vsu & ecclesiæ causa alium alij præferendum. Ex quo vlterius sequitur. Si Primatus Romani Pont. vergere incipiat i ecclesiæ detrimenta, omnino tollendus est de ecclesia, quia humana iura, & consuetudines, pro ecclesia seruire debent, non contra ecclesiam militare. Quod si non fiat iam coram deo traditio hominum irrita facit mandata dei, quare vide quam tenui pendeat filo, Romanorum adulatorum tyrannis, quæ seipsam autoritate diuina conata stabilire, seipsam pœnitus ea ratione subuertit.

Cyprianus.

¶ Huc & Cyprianum voco, quem & B. Augustinus allegat lib. II. cap. II. de Baptismo dicētem. Neque enim quisquam nostrum Episcopum se Episcoporum constituit, aut tyrannico terrore ad obsequēdi necessitatem collegas suos adigit, quando habet omnis Episcopus pro licentia libertatis & potestatis suæ arbitrium proprium, tanquam ab alio iudicari non possit, quomodo nec ipse potest alterum iudicare, sed expectemus vniuersi iudicium domini nostri IESV CHRISTI. Hic gloriosus martyr fatetur tyrannidem esse ab vno Episcopo alios cogi ad obedientiam. At hanc tyrannidem, velut iustitiam pene omnes decretalium syllabæ, & statuunt & seruant tanquam diuinam autoritatem. Deinde mirum est, quod B. Augustinus non redarguit Cyprianum a se allegatum, si sensit eum cōtra ius diuinum loqui, sed potius cum eo sensit, omnes s. Episcopos esse æquales.

Augustinus.

Cyprianus.

¶ Idem Cyprianus lib. I. epistolarum. epistola. IIII. ad Fœlicem præsbyterum, probaturus diuinis testimonijs, quod in potestate nō Episcoporum sed plebis maxime sit eligere aut recusare Episcopos, dicit propter quod plebs obsequens dominicis præceptis, & deum metuens a peccatore præposito separare se debet, nec se ad sacrilegi sacerdotis sacrificia miscere, quando ipsa maxime habeat potestatem, vel eligendi dignos sacerdotes, vel indignos recusandi, quod & ipsum videmus de diuina autoritate descendere, vt sacerdos plebe præsenti sub omniū oculis deligatur, & dignus atque idoneus, publico iudicio, ac testimonio cōprobetur, sicut in Numeris Moysi

præcepit

præcepit dominus dicens, præhende Aaron fratrem tuum, & Eleazarum filium eius, & impones eos in montem coram oĩ synagoga, & exue Aaron stolam eius, & indue Eleazarum filium eius, & Aaron appositus moriatur illic. Coram omni synagoga iubet deus cõstitui sacerdotem, id est instruit & ostendit ordinationes sacerdotales, non nisi sub populi assistẽtis consciẽtia fieri oportere, vt plebe præsente, vel detegantur malorum crimina, vel bonorum merita prædicẽtur, & sit ordinatio iusta, & legitima, quæ omniũ suffragio, & iudicio fuerit examinata, quod postea secundum diuina magisteria obseruantur in Actibus Apostolorum, quando de ordinando in locum Iudæ Episcopo, Petrus ad plebem loquitur. Surrexit inquit Petrus in medio discentium &c. Nec hoc in Episcoporum tãtum & sacerdotum, sed in dyaconorum ordinatione obseruasse Apostolos aduertimus, de quo & ipso in Actibus Apostolorum scriptum est, & conuocauerunt inquit, illi duodecim totam plebem discipulorum, & dixerũt eis &c. quod vtique idcirco tam diligenter & caute conuocata plebe tota gerebatur, ne quid ad altaris ministerium, vel ad sacerdotalem locum indignus obreperet, propter quod diligenter de diuina traditione, & Apostolica obseruatione, seruandum est, & tenendum, quos apud nos quoque, & fere Prouincias vniuersas tenetur, vt ad ordinationes rite celebrandas ad eam plebem, cui prępositus ordinatur, Episcopi eiusdem Prouinciæ propinqui quique conueniant, & Episcopus deligatur plebe præsente, quę singulorum vitam plenissime nouit, quod & apud vos factum videmus in Sabini nostri collegę ordinatione, vt de vniuersæ fraternitatis suffragio, & de Episcoporum qui in præsentiam conuerterant, qui de eo ad vos literas fecerant, iudicio Episcopatus ei deferretur, & manus ei in locum basilidis imponeretur.

¶Hunc ritum per multas, & alias epistolas, idem Cyprianus commemorauit, & super suffragium populi, & iudicium propinquorum Episcoporũ, ita allegans, vt hanc ex deo ordinationem esse cum fiducia pronunciet, qui ritus quid sit ad eũ, qui hodie ex vrbe petitur, in quo non modo exclusus est populus, sed nec sacerdotum electio satis est, alijs reliquo, nec referre est necesse, quanto felitius is hodie ritus diuinus seruaretur, præsertim tot sacerdotibus malis regnantibus, & inuito populo impositis. Nam videmus per Roma. curiam per gratias suas expectatiuas, passim in mundum etiam intrudi sacerdotes, transeant hæc. Hoc queror quod hũc ritum sacratissimũ, & vetustum, iurique diuino per omnia conformem, hi nostri hęreticum, & damnatum haberi volunt, præ ritu suo recẽtiore, cum certum sit omnibus S. Nicolaum, S. Martinum, S. Augustinum, S. Ambrosium omnesque priscos patres eo modo fuisse ordinatos. Sit itaque ritus hodiernus, qualis esse potest, modo Romanum Pont. non iure diuino id posse putemus, ne tot seculorum Sanctos, & Martyres cõtrarios diuinum egisse damnemus. Hæc frater Ludder in damnato libello &c. Cyprianus.

¶OSTENDITVR CONCILIVM CHARTAGINEN. NON RESISTERE PRIMATVI, NEC CYPRIANVM. ¶CAPVT. XXVII.

ſcopis omni anno ante Paſchæ ſolemnitatem chryſma petāt,intelligis iam præſbyterum minorem Epiſcopo,a quo chryſma petat,& quod ſit ei ſubiectus,quia a ſuo Epiſcopo &c. Vnde liquet error prius detectus,quando aſſerit in vnaquaque ciuitate de iure diuino eſſe Epiſcopum debere, qui hic habemus vniuſcuiuſque Epiſcopi diocæſes,mirandum ergo,quod cum tā friuola adferat diuerſarius,in his tamen ita temere figit pedem,& quaſi iſta valerent ad cōtentionē,tā iactabunde audet illa opponere. Non ergo delēda ſunt decreta,ſed prauus diuerſarij ītellectus,ignito eloquio purgād᷒ eſt.

¶ Sed blaſphema & hæretica eſt diuerſarij illatio,quia eccleſiam militantem deſtruere vellet,perpetuum caput miniſteriale auferendo,credens pro peruerſo ſuo dogmate caput illud conſtitutum traditione hominum,quod a deo eſſe lib.I.manifeſtiſſimis teſtimonijs probauimus. Vnde non tenui filo, vt autumat & calumniatur diuerſarius,ſed diuina indefectibili voluntate pendet Romani Ponti. poteſtas,in ſacris literis,& Concilij declarata.

¶ Deiecta decreti Aphricani peruerſa inductione a diuerſario facta. Ad S. Cyprianum veniamus,quem citat ab Auguſtino inductum,ſed miſera inductio,& minime ſibi coherens Cum enim intelligētia dictorum ex cauſis dicendi accipi debeat,ideo diuerſarium pōderare oportebat ad quod inſtitutum Auguſt verba illa aptauerit. Ait enim cū in Chartagine conueniſſent Kalen̄. Septemb. Epiſcopi plurimi ex prouincia Aphrica, Numidia, Mauritania,cum præſbyteris,& dyaconibus,vbi Cyprianus de hęreticis baptizandis, ſeutentiam ſuam expoſuit in Concilio, ex humilitate ſua nolens alios compelli ad ſibi aſſentiendum,proſequitur verba per diuerſarium citata, vbi quiuis rationis capax aduertit Cyprian m locutum de ſuis collegis,nam quamuis eſſent plures Primates in Aphrica,vt ſupra me minimus,tamen Chartaginen̄.erat quaſi prior inter alios.& habebat poteſtatē alios conuocandi,at quia alij non erant ei ſubiecti,iudicabatur a Concilio,ſicut alius Epiſcopus,vt clare indicat Canon placuit.II. quæſt.VI. ex concilio Mileuitano, quam ordinationem etiam ante illud Concilium obſeruatam,verba Cypriani docent,ergo locutus eſt Cyprianus de ſuis col legis i Aphrica,& ex illis nullus erat Epiſcopus Epiſcoporum, adde quod totum Concilium.LXXX ferme Epiſcoporum cum Cypriano, tunc errauit,quod tamen Donatiſtæ poſtea acceptarunt,excuſat tamen Auguſtinus Cyprianum lib.II.cap.VIII.quia ſubiecit dicta ſua eccleſiæ,& cuilibet melius ſentienti.

Cyprianus. Auguſtinus. Primas Chartaginen̄. Concilium errau t. Donatiſtæ.

¶ At expendat euanidam & languentem diuerſarij inductionem,ſtudioſus lector,nam magnificis verborum ampullis crepat hic diuerſarius,teſtatur Cyprianus tyrannidē eſſe,ſi vnus ex eis in Aphrica vellet conſtituere Epiſcopum Epiſcoporum Hic Ludder vltra vaſtū mare tranſfert ad Romanum Pont deteſtatur Cyprianus,ſi vnus cōſtituat alios cogere ad obedientiam. Ludder tranſfert ad eum, cui obediendum ius diuinum ſtatuit. Vnde non opus erat Auguſtinum repræhendere Cyprianum vera dicentem,ſed potius repræhendendus eſt diuerſarius,quod ita deſipit, vt credat hic negari Epiſcopum Epiſcoporum a Cypriano,quia negat eū in Aphrica. Laterem ergo hic lauat.

¶EPISCOPI ELECTIO PER PLEBEM NON EST DE IVRE DIVINO, SED IAM PER CONCILIA PROHIBITA, ET CANONICI ECCLESIARVM CATHEDRALIVM DEFENDVNTVR.

¶CAPVT. XXVIII.

Lapſus Ludder

ROLIXE ADMODVM inducit diuerſarius Cypriani epiſtolā, neſcio ad quā oſtentationem ad fœlicem, cum tamen illa epiſtola nō ſit Cypriani, ſed Cōcilij Chartagineñ. XXXVI. Epiſcoporum meminit Synodus vetuſti moris deligēdorū Epiſcoporum per ſuffragia plebis, & cleri, dein clerus omnis Epiſcopum eligit, poſtremo eligendi poteſtas ad pauciſſimos venit, puta ad capitulum cathedralis eccleſiæ.

Cyprianus in epiſtola Synodi alleg.

¶At quam ignauiter verba epiſtolæ pōderat, & more ſuo peruertit. cum ait Cyprianum cum magna fiducia pronunciare hanc ordinationem eſſe a deo, quod nullibi in illa epiſtola reperitur, bene inquit videmus hāc ordinationem a diuina autoritate deſcēdere. Per quod Grammaticæ Theologiæ doctor debebat facile intelligere epiſtolam explicare, imitationem ad factum diuinum, non dei ſuper hoc facto, ordinationem, alioquin inducta de Eleazaro ipſi epiſtolę repugnarent, ſi diuerſarij rudem voluiſſent intelligentiam, non enim ait deus, plebem ſuis ſuffragijs debere eligere ſacerdotē, ſed quod coram ſynagoga inſtitui deberet ſacerdos Eleazar, ſicut modo conſecratur Epiſcopus in conſpectu totius populi, quare iſta allegatio nihil promoueret inſtitutum Concilij, ſi habuiſſet Lludderanam intelligentiam.

Laicus non cōtra Epiſcopum S. Clemens.

¶Nec debet quis exiſtimare, de iure diuino eſſe, vclut diuerſarius prætendit, laicum repellere Epiſcopum, cum ſemper fuerit prohibitum, laicis accuſare Epiſcopos. Nam S. Clemens ait Canone. XIX. qualis autem condemnatio, & qualis iminet maledictio his qui in patres peccant, docet nos diuina ſcriptura. Si enim Cham filius Noe, cum vidiſſet nudum patrem ſuum, quoniam non cooperuit patris corporalem nuditatem, ſed egreſſus nunciauit eam fratribus, ipſe quidem Cham, & qui ex eo nati ſunt, ſub maledictione facti ſunt, qui autem cooperuerunt eum benedictionem meruerunt, multo magis iſti maiore & ampliori condemnatione digni ſunt. qui patribus obuiare, aut contra eos inſurgere nitātur, quoniam qui his reſiſtit, deo reſiſtit. Renarrat Gratianus. II. quęſt. VII. qualis qui i Canone præcedente ait ſacerdotes, & reliqui ſacræ eccleſiæ miniſtri, omneſque plebes, Epiſcopos ſuos diligere debent, & eorum præceptis obedire, etiā ſi ipſi aliter quam debent agant, niſi in fide errauerint. Canone. XX. ait Clemens, veſtrum eſt qui legatione CHRISTI fungimini docere populos, eorum

Gratianus.

vero

vero obedire vobis vt deo, adde totum Canon. si placet, quia bene firmat nostra. Voluit hoc Zepherinus Papa maiorum quispiam, minorum accu sationibus non imputatur, refert Gratianus ea cau. & quæst. Sic Eusebius Papa ait. Oues quæ suo pastori commissæ sunt, eũ nec repræhendere, nisi a fide exorbitauerit, nec vllatenus accusare poterit. Anacleto Martyre di cente laici in accusatione Episcoporum audiendi non sunt, quia oppido eis quidam infesti sunt, & indignum est, vt ab eis accusentur, qui eorum graui tatem nolunt imitari.

S. Zepherinus. Eusebius. S. Anacletus.

¶ Sed quis hic non sentit diuersarij venenum maximũ, quod ritum hunc eligendi a plebe Episcopum, Laudat vt ritum iure diuino institutum, & sanctissimum, quid sibi hoc vult, ecclesiarum cathedralium Canonici ni si quod seditionem plebis excitare contra nos nititur, & omnia capitula ec clesiarum electione Episcopi priuare, an tandem sero sapitis, qui hunc sub uersorem vestrum, adeo contra Eckium subleuastis, & aliqui ex vobis sub uersoris vestri libellos ista continentes curatis iprimi, & per calcographos audetis disseminare. Ego ordinis ecclesiastici rationem habens, & dignita tis sacerdotij, patior hanc iniuriam facile, & cum noti sint mihi plures Ca nonici, boni, docti, & probi, quibus hæc displiceant, ideo ne bonos illos, & synceros, ac candidos offendam volo, & malis atris, biliosis, simul parcere.

Plebs nõ elegit Episcopum. In Canonicos.

¶ Pro defensione tamen nobilissimarum Germaniæ cathedralium eccle siarum & capitulorum eorundem, dico falsissimum esse Episcopum eligen dum a plebe, esse de iure diuino, quoniam, & si olim communis fuerit iste modus eligendi Pontificem, tamen ob seditiones, tumultus, rumores, ho micidia. & alia grauia facinora orta in plebe, Sancti Patres ab illo modo eligendi recesserunt. Et satis liquet ex adductis libro secundo, ex Augu stino. Cur ipse Valerio viuenti substitutus, & rursus ipse viuens substi tuit Eradium epistola. CX. hoc cogebantur facere ob tumultus vitan dos. Vnde vir prudens satis intelligit sanctissime ab ecclesia electionem Episcopi a plebe translatam ad clerum, quod si iam a plebe deberet eli gi Episcopus, quanta mala essent futura. Turba enim turbulenta est, bel ua multorum capitum, in sa, nec consilium. nec rationem tenens ait De mosthenes, plebem in tribus beluis Atheniensium connumerans, si insti tuto diuersarij ad ostentationem hæc scriberem, ingens cumulus se offer ret & seges scribendi contra illam plebeam electionem, ac contra plebis in sanos tumultus.

Pro cathedrali bus ecclesijs. Mala quando plebs elegit. Plebs. Demosthenes.

¶ Vnde falsissimum est hunc ritum esse a iure diuino, quia nec in Euan gelijs, nec epistolis Apostolorum illum ritum habemus probatum. Si ad ducit ex veteri testamento, non probare potest ex hoc similem esse debere electionem figuræ, & figurati, Porro ostẽdimus contrarium, legimus Nu meri. XX. quia eleazar non fuit institutus sacerdos a plebe, sed a deo, ius sus Moyses in conspectu plebis, eum sacerdotalibus ornamentis vestiuit, De Petro & Mathia diximus abunde libro primo. Non enim plebs eum constituit, licet in præsentia eius Mathias fuerit electus. Immo ipsi Apo stoli in Primitiua Ecclesia constituerunt, & ordinarunt Episcopos, non plebs.

Pro capitulis. Modus eligẽdi per plebẽ reprobatus.

¶ Et quod detegatur mendacium diuersarij,& bonæ conscientię Canonici in ecclesijs cathedralibus,non scrupulos sibi pariant, ex figmentis Ludderanis probo apertissime modum eligendi Episcopum a plebe, nõ esse de iure diuino,quia sacra Synodus vniuersalis octaua alioquin errasset,prohibendo,& intercidendo illum modum. Canone enĩ primo sic scribitur.cap. XI. promotiones & consecrationes, Episcoporum collegio fieri hæc sancta & vniuersalis Synodus diffiniuit & statuit atque iure promulgauit,neminem laicorum principum, vel potentum semet ingerere electioni, vel promotioni Patriarchæ,vel Metropolitani,aut cuiuslibet Episcopi,ne videlicet inordinata,& incongrua hinc fiat confusio,vel cõtentio,præsertim cum nullam potestatem in talibus quemquam potestatiuorum, vel cæterorum laicorum habere conueniat, sed silere & attendere vsquequo regulariter a collegio ecclesiæ suscipiat finem futuri Pontificis electio, in fine excommunicat contrauenientes. Renarrat S. Iuo lib. III. Panormiæ tit. de consf. Epis. & Gratianus.cap. Adrianus. LXIII. distin. Sic testatur Gregorius. IIII. quomodo eligentes Adrianum Papam,ambasiatores Ludouici Imper. non admiserunt,ne mos expectandi legatos principum per huiusmodi fomitem inolesceret. Renarrat Gratianus. cap. cum Adrianus. LXIII. distin. hinc,& in Concilio Parrhisiensi constitutum est. Si per ordinationem regiam honoris istius culmen peruadere aliquis nimia temeritate præsumpserit,a comprouincialibus illius loci Episcopis, nullatenus recipiatur. Renarrat Iuo vbi supra,& Gratianus.cap.si per ordinationem LXIII. distinc. Idem decretum fuit in Concilio Martini Papæ. Non licet populo electionem facere eorum, qui ad sacerdotium promouentur, sed in iudicio Episcoporum sit,vt Episcopi eum probent, si in sermone, & fide,& spirituali vita edoctus sit. Idem fuit decretum in Concilio Laodicensi (fuit celebratum in Laoditia Phrigiæ Pacatianæ) Canone. XIIII. quod non sit permittendum turbis electiones eorum facere,qui sunt ad sacerdotium prouehendi,& Canone. XII. diffinitur,vt Episcopi promoueantur autoritate Metropolitani & Episcoporum,qui circa sunt. Tot ergo sanctis Concilijs liquidum esse existimo morem eligendi a plebe,non esse de iure diuino,sicut diuersarius impudenti mendatio asserit,in iniuriã omnium ecclesiarum cathedralium totius Germaniæ.

Iuo. Gratianus. Grego. IIII. Gratianus. Concilium Parrhisieñ. Iuo. Martin' Papa. Laodiceñ concilium.

Lapsus Ludder

¶ Sed quomodo omnino nihil veretur euomere diuersarius,ait hodie Episcopos e Roma Peti,cũ constet electionem esse apud clerũ ecclesię cathedralis,bene electio facta suggeritur Romã. Ponti. & confirmatio petitur.

¶ Hallucinatur & in eo quod cõmiscet ordinationem electioni,quæ sunt diuersissima,cum a plebe olim fuerint Episcopi electi, sed plebs nõ potuit electos ordinare,sed tres Episcopi secundum decretum Nicæni Concilij Canone. III. Vnde quantumcunque esset electus a plebe, non tamen ordinabatur sine Metropolitani iudicio, iuxta idem sacrum Concilium, licet posteriori tempore in Concilio Aphricano fuerit definitum, vt primatis quoque consensus interueniret. Sicut modo electio est apud capit. lũ. confirmatio,& Pallij datio apud Roma. Pont Ordinatio apud tres aut plures Episcopos conuenientes in vicinia ad consecrationem Episcopi.

Nicænum Concilium Ordinatio Episcopi. Aphricanum

¶ Placet &

¶ Placet & hoc adnotare, diuersarium perperam pro exemplo ponere B. Augustinum, tanquam a plebe electum. Cur Valerius Episcopus secrete literis egerit apud Primatem sedis Chartaginen. vt August. non tam sibi succederet, quam & consacerdos accederet. Et sic viuo Valerio in eadem ecclesia S. Augustinus ordinatus est Episcopus, vt testatur Possidonius i vita Augustini, & Paulinus ad Romanum. Renarrat Gratianus. cap. non autem. VII. quæst. I. Nemo autem nisi Chorebo stultior existimabit iã melius fore ecclesiæ, electionem fieri a plebe, quam vt fit a clero populi. Neuter tamen modus est de iure diuino, siue fiat a clero, siue a plebe. Neuter etiam repugnat Primatui Summi Pont. Romani. Vnde falsum dicit, reputari modum eligēdi a plebe hæreticum, bene iudicatur iam seditiosus & minus vtilis. Vnde nec modus eligendi Papam, est de iure diuino, tã sæpe variata, hoc autem dicimus quantumcunque modus eligendi sit de iure humano voluntario, tamen potestas electi est de iure diuino, quam eligentes dare non possunt, sed deus immediate per se confert, ob id diuersarius mire hic sophisticatur, assignans non causam pro causa, & frustra innocentem replendo papyrum. August. a quo electus. Possidonius. Paulinus. Gratianus. Lapsus Ludder

¶ Hoc pro Corollo adiecerim, testatissimū esse in primitiua ecclesia Episcopum maiorem fuisse præsbytero, ex S. Martyre Anacleto, dicente, Canone. III. Episcopus deo sacrificans, testes secum habeat, & plures quã ali⁹ sacerdos. Sicut enim maioris honoris gradu fruitur, sic maioris testimonij incremento indiget, testatur dein quomō ab Apostolis, & suo prædecessore Clemēte Prouinciæ partitæ sint, per primates & Episcopatus, quare nullus ambigat Episcopatū semper i ecclesia fuisse maiorē, simplici sacerdotio. Anacletus.

¶ OBIECTIO LVDDERI EX B. GRREGORIO, PAPAM NON ESSE VNIVERSALEM EPISCOPVM.

¶ CAPVT. XXIX.

OST PRIORA INDVCIT diuersarius B. Greg cum alijs, quasi deberet errorē Ludderanum tueri, renarremus. Adductus Greg. in lib. IIII. registro epistola. XXXII. licet per autoritates illas, pasce oues meas, & tu es Petrus &c. Petro Apostolorum princípi totius ecclesiæ curam, a domino commissam dicat, tamen in hac cura nullum Episcopum ei successorem patitur. Sed nec Petrum appellari vniuersalem patitur, scribēs ita Mauritio Augusto de Ioanne Constantinopolitano. Cura totius ecclesiæ & principatus Petro committitur, & tñ vniuersalis Apostolus nō appellatur. Et vir sanctissimus cōsacerdos me⁹, vocari vniuersalis Eps conatur. Exclamare cōpellor, o tēpora, o mores, & infra. Si nomen illud in ecclesia sibi quispiam arripit, vniuersa ergo eccle- Obiectio Ludderi. Grego.

 sia (quod

sia(quod absit)a statu suo corruit, quando is qui appellatur vniuersalis cadit. Sed absit a cordibus Christianorum nomen illud blasphemiæ, in quo omniũ sacerdotum honor adimitur, dum ab vno sibi dementer arrogatur.

Verba Ludderi ¶ Ecce habet quod blasphemiæ nomen sit vniuersalis Episcopus, quid putas de nomine Summi, Maximi, sanctissimi dixisset. Sequitur certe pro B. Petri Apostolorum principis honore per venerãdam Calcedoneñ. Synodum Romano Pont. oblatum est, sed nullus eorum vnquam hoc singularitatis vocabulum assumpsit, nec vti consensit, nedum priuatum aliquid daretur vni, honore debito priuarentur sacerdotes vniuersi.

Gregorius. ¶ Prespicuum est hunc Gregorium qui se cunctorum sacerdotum seruũ potius quam dominum vocat, & seruum seruorum dei, non credidisse solũ Roma. Pont. Petri successorem esse, vt qui abhorreat dominus sacerdotũ, & Episcoporum dici, cum illum principem Apostolorum dicat.

¶ Idem in sequenti epistola ad Constantiam eundem Ioannem lucifero cõparans dicit, quia illum videlicet imitatur, qui spretis sociari gaudio angelorum legionibus, ad culmen conatus est singularitatis erumpere.

¶ Idem epistola. XXXVI. ad Eulogium Alexandrinum, & Anastasiũ Antiochenum Episcopos, sicut nouit veneranda sanctitas vestra, per sanctam Calcedoneñ. Synodum, Pontifici sedis Apostolicę (Cui deo dispo nente deseruio) hoc nomen vniuersitatis oblatum est, sed nullus vnquã decessorum meorum, hoc tam prophano vocabulo vti consensit, quia videlicet si vnus Patriarcham vniuersalis dicitur, Patriarcharum nomen cæteris derogatur. Sed absit hoc a Christiana mente, id sibi velle quempiam arripere. Vnde fratrum suorũ honorem imminuere ex quantulacunque parte videatur. Et infra de eodem. Vniuersa tentant si ascribere, & omnia quæ soli vni capiti coherent (videlicet CHRISTO) per elationem pompatici sermonis eiusdem CHRISTI sibi studet subiugare, obsecro quid mereretur, qui hodie sic loqueretur? Hic Grego. Romanus Pontif. persequitur

Verba Ludderi tanquam prophanum, quod nostri statuunt, quasi sit ius diuinum.

¶ Et epistola. XXXVIII. ad ipsummet Ioan. Episcopum prædicta iterans & copiosus explicans dicit. Certe Paul' Apostolus cũ audiret quosdã dicere. Ego sum Pauli, ego Apollo, ego vero Cephe hanc declarationem corporis dominici, per quam membra eius alijs se capitibus quodammodo sociabant, vehementissime perhorrescens exclamauit & dixit. Nunquid paulus pro vobis Crucifixus est? aut in Pauli nomine baptizati estis? Si ergo illa membra dominici corporis, certis extra CHRISTVM, quasi capitibus, & ipsis quidem Apostolis subijci particulariter euitauit. Tu quid CHRISTO vniuersalis sanctæ ecclesiæ capiti i extremi iudicij dicturus es examine, qui cuncta eius membra tibimet conaris vniuersalis appellatione supponere, & infra. Certe Petrus Apostolus primum membrum sanctæ, & vniuersalis ecclesiæ est. Paulus, Andreas, Ioãnes, quid aliud quam singulariũ sunt plebiũ capita, & tñ sub vno cepite, oẽs sunt mẽbra ecclesiæ.

¶ Diuersarius multa mordacitate in resolutionibus, & alias inducit Cõcilium Aphricanũ quod renarrat Gratian'. XCIX. dist. C. primæ sedis, ĩ quo dicatur, vniuersalis aũt Pont. nec Romanus appellatur, hæc diuersarius.

Aphricanum Concilium.

¶ Recte

¶RECTE PAPAM SE NVNCVPARE VNIVERSALIS ECCLESIAE EPISCOPVM, ET CVR GREGORIVS NOMEN VNIVERSALIS EPISCOPI RECVSAVERIT.

¶CAPVT. XXX.

ACRAE FIDEI ADVERSVM PVtat diuersarius, si quis se vniuersalis ecclesię Episcopum appellet, repulsuri fastuosas ei⁹ inductiões. Primo probabimus fidei nostrę consentaneam hanc appellationē, dein perperam esse intellectā a diuersario, quæ in diuersum inducit. Papa vniuersalis Episcopus.

¶Et primo quidem istam appellationem vniuersalis Episcopi, non fore illicitam probatur ex subscriptiõe Cõcilij sacerrimi Calcedoneñ. quod est vnũ de quatuor sacratissimis approbatis & receptis a tota ecclesia cõcilijs, & eius apochrysarij se subscripserunt. Vicarios beatissimi viri & Apostolici vniuersalis ecclesiæ Papæ, velut supra consignauimus illas subscriptiones, neque verisimile est tam laudabile conciliũ pertulisse aliquid fieri ab Aposchysarijs, quod iuri diuino esset cõtrarium, quod alias in aliquibus sædis Apostolicæ legatis contradixit. Immo acclamarunt Leoni vniuersalis ecclesiæ Episcopo. Calcedoneñ. Concilium

¶Quod si tam sancto, & erudito Papa Leone, ac sacro Concilio non es cõtentus. Vetustiorem adduco S. Athanasium cum suis sanctis collegis scribentem Marco Papæ, domino sancto, & Apostolici culminis venerando Marco Sanctæ Romæ, & Apost. sædis atque vniuersalis ecclesiæ Papæ, Athanasius, & vniuersi Aegyptiorum Episcopi. Audis Candide Lector Marcum vniuersalis ecclesiæ Papam. At elabitur forte anguilla, hũc honorem quidem S. Marco, sed non acceptatum ab eo, sicut nec a S. Leone. Oppono tibi mox de epistola eius, qua Athanasio, & Aegyptijs in hũc modum rescripsit. Marcus Sanctæ Romæ. Apostolicæque sedis, & vniuersalis ecclesiæ Episcopus. Sic Fœlix Papa eisdẽ scribit. Reuerẽtissimis atque dilectissimis fratrib⁹ Athanasio, & vniuersis Aegyptiorũ Thebaidorum Libiorũque Episcopis in sancta Synodo Alexandrina cõgregatis, Fœlix almæ Romanæ vrbis, & vniuersalis ecclesiæ Episcopus. Audis iã denuo vniuersalis ecclesiæ Episcopum, quod si contra ius diuinum fuisset, certe Athanasius cum Synodo, vt erat inuictus veritatis assertor, Fœlici, & Marco restitisset, quod non modo non fecit, vt qui maxime id probauerit, ter beatissimum sanctissimum patrem patrum appellando, eius implorando auxilium, vt eos velut pastor defendat. Scimus enĩ (ait in epistola) quod id semper vestræ sędis præsules primo Apostoli deinde successores eorum fecerunt, vos vniuersalis ecclesiæ, & maxime Episcoporum (qui oculi domini propter contemplationem & speculationem vocantur) corã gerere, ac

Athanasius. Marcus Papa.

de reuelatione & lege nostra assidue cogitare debetis.

Stephanus Iuo. ¶ Ita in decretis Stephani Papæ Canone. II. legitur Stephanus sanctæ & Apostolicæ & vniuersalis ecclesiæ Romanæ Episcopus. Renarrat Iuo IIII. Panomiæ.

Eleutherius. ¶ Ita & Eleutherius Episcopis Galliæ scribit huius rei gratia, vniuersalis nobis a CHRISTO IESV commissa est ecclesia.

Damasus. ¶ Ita testatur Damasus in epistola ad Stephanũ Archiepiscopum Mauritaniæ, & vniuersos Episcopos Aphricæ incip. Lectis fraternitatis vestræ literis, in qua ait, super vniuersali ecclesia habet Papa ministerium Episcopale, quod & in pluribus alijs Romanis Pontificib. obseruatum comperietur recentiores a. C C C C. annis fastidit diuersarius, ideo non curo esse prolixior.

Ad Gregoriũ. ¶ Illo sic prælocuto auscultem' ad obiecta per diuersarium, cum oĩm primo opponit de B. Gregorio obuium est, acutius intuenti, Grammaticæ Theologiæ doctorem non assecutum veram dictorum a Grego. intelligentiam. Non enim negauit S. Pontifex id quod erat, nolens tamen sic nominari, ad superbiam Constantinopolitani Ioan. reprimendam, sed se seruum seruorum dei appellauit. Noluit autem aliquẽ esse vniuersalem Episcopum ecclesiæ, sic quod aliorum euacuaretur autoritas.

S. Thomas. ¶ Hoc clare nobis Sanc. Thomas indicat qui in libro contra impugnantes religionem ait. Quod autem Papa vniuersalem Põtificem se prohibet nominari, non ideo hoc est, quod ipse non habeat autoritatem immediatã & plenam in qualibet ecclesia, sed quia nõ præficitur cuilibet particulari ecclesiæ, vt proprius & specialis rector. Sic enim cessarent omnium aliorum Episcoporum potestates. Hoc est quod ego rotunde dixi in disputatione Lipsica, Papam magis proprie dici, vniuersalis ecclesiæ Episcopum, quã vniuersalem Episcopum, quoniam reperti sunt, qui se scriberent vniuersalis ecclesiæ Episcopos, at non memini qui scriberet se vniuersalem Episcopum.

¶ Puerile est quod in resolutionibus obijcit diuersarius, quoniam non referat siue dixerim, Moguntinus Episcopus, siue Episcopus Moguntiæ, ita non sint diuersa, vniuersalis ecclesiæ Episcopus, & vniuersalis Episcopus, qui non capit hanc infantiam. nam etsi non referat de Moguntino Episcopo, & de Episcopo Mogũtiæ, quia vtrobique solum exprimitur locus Episcopatus, in vno substãtiuæ, in alio adiectiuæ At plurimum interest, inter Episcopum vniuersalem, & vniuersalis ecclesiæ Episcopum. Nam dum vocula vniuersalis, vniuersitatem designet si accommodetur ecclesiæ, statim vniuersitas subiectorum denotatur, & quia vniuersalis cura Petro, & successoribus commissa est ecclesiæ dei, ideo vere dicuntur, vniuersalis ecclesiæ Episcopi, at cum vocula vniuersalis adiungitur Episcopo (quod est nomen honoris, & potestatis) statim apparet explicata vniuersitas potestatis, sic quod nullus esset alius Episcopus, quam Papæ non admittimus, in aliorum Episcoporum iniuriam. Hæc si dialecticæ non foret imperit' diuersarius, statim videret, at quia dialecticam differendi magistram (quam August. lib. de ordine, necessarium astruit, ad altissimarũ rerum cognitionem)

tionem)diuersarius solet contemnere,ideo non est mirum.quod in hos paralogismos,sophisticos,casses & nodos infantiliter incidit.

¶RECTE INTELLECTA VERBA GREGORII PROBANTVR,ET CALCEDONEN.SYNODVS CVM EIS CONCORDATVR.

¶CAPVT.XXXI.

RAESTAT OSTENDERE HANC fuisse verborum B.Gregorij intelligētiam quam dedimus. Et primo quidem ex eo liquet,quod diuersarius a veritate coactus fatetur Petro fuisse vniuersalis ecclesię curam commissam a domino,& tamen Petrū non fuisse vniuersalem Apostolum. Vides candide Lector,Petrum vniuersalis ecclesię pastorem,& tamen nō vniuersalem pastorem Nam ibi loquitur de cura pastorali. Vnde si diuersarius ad Critolai trutinam expēdisset verba B.Gregorij,mox reperisset illa nobis non aduersari,quia Primatum totius ecclesiæ Petro tribuit,& tamen negat eum vniuersalem Episcopum. Sic & nos dicere possumus,etiam si Romanus Pont.non sit vniuersalis Episc opus,tamen per hcc(sicut nec a Petro)ab eo Primatus totius ecclesiæ non negatur. Lapsus Ludder

¶Præterea hoc conuincitur ex eo,quod Grego.ait.omnium sacerdotum honorem adimi,si ab vno dementer sibi arrogatur,quod non sit assertione Primatus Apostolici. Vnde & infra ait,ne dum priuatum aliquid daretur honore debito sacerdotes priuarentur vniuersi. Vides clarissime,eum solū negare vniuersalem Episcopum,vti Sanc.Thomas explicuit. Simile dicit ad Constantiam Augustam,triste tamen valde est,vt patiēter feratur,qua tenus despectis omnibus,frater,& Coepiscopus meus,solus coneturappellari Episcopus. Expende Lector quod arguit Ioannem,qui sic volebatappellari vniuersalis Episcopus,quod alij non essent Episcopi Hoc non contingit in assertione Primatus Romani Pont. Et in epistola ad Eulogium & Anastasium inquit,si vnus Patriarcha vniuersalis dicitur,Patriarcharum nomen cæteris derogatur. Et infra. Propterea sanctitas vestra in suis epistolis neminem,tanquam vniuersalem nominet,ne sibi debitum detrahat honorem,cum alteri honorem offert indebitum,& infra,& fauente domino omnibus viribus concurrendum atque prouidendum ne in vnius sermonis veneno viuentia in CHRISTO membra moriantur. Si enim hoc dici licenter permittitur,honor Patriarcharum omnium negatur,& cum fortasse is in errore perit,qui vniuersalis dicitur,nullus iam Episcopus remansisse in statu,veritatis inuenitur,quæ omnia diligenter ponderata declarant,non esse in ecclesia dei Episcopum vniuersalem velit Sanc. Gregorius.

 Thomas

Thomas exposuit, per quem omnis Episcoporum honor auferretur.

Grego. ¶ Ad ipsum quoque Ioannem Constantinopolitanũ scribit, ad hoc quandoque productus es, vt despectis fratribus, Episcopus appetas solus vocari, vbi illud ad sanctitatem suam rememorat de Calcedoneñ. concilio dicẽs. Nullus vnquam tali vocabulo appellari voluit, nullus sibi hoc temerarium nomen arripuit, ne si sibi in Pontificatus gradu, gloriam singularitatis arriperet, hanc omnibus fratribus denegasse videretur.

¶ In his duo pondera contra diuersarium, primo quod oblatum nomen a Concilio Calcedoneñ. nullus Romanus Pont. assumpsit, quod non potest intelligi de vniuersalis ecclesiæ Episcopo, nam superius allegata ignorare non potuit Gregorius, quare recusatum intelligit nomen vniuersalis Episcopi. Alterũ quod diuersarius opponendo ex Cynica sua Theologia, euomit si Grego. reputat nomen Episcopi vniuersalis blasphemũ, quid de nomine sanctissimi &c. Gregorium merito reputasse illud nomen blasphemum, quo omnium Episcopatuum dignitas perijsset, at nomen sanctissimi non abhorruit, quod & Episcopi sępe ei tribuerunt, & iam in citatis epistolis, Episcoporum alloquitur sanctitatem, & cõmunem fuisse hunc morem in superioribus ostendimus.

Cur Gregori⁹ mutauit. ¶ Vnde etiam si prius Calcedoneñ. Synodus bene vsa est nomine vniuersalis Episcopi, adeo quod non plus voluit per hoc denotare, nisi Summum Ponti. tamen Gregorius habuit rationem mutandi, cõtra quam Synodus Calcedoneñ. S. Leoni obtulerat, sicut fecerunt catholici ĩ nomine Homusion contra hæreticos Arrianos, sic contra Eutycheten, & alios decreuit Synod⁹, ne sancta dei genitrix diceretur Christotocos. Sic ob abusum Ioannis Constantinopolitani, non recte capientis nomen vniuersalis Episcopi ad intelligentiam Synodi Calcedoneñ. Illud nomen velut arrogans & superbum omnino abiecit. Pro quo Theologiæ studiosis notabilem monstro regulam, qua vsus est in disputatiõe contra Arrium coram probo Syro iudice.

Athanasij regula. Ecclesiasticæ semper moris est inquit disciplinæ, si quando hæreticorum noua doctrina exurgit, contra insolẽtes quæstionum nouitates, rebus immutabiliter permanentibus, nominum vocabula immutare, & significantibus naturas rerum exprimere, quæ tamen existẽtium causarum virtutibus congruant, & quæ magis easdem antiquitus fuisse demonstrẽt, non ortus nouitatẽ mensurent. hac mirifica regula tutatus est se contra Arrium in vocale Homusion nouitate, ita & de pluribus alijs dicere possem,

Defensio theo⁹logorum in nouatis dictiõib⁹. pro scholasticæ Theologiæ defensione, in qua antiquæ rei viri boni, noua sepe dederũt nomina, hinc attributa, proprietates personales, relatiões originis notiones &c. & sexcenta huiusmodi.

¶ Et vt verum vero semper consonet, semper sibi constat Gregorius, nam quæ causa fuit ei, cum Ioanne lib. IIII. registri, eadem fuit ei, cum Ioãnis successore Ciriaco, lib. VII. Nam ibi ad Eulogium Alexandrinum scribit epistola. XXX. Et ecce in præfatiõe epistolæ, quam ad meipsum qui prohibuit direxistis superbæ appellationis verbum, vniuersalem Episcopum me esse dicentes, imprimere curastis, quod peto mihi dulcissima sanctitas vestra vltra non faciat, quia nobis subtrahitur, quod alteri plus quam ratio

exigit

exigit præbetur,nec honorem esse reputo, i quo fratres meos honorem suũ perdere cognosco. Meus nãque honor est,& honor vniuersalis ecclesię,me⁹ est honor,fratrum meorum solidus vigor.tunc ego vere honoratus sum,cũ singulis quibusque honor debitus non negatur. Si enim vniuersalem papã vestra sanctitas dicit,negat se hoc esse,quod me fatetur vniuersum Hic aures arrige,& Gregorianam cape intelligentiam, quid vniuersali Episcopo significetur,sicut ipse talẽ esse negat,eum si qui in vniuersum sit,quod alioquin sint singuli.

¶Consonat huic quod scribit epistola.LXIX. Eusebio Thessaloniceñ & alij Græcis,nam si vnus(vt putat) vniuersalis est, restat, vt vos Episcopi non sitis.

¶ROBORANTVR SVPERIORA DE GREGORIO ET OSTENDITVR ERROR DIVERSARII IN ALLEGATIONE CONCILII APHRICANI.

¶CAPVT.XXXII.

X QVIBVS OMNIBVS PLENISsime concluditur. Verissimam esse S. Thomæ resolutionem ab initio allatam,negasse Gregorium se vniuersalem Episcopum autem vniuersum Episcopũ,sic quod esset cuiusque ecclesię proprius rector,quoniam sic nullus alius esset Ep̃s,& honor Episcopalis alijs omnibus detraheretur, quod quia esset hierarchici ordinis totius destructiuũ,merito recusauit & iprobauit sanctus Papa. Nihilominus tamen & Petrum & successores eius credigit habere Primatum super tota ecclesia, quod omnes ecclesias censuit sedi Apostolicæ esse subiectas, etiam Constantinopolitanam,vt supra sæpe eum euocauimus, & specialiter lib. VII.registri epistola.LXIII. Et de S. Petro ab initio fatetur diuersarius Gregoriũ huius fuisse sentẽtię,cui addas quod lib.IIII. epistola.XXXVI. ait Audiamus quid primus pastorum omnium dicit,loquitur de S. Petro allegans eum.I. Pet.II. S.Thomas.

¶Et dum scribit dilectissimis fratribus per Galliam Coepiscopis, super causa aldriti Cennomanici Episcopi, si quid graue intollerandũque ei obiectum fuerit,nostra erit expectanda censura,vt nihil prius de eo,qui ad sinum sanctæ Romanæ confugit ecclesiæ,eiusque implorat auxiliũ,decernatur,quã quod ab eius ecclesiæ autoritate fuerit præceptũ,quæ vices suas ita alijs impertiuit ecclesijs,vt in partem sint vocatæ sollicitudinis,non in plenitudinem potestatis &c. Hic habes(præter. XXI.locos superius adductos)apertissime explicantem Romanum Pont. habere plenitudinem potestatis,alios vero Episcopos vocatos i partem sollicitudinis,in quam sententiam

Leo. Vigilius. Bernard. tentiam eodem quasi verborum tenore adduximus superius S. Leonem, & Vigilium repetit B. Bernar.

In Ludderum. ¶ Præstat ergo autores ex intentione interprætari, & nõ torquere sensum & venari vocabula, vti diuersarius facit, qui si plus medullam quam corticem, plus radicem quam ramos, plus nucleum, quam inuoluulos & testam quesiuisset, istis non teneretur erroribus, sed noluit intelligere, vt bene ageret, ideo datus est in sensum reprobum.

¶ Iam & hoc manifestarium est, quam crude intulerit diuersarius, noluisse B. Gregorium solum Romanum Pont. Petri successorem dici, quia Petrum dixerit principem Apostolorum, noluerit tamen se dici principem Episcoporum, nam ab initio constitit, quod sicut negauit se vniuersalem Episcopum, ita Petrum vniuersalem Apostolum, quare tu diuersari habes iam dicere consequenter. Sicut Petrus fuit princeps Apostolorum, ita successor eius est princeps Episcoporum. Nunquam enim negauit Gregorius se Summum Episcoporum, aut principem Episcoporum, aut vniuersalis ecclesiæ Episcopum, sed negauit se vniuersalem Episcopum ex ratiõe iam sepius dicta, patet ergo quibus cauillis diuersarius sophistice trãsferat se, ab vniuersali Episcopo ad principem Episcoporum.

Platina. ¶ Immo quod non obstante recusatione superbi nominis, vniuersalis Põtifex, adhuc voluerit haberi & reputari Summus Pontifex, Platina docet, cui diuersarius plurimum tribuit in hystoria, ita enim scribit in vita eius. Cum Ioannes Constantinopolitanus Episcopus, habita Synodo Græcorum, seipsum Oecumenicum, id est vniuersalem Patriarcham creasset, monuissetque Gregorium Mauritius, vt Ioanni obtemperaret, respondit homo constantis ingenij & fidei, potestatem ligandi, & soluendi Petro traditam, eiusque successoribus, non Episcopis Constantinopolitanis, proinde desineret iram dei in se concitare, dum seditiones studiose nimium, in eius ecclesia serit. & infra. At Mauritius non sponte, sed coactæ pœnitentia ductus, cum Gregorio mitius agere cœpit, quod intellexerat quendam monachi habitu indutum, strictum gladium in manu tenentem, in foro Cõstantinopolitano clamasse, Imperatorem breui gladio moriturum.

¶ Iam prius reddita ratio, cur Ioannem Lucifero comparat in epistola ad Constantiam, & quod nomen Oecumenici Episcopi oblatum a concilio, non acceptarit prædecessores sui. Vnde stulta est exclamatio diuersarij, cũ ait, quid mereretur hodie &c. Hic Gregorius statuit tanquam prophanũ, quod nostri statuunt tanquam ius diuinum &c. Audi Cãdide Lector, primo ego hodie loquor, sicut S. Gregorius paratus coram domino Apostolico dicere, & Cardinalibus, & nihil omnino timeo, verissima sunt B. Gregorij verba, ad veram & rectam ipsius Gregorij intelligentiam.

¶ Sic quod subdit falsissimum est, nostros hoc statuere iure diuino, quod B. Gregorius persecutus fuerit, vt prophanum, quoniam nemo hoc laudat quod Grego. reprobat, & quod nostri de iure diuino statuunt oñsum fuit sepius B Grego. hoc idẽ statuere & docere. Et tota illa arenga venit, ex praua intelligentia dictorum B. Gregorij, & perinde dicẽdum est ad Pelagij sui prædecessoris sententiam, qui primus resistit Ioan. Constantinopolitano, vt

no,vt B. Gregorius epistola illa. XXXVIII. lib. IIII. testatur. Hoc tamē monendum esse, cum Gratianus citat. cap. nullus. dist. XCIX. inscribit cum Pelagio, cum tamen sit B. Gregorij, quibus liquet Gregorium sibi nō contradicere, quod primatum hic neget, quem alibi tam sæpe, & tā aperte approbat & testatur.

Gratiani locus restitutus.

¶ Postremo ad Aphricanum veniamus Concilium, in quo nisi Christiana me coherceret modestia, possem diuersarium magnifice tractare. Nam quod semper dixi, omne robur ī Concilia reiecit, quæ nunquā vidit, quod hic liquet, cum verbum Gratiani appositum Canoni, vsurpat, & citat pro Canone Concilij Aphricani, quod verissimum esse sic commonstro. In Concilio enim tertio Chartagineñ. quod celebratum Cæsareo, & Attico conf. V. Kaleñ. Septemb. in secretario Basilicæ restitutæ, cū Aurelius Episcopus vna cum Episcopis consedisset, adstātibus etiam dyaconibus, aduenientibus quoque Victore sene Puppianense. Tuto Migirpense, Euangelio assuritano, cum ex Canonibus ibi decretis (ex breuiario, vt suspicor Byzacenorum) Canone. VI. legitur ī Canonum codice, vt primæ sedis Episcopus non appelletur princeps sacerdotum, aut summus sacerdos, aut aliquid huiusmodi, sed tantum primæ sedis Episcopus. Renarrat Gratianus subdens. Vniuersalis autem nec Romanus Ponti. appelletur, hoc verbum Gratiani diuersarius allegat pro verbis Cōcilij, nam Gratianus inductus Canonem Gregorij, vtitur hac oratione pro continuatione capitulorum adinuicem, qua ratione autem vniuersalis Episcopus appellari nō debeat Papa, qui est vniuersalis ecclesiæ Pontifex, diximus satis superque in prioribus.

Lapsus Ludder Chartagineñ. Concilium.

¶ OBIECTIO DIVERSARII EX EVANGELIO CONTRA PRIMATVM PETRI.

¶ CAPVT. XXXII.

HIERONYMO, CYPRIANO, & Gregorio, ascendit diuersarius ad scripta Euangelica improbaturus Primatū Summi Pōti. Audiamus inquit iam ipsum caput omniū, quid super huius Monarchiæ statu diffinierit. Nam præscius futurorum, quæstionem hanc prior omnium absoluit, & tot adhuc seculis super ea certatur, quasi verba CHRISTI fumus sint, & inanis fabula.

Obiectio Luderi.

¶ Dicitur itaque Luc. XXII. facta est autem contentio, quis eorū videretur esse maior, dixit autem eis. Reges gētium dominātur eorum, & qui potestatem habent super eos benefici vocantur. Vos autem non sic, sed qui maior est vestrū, fiat sicut minor, & qui præcessor est, sicut ministrator (vt exemplum suum subiungit) Nam quis maior est qui recumbit

recumbit an qui ministrat? nonne qui recumbit? Ego autem in medio vestrum sum, sicut qui ministrat. Vides quod CHRISTVS aperte pronunciat, esse reges gentium, non Pontifices, qui volunt esse maiores, & potestatem illam mundanam (sine verbo & dilectione) prorsus damnat. Verum ego credo quandoquidem ecclesiã necesse fuit semper a gentibus opprimi, vt Ezechiel. IIII. dicitur. In medio gentium posui eam, & Psal. CIX. Dominare in medio inimicorum tuorum. Ideo quando desunt aliæ gentes vt scriptura impleatur in ecclesia, reges gẽtiles fieri oportuisse, & potestate dominante super ecclesiam tyrannisare, diligendi, & docendi officio ad alias translato.

Marci. X. ¶ Item Marci decimo, vbi filij Zebedei ad potestatem aspirarunt, vt vnꝰ ad dextram, & sinistram sederet, acceperunt sane responsum dignum. scilicet vt calicem biberent, nec tamen certi vbi sessuri essent. Hanc ambitiõis infirmitatem, quid mirũ est in Pontificibus quoque Romanis fuisse, quantumlibet sanctis, etiam Martyribus, quando in Apostolis CHRITVS eam pertulit? denique cum illi duo Apostoli hac arrogantia cæteris indignationem commouissent. Et iterum oriretur contentio de maioritate, IESVS conuocans eos, dixit eis, scitis, quia hi qui gentibus principantur dominantur eis, & principes eorum habent potestatem eorum, non autem ita est in vobis, sed quicunque voluerit fieri maior, erit vester minister. Et quicunque voluerit in vobis primus esse, erit omnium seruus (verum exemplum sui addit) nam & filius hominis non venit vt ministraretur ei, sed vt ministraret, & animam suam daret redemptionem pro multis.

¶ Item eiusdem. IX. Et venerũt Capharnaum, qui cum domi essent, interrogabat eos quid in via tractabitis? at illi tacebant, siquidem in via inter se disputauerunt, quis eorum esset maior. Et residens vocauit duodecim, & ait illis. Si quis vult primus esse erit omnium nouissimus, & omnium minister, & accipiens puerum statuit eum in medio eorum, quem cum cõplexus esset, ait illis, quisque vnum receperit in nomine meo, me recipit. Eadẽ

Luc. IX. Lucas. IX. Intrauit autem cogitatio in eos, quis eorũ esset maior. At IEsus videns cogitationes cordis eorum, apprehẽdit puerum, & statuit illum secus se, & ait illis, quicunque susceperit puerum istum ĩ nomine meo, me recipit. Et quicunque me receperit, eum recepit, qui me misit, nam qui minor est inter vos omnes, hic maior est.

Math. XVIII. ¶ Math. XVIII. in illa hora accesserunt ad IESVM discipuli dicentes, quis putas maior est in regno cœlorum, & aduocans IESVS paruulum statuit eum in medio eorum, & dixit, quicunque humiliauerit se, sicut paruulus iste, hic maior est in regno cœlorum.

Verba Luddëri ¶ Nunc vide quantis verbis, quot exemplis, quanta diligentia CHRISTVS præuenerit & prohibuerit ambitionem illam, quam tanto tumore iactant decreta, & decretales, ac ita repetunt, & inculcant, ac si hoc sit pascere populum CHRISTI, quod est potestatem iactare & ambire.

¶ Vnde meo iudicio, sicut Apostoli vsque ad finem vitæ CHRISTI cõtenderunt, nec tot exẽplis, & verbis CHRISTI, ab humana ista affectione temperarunt, & tamen nullum permisit obtinere Primatum, donec oẽs

dispersi

dispersi eum relinquerent. Ita in ecclesia tot iā sæculis contenditur de Primatu prohibito, nec auditur CHRISTVS interim tot vocibus resistens, nec vlli obtinere permittens, donec forte & ipsi, aduenienti Antichristo dispergantur, & CHRISTVM negent.

¶Nam Apostoli hæc primum pulchræ seruabant, quando Iacobum minorem Hierosolymis Episcopum constituerunt, & Petrus, Iacobus, ac Ioannes a se suos Primatus reiecerunt, post illos autem mox tam CHRISTI quam Apostolorum exemplo neglecto sine fine contendunt, non pro verbo quo plus doceant, sed quo latius mandare, ligare, soluere, & lucrari quærant, sic enim, & nos infirmitates Pontificum, non sine multis scandalis ferre cogimur propter CHRISTVM. Hæc diuersarij verba fideliter recitata.

¶RESPONDETVR OBIECTIONI PRIMAE ET SECVNDAE, AC DECLARATVR QVAE DOMINATIO A CHRISTO FVERIT PROHIBITA.

¶CAPVT. XXXIIII.

PVGNAT DIVERSARIVS EX quatuor locis Euangelicis, contra Primatum Petri, & Romani Ponti. & quamuis cuilibet prudenti viro obuium sit, CHRISTVM interdixisse ambitionem, & tyrannidem in locis allegatis, quod appetant superbæ alijs dominari, sicut principes gentium, sed prælationem non prohibuit, quam ipse constituit & ordinauit, quæ iuuat pulchræ ordinem, & vnitatem ecclesiæ seruare & hæc ad allegata sufficerent. Solutio ad inducta.

¶Tamen locos singulos specialiter despiciamus. Primus est Lucæ. XXII. Reges gentium &c. Statim ab initio verba CHRISTI explicat, de quo principatu loquatur, cū ait, reges gentium, quoniam illorum est ambire Primatum, ait Chrysostomus. Prima quæque appetere Tyrannica passio est, ait idem. Math. XX. vbi huic simili legitur sententia. Vnde non abstulit, nec prohibuit prælationem dominus, sed fastum tumorem, mentis elationem, ambitionem, & quam humilitatem prelatus in dignitate constitutus, gerere debeat, ostendit. Luc. XXII. Chrysosto.

¶Hanc esse verborum CHRISTI intelligentiam ex his liquet. Primo quod CHRISTVS exemplum suum subiungit, quis autem nescit ipsum esse caput totius ecclesiæ, omnibus prælatum, & tamen summam docuit humilitatem, alijs ministrando, licet per hoc alijs esse superior non desierit, docens prælatum alijs dignitate, non superbire, sed humiliter alijs ministrare, quod & glosa quæ est Basilij voluit. Non extollat præsidentem dignitas, Basilius.

gnitas, ne ab humilitatis beatitudine corruat. Vnde cassum esset exemplum, si ad Ludderanam intelligentiam caperemus verba Domini prohibitiua prælationis, cum ipse fuerit verus prælatus. Immo exemplum repugnaret dicto. arbitror tamen diuersarium, non existimare saluatorem nostrum tali fuisse imperitia, vt docendo assumeret exemplum repugnans dicto. Cum in eo sint omnes thesauri scientiæ, & sapientiæ abscondit. Ad Col. II. Satius est ergo, vt dicamus, Dominum IESVM non prohibuisse prælationem, sed docuisse in prælatiōe humilitatem, & sic exemplum fuit maxime accommodum proposito.

¶ Secundo liquet ex verborum seriæ, & significantia, quia ait CHRISTVS, qui maior est in vobis, fiat sicut minor, vbi expræsse affirmat aliquem esse maiorem inter eos, qui maior est inquit, quod accipiendum est, secūdum prælationem, fiat sicut minor per humilitatem, & exhibitionem ministeri, & ita non destruit. sed roborat prælationem, & ei modum imponit. Consensit huic glos. interlinearis, & qui præcessor est. s. gradu dignitatis, sit sicut ministrator,

Vetus sensus verborum CHRISTI.

Glos.

¶ Tertio liquet ex eo, quia confestim eodem loco Luc. XXII. explicat dominus, quis sit ille maior futurus post mortem suam, qui tamen debeat esse sicut minor Petro, dicens. Ego rogaui pro te, vt non deficiat fides tua, & tu aliquando conuersus confirma fratres tuos, vt libro primo prolixius sumus prosecuti, non tamen nego Apostolos i cœna adhuc ignorasse, quis a CHRISTO princeps Apostolorum constitutus esset. Iam ergo apertissimum esse arbitror saluatorem istis verbis non imposuisse per hoc æqualitatem Apostolis, excludentem superioritatem prælationis, sed humilitatis magister, ipsos ad humilitatem exhortans, omnem superioritatē exclusit, superbæ, iniustæ, ac tyrannicæ potestatis, & ita congruit illi Euangelico dictum sapientis. Rectorem te posuerunt, noli extolli, esto in illis, quasi vnus ex eis. Ecclesiastici. XXXII. & cap. III. quanto magnus es, humilia te in omnibus, & coram deo iuenies gratiam, quoniam magna ponam dei solius, & ab humilibus honoratur, & hoc etiā præcepit S. Petrus. I. Pet. V. Non dominantes ait in clero, sed forma facti gregis. Omnia superiora ego confirmo per Sanc. Bernard. rotundis verbis dicentem, interdicit dominatio, indicitur ministratio, lib. II. de consecra. ad Eugenium. Primo igitur loco discusso & examinato, sequentes per se patescunt, tamē erraremus eos.

Eccle. XXXII

I. Pet. V.

Bern̄.

¶ Secundus locus per diuersarium inductus est Math. XX. & Marc. X. De quo haud aliter iudicamus, quam de præcedenti, quoniam docuit CHRISTVS, vt Hieronymis inquit, ad summitatem virtutum non potentia, sed humilitate perueniri. Nam quod reges gentium violenter dominantur subditorum eos in seruitutem redigendo, hoc prælati ecclesiastici facere non debent, Ait Origenes, sed subditis potius ministrare debent. hæc est vera verborum saluatoris nostri intelligentia sanctis patribus consentanea, & non illa quam diuersarius adfert, pro suo arbitrio, præter alicuius Sancti Doctoris autoritatem.

Hierony.

Origenes.

In Ludderum

¶ Vnde

¶Vnde quando verba Euangelica sunt ambigua, pudenda est temeritas ab expositionibus Sanctorum virorum recedere, & proprio sensui, & expositioni adhærere, contra Sanctos Patres, cum sapiens non doceat. Ne imitaris prudentiæ tuæ Prouerb. III. Huiusmodi enim fictæ glossæ corrumpunt textus. Prouerb. III.

¶CHRISTVS NON RESTITIT PRIMATVI PETRI, NEC PETRVS PRIMATVM DEPOSVIT, LICET NON FVERIT HIEROSOLYMIS EPISCOPVS, ET DE MORDACITATE LVDDERI.

¶CAPVT. XXXV.

ERTIVS LOCVS A DIVERsario adductus est Marci. IX. Vbi redarguit eos super contentione, quam habuerũt in via, quis eorum esset maior, ideo sicut primus locus intelligatur. Docet enim prælationem non esse temere vsurpandam, & ambiendam, sed quod nullus debeat esse primus inter eos, & princeps Apostolorum, non dixit, nec alicubi inuenitur, locum illum repetit Luc. IX. Ostendens quomodo oportet Prælatum paruulos, hoc est subditos simplices suscipere, & amplecti, quibus sequitur diuersarij inualidas esse inductiones, & applicationes, quod a CHRISTO prohibitam ambitionem decreta, & decretales iactent, quod est falsissimum, licet superioritatẽ, & ordinem dignitatum ĩ ecclesia dei esse declarent, ac asserant, cum & decreta, & decretales semper ambitionem, & iniustam dignitatum vsurpationem prohibeant, ac detestantur, & seuera aduersione corrigant. Marc. IX. Luc. IX. Decreta nõ cõtra CHRISTVM.

¶Atque falsum est CHRISTVM resistere dignitati Pontificiæ, aut Primatui Romanæ Ecclesiæ, fateor posse Romanum Pontificem peccare superbia, ambitione, temeritatẽ, sicut multi malis artibus tantum quæsiuerunt fastigium, quos Deus iudicet, si quando non per ostium intrauerũt ad ouile CHRISTI, quos tanto maior manet poena, quanto altiori abusi sunt dignitate.

¶Et quia radices fuerunt putridæ, Putridum etiam fructum attulerunt, cum diuersarius ait, Apostolos primo hoc institutum pulchræ seruasse, quando Iacobus, Ioannes, & Petrus, a se suos Primatus reiecerunt, hoc inquam falsissimum est. Nusquam enim legitur Sanctus Petrus nisi moriturus Primatum suum deposuisse, in hoc enim plus credendum Sancto Petrus non deposuit Primatũ

Ioan. Chrysostomo quam Luddero, qui affirmat velut supra quoque eũ induximus. Licet Iacobus post Ascensionem specialem illius loci curam Hierosolymis habuerit, tamen Petrus vniuersalem curam illius loci obtinuit. Vnde Iacobus successit CHRISTO Hierosolymis, vt Vicarius particularis loci. Omnes enim Apostoli fuerunt Pastores, & Vicarij Domini nostri IESV, sicut Sancta testatur ecclesia. Vere dignum & iustum est, æquum & salutare. Tu domine suppliciter exorare, vt gregem tuum pastor æternæ non deseras, sed per Beatos Apostolos tuos, continua protectione custodias, vt eisdem rectorib⁹ gubernetur, quos operis tui Vicarios eidem contulisti præesse pastores. Ecclesia his oẽs Apostolos appellat vicarios. Verum vnus fuit Vicarius generalis S. Petrus, non S. Iacobus, vt prolixe hoc probauimus lib. I. & II.

Ecclesia.

¶ At forsitan quæris, aut tacitus miraris, cur non Sanctus Petrus fuit institutus Pontifex Hierosolymis. possem tibi mox dicere. Iudicia dei sunt imperscrutabilia, & iudicia dei abyssus multa, quis nouit sensum domini, aut quis consiliarius eius fuit. Tamen Sanctus Leo exprimit hoc ob id factum a deo, vt ibi esset pastor ecclesiæ suæ, vbi esset princeps terreni regni, & vt Bernar. ait ad Eugenium. Congruebat Iacobum fieri Episcopum Hierosolymis, nam frater domini dictus est, vt ibi positus suscitaret semen defuncti fratris, vbi occisus est ille, & si non me fallit memoria libro primo, aliqua adduximus. puta vt regna Romano Imperio subiecta citius fidem CHRISTI susciperet, quam dominam vidissent suscepisse, & sicut fuerat eis magistra erroris, sic fieret doctrix veritatis, congruit enim gloria loci, excellentiæ præsidentis, & alia quæ attulimus.

Cur Petrus episcopus Hierosolymis.
Leo.
Bernard.

¶ Sed vide Cynicum Theologum omnes Sanctos Pontifices ab Apostolos vsque in hunc diem ambitionis, & contentionis accusantem negligentiæ verbi diuini, & aliorum scelere. Possum dicere cum Sancto Augustino, contra Manichæos, contra Adamantium, si quis vellet inquit dentes in ipsos conuertere, quam mordaciter ista repræhenderet, inculpabiles enim patres culpat, & minime ambitiosos. Nam post Sanctum Petrum mox fuerunt. XXXII. Martyres, in Pontifici sæde Petro succedentes, post quos multi alij eruditione, & sanctitate conspicui, in eadem regnauerunt, quos omnes vna cuculla, audet tam insigni nota inurere. Vt neglecto CHRISTI & Apostolorum exemplo sine fine contenderit, non pro verbo, quo plus doceat, sed quo latius mandent. Non ergo egreferant Franciscani Minorite, non Iacobitæ prædicatôres, non Episcopi, non iureconsulti, non Florentissimorum Studiorum Theologi, non Episcopi. Non reuerendissimus Cardinalis Thomas Caietanus Sæd. Apostoli. Legatus. Non Syluester de Prierio. Non Hieronymus Emser, nec Eckius ipse si impetuntur ab isto Cynico Theologo, cum triumphantibus Martyrum coronis in cœlo regnantibus nõ parcat, sanctissimis patribus gloriose CHRISTVM verbo & opere confitentibus detrahat, at deus sit ei propicius, & dimittat nobis omnia peccata nostra.

In Ludderum.
August.
Non egreferãt morderi a Luddero.

¶OBIECTIO LVDDERI EX ACTIBVS APOSTOLORVM DILVITVR, QVOMODO PETRVS SENTENTIAM DE LEGALIBVS DEDERIT. PAVLVS SVPERIOREM AGNOVERIT PETRVM, ET ELECTIONE BARNABAE.

¶CAPVT. XXXVI.

OLLICETVR DEIN DIVERSArius sua se probaturum ex hystorijs & rationibus, Prima autem est ipsa Actuum Apostolorum, vbi Petrus æqualis scribitur cæteris Apostolis, denique sui sermonis cõfirmationem a Iacobo accepit cap. XV. Deinde nullum Apostolorum ipse ordinauit, nec vllus sub ipso fuit, quomodo ergo successor Petri, omnium Apostolorum, successores sub se habere potest? quid quæso ad hæc dici ab vllo potest? Item Mathiã nec ipse, nec omnes simul ausi sunt in Apostolum ordinare, sed ex deo postularunt tãtum, cui & hoc addi potest, quod Actuum. XIII. legitur dixit illis spiritussanctus segregate mihi Saulum, & Barnabam in opus quod assumpsi eos, tunc ieiunantes, & orantes imponentesque eis manus dimiserunt illos. — *Obiectio Ludderi.* — *Temeritas Ludderi.*

¶Quamuis nõ impendio illa adducta ex superioribus possint dilui, at vt ordinem prosequamur damnati libelli, suscipiamus respõsionem illorum. Et primo quidem nõ nego Petrum fuisse æqualem alijs in Apostolatu, nõ solum potestate, sed etiam honore, vt Cypriani Martyris autoritate probauimus ab initio, quare non conuenit, quod diuersarius diuinatur, Petrum fuisse æqualem alijs Apostolis potestate, sed non honore, at de illa æqualitate, & inæqualitate multa diximus lib. I. — *Solutio.* — *Cyprianus.*

¶Porro cum assumit diuersarius sermonem Petri accepisse confirmationem a S. Iacobo, ostendimus illud esse falsum, tum ex textu ipso, tum ex diui Hieronymi autoritate, quoniam S. Petrus fuit princeps huius sentẽtiæ de legalibus non obseruandis, quamuis si ex humilitate detulisset S. Iacobo non fuisset vituperandus, sed laudandus, sicut Vicarij Papæ, & Patriarcha Alexandrinus cesserunt Nectario Constantinopolitano, in Concilio Constantinopolitano. — *Hierony.*

¶Porro quod S. Petrus nullum Apostolũ ordinauerit, ostendimus lib. I. hoc esse ambiguum, quia neutra pars euidenter duci potest ex sacris literis, quod si etiam hoc diuini muneris fuit, quod CHRISTVS hoc sibi reseruasset, tamen hoc est impertinens ad primatum, nec impedit, nec promouet institutum. Nam si Primatus Pont. traditur, ob hoc tamen non fit omnipotens, quod possit omnia facere. Vnde facere Apostolum secundum cõmunem, est vltra Primatum Pontificium.

Anacletus. ¶ At falsissimum est nullum Apostolorum fuisse sub Petro, cum omnes iuxta Anacleti sententiam, voluerunt eum esse primum. Immo Sanctus Paulus agnouit eum esse superiorem, cum ad eum ascendit Hierosolymã, vt conferret cum eo Euangelium, non quod Sanctus Paulus dubitaret de reuelatione facta, sed quod & per S. Petrum, & alios Apostolos, illum authentice (vt ait dicam) approbaretur, quo perspicuum fieret ipsum veritatẽ Euangelij tenere S. Petri approbatione. Vnde magnam fuisse ascendendi causam, ex ipsius S. Pauli testimonio liquet ad Gal. II Deinde post annos quatuordecim iterum ascendi Hierosolymam, cum Barnaba, assumpto & Tito, ascendi autem secundum reuelationem, & contuli cum illis Euangelium, quod prædico in gentibus. Pondera quod iussus a domino secundum reuelationem ascendit conferre Euangeliũ. Cur iussus conferre Euangeliũ nisi quia illi erant columnæ ecclesiæ, erant seniores, & in ecclesiæ regimine superiores, licet in fidei propagatione, & fundatione velut omnes Apostoli, erant æquales. quare desine frater tanta temeritate diffinire, quasi ad hæc (quæ leuicula sunt) nihil possit dici cum oĩa facillime sint dilutionis.

Galath. II.

¶ Ita de S. Mathia deligendo late superius disseruimus. Ad id vero quod de Barnaba, & Saulo adduxit facile respondeo hoc plus fauere assertioni nostræ, quam Ludderanæ. Nam etsi electio in Apostolatum facta fuerit a spiritu sancto, quia dixit, in opus ad quod assumpsi eos, tamen ordinatio videtur hoc loco a Petro facta, inquit enim, & imponentes eis manus, dimiserunt illos glo. in modum ordinandorum, & ita tunc describuntur esse ordinati ad Apostolatum. sicut fuerunt a spiritusancto assumpti, at siue vnũ sit siue aliud hoc nihil refert ad Primatum, siue Sanctus Petrus ordinauerit Apostolos, siue CHRISTVS sibi hoc speciali munere reseruauerit, secundum superius controuersa.

¶ QVOD PAVLVS REPRAEHENDIT PETRVM EX HOC PRIMATVS PETRI NON IMPROBATVR, ET QVOD PETRVS REPRAEHENSVS FVIT APOSTOLVS.

¶ CAPVT. XXXVII.

Obiectio Ludderi. SECVNDA HYSTORIA QVAM adfert diuersarius ex Paulo ad Galath. II. Antiochiæ Petrus a Paulo repræhendebatur, in quo patet Romanum Pontif. subesse cuilibet melius sentienti. Nec ideo verum esse, aut bonum quia ipse sic dicit, aut facit, sed ratione reddere tenetur. Immo non semper potest rationem reddere, sed cum Petro aliquando errat.

Solutio. ¶ Ad hanc hystoriam dicimus, vt ex superioribus liquet, quoniam hoc factum pertinuit ad fidei ædificationem, quod pertinebat ad officium Apostolatus, nam quo

nam quo ad fidei defensionem erant Apostoli pares ex Apostolatu. Et sic debet intelligi B. Hierony. super epistola ad Galath. Paulus Petrũ reprae= hendit, quod non auderet, nisi se non imparem sciret, non imparem intelli= ge in Apostolatu. Renarrat Gratianus. I I. quaest. V I I. Paulus. Hierony. Gratianus.

¶ Vnde si modo esset Apostolus in terris, ille in his quae sunt fidei, nec Sũ mo Pont. nec toti Concilio esset subiectus, quantum vero ad regimen, & potestatem attinet, sic Petrus fuit superior Paulo, quem velut ecclesiae ca= put venerabatur, ad quem primo ascendens videre eum mansit apud eum diebus. X V. Et quod illustrissimus princeps Georgius Saxoniae Dux &c. Ponderabat pro Petro, quod cum Symon Magus illuderet populo & vo= laret, dixit S. Paulus se oraturum, vt Petrus praeciperet, Vide imperium agnouit in Petro, & in hoc ei cessit. Dux Georgi⁹ Saxo.

¶ Et vt docte ponderat Hieronymus in epistola ad Augustinum, quod & post. X I I I I. annos ascendit, quasi non securitatem habuerit praedican= di Euangelium, nisi esset Petri sententia roboratum. Vnde facile admitto superiorem ab inferiori melius sentiente emẽdari, vbi imminet periculum fidei, indubitatum autem est apud omnes, Paulum fuisse aequalem Petro, quod ad fidei defensionem. Vnde & Michael de Zezenna restitit Ioanni. X X I I. praedicanti animas sanctorum non beari vsquequo reunirentur corpori. Hierony. Zezenna.

¶ Non eo confugio, quod fingam alium Petrum fuisse reprachensum a Paulo, quam Apostolum, quod aliqui dixerunt, quod vere & docte a Bea to Gregorio super Ezechiele reprachenditur, fateor ergo Petrum reprachẽ sibilem a Paulo reprachensum. Nam legit Pauli epistolas, & laudauit eas. I I. Pet. I I I. Itaque se etiam reprẽhẽsum laudauit, insigne ueritatis testimo nium, Paulus scripserat in epistolis suis Petrum reprachensibilem, Et ecce Petrus in epistolis suis asserit Paulum in his quae scripserat admirandum, quam mansuetudinem miratus Beatus Greg. lib. I I. super Ezechiele ait, pensate Fratres charissimi in quo mẽtis vertice stetit, qui illas epistolas lau dauit, in quib⁹ scriptis se vituperabilẽ inuenit, quę illa mãsuetudo tãta esse potuit? quies animi? quae soliditas antiquae ĩperturbatio cogitatiõis? Ecce, a minore suo rẽphenditur, & reprẽhẽdi nõ dedignatur, non ad memoriã re uocat, quod primus in apostolatum vocatus est, non quod claues regni coe lorum acceperit, non quod peccata quaecunque in terra soluerit, essent & so luta in coelo, nõn quod in mari pedibus ambulauit, non quod Paralyticos in I E S V nomine iubendo erexerat, non quod egros sui corporis vmbra sanauerat, non quod mentientes verbo occiderat, non quod mortuos ora= tione suscitabat, hoc ergo loco quia reprachensus est Petrus, non potest ad= uersario probari eum non fuisse vniuersalis ecclesiae pastorem. Grego. I I. Pet. I I I. Grego.

¶ OBIICIT DIVERSARIVS DE HIERONYMO, VICTO RE, ANICETO, ET POLYCARPO, AC ORIENTALIBVS, VERITAS APERITVR, ET QVAE FVERIT OCCVPA= TIO PATRVM CVM PASCHATE, ET LAPSVS LVDDE= RI MVLTIPLEX. ¶ CAPVT. XXXVIII.

Obiectio Ludderi.

FFERT DEIN DIVERSARIVS tertio loco tres hystorias. Prima est ex ecclesiastica hystoria lib. V. Victor primus Ro. Pont. Asiæ Episcopos voluit excommunicare, redargutus autem est non a Paulo, sed ab Hyreneo Lugdunēsi, & coercitus etiam a cęteris omnibus monitus, & iussus pacem habere, & ecclesiam non cōturbare, quibus sicut decuit cessit. Item ibidem Anicetus quoque cessit Polycarpo Smyrneo Episcopo, nec eum cogere potuit in sua decreta. Itē hystoria trip. lib. IIII. Iulius primus conat⁹ prohibere ne citra suam autoritatem Concilium cogerent orientales Episcopi, inaniter egit, quia nihil illi hoc curarunt, & acutissime illi rescripserunt, hæc diuersarius in damnato libello.

Solutio.

Cum diuersarius hystoriam adducit de S. Victore mirum est quam cecutiat, quum ex illa hystoria apertissime constet Romanum Pont. esse superiorem Græcis & Asianis, non

Hyereneus.

enim Hyereneus etiam S. Martyr monuit Victorem, ne Asianos excommunicaret, quia non haberet potestatem super eos, nam vir tanta sanctitare erat. Victor dein Martyrio coronatus, vt non ambiret potestatē in Asiaticos, quam non haberet. Sed monuit Hyereneus ne pro re tali cuius nō admodum magnum erat periculum tanta fieret ī ecclesia dei turbatio.

Hystoriæ veritas detegitur.

Vt autem plenius cognoscatur de causa ab ouo eam replicemus statuerat S Pius

S. Pius.

Pascha debere celebrari die dominico iuxta reuelationem factam Hermeti ab angelo in habitu pastoris velut Canon. I. Pij idicat, idem decreuit S.

S. Victor.

Victor. XIIII. a S. Petro decretali prima hoc Polycrates Asianus noluit

Polycrates.

acceptare iussus etiam a Victore. Cui plures alij adhęrebant celebrantes Pascha vetusto more. XIIII. Luna primi mensis. Ideo Victor omnes illas ecclesias a communione indicauit separandas. Monuit Hyereneus ne faceret, ne tot ecclesias a communione separaret. Cui etiam S. Victor acquieuit. Expende Lector, Hyereneum non negasse Primatum Papæ Victoris. Sed consuluisse ob maius malum, ne exerceret potestatem excommunicandi ob tale factum in tot ecclesias, & ita plus suffragant Primatui, quam resistat. non dixit, vel S Hyereneus, vel Polycrates ad Victorē quid agis? Excedis limites regiminis tui, non habes illam potestatem excommunicandi, sed solum voluerunt non debere Papam eos excommunicare ob hoc factum, maxime perpensa ecclesiarum multitudine. Fallitur ergo diuersarius credens se hic infirmare potestatem Papæ, vbi optime roboratur ac probatur. Nam quis est qui nesciat iferiorem monere Papam seuerius agere volentem, ita arbitror quottidie fieri tam apud Imp. quam apud Summum Pont. & ita factum fuit in præsenti negotio, cum varia obserua-

Hierony.

tio, vt Hierony. super epistola ad Galath. ait. Euangelium non variet. Vnde Hyereneus non cohercuit Papam. vt assumit diuersarius, nec hoc dicit

Eusebius.

Eusebius. quoniam & ipse dicit rectissimam esse victoris sententiam, Pascha die dominico celebratū, sed displicuit ei quod ob hanc causam omnes

ecclesiæ

ecclesiæ Asiaticæ deberent a nobis secedere,& reuera longo tēpore in eccle sia etiam vsque ad tempora Augustini,& Hieronymi maxim⁹ erat labor de tempore Paschatis celebrandi. Vnde semper in Synodo autunnali, vel Augusti,fuit vnū de præcipuis negotijs, vt decerneretur concorditer quo die Pascha celebrari deberet,ne ex varietate scandala nascerentur sicut plu rima nata fuerunt. Hoc tunc grauissimum ecclesiæ negotium, nullius est nostro sæculo difficultatis,cum iam ex tabulis etiam ineruditi, Eruditio- res,ex motibus astrorum facile supputant,in plures centenarios,quod sit in teruallum,& alia cohærentia. Scripsimus annis ab hinc sex diortosim su- per eadem re ad dominū Apostolicum Leonem Pont. Maxi. Dein quod de Aniceto S. Papa & Martyre affert,corrumpit diuersarius hystoriam, non habet hoc Eusebius in ecclesiastica hystoria, nam cum diceret Euse- bius ita,vt crederet Anicetus Polycarpo, etiam sacerdotali ministerio per fungi, corruptor ille dicit, Anicetum cessisse Polycarpo,& vbi Eusebius scripsit,nec Anicetus Polycarpo suadere poterat, inuertit diuersarius,nec eum potuit cogere in sua decreta. Vnde ita cessit ei Anicetus. Non quod polycarpus nollet esse ei subditus. Nam quid tunc fecisset Romæ Anice- tum adiens ex Smyrnea, sed quia Victor voluit,vt pastor vniuersalis, vt per omnes ecclesias Asiaticas,& alias, Pascha celebraretur die dominico, venit ad eum Polycarpus,ostendens quæ turbatio futura esset in Asia su- per illo decreto,tamen ne fieret illa perturbatio pro conseruāda concordia obtinuit apud Anicetum,vt morem antiquū obseruarēt ecclesiæ in Asia. Nam & Anicetus voluit manutenere constitutionem Pij,& propter illā condescensionem Aniceti. Inducit diuersarius Papam non fuisse summū Episcopum, aut primū,quod quilibet facile intelligit nullius esse roboris.

Labor Patrum de Paschate.

Anicetus.

Ludder corrū- pit Eusebium.

Polycarpus.

¶At longe impudentissimum est,quod tertio loco inducit. Aliquid pro baturus ex facto hæreticorum,& scismaticorum. Nā illi Episcopi fuerunt Eusebius, Theoginus, Theodor⁹,& Berinthus, qui sanctos dei expulerūt Athanasium, Paulum,& alios, vt hoc libro meminimus non semel, vbi etiam illos probauimus fuisse sub Iulio Pontifice,licet minarentur se reces suros ab obedientia,si Iulius communicaret Athanasio,& non confirma- ret Episcopos,quos ipsi delegerant,tamen Iulius eos citauit,& excommu- nicauit,ac Athanasium,cum reliquis restituit,licet scismatici illi,& hære tici denuo eos expulerint perfidia Imper. Constantij Arriani. Considera Candide Lector quibus næniis diuersarius nitatur,cum facta hæreticorū in probationem adsumat,nec sciat fundum,scopū,& id in quo ordo rei ver tur,quid Orientales Episcopi scripserint Iulio,quid Iulius responderit,in uenies i fine operū B. Athanasij,sicut his epistolis sępe vsi sum⁹ hoc libro.

Lapsus Ludder cum vult proba re ex facto hæ- reticorum.

¶QVOD LVDDER OBIICIT DE PRIMATV ECCLE- SIAE RO. AB IMP. CONSTANTINO. IIII. DATO RE- SPONDETVR. ET QVID REGVM DIFFINITIO IN RE BVS FIDEI POSSIT DECERNITVR.

¶CAPVT. XXXIX.

Obiectio Ludderi.

E DIVTIVS QVAM PAR SIT prosequamur diuersarij inductiões, & sic fastidium legentibus pariamus. Colligamus nos tres eius hystorias in vnum. Quarta est inquit Roma. Pont. esse omnibus superiorem humano decreto sancitum est. Nempe Constantini quarti Græcorum Imper. vt scribit Platina in Benedictio. II. nec sit tamen obseruatum ab alijs Episcopis, Quinta hystoria. Nunquid Cyprianum, Augu. aliosque Aphricæ Episcopos confirmauit Papa, qui tamen de latina ecclesia fuerant, nunquid eorum Concilia ipediuit, aut conciliabula fuerunt, quia sine Romani Ponti. autoritate gesta sunt, vt in eorum libris clare habetur. Sexta quãdo Alexandrinum, Antiochenum Hierosolymitanum, & alios Aegypti, Arabiæ, Syriæ, totiusque Orientis Episcopos instituit, hi omnes ergo hæretici fuerunt? Absit.

Platina.

Solutio.

Primatus Papæ non ab imperatoribus.

Lapsus Ludderi multiplex.

¶ Ista omnia facilis sunt dilutionis, nam quod primo allegat illud factum iure humano imperatorio, tot occurrunt, vt vix sciam, quo primum repellam, tam fragilem, & caducam obiectionem, sed hinc ordiar. Primo enim nos probauimus Primatum autoritate Euangelij, Sãctorum Martyrum Vbi Imperatores nedum ecclesiam non glorificabant, sed eius quærebant destructionem. Tum si ab Imperatoribus voluit ordiri. Cur non incepit a Constantino primo, sicut citatur. X C VI. dist. Constantinus, de quo supra plura, aut cura Martiano, aut Theodosio, aut ab illo legum instauratore Iustiniano. I. qui omnes constituerunt Roma. Ecclesiam fore supræmam ecclesiarum. Porro qua dialectica sequitur. hoc est constitutum iure humano, ergo non est de iure diuino, quasi non possit idem esse de iure diuino, naturæ, & humano cum exploratum sit, nihil esse iustum iure fori, quod non sit iustũ iure poli, vt Chrysopasso prædestinationis ostendimus. Hoc attẽdentes Christianissimi Impera, multa constituerunt super ecclesias, quæ prius erant iure Pontificum, aut diuino decreta, vt per ius imperiale teneretur ius diuinum, & executioni daretur ius Pontificum, & diuinum. Non ergo fuit intentio Constantini. IIII. nouum sancire, aut nouum priuilegiũ conferre, sed ius ei competens, declarare, credere, assumere, manum tenere, exequi, iuri diuino se conformare, aut quocunque alio nomine apppellem (non curo hic discutere quando valeant leges laicorum circa res ecclesiasticas. de quo per doctores in ecclesia S. MARIAE de constitu. cum cõcordantibus). Et quod hoc sit verum liquet ex epistola Nicolai Papæ ad Michaelem Imp. sæpe iam citata, in qua iter alia ait. Ista ergo priuilegia huic sanctæ sedi a deo sunt donata, a Synodo, nõ sunt donata, sed solum celebrata, & venerata, per quæ non tam honor quam onus nobis incumbit, & infra. Proinde animaduertendũ est, quod non Nicæna, non denique illa Synodus, quodquam ecclesiæ cõtulit priuilegium, quę in Petro nouerat eum totius iura potestatis plenius meruisse, & cunctarũ CHRISTI ouium regimen

Nicola⁹ Papa.

gimen accepiſſe. Vnde priuilegia Apoſtolicæ ſæd. nullatenus commutari, quoniam fundamentum quod deus poſuit, humanus non valet amouere conatus, & quod dominus ſtatuit firmum validumque conſiſtit, illeque potiſſimum peccat, qui dei ordinationi reſiſtere tentat. Priuilegia in quam huius ſædis perpetua ſunt, diuinitus radicata atque plantata, impingi poſſunt, transferri non poſſunt, trahi poſſunt, euelli non poſſunt, cõprobat hoc Hibernicus diſputans, cum Armeno. Nam Armenus minus bene ſentiẽs de fide obiecit, quomodo eccleſia Ro eſſet alijs prælata Conſtantini Imp. autoritate. Circa annum Gratiæ. CCCL. Similiter per Phocam Imperatorem, qui temeritatem Ciriaci Conſtantinopolitani repræſſit (vt ſupra meminimus) Et Romanum Ponti. ſuperiorem Conſtantinopolitano, & alijs declarauit Nam ſic ait Armenus magnus Imper. Tartarorum poſſet eccleſiam de Cathay conſtituere caput omnium eccleſiarũ, reſpõdet Hibernicus hanc dignitatem eccleſia ab aliquo Impe. vt prudenter obijcis, nõ accepit, ſed a ſolo CHRISTO Impe. Cœleſti. ne tamẽ aliqua perſona, vel eccleſia hanc prærogatiuam ſibi vſurpare præſumeret, & vt ipſa Roma. eccleſia liberius, & ſecurius vbicunque ſua exequi poſſet iura, emanarunt, ſuper hoc Imp. decreta, non inſtitutoria, ſed declaratoria, & adiuuantia. Quibus temeritas rebellantium Auguſtali etiam decreto reprimeretur. Vides candide Lector per leges Imperatorias, non repelli ius diuinum. Et nedũ Imper. ſed & alij Reges Catholici Eccleſiaſtica ſtatuta, vt ſeruarentur, datis legibus adiuuarũt. Sic Richaredus Rex, & Synenandus Hyſpaniæ, & Galliæ Reges, fecerunt obſeruare decræta Conciliorum Arelateñ. Toletani, & Taurinenſis, & Carolomannus Rex Francorum conſtituit ſeruari Canones a Concilio a ſe conuocato promulgatos ſub præſidentia S. Bonifacij Archiepiſcopi Moguntini Germanorum Apoſtoli. Anno ſalutis. D.CCLII. Hæc late deduximus non propter diuerſarij obiectionem, quæ nulla eſt. Sed quod ex inſtitutionibus principum lib. II. allegatis, poſſet quis ſimile argumentum excudere. Et quod nulla ſit ratio diuerſarij patet, quia melius citaſſet Platinam in vita Bonifacij. III. vbi Imper. prætulit Romanum Conſtantinopolitano, Et quia circa tẽpora Benedicti non erat illa contentio de Primatu, ſed ſolum de modo eligendi Pontificem, in præſentia Ambaſiatorum Cæſaris, & ſuper hoc fecit Conſtantinus. IIII. Conſtitutionem, & non hinc prætulit eum alijs eccleſijs, ſed præſupponit eum omnibus prælatum, & ab omnibus venerandum, eo ipſo quod ſit Ro. Pont. Ait enim Platina. Conſtantinus Imp. hominis ſanctitate permotus Sanctionem miſit, vt deinceps quem clerus, populus exercituſque Roma. in Pontificem delegiſſet eundem ſtatim CHRISTI verum vicariũ eſſe omnes crederent, nulla aut Conſtantinopolitani principis, aut Italiæ exarchi, expectata autoritate, vt ante fieri conſueuerat, id enim ratum erat in creando Pontificæ, quod princeps cõfirmaſſet, vel qui eius vices in Italia gereret. Hæc Platina vbi perſpicuum eſt etiam Grãmatico lectori ſanctionem illam præcipue reſpexiſſe illam confirmationem electi Imperialem, non poteſtatem, aut dignitatem confirmati.

Hibernicus. Armenus.

Richaredus Siſenandus. Carolomãnus. S. Bonifacius.

Platina. Bonifacius.

Lapſus Ludder & intentio Platinę explicatur

¶ Errores

¶ERRORES MVLTIVARIAM LVDDER EXCVTIVNTVR, POTISSIMVM QVOD EXISTIMAT AD PRIMATVM IVRE DIVINO ATTINERE CONFIRMATIONES EPISCOPORVM, ET APHRICANA CONCILIA SINE CONSENSV PAPAE FACTA.

¶CAPVT. XL.

ONCEPERAMVS CONTRAHERE Ludderanas obiectiões, & ecce præter votum coactus fui me dilatare, ob ineptam diuersarij inductionem. Nam si Constantinũ primum induxisset diuersari⁹, aut Theodosium plus apparentię habuisset obiectio, pergamus iam ad quintæ hystoriæ (ita appellat) dilutionem. Vnde ab initio statim laterem lauat, quod ex eo, quod Papa illos non confirmarit Augustinum, & Cyprianum, ideo non fuerunt ei subiecti. Nam ignorat adhuc diuersarius ab antiquo cõstitutum, Episcopum quemlibet a suo Metropolitano confirmandum, & Metropolitanum a Primatæ, & Primatẽ a suo Patriarcha, quod iugum nescio quo modo Episcopi excusserunt, vt confirmationem saltem in Germania, omnes ex Roma petant forsitan viri magni, & potentes, ac natalibus illustres dedignabantur confirmari ab humilis generis Metropolitano, hoc autem de confirmatione per Metropolitanum faciẽda, constitutum fuit in Concilio Nicæno. Et renarrat Bonifacius Papa in quadam epistola, ad Hylarium Narbonensem. Et Gratianus renarrat. dist. LXIII. Episcopi. Potestas sane, vel confirmatio pertinebit ad singulas Prouincias ad Metropolitanum Episcopum. Cum aliis Canonibus Innocentij, & Gelasij, a Gratiano eadem. dist. enarratis. Et eadem dist. Canon. IIII. Concilij Niceni ait in fine. Firmitas autem eorum quæ geruntur per vnam quamque Prouinciam Metropolitano Episcopo tribuatur. Hæc omnia apertissime probantur ex decreto. XVII. Octaui Concilij vniuersalis, post quod nullum tale habemus tanta vnanimitate plurimarum nationum collectum, cuius decreta habeam⁹. Dicit autem sic sancta & vniuersalis Synodus antiquã consuetudinem iubet seruari per Aegyptum, & Prouincias, quæ sub ipsa sunt, ita vt horum omnium Alexandrinus Episcopus habeat potestatem, dicens. Qui & in Romanorũ ciuitate huiusmodi mos præualuit, qua causa, & hæc sancta, & magna Synodus, iam in seniori, & noua Roma quam in sede Alexandriæ, Antiochiæ, & Hierosolymorum priscam consuetudinem decreuit ab omnibus obseruari, ita vt eorum præsules vniuersorum Metropolitanorum, qui ab ipsis promouentur, siue per manus impositionem, siue per Pallij dationem Episcopalis dignitatis firmitatem accipiũt,

Confirmatiões Episcoporum.

Nicęnũ Concilium.
Bonifacius.
Gratianus.
Innocen.
Gelasius.

XVII. Cociliũ

habeant potestatem videlicet ad conuocandum eos vrgente necessitate, ad Synodalem conuentum, vel etiam ad coercendū illos, ad corrigendū quū fama eos supra quibusdā delictis forsan accusauerit. Expende de acceptiōe firmitatis &c. Et lib. II. de Constātinopolitano adduximus, quos epos habeat cōfirmare. Recte ergo diximus diuersarium inanē messem facere cū assumit, illos non confirmatos a Papa. Ergo non fuisse ei subiectos.

¶ Et omnino nullum colorem habet de Cypria. & August. cum hoc lib. supra ostenderimus Aphricam illorum temporibus fuisse Ro. eccle. subiectam, sic Ro. Pont. Thessaloniceñ. Episcopo priuilegiū dedit Episcopos instituendi per Achaiam, & Macedoniam. Et quod Episcopi Aphricani fuerūt a primatibus confirmati liquet ex Cano. XIII. Cōcilij Chartagiñ. cui S. August. interfuit, aurelius Episcopus dixit quid ad hæc sanctitas vestra, ab vniuersis Episcopis dictum est, a nobis veterum statuta debent seruari, sicut inconsulto Primate, cuiuslibet Prouinciæ, tam facile rem præsumant multi congregati Episcopi, Episcopū ordinare. At vt diximus nullus fuit tam temerarius, qui sensisset esse de iure diuino, omnes Episcopos debere immediate ordinari, aut cōfirmari a Romano Pont. licet omnes iure diuino sint ei subiecti, & eius autoritate instituantur.

Confirmatio Episcoporum.

Chartaginense Consilium. August.

¶ Sed magnam audiamus diuersarij inscitiam, quod adducit Concilia Chartaginensium fuisse gesta sine autoritate Romani Pont. Adhuc puer didiceram, Hystoriam esse testem temporum lucem veritatis magistram vitæ, nuntiam vetustatis. Et quod prima lex hystoriæ esset, ne quid falsi diceretur. Factus autem vir cogor discere a Luddero pro hystorijs, etiam nugas & somnia. Nam in superioribus liquidissimum fecimus, quomodo III. & IIII. Concilia Aphricana, fuerint autoritate sædis Apostolicæ celebrata, missis ad ista faustino Episcopo Philippo, & Asello Præsbyteris a Zozimo Papa, & Bonifacio Papa dein continuante, qui dein sæpius missi sunt ad illa Concilia Aphricana. Et scias Candide Lector nullum Concilium Aphricanorum fuisse vniuersale Concilium, & liquet ex epistola Concilij ad Bonifacium Papam, & profecto admirandum est diuersarium non timere se turpiter depræhendi in falso, quum se remittit ad libros Augustini, &. X C. epistola extat Concilij Chartagineñ. ad Innocē. Papam, & respondet ei epistola. X CI. & laudat eos, quod sicut debuerunt, ita sædem Apostolicam consuluerunt, sic epistola XCII. est Concilij Mileuitani. Cui Sanctus Augustinus interfuit. Respondet Innocen. Epistola. X CIII. & vtriusque Concilij conclusa approbat, adhuc audet diuersarius asserere, autoritatem Romani Pontif. non interuenisse ad Concilia Aphricana. Similiter in operibus Cypriani lib. I. epistola. II. est Concilij Aphricani. X X X VIII. Episcoporum scribentiū Cornelio Papæ, quod ipsi decreuerint de pace pœnitentibus, & ad ecclesiā redeūtibus danda &c. subdentes quod credimus vobis quoque pœnitentiæ misericordiæ contēplatione placiturum, ita Cornelium Papam fecerūt certiorem de Præsbyteris ad gremium ecclesiæ redeuntibus lib. I I I. epistola. X I. Et superius locuplete probauimus Aphricam vsque ad iteriora Libiæ Aethiopiæ (vbi fuerunt Christiani) pertinebat ad Alexandrinum. Vnde semper Constan

Lapsus Ludder

Hystoria.

Iocus.

Aphricana cōcilia a Papa. Zozimus. Bonifacius.

Ludderi temeritas.

Aphri ad papā

Cyprianus.

tissimum fuit, nullum Concilium ratum fuisse sine Romani Ponti. autoritate. Nam Sanctus Marcellus Papa, & Martyr scribit Canone. II. Apostoli eorumque successores, domino inspirante constituerunt, vt nulla fieret Synodus præter Romanæ sedis autoritatem. Hoc tamen excipio nisi Papa venire, vel mittere renueret, vt Talasius Episcopus Capadociæ dixit in Synodo Ephesina. Per ista respondetur etiam ad sextam hystoriam diuersarij, quando in superioribus ostēdimus, Oriētales Episcopos, & Aegyptios, sedi Apostolicæ fuisse subiectos, ad ipsius sedem prouocasse, & sedis Apostolicæ beneficio restitutos, qui a scismaticis fuerant expulsi. Vnde recte conuincitur legem gystoriæ non seruasse.

S. Marcellus.

Talasius.

¶ OMNES FIDELES SVNT SVB PAPA, CONQVERITVR IACTVRAM CHRISTIANORVM AVTOR, TOT PERDITA REGNA, VNO ACQVISITO, BAHANIS PRAEDICTIO MEMORATVR IMPLETA. ECCLESIA TAMEN PROBATVR MAGNA IN COMPARATIONE DIVDAEAM.

¶ CAPVT. XLI.

Obiectio Ludderi.

EPTIMA PORRO HYSTORIA, vel ratio diuersarij est. Nec hodie īquit sub Romano Ponti. sunt qui in Perside India Scythia, totaque Oriēte sunt. An putas nullos ibi esse Christianos, & regnum CHRISTI in Romano coactum, Cuius sunt omnes fines terræ Pars. II. & XX. an non sunt Episcopi, quia non induunt vestes, non habent palatia, equos, aliasque pompas Romanas? sufficit quod verbum dei docent, & diligant, & pascant, quia sic nec Apostolos confiteberis fuisse Episcopos, si fratrem rerum, nos res ipsas contēplari cœperis. Immo eo meliores Episcopi, quo a laruis fatierum remotiores, & eo minus Episcopi, quo propiores.

Solutio.

¶ Ad hanc Ludderi obiectionē forte non est opus, vt respondeamus, quia Tartarorum nouimus multitudinem, Turcarum potētiam Saladini Sarracenorū, in Aphrica latissima regna, ī Scythia diuinatur diuersarius esse Episcopos, vbi homines, nec sunt homines. In India forte Præstan voluit significare vulgus Præsbyterum Ioannem appellat, & meminit Picus doctissimus comes, quia Præstan Indica vox regem significat. Vere dolendū est Christianitatem in has angustias deductam in centum annis, vix vnū regnum Granati in Occidente acquisiuimus. Et in Oriente. XXXIIII. perdidimus regna, & duo imperia, perdidimus Asiam terram Sanctā pedibus saluatoris nostri calcatam, perdidimus Aphricam, Aegyptū, Thraciam, & totam ferme Gratiam, quę aut non est Christiana, aut errat in fide quo

Picus.

Calamitas Imperij christiani

de quo olim orationem habuimus, nolumus vagari, Bohemos in fide continere non possumus, qui siti sunt in Vmbilico Germaniæ magne. Et tamen nobis ipsis audemus arrogare robur Christianitatis, quum multo plura fecerint nostra tempestate pro fide Hyspani, Lusitani, & Poloni. iam enim (quod dolenter dicimus) completum est quod Bahanis famosissimus præpositus, & patricius curiæ dixit in generali Concilio, VIII. dum Patriarchæ super ordine sedium contenderent, futurū esse, vt Patriarchales sædes successiue redigeruntur ad vnum Patriarchatum, sicut iam sola sædes Romana iter Patriarchales est Christiana, at speramus etiam id futurum quod dixit, Deum & alias dein sædes Patriarchales iterum reuocaturum, non nego nulla fide plures nationes contineri, quam in Christiana, sed plures esse hæreticos & scismaticos doleo, Græci, qui adhuc sunt Christiani ferme omnes sunt scismatici, cum Mosthobitis, Rutenis, & pluribus Tartaris, illi qui ex nostratibus in Asia fuerunt, nescio quæ monstra nobis referunt, Surianorum, Iacobitarum, Nestorianorum, Armenos commemorāt. Georgianos Abasinos, qui ex India veniunt, Maronitas, & similes hæreticos, quos nescio an sint meliores Thurcis. vt Ioan Maioris amœni ingenij doctor autumat sunt. Hi part⁹ Arrij, Sabellij, Nestorij, Eutices, Macedonij, Dioscori, Apollinaris, Phocij, Maronis, Eunomij, & similiū hæreticorum, pestes, & huiusmodi genimina, tales attulere fructus. At scimus extra archam Noæ, extra vnitatem ecclesiæ neminem saluari, sed existimat diuersarius regnum CHRISTI nimis coartatum sit, ita pluribus uociferatur in Psal. illo secundo. Sed respondeamus ei, non negare Christianum esse posse sub Thurca, aut Saladino, aut Succassano persarum. Sed illum verum Christianum nego, qui cum Romana ecclesia non sentit, ei non obedit, neque est illa psalmographi intelligentia quam adfert diuersarius. Cum sciamus omne iudicium datum filio Ioan. V. Sciamus primo resurgentem dixisse, data est mihi potestas in cœlo, & in terra Math. vltimo. Vbi tamen nulli fuerunt Christiani, nec in India, nec in Occidente, quare fallitur, hic Grāmaticæ Theologiæ Doctor, inferens, dabo tibi gentes in hæreditatem, & possessionem tuam terminos terræ, ergo ī omnibus gentibus & terris sunt Christiani. Cum experiamur reipsa quam arcta sit Christiana possessio, nisi velit diuersarius negare Thurcas, Agarenos, idolatras esse sub CHRISTO. Mirum quod non & illud allegauit Esayæ primo, ad eum conuertentur omnes gentes, si respondes nondum hoc impletum, sed tunc quando reliquie Israel salue fiunt, sicut prędixit Esayę. X. & XXXIII. Et Abacuk cum concordantibus. Sed cur etiam illud non sic accipis. Vt tunc futurum sit, vt habeat omnes fines terræ. quando erit vnum ouile, & vnus pastor in vniuerso mundo.

Quamuis non attineat hic dicere de Angustia Roma. ecclesiæ, quā vellem esse multo maiorem, tamen habemus adhuc opulētissima regna Germaniæ, Italiæ, Galliæ, Hyspaniæ, Siciliæ, Neapoli, Castiliæ, Nauarræ, Angliæ, Hungariæ, Poloniæ, Scotiæ, Datiæ, Noruegiæ, Granati, Suetiæ, Cypri, Bohennam adderem, si esset incolumis. Et Bosnam, quę si quis acutius perpendat facile intelliget, quanto orbis Christianus maior sit Iu-

Bohemi.

Bahanis.

Consummatum.

Græci.

Maioris.

Quomodo CHRISTI sit orbis terrarum

Christiana amplitudo.

Ecclesia maior Synagoga. Hierony.

dæorum regnis, quanto amplior ecclesia quam synagoga magnitudinem terræ Iudaicæ nobis aperit Beatus Hieronymus i epistola ad Dardanum dicens. Vtique a Dan vsque a Bersabeæ, quæ vix centum sexaginta miliũ in longum spatio tenditur, neque enim Dauid, & Salomonem potentissimos Reges, exceptis his quos victoria in amicitiã receperunt, plus tenuisse scriptura testatur, & hoc dico vt taceã quinque Palestinæ ciuitates, Hazam Ascalonem, Goth, Accaron, & Azotum, Idumęos quoque a meridiana plaga, vix septuaginta, quinque millibus a Hierusalẽ separatos, Arabas, & Agarenos, quos nunc sarracenos vocant in vicinia vrbis Hierusalem, pudet dicere latitudinem terræ promissionis, ne Aethnicis occasionẽ blasphemandi dedisse videamur, ab Ioppe vsque ad viculum nostrum Bethleæm, quadraginta sex milia sunt, cui succedit vastissima solitudo, & infra. Hæc est Iudeæ tuarum longitudo & latitudo terrarum, in his gloriaris, super his te per diuersas Prouincias, ignorantibus iactitas, ad populũ phaleras, ego te intus & in cute noui, liquet iam diuersarium perperam calumniari Romanam ecclesiam, & Episcopos in ea, præferẽdo eis quosdam Episcopos Mathematicos, qui nullibi extant in perfide, in Scythia qui doceant, diligant, & pascant, & simul liquet quomodo torqueat verba pars, contra Sanctus spiritus intentionem. Ad aliam veniamus obiectionem.

¶DILVITVR OBIECTIO, QVOMODO ACATIVS DEPOSVIT LIBERIVM PAPAM FOELICEM PAPAM CATHOLICVM FVISSE MONSTRATVR, ET CAVSA SANC. IOAN. CHRYSOSTOMI LATISSIME EXAMINATVR.

¶CAPVT. XLII.

Obiectio Ludderi. Achaous corrupte.

IERONYMVM DEINDE inducit de illustribus viris scribentẽ quod Achaous Episcopus Cæsariensis, discipulus Eusebij Pamphili Imperante Constantio, Liberiũ Papam deposuerit.

¶Item Ioannem Chryso. non Ro. Pont. sed Theophilus Alexandrinus, & Epiphanius Cypri. Episcopi, vt in tripartita hystoria, deposuerunt. Idem Epiphanius Cypri minor Episcopo Hierosolymitano, eũdem excommunicauit. Et si hystorias consideres quomodo nũc Imperatores. Itẽ Papa Episcopos & Episcopi Papam mutarint, statuerint deposuerint, credas te Itaiam quendam videre.

Solutio. Hierony.

¶Hæc mirum quod non puduerit diuersarius adducere. Primo legi debet Achatius, in tantum inquit Hiero. claruit sub Constantio Imp. vt in liberij

liberij locum Romę Fœlicem Arrianum Episcopum cõstituerit, sed age, si Hieronymi testimoniũ suscipis, cui & Eusebius consentit (vt te iuuem) quid de facto illo argutaris, vis ne quicquam probare quod Acatius Arrianus fauente, & adiuuante Constantio Imp. Arriano, constituit Fœlicẽ Arrianum. Non eni quod fit, sed quod iure fieri debeat spectandũ est. Vñ suspicio est, diuersarium subticuisse verba Hiero. quia statim prodidisset, Acatium vi & de facto vt aiunt, non de iure processisse, & sic potentia ipe ratoria fretum Acatium contra patrum decreta, & Canones, ius oẽ & phas polluisse. Et Damasus Papa, qui Fœlici successit, & ideo toti⁹ negotij veritatem non ignorauit, is in Catalogo Ro. Pont. ad B. Hiero. locuplete testatur, Liberium, quia noluerit Arrianæ perfidiæ consentire a Constantio Imp. in exiliũ pulsus. De Fœlice aũt miratur Platina, quod Hiero. & Eusebius eum Arrianum affirmant, cũ vir fuerit catholicus. Non enĩ Acati⁹ eum ordinauit Papam, sed Synodus, fuitque Arrianis isensissimus, vt elegans eius epistola ad Athanasiũ, & alios sanctos abũde probat. imo ab ipsis Arrianis occisus est, quia quem sperabant futurum defensorẽ, habebant ad uersarium. forte autem Hiero. in hanc venit suspicionem, quod Arrianorũ potissime opera, ad fastigium conscenderat, qui magnam de eo conceperãt spem, licet spiritu sancto ecclesiam sanctam non deferente, spe sua frustrati sunt Arriani, sed vtcunque sit, manifestarium est Acatij hæretici factum, non posse conuellere Primatum Romani Pont.

Eusebius. In Acatium. Damasus. Liberium. Fœlix non Arrianus Platina. Excusatio. Hierony.

¶ Sed quis non demiretur diuersari impudentiam, robur, & argumentũ haurientis ex iniustissima Ioan. Chryso. Innocentis, eruditi & sancti Episcopi expulsionẽ. Cum grauissimis autoribus cõpertum sit vniuersam hãc Chrysostomi calamitatem, ex Eudoxię imperatricis inuidia descendisse, quod ab corruptissimos mores, sanguinarium & efferum animum, eam Iezabelem nuncupasset. Vnde facile Theophilum Alexandrinum, isignis auaritiæ virum, & plusquam muliebri inuidia laborantẽ, ad cordis sui desideria, crudelis fœmia pertraxit, qui Epiphaniũ Salaminę Cypri Episcopum, virum alioquin bonum vafricijs & dolis circunuenit, vt in eius descẽderet sententiam. iam a Palladio memoriæ proditum est Theophilũ tanto liuore exagitatum aduersus sanctum, vt & Antiochum, Acatiũ, & Seuerianum accersiret, a Chryso. prius ob publica crimina, a sacris officijs destitutos, quo factionem, & tumultum facilius concitare posset. Tres item pessimas, sed opulentas subornauit viduas Marsam Crastitiam, & Engraphiam, Chrysostomum de criminibus arguentes, qui forte acerbius fœdã & corruptissimam earum vitam in contionibus corripuerat, hoc iniquissimum Theophili factum, impijssimæ imperatricis crudelitatem, iniustã Sancti Chrysostomi eiectionem, contra æquum, phas, & ius factam, Noster hic diuersarius pro iure adducit, iniuriam, Summi Pont. demoliturus autoritatem.

In Ludderum. Epiphanius. Theophilus. In Ludderum.

¶ At tamen vt sit istud diuersarij telum, ensis Aiacis, ostendamus ex illa Chrysostomi deiectione asseri, & probari Romani Ponti. autoritatem. Nam Theophilus eiecto Ioanne Euestigio destinauit literas, ad Innocẽtium Papam, significans illius depositionem. Innocentius autem egretu

Ex hoc facto probari Primatum Petri.

lit Theophili temeritatem,quam vir prudens,& grauis ex eo coniiciebat, quod solus scripserat Theophilus.& seriem rei gestæ omiserat,& quod du dum fama fuerat ei cognitus Chrysostomus,vt vir doctus,& bonę opinio nis,auxit Innocentij iudicium epistola Chrysostomi a. XL. Episcopis scripta incip. Et ante literas nostras, in qua quærebatur iniurias, quibus a Theophilo afficeretur.

Innocen.

Irritatur iudicium Theophili

¶ Vnde Innocentius Papa auditis,& diiudicatis vtriusque partis allegationibus,& iuribus,Theophili iudicium irritum, & cassum esse decreuit, & Theophilo rescripsit.Frater Theophile,nos & te fratrem nostrum Ioannem communionis nostræ esse volumus,sicut & in prioribus literis expressimus,& in eadem sententia etiam nunc perduramus. Itaque si conscientiæ tuæ confides,tu quoque iudicio accurre ad Synodum proxime celebrandam,& illic iuxta Canones Nicæni Concilij contende.

Alexander Antiochenus. Causa Chrysostomi.

¶ Vnde fecit commissionem Alexandro Antiocheno Patriarchæ, qui vocata Synodo,rem cōponeret,quod & fecit,ob id Innocen. scripsit Maximiano Episcopo. An Atticus in locum Chrysostomi substitutus, fuerit conditiones pacis prosecutus,& in eadem epistola incip. Miramur prudentiam tuam,appellat Chrysostomum beatissimum virum,& in epistola,ad Alexandrum Antiochenum incip. Apostolici fauoris gratia diligēter inquirit. Vtrum omnibus sit conditionibus satisfactum ī causa beatiss. & vere deo digni sacerdotis Ioannis. Dein vt Attico conformanti se consilijs & actibus Antiocheni cōmunio præstetur,& subscripserunt se. XX. Episcopi Italiæ,sed ruptis tandem fœderibus,& dissipatis pacis conditionibus,malignitate Eudoxiæ Imperatricis,& Theophili, Innocentius pręcepit cogi denuo Concilium,ad quod destinauit quinque Episcopos,duos Præsbyteros,& vnum Dyaconum Roma.ecclesiæ,qui in itinere, imperatricis subornatione,capti fuerunt,& demum re infecta remissi. Miseris tunc modis diuexatus vir sanctus Chrysostomus,quod egerrime tulit Innocentius admonuitque Archadium Imperatorem,vt Ioannem restitueret,quod dum facere recurreret, Imper. excommunicauit. Renarrat Gelasius ad Anastasium Imper. transcripsit Gratianus. cap. duo sunt. XCVI. dist. Collige Lector syncere quam temere induxerit Theophili iniquissimum factum diuersarius,quam euidenter hic probetur,Græcos fuisse Romano Pont. subditos.& quomodo hic Primatus Papæ pulchræ approbetur. Cum Alexandrinus Theophilus Constantinopolitanus Ioannes, recurrerint ad Romanum Pont. Antiochenus Alexander iussu Papæ Cōcilium habuit. Papa Imperatorem Græcorum, & Romanorum excommunicauit,quæ si non probent Primatum Papæ apud diuersarium,nescio quo eum cogerem.

Imperator excommunicat*. In Ludderum.

Epiphanius Cypria.

¶ De Epiphanio Cypria. quem assumit diuersarius excommunicasse Ioan. Hierosolymitanum. Ex B Hieronymo liquet Epiphanium euocasse Concilium Orientalium Episcoporum apud Antiochiā,vbi Ioan Hierosolymitanum ob hæresis suspicionem Synodus sanctavocauit,vbi dum non comparuisset aucta suspitione B. Hieronymus acriter aduersus eū magna libertate scripsit,miserat Ioannes Isidorum Alexandrinum ad Antio

Ioan Hierosolymitanus.

chiam

chiam,qui & Alexandriæ infamatus erat super erroribus Arrianis. Si ergo Concilium separauit Ioanhem a cõmunione, & Ioannes Concilij Nicæni Canones tenens,non appellauit ad Roma.Ponti. quis intelligens,& sapiens,per hoc vellet dicere,Romanum Pont.nõ esse primum omnium. Et non te prætereat.fuisse priscorum morẽ, vt Prouinciales Synodi quotannis celebrarentur,& Episcopi,qui vel hæresi,aut ĩsigni crimine fuissent notati euocabantur,& rei,vel contumaces reperti,a communiõe omnium Episcoporum separabantur,vt præter decreta Põtificia,ex epistolis liquet Athanasij,Hieronymi, Augustini, Ambrosij, Cypriani,& aliorum liquet. Synodi Prouinciales.

¶ Porro quod adducit de dissidijs Imperatorũ,& Romanorum Pont.parum conducit proposito nostro,nam si Papa deposuit Imp.est pro Primatu Romani Pont. Cum autem aliquando Imperatores nostri,vim intulerunt sæd. Apostolicæ,constat omnibus hystorias legentib9,quid fuerit sub secutum,nullus Antipapa cum honore transijt ad patres, & vt omnia alia præteream, hoc doleo nobilissimam Sueuiæ domum sub his odijs succubuisse,quæ tum late dominabatur per Sueuos,Francos,Orientales,Vesontios. Rhenanos, regna tenebat Siciliæ,Neapolis. Ethruriæ, Hierosolymis,& Germaniȩ. Sed omnia morte cadunt mors vltima linea rerũ. Neque vnquam post Sueuos,Imperium Romanum, hanc apud exteros tenuit autoritatem,licet potentissimi interea rexerint Imperatores. Nam vt Daci,Poloni,& Hungari feudum ab imperio susceperunt in sceptro, magni duces gladio. Florentissime Italiæ ciuitates tributa pendebant solita, quæ iam sit Imperij Romani facies, si regna & Prouincias hæreditarias gloriosissimi Caroli. V. Romanorum, & Hyspaniarũ Regis detraxeris, norunt hij qui a consilijs sunt sacri Imperij,quod ista octaua inductiõe in libello diuersarij aliqua maculate sunt ĩpressa a calcographis, viderit ipse, nam facile intelligo cum Hieronymũ inducit,ipsum nõ scripsisse de odijs Papæ & Imper.sed contra Ioannem Hierosolymitanum. Parce studiose Lector huic prolixiori solutioni,impulit enim me,& diuersarius hystorijs abutens, & Ioan. Chrysostomi,viri iuxta sancti & docti calamitas. In Antipapas. Sueuiȩ domus occubuit. Imperium Romanum.

¶ OBIECTIO DIVERSARII, QVOMODO ALII EPISCOPI NON SVCCEDANT CERTIS APOSTOLIS, SICVT PAPA, PETRO, EXOLVITVR. ET QVOMODO PETRVS DIFFERENS REGIMEN HABVERIT AB ALIIS APOSTOLIS.

¶ CAPVT. XLIII.

Obiectio Ludderi.

ERGAMVS AD VNAM DIVERsarij rationem, quam multum arroganter iactitat, quasi inuictam, & illud quasi prouerbium mihi suggerit, Encomiũ ante Victoriã, verba sua sunt huiusmodi. Quid ad hoc dicemus? Vera ne est illa sententia, quam tota ecclesia omnia etiam decreta, omnes doctores tenent, esse videlicet Episcopos Apostolorũ successores, vt dist. XXI. i nouo. Si est falsa, quid iactatur tãta autoritate? Si vera, quomodo solus Romanus Pont. est successor vni⁹ Apostoli Petri, & cæteri omnes Romano Pont, sunt subditi. Cur non & alij Apostoli habent successores, aut fuerunt cæteri Apostoli successores vnius Petri. Cur cæteris Apostolis aufertur sua gloria, & tribuitur vni Petro? Cur nõ quilibet Episcopi habent, quod eorum Apostoli habuerunt, cum Romanus habeat, quod Petrus suus prædecessor habuit? Muta ergo verbũ, & dic quod Episcopi sunt Apostolorum successores (ego aliter legerem) sed vnus Episcopus Romanus, est vnius Episcopi successor.

¶ Ista ratio fateor, nisi ego sum insensatior trunco, cogit & omniũ obstruit os, esse Episcopos omnes æquales, & sicut Romanus Pontif. a nemine ordinatur, ita quilibet per solam electionem, sicut ipse ordinari debet, iure diuino, stat ergo sententia firma, nullum Apostolorum a Petro missum esse. sed omnes eadem a CHRISTO domino, æqualia accepisse in suas sortes, ergo & Episcopi eorum successores, æqualia habent, cum Romano Pont, excepta honoris prærogatiua seu dignitatis, sicut Paulus ad Corithios clare scribit, quid enim minus feci a magnis Apostolis. Hæc Ludder.

Solutio.

¶ Postquam euomit hystorias diuersarius aggreditnr alio genere certaminis castra nostra, & rationibus oppugnare nititur, profecto alogis, & irrationabilibus. Vnde forti vmbone hæc repellamus inauspicata arma. Cũ enim in fronte assumit, totam ecclesiam omnia decreta, tenere Episcopos esse successores Apostolorum. dico verissimam esse hanc sentẽtiam, quod si diuersarius ecclesiam audit, & ipse probabit eam, & sic cadat infœlix suus error, quo negat Episcopum iure diuino superiorem præsbyteris, sicut enĩ semper hactenus creditum est, Episcopos successores Apostolorum, ita & præsbyteros discipulorum septuaginta duorum, vt supra quoque meminimus, dum has spinas diuersarij resecaremus, quis autem fidelium vnquam tanto delyrio delyrauit, vt diceret discipulos æquales Apostolis, succurrit nunc mihi B. Hieronymus, super quo ædificabat diuersarius in superioribus. Verum fundamenta minus recte iacta per diuersarium. Ex eodẽ Hieronymo audiamus, in Apologia aduersus Rufinum ad Pammachium, & Marcellum dicẽte, sciat (quis) multum mihi esse, de Angelis, & Seraphin & Cherubin dicere demones fieri, & homines. quod affirmat Origenes, & ipsos inter se angelos diuersa officiorum genera esse sortitos, quod ecclesiæ repugnat, quomodo & inter homines ordo dignitatum ex laboris varietate diuersus

Hierony.

te diuersus est, cum Episcopus, & Præsbyter, & omnis ecclesiasticus gradus, habeat ordinem suum, & tamen omnes homines sunt. Sic & inter angelos merita esse diuersa, & tamen in angelica omnes persistere dignitate. Confer iam optime Lector, & expende verba Hierony. an sint diuersi gradus iure diuino in Sacerdotio, & Episcopatu, nisi quis extreme desipiat, & neget ordines angelorum iure diuino esse distinctos.

¶ Sed redeamus, vnde digressi sumus, assumat diuersarius Episcopos successores Apostolorum, quod fateor, At per hoc Romani Pont. Primatus non improbatur, quoniam & Apostoli cæteri Petrum agnouerunt eorum principem esse, vt lib. I. & II. probauimus. Cum hoc tamen libere confitemur, sicut omnes Apostoli fuerunt æquales Apostolatu, & ordine Episcopatus, sic etiam modo omnes Episcopi sunt ęquales ordine, longe tamē differentes regimine, & potestate, tam iure diuino, quam iure humano.

¶ Non curemus pomposa verba diuersarij, an sit truncus, vel stips, obseruātes modestiam Theologicam, solum diluamus obiecta, & dicamus tria sunt fundamenta in Apostolis, scilicet, ordo Episcopalis, Apostolatus, & regimen, in duobus primis erant omnes æquales, sed non in tertio, vt in superioribus adduximus Anacletum, Cyprianū, Hierony. & Leonem, at in tertio Petrus plurimum differebat a reliquis Apostolis. Nam primo ipse erat constitutus ordinarius pastor vniuersalis totius ecclesiæ Ioan. vltimo, sed Apostoli ex speciali gratia acceperunt eorū potestatem a CHRISTO, quam alias erant accepturi a Petro, & ita verus Dominus IESVS in conferendo præuenit suum vicarium. Vnde alij Apostoli facti sunt, in regimine, quasi legati non ordinarij, iuxta illud Pauli. II. Corin. V. legatione pro CHRISTO fungimur, & ap Ephes. vlti. legatione fungor in cathena ista. Aphrorum dignitas.

¶ Ex quo statim eliciuntur aliæ differentiæ. Nam licet primo regimen Apostolorum extenderet se ad omnem locum, itaque vbique poterant exercere suam potestatem in quemcūque locum deuenissent, etiam si specialiter alicuius loci curam suscepissent, tamen vnus Apostolus non habebat potestatem supra alium, dempto Petro, qui erat priceps omnium, vt lib. I. & II. ostendimus. Differentię Petri & Apostolorum.

¶ Sequitur secundo. Cur potestas Petri est perpetua, & indefectibilis, quia est ordinaria Petro data pro se, & successoribus, ipsi soli dictū est, pasce oues meas, aliorum vero potestas etiam regiminis erat solum delegata & personalis. Vnde modo Episcopi sunt successores Apostolorum non in Apostolatu, sed in ordine celsiori, id est Episcopali. Et in regimine sunt successores Apostolorum, non quo ad regimen illud vniuersale, quod habuerūt Apostoli, & poterant eo vti ad quemcunque locum deuenerint, sed solum quo ad regimen certi loci, & certæ ecclesiæ, sicut obseruatum est a temporibus Apostolorum.

¶ Sed acutus & ingenio valens statim obijcit, cur Episcopi non succedant Apostolis in eorum vniuersali regimine. Eijciam hunc scrupulum quia in Apostolis gemina fuit vis regitiua, seu duplex regimen, vnum sequebatur, & erat quasi appendix Apostolatus, & sicut in vniuerso orbe poterant docere omnes gentes, & fundare ecclesiam dei, sic dedit eis, & potestatem Regimen Apostolorum,

ſtatem regendi eaſdem,aliud autem erat regimen,quod Epiſcopatus ordinem comitaretur, vt ſibi certo loco ſædes fixerant Epiſcopales,& meminimus in ſuperioribus.

¶ Iam quiſque vel mediocriter doctus intelligit, Epiſcopos,ſicut ſunt ſucceſſores Apoſtolorum in ordine,& faſtigio illo hierarchico,ita ſucceſſores eſſe in regimine certe eccleſiæ, aut certi loci. Et ſicut non ſunt ſucceſſores Apoſtolorum in dignitate Apoſtolatus,ita nec ſunt ſucceſſores in regimine vniuerſali,conſequente Apoſtolatum,loquar ruſticius,vt intelligar planius,non quæro phaleras verborum,non pictæ munia linguæ,præſtat pl⁹ ſapere corde, quam ore,infœlix cuius verba humano more in ore quam in pectore naſcuntur.

Epiſcopi ſuccedunt apoſtolis.

¶ Conſectarium eſt ad prædicta,quomodo Linus,qui Petro ſucceſſit. velut vniuerſalis paſtor,omnibus fidelibus,tunc vitalem auram ſpirantibus fuit ſuperior regimine & prælatione,ſacra tamen illa anima Ioannis Euāgeliſtæ(ita appellat eum Dionyſius) eo tempore adhuc in vita exiſtens, Apoſtolatu Linum præcedebat,in quo Apoſtolatu,& id continebatur,vt eſſet fidei propagandæ fundamentum,eccleſiæ columna, Chriſtianæ religionis propagator. Vnde etiam S Ioanni,in his quæ erant fidei plus exiſtimo eſſe credendum,quam Lino,& omnibus Epiſcopis,nō Apoſtolis. Niſi vererer faſtidium pariturum lectori,adducerem rationes cur vicarij particulares.i. Epiſcopi inſtituūtur a Papa,aut Primatibus,quibus a Papa cōmittitur,& tamen de vicario generali Papa non dicitur, quod ſuam poteſtatem ab aliquo homine accipiat,ſed immediate a deo,licet ab hominib⁹ eligatur,quod & ſi,ratio vniuerſalis & ſpecialis vicarij bene expenſa reſolutionem indicet,tamen quia forte plura imbiberent dubia, ideo miſſa faciamus illa.

Cōparatio Lini & S. Ioannis

¶ Applicando ergo ad propoſitum obiectionem Ludderanam,ita diluo. Succeſſor Petri habet vniuerſalem poteſtatem,& regimen,ſed ſucceſſores aliorum Apoſtolorum non habent vniuerſale regimen,etiam quale Apoſtoli habuerunt. Et ratio omnium iam liquet,quia nec Papa,nec Epiſcopi, ſuccedunt Apoſtolis in Apoſtolatu,ita nec in regimine connexo Apoſtolatui,ſed quia præter executionem Apoſtolatus, Petrus habuit vniuerſale regimen totius eccleſiæ, illud habet etiam ſucceſſor ſuus Papa, alij autem Apoſtoli præter executionem Apoſtolatus,non habuerunt niſi regimen particulare,ideo & Epiſcopi eorum ſucceſſores non ſuccedunt niſi in regimine particulari.

Vnā cathedra ī eccleſia.
Cypria.
Optatus.

¶ Hinc eſt quod vna dicitur eſſe cathedra in eccleſia dei, non duodecim ſecundum duodecim Apoſtolos,vt vere ait poſt Cyprianū Optatus Mileuitanus lib. II. contra Parmenianum cathedra vna eſt, & negare non potes ſcire te in vrbe Roma Petro primo cathedram eſſe collatā,in quo vno cathedræ vnitas, ab omnibus ſeruaretur, ne cæteri Apoſtoli ſingulas ſibi quiſque defenderet,vt iam ſciſmaticus eſſet,qui vnam cathedram aliā collocaret. Vnde ſi iſta ratio diuerſarij haberi deberet in eccleſijs ordinandis, nunquam eccleſia Alexandrina fuiſſet prælata Epheſinæ,cum in Alexādria diſcipulus Marcus, in Epheſo Ioānes Apoſtolus ſæderit,modo ſemper oppoſitum

per oppositum fuit seruatum a tempore Apostolorum.

¶ Quod diuersarius assumit Papam a nemine ordinari, est mihi numeris platonis obscurius, nam vel per ordinationem intelligit electionem, sic cõstat a vero plurimum esse alienum, cũ tamen digeste & mature modus eligendi Romanum Pont. sit præfixus, & circunscriptus, nec omnes Episcopi sic a Papa ordinantur, aut diuersarius per ordinationem intelligit consecrationem, sic iterum inueritatem committit diuersarius, quoniam quod ab antiquo Episcopus Hostien. Papam consecrauerit manifestum est, licet nouissimis temporibus constitutum sit, semper seniorem Episcopum Cardinalem, consecrare Papam, aut per ordinationem diuersarius abusiue & omnino improprie intelligit confirmationem. Sic verum est Romanũ Pont. iam a nemine ordinari, tamen alij Episcopi ordinantur ab eo, Cuius ratio iam pluries exposita fuit. Papã ordinari.

¶ OBIECTIONES LVDDERI DILVVNTVR, IN PRIMITIVA ECCLESIA SANCTOS MARTYRES FVISSE SVB PAPA, ET QVOMODO ROMAE NON HIEROSOLYMIS VOLVIT PRIMATEM ECCLESIAE RESIDERE.

¶ CAPVT. XLIIII.

ALIA RATIONE HOSTIS NOS aggreditur, cum vidit primam aciẽ fractã esse, responde inquit. Si Romanus Pontif. præcepto dei est vicarius generalis ĩ tota ecclesia. Sequitur ĩeuitabiliter eos peccare, immo esse hæreticos, qui nõ sub eo fuerint. At tunc tota primitiua ecclesia, saltem vsque ad CCCC. annos, cum tot Martyribus, & sanctis hæretici erunt, obsecro quid prodest, tãtam blasphemiam ĩ ecclesia pro fumidę potestatis pompa statuere, denique etiam Sanctus Petrus erit hæreticus, qui ante Roma. ecclesiam cum Apostolis fuit Hierosolymis. Obiectio Ludderi.

¶ Vndecimo sic argutatur diuersarius, si vlla ecclesia est prima, & mater omnium, non est alia, nisi Hierosolymitana, vt dixi supra, quid enim faceret Roma, si haberet hæc pro se quæ habet illa. Nẽpe quod Isa & Miche. & omnes prophetæ pronunciarint, de Zion exituram legem Euangelij, & & de Hierusalem verbum domini. Item quod dominus ibi dedit gloriam in domo sua nouissima, vt Haggeus dicit, quod CHRISTVS ibi Pontifex. Apostoli autem velut Præsbyteri, quod CHRISTVS ibi oblatus in spiritum sanctum misit. Et breuiter hinc ĩ omnem terram exiuit verbum dei, hinc omnes ecclesiæ, nec est vllius tam impudens frons, qui possit negare, hanc esse vere matrem ecclesiarum omnium, fontem radicem, ac ma

tricem

Temeritas Ludderi.

tricem, etiam Romanæ ecclesiæ. Si ergo hæc non habet Primatum. Immo vix quintum ei dederunt, quanto minus Romana habet, quæ est eius disciplina, dicat aduersus hæc aliquid qui potest. Hæc diuersarius.

Solutio.

¶ Non recedendo a sancta veritate superius enucleata & defensa, nihil terreamur magnificis, & tragicis Ludderi verbis, nam cum petit sibi responderi, si Roma. Pont. sit vicarius dei, peccasse eos, qui non sub eo fuerint, assentior omnes, qui Petro, vel suis successoribus fuerint rebelles, inobedientes, fuisse, vel hæreticos, vel scismaticos, in his quæ sunt fidei. Et cum subsumit diuersarius, Sanctos Martyres in primitiua ecclesia a. CCCC. annis fuisse hæreticos, quia Roma. Pont. non fuerint subiecti, hoc inquam impium est, & blasphemũ, tot Sanctis Martyribus crimẽ rebellionis, scismatis, & inobedientiæ impingere, cum luculentissimis Martyrũ testimonijs probauerimus illum Primatum Pontificium.

¶ Vnde constat diuersariũ hic in foribus peccare, cũ existimat a. CCCC. annis primitiuæ ecclesiæ, non omnes Episcopos fuisse sub Petro Roma. Pont. aut eius successoribus, quare & in alijs oportet, vt fœde labatur. Vnde recte agit hic diuersarius sophistam, cum id minime probet, in quo totius rationis pondus hæret. debebat enim fidem facere de eo, quod Sancti Martyres, & fideles a. CCCC. annis primitiuę ecclesię nõ fuissent sub Romano Pont. Nam præter multa alia, meminimus nos adduxisse Nicænã Synodum, quæ fuit intra illos. CCCC. annos. Et tamen ex ea cõuincitur Summus Pont. Roma. tenere Primatum, audet tamen fumidam ratiunculã diuersarius dicere inuictam rationem, ita plus prædicat sua arma quã ipsis ledat.

Ludder sophista.

¶ At ridiculum omnino est, quod sequitur S. Petrum stante illa sententia fuisse hæreticum cauillum enĩ illum lib. I. dissferuimus, nam Petrus ante fuit pastor vniuersalis ecclesiæ constitutus Ioan vlti. nondum tamen locus erat ei a Domino IESV designatus, nisi quod sædem Antiochiæ posuit, & postea septimo anno domino iubente, vt Marcellus Martyr testatur, transtulit sædem suam ad Romã, caput orbis. Itaque Petrus factus est primo vniuersalis pastor ex commissiõe CHRISTI, & dein iussu eius factus Pont. Romanus, & ita probat ratio hoc & euincit, aliquãdo fuisse Sũmum & Maxi. Pont. quando non fuit Romanus Ponti. sicut quando fuit Antiochiæ, nam tum verum erat Antiochenum esse Summum Pontif. at quia illud ius primitus, quod S. Petrus habuit a deo, illud iussu dei dimisit ecclesiæ Romanæ, ideo consecutione sedentis, ipsa habet iam illud diuinum, quod sit prima omnium & magistra, & omnino nullum colorẽ habet hæc ratio prætenuis.

Marcellus.

¶ Non dissimilis est sequens ratio, inanis videlicet, & minime stringens, nam cum probare proponit, Hierosolymitanam ecclesiam esse primam, & matrem omnium. Si de prioritate loquitur originis, & temporis, neminẽ habebit sententiæ suæ aduersantem, non enim solum Hierosolymitana ecclesia fuit prior tẽpore Romanã, sed & Samaritana, & Antiochena. Porro si ad prioritatem respexeris dignitatis, & excellentiæ, Roma. prior omnium est, que omnibus autoritatem impartitur & influit, & ea quidem ratione

tione Cyprianus & Ambrosius appellant eam matrem ecclesiarum, cum aliis lib. I. memoratis. Vnde non refragor, allegata per diuersariũ facere pro honore ecclesię Hierosolymitanæ, si ipsa rerum initia, si originem & caput inspexerimus. At cõtrarium eueniet, dum fontem, & radicem principalis eminentiæ & dignitas attenderimus, quia hanc prærogatiuã obtinuit cœlesti beneficio ecclesia Romana, & quod inquit diuersarius vix Hierosolymitanam ecclesiam quintum locum obtinuisse, dico plus eam nullum locum sædis principalis obtinuisse omnium vsque ad sextam Synodum, de quo plura in solutione decimæ quarte obiectionis. Cypria. Ambros.

¶ Admiraris cum dominus ecclesiam Hierosolymitanam morte & passione sua dignatus sit honorare, ibi mortuus sepultus, resurgẽs, ascendẽs, spiritum sanctum mittens &c. Quamuis nemo consiliarius dei existat, tamẽ iuxta antiquorum traditionem in superioribus fuere aliqua adducta. Cur Primatum ecclesiæ voluerit deus Romæ, quibus iam illa adde, quoniam deus elegit locum propter gentem, non gentem propter locum, ideo cum CHRISTVS præuiderit fidem citius Hierosolymis defuturam quã Romæ, ea propter noluit eam esse ecclesiarum primam, & superiorem, in qua tam breui tempore futura esset fidei subuersio. Nam prima hæresibus fuit deprauata, sicut aliæ ecclesię Orientales, dein ab infidelibus occupata, ideo decentius, & vtilius erat eligere primam sædem durabiliorem, qualis est sędes Romana, quæ deo prouidente (vt Iulius ait) & S. Petro ferente opẽ in futurum manebit nullis hæreticorum latratibus succumbens. Expende iã Lector, quid sibi velit aduersarius, cũ prouocet lectorẽ, vt si possit quid respondeat, quasi casses isti Aranearum adamãtinis vinculis fortiores essent mihi ipsi tẽpero Theologicã seruatur⁹ modestiã, alioquin Ludderana suis coloribus depingerẽ fulmina, at quia petiit sibi responderi, videor locuplete ei satisfecisse.

Cur Roma electa.

Hierosolymis repudiata.

¶OBIECTIONES DVAE LVDDERI EX CONCILIO NICAENO, MVLTA HIC CONTRA LAVDABILE CONCILIVM CONSTANTIENSE SACRVM.

¶CAPVT. XLV.

VODECIMO diuersari⁹ instruit rationẽ ex autoritate Concilij Nicæni, in quo plura verba in variis suis libris semper mordaciter prodigit, & tanquam securus deuictoria opponit illud Concilio Constantieñ. Vnde in præsenti libello ait. Concilium Nicęnũ, vt scribitur. lib. X. cap. V. hystoriæ ecclesiasticæ statuit. arti. VI. in hunc modum. Et apud Alexandriam, vel in vrbe Roma, vetusta consuetudo seruetur, vt vel illi Aegypti, vel hic suburbanorum ecclesiarum sollicitudinem gerat. Respõde hoc Concilium

Obiectio Ludderi.

omnium ferme facerrimum est,& ecce non modo,non Primatum,& Monarchiam Roma.non dat Pontifici,sed ex vetusta consuetudine, non iure diuino tribuit sollicitudinem Italicarum ,& suburbanarum ecclesiarum, atque hæc in propositione mea tetigi quando contra frigidissima decreta, staret decretum huius Concilij. Si ergo sum hæreticus,age tollant primũ hoc Conciliũ,cui me ipsa quoque decreta, tanquã Euangelio cogunt obedire.non possum duobus dominis seruire contrarijs.

Alia obiectio. ¶ Tredecimo loco altera vice adducit Concilium Nicænum, quod statuit,non a Roma. Ponti.omnes Episcopos ordinari, sed a Prouincialibus Episcopis,dicens. Et si forte in ordinãdo Episcopo,duo vel tres, pro aliqua contentione dissentiant,reliquorum autoritas, & præcipue Metropolitani,cum cæteris firmior habeatur.Obsecro quid amplius facere debeo? nõne satis est,quod Romano Ponti. omnia quæ sibi arrogat,libens credo, debeo insuper probare,quod hæc decreta sunt contẽpta,& irritata,vnius Episcopi arbitrio.

¶ Et in resolutionibus ad Spalatinum longe impatientibus mordet,quod si est de iure diuino inquit Roma. Pont.omnia in omnibus ecclesijs posse, non est in eius potestate,vel Concilij statuere,aut permittere contrarium, & ita defendens Primatum Roma.ecclesiæ,asserat tũ sacratissimum Cõcilium,tum ipsos Pontifices ius diuinum soluisse,& infra. Ad hoc descendit,si articuli Ioan.Huss.negantes Primatum ecclesię Romanæ,sunt dãnati,Mauult credere Concilium Cõstantieñ. errasse,quam quod recedat a Concilijs Nicæno,& Aphricano,nam prius dixerat satis clarum esse in Concilio Constantieñ.inquisitores hæreticæ prauitatis, obtinuisse tyrannidem. Et in disputatione Lipsica ait. Articulos aliquos damnatos Ioannis Huss.in Concilio Constantien. esse Christianissimos,& Euãgelicos, & agentibus iniquis adulatoribus esse dãmnatos. Ita scribit Cõcilium nouissimum Lateranense,contrarium statuisse Concilio Constantieñ.de potestate Papæ super Conciliũ subdens. Atque ita scilicet inuicem sese reprobantia Concilia,interim satis nos tutos reddunt, & liberos ad contradicendum vtriusque,quæ enim sibi dissident,tui conuenient.

Constãtien. cõcilium damnat Ludder.

Concilium Lateranen.

¶ Et in propositionis primæ resolutionis ait,volo liber esse, & nullus seu Concilij seu potestatis,seu vniuersitatũ,seu Pontificis autoritate captiuus fieri,quin confidenter confitear,quicquid verũ videro,siue hoc sit a catholico,siue hæretico assertum,siue probatum,siue reprobatum fuerit, a quocunque Concilio. ¶ Et infra. Ita & in Constantieñ. Concilio definita contraria. Primum determinatum illic est, Concilium esse supra Papam, quod ego verissimum iudico, & quod si hoc verum est, apparet Concilium Constañ. male damnasse articulum hunc Ioannis Huss. Papa non est iure diuino super omnes ecclesias, & infra. Atque ita patet Constantiense Concilium, aut articulum Huss. male damnasse,aut contra ius diuinum impie determinasse & egisse,& infra. Id quod in Constantieñ. Concilio determinatum est, Papam esse infra Concilium,& ecclesiam,ac per Basilieñ.confirmatum,iam nouissimo Roma. Concilio est reprobatum, & totum Basilieñ.abrogatum, atque statutum Papam esse superiorem Concilio,quid

Libertas Ludderana.

Contrarietas Conciliorum.

lio, quid hic dicemus. Necesse est aut Roma. aut Constantieñ. Conciliũ hæreticum esse, si non licet a decretis Concilij recedere. Denique via iam nobis est facta enarrandi autoritatem Conciliorum, & libere contradicendum eorum gestis, ac iudicandi eorum decreta. Nam vt dicunt si in vno articulo errasse depræhenditur, iam tota eius vacillat autoritas, quis est igitur tam audax, qui me præsumat hæreticum arguere. Etiam si vniuersa decreta Concilij, tam Romani, quam Constantieñ. negem.

¶Et infra. Sed ad Constantieñ. Concilium reuertor, quo magis impetor cuius damnationem in articulo illo Hussitico. Papa non est de iure diuino super omnes ecclesias, etiam ideo iniquam assero, quod sit cõtraria Nicæno Concilio, & Aphricano & toti Orientali, & Aphricanæ ecclesiæ, Cum non nisi sexta Synodo Calcedonen. oblatus sit Primatus (non iure diuino) sed ab ecclesia Romanis Ponti. nec sit tamen ab eis assumptus, vt scribit S. Gregorius. Nam si iure diuino staret Primatus. Nicenum cum quatuor sequentibus esset hæreticum, omnesque in ecclesia Orientis hæretici, hæretici Romani Pont. qui oblatum Primatum respuerunt, quare volo autoritati Constantieñ. Concilij nihil cedere.

¶Item in fine resolutionum ait, iam quod ab initio egimus. Concilium Constantieñ. determinauit Concilium esse supra Papam, sicut & huius determinationis vsum ibidem seruauit deponendo, & statuendo Papam. At si iure diuino, Papa oĩbus esset superior, Conciliũ hæresim, & fecit, & diffiniuit, quia hæreticũ est diuinum ius damnare, & contrariũ statuere.

¶Et infra. Quod si Papa est iure diuino, non licet eum deponere vllo modo, siue sit malus, siue bonus, siue hæreticus, siue catholicus, sed est tollerandus vsque ad mortem, sicut saulem a deo vnctum iure diuino regem Dauid tollerauit, quare iterum errant, & hæretica erunt decreta, quæ statuunt Papam pro hæresi deponendum, quia contra ius diuinum statuunt, cum non sit superior, qui deponat, si autem est vllus superior, vt Conciliũ (quod est verum) iam ipse non est superior omnium iure diuino, sed accipit hanc superioritatem humano Concilij iure, cui rursus eam debet mutandã eius arbitrio.

¶Et in molesta scriptione contra dominum Hieronymum Emser, sacerdotem, prudentia, integritate, morum & eruditione iuxta clarum ait. Mea propositio de Primatu Papæ, non est mea, sed Concilij Nicæni, tibi ergo ista consequentia est probanda Martinus est hæreticus in huius sententia propositionis, ergo Nicænum Concilium est hereticum. Hæc Ludder in locis præallegatis. Hierony. Emser.

¶QVAE MALA SEQVERENTVR, SI AVTORITATE CONCILIORVM ERRORES NON POSSENT CONDEMNARI, ET HAERESIARCHAE AB ECCLESIA DAMNATI ANATHEMATIZANTVR.

¶CAPVT. XLVI.

ANTA SVNT, QVAE EX LVDdero attulimus, temeritate onerata, vt Christianus vix pijs aunbus ferre, vix sine gemitu legere possit. Conciliorum sacratiss. autoritatem, nō ab vno Episcopo, sed ab vno fratre euacuari, qui nullius Concilij autoritate vult premi, quod si hanc licentiam catholico permittimus, iā actum est de fide Christiana, iam nullus fuit hæreticus. Nam omnes hæretici dixerūt quod videbatur eis verum esse, repugnabant catholici ex sacris literis, quibus glossas pro libito dederunt hæretici, & alios locos sacræ scripturæ pro se allegabant, quis quæso optime lector diffiniet, vter rectius teneat intelligētiam scripturæ secundum quod spiritus sanctus efflagitat, nisi vel Cōcilium vel Papa, alioquin miserrima esset fides nostra omnium, quod cum ambiguum aliquid in fide credendū ponetur. In vtramque partem doctissimis existentibus assertoribus, non haberemus in tot dubitatum remedium, ad quod catholici recurrerēt pro dubietate tollenda, & ita fideles essent dubij in fide, absit, vt demus hanc ansam hæreticis blasphemandi ecclesiam, deus sponsam suam non relinquit, cum qua mansurus est vsque ad consummationem sæculi. Vnde si hæretici Arriani hanc haberent, & licentiam, & libertatatem, quam sibi fingit & format hic diuersarius, dicturi sunt, catholici sumus, quia non cogimur autoritate Concilij Nicæni nos damnantis, libere volumus confiteri, quod videtur nobis verum. Si non cogit nos autoritas Concilij, parati sumus nostra ostendere ex sacris literis, & quantumcunque plenissime diluerētur eorum fundamenta, tamen ita semper iudicarent, eorum autoritates, & rationes fore inuictas & solutiones eorum esse bonas, & sufficientes ad obuersantia tela catholicorum elidenda, quis iam erit iudex? non admittent hominem singularem, quia si pronuncient contra eos, allegabunt, & eum suspectum, & quia sit homo possit errare, si factum fuerit Conciliū dicturi sunt, homines sunt, errare possunt, & ita in eorum peruersa hæresi sub his folijs semper latitabant, quod de Arrianis, hoc de omnium hæreticorum generibus loquitur. Video Cādide Lector & catholice, quam ampla via strata sit per diuersarium hæresibus, & hæreticis, quo se tueantur, vbi latitent, quo se inuictos defendant, sed dispellenda sunt hæreticorum armamenta efodiendæ speluncæ æuellende, & diruendæ munitiones denudandę insidiæ, apparatus sophisticus detegendus, exuendi illis operculis, vt nuditas eorum pateat Sancta mater ecclesia laudetur, imo magis sponsus ipse Dominus IESVS magnificetur, quam suam sponsam, Sanctam ecclesiam nunquam derelinquit malleis hæreticorum succumbere. Excommunicemus, & anathematizemus omnes, a Sancta ecclesia dei excommunicatos & anathematizatos ab ipsis Apostolis Nicolaū Basiliden, Cherintū, Marcionem, Valētinianū, Hermogenē, Manetē, Paulū Samozatenū, Arriū, Nouatianum, Donatum, Iouinianum, Helmidium, Ebionem, Fotinianum,

Mala si non statur Concilijs.

Si Concilia negantur.

Resistendum hæreticis.

Hæretici.

num, Eunomium, Sabellium, Macedonium, Apollinarem, Bonifacium, Pristinum, Luciferum, Pelagium, Nestorium, Euthicen, Dioscorum, Petrum Mongium, Petrum Antiochenum, Sergium Pyrrhum, Titum, Nicephorum, Photium, Abelardum, Marsilium de Padua, Vvaldenses Pauperes de Lugduno, Ioannem Vvicleff. Ioannem Huss. & quotquot a S. dei ecclesia sunt condemnati. Et si vllo loco maxime pugnandum est, cum Luddero, hic omnibus neruis in obsequium CHRISTI, cum eo cōfligemus, & acerrimum ei mouebimus bellum, quod, quod tamen non prę senti libro, sed alio dei gratia adiuuante, præstabimus, de autoritate sacrorum Conciliorum inscripto, vbi si deus nos iuuerit, plura rara, remotiora & primitiuæ, & prouectæ ecclesiæ gesta tractabimus, lectoribus, & grata & iucunda, ac quod omnium optimum, vtilia, qua de re in præsentia solum tractemus de Concilijs quantum primatum Petri, & Romani Pont. attingunt, quæ eo indoctus, & imperitus tractat diuersarius, quo minus illa vidit vnquam, sic Andabatarū more in tenebris pugnat, quod vt lectori pio & catholico ostendam opus est vt sic CHRISTO, pie & sobrie sapiamus pro nostra salute & proximorum ædificatione.

Ludder nūquā vidit Concilia.

¶CANON. VI. CONCILII NICAENI PONITVR, TANTVM TRES FVISSE SAEDES PATRIARCHALES OSTENDITVR, CANON DECLARATVR, DECLARATIO ROBORATVR EX VIII. SYNODO, ET LAPSVS LVDDERI EXPLICANTVR.

¶CAPVT. XLVII.

PVGNAT ERGO DIVERSARIVS primo ex Concilio Nicæno, sed quam frustra illud in aciem ducat, liquet ex lib. II. vbi ostendimus potētissime primatum Romani Pont. probari ex Concilio Nicæno, attamen vt ex ordine sua purgemus. Primo ponam ipsum Canonem Concilij Nicęni, & cum Concilium fuerit Græcæ fuerunt Canones scripti, in Concilio Nicæno & Calcedoneñ. licet plures latini interfuerint, etiā autores Canonum.

¶CANON. VI. CONCILII NICAENI.

¶Antiqua consuetudo seruetur per Aegyptum Lybiam, & Pētapolim, ita vt Alexandrinus Episcopus horum omni habeat potestatē, quia & vrbis Romæ Episcopo parilis mos est. Similiter autem & apud Antiochiā cæterasque Prouincias suis priuilegia seruentur ecclesijs.

¶ Synodus Chartaginẽ. exemplaribus attici Constantinopolitani, & Cyrilli Alexandrini paulo diuersius transtulit sic.

¶ Mos antiquus perduret in Aegypto, Lybia, & Pentapoli, & Alexandrinus Episcopus, horum omnium habeat potestatem, quoniam quidem & Romano Episcopo parilis mos est. Similiter autem apud Antiochiam & cæteras Prouincias. honor suus vnicuique seruetur ecclesiæ.

¶ Huius Canonis sententiam primo aperiam, quia nec Summarium, nec glossam in Gratiano eam sunt assecuti, dein conferam ad diuersarij inductionem simul exponens nihil facere eam contra Primatum Romani Põtif. Nam hoc te non lateat, ab initio tantum tres fuisse sedes Patriarchales Romanam, Alexandrinam, & Antiochenam, ideo solum fit mentio hic illarum trium sedium Patriarchaliũ. Vnde superius, cũ agebatur de Ioãne Hierosolymitano diximus, eum a Synodo Antiochena damnatum, quia is suus fuerat Patriarcha. Nam tota Palæstina. Immo totus Oriens subiectus erat tunc patriarchæ Antiocheno, testis est B. Hieronymus ad Pamachium de erroribus Ioã. Hierosolymitani dicens. Tu qui regulas quæris ecclesiasticas, & Nicæni Concilij Canonibus vteris, & alienos clericos & tum suis Episcopis commorantes, tibi niteris vsurpare, responde mihi ad Alexandrinum Episcopum Palæstina quid pertinet. Ni fallor hoc ibi decernitur, vt Palæstinæ Metropolis Cæsaria sit. & totius Orientis Antiochia, dein dicit, illum Metropolitanum, Cæsarieñ. quem debuisset adijsse Ioannes vel Antiochenum.

Tres tantum Patriarchæ.

Hierony.

¶ Et pro hoc est notabilis epistola B. Gregorij ad Eulogium cuius supra quoque meminimus, quomodo tres istæ sedes sint vna cathedra, per quas omnis ecclesia colligetur, & plura alia possent in huius rei fidem produci, sed Canon Concilij Nicæni quem versamus hoc satis indicat. Voluit ergo sacrum Concilium Nicænum, quod sicut Pontif. Romanus habeat potestatem super omnes ecclesias sui Patriarchatus, ita Alexandrinus habeat potestatem Patriarchalem super ecclesias Aegypti, Libiæ, & Pentapolis Sic & Antiochenus super alias Prouincias Orientis, potestatem habeat Patriarchalem. Sed per hoc non euincitur quicquam contra Primatum Romani Pontif. Nam & si vt Patriarcha, nullam habeat super dictas Prouincias potestatem, tamen omnium ecclesiarum Episcopi adhuc sub eo erant, & ad ipsum appellabant, sic athanasius Patriarcha Alexandrinus ad Iulium. Flauianus Constantinopolitanus Patriarcha ad Leonem. Ignatius Constanti. ad Nicolaum Romanos Pont. appellarunt, modo appellat quis ad maiorem & superiorem, vt supra ostendimus eos hoc potuisse facere autoritate Nicæni Concilij, non ergo isto Canone improbatur Romani Ponti. autoritas, sed Patriarchalium sedium robur affirmatur.

Grego.

¶ Et hanc esse intelligentiam Canonis Nicęni Concilij liquet, quoniam sic accepit ipsum Synodus. VIII. Cuius Canonem supra adductũ, hic repetamus necesse est. Eius decretum. XVII. est istud. Sancta & vniuersalis Nicæna prior Synodus antiquam cõsuetudinẽ iubet seruari per Aegyptum. & Prouincias. quæ sub ipsa sunt, ita vt horum omnium Alexandrinus Episcopus habeat potestatem, dicens, qui & in Romanorum ciuitate

Synodus. VIII

huiusmodi

huiusmodi mos præualuit, qua pro causa hæc sancta, & Synodus tam in se niori, & noua Roma, quam in sede Alexandriæ, Antiochiæ, & Hierosolymorum priscam consuetudinem decernit in omnibus conseruari, ita vt eorum præsules vniuersorum Metropolitanorum, qui ab aliis promouentur, siue per manus impositionem siue pallij dationem, Episcopalis dignitatis firmitatem accipiunt, habeant potestatem videlicet ad eos conuocandũ vrgente necessitate ad Synodalem conuentũ, vel etiam ad cohercendũ illos & corrigendũ, cum fama eos super quibusdam accusauerit forsan. Et infra. Consueuerunt autem Metropolitani bis in anno Synodos facere. ideo que sicut dicunt ad Patriarchale pœnitus non posse recurrere caput. Sed S. hæc & vniuersalis Synodus, nec Concilia quæ a Metropolitanis fiunt interdicẽs, multo magis illa nouit rationabiliora esse ac vtiliora Metropolitanorum Concilijs, quæ a Patriarchali sede congregantur, & ideo fieri exigit. A Metropolita, quippe vnius Prouinciæ efficitur. A Patriarcha vero sæpe totius Dyocæseos causa dispensatur, ac per hoc communis vtilitas prouidetur, propter quod & speciale, propter generale bonũ despici cõuenit, cum maioribus super hoc facta fuerit aduocatio, quãuis apud quosdã Metropolitanorum antiquã consuetudo, & Canonica traditio per contẽptum ipsorum postposita videatur, non currentibus eis ad communem profectum, quas leges ecclesiæ seuere condemnantes, omni excusatione semota subiacere vocationibus proprij patriarchæ, siue cum communiter, siue cum sigillatim factæ fuerint exigũt. Habes Cãdidissime Lector planissimam Nicæni Concilij explicationem, de quo more, & antiqua consuetudine loquatur, quem velit seruari Alexandrino Patriarchæ Romano, nihil ibi de Primatu Summi Pont. agitur, sed Patriarchali potestate. Nam hic intentio Concilij Nicæni explicatur, cum textus Cõcilij est insertus, ideo seruari debet, sic etiam intellexit Papa Nicolaus scribens ad Primatem Bituricensem Rudolphum, in epistola incipiente. Cõquæstus est frater noster Sigedodus. Renarrat Gratianus. X. quæst. III. conquestus. *Officium Patriarchæ.* *Nicolaus.*

¶ Iam liquet primo diuersarium (quia non vidit Canones Concilij Nicæni) corrupte allegasse Concilij Canonem, quoniam nõ se habet, vt eum euocauit, sicut inspicienti est obuium, quod si Canonum istorum copiam habere non potuit, arguendus est qui tam temere de iis pronunciẽt, & ob hos sacro Concilio Constantieñ. iniurietur, arguendus est, & indiligẽtiæ, quoniam si vigilanter in decreto Gratiani quæsiuisset, vti se iuristo Theologum pollicetur, reperisset Canonem Concilij Nicæni. LXV. distinc. Mos est. *In Ludderum.* *Gratianus.*

¶ Secundo etiã si verba illa attendamus, quæ posuit nõ sunt Eusebij Cæsarieñ. vt diuersarius autumat, quamuis ille autor sit ecclesiasticæ hystoriæ, vt Hierony. de illustribus virib. testatur, tamẽ decimus liber, & vndecim⁹ est Ruffini, vt testatur in epistola ad Cromatium Episcopum. Vnde liberius declinare possumus Ruffini narrationem, quam aliquod Concilium sacrorum negare. Habito autẽ fonte, non oportet recurrere ad riuulos, potissimum si a dulcore natiuo fontalis originis degenerent. *Eusebius.* *Hierony.* *Ruffinus.*

¶ Tertio etiam si riuus iste etiam non sit amarus, tamen interpræatione

diuersarij amarescit. Sit ita quod Alexandrinus habeat curam Patriarchalem Aegypti, & Romanus curam patriarchalem Italicarum & suburbanarum ecclesiarum. Non per hoc negauit Primatū vnius Patriarchæ super alium, sed vniuscuiusque potestatem in subiectas ecclesias asseruit, quā nemo vir bonus vnquam negauit.

¶ Quarto liquet quam infœliciter dicat Concilium Nicænum non dare Primatum Romano Ponti. quoniam lib. II. ostendimus fore in eo constitutum, vt Episcopi in vniuerso orbe cōstituti, possent prouocare Rom. Pont. modo appellatio fit ad maiorem. Parum etiam fœliciter tradit quod ait tribui Romano Pont. Italicarum vrbium Primatum, non iure diuino, sed antiqua consuetudine. Nam plus arbitror valere apud catholicum, expositionem Concilij octaui, quam Ludderi, modo Conciliū. VIII. interpretatur antiquam consuetudinem, de qua loquitur Canon Nicænus, de euocatione Episcoporum, correctione eorum, ac confirmatione. Nihil agitur hic de Primatu Summo totius ecclesiæ, & in his tribus voluit Synod⁹ seruari antiquam consuetudinem.

¶ Porro ieiuna est consequentia, illud est de consuetudine, itaque non est de iure diuino, sacerdotes ordinari est moris, negabis ne hoc esse iuris diuini? matrimonia sunt quotidiana, præscindes ne ista a iure diuino? quid dicis, mi Frater Ludder in CHRISTO dilecte? negas ne consuetum esse iure diuino? & quid aliud magis optare debemus ambo, qui Theologicum nomen fatemur, quam vt ius diuinum esset consuetissimū, quo vitia & peccata essent minus assueta. Noli ergo inferre frater Canon Nicæni Concilij sanxiuit hoc esse consuetudinis, vel moris, itaque non est de iure diuino, quamuis parum referat ad præsens institutum. Desine ergo diuersarij exclamare vt hoc Concilium sacerrimum tollatur, noli dicere, seruire Primatui contrariari Concilio Nicæno, non sunt hæc contraria, vt opinaris, noli dicere Concilium Nicænum te tetigisse, quod nunquam vidisti, saltem cum hæc scribens, placet ergo & perplacet, vt Nicæno Concilio inseruias, sicut adduximus, non velut tu sinistræ interpretaris.

Consuetum de iure diuino.

In Ludderum.

In Ludderum.

¶ RELIQVA PARS CANONIS. VI. CONCILII NICAENI EXPLICATVR VARIATIO ORDINATIONIS EPISCOPORVM APERITVR, OMISSIO SYNODORVM PROVINCIALIVM DEPLORATVR. ET QVOD SOLVS ROMANVS PATRIARCHA HABEAT SVB SE PRIMATES.

¶ CAPVT. XLVIII.

NDVXIT DEIN LVDDER aliũ articulum Concilij Nicæni,& quia ex originalibus eum non accepit, non mirum si claudicet. Ego autem optime Lector,curabo ne te ita famelicum dimittã, sperans pro amore Christiano,& fraterno,vt p̃ces apud Deum. O.M. fundas pro me misero peccatore,ideo tibi præscribam,reliquam partem Canonis sexti,quam,ille videtur denotasse. Nã & in Ruffino,vnde emendicauit,mox sequitur.

¶CANONIS. VI. NICAENI PARS VLTI.

¶Illud autem generaliter clarum est, quod si quis præter sententiam Metropolitani,fuerit factus Episcopus. Hunc magna Synodus definiuit Episcopum esse non oportere. Sin autem communi cunctorum decreto rationabili,& secundum regulam ecclesiastiam comprobato,duo, aut tres propter contentiones proprias contradicant,obtineat sententia plurimorum.

¶ALIA TRANSLATIO LEGIT.

¶Per omnia autem manifestum est,quod si quis præter conscientiam, & voluntatem Metropolitani Episcopi,fuerit ordinatus,hoc Concilium sanctum,& magnum censuit non debere esse Episcopum, sane si cõmuni omnium consensu rationabiliter probato,secundum ecclesiasticam regulam, duo vel tres animositate ducti per contentionẽ contradicant,obtineat plurimorum sacerdotum sententia.

¶Addidi illam secundam translationem, vt videat frater meus Ludder, quam libere cum eo agam,quippe in communi,in re Christiana,quæ omnibus nobis cordi esse debet,gloriam ergo quæramus dei,nolo enim fratrẽ perdere,sed lucrari si fieri potest, quod vt commodius fiat addam Canonẽ quartum huius emulum.

¶CANON.IIII.NICAENI CONCILII.

¶Episcopum conuenit maxime quidem ab omnibus,qui sunt in Prouincia Episcopis ordinari. Si autem hoc difficile fuerit,aut propter instãtem necessitatem,aut propter itineris longitudinem. Tribus tñ omnimodis in id ipsum conuertentibus, & absentibus quoque pari modo decernentibus, & præscripta consentientibus,tunc ordinatio celebretur,firmitas autem eorum quæ geruntur,per vnamquamque Prouinciam Metropolitano Episcopo tribuatur,assumit ergo diuersarius, Concilium Nicænũ statuisse nõ Rom. Pont. sed Prouinciales Episcopos ordinare Episcopum, patior iam amphibolum illud sæpius,quid sibi velit diuersarius noster per ordinationem, Varietas in ordinandis Epis.

nem,

nem,cum tria concurrunt in Episcopo,electio,confirmatio, & cõsecratio. Electio fuit aliquando plebis,aliquando Episcoporum in vicinia,aliquando cleri,non diocœsis,sed eiusdem ecclesiæ. I.capituli. Confirmatio pertinebat aliquando ad Metropolitanos,aliquando ad Primates,aliqñ ad Patriarchas,quæ iam est apud potestatem patrum Roma. Pontif. Consecratio semper fuit apud tres Episcopos, licet qui debeant esse illi Episcopi pro temporum varietate quoque mutatum sit.

¶Sed vides Candide lector hoc nihil officere Primatui Roma. Ponti.a quocunque quis fuerit ordinatus secundum Canonicas sanctiones,nõ erit ei molestum modo sit ei subiectus,ordinãtur Abbates Sacerdotes ab Episcopis,quis autem hanc ferret temeritatem,si quis ob hoc negaret Abbates & Sacerdotes Roma. Pont fore subiectos,pueruli clamitant,si vinco vincentem te &c. Et quantũ ad istas ordinatiões,& modum eligendi attinet, neminem arbitror tam obtusum,aut hebetem, qui nesciat illas mutandas pro temporum locorum,& personarum qualitate.

¶Non officit quod frigide opponit Ludder,sacrum illud Concilium per decreta Pontificia,& Canones subsequentium Conciliorum, Euangelio æquiparatam,ideoque immutabile fore. Nam in his quæ sunt fidei stat sacri illius Concilij ordinatio,verum plura alia sunt,quæ absque fidei iactura mores hominum respiciunt,& ecclesiasticum ordinem, absque perfidia plærique Canones mutati sunt,quod vt verum fateare inspice Canonẽ. V. vbi indicitur singulis annis per Prouincias bis in anno Concilia celebrari, quam in dissuetudinem abijsse dolenter referimus. Nam totius ecclesiasticæ difformitas inordinationem hinc defluxisse suspicor.

Synodi Prouinciales.

¶Corrigebantur in Synodis Prouincialibus Episcoporũ excessus & defectus prælatorum,rebellium aut oppressorum causæ examinabantur, sic Episcopus quisque in diocæsi,dein Synodum celebrans excedentes puniebat,siue excedens puniebatur,sic optime mores ecclesiastici conseruabantur,vnitas & conformitas ecclesiarum erat,at cum desierunt illa Concilia? Videmus quanta confusio in ecclesijs facta sit,quam deformati mores,quã corrupti abusus. Si enim caput egrotare cœperit,omnia in deteriorem partem vergunt,possem hic depingere calamitatem ecclesiæ,at nõ est præsentis instituti,de abusibus alias plura.

In Ruffinum.

¶Lectorem tamen admonere hic volui Ruffinum vbi recenset constituta sacri Concilij,nec ordinem obseruasse Cõcilij,& aliqua omisisse, aliqua vero addidisse,quæ in Concilio non legũtur. Exemplum adferam vnicũ, refert Ruffinus sub facto. XIIII. Ne dyaconi sedeant inter præsbyteros, & ne diuidant Eucharistiam præsentibus Episcopis,si vero præsbyter nullus sit in præsentia. Tunc liceat ei diuidere Eucharistiam,hic primo intuere i Canone. XIIII. nullus sit sermo de dyaconibus,sed cathecuminis, deinde in Canone. XVIII. vbi agitur de dyaconibus huiusmodi licẽtia dyaconis minime attribuitur. Habes quod petis Candide Lector, non officere Primatui Romani Pont. si Episcopus a Coepiscopis, vel Metropolitano,vel Primate ordinetur.

¶Hoc iterum te admonere volui Alexandrinum Antiochenum, Constantinopo-

stantinopolitanũ &c. sub se habuisse Metropolitanos, sed non Primates, solus Ro. Patriarcha habuit sub se primates, vices Patriarchæ tenentes. Vnde etiam ipsi aliquando nominati sunt velut primas Venetiarum, Aquileien. Arelaten. per Prouinciam & Lugdun. vt arbitror per Galliam, Bituricen. per Narbonen. Magdeburgen. per Germaniam, non mihi occurrunt iam legittimi termini, & fines horum Primatuũ, sat sit Lector syncere, Eckium te admonuisse, sic in Aphrica, & Sicilia Primates aliquando Patriarchæ appellētur, textus est singularis in cap. cõquæstus. I X. quæst. I I I. vbi de primate Bituricen. ait Nicola⁹, quasi iure Patriarchat⁹ tui &c. Et infra ad te quasi ad Patriarcham suum prouocauerit, quod tene memoriæ, quia est singulare,

Solus Ro. habuit sub se Primates.

Primas Patriarcha.

¶DEFENDITVR CONSTANTIEN. CONCILIVM, IVDICES EXAMINATORES ARTICVLORVM HVSS NARRANTVR, ET DE DECRETO CONSTAN. CONCILIVM ESSE SVPRA PAPAM, CONTROVERSIA SIT.

¶CAPVT. XLIX.

IRVTIS FVNDAMENTIS facile euacuantur quæ passim ædificauit frater Ludder super illis, nam quod ad Spalatinũ scripsit, velut nix liquescit, non enim Concilium Nicænum, aut Summi Pontifices soluerunt ius diuinum, quia ad nullum tempus recedendum determinarunt a iure diuino, quod nihil in illo Concilio statutum sit contra Primatum Romanæ ecclesiæ, velut duobus capitibus iam exposuimus.

¶Quam vellem autem, confratrem meum non calumniari sacrum Constantien. Concilium, non enim aduersatur Concilijs Nicæno, & Aphricano, sicut falso existimauit ipse, ideo assentiatur potius sacro Concilio, & reputet illos articulos damnatos Ioan. Huss. subesse fidei, potius quam quod dicat Concilũ sacrũ errasse, ita omnes fecerunt hæretici, proprio innitentes capiti, Cõcilia, & responsa prudentum sunt aspernati, sic plures sacerrimũ illud Concilium Nicænum recipere aspernabantur. Nam decretis Concilij ad Cõstantinum magnum perlatis, ille protestatur tẽptantem obniti huic sacerdotali sententiæ, velut contra diuina statuta venientem, in exilium se acturum. Vnde sex cum Arrio in exilium pulsi sunt, aliquibus. X I. forte, se subdole, & simulate subscribẽtibus. Ex quib⁹ reperti sunt, vbi simulatio in veritatem deflueret, vt in Eusebio Cæsariensi, alij in simulatione perseuerantes, nacti oportunitatem temporis, quales fuissent ostendebant, velut Eusebius

Ludder male damnat Constantien. Concilium.

Rebelles concilio Nicæno.

Eusebius prius Arrianus.

sebius Nicomedieñ.cum complicibus. Non ergo iniurietur tam sacro cõcilio Constantien.

¶ Et profecto mirandum est de fratre illo, nam dum iudex curiæ Romanæ contra eum vellet procedere iussu Summi Pont. iste prouocauit ad futurum Concilium, si ergo non vult coherceri autoritate Concilij, quid illud appellat, frustra legis implorat auxilium, qui in eam committit.

In Ludderum.

¶ Falsum autem imponit Concilio sacro, quod iquisitores obtinuerint tyrannidem in eo Concilio, & agentibus iniquissimis adulatoribus, articuli Hussitici cõdemnati sunt. Nam primo certum est, tantã fuisse in hoc concilio libertatem, qualem non legimus pluribus annis, neque hoc fecerunt adulatores Sum. Pont. dum agebatur, vt tres se pro Papa gerẽtibus, vel spõte renuntiarent, aut iure cogerentur renuntiare. Et vt omnis prorsus suspitio abeat, condemnatio & examinatio per nationes facta fuit, vbi viri optimi ex omnibus regnis deligebantur, quare nec adulatoribus Papæ, nec inquisitoribus imputari debet, huiusmodi articulorum condemnatio.

Defensio Constãtien. cõcilij.

Huss. damnat⁹ per nationes.

¶ Vnde in actis eiusdem Cõcilij sessione. VI. sic legitur. In nostra fidei cõtra Ioannem Huss. autoritate huius sacri Concilij procedent Archiepiscopus Rhagusunus, pro natione Italica, pro natione Germanica Episcopus Flebieñ. magister Vrsunus Taluenda, pro natione Gallicana, Magister Vuilhelmus Comes, pro natione Anglicana in sacra pagina Magistri, causam dicti Ioan. Huss. & suorum sequatium examinando, & in illo procedendo vsque ad diffinitiuam sentẽtiam diffinitiue inclusiue. Item quod prædicti commissarij recipiant relationem dominorum Cardinaliũ Cameracen (is fuit Petrus de Aliaco) Sancti Marci, & Florentini. (illi enim tres Cardinales plus manutenebant negocia Concilij aliis). De processu facto super condemnatione librorum, & articulorum tam. XLV. in Parrhisien. & Pragen. quam etiam ducẽtorum sexaginta, in Oxonien. studijs facta, nec non super condemnatione memoriæ Ioan. Vvickleff. ac confirmanda sententia lata in Concilio Romano super condemnatione, & combustione librorum prædicti Ioan. Vvickleff. & relationem super præmissis faciant nationibus, & huic sacro Concilio, quam citius commode illam facere poterunt. Vides quomodo non inquisitores, non adulatores Sum. Pont. sed deputati per nationes, articulos Hussiticos examinarunt, vt prorsus omnis cesset suspitio. Ita in condemnatione Ioannis Huss. fuerunt deputati Antonius Cordien. pro natiõe Italica, Stephanus Dolen. pro Gallicana, Patricius Chartaginen. pro Anglicana, Nicolaus Merseburgen. pro Germanica. Et Ioannes Hostien. præsidens nomine collegij fuit. Desinat ergo frater meus incusare sacrum Concilium Constantien. & hæreticis Boiemis præbere ansam excusationis, in eorum scismatibus, & hæresibus Non dicat Christianus articulos illos à Cõcilio sacro damnatos esse Christianissimos, & Euangelicos.

Damnatores Vvickleff.

Damnatores Huss.

¶ Quod dein assumit Concilium Lateranen. constituisse contrarium cõcilio Constantien. de potestate Papæ super Concilium, in primis non liquet mihi de illo decreto nouissimi Concilij. Vidi eni aliquas, non omnes diffinitiones illius Concilij, dein dato eo quod ita sit diffinitum in cõcilio

An Papa super Concilium.

Lateranen.

Lateranen̄. quod me præterit,diluitur sua obiectio facillime,& quia ī manibus est solutio D. Thomæ de Vio Caietani, quæ mihi apparet bona esse & valida,ideo eam renarrabo,duæ responsiones inquit dantur ad Cōcilium Constan̄. Prima negans illa esse autentica autoritate veri Concilij,facta sunt tempore scismatis,quo erant tres Papæ in ecclesia dei, ab vna sola obedientia S. Ioannis. XXIII. absente etiam illo suo Papa, quod constat ex eo,quod illa promulgata sunt Anno Domini. M.CCCC.XV die. VI. Aprilis in sessione. V. & obedientia Gregorij. XII coniuncta est illi die. IIII. Mensis Iulij eiusdem Mensis,& obedientia Benedicti. XIII. iungi cœpit Anno dn̄i M.CCCC.XVI. die. XIII. Octobris in sessione. XXII. Vnde dicere quod illa obedientia constitueret Concilium generale catholicam ecclesiam repræsentans, nihil aliud est, quam reuocare antiquum scisma,& damnare vt scismaticas duas obedientias,& quod semper fuit & est dubium facere certum. Card. S. Sixti.

¶ Et si dicatur Martinum. V. approbasse illa decreta, & illam Synodum,decreta quidem sessione vltima, vbi legitur dixisse. Omnia & singula determinata,conclusa,& decreta in materijs fidei per præsens Conciliū conciliariter tenere,& inuiolabiliter obseruare se velle, & nunqnam contraire quoquomodo, ipsaque sic conciliariter facta approbare,& ratificare & non aliter,nec alio modo. Ob. quō Papa approbauit decreta Constan̄.

¶ Constat autem Concilium esse supra Papam. vel Papam super illud,esse materiam fidei,quare decreta illa sessione. V facta de superioritate Concilij supra Papam sunt approbata. Synodum vero in bulla condemnationis articulorum Ioannis Vvickleff sacro approbante Concilio, vbi interrogatoria ponens dicit. Vtrum credat quod condemnationes Ioānis Vvickleff,Ioan. Huss. & Hierosolymi, de praga factæ de personis eorum libris & documentis per sacrum generale Constantien̄ Concilium, sint rite,& iustæ factæ,& a quolibet catholico pro talibus tenende,& asserendæ. Et cum constet,quod contra Ioannem Vvickleff,in sessione octaua. Contra Ioannem Huss. in sessione, XV. & contra Hieronymum de Praga in sessione. XXI. lata fuerit sententia,consequens est. quod tunc ante vnionem obedientiarum omnium Concilium generale fuerit. Si Martinus verum dicit in Bulla.

¶ R n̄dendum est quod tractari aliquid in materia fidei contingit bifariam,aut de forma illius.aut solum,vt materia est. Tunc enim agitur de forma fidei,quando tractatur vt credendum,vel condemnandum a fideli,sed solum materialiter tractatur,quando res quidem pertinet ad fidem, sed nō pertractatur,vt credenda vel condemnanda,sed alia quadam ratiōe, extra formale enim contingit infinita esse Et quia nisi sermo intelligatur formaliter,perit certitudo,ideo verba Martini. V. in illa vltima sessione formaliter sunt intelligenda, in Concilio quidem illo fuerat in materia fidei tractatum & decisum formaliter contra illos tres hæresiarchas, vt patet in dictis sessionibus, & etiam sessione. XIX. & fuerant multa alia tractata, sed non vt materia fidei inter quæ sunt illa sessionis. IIII. & . V. in cuius signum nulli fuerunt deputati ad tractata illa in fide examinandum, nulla Respon.

etiam fit ibi mentio de credendo, vel non credendo. Martinus autem. V. approbauit decreta in materia fidei formaliter tantum, & non illa alia. Et hoc euidenter etiam patet, quia illa verba dicit ostēdens requisitioni Oratorum Regis Poloniæ exigentium, quod acta per Concilium cōtra illos prænominatos hæreticos firma essent, vt patet in sessione vltima, & propterea bulla illa condemnationis subsecuta est.

¶Ad instantiam vero de Synodi approbatione dicitur, quod per illud & alia interrogatoria ibidem de Concilio Constantieñ. posita, totum a nobiliori parte Martinus nominauit, quia licet Concilium inceperit sub sola obedientia Ioannis. XXIII. tamen fuit consumatum vniti tribus obediētijs, & electo Martino ab eo autorizata.

¶Fundat hanc solutionem, quod non est rationi consentaneum Martinū voluisse declarare alias obedientias fuisse extra ecclesiam. Postea dat aliā solutionem quæ imbibit plura dubia, ob id breuitati studentes remittimus ad tractatum de autoritate Conciliorum.

Excusatio Hussitici reijcitur.

¶Infero tamen liquere ex dictis inanem esse quorundam excusationem palliatam, pro Hussitis scismaticis, quia condemnatio Ioan. Huss. facta sit a Concilio Acephalo, & quod etiam dubitauerit se esse Cōcilium, quia licet vna tantum fuerit obedientia Hussitas, & Vvicleffistas condemnamus. Tamē Martinus Papa electus in caput ecclesiæ illud ratificauit, & approbauit, quare non potest quis eos tutari. Vnde Bulla condemnationis emanauit. XXIII. Februarij, & Concilium fuit absolutum. XXII. Aprilis. quare hoc colore errorem excusare non potuerunt. Non ergo verum est quod assumit frater Ludder, Concilia legittime congregata, se mutuo reprobare.

¶CONCILIVM CONSTANTIEN. NON DECIDIT CONTRARIA, QVAE SIT. VI. SYNODVS NESCIVIT LVDDER, DE ORDINE CONCILIORVM, CONCILIVM POTEST PAPAM. DVBIVM DEPONERE, SIMILITER HAERETICVM.

¶CAPVT. L.

IBERIS VERBIS LOQVVNTVR Philosophi ait Augustinus, nobis autem ad certam regulam loqui phas est. Ideo mi rot fratrem meum tãta frui libertate, vt nec autoritatem Summi Pont. nec Conciliorũ velit aduertere, nisi resipuerit, quis non videt hanc esse occasionem. Immo causam ruinae, sic singularitas omnes haereticos dementauit, vt suae prudentiae initentes, in casum, & perditionem dati sunt & reprobum sensum, veneretur potius mecum, & cum vniuersa ecclesia, sacratissima Concilia. Summum obseruet Ponti. studia Florentissima suscipiat, & non credat se toto mundo sapientiorem, sic se humilianti deus dabit gratiam, superbienti vero resistet. ¶ Sic quod addit Concilium Constantieñ. determinasse contraria & pugnantia. Vide Lector quam iniurius est, & sacro Concilio, & patribus, qui illi interfuerunt, quasi homines fuerint insensati, non aduertentes quid statuerent. Nam etiam si Concilium sub obedientia Ioannis. XXIII. statuit Concilium esse supra Papam, tamen hoc ei, non repugnat, Papam de iure diuino esse super omnes ecclesias. Nam dum iure diuino Papa praefertur omnibus ecclesijs singularibus, per hoc non praefertur omnibus ecclesijs vnitim & coniunctim, sicut vniuersale Concilium totam repraesentat ecclesiam, ita senserunt omnes, qui arbitrati sunt Concilium esse supra Papam, vt etiam Guilielmus Anglicus, qui Concilium dixit esse supra Papam, adhuc reputauerit sententiam illam fore haereticã, Petrum iure diuino non fuisse supraemum pastorem, non ergo illa sunt cõtraria, sicut autumat diuersarius, sic etiam perperam arguitur, alterum Cõciliorum esse haereticum Constantieñ. aut Romanum, velut iam aperuimus, quare non dicat sibi viam factã libere contradicendi Concilijs, quoniam illam viã nullus ingreditur, nisi scismaticus, haereticus, vir belial, qui Concilio legittime congregato contradicit.

August.
In Ludderum.
Pro Concilio Cõstañ.
G. Ockam.

¶ Partius ergo sentiat, & religiosius loquatur de Concilio illo sacro Constañ. Quis eni purgatis & castis auribus ferre possit, quod affirmat condẽnationem articuli Hussitici esse iniquã. & peius est quod causam assignat falsam, scilicet quod sit contraria Concilio Nicaeno, & Aphricano, cum satis superque exposuimus in superioribus hoc esse falsum. Vnde tantos patres, tam sacrum Concilium, non debuit iniquitatis arguere, ex Concilijs, quae nunquam vidit, & quae vidit non intellexit.

¶ Pari laborat ignorantia, cum ait de Synodo sexta Calcedoneñ. &c. Nam primo aberrat in limine, cum sexta Synodus dicatur illa Constantinopolitana sub Agathone Papa, & Iustiniano. II. celebrata. vt liquet ex epistolis quas scripserunt ad vtrosque, ad Imperatorem incipit. Quoniam Sanctae & vniuersalis Synodi quintae &c. Porro si sextam Synodum voluit ex omnibus, plurimum aberrabat, cum plura praecesserũt quam quinque, sicut Amiranum, Neocerienste, Cęsariense, Gangrense, & Antiochenum,

Lapsus Ludderi de. VI. Synodo.
Lapsus Ludder

Calcedoneñ. non potest dici VI. Synod⁹ vt Ludder temere fecit.

num, quæ Nicænum Concilium præcesserunt. Vbi dein Sardiceñ. & Laodicense, ac Constantinopolitanum fuerunt celebrata, cum pluribus Aphricanis, quæ omnia ante Concilium Calcedoneñ. fuerunt. Si autem ad autoritatem respicit, iam quarta Synodus est, non sexta, vt Gregorius testatur in Epistola ad Ioannem Constantinopolitanum, Eulogium, Alexandrinum, Gregorium Antiochenum, Ioanni Hierosolymitano &c. Nam Nicænum locum primum, Constantinopolitanum secundũ. Ephesinum tertium Calcedoneñ. quartum locum obtinet. Si autem ad ciuitatem referas, fuit primum Concilium in Calcedone habitum.

Grego.

Quatuor concilia.

Error Ludderi quod Papa respuerit Primatum.

Temeritas Ludderi.

¶ Porro & id quod inducit falsum est. Oblatum fuisse Primatum Romano Pont. quem noluerit acceptare, nec Gregorius vnquam meminit Primatus in illa oblatione, sed dicit nomen oblatum vniuersalis Pontificis, sicut sæpe legitur libro quarto, & septimo registri. Eodem marte, fractosi & debili currit illud quod addit Nicænum Concilium cum quatuor sequentibus contrarium definiuisse, cum fugiat eum, quę fuerint quatuor sequentia illa, aut quid decreuerint, cum nullum illorum viderit, dum talia temere nimis effunderet, Compescat oro, ob Dominum IESVM hæc omnia audientem, linguam diuersarius, & non calumnietur Concilia esse hæretica, non Patres Orientis, cum ecclesia Romana consentientes, non Romanos Pont. Maxime veteres. Nunquam enim docere poterit eos respuisse Primatũ, quod cum sit falsissimum, ipse pro cõstanti assumit. Sed nimis præceps fuit frater meus in iudicando re nondum expensa & iudicata, nõ visis originalibus, non lectis actis ex fontibus, sed præpropere ob quædam male intellecta, ansam arripuit contra lunã latrandi, & caput Põtificium, pastorem ecclesiæ calumniandi.

Ludder præceps.

¶ Ex quibus facile elicitur responsio ad sequentia. Nam quod ait Concilium Constantieñ. determinasse Concilium esse supra Papam, iam ampliter discussimus, sed quod robur addit Concilium vsu approbasse prædictum decretum, deponendo & statuendo Papam. Dico quando Papa esset indubitatus, & non subesset hæresis, aut alia causa ob quam posset deponi, tunc nec Concilium, nec aliquis qui viuit, posset alteri tantam potestatem dare, quantam habet Papa. At in Concilio Constantieñ. nullus erat indubitatus Papa, cum vnusquisque suam haberet obediẽtiam, & quisque reputauit se verum Papam, ob hanc ambiguitatem, non temere egit sacrũ Concilium, ad vnionem faciendam, & concordiã in sancta ecclesia dei tres adigendo ad cessionem & quartum eligendo. Nam non deerant, qui nullũ istorum reuerebantur, sed se profitebantur neutrales.

Papa quando deponendus.

Lapsus Ludderi.

¶ Sic liquet quomodo diuersarij obiectio de hæretico, quod non deberet deponi, nullum omnino fucum habet, quomodo fide carens, quæ est fundamẽtum omnis spiritualis ędificij, non esset deponendus. Vnde secus est de Saule, quem dominus proiecerat a facie sua, quoniam adhuc fidem non deseruerat. Pro quo est notabilis textus S. Bonifacij Episcopi Moguntini, & Martyris, ac Germanorum, quasi Apostoli, quem renarrat Gratianus. dist. XL. Si Papa. Si Papa ait, suæ & fraternæ salutis negligens depræhenditur inutilis & remissius in suis operib⁹, & insuper a bono tacitum⁹, quod magis

Bonifacius Germanus.

magis officit sibi, & omnibus, nihilominus innumerabiles populos catervatim secum ducit in ancipio gehennę, cum ipsis plagis multis in æternum vapulaturus, huius culpas istic redarguere præsumit mortalium nullus, quia cunctos ipse iudicaturus, a nemine est iudicandus, nisi depræhendatur a fide deuius, pro cuius perpetuo statu, vniuersitas fidelium tanto instantius orat, quanto illius salutem post deum ex illius incolumitate, aduertit propensius pendere. sponte iam cadunt, quæ sequuntur, Papam esse superiorem aliis autoritate Cōcilij, & ita iure humano, quod euicimus non semel esse falsum. Sic & de improba consequentia, quam audet inferre. Si propositio mea est hæretica. Cōciliū Nicænum est hæreticum. Nam cōcilium Nicænum omni ætate habitum est sanctum, & catholicum. Propositio autem tua Frater Luddere habita est semper falsa & hæretica, quare hoc collyrio oculum tuum non sanabis, nisi resipiscas. & Summum pastorem CHRISTI in terris vicarium agnoscas. In Ludderum.

¶OBIECTIO DIVERSARII EVACVATVR, ET QVOD CONCILIVM NICAENVM NON SOLVM PRIMATVM NON TRIBVIT HIEROSOLYMITANO, SED ET EVM METROPOLITANO SVBIECIT.

¶CAPVT. LI.

VIMVS PROLIXIORES IN DIluēda periculosa diuersarij obiectiōe, quod omniū maxime videbatur hic a syncera fidei professione recedere, dum sacrorum Cōciliorū autoritatem niteretur eneruare, prosequamur & despiciamus reliqua munimēta diuersarij, quartadecima, vel ratio, vel autoritas est iterum ex Nicæno Concilio desumpta, quod honoris Primatum, non Romano Pontif. tribuat, sed Hierosolymitano, quia Concilium dicat. Et vt Episcopo Hierosolymorum antiquitus tradita, honoris prærogatiua seruetur, manente, nihilominus, & Metropolitani ipsius Prouinciæ dignitate. Obiectio Ludderi.

¶Doce me Lector inquit, diuersarius quid faciendum sit? quando non satis est, me hodierno tempore confiteri Romanum Pont. esse primum, nisi mentiar quoque & negem alium antiquitus fuisse primum, & tanti Concilij autoritati resistam.

¶Non miraris Lector toties Concilium illud a diuersario produci, qui illud nunquam viderit. tu iudicato an iure vel iniuria dixerim eum Andabatarum more in teneris pugnare. Ponamus primo Canonem prout in Dilutio.

In Ludderum. Concilio vere habetur, nam verba, quæ frater noster Ludder adducit esse verba Concilij, non sunt verba Concilij, sed Ruffini, dein veritatem isti Canonis explicemus.

Nicænum.

❡CANON.VII.CONCILII NICAENI.

❡Quia consuetudo obtinuit, & antiqua traditio, vt Hæliæ Episcopus honoretur, habeat honoris consequentiam salua Metropoli dignitate. Inspice Lector quantum euariet pura & Germana Concilij lectio, ab illa diuersarij, tamen obuium est lectori, Concilium voluisse honorem deferendum Episcopo Hierosolymitano, tamen sine præiudicio Metropolitani, nescio profecto vnde venerit diuersario in mentem, vt ausus fuerit sensum & sententiam Canonis corrumpere, pronuncians Concilium tribuere Primatum honoris, de quo disceptamus, Episcopo Hierosolymitano, cũ tantum absit, vt Primatum illi non tribuat, sed & Metropolitani eius dignitatem corroboret.

In Ludderum.

Hierony.

❡Audiuimus autem ex Hieronymo ad Pamachium contra errores Ioannis Hierosolymitani, Cæsaream esse Metropolim Palestinæ, quare voluit Hieronymus, Ioannem oportuisse pro sui excusatione, adire Cæsarieñ. proprium Metropolitanum, vel Antiochenum Patriarcham suum non Alexandrinum. Honorari ergo voluit Concilium Hierosolymitanum Episcopum, sed incolumem voluit esse Metropolitani sui Cæsarieñ. dignitatem. Vbi est ergo ei Primatus totius ecclesiæ ei delatus, qui Metropolitano suo, & Patriarchæ decernitur esse subiectus. Ideo Synodus Antiochena Ioannem excommunicauit Hierosolymitanum, quare honor iste, non fuit Primatus, sed specialis cuiusdam reuerentię exhibitio. Et ob id in Concilijs Episcopus Hierosolym̃. habebat superiorem locum suo Metropolitano, vt in Concilio Nicæno Macharius Hierosolymitanus præcessit Gaium Cæsarieñ. Et in Concilio Calcedoneñ. Iuuenalis Hierosolymitanus præcessit Ethiconem Cæsarien. aliud ergo quærat patrocinium, quoniam hoc non reuelabit eum, sed potius deijciet.

Hierosolymitanus sub Antiocheno.

❡QVAE AD APOSTOLOS DICTA SINT, QVOMODO PERTINEANT AD SVCCESSORES ET QVOMODO NON.

❡CAPVT.LII.

ECIMAQVINTA DIVESARII ratio est. Si Roma. ecclesia est prima propter primum Apostolum Petrum, eadem necessitate confitebimur & compostellanam ecclesiam esse secundam propter Apostolum S. Iacobum, & Ephesinam tertiam propter Apostolum tertium Ioannem, & sic per ordinem Apostolorũ. At iste ordo nunquid seruatur? quo iure ergo, solus Petrus primã facit ecclesiam, nisi humano? Cur ergo Cõstantinopolitana, quæ nullum habet Apostolum, præfertur secundo loco Compostellanæ? Cur Alexandrina quæ & ipsa nullum habet Apostolum, præfertur Ephesinæ? Cur Antiochena sine Apostolo pfertur Edissenæ, quæ Apostolum Thomam habet? Cur Hierosolymitana, his omnibus quinto loco postponitur, quæ CHRISTVM Petrum, Iacobum, Ioãnem, item Iacobum columnas (vt Paulus ad Galath. II. scribit) habuit & vniuersos discipulos? Vides quam sit nulla ratio? quam CHRISTVS studiose huius Primatus ambitionem præuenit, & causas eiusdem poenitus confudit. Obiectio Ludderi.

¶ Simia illius est. XVI. quæ sequitur. Si ad solos Petri successores pertinet verbum CHRISTI. Tu es Petrus, & pasce oues meas. Pari sequæla concludetur, Solius Ioannis successores esse filios MARIAE in cruce cõmendatos, solos plus cæteris dilectos, quia hunc solum in cruce allocutus matri commendauit, ergo ab Ephesinis Episcopis accipiunt alij, vt sint filij ecclesiæ, & MARIAE. Item soli successores Iacobi, & Ioannis essent filij tonitrui, & soli successores Iacobi minoris sint fratres domini. Et omnino omnium, ad quos CHRISTVS semel locutus est, successores haberēt eadem iure diuino, quo quid vanius dici potest. Hæc frater Ludder. Alia obiectio.

¶ Prouidus autem Lector, & qui vigilanti iudicio, superiora expēdit, videt facile quam nihil ista Primatum impugnent Roma. Ponti. Nam cũ argumentatur ex ordine Apostolorum ostendimus in superioribus dignitatem ecclesiarum, non sic dinosci oportere, nec aliquē successisse in Apostolatu. nec Papa successit Petro in Apostolatu, sed in regimine, & quia ei soli cõmisit deus vniuersale regimen, ideo solus successor Petri hoc habet, & quo ad specialia regimina aliorum Apostolorum, non attinet dignitas ecclesiæ ad Apostolatum. sed quod locus erat insignior. Testis est Sanctus Clemens, autoritate Petri hanc factam discretionē, & renarrat Gratianus LXXX dist. in illis Hinc euenit, vt aucta dignitate vrbis Constantinopolitanæ, sacrum Concilium Calcedonen. Episcopum eius Alexandrinę Antiochenæ prępósuit, sed obliuiosus est frater noster Ludder, quod negat Antiochiam habuisse Apostolum, quasi S. Petrus non septem annis ibi sædem tenuerit, & citauimus in superioribus Gregorium, quomodo sit vna cathedra, Romæ, Alexandriæ, & Antiochiæ, ita liquet, & de Hierosolymitana ecclesia, cur non sit prior alijs, quæ tunc secundum sæculi dignitatem, longe deciderat a fastigio, in quo fuerat Dauidis, & Salo- Solutio. S. Clemens. Cõstantinopolitanus.

monis temporibus. Vnde volebat CHRISTVS sacerdotio translato, etiam cathedram transferre, quia Petrus iubente domino sedem ad Romam transtulit. Cur autem noluerit Hierosolymam esse primam, superius non obticuimus. Taceat ergo frater noster, & desinat asserere CHRISTVM præuenisse hunc Primatum, & causas eius confudisse, quamuis ambitionē deo displicere nemo ambiget.

Verba domini ad Apostolos. ¶ Sic sequens diuersarij ratiuncula est superius diluta, vbi assumit. Cur dicta ad alios Apostolos non pertineant ad successores, nam luculenter in superioribus monstrauimus, triplicia esse amabilis domini saluatoris nostri dicta ad Apostolos, aliqua enim fuerunt mere personam respicientia, quale fuit & illud, vt Petrus eum in Martyrio sequeretur non Ioannes, quod hamo piscem prenderet &c. Aliqua fuerūt mere communia, omnibus hominibus oportuna, ideo ait Marci. XIII. quod vni dico, omnibus dico. Tertio sunt aliqua dicta, quæ non mere respiciunt personam, nec communitatem, sed dignitatem, quia quod dicitur prælato, dicitur suis successoribus, talia sunt, vt ostendimus verba affirmantia Primatum in Petro, ideo ad successores distenduntur, sed quod Ioannes plus alijs fuit dilectus, hoc personale fuit, in successores non deriuatur. Et ita cū frater noster, non possit hoc capere, necessario euenit vt in casses errorum irrecuperabiliter impingat, nisi antiquiorib' credere velit, & cedere suo sensui. Adduximus superius Augustinum in epistola ad Esitium, vbi ex sacris literis abunde probat, quæ diximus. August.

¶ OBIECTIONES LVDDERI ALIAE, CONTRA PRIMATVM PETRI.

¶ CAPVT. LIII.

Obiectio Ludderi. IN FINE DICO INQVIT LVDder me nescire, an fides Christiana pati possit, quod in terris aliud caput ecclesiæ statuitur, præter CHRISTVM. Sūt qui CHRISTVM in ecclesiā triūphantem reijciunt, vt Romanus Pont. militantis ecclesiæ caput existat, contra expressum Euāgelium Math. vlti. Ecce ego vobiscum sum vsque ad consummationē sæculi, & illud Actuū IX. Saule Saule quid me persequeris? Ideo enim regnum fidei, ecclesia vocatur, quod rex noster nō videtur, sed creditur. I ad Corinth. XV. dicit oportet illum regnare, donec ponat inimicos suos scabellum pedum suorum. Et nunc tradet regnum deo, & patri, at hi, regnum rerum præsentium faciunt, dum visibile caput erigunt, nam & mortuo Pontifice, ecclesia non est sine capite. Cur ergo viuo Pont. CHRISTVS non pro capite solus habetur, An viuo Pontifici cædit, & mortuo succedit, veluti quidam

lut quidam alternus pontifex? Si autem & viuo Pōtifice caput est, vt quid duo capita in ecclesia statuimus? quod in disputatione Lipsica inter monstra computabat, duo adijciens robora, primo quod Augustinus lib. I. de Trinit. exponit verbum Apostoli de regno CHRISTI præsentis temporis, addens illud Apostoli. Vnus Dominus vna Fides, ad Ephes. IIII. addens & illud quod sequitur. Veritatem autem facientes in charitate, crescamus in illo per omnia, qui est caput CHRISTVS, ex quo totum corpus compactum & connexum per omnem iuncturam subministrationis secūdum operationem in mensuram vniuscuiusque membri, augmentū corporis facit in ædificationem sui in charitate. Confirmatio.

¶ Secundo addidit illud. I. Corinth. III. quid est Apollo, quid Cæphas, quid paulus diuisus est CHRISTVS, vbi prohibet manifeste aliud caput quam CHRISTVM, ideo subdit, deus personam hominis non accipit, iuxta expositionem Hieronymi, ideo ibidem dixt, fundamentum aliud nemo potest ponere, præter id quo positum est, quod est CHRISTVS IESVS, &. I. Pet. II. CHRISTVM vocat lapidem viuum, super quo ædificari debemus, iuxta illud Psalmi. CXVII. Ecce ponam in Syon lapidē summum angularem probatum electū præciosum & qui crediderit ī eum non confundetur.

¶ In eadem disputatione lipsica, improbauit locum Bernard. lib. II. allegatum, quoniam CHRISTVS Ioan. V. non potest filius facere quicquā, nisi quod viderit patrem facientem, neque loquitur de ecclesia militante, nec triumphante, omnium doctorum sententia, sed de æqualitate sui cum patre. Sic quod nihil possit facere pater quin idem possit & filius, nam ex textu præcedenti colligatur ista intelligentia, vbi Euāgelista ait propterea ergo magis querebant eum iudei interficere, quia non solū soluebat sabbatum, sed & patrem suum dicebat deum, æqualem se faciens deo.

¶ Postremo concludit librum suū de potestate Papæ. Concludo. Oīs sacerdos ī articulo mortis, & necessitatis est Episcopus, est Papa, habens plenissimam plenitudinem potestatis super confitentē, vt tenet sententia cōmunis totius ecclesiæ, & ex Beati Cypriani epistolis euidenter conuincitur. Ergo nec Papa est Episcopis, nec Episcopus est superior Præsbyteris iure diuino, tenet consequentia, quia ius diuinum est immutabile tam in morte, quam in vita.

¶ QVOMODO CHRISTVS SIT CAPVT ECCLESIAE, ET PAPA, ET QVOD PAVLVS AD CORINTH. NON PROHIBVERIT PRIMATVM PETRI.

¶ CAPVT. LIIII.

Solutio dictorum.

S I FRATER NOSTER EX FALso infert, nemo miretur, tale principium talem debet habere caudam. falsa fuere adducta, & præmissa, non mirum, si & falsa concludat, tamen euoluamus, pro quanto sententiæ catholicæ aduersantur allata in conclusione. Nam primo omnium nemo nisi Antichristus negat CHRISTVM esse caput ecclesiæ, cui data est omnis potestas in cœlo, & in terra Math vlti. & hoc probant inducta. Hoc pulchre declarat B. Augustinus, ad Dardanum pertractãs illud, in ipso sunt omnes thesauri &c. quia ille caput est, & in eo sunt omnes sensus diuinitatis, sensit hoc glossa, super illo Canti. V. Caput eius aurum optimum, glossa, id est CHRISTVS, qui est caput corporis ecclesiæ, sapientiæ plenum. Atlicet D. IESVS caput sit indubitatum, & principale suæ sanctæ ecclesiæ, tamen quia est trãslatus in gloriam suam, & vtile est & ferme necessariũ, communitatẽ habere vnum caput, quod visibiliter cũ ea conuersetur, exercendo ministerium veri capitis, circa personas illius regiminis, pro varietate locorum, temporum, & personarum. Nam recursus ad deum haberi non potest, nisi per præces deuotas gemitus, suspiria &c. Ideo posuit caput ministeriale, quod est caput secundarium Papam dico, qui est vicarius CHRISTI. Sicut autem CHRISTVS nobis subtraxit præsentiam corporalem, ita & ministerium illis præsentiæ, quod suo vicario commisit viderit ipse, vt tanti officij munera, digne exequatur, tamen vt verum caput adhuc solus influit omnem sensum, gratiæ virtutum & donorum, sacerdotibus dumtaxat ministerium exhibentibus. Ideo S. Paulus Thimoteo inquit, ministerium tuum imple, & passim officiũ sacerdotale, & Apostolicum appellat ministerium, quod & ego vellem cũ diuersario. Episcopos nostros plus expendere, quam odiosum dominationis verbum.

CHRISTVS caput ecclesiæ. August.

Papa caput.

¶ Quare verum est CHRISTVM nobiscum esse vsque ad consummationem sæculi, & ita verbum illud Apostolis dictum ad successores quoque transit, sicut Petrus moriturus Clementi cathedram, & ecclesiam cõmendauit (scio epistolam illam non ab omnibus recipi) dicens. Eandẽ ego potestatem ligandi & absoluendi tibi trado, quam mihi CHRISTVS reliquit, spretis ac contemptis rebus omnibus, tum corporis, tum fortune, oratione autem & prædicatione saluti hominum vt bonũ pastorem decet consule. Verum est quod S. Clemens cessit officio humilitatis causa ne alijs daretur exemplum substituendi successores in prælatiõe. Et ita impletum est illud Psalmistæ. Pro patribus tuis nati sunt tibi filij, glo. id est pro Apostolis Episcopi, quos ecclesia genuit, & in fide patrum cõstituit. Explicuit hoc B. Vrbanus autoritate B Augustini. cap. quorum vices dist. LXVIII subdens. Non ergo te putes desertam, quia non vides Petrum, non vides Paulum, quia nõ vides per quos nata es, de prole tua creuit tibi paternitas.

S. Petrus.

S. Clemens.

Vrbanus.

¶ Stante ergo capite supræmo CHRISTO, agnoscat fidelis Romanum

Pont.

Ponti.eius vicarium,& ita omnium aliorum fidelium caput ministeriale & secundarium. Et sic liquet quomodo D. IESVS non reijcitur extra ecclesiam militantem, sed vtriusque ecclesiæ caput est. Papa vero tantum est caput ministeriale ecclesiæ militantis. Mortuo ergo Pontifice, ecclesia est sine capite ministeriali, licet non sit absque capite Primario CHRISTO. Sic est regnum fidei, quo ad nos, licet sit regnum gratiæ quo ad CHRISTVM fidelibus gratiam suam communicātem. Hic eni credimus quod alibi videbimus, hic habemus in spe, quod habituri sumus in re, hic est regnum gratiæ alibi erit regnum gloriæ, quare regnū fidei non destruit Primatum Rom. Pont. quoniam nisi esset fides, iam non suspiceremus Papā, nec veneraremur eum, velut CHRISTI vicarium in terris, cui etiā Impe.& Reges genua flectūt. Est ergo hic regnum militare, alibi erit regnū triumphale. Regnum fidei.

¶ Quod vero nequit Frater meus Ludder intelligere. Si viuo Pontifice CHRISTVS sit caput, quomodo non sit monstrū duorum capitum. Dico quod nescit tractare symbola,& mysteria. nam vnius corporis naturalis non monstruosi, nō sunt plura capita.& tamē corporis mystici sunt plura capita, licet subordinata,& in hoc deficit ratio corporis mystici, a ratione corporis naturalis. Vides parrochianū esse caput suę ecclesiæ, Episcopū diocæsis, Archiepiscopum Prouinciæ. Primatē regni &c. sunt capita subordinata eiusdem corporis mystici.

¶ Obuiū ergo iam est, quomodo Paulus persequebatur CHRISTVM, qui persequebatur membra eius, nam eum iam diximus fidelium omniū esse caput. Ita ergo est vnus dominus, vna fides. Ita est corpus ecclesiæ cōpactum, cuius caput Primarium & verum est in coelo. Et placet mihi illos non audiri, qui dominum dumtaxat constituūt principem & caput ecclesiæ triumphantis, cum æque sit caput ecclesiæ militantis.

¶ Et quod prædicta sint vera ostēdo ex eo, quia & si Apostolus dicat, fundamentum aliud neminem posse ponere quam CHRISTVM, vt diuersarius adducit, tamen sacra illa anima Ioannis, quando angelus sustulit eū in spiritu in montem magnum & altum, & ostendit ei ciuitatem sanctam Hierusalem descendentem de coelo, a deo habentem claritatem dei, dicit. Et murus ciuitatis habens fundamenta duodecim,& in ipsis duodecim nomina Apostolorum,& agni. An putas Ioan. raptus spiritu, duodecim fundamenta ponens, contradicat S. Paulo affirmanti, nullum aliud posse poni quam CHRISTVM, absit hoc a viris sanctis ecclesiæ colūnis, sacrarū litterarum scriptoribus. Itaque iuxta B. August. doctrinam vnicuique dicto, vera est attribuenda intelligētia,& constabit hos locos minime esse pugnātes. Loquitur enim Paulus de fundamento Primario, quod est vnum solū, at Ioan. loquitur de fundamento secundario,& illorum sunt plura, paris ratio est de capitibus. August.

¶ Porro quod adducit Paulum ad Corinth. quid est Apollo &c. Rn̄deo ab initio capitis Paulus non meminit Petri, sed i fine quod oīa sint CHRISTI. Vnde non fuit intentio Pauli, increpare eos, qui essent secuti Petrum per obedientiā, sicut a CHRISTO principem,& vicarium constitutum. Paulus ad Corinth.

sed quia

sed quia singularitatem aspiciebant personarum. quasi ad Baptismum plus valeret persona vnius, quam alterius, quasi non esset idem sacramentũ Baptismi, ab vno CHRISTO efficatiam habens, & hanc esse diui Pauli intentionem clare iudicant verba diuisionis & scismatis. Prius enim dixerat cap. I. Obsecro autem vos fratres per nomen domini nostri IESV CHRISTI, vt id ipsum dicatis omnes, & non sint in vobis scismata. Vnde diuersarius melius debebat allegare caput primum, at vt B. Athanasius ibi meminit. Pius enumerat se Paulus, quam Petrum, non quod ipse sit maior, sed quod potius Petrum anteponat, cum gradatim ascendat, primo nominando Apollo qui minor eo erat, dein se, tertio Petrum velut maiorem, postremo CHRISTVM velut supræmum, hic vir dei Athanasius pulchre explicat S. Paulum voluisse etiam hic Sanc. Petrum esse maiorem, solum ergo Paulus docuit scismata vitanda, quod adeo Primatum non infringit, vt eum potissime probet, quoniam scismata melius tolli nõ possunt, quam omnibus vni capiti obedientibus, ideo B. Hierony. ait vnus eligitur, vt capite constituto scismatis tollatur occasio. Tota ergo Pauli intentio est, dissidentes fratres ad vnionem reducere, sacramenta non ex ministris, sed ex CHRISTO iudicare, quod Primatui Roma. Pont. omnino nihil demit vel aufert Sic & de lapide libenter cõcedimus, dominum esse illum, at hęc nostra non infirmant.

Athanasius.

Hierony.

Pro Bernard.

¶ De Bernardo vide quid feceris frater, si tam doctum, & Sanctum virũ carpseris, velut abutentem sacris literis. Porro omnes fatemur eo loco probari æqualitatem dei, at ex hoc non incongrue inducit Bernard. filium nõ facere aliud, quam quod viderit patrem facientem. Instituta est ergo ecclesia militans ad similitudinem ecclesiæ triumphantis, licet nemo nesciat, opera Trinitatis ad extra esse indiuisa. Vnde apparet adhuc diui Bernard. ratio vera quam etiam Gregorius Nazianzenus assumpsit, & nos libro. II. meminimus.

Nazianzenus.

¶ Ad conclusionem suam, quales fuerunt litterę, tale habẽt sigillum, cum assumit in articulo mortis Episcopum esse Papam, & plenissimam plenitudinem habens, dico illud esse falsum, nec est communis sententia ecclesiæ, sed oppositum obseruat ecclesia, nec hoc quod assumit, probabit ex Cypriani epistolis. Hoc tenet ecclesia, quemlibet sacerdotem in articulo mortis, vbi alterius copia desit, posse absoluere a culpa omnium peccatorum, quia ĩ illo casu, nec Papa, nec Episcopus reseruat sibi casus, & ita quo ad absolutionem a culpa, quilibet sacerdos habet illam potestatem, quam Papa, at non in sola absolutione a culpa consistit plenissima plenitudo potestatis, cum supersit absolutio a pœna, at hoc non est instituti nostri, quoniam in fœturam conflauimus materiam pœnitentiæ quottidianæ, absolutionis a pœna, initij pœnitentiæ & indulgentiarum, si quando per otium licuerit, repurgabimus illam, & ad mundum rescribemus ad emendationem, & informationem multorum.

¶ OBIECTIO LVDDERI IN RESOLVTIONIBVS CONTRA PRIMATVM PETRI. ¶ CAPVT. LV.

EXAMINATIS DIVINA OPE sententijs a Fratre Luddero positis in libello quem inscripsit de potestate Papæ, addēda videtur ratio quam posuit in resolutioni bus propositionis. XIII. vbi tria supponit. Obiectio Ludderi.

¶ Primum quamlibet ciuitatē habere debere Episcopum proprium iure diuino, probat ex Paulo ad Tit. I. huius rei gratia reliqui te Cretæ vt quæ desunt corrigas, & cōstituas præsbyteros per ciuitates, sicut ego disposui tibi. Hos autem præsbyteros esse Episcopos, testatur Hierony. & textus sequens ostendit. Oportet enim Episcopum esse irrepræhensibilem &c. Et Augustinus epistola. XXIX. ad Hieronymum Episcopum descripturus rationem addit, & dicit. Erat enim ciuitas, quasi diceret, non erat simplex præsbyter, sed Episcopus, de quo loquor, quia erat ciuitas cui præerat.

¶ Secundo supponit CHRISTVM habere, aut aliquādo habuisse Christianos in omni termino terræ, vt extrema parte Indiæ, & Aethiopiæ, & alijs finibus, iuxta Psal. II. Possessionem tuam terminos terræ, &. LXXI. dominabatur a mari, vsque ad mare, & a flumine vsque ad terminos orbis terrarum.

¶ Tertio supponit, fideles Christianos posse esse perfectos, & pauperes, relictis omnibus suis rebus, ita vt nihil proprij habeant.

¶ Tunc arguo, dentur hi fideles in extremo aliquo termino terræ, perfecti & pauperes. Credis ne CHRISTVM, qui legem suam voluit esse suauem, voluisse vt per tantum iter, tantis sumptibus fideles sui, Episcopum e Roma palliatum, & confirmatum acciperent? Nam hinc vere plus impo suisset oneris ecclesię suæ, quam vnquā imposuisset Synagogæ. Cum coegisset eos paupertati Euangelicæ renunciare, & contempto pręcepto eius, sollicitos esse, quomodo diuitias & sumptus coaceruarent, quo pallia & cōfirmationes impetrare possent. Nam si est ius diuinum Episcopos omnes e Roma accipere. Non licet hoc vllo, vel loci, vel rerum casu infringere, ac per hoc infringere, oportet aliud ius diuinū, scilicet ne solliciti sint de crastino, vt Math. VI. docet. Impossibile enim est a tot finibus terræ tantum iter conficere ab ijs, qui iuxta Euangelium solliciti nō sunt de crastino, nō enim habebunt sumptus.

¶ Si dices, potest Romanus Ponti. committere vicinis Episcopis potestatem suam. Respondeo tunc non erit ius diuinum ex vrbe Roma Episcopos petere, quia ius diuinum non potest mutari aut transferri in alium, ab eo cuius est. Et cur non hodie quoque Primatibus, non confert hanc potestatem? Quid enim hic obstat, nisi detrimentum lucri & gloriæ, adfert deinde Episcopo capto ab hostibus, quia si est ius diuinum, captiuitas nō excusat, & si votū sufficiat, & in alijs sufficere deberet, qui iam exhausti sunt, & tam longe a Roma positi, vt magno suo detrimēto (contra charitatem). Episcopum emere cogantur?

¶ Confirmat quia sequitur ex verbo Pauli, quo cuilibet ciuitati Episcopum tribuit (qui nunc Plebani dicuntur) Episcopos, Patriarchas, Primates, qui hodie sunt, esse iuris humani tantum, quod & decreta indicant, quibus Roma. Ponti. sibi tribuunt ecclesiarum omnium & dignitatum constitutionem. Atque ita iure diuino Papa nulli est superior omnino, aut solis plebanis superior est, cæteris medijs, ac maiorib' suo iure, & vsu superior est, quo & Cardinalibus, atque vt plebanus alteri non præfertur iure diuino, ita nec vllus Episcopus, vlli Episcopo, omnia enim hæc per ecclesiam ordinata sunt.

¶ Ex quo vlterius sequitur quod cum vnus Roma. Pont. non possit omnium parrochiarum curam habere (quibus solis superior est iure diuino, si superior est vt dixit) non esse credendum quod CHRISTVS ad impossibile voluerit eum iure diuino astringi, ac per hoc nec iure diuino superiorem esse omnibus, quod si non omnibus pari ratione nulli particulariter ac si omnes omnium ciuitatum Episcopi, æquales sunt iure diuino.

¶ NON IN QVALIBET CIVITATE ESSE EPISCOPVM IVRE DIVINO OSTENDITVR, SIMILITER NEC EPISOPI OMNES IVRE DIVINO A PAPA CONFIRMANTVR.

¶ CAPVT. LVI.

ARALOGISMOS, SOPHISMATA, cauillos captiunculos, diuersarij, quis non contemnat, explodat, maxime cum his innixus audeat ecclesiam dei, sacra Concilia, Summos Pont. Maximis afficere iniurijs, vnde miseret me confrater, quod his nugis vincitur & irretitur diuersarius, & in tãtas incidit erroneas doctrinas, nolo tamen ob hoc in eũ inuehi, & acerbius scribere, quod iure tamen facere possem, si eius maledicentiam imitari mallem, quam Christianam seruare modestiam, nolo ergo eum remordere in præsentia, sed malo compati.

Solutio ad priora.

¶ Quamuis omnia facillime dilui possint per superiora, tamen quibus nõ est otium superiora omnia perlegendi, hic sudabo, non quod difficilia sint, quæ obijciuntur, sed quod me negotijs alijs obrutum, & festinantem occupatiorem faciunt. Curramus ergo per omnes diuersarij locos, & quid verum quid falsum in eis sit despiciamus.

Non in qualibet ciuitate Episcopus.

¶ Prima ergo suppositio Fratris Ludderi falsa est, & aliena a fide, aut si rigorem obseruare velimus, dicamus eam contrariam fidei, nam non in qualibet ciuitate est Episcopus iure diuino, quia nullus est vvittembergæ, nisi diuersarius pronuntiet se Episcopum. Cũ probat, quia Paulus iusserit con

stitui

stitui Præsbyteros, hoc quidem verū, at dum contēdis Præsbyteros esse Episcopos. Primo nos ostendimus hoc lib. III. assumptū illud esse falsum & quæ fuerit sententia Hierony. exposuimus, dein & ipse confrater noster sibi repugnat dum deducendo Augustinum ait, non erat simplex Præsbyter, sed Episcopus, vbi facit differentiam inter Præsbyterum, & Episcopū. Tertio si per Episcopum intelligit plebanum, iam non coangustabit ad ciuitates, quoniam & in suburbijs, villis, pagis, sunt plebani. Immo aliquando oppidani parrochialem ecclesiam habent in rure. Quarto non refragor Paulū per Præsbyteros denotasse Episcopos, sicut supra diximus, & glos. interlinearis hic subscribit, quod & alius iterpres fecit vir sanctus. Noluit enim vniuersam hanc insulam, quæ maximis ciuitatibus extructa est vni Episcopo demandari, iussit ergo per ciuitates Episcopos constitui, sicut disposuerat, nō dicit in singulas ciuitates, sed ad ciuitates sicut disposuerat, de illa materia, satis superque superius diximus.

¶ Altera suppositio in superioribus hoc lib. III. fuit confutata, & ibidem respondimus ad Psalmistam, nam dominium CHRISTI non infert necessario omnes illos credere quibus dominatur, cum resurgens mox dixerit, data est mihi omnis potestas in cœlo & in terra. Vnde miror quomodo confrater meus hoc moueat, cum satis nouerit maximorum & grauissimorum virorum autoritate, tot esse regna, in quibus nulli sunt omnino Christiani, & cum terra sit amplissima tota Christianitas coacta est i angulum Europę, cum Europa vix sit septima, vel octaua pars terræ.

¶ Tertia suppositio, vel falsa est, vel impertinens, nam non video quomodo totus populus Prouinciæ, vel etiam diocæseos, posset obseruare statum illum perfectionis Euangelicæ paupertatis.

¶ Nunc ad futilem & pudendam diuersarij rationē. Cum proponit perfectos illos & pauperes non accepturos Episcopum e Roma &c. Dico primo viros perfectos primitiuę ecclesiæ, & pauperes ex Asia sæpe visitasse Rom. Pont. sicut senex Polycarpus Smyrneus Anicetū. Dico secundo neminem vnquam dixisse, quod diuersarius falso assertoribus veritatis imponit. Si quod sit de iure diuino, vt omnes Episcopi confirmētur e Roma, cum Patriarcha Alexandrinus, Arabes, Aegyptios, & Aethiopes confirmauerit. Antiochenus, Asiaticos, & Ponticos, Primates in Aphrica alios Episcopos vicinos, vt supra meminimus. Et adeo quidem sedes Romana consuluit Episcopis, ne longitudine itineris frangerentur, vt remotioribus Græcis vicarium constitueret, ad quem omnes loco Papę recurrerent, adeo quod paupertas Euangelica non impediret iter longinquum, vt in cordigeris nostris bonis viris & cōsummatis liquet. Dico quarto inserere hic diuersarium alium errorē, quod consilia Euangelica sint præcepta, de quo alias plura. Dico quinto Papam male facere, si ab istis pauperibus acciperet, vel exigeret pecuniam pro pallio, secundum constitutionem B. Gregorij in Synodo. Dico sexto errare, & fingere nouum errorem diuersariū quod credit aliquem esse istius opinionis, vt iure diuino constitutū sit Episcopos omnes e Roma pallium accipere, nam tanto delyrio, nullus vnquā

Polycarpus.

Grego.

delyrauit. Septimo se ipsum iuoluit frater noster, quod credit illud Math. VI. de sollicitudine in crastinum non habenda esse præceptum euãgelicæ paupertatis, cum illa cura non possimus esse liberi, vt Hieronymus ait, sed quod vitij est prohibuit saluator.

Hierony.

¶ Obijciens autem bene dicit, quia potest Papa committere vices suas, vt diximus, & responsio fratris est nulla, quia non est ius diuinum petere confirmationem ex vrbe, cum Patriarchæ hoc potuerint, Primates, & aliquãdo Archiepiscopi ex cõmissione Papæ, sicut Treueren. Archiepiscopus, teste Bebenburgio, confirmauit Episcopos regni Austrasiæ, de Primatib⁹ hodiernis diximus hoc tertio.

Treuereñ. dedit Pallium.

¶ Sed prorsus puerile est, quod assumit de existentibus in captiuitate, qua si non excusarentur, cum de iure diuino sit hominem in extremis cõfiteri, & ob captiuitatem impiorum excusantur, neminem prudentem habebit hic assertorem. Dauid in necessitate cõmedit propositionis panes sanctos, quos ei non licebat edere. I. Reg. XX. & tamen CHRITVS eum excusauit, Math. XII.

¶ Infantilis est alia ratio secunda, & lib. primo soluta Nam primo falsum est & erroneum quemlibet plebanum esse Episcopum. Immo sibi ipsi dissonat, quia tunc Præsbyteri non fuissent in solis ciuitatibus, dein falsum est Episcopos esse solum a iure humano, nam Episcopalis ordo est a CHRISTO institutus, sed non nouit frater noster Ludder singula singulis tribuere, nam quod ecclesia Moguntina, Constantieñ. Augusteñ. aut Bambergeñ. sit Episcopalis, hoc est iure humano, & voluntate Pont. Romani, qui sæpe vnit diuisas, & diuidit vnitas, tamen Episcopi electi dignitas, ratione ordinis est de iure diuino, accipe Symbolum in vicinia, modus eligendi Summ. Pontif sit iure humano, tamen potestas electi est de iure diuino, ita dico de Episcopis, nam iure diuino fruuntur, licet modo iure humano eligantur, & in illa, vel alia ecclesia constituantur, sicut sædes Episcopalis quæ iam est in Eychstetteñ. autoritate Romani Pont. posset transferri ad Ingoldstatteñ. quod latine auri ciuitas sonat, sicut olim dicitur fuisse, hinc & hodie Episcopi Eychstetteñ. dicuntur Aureatensis ecclesiæ Episcopi. Quamuis noster Auentinus rerum Bariaricarum, & in communi Germanarum impensissime doctus, existimat Aureatum in medio itinere situm fuisse, inter Ingoldstatteñ. & Eychstetteñ. prope castrum Nassenfelf. Vnde liquet lapsus crudus diuersarij. Sic libro primo de pastura Petri dixim⁹. Quomodo Papa possit omnium ecclesiarum curam habere. Nõ enim est solum pascere & docere, sed & cohercere. Ideo baculum gestat pastoralẽ, quo & segnes oues impellat, vt progrediantur & vagos contineat, & ad gregem reliquum coherceat, quæ omnia libro primo locupletissime tradidimus. Vnde ob tam fragilia fundamenta, & falsos scripturæ intellectus, non debuit Ludder cornua erigere, contra Summum Pontif. contra sacra Concilia, contra tot probatissimos Patres, & Doctores, sed eis humiliter consentire.

Eychstetteñ.

Aaureatteñ.

¶ AD BEATISSIMVM APOSTOLICI CVLMINIS PATREM D. LEONEM. X. PONT. MAXI. AC AVGVSTISSIMVM D. CAROLVM. V. ROMANORVM, ET HYSPANIARVM REGEM POTENTISSIMVM, AC AD OMNES EPISCOPOS, CATHOLICOS, ET PRINCIPES CHRISTIANOS PER VNIVERSVM ORBEM TERRARVM, AVTORIS PERORATIO.

OST LONGAM ILLAM NAVIgationem, vela tandem dimittamus, & nauem subducamus in portũ, quod fœlix faustumque fiet. Non frustra arbitror me totis lacertis, in confratris Martini Ludderi erroribus, Pontificiam potestatem, ac autoritatem Conciliorum tangentibus, desudasse, visus enim est mihi error iste pernitiosissimus, & qui totam, velut tabifica lues & pestilens, inficeret ecclesiam. Si enim abijcit Romani Ponti. autoritatem, & Conciliorum, vt quæ humano sint firmata præsidio, positiuo subnixa iure, quod modo tutum erit in Christiana religione, siue contemplemur diffinitiones fidei & declarationes, siue sanctorum Canonizatiões, siue hæreticorum condemnatiões. Nam omnia ista iuxta Luddemnam sententiam erunt dubia, suspecta, & ambigua, vt parum constanter sanctum quis venerari audeat, quem formidat per errorem a Papa Canonizatum. Parum firmiter quis hęreticos & scismaticos anathematizet, quos suspicatur. Parum propitijs iudicibus, aut errantibus fuisse condemnatos. Expendat quisque Catholicus quæ licentia hic probetur, quãta via præsumptioni sternitur, dum quisque pro captu suo sacram scripturam intelligeret, exponeret. Immo laceraret, & in hoc suo innitens capiti, nec Roma. Pont. nec sacra Concilia, nec Sanctos Patres, aut præclara studia audire vellet aut iudicare permitteret, an nõ ista omnem fidei vim mox eneruarent, ac nostram sacram religionem Christianam teterrimis nęuis commacularent.

Mala quæ sequuntur ex Luddero.

¶ Agite ergo Christiani orbis pſides. Tu Sanctissime Leo Papa, CHRISTI vicarius in terris, ecclesiæ pastor, fidelium director. Tu Carole Augustissime fidei Catholicæ Reipub. Christianæ assertor, tutor, & propugnator, vos alij Christiani proceres, quibus Rex Regũ, & Dominus Do-

minantium, saluator noster IESVS Christiani sui Imperij habenas cõmisit. Vigilate super grege commisso, fidem & religionem tueamini, errores prohibete, scismata tollite. Alioquin ante tremendum & iustum iudicem, exactam commisse potestatis dabitis rationem. Quod ad me attinet, pro Theologica, & Christiana professione. ex sacris litteris, & Sanctis patribus, conatus sum hos errores expungere, tela eorum frangere, false intellecta ad verum Germanum sensum reducere, vobisque ostendere, vos hortari, vos monere, sicut his præsentibus hortor & moneo, vestrum erit Augustali autoritate, ea quæ rectæ fidei conueniũt, defendere & tutari. Quod si & ipse lapsus essem, subijcio Sædi Apostolicæ & in ea sedenti Pontif. Maximo, corrigenda ac expungenda. Quandoquidẽ videor satis meo functus officio. Vos nunc vestro fungamini, & curate impensius, tali vos vigilantia in his quæ sunt fidei laborare. Vt præmia accipiatis æternæ beatitudinis Domino IESV paterno lumine autore, qui est benedictus in sæcula. AMEN.

¶FINITVM INGOLDSTADII BAVARIAE (cuius oppidi meminit CAROLVS. I. cognomento magnus, in testamento suo) septima die Februarij, quæ sacra est apud Bauaros & Schuãfeldios diuo Richardo Anglorum Regi, & Sueuiæ Duci. Anno virginei partus. 1520.

¶SOLI DEO · GLORIA.

¶AVTOR LIBRI OBTVLIT EVM IN SYNgrapha sua ad manus Domini Papæ LEONIS. X. In Vrbe Kalendis Aprilibus. 1520.

¶IMPRESSIT PARRHISIIS PETRVS VIDOVAEVS, Impensis honesti viri Conradi Resch Bibliopolæ Parrhisieñ. Anno Salutifero. 1521. Mense Septembri.

¶Registrum.

¶Tabula a b c d e f g h i k l m n aa bb cc dd ee ff gg hh aaa bbb ccc ddd eee fff ggg hhh iii kkk lll mmm Omnes sunt terni prætes gg, & mmm qui sunt duerni.

L. GOTTSCHER ·
1971

